નથી, પણ જૂદાંજૂદાં પુસ્તકોમાંથી કોઈ ૫ કે ૨૫ એમ જૂદાંજૂદાં પદોનો સંગ્રહ થયો હતો. તેમાંથી ગાળી કહાડી સંશોધન કરી, અર્થાત્ સર્વ પ્રકારે ધૂળધોયાનો ધંધો કરી આ સર્વ સંગ્રહ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. એ સંગ્રહ પ્રકટ કરતી વખતે જૂની પ્રતોની નકલો સાથે મેળવીને તેમાં યોગ્ય લાગતો સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. સૌથી વધારે જૂની પ્રતમાંથી લખેલાં પદો રા. રા. છોટાલાલ નરભેરામે (વડોદરા) તથા જૂનાગઢના માજી એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેકટર લાલશંકર અભેશંકર પંડ્યાએ જૂનાગઢમાંની કોઈ જૂની હસ્તલિખિત પ્રત ઉપરથી લખી મોકલાવેલાં પદોનો સંગ્રહ છે, અને બાકીનાં પદો જૂદાજૂદા લિખિત ગ્રન્થમાંથી મેં મેળવેલાં છે. સંશોધનના નિયમ પ્રમાણે જૂની પ્રત સૌથી વધારે આધારભૂત ગણાવી જોઇએ; પરંતુ આ સંગ્રહમાં તેમ કરવાનું બહુ જ મુશ્કેલ હતું, કારણ કે જે હસ્તલિખિત ગ્રન્થોમાંથી આ પદો ઉતારી લેવામાં આવ્યાં હતાં, તેમાંના કોઇપર સાલ હતી ને કોઇપર નહોતી, એટલે જૂની હસ્તલિખિત પ્રત કયી, તે ઠરાવવું મુશ્કેલ હતું.

સાંપ્રત સાક્ષરો આ સંગ્રહપ્રતિ શંકા કરે, એ સંભવિત છે. તેઓ એવો પ્રશ્ન કરી શકે કે, આ સમગ્ર સંગ્રહ નરસિંહ મેહેતાની જ કૃતિનો છે? મને પણ એ જ પ્રશ્નનો ઉદ્ભવ થયો હતો, અને જૂદે જૂદે પ્રસંગે કેટલાક સાક્ષરો જોડે એ સંબંધે સંવાદ પણ કીધો હતો, છતાં હું કોઈ પણ નિશ્ચય ઉપર આવી શકયો નથી; અને આ સંગ્રહમાં સંગ્રહિત થયેલાં સઘળાં પદો અને કાવ્યો નરસિંહ મેહેતાની જ કૃતિ છે, એમ કહેવાને અસમર્થ છું, અને તેનાં ઘણાં કારણો છે. ભક્ત અને ગુજરાતીના આદિકવિ તરીકે નરસિંહ મેહેતાની ખ્યાતિ સમગ્ર ભારતવર્ષમાં પ્રસરેલી છે, અને ખાસ કરી ગુજરાત અને સૌરાષ્ટ્રમાં વિશેષ છે. તેના કેદારા રાગવાળાં પદો જે પ્રભાતિયાં તરીકે ગવાય છે તેનો પ્રચાર ગુજરાત–કાઠીઆવાડમાં બહુ થયેલો જણાય છે. નરસિંહ મેહેતાની કૃતિ તો શુદ્ધ જ, પણ જનજન મુખે એ પદો ગવાતાં હોવાથી એમાં ઘણું સંકરપણું થઈ ગયું છે, અને જે પદો લોકમાં બહુ પ્રચલિત થતાં ગયાં, તેમાં વિશેષ સંકરતા થઈ ગયેલી હોવાથી નરસિંહ મેહેતાની કૃતિ કયી, અને નરસિંહ મેહેતાની કૃતિને અનુસરી થયેલાં બીજાં પદો કયાં, તે શોધવું મુશ્કેલ થઈ પડે છે. છતાં રા. છોટાલાલે આપેલાં પદો સંકર ન થયેલાં એવાં મને જણાયાં છે, કારણ કે તે પદો લોકોમાં બિલકુલ પ્રચલિત થયાં નથી, અને જે બહુ પ્રચલિત નથી થયાં, તે શુદ્ધ રહી શક્યાં છે.* વસંત-

* પૃષ્ઠ ૩૨૨, પદ ૧૬૨ થી તે પદ ૨૩૦ સુધી, ૨૫૬ થી તે પદ ૩૧૫, ૩૨૭ થી ૩૩૬, ૩૩૮–૩૯; ૩૫૨ થી ૩૭૦.

વિલાસમાં પંડ્યાએ મોકલેલાં પદોનો મોટો ભાગ તેવો જ શુદ્ધ રહેલો જણાય છે, તેમ જ રાસનાં પદોમાં પણ જોવામાં આવે છે. તાત્પર્ય કે જેની પ્રવૃત્તિ લોકોમાં વિશેષ થઈ, તેમાં વિશેષ સંકરપણું થયું, અને જેની ન થઈ તે અસલ ઘાટમાં સચવાઈ રહ્યાં.

આ સંગ્રહમાં બે કાવ્યના સંબંધમાં એક ખાસ ખુલાસો કરવાની મને આવશ્યકતા અત્રે જણાય છે. એ કાવ્યો તે હારમાળા અને સુરતસંગ્રામ છે. જૂનાગઢ હાઇસ્કૂલના માસ્તર રા. રા. લાલશંકર અભેશંકર પંડ્યા નરસિંહ મેહેતાનાં કાવ્યનો સંગ્રહ ઉતરાવીને મોકલતા હતા. એમણે મોકલાવેલા સંગ્રહમાં, છપાયલા સુરતસંગ્રામનાં પદ ૧, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૧, ૨૩ થી ૩૩, ૪૪ થી ૪૮, ૫૩, ૫૪, ૬૦, ૬૧, ૬૫, ૭૦, ૭૧, ૭૨, એટલાં પદો સામાન્ય પદોના સંગ્રહમાં આવ્યાં હતાં; અને તે પદો કા. દો. ભાગ ત્રીજાની અંદર છપાવવાને હું તૈયાર કરતો હતો. પણ ઉપલાં પદો ઉપરાંત બીજા સંગ્રહમાંથી પણ એમાંનાં બેત્રણ પદો મળી આવ્યાં, પણ તેનો સંબંધ નહિ બેસવાથી મને વિચાર થઈ પડ્યો કે, એ પદો નરસિંહ મેહેતા કૃત કોઈક આખ્યાનમાંનાં હોવાં જોઇએ. જૂનાગઢના ગુજરાતીના એક ગ્રાહક પાસેથી એ કાવ્યની શુદ્ધ નકલ મને મળી. એ દરમ્યાન પ્રા. કા. ત્રિ.માં સુરતસંગ્રામનું કાવ્ય પ્રકટ થયું. તેની સાથે મારાં પદો મેળવી એ આખું કાવ્ય બૃહત્ કાવ્યદોહન ભાગ ૪ થામાં પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે.* મને મળેલાં ઉપલાં પદો અને નકલનો સઘળો ભાગ પ્રા. કા. ત્રિ.ને મળતો છે. કહિં—કહિં શબ્દમાં ફેર છે, અને તે લહિયાઓનો દોષ હોવો જોઇએ. ગોવિંદગમનનું કાવ્ય પણ રા. લાલશંકરે મોકલી આપ્યું હતું. એ કાવ્યમાં જોડણીનો મોટો ફેરફાર જોવામાં આવ્યો. ગોપિયું, સ્ત્રીયું, માબાપુ, મધરાતુ, ગોપું, મુરજાદા, જીવતિયું; તેમ જ કિમ, તિમ, ઇમ, અમિ, તમિ, મમ, વચ, જિમ, આંખિયું, તિણે, દોઇ, નિશે, ઇને, ગાઇયું, નેણ, ગ્રીઝતિ, બાંધઈ, તી, મિલિયો, ઇક ઇત્યાદિ શબ્દો હતા. નરસિંહ મેહેતાનાં બીજાં કાવ્યો તરફ અવલોકન કરતાં લહિયાઓએ અથવા ગાનારાઓએ આ જમાતૃશોધ કરેલી ધારી, તે મારી તરફથી સુધારવામાં આવ્યાં છે.

હારમાળાનો વિષય વિવાદગ્રસ્ત છે, અને હજી પણ તે તેવો જ રહેશે. કવિ નર્મદ, રા. હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળા, અને રા. નરસિંહરાવના મત પ્રમાણે હારમાળા પ્રેમાનંદની રચેલી હોવી જોઇએ. કવિ દલપત, રા. હરિલાલ ધ્રુવ, કવિ સવિતાનારાયણ આદિના વિચાર પ્રમાણે હારમાળા નરસિંહકૃત છે. પાછલા વિચારને હું કંઇક સંમત છું.

* સુરતસંગ્રામનું કાવ્ય એક કાળે લોકપ્રસિદ્ધ હોવું જોઇએ, અને તે ભક્તિજ્ઞાનના ૨૬મા પદ ઉપરથી માલમ પડશે. "સુરતસંગ્રામમાં વિલસે રંગમાં, હરસરો દેહીનું માન મરતાં."

નરસિંહ મેહેતાએ મંડળિકની સભામાં શ્રીકૃષ્ણચંદ્રની સ્તુતિનાં જે પદો કરેલાં છે, તે તેનાં પોતાનાં જ છે એવું મારું માનવું છે. એ પદો તેણે શીઘ્ર બનાવેલાં છે, અને તે મેહેતાના કોઈ શિષ્ય કે ભક્તે તે વેળાએ લખી લીધેલાં હોવાં જોઇએ. તે પછી મંડળિકની સભાનો આખો સંવાદ મેહેતાનો સ્વતઃ રચેલો હોય અથવા તો તેના કોઈ શિષ્યે તેની વસ્તુસંકલના કરી હોય તો તે બનવા જોગ છે; અથવા નરસિંહ મેહેતાના કાળ પછી કોઈ ભક્તજને તેની ગોઠવણ કરી હોય. પણ પ્રેમાનંદે જ હારમાળાની અસલ રચના કરી હોય, એમ માનવાને કોઈ પણ જાતનો સબળ પૂરાવો મળી શકતો નથી. હારમાળાની પાંચ પ્રત મારા જોવામાં આવી છે. એમાંની ત્રણ પ્રત તો મારી પાસે છે, અને બે પ્રત રા. રા. તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી પાસે છે. મારી પાસેની એક પ્રત કવિ નર્મદના હાથની જ લખાયલી છે. એ પ્રતમાં કુલ પદની સંખ્યા ૧૪૮+૧ની છે, બીજી પ્રતમાં ૨૧૬ ની છે, અને ત્રીજી પ્રતમાં ૧૪૧–૨ પદ છે. મારી પાસેની ત્રીજી પ્રતની લખ્યા સાલ નથી. કવિ નર્મદાશંકરે ઉતારેલી પ્રતમાં કોઈ જાતની મૂળ પ્રતની લખ્યા સાલ નથી.

રા. તનસુખરામની મુખ્ય પ્રત સંવત્ ૧૭૩૩ ની લખેલી છે. લેખકે આરંભમાં 'અથ નરસિંહ મેહેતાની હારમાળા લિખ્યતે' એમ લખ્યું છે. એટલું જ નહિ, પણ પદોનાં અંતમાં 'નરસિંહાચા સ્વામી'ની છાપ છે, અને ભાષા પણ જેને સાક્ષર શ્રી કેશવલાલભાઈ મધ્યયુગની કહે છે તે યુગની છે એટલે કે ઉપર ગોવિંદગમનની જેવી ભાષા જણાવી છે તેને મળતી ભાષા છે. લેખકનું નામ ગંગારામ વછરામ છે. એ પ્રતમાં ૬૫ પદ અખંડિત છે, ૬૬મું પદ અધુરું છે, અને તે પછીનાં પાનાં નથી (નાશ થયેલાં છે). ૬૬મા પદમાં હાર માટેની નરસિંહની વિનતિ ચાલુ છે. એ પ્રતમાં પ્રેમાનંદની પૂર્વેના બીજા કવિઓનાં કાવ્યો લખેલાં છે, પણ પ્રેમાનંદનું એક પણ કાવ્ય તેમાં જોવામાં આવતું નથી. વિષ્ણુદાસનું ચંદ્રહાસ આખ્યાન, નાકરનું સુધન્વા આખ્યાન, અને વછીઆની સીતાની વ્હેલ તેમાં જોવામાં આવે છે.

રા. તનસુખરામની બીજી પ્રત સંવત્ ૧૮૧૧ની છે, અને તેમાં કુલ ૮૫ પદ મળે છે. તેના પ્રારંભમાં "મેહેતાજીની માળા"નાં પદો લખવામાં આવેલાં છે. એ પ્રત રણછોડજી દિવાનના ઘરમાંથી રા. તનસુખરામને પ્રાપ્ત થયેલી છે. ત્રીજી પ્રત સંવત્ ૧૮૫૨ની સાલની ૧૧૬ પદવાળી છે. તેના પ્રારંભમાં નરસિંહ મેહેતાનો 'હાર સંવાદ' એમ લખેલું જોવામાં આવે છે. સંવત્ ૧૭૩૩માં લખાયલી પ્રતને જો આપણે પ્રમાણભૂત માનીએ તો પ્રેમાનંદ એ વખતે ક્યાં હતો? અને જો પ્રેમાનંદે હારમાળા

લખી હોય તો તેના જ વખતની જૂની લખાયલી પ્રતમાં અથવા તે પછીના નજી-કના વખતમાં લખાયલી પ્રતમાં, આજની પ્રેમાનંદની હારમાળામાં જેવામાં આવતાં એના જ નામનાં પદોનો સંગ્રહ અથવા તેમાંનાં કોઈ પણ પદો કેમ જોવામાં આવતાં નથી? પણ પ્રેમાનંદની હયાતિમાં જ–યુવાનીના કાળમાં જ–લખાયલી પ્રતમાં, પ્રેમાનંદની છાપને બદલે 'નરસિંહાચા સ્વામી'ની છાપનાં પદો મળી આવે છે. એ જ સૂચવે છે કે, હારમાળાનો કર્તા પ્રેમાનંદ નથી જ. વળી સાક્ષરશ્રી કેશવલાલ-ભાઈ પાસે સં. ૧૭૩૨ ની સાલની એક પ્રતિ છે, તેમાં પણ નરસિંહ મેહેતાની છાપનાં 'હાર સમે'નાં પદો છે, એ ઉપરોક્ત વિચારનું સમર્થન કરે છે. જૂનામાં જૂની જે પ્રત અમને પ્રાપ્ત થઈ છે, તેમાં ૨૧૬ પદ મળી આવે છે. અર્થાત્ ૧૪૯ પદની આ સંગ્રહમાં સંગ્રહિત થયેલી હારમાળા* અને પ્રા. કા. ત્રિ.ના ૧૬૨ પદની સંગ્રહિત હારમાળા, એ નરસિંહ મેહેતાની હારમાળાની ગળતી થતી હારમાળા હોવી જોઇએ. તેમાં પાછળના એક કરતાં વધારે કવિઓએ કે ભક્તોએ સંબંધ મેળવવા પદો રચી ફેરફારો દાખલ કરેલા હોવા જોઇએ. માત્ર કલ્પનાના જ અશ્વો દોડાવીએ તો ફલિતાર્થ આટલો જ નીકળે છે કે, નરસિંહ મેહેતાની છાપનાં પદો એ નરસિંહ મેહેતાનાં ખુદનાં છે, તે પ્રેમાનંદ કે બીજા કોઈ કવિનાં નથી. સંન્યાસીઓને મોહડે બોલાવેલાં પદો અને રસ જમાવવાને પ્રસંગને અનુસરી રચાયલાં વર્ણનાત્મક પદો નરસિંહ મેહેતાની કૃતિ હોય કિંવા નરસિંહ મેહેતાના તે સમયે હાજર રહેલા કોઈ શિષ્યની કિંવા પ્રેમાનંદની પૂર્વના કવિની કિંવા પ્રેમાનંદની કૃતિ હોય, અને ક્ષેપક તરીકે દાખલ થયલાં પદો તો કોઈ આધુ-નિકની જ કૃપાદૃષ્ટિ હોવી જોઇએ. ઉપરાંત પદ ૧૩૨, ૧૪૦, ૧૪૧, ૧૪૨, ૧૪૩, ૧૪૪, ૧૪૫, ૧૪૬, ૧૪૭ એ પદો મેહેતાજીના ચરિત્ર અને કાવ્યપર રીઝ થનાર કોઈ બીજાની જ કૃતિ હોવી જોઇએ, અને તેણે વસ્તુસંકલના મેળવવાને એ રચના કરી હોવી જોઇએ.

મેહેતાજીનાં 'હાર સમા'નાં પદો ગુજરાતમાં બહુ પ્રચલિત હોવાં જોઇએ. પાટણના-વિશ્વનાથ જાનીની એક અપૂર્ણ પ્રત મને મળી છે. બૃહત્ કા. દો. ભા. ૮ મામાં એ અપૂર્ણ ભાગ પ્રકટ કરવામાં આવ્યો છે. તે ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, મેહેતાનાં પદો લઇને ઘણાઓએ મેહેતાનું ચરિત્ર અને મેહેતાના જીવન સંબંધી જૂદાજૂદા પ્રસંગોનાં કાવ્યો લખ્યાં છે. જેમ વિશ્વનાથ જાનીએ નરસિંહ મેહેતાનું ચરિત્ર લખ્યું છે, તેમાં નરસિંહ મેહેતાનાં હારનાં પદો દાખલ કરવામાં આવ્યાં છે. તેમ જ કોઈ અજ્ઞાત કવિએ, પછી

* આ પ્રસ્તાવના લખ્યા પછી હારમાળાનાં કેટલાંક પદો પાછળથી મળી આવ્યાં હતાં, તે પરિશિષ્ટમાં સંગ્રહકર્તાએ દાખલ કર્યાં છે. પ્રસિદ્ધ કર્તા.

તે પ્રેમાનંદ પણ હોય તેણે, નરસિંહ મેહેતાનાં 'હાર સમા'નાં પદો એકઠાં કરી સંબધ મેળવવાને પાચ સાત નવા પદો રચી હારમાળાનો સંગ્રહ એકત્ર કરી, તેને હારમાળાનું નામ આપ્યુ હોય તો તે કલ્પના છેક જ અસંભવિત નથી.

* * * * *

આ કાવ્યસંગ્રહના છેલ્લા ભાગોમાં પરિશિષ્ટ પહેલું જ્યારે છપાઈ તૈયાર થયુ હતું, તે વખતે આ ગ્રન્થ સત્વર બહાર પાડી શકાશે એવી આશાએ ઉક્ત પ્રસ્તાવના સ્વર્ગવાસીએ લખાવી હતી, પણ તે પછી હારમાળાની જૂદીજૂદી વિશેષ પ્રતો હાથ લાગવાથી તેમાં આવેલા વધારાના પદો આપવાની તેમની ઇચ્છા થઈ. તેમ જ ગયે વર્ષે એક મહિનો હવાફેરને માટે જ્યારે સ્વર્ગવાસી સુરત ગયા હતા ત્યારે ત્યાં જૂના પુસ્તકોની શોધખોળને પરિણામે પરિશિષ્ટ બીજામાં છપાયલા કેટલાંક પદોનો મોટો ભાગ પ્રાપ્ત થયો હતો. આ પ્રમાણે હારમાળાના વધારાનાં પદોનો તથા પરિશિષ્ટ બીજું છપાયાનું મુખ્ય કારણ છે. હારમાળાનું પરિશિષ્ટ જ્યારે યંત્રમાં મુદ્રિત થતું હતું, ત્યારે સ્વર્ગવાસી સાથે એ કાવ્યના કર્તૃત્વ સબધી કેટલોક ઉહાપોહ થયો હતો, અને તેના કેટલાક મુદ્દાઓ લખી રાખવામાં આવેલા, તે ઉપરથી "હારમાળાનો કર્તા કોણ?" એ શિર્ષક હેઠળનો લેખ, ગુજરાતી સાહિત્યના ઇતિહાસમાં યત્કિંચિત્ નોંધ રાખવા યોગ્ય થાય એમ માની, અત્રે દાખલ કરેલો છે. એમાંના વિચારો સદ્ગતના છે, પણ તેની ભાષા લેખકની છે ચરિત્રલેખનમાં પણ તેમની સાથે થયેલી વાતચિતને આધારે જ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે.

આ સગ્રહ સબધી સામાન્ય વિચાર દર્શાવતાં તેમણે એમ કહેલું સ્મરણમાં છે કે, 'નરસિંહ મેહેતાએ પોતાના પદો તો એક અનુક્રમે રચ્યા હોવાં જોઇએ, અને મેહેતો શ્રીમદ્ભાગવત એકલુ જ નહિ પણ શ્રીકૃષ્ણજન્મખંડ તથા પદ્મપુરાણ, હરિવંશ આદિ પુરાણોથી જ્ઞાત હોવો જોઈએ કારણ કે શ્રીમદ્ભાગવતમાં જે ભાવનાઓ નથી તે ભાવનાઓ એનાં પદોમાં જોવામાં આવે છે, અને તે શ્રીકૃષ્ણજન્મખંડાદિને વિશેષ મળતી આવે છે, તેમ જ વળી નરસિંહને ઉત્તરાવસ્થામાં કોઈ સંતગુરુનો સમાગમ થયો હશે, અને તેની પાસેથી ઉપનિષદો તથા વેદાંતનું શ્રવણ કર્યું હોવું જોઇએ.'

પ્રકૃતિ ઘણો લાંબો વખત થયા અસ્વસ્થ રહેતી હતી, તેને લીધે સદ્ગતથી શ્રીમુખે લખાવેલી પ્રસ્તાવના સુધારી શકાઈ નહોતી તેમ જ પરિશિષ્ટ બીજું દાખલ કર્યા પછી હારમાળા સંબંધી બીજા જે કઈ નવીન વિચારો સૂઝેલા, તેનો ઉપયોગ કરી શકવાને બન્યું નહોતુ તેઓ ઘણી વાર એમ કહેતા કે, "મેં ધૂળધોયાનો ધંધો કરીને રત્નો શોધી

કાઢ્યાં તે પાછાં ખોવાઈ ન જાય એટલા જ માટે આ સંગ્રહમાં તેનો અસ્તાવ્યસ્ત એક ઢગલો કર્યો છે, પણ કુંદનમાં તે સર્વને યથાસ્થિત બેસાડી કુશળ પચીગરનું કાર્ય શ્રીહરિની ઇચ્છાએ જો હું જીવતો રહીશ તો કરી બતાવીશ." આ તેમની શુભેચ્છા પરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રે પાર પડવા દીધી નથી. કારણ કે ભગવાનને ભક્ત વહાલા હોવાથી જેમ તેમણે નરસિંહને પોતાના તેજઃપુંજમાં સમાવી દીધા, તેમ તેમને પોતાની પાસે બોલાવી લીધા છે. આ સંગ્રહમાં દોષ હશે, ચરિત્રાદિ લેખનમાં પણ દોષ હશે, પણ તેપ્રત્યે વિદ્વજ્જનો અને સંતજનો કાકદષ્ટિ ન રાખતાં હંસવૃત્તિ રાખશે, એવી આશા છે, અને જે દોષ દેખાય તે કૃપા કરીને લખી જણાવશે તો તે ઉપરથી બીજી આવૃત્તિમાં સુધારોવધારો કરી શકાશે. આમાં રહી ગયેલા કોઈ દોષો માટે નરસિંહ મેહેતાનો પોતાનો જે બચાવ છે, તે જ અમારો બચાવ છે.

"છે દોષ દરિયાવ, પણ ગાયન ભાવ, કરીએ ભાઈ શી રાવ, નમન સહુને." વિશેષમાં ભક્ત અને ભગવાનના ગુણાનુવાદ ગાતો આ સંગ્રહ તેમના પ્રતાપે ગુર્જર પ્રજાને આદરનીય થઈ પડશે તો સંગ્રહકર્ત્તાનો પરિશ્રમ કૃતકૃત્ય થયેલો માનીશું.

અત્રે એક વિશેષ કર્તવ્ય અવશેષ રહી જાય છે, અને તે જે જે સદ્‌ગૃહસ્થોએ પોતાના અમૂલ્ય સમયને ભોગે સદ્‌ગતને આ કાવ્યસંગ્રહ એકઠો કરી આપવામાં જે અમૂલ્ય સહાય આપી છે, તે માટે તેમનો સદ્‌ગતનાવતી આભાર માનવાનું છે. આ કાવ્યસંગ્રહ કરી આપવામાં મુખ્ય મદદ, વડોદરાના નિરભિમાની સરળ હૃદયના સાક્ષરશ્રી છોટાલાલ નરભેરામે; ગુર્જર સાહિત્યની અભિવૃદ્ધિ ઇચ્છી તે માટે સતત પ્રયત્ન કરનાર રા. રા. તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી. બી. એ એ; સ્વ. આદ્ય સંગ્રહકર્તાના મિત્ર રા. રા. છગનલાલ ઠાકોરદાસ મોદી, બી. એ.એ; નડિયાદના શોધરસિક વયોવૃદ્ધ મેહેતાજી છગનલાલ વિદ્યારામ રાવળે; સુરતના મહાજન શેઠ ભગુભાઈ દ્વારકાદાસ તથા ભગવદ્‌ભક્ત રા. રા. ગોરધનદાસ જમનાદાસ વેરાગીવાળાએ; રૂપાળના મેહેતા કુબેરલાલ શિવરામે; અને ગુર્જર પ્રાચીન કાવ્યના શોખીન રા. રા. અંબાલાલ બુલાખીરામ જાની. બી. એ. વગેરેએ આપી, નરસિંહ મેહેતાની વિમળ વાણીને પ્રકાશમાં આણવાને યોગ આપ્યો છે, તે સર્વનો અત્રે આભાર માનવામાં આવે છે.

પ્રકટકર્તા

॥ ॐ श्री हरि ॥

આદિ ગુર્જર કવિ

ભક્ત નરસિંહ મેહેતા

નિર્ધૂમ અગ્નિ હોયે જેમ, નરસૈં નિર્વિકારી તેમ,
જેમ અગ્નિમા ટાઢક નહિ લેશ, તેમ વિષય બુદ્ધિનો નહિ પ્રવેશ

(વિશ્વનાથ જાની)

ચરિત્રોનો અભાવ અને અગત્ય

આર્ય લોકોમાં એક એવી માન્યતા દઢ ઘર કરી બેઠી છે કે, દિક્ અને કાળને સામાન્ય ઉત્પત્તિ અને અંતની અવધિ-મર્યાદા નથી, પરંતુ અસાધારણ વ્યતિકરોથી તેની ચિરકાલ સ્મૃતિ પ્રસિદ્ધ રહે છે તો પછી ઐતિહાસિક મહાન્ પુરુષોની વંશાવળિ, જન્મમરણના વર્ષ, તિથિ અને વારરૂપી અચિરસ્થાયી અવધિની શી અગત્ય છે? તેઓ ચિરસ્થાયી કૃતિથી જ લોકસ્મૃતિમાં ટકી રહેવાના છે. સામાન્ય મનુષ્ય તો કહે છે કે, તેઓ ક્યારે અસ્તિત્વમાં આવ્યા અને ક્યારે નિર્વાણને પામ્યા, એ જાણ્યું તોએ ઠીક, ન જાણ્યું તોએ ઠીક; એને માટે મિથ્યા માથાકૂટ શા માટે કરવી? જો તેઓએ વાસ્તવિક લોકોપકાર કર્યો હશે અથવા તો ઉત્કૃષ્ટ રીતે મનરંજનાર્થે શુદ્ધ સસ્કારી કાવ્યાદિ પ્રસાદી આપી હશે તો તેવાઓ પોતાના કીર્તિદેહથી લોકોની સ્મૃતિમાં ચિરકાલ વિદ્યમાન રહેશે દિક્ કાલનો નિયત અવધિ મનુષ્યકૃત છે. સૂર્યનો પ્રથમ ઉદય ક્યારે થયો, તે કોણ જાણે છે? અને શકવર્તી યુધિષ્ઠિરાદિ જે પ્રાત સ્મરણીય મહાન્ રાજાઓના એક સમયે શક-સવતો લોકમા પ્રચલિત હતા, છતા પણ આજે તે કહેવા માત્રમા જ રહ્યા છે. પરતુ તેમના ઉચ્ચાશયથી પૂર્ણ કર્તવ્યો લોકસ્મૃતિમા સતેજ રહેલાં છે. જો આવા રાજા મહારાજાઓની જન્મમૃત્યુની તિથિઓ પણ સર્વભક્ષી કાળના સપાટામાથી બચી નથી તો પછી સામાન્ય વ્યક્તિઓની તો વાત જ શી કરવી? જૂવોની! કાલિદાસના કાળ માટે કેટલો વાદવિવાદ ચાલી રહ્યો છે, છતા સમાન્ય વિદ્વાનો પણ એક મતના હજી થયા નથી, આજે એક વિદ્વાન્ એક વાત જણાવે છે, તો કાલે તેનું બીજો વિદ્વાન્ અન્ય પ્રાપ્ત થયેલાં સાધનોથી ખડન કરે છે, ત્યારે વળી ત્રીજો પોતાનું નવુજ કંઈ સમર્થન કરતો જોવામાં આવે છે.

તે છતાં કાલિદાસની ઉન્નત કૃતિઓ હોંસથી જનસમાજમાં વચાય છે, અને સર્વ દેશમાં એક સરખી માન પામે છે વિદ્વાનો ભલે જન્મકાળાદિના નિર્ણય ઉપર વા વિવાદ ચલાવી મઝાહ માને, અમને તો ઇક્ષુરસનો આસ્વાદ લેવા સાથે કામ છે, અને નહિ કે તેના વંશ, ઉત્પત્તિ આદિ સાથે, એમ કરવાથી અમારી સ્વાદેન્દ્રિય કંઈ તૃપ્ત થવાની નથી, એવું સામાન્ય જનસમાજનું કહેવું છે.

આવા ભૂલ ભરેલા વિચારોને લીધે જ મહાન્ પુરુષોના ઇતિહાસના સબંધમા આપણે ઘણું સૌસતુ પણ છે, અને તેને લીધે જ આપણા સાહિત્યમા ચરિત્રોનો અભાવ જોવામા આવે છે તેવા વિચાર ધરાવનારાઓને અત્રે ઉત્તર આપવો પણ યોગ્ય નથી આવા વિચારથી દેશને કેટલી હાનિ થાય છે, તે ઉક્ત અવિચારી જનો સમજતા હોય એમ લાગતુ નથી, અને એવા મૂર્ખાઈ ભરેલા વિચારને લીધે જ પ્રસિદ્ધ પુરુષોના જીવનચરિત્રો મળતાં નથી, અને જે મળે છે તે દંતકથા, ચમત્કારો અને અર્ધ ઐતિહાસિક ધાર્મિક ભાવનાઓથી એટલાં બધા સમિશ્રિત હોય છે કે, તેમાથી સત્ય ઇતિહાસ કેટલો અને દંતકથા કેટલી, એ જૂદા પાડવાનું કાર્ય દુર્ઘટ થઈ પડે છે

છાપાકળાની વૃદ્ધિને લીધે સામ્પ્રત સમયે લોકોની વાચનવૃત્તિમા વૃદ્ધિ થઈ છે, અને તે સાથે પશ્ચિમના ઇતિહાસનું નિરીક્ષણ થવાથી તે પદ્ધતિએ પ્રાચીન મહાપુરુષોના ચરિત્રો જાણવાની ઇચ્છા લોકોમાં દિનપ્રતિદિન વૃદ્ધિગત થતી જાય છે, એમ જાણીને કોને આનંદ નહિ થાય? આધુનિક જનસમાજનું વલણ કલ્પિત વાર્તાઓ અને નવલકથાઓ વાચવા તરફ સામાન્ય રીતે વિશેષ પ્રેરાયલું દેખાય છે, અને તે દ્વારા તેઓને જો ધર્મનું કે ઇતિહાસનું થોડુઘણું જ્ઞાન અપાય તો તેવા પુસ્તકો ઘણી હોંસથી વચાય છે સુબોધક નવલકથાઓ કેટલેક અશે સમજીને વાંચવાથી સારી અસર કરી શકે છે એ વાત સત્ય છે, છતાં પણ મહાન્ સત્પુરુષોના ચરિત્રગ્રંથો જેટલી ઉપયોગી અસર કરી શકે, તેટલી કલ્પનાથી ઉત્પન્ન કરેલા પાત્રોનાં ગુણવર્તન વગેરેના ચમત્કાર વર્ણનવાળા ગ્રંથો ભાગ્યે જ કરી શકે

ઐતિહાસિક મહાપુરુષોના ચરિત્રો [illegible]ના સમયની પ્ર[illegible] અને અને સેંકડો વર્ષ પછીની પ્રજાને પણ તેમના જીવનના અનુભવ[illegible]નો લાભ વિદ્યમાન મનુષ્યની માફક આપી શકે છે તેમની સત્યતાને લીધે તેઓ [illegible] વાચનારના હૃદય ઉપર અમુક અશે સત્તા પણ ચલાવી શકે છે, તેમ જ નવી આ[illegible] [illegible]શા, ઉમગ આપી તેમને પોતાના કાર્યમાં ઉત્તેજિત કરે છે એક મહાપુરુષના [illegible] જીવનની સત્કથા માનસિક શ[illegible] [illegible]તાના ચિરસ્થાયી સ્મરણ સ્તભ તરીકે લોકોમાં પ્રવર્ત[illegible] [illegible]તી રહે છે મનુષ્ય મરણ પામે, અને તેનો સ્થૂલ દેહ

અગ્નિ આદિ દ્વારાએ નષ્ટ થઈ અદશ્ય થાય છે, પરન્તુ તેના વિચારો અને કાર્યો પશ્ચાત્ વિદ્યમાન રહે છે. સામાન્ય મનુષ્યોને માત્ર સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ, અને કારણ એવા ત્રણ દેહ હોય છે; પણ તે ઉપરાંત મહાપુરુષોને મહાકવિ કાલિદાસે કહેલું યશ શરીર અથવા અક્ષરદેહ હોય છે, અને તે અક્ષરદેહ પોતાની જાતિ તથા દેશ ઉપર ચિરંજીવ સરકાર પાડવા સમર્થ થાય છે.

ભયના સમયમા જૂના વખતમા રાજપૂતો ઉંચી ટેકરીઓ ઉપર રાખેલા દીપકોથી જેમ સન્માર્ગ દર્શાવતા હતા, અને જેમ સાંપ્રત સમયે સાગરોમા દીવાદાંડીઓ ભયસ્થાન સૂચવી યોગ્ય માર્ગની પ્રતીક્ષા કરાવે છે, તેમ જ મહાપુરુષોનાં ચરિત્રો પોતાની આસપાસના ધાર્મિક, નૈતિક, સામાજિક, ઔદ્યોગિક વાતાવરણને પ્રકાશિત કરનારા ટેકરીઓ ઉપર ગોઠવેલા અને ભવસાગરમાં અનેકવિધ સકટોરૂપી ખરાબા સૂચવનારી દીવાદાંડીઓના દીપકો સમાન છે, તેમના ચૈતન્યનો નિર્મળ પ્રકાશ ભવિષ્યના જમાનાઓ ઉપર એક સરખો પડતો રહે છે અને તેમનું મહાન્ દષ્ટાંત ભાવી જનસમાજની પરપરાને સર્વ સામાન્ય વારસો થઈ પડે છે, જેથી તેમના વિચારો અને મહાન્ સત્કાર્યો મનુષ્યજાતિને મળનારી સર્વોત્તમ પુંજીરૂપ ગણાય છે આ ઉપરથી સમજી શકાશે કે, મહાન્ પુરુષોના જન્મમૃત્યુકાલ, તેમના જીવનની રૂપરેખા, તેમના ચારિત્ર્યની ઘટના આદિ માનવજાતિના ઇતિહાસમા સવિશેષ અગત્યના છે •

ભક્તોનાં જીવનચરિત

ચરિત્રનાયક નરસિંહ મેહેતો મુખ્યત્વે કરીને ભક્તકવિ હતો, અને તેની પ્રસિદ્ધિ તેના સ્વરચિત નાનકડા કાવ્યો અને પદોથી, અને કસોટી પ્રસગે તેણે દર્શાવેલી અચળ ભક્તિ-શ્રદ્ધાથી, તેમ જ તેના સમકાલીન ભક્તમડળ તથા તેના પછીથી થનારા કવિ વિશ્વનાથ જાની, પ્રેમાનદ, નરસિંહ મેહેતાના વશજ રેવારાકર, રઘુરામ, મોતીરામ, ભક્તમાળના કર્ત્તા નાભાજી આદિ કવિઓએ રચેલા કથનોથી વિશેષે કરીને છે રાજસભામા સાધુ મડળી વચ્ચે મળેલા હારની વાત તેની પછી રચાયલા ભક્તચરિત્રમા સર્વ સ્થળે મળી આવે છે, અને તે પ્રસગ જૂનાગઢના હિંદુ રાજા મડલિકના પતનના કારણોમાનું એક કારણ પણ ગણાય છે ભગવજ્જન અને વિદ્વજ્જનનાં ચરિત્રો તરેહવાર મનોહર કથાઓથી ભરેલા હોય છે પ્રાચીન કાળમા સસ્કૃત ભાષાના આદિકવિ વાલ્મીકિનું કે અર્વાચીન હિન્દી કવીશ્વર રામભક્ત તુલસીદાસજીનું જીવન તપાસો, અથવા તો ભૂતકાળના કે વર્તમાનકાળના સાધુસંતો અને

ભક્તજનોનાં વૃત્તાંતો વાંચો; બુદ્ધ, શંકરાચાર્યાદિ, રામાનુજ, વલ્લભાચાર્યાદિ સંપ્રદાય પ્રવર્તકો, કાળિદાસ, તુલસીદાસાદિ કવિવરો, તુકારામ, જ્ઞાનેશ્વરાદિ ભક્તજનોનાં ચરિત્રો જૂઓ; એમ જ્યાં જ્યાં જોશો ત્યાં ત્યાં કંઈ ને કંઈ અદ્‌ભુત કથાઓ તેમાં સંકળાયલી જોશો. જે કંઈ વાંચશો તેમાં કંઈ ને કંઈ ચમત્કારથી ચિત્રિત વાંચશો. એ જ પ્રણાલિકાએ વિચારતાં ગુર્જર ભાષાના આદિ ભક્તકવિરાજ નરસિંહનું જીવન-ચરિત્ર તેવાં વૃત્તાંતોથી ભરપૂર જણાય તો તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. નાભાજીકૃત ભક્તમાળમાં અને મહિપતકૃત ભક્તિવિજયમાં તેમ જ પ્રેમાનંદાદિનાં કાવ્યોમાં નરસિંહના જીવનના અનેક ચમત્કારો વર્ણવવામાં આવ્યા છે.

ચરિત્રનાયક ભક્ત હોવાથી તેના ચરિત્રમાં ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ઐતિહાસિક—લૌકિક અને અલૌકિક—ધાર્મિક એવા બે વિલક્ષણઅંશો દેખાયા વગર નહિ રહે. ઐતિહાસિક—લૌકિક ચરિત્ર સામાન્ય અને સંક્ષિપ્ત છે, પરંતુ ધાર્મિક અલૌકિક ચરિત્રના સંબંધમાં વર્તમાનકાળના કેટલાએક શિક્ષણ લીધેલા પુરુષો અશ્રદ્ધાની કે અસત્યતાની બુદ્ધિ દેખાડે, એ સ્વાભાવિક છે. "પરંતુ તેમ થવાનું મૂળ વિભ્રમ છે. વસ્તુતઃ આ જગતમાં તેમ અન્યત્ર યૂરોપાદિ ખંડોમાં પણ જે મહાપુરુષો, મહાવીરો આદિ થઈ ગયા છે, તેઓમાના નેપોલીઅન બોનાપાર્ટ, ગ્લાડસ્ટન આદિના ચરિતોમાં એવા બહુ અંશો છે, જેઓને સામાન્ય પંક્તિના અથવા આળસુ, અલ્પજ્ઞ, બીરુ એવા પુરુષો સ્વપ્ને પણ સત્ય ન માને, તથાપિ તેવા અંશોને વૃદ્ધબુદ્ધિ બહુશો તેમાં અલ્પ પણ શંકા ન ધરતાં તથાભૂત માને છે. એ જેટલું સત્ય છે તેટલું જ આ સત્ય છે કે મીરાંબાઈ, નરસિંહ આદિ ભક્તોના, તેમ જ સદાશિવેન્દ્ર આદિ અનેક સિદ્ધોનાં ચરિતોમાં એવા અનેક અંશો છે, જે દસ્તરૂપ બાહ્યપટને ભેદી અંતસ્તત્ત્વને ન ગ્રહી શકનારી એવી નિર્બળ આધિભૌતિક સ્થૂલ દષ્ટિને અસત્ય, અસંભવિત, ઉપહાસ્યપ્રતીત થાય, પરંતુ તે પરમાર્થતઃ તેવા નથી.

"જે વૈજ્ઞાનિકોની દૃષ્ટિઓ, જડ ચૈતન્યમય સૃષ્ટિને નિયમતાં તત્ત્વોને, તત્પ્રતિપાદક શાસ્ત્રોના અનુશીલનથી અથવા અન્ય યોગ્ય પ્રામાણિક સાધનોદ્વારા, અધિક વિસ્તૃત થઈ છે, તેઓ તો તેવા અદ્‌ભુત ચરિતાંશોમા સત્યત્વ બુદ્ધિને ભજે છે; અને તેવો માનનારો વર્ગ અલ્પ પણ નથી, પણ પ્રતિવર્ષે વર્ધમાન છે.

"પરંતુ અત્ર નિર્દેશવું અગત્યનું છે કે, એવા અલૌકિક ભાસતા ચરિતાંશો પરમાર્થત સત્ય હોતાં પણ તેઓનામાં, તે તે મહાત્માના શિષ્ય, ભક્ત આદિની સ્વગુરુમાં રહેતી મહિમબુદ્ધિથી, બહુ કલ્પિત પ્રસંગો પણ મિશ્રિત થયા હોય છે, તેઓનો વિવેક સમયાન્તરમાં કરવો કઠિન થાય છે."

વિદ્યમાન સાક્ષર શ્રી તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠીના લખેલા મીરાંબાઈના જીવનચરિત્ર"માંથી* મહાપુરુષોનાં ચરિતોમાં દૃષ્ટિએ પડતા અલૌકિક અંશોના સત્યત્વનું પ્રતિપાદન કરનારા અને મિશ્ર થયેલા કલ્પિત અંશોનો વિવેક કરવાની અગત્ય સૂચવનારા ઉપરોક્ત અભિપ્રાયથી કંઈ વિશેષ તે સંબંધમાં કહેવાનું અવશેષ રહેતું નથી.

ચરિત્ર માટેનાં વિભાગ તથા સાધનો

(૧) સાધનોના બે પ્રધાન ભાગ થાય એમ છે. (અ) પ્રાચીન અને (આ) અર્વાચીન. તેમાં પ્રાચીન તો દંતકથાદિમૂલક અને ભક્તાદિઓએ લખેલાં છે, પણ અર્વાચીન બે પ્રકારના છે (क) ઇતિહાસવિદોએ લખેલાં અને (ग) ગતાનુગતિક ન્યાયથી લખાયલા.

(અ. ૧) નરસિંહ મેહેતાનાં સ્વરચિત કાવ્યો ઉપરથી એના જીવનની કંઇક રૂપરેખા પ્રાપ્ત થાય છે, અને તે જ હકીકત તેના પછી થનારા કવિઓએ સ્વીકારી નાના પ્રકારનાં આખ્યાનો એ ભક્તકવિના સંબંધમાં રચ્યાં છે. નરસિંહ મેહેતાએ રચેલાં કાવ્યોમાં 'હારમાળા' પ્રથમ આવે છે. હારમાળામા મેહેતાજીએ પોતાના જીવન સંબંધમાં જે હકીકત આપી છે તે જ હકીકત તેના રચેલા પોતાના પુત્ર 'શામળશાહનો વિવાહ' સંબંધી કાવ્યમાં તથા પોતાની પુત્રી કુંવરબાઇના "મા'મેરા"ના કાવ્યમાં આપેલી છે, અને તે એકસરખી મળતી આવે છે. નરસિંહ મેહેતાકૃત મા'મેરાનું કાવ્ય હજી પ્રસિદ્ધ થયું નથી, પણ તે સદ્‌ગત ઇચ્છારામ સૂર્યરામ દેસાઇના જૂના હસ્તલિખિત સંગ્રહમાં છે. એ કાવ્ય આ સગ્રહ પૂર્ણ છપાઈ ગયા પછી પ્રાપ્ત થયેલુ હોવાને કારણે આ પુસ્તકમા છપાઈ શકાયુ નથી, તે 'નરસિંહાચા સ્વામી'ની કૃપાથી આ સંગ્રહની દ્વિતીયા આવૃત્તિ કાઢવાનો પ્રસગ આવશે ત્યારે અથવા અન્ય પ્રસંગે પ્રગટ કરી શકાશે. એ કાવ્ય સંબંધી ખેદ કરવાનો એટલો જ છે કે તેની પૂર્ણાહુતિની લીટીઓવાળું પાનું ફાટી ગયેલુ હોવાથી તે અખંડિત દશામાં પ્રાપ્ત થઈ શક્યું નથી, તેમ જ તેની બીજી પ્રત પણ મળી શકી નથી. આ કાવ્યો સિવાય શકર સાથેના સમાગમનાં આત્મકથનનાં થોડાં છુટાછવાયાં પદો પણ જીવનચરિત્રમાં સાક્ષી પૂરવાને કામ લાગી શકે તેમ છે. ગોવિંદગમનની ઇતિશ્રીમાં નરસિંહ મેહેતાએ પોતાની વૃદ્ધાવસ્થાની સ્થિતિ તથા સુરતસગ્રામની ઇતિશ્રીમા પોતાની ગરીબાઇની સ્થિતિનું કંઇક દર્શન કરાવ્યુ છે.

* જુઓ બૃહત કાવ્યદોહન ભાગ સાતમો

(અ ૨) નરસિંહ મેહેતા પછી પણ પ્રેમાનંદની પૂર્વે અરાઢમા સૈકાની શરુઆતમાં પાટણના કવિ વિશ્વનાથ જાનીએ લોકપ્રચલિત દંતકથાઓ અને નરસિંહ મેહેતાનાં પદોને આધારે એક સ્વતંત્ર ચરિત્ર લખ્યુ છે, અને તે કાવ્યનું નામાભિધાન પણ 'નરસિંહ મેહેતાનું ચરિત્ર' એવુ કવિએ પોતે જ રાખ્યુ છે આ કાવ્ય પણ ખડિત દશામા પ્રાપ્ત થયુ છે, પરતુ સાહિત્યના ઇતિહાસમાં સારો પ્રકાશ પાડે તેવુ હોવાથી તેવુ ખડિત દશામા પણ પ્રગટ કરવાનું સદ્‌ગત સગ્રહકર્તાને યોગ્ય લાગવાથી તે બૃહત કાવ્યદોહન ભાગ આઠમામા પ્રસિદ્ધ કરવામા આવ્યુ છે, અને તત્સબંધી જાણ-વાજોગ ખુલાસો તેની પ્રસ્તાવનામાં કરેલો છે એ કાવ્ય વાચતાં એમ લાગે છે કે, વડોદરાના ભટ્ટ પ્રેમાનંદે નરસિંહ મેહેતા સબધી જૂદાજૂદા પ્રસગોનાં કાવ્યો રચતા તેનો કઇક ઉપયોગ કર્યો હશે કારણ કે તેઓ વચ્ચે વિચાર તથા વર્ણનશૈલી અને શબ્દરચનામા પણ કેટલુક સામ્ય દેખાય છે

વિશ્વનાથ જાનીએ 'હાર–ચરિત્ર' ની પ્રસ્તાવનામા નરસિંહ મેહેતાના જીવન સબધી જે જે પ્રસગો ગણાવ્યા છે, તેટલા જ પ્રસગના કાવ્યો તેણે પોતે રચ્યાં હશે, એમ અનુમાન થાય છે એ કવિનું આખુ કાવ્ય જો મળી આવે તો ગુર્જર ભાષાના ઇતિહાસની ચણાતી ઇમારતમા વચ્ચે પડી ગયેના ગાળા પૂરવાને માટે તે ઘણુ ખપ લાગે 'હાર–ચરિત્ર'મા તે લખે છે કે,

' એહની ભાભીએ જો કામ કીધુ, પ્રથમ તાહા થકી જ્ઞાન સીધુ
એહને નાતે વાર્યો જે વારે, બે રૂપ દેખાડ્યા તે વારે
જો ભાજન સમે હઠ કીધો તો તાહા પ્રભુએ દંડ દીધો
લોકે માણુ સત મોકલાવ્યા તેવા શીઘ્ર પોતે સામગ્રી લાવ્યા
પાણી માગ્યુ તે વાત ન જાણી આવી પાતુ શ્રી ચક્રપાણી
હુંડી માટે હસીયા લોક, તો રૂપૈયા પામ્યા રોક
પુત્ર પરણાવ્યો તે પ્રસિદ્ધ, * * * *
મોશાળું પુત્રીનુ કીધું કહો ક્ર્ટે કાહાથી લીધુ

જાનીના ઉપરોક્ત કાવ્યમા જણાવ્યા પ્રમાણે એનો રચેલો 'શામળશાહનો વિવાહ' મળ્યો નથી એ સિવાય ખડિત ભાગ જે મળ્યો છે, તે બૃહત્ કાવ્યદોહન ભાગ આઠમામાં પ્રસિદ્ધ થયો છે

(અ ૩) ભક્ત અને પુરાણપ્રસિદ્ધ પુરુષોના જ ગુણાનુવાદ ગાવાનું પણ લેનાર પ્રેમાનંદે નરસિંહ મેહેતાની જીંદગીમા બનેના જૂદાજૂદા પ્રસગોના આખ્યાનો રચવામા

પણ તેની પૂર્વે થઈ ગયેલા કવિઓનાં કથનનો, પ્રચલિત દંતકથાઓનો, તેમ જ નરસિંહ મેહેતાનાં સ્વરચિત પદોનો આધાર લીધેલો હોવો જોઇએ, એમ પણ અનુમાન કરવાને સબળ કારણ મળે છે. તે જ પ્રમાણે તેના પછી થએલા કવિઓએ તેના તે જ વિષય ઉપર આખ્યાનો રચેલાં છે, એટલે તેઓમાં ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ અન્વેષણ થયેલું જોવાની ઇચ્છા રાખવી નિષ્ફળ છે. પ્રેમાનંદે નરસિંહ મેહેતાના જીવન સંબંધી પચ મુખ્ય પ્રસંગોનાં કાવ્યો રચેલાં છે.

"હાર, હુંડી, ને મોશાળું, વિવાહ ને વળી શ્રાદ્ધ,
નરસૈં મેહેતાને કૃપા કરી, કર્યાં શ્રી દીનાનાથ"

(રણછોડ પૂર્ણાનંદ)

(અ. ૪) પ્રેમાનંદના શિષ્ય વણિક હરિદાસે 'શામળશાહનો વિવાહ' અને 'નરસિંહ મેહેતાના બાપનું શ્રાદ્ધ' એવાં બે કાવ્યો લખેલાં છે.

(અ. ૫) કવિ નર્મદાશંકર જણાવે છે કે, નરસિંહ મેહેતાનું એક સારું જીવનચરિત્ર અને નાગરોની ઉત્પત્તિ વર્ષ, તિથિ વાર કોઈ વલ્લભદાસ નામના કવિએ રચેલું છે, અને તે કાવ્ય એમની પાસે હતું; પણ અત્યાર સુધીમા એ કાવ્ય કોઈ પણ સ્થળે પ્રસિદ્ધ થયેલું જોવામાં આવ્યું નથી. જો એ કાવ્ય મળે તો કંઈક ઐતિહાસિક રીતે નરસિંહ મેહેતાનું ચરિત્ર લખવામા તે સાધનભૂત થાય ખરું.

(અ. ૬) આધારભટ્ટે શામળશાહનો વિવાહ,* રઘુરામે હુંડી,† મોતીરામે શ્રાદ્ધ,‡ દયારામે મોશાળું,§ મુળજી ભટ્ટે શ્રાદ્ધ,‖ ગોવિંદરામે નરસિંહ મેહેતાનું સંક્ષિપ્ત ચરિત્ર¶ લખ્યું છે, અને તે કાવ્યો બૃહત્કાવ્યદોહનના જૂદાજૂદા ભાગોમા પ્રગટ થયાં છે, પણ તે બધાઓનું મૂળ દંતકથાઓ જ માત્ર છે.

(અ. ૭) ભગવાનદાસ તથા રણછોડ પૂર્ણાનંદ નામના કવિઓએ પ્રેમાનંદકૃત "નરસિંહ મેહેતાના બાપનું શ્રાદ્ધ" એ કાવ્યમાં થોડો ફેરફાર કરીને તે પોતાને નામે ચઢાવ્યું છે, પણ તે હજી પ્રસિદ્ધ થયું હોય, એમ જાણવામાં આવ્યું નથી.

(અ. ૮) નાભાજીકૃત ભક્તમાળમાં પણ દંતકથાઓને અનુસરીને નરસિંહનું જીવનચરિત્ર આપેલું છે.

આ પ્રમાણે ભક્તાદિકોનાં પ્રાચીન દંતકથામૂળક લખાયલાં ચરિત્રોનો એક વિભાગ પડે છે, હવે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ લખાયલા અર્વાચીન લેખ વિભાગ તરફ દૃષ્ટિ નાંખીએ.

---

* બૃ કા. દોહન ભા ૮ મો. † બૃ કા દો. ભાગ ૬ ઠ્ઠો ‡ બૃ કા. દો. ભા ૭ મો. § બૃ કા. દો ભા. ૪ થો. ‖ બૃ કા દો ભાગ ૮ મો. ¶ બૃ કા દો. ભા ૨ જો.

अर्वाचीन काळ

નરસિંહ મેહેતાના ચરિત્રના મુખ્ય લખનારાઓમાં સ્વ. કવિ દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ, સ્વ. કવિ નર્મદાશંકર લાલશંકર દવે, સ્વ. ડાહ્યાભાઈ, રા. સા. હરગોવિંદદાસ દ્વારકાદાસ કાંટાવાળા, સ્વ. ઇચ્છારામ સૂર્યરામ દેશાઈ, નડિયાદ નિવાસી રા. રા. ચતુરભાઈ શંકરભાઈ પટેલ, અને રા. રા. જયસુખરામ પુરુષોત્તમરાય જોશીપુરા છે.

(આ. ક ૧) કવિ નર્મદાશંકરે ઇ. સ. ૧૮૬૧ માં ગુજરાતના જૂના અને સારા કવિઓનો એક સારો સંગ્રહ "કાવ્યોત્તમાંશ" નામે બહાર પાડવાનો વિચાર રાખ્યો હતો, અને તેને અંગે તેમણે જૂદાજૂદા જાણીતા કવિઓનાં જીવનચરિત્ર સંબંધી તપાસ કરી, પ્રાપ્ત સામગ્રી ઉપરથી સંક્ષિપ્ત વૃત્તાંતો લખી રાખ્યાં હતાં, પણ જ્યારે કવિ દલપતરામે કાવ્યદોહન પ્રગટ કર્યું, એટલે તેમણે એ કામ પડતું મૂકી, ચરિત્રો સંબંધી પોતાની નોટ ઉપરથી તે તે કવિઓનાં ચરિત્રો જૂના અને નવા નર્મગદ્યમાં (ફેરફાર સાથે) પ્રગટ કીધાં છે. નરસિંહ મેહેતાના જીવનચરિત્ર સબંધી તેમની સામગ્રી સંવત ૧૬૬૮ માં લખાયલા નાભાજીની ભક્તમાળ, મહિપતકૃત ભક્તવિજય (સં. ૧૮૧૫), પ્રેમાનંદની આખ્યાયિકાઓ, વલ્લભદાસનું રચેલું ચરિત અને વિવાહ, હરિદાસકૃત વિવાહ, અને લોક દંતકથા એટલી જ હતી. આ સાધનો ઉપરથી પ્રથમ તેમણે પશ્ચિમની સુધારાની દ્રષ્ટિએ અને પછી આસ્તિક દ્રષ્ટિએ ચરિત્ર આલેખન કર્યું છે, અને તે મનનીય છે.

(આ. ક ૨) જૂનાં ગુજરાતી કાવ્યો સુવ્યવસ્થિત રીતે પ્રકટ કરાવનારા રા. સા. હરગોવિંદદાસે પ્રેમાનંદસંકલિત હારમાળા, નરસિંહ મેહેતાકૃત સુરતસંગ્રામ, ગોવિંદગમન અને પદો પ્રકટ કરી, ચરિત્રનાયકના જીવન અને કાવ્યશક્તિપર સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે. નરસિંહ મેહેતાનું જીવનચરિત્ર મેળવવા માટેનો તેમનો પ્રયાસ સ્તુત્ય છે, અને તે ઐતિહાસિક દ્રષ્ટિએ તેમણે લખવાનો સારો પ્રયત્ન કરેલો જણાય છે

(આ. ખ ૧) કવિ દલપતરામે "બુદ્ધિપ્રકાશ"મા નરસિંહ મેહેતાના સંબધમા પોતે જે કંઈ હકીકત તેઓના કાઠિયાવાડના સબંધને લીધે જાણતા હતા, તે પ્રકટ કીધી હતી. તેમનો મુખ્ય આધાર લોક દંતકથા અને પ્રેમાનંદનાં કાવ્યો છે.

(આ. ખ ૨) કવિચરિત્ર એ નામનું એક સ્વતંત્ર પુસ્તક સ્વ. રા. ડાહ્યાભાઇએ રચ્યુ છે, તેમાં પૂર્વેના વૃત્તાંત ઉપરથી ટુકમાં ચરિત્ર લખ્યુ છે.

(આ. ખ ૩) ઇ. સ. ૧૮૮૫માં ચતુરભાઇ શંકરભાઇએ અપ્રસિદ્ધ જૂનાં ગુજરાતી કાવ્યો પ્રકટ કરતી વખતે ટુંક નોધ પ્રત્યેક પ્રકટ થયેલા કવિઓની જે આપી છે,

તેમાં થોડી માહિતી નરસિંહ મેહેતા સંબંધી છે; જો કે તેમાં નવીન જાણવા જેવું કંઈ નથી, તોપણુ હારમાળા સંબંધી તેમનો વિચાર આપણને કામ લાગે તેવો છે.

(આ. ક ૩) કવિ નર્મદાશંકરના મૂળ મત પ્રમાણે આ ગ્રંથના આદ્યસંગ્રહકર્તા સદ્દગત ઇચ્છારામ સૂર્યરામ દેશાઇએ આદિ ભક્તકવિ નરસિંહ મેહેતાનાં જે જે ચરિત્રો પ્રગટ થયાં હતાં, તે સર્વમાં તેમને કંઈ ન્યૂનતા દેખાઈ, અને તે પૂરવાની ઇચ્છાએ પોતે કવિના નિવાસસ્થાન જૂનાગઢમાં જાતે જઈ તપાસ કરી માહિતીથી પૂર્ણ એક ઉત્તમ લેખ લખ્યો હતો.* એ લેખ અતિ પરિશ્રમપૂર્વક અને શોધખોળથી લખાયલો હતો, અને ત્યારપછી તે એમના દેહવિલય પર્યંત તેમણે શોધખોળ ચાલુ રાખી, જે સ્મરણનોંધો લખાવી રાખી હતી તથા તે કહેલી હતી, તે ઉપરથી આ ચરિત્રનું આલેખન થયેલું છે. ચરિત્રનાયકનું ઇતિવૃત્ત મેળવવા અર્થે તેઓએ જૂનાગઢ, રાજકોટ, તેમ જ ગુજરાતના ઘણા ભાગમાં મુસાફરી કરી હતી. તે વિષે તેમનો પોતાનો ઉલ્લેખ આ પ્રમાણે છેઃ-"ઇ. સ. ૧૮૮૭ના ફેબ્રુવારી માસમાં હું જૂનાગઢ ગયો હતો, ત્યારે કવિ નરસિંહ સંબંધી કેટલીક હકીકત મેળવવાનો મને અવકાશ મળ્યો હતો. આ સઘળી હકીકત મરહુમ રા. મણિશંકર જટાશંકર કીકાણી, અને પંડિત કમલનયનાચાર્ય તરફથી મળી હતી. તેમ જ જુનાગઢના એક દરબારી નોકર તે સ્વ. રા. રા. નૃસિંહપ્રસાદ શિવપ્રસાદે, અને મી૦ દુર્ગાપ્રસાદ ઝાલા માસ્તરે કેટલીક હકીકત પાછળથી મેળવી આપી હતી."

તે પછી પણ સદ્દગત પોતાના શોધમાં મચ્યા રહ્યા હતા, અને ભાટચારણ, કવિઓ તેમ જ સારા વિદ્વાનોદ્વારા ખબર કઢાવી હતી, પરંતુ તે સર્વ તેઓ પોતાને શ્રીમુખે લખાવી પ્રગટ કરે, તે પહેલાં તેમનો દેહવિલય થયલો હોવાથી અસલ તેમના જ લખેલા ચરિત્ર અને તેમના કથન તથા કઢાવેલી ખબરો ઉપરથી થોડા વિસ્તાર સાથે પ્રસ્તુત ચરિત્ર લખાયલું છે.

(આ. ક ૪) રા.રા. જયસુખરામ પુ. જોશીપુરાએ ઇ.સ. ૧૯૦૮ માં નરસિંહ મેહેતાના જીવન અને કવન સંબંધી વિસ્તારપૂર્વક એક નાનકડો ગ્રંથ રચ્યો છે, જે મોટે ભાગે ઇતિહાસવિભાગમાં સદ્દગત ઇચ્છારામ સૂર્યરામ દેશાઇના વિચાર સાથે મળતો આવે છે.

(આ. ચ ૪) રા. રા. જેઠાલાલ વાડીલાલ દલાલે 'નરસિંહ મેહેતાની નોવેલ' લખી છે, જેના આધાર રંગભૂમિ ઉપર ભજવાતા નાટકાદિ તથા દંતકથા મુખ્ય કરીને છે. એ ઇતિહાસ-દંતકથા મિશ્રિત વાર્તા છે, પણ સત્ય ઇતિહાસ નથી.

* * *

* જુવો. બૃહત્કાવ્યદોહન ભાગ બીજો

जीवनचरित्र*

"ગુજરાતી ભાષાના કવિઓના બે મોટા ભાગ પડે છે—એક ભક્તકવિ અને બીજા કવિ જ કવિ કરતા ભક્તકવિઓ ભાષામાં ઘણા છે, એટલે કવિતાનો મોટો ભાગ બહારના બીજા વિષયો કરતાં જ્ઞાન, ભક્તિ, ધર્માસ્થા અને પોતાના ગુરુની ઉપાસના સિવાયનો બીજે મળી આવવો મુશ્કેલ થઈ પડે છે, અર્થાત્ તેવી કવિતા ભક્તકવિઓએ બનાવી જ નથી, અને તે બનાવવાને તેઓને કારણ પણ નહોતું નરસિંહ મેહેતો ભક્તકવિઓમાં પહેલો ગણાય છે" તે આખા ગુજરાતમાં વિખ્યાત છે, તેમ જ હિંદુસ્તાનના મોટા ભાગમાં પણ જાણીતો થયો છે એનો કરેલો પદો કલકત્તામાં ઇ સ ૧૮૧૮–૨૧ (?) મા પ્રસિદ્ધ થયેલા "રાગસાગર"ના ગ્રંથોમાં પણ જોવામાં આવે છે "એની કવિતાનો મોટો ભાગ ઇષ્ટ દેવતા શ્રીકૃષ્ણની લીલાને લગતો છે, જેમાં પ્રેમ ભક્તિમા તલ્લીન થઈ તેણે ઘણી કવિતા કીધી છે, અને એ સિવાયનો બીજો ભાગ જે ઘણો થોડો છે, તે જ્ઞાનવિષયક છે"

नरसिंहनो जन्मकाळ तथा जन्मस्थान

"નરસિંહ મેહેતાનો જન્મ ક્યારે થયો? તે બાબતમા કમલનયનાચાર્યે જે હકીકત જણાવી છે તે આ પ્રમાણે છે—'નરસિંહ મેહેતાનો જન્મ તેના એક શિષ્ય પરમાનંદદાસની શોધ પ્રમાણે વિ સ ૧૪૭૧ મા થયો હતો એક બીજો શિષ્ય જણાવે છે કે, તેનો જન્મ વિ સ ૧૪૬૯માં થયો હતો' આ બાબત મેં (સ્વ ઇચ્છારામે) રા. રા (મણિશંકર જટાશંકર) કીકાણીને પૂછવાથી તેઓએ એને જ મળતી હકીકત જણાવી હતી અર્થાત્ નરસિંહ મેહેતાના જન્મ માટે આટલું જ નક્કીપણે કહી શકાય છે કે, તે સવત ૧૪૬૮–૭૧માં જન્મ્યો હતો'

કાઠીઆવાડના નાગરોનના એક રહીશ અને નરસિંહ મેહેતાના વશ સાથે નિકટનો સબધ ધરાવનાર અને તેની કવિતાના એક પ્રેમી હરદાસ અનંતપ્રસાદ ત્રિકમજી વૈષ્ણવે એમ જણાવ્યુ છે કે, નરસિંહનો જન્મ નક્કી ૧૪૭૦ની સાલમા થયો હતો, અને કવિના જીવન સબંધમાં જે જે પ્રસગો બન્યા છે, તે તે વર્ષના અંકમાં સાતનો આકડો મુખ્ય રીતે જોવામાં આવે છે આના તેઓએ બે ત્રણ

* અવતરણચિહ્ન વચ્ચેનો લેખ સદગતનો અસલ છે, અને તે વિનાનો તેમને મ્હેટી વાનો ઉપરથી ઉમેરવામા આવ્યો છે

દાખલા આપ્યા હતા,* તે ઉપરથી અનુમાન કાઢતાં વિ. સ. ૧૪૭૦ નું વર્ષ સત્ય હોય એમ લાગે છે. જો કે કયા મહિનામાં, કયી તિથિએ, ને કયે વારે એનો જન્મ થયો હતો, તે વિષે કંઈ પણ ચોક્કસ રીતે કહી શકાતું નથી; અને એ બાબતને આપણા વિષય સંબધમાં બહુ અગત્ય આપવાની જરૂર નથી. આ અનુમાન કાકતાલીય છે, અને તેથી તે કયે અંશે સ્વીકારવું, એ માણસની વૃત્તિપર આધાર રાખે છે. રા. સા. હરગોવિંદદાસનું અનુમાન અને શોધ પણ નરસિંહ મેહેતાનો જન્મ સં. ૧૪૭૦ માં હોવાની વિગતને ટેકો આપે છે, એટલે વિ. સં. ૧૪૭૦ વર્ષ તરીકે નરસિંહ મેહેતાના જન્મ સ્વીકારવામાં કંઈ બાધ જેવું જણાતુ નથી.

"એના પિતાનું નામ કૃષ્ણદામોદર અને પિતામહનું નામ વિષ્ણુદાસ હતુ," એની માતાનું નામ દયાકોર અને ભાઇનું નામ બંશીધર કે વણુમીધર હતુ. "વિષ્ણુદાસ જૂનાગઢના કુંતિયાણામાં મુત્સદ્દીનું કામ કરતા હતા. અસલથી જ નાગરો મુત્સદ્દીપણુ કરતા આવ્યા છે, પણ રાય મંડલિકના સમયમાં બંદોબસ્ત નહિ, તેથી વિષ્ણુદાસના મરણ પછી કૃષ્ણદાસને ધંધા વગર રખડવુ પડ્યું હતું. કૃષ્ણદાસની પાછલી ઉમ્મરમા નરસિંહનો જન્મ થયો હતો. કૃષ્ણદાસની હૈયાતીમાં જ તેના બીજા ત્રણ પુત્રો ને એક પુત્રી મરણ પામેલાં." રા. સા. હરગોવિંદદાસના કહેવા પ્રમાણે કૃષ્ણદાસને માત્ર ત્રણ પુત્રો હતાઃ જીવણરામ, નરભેરામ, અને નરસિંહરામ. નરસિંહ મેહેતાના કાકાનું નામ પર્વતદાસ હતું, પરંતુ વિશ્વનાથ જાનીએ એ બાબત કશુ જણાવેલુ નથી. તેના લખ્યા પ્રમાણે પર્વતદાસ પણ એક મોટો વિષ્ણુભક્ત હતો, અને તેણે પણ ભક્તિનાં પદો લખેલાં છે. પોતાના કાકા પર્વતદાસની સાથે નરસિંહરામે થોડો સમય સહવાસ પણ રાખ્યો હતો એમ લાગે છે. નરસિંહનો જન્મ વિ. સ. ૧૪૭૦ મા જૂનાગઢ પાસેના તલાજા ગામમાં થયો હતો. એ વિષે નરસિંહ મેહેતા સ્વયકૃત મામેરામાં પ્રથમ જ ઓળખાણ આપતાં કહે છે કે,

"ગામ તલાજામા જન્મ મારો થયો, ભાભીએ મૂરખ કહી મેહેણું દીધુ,
"વચન વાગ્યુ એક અપૂજ શિવલિંગનું, વનમાહે જઈ પૂજન કીધુ"

નરસિંહનો બાલ્યકાળ

"નરસિંહની ત્રણ વર્ષની ઉમ્મરે એનો બાપ મરણ પામેલો જણાય છે. એની

* નરસિંહ મહેતાનું લગ્ન સં. ૧૪૮૭ માં થયુ; પ્રભુનાં દર્શન સ ૧૪૯૭ માં થયા, તેમના પુત્ર શામળશાહનો વિવાહ સંવત ૧૪૯૭ માં થયો, તેમની પત્ની માણેકબાઈ સ ૧૫૦૭ માં મર્ણ પામી, વગેરે દાખલા નોંધવા જેવા છે અને તે આ અનુમાનને ટેકો આપે છે.

માતા દયાકોર નરસિંહના કાકા પર્વતદાસની સાથે જઇને રહી હતી." નરસિંહને સગા ભાઇઓ હતા કે કેવળ પિત્રાઇઓ હતા, એ વાત હજી વિવાદાસ્પદ છે, અને વિદ્વાનોનું મત હજુ તેમાં એકમત થયું નથી;* જો કે નરસિંહ મેહેતાના બાપના શ્રાદ્ધ વિષે લખનાર કવિઓ જણાવે છે તેમ તેને સગો મોટો ભાઈ હતો અને એ મોટા ભાઈની વહુ તેને મેણાંટોણાં મારવામાં નિપુણ હતી. ગમે તેમ હો, પરંતુ એટલું તો સિદ્ધ થાય છે જ કે, સગા ભાઈ અગર પિત્રાઈ ભાઇની વહુએ એને નિરુદ્યમીપણામાટે મેહેણું મારેલું, અને તે વચન તેને સખ્ત વાગ્યું, તેથી તે ઘર છોડી વનમાં સીધાર્યો. પ્રાપ્ત જૂદીજૂદી વિગતોપરથી આ પ્રમાણે માલમ પડે છે કે "આઠ વરસની ઉમ્મર સુધી નરસિંહ મેહેતો મુગો હતો. તે એક પણ શબ્દ ઉચ્ચારવાને શક્તિમંત નહોતો. એક વખત ગીરનાર ઉપરથી આવતા કોઇક સંતને તંબુરો લઇને ગાતો અને ભિક્ષા માંગતો સાંભળી, તેની વિધવા માતા પોતાના મુગા બાળકને કેડે લઈ મોહલ્લામાં ઘર બહાર આવી, ભિક્ષા આપીને માદીકરો તેનું મધુરું ગીત સાંભળવાને ઉભા રહ્યા, અને બાળ નરસિંહ એકીટસે એક્કે મને તે ગીત સાંભળતો ઉભો રહ્યો. સાધુની દૃષ્ટિ થતી તેનાપર પડી અને તેની માને તેની હકીકત પૂછી. તે ઉપરથી માતાએ તેનું ભાગ્ય ઉદય થતું જોઈ કરુણા ભરેલા સ્વરે સર્વ વૃત્તાંત જણાવ્યું અને કૃપાદૃષ્ટિ કરવા કહ્યુ. પછી ઘરમાં બોલાવી પ્રેમથી સારી ભિક્ષા આપવાથી પ્રસન્ન થયેલા તે મહાત્માએ "બોલ, બેટા! શ્રીરાધાકૃષ્ણ,"ને તે શબ્દ બોલતાં જ તેની જીભ છૂટી થઈ અને એ જ વખતથી શ્રીકૃષ્ણ સાથે એની લગની લાગી. વાચા આવ્યા પછી નરસિંહ, કાકાના દીકરાઓ સાથે ગામઠી શાળામાં ગયો અને ત્યાં કોઈ પણ પ્રકારે થોડુંઘણું સંસ્કૃત અને ગુજરાતી ભણ્યો. તેની માતા વૈષ્ણવ હતી ને તે હમેશાં પોતાના પુત્રને વિષ્ણુનું-શ્રીકૃષ્ણના લલિત ગુણકથન સંભળાવતી હતી, અને તે કથાના ઘણા સારા અને ઉંડા સરકારો નરસિંહના કુમળા બાળ હૃદય ઉપર પડ્યા, જે મૃત્યુપર્યંત રહ્યા. માદીકરો એક વાર ગોકુળ મથુરાની યાત્રા જઈ આવ્યાં હતાં, એમ કહેવાય છે."

આવી જ આખ્યાયિકા પ્રેમાનંદ કવિ વિષે પણ કંઇક હેરફેર સાથે પ્રચલિત

---

* હાલમા પ્રકટ થતા શામળશાહના વિવાદમાં તેના કર્તા પ્રેમાનંદ જણાવે છે, તેમ નરસિંહ મહેતા મોસાળમાં ઉછર્યા હતા અને મામાના છોકરાએ તેમનું લગ્ન આદિ કર્યું હતું તથા તેનો સંસારવ્યવહાર તેનાવડે ચાલતો હતો, તેમ જ મેહેણું પણ મામાના છોકરાની વહુએ માર્યું હતું પરંતુ પ્રેમાનંદકૃત નરસિંહ મેહેતાના બાપનું શ્રાદ્ધ વિલોકતાં આ હકીકત ખોટી હોવાનું જણાય છે, અને આ લેખમાં આપેલા પુરાવા પણ એમ જ પુરવાર કરે છે.

છે, એટલે તેના તથ્યાંશની માથાકુટમાં પડવાની જરૂર નથી. પરંતુ એટલુ તો જણાય છે કે, નરસિંહ કંઇક મોટી ઉમ્મર થતાં સૂધી ભણવાગણવામાં અને સંસારવ્યવહાર ચલાવવામાં ઊણો હશે, અને કેટલાક ચમત્કારિક વ્યતિકરથી તેનું ભક્તનુ ખમીર પ્રકટી નીકળ્યું, અને તેની અમર કીર્તિ ભરતખંડમાં પ્રસરી; તથા ભક્તોની નામાવલિમાં તેને ચિરસ્થાયી તથા જ્વલંત પદ મળ્યું.

નરસિંહનો વિવાહ

"નરસિંહના અગિયારમેં વર્ષે વિવાહ થયો હતો, પણ એ પોતે રોઠ નિશાળિયા જેવો હોવાથી, તેનો વિવાહ તોડી નાખવામાં આવ્યો હતો. નરસિંહ મેહેતાના બાપદાદાનું ઘર કુલીનમાં ગણાતું, તેથી જ આ પ્રમાણે નાની વયમાં ઝોળીમાથી ઝડપાયા જેવુ બન્યું હશે. કેમકે તે વેળાના મંડળિક રાજાના દિવાનની દીકરીની દીકરી સાથે આ વિવાહ થયો હતો. નરસિંહ આઠ વરસની ઉમ્મર પછી ગીરનારના દરવાજા બહાર સંતસાધુઓના ટોળાંઓ આવતાં, ત્યા જઇને પડી રહેતો, ને તે સાધુઓમાં સ્ત્રીનો વેષ લઈ, તાળીટા પાડી નાચતો, કુદતો, એટલે એના વડસસરાએ આ વિવાહનું સાટુ તોડ્યુ. બીજા કુટુંબીઓને કંઈ આથી લાગ્યુ નહિ, પણ એથી એની માતા કે જેનું નામ, કમલનયનના કહેવા પ્રમાણે, પાર્વતી, સ્વ. ફીકાણીના કહેવા પ્રમાણે, પીયરથી પાર્વતી ને સાસરેથી દયાગવરી, ને રા. દુર્ગાપ્રસાદના કહેવા પ્રમાણે, પીયરથી ગોમી ને સાસરેથી તારા હતુ, તેને ઘણું લાગી આવ્યું. બાઈ માંદા પડી ને વિવાહ તુટ્યાના વરસમા જ મરણ પામી, એટલે નરસિંહ એકલો પોતાના કાકા ને કાકાના દિકરાના આધારપર પડ્યો."

"વિ. સ. ૧૪૮૧–૮૨ માં એની મા મરણ પામી, ને પછી એના કાકા પર્વતદાસને એની ચટપટી થવા માડી, ને ભાઇનો દીકરો કુંવારો રહે, તે પોતાના કુળને એબ લગામણુ છે, એમ માની જૂનાગઢમાં જ્યાં મજેવડી છે, ત્યાંના એક નાગર ગૃહસ્થ રઘુનાથ પુરુષોત્તમની દીકરી માણેક સાથે તેનો વિવાહ કીધો, ને વિ. સં. ૧૪૮૭ માં લગ્ન કીધાં. પર્વતદાસ પોતાના કુટુંબનું નામ રાખ્યા પછી વિ. સં. ૧૪૮૮ માં મરણ પામ્યા, એટલે નરસિંહ સઘળી રીતે પોતાના કાકાના કુટુંબ ઉપર નભાયો નભાપો આધાર રાખવા મંડ્યો."

નરસિંહ મેહેતાનું કુળ

"કવિ નર્મદાશંકર લખે છે કે, મેહેતો, ભિક્ષુક નાગર નહિ પણ, ગૃહસ્થ નાગર હતા. રા. હરગોવિંદદાસ જણાવે છે કે, મેહેતો ભિક્ષુક બ્રાહ્મણ હતા, ને તેથી તેના

ગોત્રઆદિનું નામ જણાવે છે કે કાશ્યપ, યજુર્વેદ, માધ્યંદિની શાખા, ત્રિપ્રવર હતાં વળી તે જણાવે છે કે, મેહેતાના કાકા માંગરોળમાં રહેતા હતા, ને ભક્ત થયા પછી મેહેતો જૂનાગઢ આવ્યા હતા. કમલનયનના જણાવ્યા પ્રમાણે મેહેતાના પિતામહ કુંતિયાણામા મેહેતાગીરી કરતા આજે પણ મેહેતાની અટકવાળા સઘળા નાગરો ગૃહસ્થ જણાય છે. તે જોતા મેહેતો ભિક્ષુક બ્રાહ્મણ નહિ, પણ ગૃહસ્થ નાગર બ્રાહ્મણ હતો" કવિ વલ્લભદાસે લખેલા નરસિંહ ચરિત્રમા વડનગરા નાગરોનો જે ઇતિહાસ આપેલો છે, તે ઉપરથી કવિ નર્મદાશંકરે જે હકીકત જણાવી છે કે, નરસિંહ ગૃહસ્થ નાગર બ્રાહ્મણ હતો, એ વાત સત્ય લાગે છે. નરસિંહના કાકા પર્વતદાસ માંગરોળ તેમ જ જૂનાગઢમાં રહેતા હતા, અને તલાજા છોડી જૂનાગઢમા જ બાળ નરસિંહને તેમની સાથે પિતાના મૃત્યુ પછી પ્રસગ પડ્યો હતો. વિશ્વનાથ જાની પર્વતદાસને જૂનાગઢના રહીશ કહે છે, "એટલે મેહેતો ભક્ત થયા પછી જૂનાગઢ આવ્યા, તો તે આવવાને કંઈ સબળ કારણ જણાતું નથી, ને વળી જુનાગઢના નાગરો માગરોળમા વસતા નાગરને પોતાની કન્યા આપવા જાય, તે પણ સભવતુ નથી."

નરસિંહ નિરુદ્યમી

"લગ્ન થયા પછી મેહેતાને નોકરીએ લગાડવાને અને સ્ત્રી સાથે રહી સુખરૂપ ગૃહસ્થાશ્રમ ચલાવવાને ઘણી મહેનત એના સબધીઓએ કીધી, પણ તેમા કંઈ વળ્યું નહિ તેથી તેઓ સૌ નિરાશ થયા એને તો કૃષ્ણકીર્તનમાં લેહ લાગેલી હોવાથી પ્રવાસી સાધુ સતના ટોળામા જઈને બેસે, તેઓ સાથે ઝાંઝતાળ લઈને કીર્તન ગાય ને સ્ત્રીઓની પેઠે નૃત્ય કરે તે સાધુઓ સાથે રમે ને જમે, ને વખતે આઠઆઠ દિવસ સૂધી, ઘેર પણ આવે નહિ આવી તેની સ્થિતિ જોઈને એનાં સાસરિયાઓના મન કચવાયાં, ને ઘેર છોકરી મોટી થવાથી હવે ગૃહસ્થાશ્રમ કેમ મડાશે, ને જ્ઞાતજાતમાં આબરુ કેમ રહેશે, તેની ચિંતા કરવા લાગ્યા." પિત્રાઈ ભાઈએ કે સગા ભાઈએ નરસિંહના લગ્ન કરીને એમ ધાર્યું હતુ, કે એ હવે થોડાક બધનમા પડશે, એટલે પોતાની સ્ત્રીના ભરણપોષણાર્થે કંઈક ઉદ્યમ કરશે, અને સાધુવેરાગીઓના ટોળામા ઓછુ રખડવાનું શીખશે પરતુ તેમની આ આશા સફળ થઈ નહિ. એ તો ભાઈ જેવા હતા તેવા ને તેવા જ રહ્યા હારમાળામા આપેલા સ્વાત્મકથન સબધી વાક્ય ઉપરથી એમ અનુમાન કરાય છે કે, નરસિંહ લગ્ન પછી કોઇક ઉદ્યમે લાગેલો ખરો, પણ તેની એટલી આવક નહોતી કે, જેથી દપતીનો વ્યવહાર નિર્વિઘ્ને ચાલે. આથી એણે પોતાના ભાઈ બશીધરની સાથે જ રહેવાનું જારી રાખ્યુ પોતાનું અને પોતાની સ્ત્રીનું શું થશે, એથી તે નિશ્ચિત

હતો. તેની આવી વર્તણુક તેના જીવનમાં મોટું પરિવર્તન કરનારી થઈ પડી. નરસિંહ પોતાના ભાઈ જેટલો ઉદ્યમી અને કમાઉ ન હોવાથી, અને તેની ઉઠવેઠ અને ગરમહર બંસીધરને કરવી પડતી હોવાથી, તેમજ વહુ મોટી થવા આવેલી, તેને ઘેર તેડી લાઈ પણ જાતની વ્યવસ્થા ન થવાથી, અને જ્ઞાતજાતમાં વાતો અને ચકચાર થતી હોવાથી એક દિવસે ભાઈ બંસીધરે વ્યવહારની રીતે શિખામણ આપતાં અસર થવા માટે 'તમારા જેવા કપુતથી તો અમારું નામ ડૂબ્યું' એવી મતલબનાં વાક્યો ઉચ્ચાર્યાં હશે."

ભાભીનો ઉપાલંભ

અને જેમ બીજા ઘરોમાં ભોજાઈ પોતાના દીયરની એશીકરાઈ જરા પણ સાંખી શકતી નથી, તથા પોતાનો દીયર ધણીની કમાણી ઉપર ઝઝુમી નકરખંધો બને, એ સહી શકતી નથી, તેમ પતિનો 'દાખલો જોઈ બે પગલાં આગળ વધી, અનેક મેહેણાં-ટોણાં મારી, "તારા કરતાં તો' ધોબીના પથરા પણ સારા" એવાં કડવાં મર્મભેદક ઉદ્વેગકર વચનો કહ્યાં હશે, એમ તેના બે ત્રણ કાવ્યમાં આવેલા કથન ઉપરથી અનુમાન કરવામાં આવે છે. આથી નરસિંહનુ હૃદય વિંધાઈ ભેદાઈ ગયું, તેની સહનશીલતાનો અંત આવ્યો, સંસારપર કંઈક કટાળો આવ્યો, અને કોઈ દૈવી સહાયથી સ્વતંત્ર થવાના નિશ્ચય ઉપર આવ્યો.

વિવિધ પ્રકારના મહાન્ પુરુષોના જીવનચરિત્રનું સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિએ અવલોકન કરતાં, વિવેકી વાચકને આટલું તો પ્રત્યક્ષ સમજાશે કે, તેઓના જીવનકાળમાં કોઈ એકાદ એવો પ્રસંગ બની જાય છે કે, જેના ફટકાની અસર તેઓના જીવનમાં મહાન્ પરિવર્તન કરનારી થઈ પડે છે, અને તેને લીધે તે જગતમાં વિશેષ પ્રસિદ્ધિમાં આવે છે. જો નરસિંહ મેહેતો આળસુ હોત નહિ, પણ ભાઈ જેવો ઉદ્યમી કે કમાઉ હોત, જો તેને રંક અવસ્થામાં દિવસ ગુજારવા પડતા હોત નહિ, અને તે સંકટમાં અધુરામાં પૂરું ઉમેરો કરવાને ભાભીએ ઉદ્વેગકર વાક્યો કહ્યાં હોત નહિ તો એ કદિ પણ શ્રીકૃષ્ણનો અપરોક્ષાનુભવ કરવા પામતે નહિ, અને આજે પાંચસો વર્ષ વીતી ગયા છતાં તેની સ્વાનુભવરસિક કવિતા મેળવવાને અને જીવનકળા જાણવાને આપણે શી રીતે ભાગ્યશાળી થાત? પરતુ 'નિર્ધનતા, એ એક નિગૂઢ આશીર્વાદ છે,' એ કથનની સિદ્ધિ થઈ, અને તેનો લાભ નરસિંહને પોતાને અને જગતને પણ થયો. ભાવિ-બળથી જ માત્ર, નિમિત્ત બનેલું ભાભીનુ વિષમય કટુવચન નરસિંહ મેહેતાને પોતાનું જીવન સફળ કરવામાં તથા તે ચિરંજીવ સુપ્રસિદ્ધ કરવામાં એક મુખ્ય સાધન થઈ પડ્યું. ભાભીએ પોતાના વચનની અસર તેના મનમાં થયેલી જોઈ. તેણે તેજ સમયે

મેહેતાને દંડો પાડવાનો પ્રયત્ન કર્યો હશે, પરંતુ તેના મનમાંજ જબરો ખટકો પેઠો હતો, તેથી તે "અત્યંત ઉદાસીન થઇને પુનઃ સંત મંડળીમાં આવી બેઠો. એક સાધુ યોગાનંદે એનું મોં ઉતરી ગયેલું જોઇને કહ્યું કે, એમ આરંભમાં જ દુનિયાથી ઉદાસી થઇને શું કરશે? અગાડી હજી તો ઘણું કામ લેવાનું છે. ભોળા શંભુનું સ્મરણ કર, તે તને મદદ કરશે." "આ ઉપરથી કેવળ ઉદાસીન થઇને જૂનાગઢથી દૂર ગોપનાથ મહાદેવનું જે દહેરું આવ્યું છે, ત્યાં નરસિંહ ગયો."

કવિ રણછોડ પૂર્ણાનંદ નરસિંહના વનગમન સંબંધમાં નીચેની વાત વિશેષ વર્ણવે છે,

"એક અઘોર વનમાં મેહેતાજી આવ્યા, વિચારી મન-પેહ;
જુનાગઢમાં પાછું નથી આવવું, જાવું નથી મારે ઘેર.
છાયા જોઇને મેહેતાજી બેઠા, જુવે વનનાં વૃક્ષ;
દક્ષિણના આચાર્યે મે'તાજી દીઠા, દુઃખે ભરી જ્યે ચક્ષ.
પાસે તેડી એક મંત્ર આપ્યો, શિવ પંચાક્ષર જેહ;
રુડું સ્થળ જોઈ સાધજો, તમને ફળશે મંત્ર જ એહ.
નામ રાખજો મારું, કરજો પદ કવિતા જેહ;
તેહ દા'ડાના પદ કરે તેમાં, "નરસૈંયાચા સ્વામી" ધરે તેહ.

નરસિંહ મેહેતાનાં પદોમાં આવતો છઠ્ઠી વિભક્તિનો પ્રત્યય "ચા" આદિ અન્ય મરાઠી ભાષાના પ્રયોગોનો પરિહાર આ પ્રમાણે દંતકથાથી આપણા કવિઓ કરે છે.*

નરસિંહની તપશ્ચર્યા

તેણે વિ. સં. ૧૪૮૭ ચૈત્ર શુદ ૭ ને સોમવાર (?) ને દિવસે ૧૭ વરસની વયે શંકર ભગવાનની નિષ્ઠાપૂર્વક આરાધના કરવા માંડી: "અને નિયમ લીધા કે, મહાદેવ પ્રસન્ન થાય તો જ ઘેર પાછા જવું, નહિ તો ત્યાં જ મરવું. એમ જણાવવામાં આવે છે કે, મેહેતે સાત ઉપવાસ કીધા, અને શુદ ૧૪ ને દિવસે શિવજી તેનો અચળ ટેક જોઈ પ્રસન્ન થયા."

સદ્દાશિવદર્શન

ધ્યાનસ્થ નરસિંહને આશીર્વાદ આપી 'વરં બ્રૂહી 'વરં બ્રુહી' કહીને નરસિંહને માથે હાથ મૂકી, બીજા હાથવડે તેનો હાથ પકડી ભોળા શંભુએ તેને ઉઠાડ્યો. નરસિંહ તો પાર્વતીપતિને જોઈ ગદગદિત થઈ ગયો, અને એકમને તેની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો. શંકરે પુનઃ કંઈ વર માગવાને કહ્યું, ત્યારે એણે ઉત્તર દીધો કે, "આપનાં દર્શન 'પછી

* કમઉનથનના જાણ્યા પ્રમાણે અપમાનેટે.

મારે માંગવાનું શું રહે છે? આપ સર્વાંતર્યામી પ્રભુ તો છો." આ ઉત્તરથી સંતોષ ન પામતાં વળી એકવાર ભોળાનાથે વર માગવાનું કહ્યુ, ત્યારે નરસિંહે માંગી લીધુ કે "તમને જે વલ્લભ, હોય જે દુર્લ્લભ, આપોરે પ્રભુજી દયારે આણી" (શામળશાહનો વિવાહ). શિવના હૃદયમાં વિષ્ણુ અને વિષ્ણુના હૃદયમાં શિવ બિરાજે છે, એવો ઉમાપતિ અને રમાપતિ વચ્ચે અભેદ છે, એ રહસ્ય એક નરસિંહ સારી રીતે જાણતો હતો, અને જો ભેદ હોય તો તે માત્ર અજ્ઞાની જનોના ઉરમાં જ હોય છે, એ પણ તે સારી રીતે સમજતો હોવાથી, તેણે એક પંથ દો કાજ સાધેલાં જોઈ સદાશિવ તેની આવી મન સ્થિતિથી પ્રસન્ન થયા, અને નરસિંહને દિવ્ય દેહ ધારણ કરાવી, ચક્ષુ મીંચાવી, મનોગતિએ તત્ક્ષણ શ્રી દિવ્ય દ્વારિકામાં લઈ ગયા. પરમાત્મા શ્રી કૃષ્ણચંદ્રે પોતાના હૃદયસ્થ શંકરને પધારેલા જોઈ આવકાર આપી આસન ઉપર બેસાડ્યા, અને નરસિંહ સંબંધી પ્રશ્ન પૂછ્યો. શંકરે ઉત્તર આપ્યો કે, એ આપણો ભક્ત છે માટે તમારી પાસે રાખો.

रासक्रीडानिरीक्षण

આ સમયે રાસનો આરંભ થવાનો હતો, અને રાસેશ્વરી શ્રીરાધા કૃષ્ણને રાસ રમવાને તેડવા આવી હતી. તે નરસિંહને જોઈ પ્રથમ ચમકી અને કચવાતા હૃદયે બોલી કે 'શિવજી તો નિત્યના પ્રેક્ષક છે તે ઠીક છે, પણ આ પ્રાકૃત મૃત્યુ લોકનો માનવી આપણી લીલા જોય, એ ઠીક નહિ' રાધિકાનાં આવાં વચન સાંભળી તેની પરીક્ષક શક્તિની ન્યૂનતાને લીધે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રને હસવુ આવ્યુ, અને નરસિંહ મહેતો પ્રાકૃત નથી પણ દૈવી જીવ છે, આત્મરૂપે તે અને પોતે એક જ છે અને એ કેવો પરમભક્ત છે, તે યથાર્થ દર્શાવવાને માટે એક યુક્તિ રચી. વિચાર કરીને નરસિંહને પૂછ્યું કે 'તારે શાં જોવાની ઇચ્છા છે'? નરસિંહે એમ કહ્યુ કે, 'આપને પ્રિય હોય તે' કૃષ્ણે કહ્યું કે 'આ મશાલ ધરો, અને પ્રકાશ પાડી સર્વ લીલાઓ જુવો.'

તે પછી શ્રીકૃષ્ણે તેના હાથમાં એક મશાલ અને તેમા પૂરવાના તેલની કુંપી આપી. દીવેટીઓ નરસિંહ તો એટલા બધા આનંદમાં આવી ગયો કે, અત્યત પ્રકાશ પાડવાને તે વારંવાર મશાલ ઉપર તેલ નાંખતો. શ્રીકૃષ્ણનું શ્યામસુંદર લલિત ત્રિભંગ સર્વ શણગારોથી આભૂષિત મનોહર સ્વરૂપ, તથા શ્રીરાધિકાજીનું અદ્દભુત દિવ્ય અમાનુષિક સ્વરૂપ, અને રાસ ખેલતી ગોપીકાઓ અને અન્ય રાણીઓનું સ્વરૂપ જોવામાં જ તે તલ્લીન થઈ ગયો; અને શ્રીકૃષ્ણે પણ રાસમાં રંગ ઝમાવવા, રક્ત, શ્યામ, નીલ, પીત, અને શ્વેત એવા એવા પાંચ જૂદાજૂદા રંગમાં સમગ્ર

રાસક્રીડા તેને બતાવી આ વખતે નરસિંહ પ્રાકૃત જીવ છે, એવો જે ખોટો ભાવ શ્રીરાધિકાના મનમા ભરાયો હતો, તે દૂર કરવાને માટે તેના નાકની નથની શ્રીકૃષ્ણે અદસ્ય કરી દીધી, એટલે રાધા નથનીની શોધમા પડ્યાં અને કૃષ્ણને પૂછ્યુ કે, 'મારી નથની એટલામા નાકમાથી કયાં ગઈ?' કૃષ્ણે કહ્યુ કે, 'આટલામા જ હશે, જૂવો, શોધો'

નરસિંહની અડગભક્તિ

આમ શ્રીકૃષ્ણ અને રાધિકા વચ્ચે વિનોદવચન ચાલતાં હતા, તેવામા આખી રાસક્રીડા રક્ત રગમા નરસિંહને દેખાવા લાગી રાધાજીને તેની નથની હજી પણ જડી નહિ, એટલે પુન પૂછ્યુ, અને કૃષ્ણે પણ તેનો તેજ ઉત્તર આપ્યો, અને પછી શ્યામે ઘનસ્યામ-ઝાંખા ભૂરા રગમા રાસક્રીડા નરસિંહને બતાવી. આ દિવ્ય દર્શન જોવામા નરસૈંયો એટલો તો એકતાર થઈ ગયો કે, તે હાથમાં પકડેલી મશાલ ઉપર, જરા પણ તેજ ઝાખુ ન પડે, તે માટે અખડ તેલધારા રેડતો જ ગયો તેના પરિણામે ચોથાં પીત દર્શન વખતે તે તેલધારાનો રેલો તેના ઊર્ધ્વબાહુ ઉપર આવ્યો, અને અગ્નિજ્વાળા સ્વાભાવિક ધર્મ પ્રમાણે તેલ પાછળ ચાલતી તેના હસ્તને ભડભડાટ બાળવા લાગી અને અદ્વિતીય પ્રકાશ આપવા લાગી. તે છતા આનદમાં આવી ગયેલો નરસિંહ જરા પણ અચકાયા વગર પોતાનો હાથ જાણે કે મશાલનો કાકડો જ છે, એમ ધારીને તે ઉપર સતત એક સરખી તેલધારા રેડતો જ ગયો આ વખતે શ્વેત દર્શન પૂર્ણ થયુ હતું, અને રાધાજી નથની શોધી કાઢી શકયા નહોતા શોધવાની ખટ-પટમા પડેલી રાધાની દૃષ્ટિ એકાએક નવીન પ્રકાશ ઉપર પડી અને તત્કાળ સ્ત્રીહૃદયની સ્વાભાવિક અનુકમ્પાથી તેણે શ્રીકૃષ્ણને નરસિંહનો હાથ સત્વર ઠારવાની આજ્ઞા કરી, અને નરસિંહ મેહેતા માટે પોતે જે ખોટો અભિપ્રાય બાંધ્યો હતો, તે માટે ક્ષમા માગી તેની અચલ ભક્તિ ઉપર પ્રસન્ન થયાં

શ્રીકૃષ્ણે તદનતર ઠપકો આપી શ્રીરાધિકાને કહ્યુ, કે 'નથની તો આ તમારી પાસે છે ને તેની શોધાશોધ કરવામા ગુચાઈ વૃથા રાસક્રીડાની મઝા ગુમાવવાથી શુ ફળ મેળવ્યુ?' રાધાજી શરમાઈ ગયા, નથની શા માટે સતાડી દેવામા આવી હતી તે મનમા સમજ્યા, શ્રીકૃષ્ણની ક્ષમા માગી, અને નરસિંહને પોતાની પાસે રાખવાની માગણી કરી. કૃષ્ણે તે માન્ય રાખી, નરસૈંયો તેને સોંપ્યો

રાસલીલાના જૂદાજૂદા રગમા જોયેલા દિવ્ય દર્શનનું કઈક ઝાખુ વર્ણન નરસિંહ મેહેતાએ અનેક પદોમાં કર્યું છે, પણ પરિશિષ્ટ ૨ જામા આપેલું વસત રાગનું ૮૨ મુ પદ

એ બનાવને ખાસ ઉદ્દેશીને મેહેતાએ કથ્યુ હોય એમ લાગે છે, અને જેની પાસેથી અમને એ પદ પ્રાપ્ત થયુ છે, તેણે પણ એ જ વાતને અનુમોદન આપ્યુ છે ઉક્ત પ્રસગ પછી નરસિંહ દ્વારિકામાં ૩૦ (૨૧?) દિવસ રહ્યો, એમ તેના એક પદપરથી જણાય છે આ દરમ્યાન તેણે સુરતસગ્રામ આદિ અનેક ગૂઢ રહસ્યવાળી લીલાઓનું દિવ્ય દર્શન કર્યું સુરતસગ્રામમા રાધાની નરસૈંદૂતી તરિકે તેણે કામ કર્યું હતું, તેની સ્પષ્ટ સાક્ષી, "નારસૈયાનું પુરુષપણુ જાણુ ગયુ તેની વેળારે' એ પદ પૂરે છે

એક માસ પછી મહાદેવજીએ નરસિંહને પુન ગોપનાથના દહેરા આગળ લઈ જવાની શ્રીકૃષ્ણને ઇચ્છા દર્શાવી નરસિંહ મેહેતાએ અનિચ્છાએ, પણ શ્રીકૃષ્ણની ઇચ્છાથી તેની, રાધા, રુક્મિણી આદિની રજા લીધી, અને તેઓનાં લલિત ગુણકથન કરવાને અને ગૃહસ્થાશ્રમ ચલાવવાને પુન ભૂતળે સચર્યા જતી વેળાએ શ્રીકૃષ્ણે તેને ભીડ પડે ત્યારે યાદ કરવાને અને અડીઓપડીની વેળા તેનું કામ પૂર્ણ કરી આપવાનું તેમ જ સસારવ્યવહાર યોગક્ષેમે ચલાવી આપવાનું વચન આપ્યુ, અને આશિષ દીધી કે, આ લીલા જેવી જોઈ છે, તેવી તુ નિ શક ગાજે (જૂવો શામળશાહનો વિવાહ પદ ૩ અને ૪ પૃ. ૭૬)

નરસિંહ મેહેતાનુ પુનરાગમન અને કાવ્યપ્રવૃત્તિ

આવી રીતે એક પલકમા એક માસ વીતી ગયા પછી પુન ગોપનાથના મદિર આગળ મહાદેવજી સાથે નરસિંહ આવ્યો, અને પછી શભુની રજા લઇને તાલ વાતો ને ગીત ગાતો જૂનાગઢમા પધાર્યો જૂનાગઢમા પધાર્યા પછી નરસિંહ પોતાને "દ્વિવેઆ"ના ઉપનામથી ઓળખાવવા લાગ્યો, અને "રાસ સહસ્રપદી' નામનો જે એક ગ્રથ એણે રચ્યો છે, તેમા એ જ ઉપનામે તેણે કવિતા કરી છે. આ જ વખતથી તેણે પદો બનાવવાનું શરુ કર્યું છે એમ કહેવાય છે અને જે પ ગાતો તે પ્રભાતમા નગરમા આવ્યો, તે નીચે પ્રમાણે છે એમા પ્રથમ રાસક્રીડા જ્યારે જોઇ હતી, તે વખતે શ્રી રાધાકૃષ્ણની વચ્ચે જે સવાદ ચાલ્યો હતો તેનું જ વર્ણન આપેલ છે. આ પદ નરસિંહ મેહેતાની પ્રથમ જ કૃતિ છે એમ કહેવાય છે, અને તે ઘણી મેહેનતે શુદ્ધ દશામાં પ્રાપ્ત થયલુ છે એમા આપેલી દરેક કડી પ્રત્યેક દર્શનની વચ્ચે રાધાજી તરફથી બોલાયની છે, એમ સમજવાનું છે

*પદ.

નાગર નદજીના લાલ, રાસ રમતા રમતા મારી નયની ખોવાણી ટેક
એક એક મોતી માહે સોના કેરો તાર,
સોળગત ગોપી માહે કાહના રાખો મારો ભાર, ભાર ભાર નાગર ૧

નથનીને કાજે હું તો ફરી વૃન્દાવન,
નથની આપોને મારા
નાનેરી પગનો મારે માસજીવન, વન, વન.
મોટેરી પગનો મારા નાકે ન સોહાય,
વૃન્દાવનની મુખ પર ઝોલા ખાય,
કુંજગલનમાં ટૌકા કરે છે મોર ખાય, ખાય.
રાધાજીની નથનીનો શામળિયો છે ચોર, ચોર, ચોર. ન
નથની આપો પ્રભુજી લાગુ તમારે પાય,
મરસૈયાના સ્વામીપર વારી જાઉં બલિહાર હાર હાર. ના

આ પ્રમાણે ગાતાગાતા અને લોકોની ઠઠ્ઠામશ્કરી અને 'ગાંડો' એવું ઉ
ળતા નરસિંહ પ્રભાતે ઘેર આ યો, અને ભાભીને પગે પડ્યો અને બોલ્યો
"તેં વજ્રબાણુ જેવું મેહેણું માર્યું, ને મારું દુ ખડું સહેજે હર્યું."
ભાભી કોમળ હૃદયવાળી હોવાથી પોતાની રીસ ઉતારીને મેહેનાપર રૂપ

* નાગર સ્ત્રીઓમા ઉપરના ગીતનો નીચે પ્રમાણે હિન્દી અને ગુજરાતીનો મિશ્ર
પાઠ ગવાય છે —

નાગર નન્દજીકે લાલ મોરી નથની ખોવાઈ
બસીબાને હો કહાન મોરી નથની ખોવાઈ
મોરલીવાલે હો શ્યામ મોરી નથની ખોવાઈ
એક એક મોતી ને સોનાકેરો તાર.
સરખી સહિયરો ઉભી, રાખો મ્હારો ભાર,
નાનેરી પહેરુ તો મ્હારે નાકે ના સોહાય, ભાર ભાર. નાગર
મોટેરી પહેરુ તો મ્હારા મુખપર ઝોલા ખાય
વૃન્દાવનકી કુંજગલનમે બોલે મધુરા મોર, ખાય, ખાય નાગર
રાધાજીકી નથનીનો શામળિયોજી ચોર ચોર, ચોર. નાગર

આ પદમા 'નથની ખોવાઈ' તેમા મહત્વ શું એવો પ્રશ્ન થશે પરન્તુ એ આશ
ફીના હૃદયનું એક ઉત્તમ આલેખન છે નથની ઘણી કીમતી છે, તે રાસમા જ ન પહેરેલી
શ્રીકૃષ્ણ તે વિષે પૂછશે તેથી રાધા પોતાનો બચાવ કરવાને કહે છે કે 'હે નાગર! નન્દજીના લા
નથની તો મેં પહેરી હતી, પણ તે રાસ રમતા રમતાં ખોવાઈ છે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે કંઈ હર
નહિ તુ શોધી કહાડ આહિંજ પડી હશે.' ત્યારે રાધા કહે છે કે 'તે એવી કીમતી હતી કે તે
એક એક મોતીમા સોનાનો તાર ઘાલેલો હતો કે જેથી નથની પડી ન જાય ને મોતી જવા ન ર
હે કાહના! આ સોળસેં ગોપીઓમા અડવા નાકે હું રાસ રમું તે સારુ નથી માટે મારો ભ
રાખવાને નથની આપો.' આટલી વાતચિતમા બે દર્શન થઈ ગયા, પણ રાધાને નથની જડી નહિ
શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે, 'નથની અહિંયા જ શોધો. હમણા રાસ રમવા કંઈ જવાય નહિ. ત્યારે રાધાએ
ર'તા કહ્યું 'નથનીને કાજે હું તો ફરી વૃન્દાવન, તે મને જડતી નથી માટે નારો ભાર રાખવાને

મેહેતાજીનો ગૃહસ્થાશ્રમ

વિ. સં. ૧૪૮૭ ના વૈશાખ શુકલ પૂર્ણિમાને દિવસે ભક્તરાજ નરસિંહ પ્રભુશ્રી કૃષ્ણની આજ્ઞાનું પાલન કરવા અને ગૃહસ્થાશ્રમ ચલાવવા પુનઃ જૂનાગઢમાં પોતાના ભાઇને ત્યાં આવ્યો અને ભાભીને પગે લાગી તેનો ઉપકાર માન્યો, પણ પોતાનું કંઈ જૂદું ઘર માંડ્યું નહોતું. ભાઇભોજાઇએ પણ પ્રથમ તેને આવકાર આપી ઘરમાં રહેવા દીધો. તેની સ્ત્રી માણેક પણ વયમાં આવેલી હોવાથી તે પણ સાથે આવીને રહી. ઘરમાં સ્ત્રી આવી ત્યારે તેને ખાવાપીવાના સાંસા હતા, અને જેઠજેઠાણી તરફથી અપાતા ટુકડા રોટલા ઉપર જીવન ગાળવું પડતું હતું, તે માણેક મેહેતીને ગમ્યું નહિ, અને તેથી અસંતોષી રહેતી અને મેહેતાજીને જૂદું ઘર માંડવાને કહેતી. મેહેતાએ પ્રથમ તેનું કહેવું ગણકાર્યું નહિ, તેથી માણેક મેહેતી રીસાઇને પિયર ચાલી ગઈ હશે એમ લાગે છે. સુઘડ નાગરણે સાંસારિક વિટંબણામાંથી છૂટવાને પોતાની રીત પ્રમાણે મેહેતાને ઉદ્યમ કરવાનું કહ્યું, ત્યારે મેહેતાજી પરમાત્માપર વિશ્વાસ રાખવાનું કહેતો, અને યોગક્ષેમની બધી ચિંતા શ્રીકૃષ્ણે માથે લીધી છે, માટે આપણે તેની વૃથા ચિન્તા કરવાનું કારણ નથી, એવી રીતે સમજાવતી વેળાએ તેણે માણેક મેહેતીને આ પ્રમાણે કહ્યું હોય એમ લાગે છે કે,

"જેહના ભાગ્યમાં જે સમે જે લખ્યું, તેહને તે સમે તેજ પહોંચે."

મેહેતાજીની વિટંબનાનો એટલાથી કંઈ પાર આવ્યો નહિ. અંતે સગાંવહાલાં અને ભાઇભોજાઇએ જૂદા પડવાની ફરજ પાડી; "એક વખતે પોતાના ભાઈ સાથે કંઇક અણબનાવ થવાથી, વળી નાગરી જ્ઞાતમાં મેહેતો નિંદાવા લાગવાથી, ને તે ઘરમાં રોજરોજ સાધુસંતોનો અખાડો મચાવતો હોવાથી, તેને તેના ભાઇએ જૂદું ઘર લઇને રહેવાનું કહ્યું. તે ઉપરથી તે ઘરમાંથી નીકળીને હાલમાં જ્યાં જૂનાગઢમાં જેતપુર જવાના દરવાજા નજીક નરસિંહ મેહેતાનો ચોરો છે, ત્યાં આવીને સહકુટુંબ તે

બીજી આપો.' પણ કૃષ્ણે તે આપી નહિ અને બીજું દર્શન થઈ ગયું કૃષ્ણે કહ્યું કે, 'કાલે ઘડાવી આપીશું' ત્યારે રાધાએ સ્ત્રીના સ્વભાવ પ્રમાણે જૂનીની વાત પડતી મૂકતાં નવી મળવાના ઉમંગમાં કહ્યું, 'નાની ઘડાવતા નહીં, તે મારે નાકે સારી ન દેખાય મારે તો એવી મોટી જોઇએ કે એ ૯ ઘાલુંઆવું ત્યારે મારા નાકપર ઝોલાં ખાય તેવી.' આ પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણ અને રાધા વચ્ચે વાતચિત થતાં ચોથું અને પાંચમું દર્શન થયું એટલે મયૂરે રાધાનું હાસ્ય કરતાં ટહુકો કર્યાં ત્યારે માલમ પડ્યું કે રાધાની નથનીનો ચોર ઘનશ્યામ છે. અને પાંચમું દર્શન પૂર્ણ થયું ત્યારે રાધાની નજર નરસિંહના હસ્તરૂપ મસાલમાંથી નીકળતા દિવ્ય પ્રકાશપર પડી.

નથનીને કાજે હું તો ફુરી વૃન્દાવન,
નથની આપોને મારા પ્રાણજીવન, વન, વન નાગર ૨
નાનેરી ઘડાવો મારે નાકે ન સોહાય,
મોટેરી ઘડાવો મારા મુખ પર ઝોલા ખાય, ખાય, ખાય. નાગર ૩
વૃન્દાવનની કુંજગલનમા ટૌકા કરે છે મોર,
રાધાજીની નથનીનો શામળિયો છે ચોર, ચોર, ચોર. નાગર ૪
નથની આપો પ્રભુજી લાગુ તમારે પાય,
નરસૈંયાચા સ્વામીપર વારી જાઉં બલિહાર હાર હાર નાગર ૫

આ પ્રમાણે ગાતાગાતા અને લોકોની ઠઠ્ઠામશ્કરી અને 'ગાંડો' એવુ ઉપનામ સાંભળતા નરસિંહ પ્રભાતે ઘેર આવ્યો, અને ભાભીને પગે પડ્યો અને બોલ્યો કે,

"તેં વજ્રબાણ જેવુ મેહેણુ માર્યું, ને મારુ દુ:ખડુ મેહેર્જ હર્યું"

ભાભી કોમળ હૃદયવાળી હોવાથી પોતાની રીશ ઉતારીને મેહેતાપર કૃપાળુ થઈ.

---

* નાગર સ્ત્રીઓમા ઉપરના ગીતનો નીચે પ્રમાણે હિન્દી અને ગુજરાતીનો ભ્રષ્ટ અને સંકર પાઠ ગવાય છે—

નાગર નંદજીકે લાલ મોરી નથની ખોવાઈ,
બસીબારે હો કહાન મોરી નથની ખોવાઈ
મોરલીવારે હો શ્યામ મોરી નથની ખોવાઈ
એક એક મોતી ને સોનાકેરો તાર
સરખી સહિયરો ઉભી, રાખો મ્હારો ભાર, ભાર, ભાર નાગર.
નાનેરી પહેરુ તો મ્હારે નાકે ના સોહાય,
મોટેરી પહેરુ તો મ્હારા મુખપર ઝોલા ખાય, ખાય, ખાય નાગર
વૃન્દાવનકી કુંજગલનમે બોલે મધુરા મોર,
રાધાજીકી નથનીનો શામળિયોજી ચોર ચોર ચોર. નાગર

આ પદમા 'નથની ખોવાઈ' તેમા મહત્વ શું એવો પ્રશ્ન થશે પરતુ એ આખુ પદ સ્ત્રીના હૃદયનુ એક ઉત્તમ આલેખન છે નથની ઘણી કીમતી છે, તે રાસમા જ ન પહેરેલી જોઈ શ્રીકૃષ્ણ તે વિષે પૂછશે તેથી રાધા પોતાનો બચાવ કરવાને કહે છે કે 'હે નાગર! નંદજીના લાલા! નથની તો મેં પહેરી હતી, પણ તે રાસ રમતા રમતા ખોવાઈ છે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યુ કે 'કંઈ હરકત નહિ હુ શોધી કહાડ આહિંજ પડી હશે' ત્યારે રાધા કહે છે કે તે એવી કીમતી હતી કે, તેના એક એક મોતીમા સોનાનો તાર ઘાલેલો હતો કે જેથી નથની તૂટી ન જાય ને મોતી જતા ન રહે હે કાહના' આ સોળસેં ગોપીઓમા અડવા નાકે હું રાસ રમું તે સારુ નથી માટે મારો ભાર રાખવાને નથની આપો' આટલી વાતચિતમા બે દર્શન થઈ ગયા પણ રાધાને નથની જડી નહિ. શ્રીકૃષ્ણે કહ્યુ કે, 'નથની અહિંયા જ શોધો. હમણા રાસ રમતા કંઈ જવાય નહિ.' ત્યારે રાધાએ રડતા કહ્યું, 'નથનીને કાજે હું તો ફરી વૃન્દાવન, તે મને જડતી નથી માટે મારો ભાર રાખવાને

મેહેતાજીનો ગૃહસ્થાશ્રમ

વિ. સં. ૧૪૮૭ ના વૈશાખ શુકલ પૂર્ણિમાને દિવસે ભક્તરાજ નરસિંહ પ્રભુશ્રી કૃષ્ણની આજ્ઞાનું પાલન કરવા અને ગૃહસ્થાશ્રમ ચલાવવા પુનઃ જૂનાગઢમાં પોતાના ભાઇને ત્યાં આવ્યો અને ભાભીને પગે લાગી તેનો ઉપકાર માન્યો, પણ પોતાનું કંઈ જૂદું ઘર માંડ્યું નહોતું. ભાઈભોજાઈએ પણ પ્રથમ તેને આવકાર આપી ઘરમાં રહેવા દીધો. તેની સ્ત્રી માણેક પણ વયમાં આવેલી હોવાથી તે પણ સાથે આવીને રહી. ઘરમાં સ્ત્રી આવી ત્યારે તેને ખાવાપીવાના સાંસા હતા, અને જેઠજેઠાણી તરફથી અપાતા ટુકડા રોટલા ઉપર જીવન ગાળવું પડતું હતું, તે માણેક મેહેતીને ગમ્યું નહિ, અને તેથી અસંતોષી રહેતી અને મેહેતાજીને જૂદું ઘર માંડવાને કહેતી. મેહેતાએ પ્રથમ તેનું કહેવું ગણકાર્યું નહિ, તેથી માણેક મેહેતી રીસાઇને પિયર ચાલી ગઈ હશે એમ લાગે છે. સુઘડ નાગરણે સાંસારિક વિટંબણામાંથી છૂટવાને પોતાની રીત પ્રમાણે મેહેતાને ઉદ્યમ કરવાનું કહ્યું, ત્યારે મેહેતાજી પરમાત્માપર વિશ્વાસ રાખવાનું કહેતો, અને યોગક્ષેમની બધી ચિંતા શ્રીકૃષ્ણે માથે લીધી છે, માટે આપણે તેની વૃથા ચિન્તા કરવાનું કારણ નથી, એવી રીતે સમજાવતી વેળાએ તેણે માણેક મેહેતીને આ પ્રમાણે કહ્યું હોય એમ લાગે છે કે,

"જેહના ભાગ્યમાં જે સમે જે લખ્યું, તેહને તે સમે તેજ પહોંચે."

મેહેતાજીની વિટંબનાનો એટલાથી કંઈ પાર આવ્યો નહિ. અંતે સગાંવહાલાં અને ભાઈભોજાઈએ જૂદા પડવાની ફરજ પાડી; "એક વખતે પોતાના ભાઈ સાથે કંઇક અણબનાવ થવાથી, વળી નાગરી જ્ઞાતમાં મેહેતો નિંદાવા લાગવાથી, ને તે ઘરમાં રોજરોજ સાધુસંતોનો અખાડો મચાવતો હોવાથી, તેને તેના ભાઇએ જૂદું ઘર લઇને રહેવાનું કહ્યું. તે ઉપરથી તે ઘરમાંથી નીકળીને હાલમાં જ્યાં જૂનાગઢમાં જેતપુર જવાના દરવાજા નજીક નરસિંહ મેહેતાનો ચોરો છે, ત્યાં આવીને સહકુટુંબ તે

બીજી આપો.' પણ કૃષ્ણે તે આપી નહિ અને બીજું દર્શન થઈ ગયું. કૃષ્ણે કહ્યુ કે, 'કાલે ઘડાવી આપીશું' ત્યારે રાધાએ સ્ત્રીના સ્વભાવ પ્રમાણે જૂનીની વાત પડતી મૂકતાં નવી મળવાના ઉમંગમાં કહ્યુ, 'નાની ઘડાવતા નહીં, તે મારે નાકે સારી ન દેખાય. મારે તો એવી મોટી જોઇએ કે જે હું હાલુચાલું ત્યારે મારા નાકપર ઝોલાં ખાય તેવી.' આ પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણ અને રાધા વચ્ચે વાતચિત થતાં ચોથું અને પાંચમું દર્શન થયું એટલે મયૂરે રાધાનું હાસ્ય કરતાં ટહુકો કર્યો ત્યારે માલમ પડ્યુ કે રાધાની નથનીનો ચોર ઘનશ્યામ છે, અને પાચમું દર્શન પૂર્ણ થયું ત્યારે રાધાની નજર નરસિંહના હસ્તરૂપ મસાલમાંથી નીકળતા દિવ્ય પ્રકાશપર પડી.

રહ્યો હતો (વિ સ. ૧૪૯૭)" આ પ્રસગ સબધમા તે પોતાના માંમેરાના કાવ્ય નીચે પ્રમાણે લખે છે –

"નિત્ય કીર્તન કરી તાળ કરમા ધરી, દેશમા દાસની વાત વાગી
"ગામે ગામે થકી હરિજન આવતા," દર્શન કરવાને લહેર લાગી
' ભાઇભોજાઇએ અકળાઇને એમ કહ્યુ હવે અમે તમો થકી દૂર રહીએ,
' મેહેતાજી કહે પછી નિજ નારને, નગર જૂનાગઢમા જઇને રહીએ.

મેહેતાની સુશીલ અને શાણી પત્ની

ભાઇને સાથી છુટા પડ્યા પછી તેઓ ગામ વચ્ચે એક ઘર લઇને રહ્યા, પણ ત્યા તેઓને કશો જપ નહોતો આશ્વાસન અને ધીરજ લેવાને માત્ર તેની પાસે શાણી સુશીલ સ્ત્રી માણેક મેહેતી હતી જેઠજેઠાણીના મેહેણા ઠપકાથી મુઝાઈ ગયેલી તે હવે મેહેતાને ધીરજ આપવા લાગી, અને સ્વામિ પ્રત્યેના ભક્તિભાવમાં અને સેવામા જરા પણ ન્યૂનતા આવવા દેતી નહિ એટલા માટે નરસિંહ મેહેતાજીએ તેને "સતી સાધ્વી" તરીકે વર્ણવી છે એના સબધમાં કેટલીક અણઘટતી વાર્તાઓ લોકમા પ્રચલિત છે, પણ તે સત્ય જણાતી નથી. શામળશાહના વિવાહ અને મામેરા બન્ને કાવ્યોમા નરસિંહ પોતાની સ્ત્રીની પ્રશસા કરે છે

લોકાપવાદની ઉપેક્ષા

તેના જ્ઞાતિલા અને સગા સબધીઓ મુખ્યત્વે જે શૈવધર્મ પાળનારા હતા, તેઓ તેની પાસે આવીને વૈષ્ણવી ધર્મનો ત્યાગ કરવાને અને ઠેકાને ત્યા ગાવા ન જવાને સમજાવવાને આવતા ત્યારે નરસિંહ મેહેતો તેમને હરિ અને હરમાં ભેદદષ્ટિ નહિ કરવાને કહેતો અને તેમાં પોતાનો જ દાખલો આપતો, પણ તેને સૌ ગાંડામા ગણી કાઢતા આ સમયે આખરે કટાળીને તેણે એક બે પદો કહી સંભળાવ્યા છે, એમ ઘણાઓનું કહેવુ છે તે પદોની પ્રથમ લીટી નીચે પ્રમાણે છે,—

"દુરમતિયા ડાહ્યા થઈ આવે, શાણુ થઇ સમજાવે રે" (પૃ ૮૯૦ પદ ૫૪)

અને

"એવા રે અમો એવા રે એવા, વળી તમો કહો છો તેવારે." (પૃ ૪૭૧ પદ ૫)

એજ પ્રમાણે જ્યારે જ્યારે કોઈ આવી વર્ણ, કુળ, કુટુબ વગેરેની વાતોથી સમજાવી તેને માર્ગમાથી ચ્યુત કરવાનો પ્રયત્ન કરતા, ત્યારેત્યારે પ્રસગાનુસાર સારી રીતે ઠોક ટેતો, અને એવાં ઉપાલભવાળા તેના પદો ઘણાં છે

माणेक मेहेतीनुं अनुकूळ पतिपरायण वर्तन

મેહેતાએ ગૃહસ્થાશ્રમની શરુઆત કર્યા પછી પહેલે તો માણેકબાઈએ પોતાને મહિયરથી પૈસા આદિ લાવીને સંસાર નિભાવ્યો હોય એમ લાગે છે, પણ સ્ત્રી હોવાથી સ્ત્રીસહજ ગુણવૃત્તિને લીધે જેમ જેમ વિપત્તિ પડતી ગઈ, તેમ તેમ તે વધારે વધારે ગભરાવા લાગી. મેહેતાને આવી પણું કામ ગમે તેમ ઉકેલવાને ઉત્સાહ આપતી, અને સમયે કંઈક કહેવું પડે તો તે કહેતી પણ ખરી; પણ જ્યારે એણે પોતાના સ્વામિને ખરી રીતે ઓળખ્યો, તેના ગુણ, સ્વભાવ, વૃત્તિ, આચરણ સર્વ પ્રભુપરાયણ દીઠાં, અને સાક્ષાત્ પરમેશ્વર હાજરાહજુર સહાય કરે છે એવી જ્યારે તેની પ્રતીતિ થઈ ત્યારથી એકમને દઢપણે તેણે સ્વામિની સેવા કરવા માંડી અને તેની સાથે રહીને તેના સ્વભાવને સંપૂર્ણ રીતે અનુકૂળ વર્તીને કોઈ પણ રીતે કોઈ પણ બાબતમાં ન્યૂન પડવા દેતી નહિ, અને સર્વદા સંતોષ આપતી. મેહેતાજીએ પણ ખરા ગૃહસ્થને છાજે તેવી રીતે તેના કોઈપણ કાર્યને કે તેને સ્વતઃને તિરસ્કાર કરી કાઢી નહોતી. તે જાણતો હતો કે, તેમાં એનો વાંક નથી. દુનિયામાં જેણે જે સુખ માન્યું છે, તે જાતનું તેને પોતાને ઘેર ન મળતું હોવાથી સ્વાભાવિક રીતે સ્ત્રીધર્મ પ્રમાણે તેને અસંતોષ થાય જ, એમાં આશ્ચર્ય જેવું નરસિંહને કંઈ લાગ્યું નહોતું. તે તો તેને સદા "સતી સાધ્વી"ને નામે બોલાવતો. જેણે રુક્મિણી-કૃષ્ણનો ગૃહસ્થાશ્રમ પ્રત્યક્ષ જોયો હતો, તે અન્યથા કેમ જ વર્તે!

मेहेताजीनी संतति

નવા સ્થળે આવ્યા પછી મેહેતાજીને ૨૫ મે વર્ષે પુત્રી થઈ. એનાં કાવ્યોમાં માત્ર બે જ સંતતિ હોવાનો ઉલ્લેખ છે, એથી કુંવરબાઈના જન્મ પૂર્વે કંઈ પ્રજા હતી, તે વાતને ટેકો મળતો નથી. વિ. સં. ૧૪૯૭ માં શામળશાહનો જન્મ થયો. આ દીકરા દીકરી પેટે પડ્યાં છતાં મેહેતાને કશો ઉદ્યોગ નહોતો. એ તો માત્ર શાલિગ્રામની કે બાલમુકુન્દ દામોદરરાયજીની સેવા અને સાધુસંતોનો સત્કાર કરવામાં જ પોતાનો કાળ નિર્ગમતો હતો.

नरसिंहनो निभाव

"વિશ્વંભર પૂરું પાડે અન્ન, વિશ્વાસ ઘણો મેહેતાને મન," અને "જ્યાં વિશ્વાસ ત્યાં વિશ્વંભર છે" એ નિયમ અનુસાર નરસિંહ મેહેતાનો નિભાવ ચાલતો હતો. "પણ રા. ડીકાણીના કહેવા પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિ તેમ નહોતી. છેલ્લા મંડલિકની માતા વૈષ્ણવ ધર્મ પાળતી હતી; રાજા પોતે શિવમાર્ગી હતો, પણ તે કાચા કાનનો હતો, એટલે બીજાઓના ભંભેરવાથી વૈષ્ણવોનો દ્વેષિ બન્યો હતો. આવા કટાકટીના સમયમાં

નરસિંહની ભક્તિભાવના સાંભળીને રાજમાતાએ તેને મળવા બોલાવ્યો હશે, અને તે પોતે તેના અન્ન વસ્ત્રની તપાસ લેતી હશે. આ હકીકત વધારે વાસ્તવિક અને સપ્રમાણ લાગે છે," કારણ[1] કે કવિ નર્મદાશઙ્કર પણ એજ મતને મળતા થાય છે, અને હારમાળાના સંવાદ વખતે પણ રાજમાતાએ સભામાં હાજર થઈ નરસિંહનો પક્ષ ખેંચ્યો હતો, એ વાત પણ પ્રસિદ્ધ છે.

મેહેતાનાં પુત્રપુત્રીનાં લગ્ન

"કુવરબાઈ વયમાં આવવાથી તેનાં લગ્ન માટે પેહેલી ચિંતા મેહેતાને પેહેલી જણાય છે. એ સમયે મેહેતીજી પોતાના ભાગ્યને દોષ દેતી હોય ને પોતાના મહિયરનો આશરો માંગ્યો હોય એ સંભવિત છે મેહેતાજી તો એમ જ કહેતા કે, શ્રી કૃષ્ણ સૌ કાર્ય પૂર્ણ કરશે. જ્યારે મેહેતીએ ઘણા વિનન્યા ત્યારે "પારબ્રહ્મ તુમ" એ પદ બનાવીને સ્ત્રીને ગાઈ સંભળાવી ધીરજ આપી હતી, એવી દંતકથા છે એ પ્રસગમાંજ મેહેતો દ્વારકા ગયો હતો પહેલે પ્રભાસપાટણ જ્યાંથી શ્રીકૃષ્ણ સ્વધામ ગયા ત્યાં જઈને સાત દિવસ સુધી રહ્યો હતો, ને પછી દ્વારકા જઈને કોઈ પણ રીતે પુત્રીના લગ્નનાં સાધનની પેરવી કીધી" આમ અનુમાન કરવાને કારણ એ મળે છે કે, તેણે પુત્રના લગ્ન સબધી કાવ્ય રચ્યું છે, પરતુ પોતાની પુત્રી કુવરબાઈના લગ્નની કશી વાત કોઈ પણ સ્થળે કરી નથી મામેરાના નાનકડા કાવ્યમા પણ લગ્નની વાત બે શબ્દમાં પતાવી દીધી છે, તેમજ "શામળશાહના વિવાહ"મા પણ જરાય સગખો ઉલ્લેખ જ જણાય છે

કુવરબાઇના લગ્ન ઉના ગામમા શ્રીરગ મેહેતાના પુત્ર સાથે થયા હતા, એમ તેના પોતાના કાવ્ય ઉપરથી, અને વિશ્વનાથ જાનીના તેમજ પ્રેમાનદના કાવ્ય ઉપરથી જણાય છે, અને હજી પણ ઉના ગામમા જે સ્થળે બેસીને નરસિંહ મેહેતાએ ઉના પાણીમાં સમોવણ માટે રાગ મલ્હાર આલાપ્યો હતો, તે સ્થળ ઉપર નિત્ય એકાદ વાદળીની છાયા રહે છે, અને તેટલી જગ્યા સદા લીલીછમ્ જેવી રહે છે, એવુ તે ગામના રહીશ કથાનક ઓધવજી ગીગાનું કહેવુ છે. "રા કમલનયનાચાર્ય, રા. મણિશંકર[1]કીકાણી તથા રા. નરસિંહ પ્રસાદભાઈનું પણ કહેવુ એવુ હતું કે, મેહેતાની દીકરી ઉનામાજ પરણી હતી કુવરબાઈનાં* લગ્ન વિ. સ ૧૫૦૪ મા થયાં

* કુવરબાઈ વિસનગર પાસેના વાલમ ગામમા પરણી હતી એમ પણ કહેવામા આવે છે, પરતુ એ માનવાજોગ હોય એમ લાગતુ નથી

જણાય છે. મેહેતો પોતે "શામળદાસના વિવાહ"માં લખે છે કે, "પુત્રી પરણાવી પુત્ર મોટો થયો" માટે લગ્ન તો કરવું જોઈએ, ને તેથી લગ્નની ધામધૂમની ફીકરમાં મેહેતો પડેલા હશે, તે તકની ઉદાસીનતાનું વર્ણન ઘણું ઉત્તમ રીતે તેણે કીધું છે,' અને એ કાર્ય કેમ પાર ઊતર્યું, તેની સવિસ્તર હકીકત "વિવાહ"ના કાવ્યમાં આપેલી છે.

માણેક મેહેતી અને શામળશાહનાં મૃત્યુ

"ગમે તેમ પણ પુત્રપુત્રીનાં લગ્ન થયાં હતાં, તેમાં શ્રીકૃષ્ણે આશ્રય આપ્યો હોય કે કવિ નર્મદાશંકર જેમ અનુમાન ખેંચે છે, તેમ કોઈ ધનાઢ્ય વૈષ્ણવે મદદ કીધી હોય, પણ તે જ કાળમાં મેહેતાને માન આપનારા કેટલાક હતા એમ જણાય છે. પુત્રનાં લગ્ન થયાં પછી થોડા વખતમાં જ માણેક મેહેતી મરણ પામી હતી (વિ. સં. ૧૫૦૬-૭)" એમ કહેવામાં આવે છે.' સુખનો લાહવો લેવાને માણેક મેહેતી ઝાઝા દિવસ રહ્યાં નહિ. હવે મેહેતાજીપર આમ આપત્તિઓ એક પછી એક આવવા માંડી, અને જાણે ઈશ્વરે તેને માયામાંથી છોડવાનો રસ્તો કરી આપવાનો વિચાર રાખ્યો હોય નહિ, તેમ તેનો દીકરો શામળદાસ પણ પોતાની પાછળ વિધવા સ્ત્રીને મૂકીને ચાલતો થયો. એમ કહેવામાં આવે છે કે, જ્યારે તેની પવિત્ર સતી સાધ્વી સ્ત્રી મરણ પામી ત્યારે તેને જેટલો શોક લાગ્યો તેટલો અન્ય સમયે નહોતો લાગ્યો. જ્યારે શામળદાસ મરણ પામ્યો ત્યારે રડતી કુંવરબાઈને મેહેતે જે વચનો કહ્યાં છે, તે પ્રેમાનન્દયોજિત નિષ્ઠુર વચન કરતાં કેટલાં ઉત્તમ પ્રકારનાં અને ડહાપણથી ઉચ્ચારાયલાં છે, તે જ નરસિંહનું ખરું હૃદય-અંતઃકરણ દર્શાવી આપે છે. પ્રેમાનન્દ વર્ણવે છે તેવો નરસિંહ નિષ્ઠુર હૃદયનો (લાગણી વગરનો) નહોતો. મા'મેરામાં નરસિંહ કહે છે કેઃ-

"પત્નીને પુત્ર તે બે મરણ પામીયાં, નગરના લોક કરે રૂદન,
"અવધ જેની થઇ તેહ જાયે સહી, લેશ નહિ શોક કરતું મન.

વળી પુત્રીને આશ્વાસન આપવા માટે જ તેણે "સુખદુઃખ મનમાં નવ આણીએ, ઘટ સાથે જે ઘડીયાં" અને "જે ગમે જગતગુરુ દેવ જગદીશને, તે તણો ખરખરો ફોક કરવો" એ પદ રચ્યાં એવી એક વાયકા છે. "પ્રેમાનન્દે આ બાબતમાં મેહેતા નિશ્ચિંત થયા ને દુનિયાના ખટરાગમાંથી બહાર નિકળ્યા, એમ જાણીને લખ્યું છે કે "ભલું થયુંરે ભાંગી જંજાળ, સુખેથી ભજશું શ્રીગોપાળ." આ શબ્દો પ્રેમાનન્દના કહેવતરૂપ થઈ પડ્યા છે, પણ તે એના સ્વરચિત લાગતા નથી. તેની પૂર્વના કવિ વિશ્વનાથ જાનીએ વિ. સં. ૧૭૦૮ માં તેવા જ ભાવવાળા શબ્દો વાપર્યા છે-"મેહેતાજી

કહે ટળ્યો જંજાળ, પુત્રી સમરો શ્રીગોપાળ." મેહેતો જેને સાધ્વી સતી ક
માન આપતો, તેના મરણને એક જંજાળ ભાગવા જેવું કહે એ સહૃદય નર
મેહેતાના ચરિત્રમાં એક કલંક સમાન છે. વસ્તુતઃ સંસારની અસારતા મેહેત
ધ્યાનમાં હતી અને તેથી તેણે દૈવની નિર્મિત થયલી ગતિને ઝારણ થવામાં જ મ
ધર્મ છે એમ માની મન મનાવ્યું હતું, અને તેથી પુત્રીને સંતોષવાને 'સુખદુ
મનમાં ન આણીએ' ઇત્યાદિ કહ્યુ હોય તો તે યોગ્ય છે. સહૃદય નરસિંહને મન
સતી સ્રી શ્રી ગોપાળને ભજવામાં ઉપાધિરૂપ હોય, એમ સમજવાનું કંઈ કારણ ન

આ દૃષ્ટાંતો ઉપરથી એટલુ સિદ્ધ થાય છે કે, મેહેતાજીએ દૃઢ મન ક
સર્વભક્ષી કાળના આ ફટકા ઠીક સહન કર્યાં હતા. તે ખાત્રીથી જાણતો હતો કે, "સ
સંસારીનું મિથ્યા કરી માનજો, કૃષ્ણ વિના બીજું સર્વ કાચું" અને જગતને સ્વમ
મિથ્યા લેખવતો હોવાથી જીવનક્રમમાં બનતા વિવિધ પ્રસંગોની અસર તેણે પોત
મન ઉપર થવા દીધી નહિ હોય; બાકી તેનું હૃદય કેવું પ્રેમાર્દ્ર હતું, તે મા'મેર
કાવ્ય ઉપરથી અને હારમાળાના "પુત્રી પધારો સાસરે" એ પદ ઉપરથી સ
જણાય તેમ છે.

मा'मेरुं

કુંવરબાઈ પ્રતિ મેહેતાજીને કંઈ વિશેષ મમતા–પ્રેમભાવ હતો ખરો, પણ
એને કદી બંધનકર્તા થઈ પડ્યો નથી. કુંવરબાઇનું શ્રીમંત પણ ૧૫૦૬–૧૦ સુધી
એકાદ સાલમાં આવી ગયેલું, અને તે કાર્ય પણ શ્રીહરિએ સાંગોપાંગ નિર્વિઘ્ન ઉક
આપેલું જણાય છે. આ વિષય નરસિંહે પોતે જેમ શામળદાસનો વિવાહ વર્ણવ્યો
તેમ રસભરી રીતે વર્ણવ્યો છે, અને વિશ્વનાથ જાની, પ્રેમાનંદ આદિએ પણ
અનુકરણ કરી વર્ણવીને હદ વાળી છે.

नागरो तरफनां पीडनो

"સ્રી અને પુત્રના મરણ પછી ગૃહસ્થાશ્રમમાંથી મોકળા થયા પછી તે નિ
પોતે વૈષ્ણવ ધર્મ છડેચોક પાળવા માંડ્યો. આ વાતથી નાગરો તેના જેવી રહે છે
થયા અને અનેક પ્રકારે પજવણી કરવા માંડી." ગૃહ મેહેતે ... રા. કમલનયનાચાર્ય
વગર ગૃહરાજ્યની વ્યવસ્થા સામાન્ય રીતે પુત્રદૈભાઇનું પણ કહેવું એવું હતું કે, મેહ
સાધ્વી મેહેતીના મૃત્યુ પછી મેહેતાનું ઘર તો બાઇનાં* લગ્ન વિ. સં. ૧૫૦૪ માં થય
હશે. "નાગરો તેની જ્યાં ત્યાં આવી સારી ... પ્રેમમા પરાણે હતી, એમ પણ કહેવામાં આવે
જે નાગરો આજે મેહેતાને માટે ગર્વ ધરે છે.

નરસિંહનું ભક્તમંડળ

પરંતુ એવી કનડતોથી મેહેતો યત્કિંચિત્ ડગ્યો નહિ, ને શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માપર સંપૂર્ણ આસ્થા રાખવામાં અચળ રહ્યો. તે શ્રીકૃષ્ણલીલા ગાવાથી પાછો હઠ્યો નહિ. તેના ઘરમાં સાધુસંતનાં ટોળેટોળાં પડ્યાંપાથર્યાં રહે, અને હરિકીર્તનમાં સ્ત્રીઓ પણ ભાગ લેતી. કવિ નર્મદાશંકર જણાવે છે કે, કેટલીક નાગરણો પણ વૈષ્ણવ ધર્મ એની પાસેથી પાળતાં શીખી હતી. જો કે રા. રા. મણિશંકર કીકાણી જણાવે છે કે, સ્ત્રીઓ પરતંત્ર, તે આવી રીતે નરસિંહની આશ્રિત થાય તો તે વેળાએ નાગરો પજવ્યા વગર રહે નહિ, તોપણ આ મતને પુષ્ટિ મળતી નથી; કારણ કે હારમાળામાં જ્યારે કટાકટીનો પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે એનું સખીમંડળ શ્રીકૃષ્ણની પ્રાર્થના કરવાને એની પાસે ભેગું મળ્યું હતું; અને વળી એના ઉપર સ્ત્રીઓને આડે રસ્તે, એટલે શૈવ કે તે વખતના મનાતા ધર્મની વિરુદ્ધ, લઈ જાય છે એવા આરોપસર તેની તપાસ રાયમંડલિકની સભામાં નીકળી હતી. જો સ્ત્રીઓ એના મંડળમાં હોત નહિ તો "હારમાળા"નો પ્રસંગ બનત જ નહિ. નરસિંહ પોતે અને વિશ્વનાથ જાની તથા કવિ પ્રેમાનંદ બન્ને પોતપોતાનાં કાવ્યોમાં એના સંબંધી સ્પષ્ટ ઇસારો કરે છે. વિશ્વનાથ જાની સંકલિત હારચરિત્રમાં નીચે પ્રમાણે કડીઓ છે.

"રાજા તારી નગરી માહે, ઉત્પાત અતિસે થાએ;
"એક નાગર નરસૈંયો નામ, તેણે વણસાડ્યું આખું ગામ.
"સહુ લોકને ભૂરકી નાંખી, તેહેની આ સભા સહુ સાખી,
"ઘેર ઘેર હીંડે છે ગાતો, પરસ્ત્રીને કંઠે બાંહ ઘાતો;
"ગાય ઉઘાડો શૃંગાર, નિર્લજ કીધા નર ને નાર.

પ્રેમાનંદસંકલિત હારમાળામાંની આ કડીઓ પ્રસિદ્ધ છેઃ—

"અમારી વહુ બેઠી સરવે, એને મંદિર જાય,
"લાજ મૂકી નાત જાતની, લંપટ થઈ સૌ નારી
"પાયે ઘૂઘરા વાજે રંગે રાચે, દીસંતી વ્યભિચારી,
"લંપટ મેહેતો લપટ નારી, લંપટ રંગે રાચે,
"...પટ, થઇ હાથ. દાટે મેહેચે, લપટ થઇને નાચે

નળી પું... ઘટ સાથે જે ઘડો "કરવો" એ પદ રચ્યાં એવા ...ક વા...

થયા ને દુનિયાના ખટરાગમાંથી બહાર ... જાતે પજવવામાં પહેલો પ્રસંગ તો વૈષ્ણવ થયુરે ભાગી જંજાળ, સુખેથી ભજશું શ્રીગંકરે તે માટે કર્યો, પણ તેમાં તેઓ ફાવ્યા ...પ થઈ પડ્યા છે, પણ તે એના સ્વરચિત ...મે દેદવાડામાં તે ન જાય તે માટે કેટલાક નાથ જાનીએ વિ. સં. ૧૭૦૮ માં તેવા જ ભ...

નાગરોએ મેહેતી માણેકબાઇને સમજાવી. સમાનદષ્ટિ રાખનારા ભક્ત મેહેતાને ઘરમાંથી બહાર જવા ન દીધા. પરંતુ જ્યારે રાતના ઢેઢવાડામાં ભજનનો વખત થયે ત્યારે નાગરોએ મેહેતાને પ્રત્યક્ષ ત્યાં જોયા, એટલે પાછા ઘેર આવીને મેહેતી સાથે લડ્યા, પણ મેહેતીએ પોતાના સ્વામિને ઘરમાં પોઢેલા નજરે દેખાડ્યા ત્યારે તેઓ ખિન્ન મુખે પાછા ફર્યા.

જ્ઞાતિવ્યવહાર બંધ

મેહેતાને આપસમાન દૃષ્ટિ રાખતાં એને ઢેડા સાથે નહિ ભેળાતાં અટકાવવામાં નાગરોનું જ્યારે કંઈ ન ચાલ્યું ત્યારે તેમણે મેહેતાજીનો જ્ઞાતિવ્યવહાર બંધ કીધો. મેહેતાએ નાતજાતનો ત્યાગ કીધો હતો, તે જો કે જરા અજાણ્યું નહોતું, તોપણ પોતાને માટે પોતાના ઇષ્ટ દેવ કૃષ્ણની નિંદા થતી, તે એ સાંભળી શકતા નહિ, ને તેથી જ જ્ઞાતિ મૂકી દીધી હતી. લોકપ્રચલિત દંતકથા એવી છે કે, એક પ્રસંગે મેહેતાને કૃષ્ણે સ્વપ્ન દીધુ ને તેપરથી નોતરું મળતાં તેઓ જ્ઞાતિમાં જમવા ગયા, અને ત્યાં પણ પ્રકટપણે નિયમ પ્રમાણે જમતા પહેલાં થાળ ગાવા માંડી અને કૃષ્ણનાં કીર્તન કરવા મંડ્યા. નાગરો આથી રીસાયા ને જેને ત્યાં જમવાને આવ્યા હતા તેની સાથે લડી, જો નરસિંહને કાઢી મૂકવામાં આવે નહિ તો ભાણા ઉપરથી ઉઠીને, ઘેર જતા રહેવાની ધમકી આપી. આ ઉપરથી નોતરનાર ગૃહસ્થે નાખુશીથી મેહેતાજીને રજા આપી, પણ તેના ગયા પછી બનાવ એવો બન્યો કે, દરેક નાગરે પોતાની વચ્ચે એકએક ઢેડને બેઠેલો જોયો, તેથી તેઓ શરમાઈ ગયા, ને ઘેર પ્રયાણ કરતા મેહેતાને અર્ધે રસ્તે જઇને તેડી લાવ્યા અને પછી એક પંક્તિએ ભોજન કીધુ, પણ ત્યાર પછી મેહેતાજીએ જ્ઞાતિનું પાણી મૂક્યું હતું.

વિશ્વનાથ જાનીના કહેવા પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિમાં કંઈક ફેર છે. મેહેતાનો એક નાગર ભક્ત હતો. તેને ત્યાં કોઈ કાર્યપ્રસંગે જ્ઞાતિ જમાડવાની વારી આવી હતી. તે ભક્તજન, નરસિંહ પોતાને ત્યાં આવીને જમી જાય તો પોતે કૃતકૃત્ય થશે, એવું માનતો હતો આ ઉપરથી તેણે નરસિંહ મેહેતાને પોતાને ત્યાં જમવાનું નોતરુ દીધું, અને જ્ઞાતિ બેસતી હતી, તે વખતે ઘણો આગ્રહ કરીને તેડી લાવ્યો. એટલા માટે નાગરો તેનાપર ઘણું ખીજાયા, અને ત્યાંથી જતા રહેવાની ધમકી આપી. નિરુપાયે નોતરનાર ગૃહસ્થે ખિન્ન મને મેહેતાજીને પાછા ઘેર જવાની વિનતિ કરી. રાગદ્વેષ રહિત મેહેતાજી તો પાછા ચાલ્યા, પણ જેવા પીરસનારાઓ પાકશાળામાંથી પકવાન લેવાને ગયા કે, [illegible] આખી જ્ઞાત એવી [illegible] ધાગી નીકળી, અને સર્વે [illegible] નર્ક સમાન

કૃમીકીટ વગેરે જીવજંતુવાળું અને દુર્ગંધ મારતું દષ્ટિએ પડ્યું. મેહેતાનું અપમાન કર્યું, તેનું આ ફળ મળ્યું, એમ લાગવાથી નાગરો દોડતા જઈને મેહેતાજીને પગે લાગીને વિનતિ કરી તેડી લાવ્યા અને કોઠારમાં લઈ જઈ તેની અમી દષ્ટિએ પુનઃ સર્વ પકવાન્ન પવિત્ર કરાવ્યું, અને પછી તેની સાથે એક પંક્તિએ બેસી સહભોજન કીધું. વિશ્વનાથ જાની કહે છે કે, તે વખતે નરસિંહ મેહેતાએ ત્યાં આગળ "વટલ્યો નરસૈયો, જેણે ઓટયું આહિરનું ખાધુરે" એ પદ ગાયુ હતુ.

હારમાળા

મેહેતાના સબંધમા મોટો પ્રસંગ તેના ઇષ્ટ દેવ દામોદરને હાથે હાર પહેર્યાનો છે. તે સમયે મંદિરમાં મળેલા રાજા મંડળિકના દરબારમાં સંન્યાસી, જોગટા, સાધુઓ સાથે મેહેતાને થયેલો વાદવિવાદ એ એના જીવનમાં સૌથી મોટો જાણવાજોગ ઐતિહાસિક પ્રસંગ ગણાય છે. એ પ્રસંગ વિ. સં. ૧૫૧૨ માં બનેલો જણાવવામા આવે છે. દરબારમાં વડા સત્તાવાળા નાગરો, શૈવસાધુ, સન્યાસીઓ, મંડળિક રાજા અને બીજા સઘળાઓ મેહેતાજીની ધર્મવૃત્તિથી વિરુદ્ધ હોવાથી, વળી નરસિંહ વૈષ્ણવ ધર્મનો પ્રચારક ને શૈવ માર્ગનો ઉચ્છેદક છે એમ માની, તેમ જ શૈવ ધર્મનું પ્રબળ વિશેષ હોવાથી નરસિંહ કોઈ ધુતારો છે અને કૃષ્ણને નામે સ્ત્રીઓ સાથે રાસલીલાનો વિહાર રમે છે, એવું ધારીને તેના વિચાર ખરા છે કે ખોટા, તે માટે સાખીતી માગી; અને તેનુ પારખું એવુ રીતે આવ્યું કે, શ્રી દામોદરે પ્રકટ થઇને તેના ગળામાં હાર પહેરાવ્યો, અને નરસિંહનો વિજય થયો. રાજા મંડળિક આ વેળાએ નરસિંહ સાથે ઘણી ક્રૂરતાથી વર્ત્યો, તે માટે નરસિંહના ભક્તમડળમાથી કોઇએ એને શાપ આપ્યો અને તેથી તેનું રાજ્ય નષ્ટ થયુ અને ઇસ્લામ ધર્મ સ્વીકારવો પડ્યો. રાજા મંડળિકના રાજ્ય ગુમાવવા સંબધી જે ત્રણ કારણો કલ્પવામાં આવે છે, તેમાંનું આ પણ એક લેખાય છે.

ઉત્તરાવસ્થા

હારમાળાના પ્રસંગ પછી પણ, જૂનાગઢના વૃદ્ધો એમ જણાવે છે કે, નાગરો નરસિંહને કનડવાને ડર્યાં નથી, અને તેની કાવ્યશક્તિ માટે પણ તેની સાથે વાદવિવાદ કીધો હતો. સુરતસંગ્રામનું મનહર નાનું કાવ્ય આ વાદવિવાદનું પરિણામ જ ગણાય છે. આવી વિપત્તિમાં મંડળિકની આ મરણ પામી, અને મેહેતાને જે આશ્રય મળતો હતો, તે જતો રહ્યો. સઘળો વખત એ લોકોની નિંદા સાંભળ્યા વગર જ પોતાનો સમય કૃષ્ણકીર્તન ગાવા, સાંભળવા, નિતનિત નવાંનવા પદો બનાવવા, અને સાધુસંતોની

નાગરોએ મેહેતી માણેકબાઇને સમજાવી. સમાનદૃષ્ટિ રાખનારા ભક્ત મેહેતાને ઘરમાંથી બહાર જવા ન દીધા. પરંતુ જ્યારે રાતના દેવળાડામાં ભજનનો વખત થયો ત્યારે નાગરોએ મેહેતાને પ્રસન્ન ત્યાં જોયા, એટલે પાછા ઘેર આવીને મેહેતી સાથે લડ્યા, પણ મેહેતીએ પોતાના સ્વામિને ઘરમાં પોઢેલા નજરે દેખાડ્યા ત્યારે તેઓ વિલે મુખે પાછા ફર્યા.

જ્ઞાતિવ્યવહાર બંધ

મેહેતાને આપસમાન દૃષ્ટિ રાખતા અને ઢેડા સાથે નહિ ભેળાતાં અટકાવવામાં નાગરોનું જ્યારે કંઈ ન ચાલ્યું ત્યારે તેમણે મેહેતાજીનો જ્ઞાતિવ્યવહાર બંધ કીધો. મેહેતાએ નાતજાતનો ત્યાગ કીધો હતો, તે જો કે જરા અજાણ્યું નહોતું, તોપણ પોતાને માટે પોતાના ઇષ્ટ દેવ કૃષ્ણની નિંદા થતી, તે એ સાંભળી શકતા નહિ, ને તેથી જ જ્ઞાતિ મૂકી દીધી હતી. લોકપ્રચલિત દંતકથા એવી છે કે, એક પ્રસંગે મેહેતાને કૃષ્ણે સ્વપ્ન દીધું ને તેપરથી નોતરૂ મળતાં તેઓ જ્ઞાતિમાં જમવા ગયા, અને ત્યાં પણ પ્રકટપણે નિયમ પ્રમાણે જમતા પહેલા થાળ ગાવા માંડી અને કૃષ્ણનાં કીર્તન કરવા મંડ્યા. નાગરો આથી રીસાયા ને જેને ત્યાં જમવાને આવ્યા હતા તેની સાથે લડી, જો નરસિંહને કાઢી મૂકવામાં આવે નહિ તો ભાણા ઉપરથી ઉઠીને, ઘેર જતા રહેવાની ધમકી આપી. આ ઉપરથી નોતરનાર ગૃહસ્થે નાખુશીથી મેહેતાજીને રજા આપી, પણ તેના ગયા પછી બનાવ એવો બન્યો કે, દરેક નાગરે પોતાની વચ્ચે એકએક ઢેડને બેઠેલો જોયો, તેથી તેઓ શરમાઈ ગયા, ને ઘેર પ્રયાણ કરતા મેહેતાને અર્ધે રસ્તે જઈને તેડી લાવ્યા અને પછી એક પંક્તિએ ભોજન કીધું, પણ ત્યાર પછી મેહેતાજીએ જ્ઞાતિનું પાણી મૂક્યું હતું.

વિશ્વનાથ જાનીના કહેવા પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિમાં કંઈક ફેર છે. મેહેતાનો એક નાગર ભક્ત હતો. તેને ત્યાં કોઈ કાર્યપ્રસંગે જ્ઞાતિ જમાડવાની વારી આવી હતી. તે ભક્તજન, નરસિંહ પોતાને ત્યા આવીને જમી જાય તો પોતે કૃતકૃત્ય થશે, એવું માનતો હતો. આ ઉપરથી તેણે નરસિંહ મેહેતાને પોતાને ત્યા જમવાનું નોતરું દીધું, અને જ્ઞાતિ બેસતી હતી, તે વખતે ઘણો આગ્રહ કરીને તેડી લાવ્યો. એટલા માટે નાગરો તેનાપર ઘણુ ખીજાયા, અને ત્યાંથી જતા રહેવાની ધમકી આપી. નિરુપાયે નોતરનાર ગૃહસ્થે ખિન્ન મને મેહેતાજીને પાછા ઘેર જવાની વિનતિ કરી. રાગદ્વેષ રહિત મેહેતાજી તો પાછા ચાલ્યા, પણ જેવા પીરસનારાઓ પાકશાળામાંથી પકવાન લેવાને ગયા કે, ત્યાં ન ખમી શકાય એવી નર્કની દુર્ગંધી છૂટી નીકળી, અને સર્વ પકવાન નર્ક સમાન

કૃમીકીટ વગેરે જીવજંતુવાળું અને દુર્ગંધ મારતું દષ્ટિએ પડ્યું. મેહેતાનું અપમાન કર્યું, તેનું આ ફળ મળ્યું, એમ લાગવાથી નાગરો દોડતા જઇને મેહેતાજીને પગે લાગીને વિનતિ કરી તેડી લાવ્યા અને કોઠારમાં લઈ જઈ તેની અમી દષ્ટિએ પુનઃ સર્વ પકવાન પવિત્ર કરાવ્યું, અને પછી તેની સાથે એક પંક્તિએ બેસી સહભોજન કીધું. વિશ્વનાથ જાની કહે છે કે, તે વખતે નરસિંહ મેહેતાએ ત્યાં આગળ "વટલ્યો નરસૈંયો, જેણે ખાટ્યું આહિરનું ખાધુરે" એ પદ ગાયું હતું.

હારમાળા

મેહેતાના સંબંધમાં મોટો પ્રસંગ તેના ઇષ્ટ દેવ દામોદરને હાથે હાર પહેર્યાનો છે. તે સમયે મંદિરમાં મળેલા રાજા મંડળિકના દરબારમાં સંન્યાસી, જોગટા, સાધુઓ સાથે મેહેતાને થયેલો વાદવિવાદ એ એના જીવનમાં સૌથી મોટો જાણવાજોગ ઐતિહાસિક પ્રસંગ ગણાય છે. એ પ્રસંગ વિ. સં. ૧૫૧૨ માં બનેલો જણાવવામાં આવે છે. દરબારમાં વડા સત્તાવાળા નાગરો, શૈવસાધુ, સન્યાસીઓ, મંડળિક રાજા અને બીજા સઘળાઓ મેહેતાજીની ધર્મવૃત્તિથી વિરુદ્ધ હોવાથી, વળી નરસિંહ વૈષ્ણવ ધર્મનો પ્રચારક ને શૈવ માર્ગનો ઉચ્છેદક છે એમ માની, તેમ જ શૈવ ધર્મનું પ્રબળ વિરોધ હોવાથી નરસિંહ કોઈ ધૂતારો છે અને કૃષ્ણને નામે સ્ત્રીઓ સાથે રાસલીલાનો વિહાર રમે છે, એવું ધારીને તેના વિચાર ખરા છે કે ખોટા, તે માટે સાબીતી માગી; અને તેનું પારખું એવું રીતે આવ્યું કે, શ્રી દામોદરે પ્રકટ થઇને તેના ગળામાં હાર પહેરાવ્યો, અને નરસિંહનો વિજય થયો. રાજા મંડળિક આ વેળાએ નરસિંહ સાથે ઘણી ક્રૂરતાથી વર્ત્યો, તે માટે નરસિંહના ભક્તમંડળમાંથી કોઇએ એને શાપ આપ્યો અને તેથી તેનું રાજ્ય નષ્ટ થયું અને ઇસ્લામ ધર્મ સ્વીકારવો પડ્યો. રાજા મંડળિકના રાજ્ય ગુમાવવા સંબંધી જે ત્રણ કારણો કલ્પવામાં આવે છે, તેમાંનું આ પણ એક લેખાય છે.

ઉત્તરાવસ્થા

હારમાળાના પ્રસંગ પછી પણ, જૂનાગઢના વૃદ્ધો એમ જણાવે છે કે, નાગરો નરસિંહને કનડવાને ક્યાં નથી, અને તેની કાવ્યશક્તિ માટે પણ તેની સાથે વાદવિવાદ કીધા હતા. સુરતસંગ્રામનું મનહર નાનું કાવ્ય આ વાદવિવાદનું પરિણામ જ ગણાય છે. આવી વિપત્તિમાં મંડળિકની મામરણ પામી, અને મેહેતાને જે આશ્રય મળતો હતો, તે જતો રહ્યો. સઘળો વખત એ લોકોની નિંદા સાંભળ્યા વગર જ પોતાનો સમય કૃષ્ણકીર્તન ગાવા, સાંભળવા, નિસનિસ નવાંનવાં પદો બનાવવાં, અને સાધુસંતોની

નેવા કરવામા જ નરસિંહ ગુજારતો હતો. જીવનકાળની સંધ્યા વખતે તેણે શૃંગારના પદો બનાવવાનું મૂકી દઈ, કોઈ ગુરુની આજ્ઞાથી ઘણા સુંદર અને જ્ઞાનભક્તિ પ્રચુર પદો બનાવ્યા છે, એમ કહેવાય છે "જગતને ભગતને બનતી નથી" એ લોકોક્તિ અનુસાર સાધુ પુરુષને જે હેરાનગતિ વેઠવી પડે છે, તેથી એ વિરમ્ત નહોતો ન્યાતજાત, સગાંસબધી, અને બીજાઓની ભ્રુકુટિ નીચે ચવાતો, પણ શ્રી કૃષ્ણના રાસ ગાતાં અને પૂર્ણ જ્ઞાન-ભક્તિ દર્શાવતાં તે ૬૬ વર્ષની ઉમ્મરે એટલે મંડળિકના મરણ પછી છેક સાતમે વર્ષે તે દેવાભી થયો હોય એમ જણાય છે નાગરોની તેના પ્રત્યે ગમે તેટલી અપ્રીતિ કે અભાવના હતી, તથાપિ તેઓએ એની સઘળી પ્રેતની ક્રિયા કીધી હતી

सिंहावलोकन

"આ પ્રમાણે ભક્તકવિ નરસિંહના જીવનચરિત્ર માટે અમારી તરફની હકીકત છે ગુજરાતમા એનાથી પહેલો બીજો કોઈ પણ કવિ થયો હોય તેવુ જાણવામા નક્કીપણે આવ્યુ નથી, તેમ આખા ગુજરાતમા પહેલો જ વૈષ્ણવ એ હતો, એમ પણ જણાય છે જો કે તે કાળે નાગરોએ તેની અત્યત નિન્દા કીધી, પણ આજે તો નાગરો કહે છે કે "અમારી ન્યાતમા નરસિંહ મોટો ભક્ત ને કવિ થઈ ગયો છે" જેમ જેમ એના ઉપર નાગરો તરફથી તથા બીજા ધર્મમાર્ગ તરફથી હેરાનગતિ થતી ગઈ, તેમ તેમ એણે પોતાના વિચારો છચોક ગાવા માંડ્યા ને તેનું આખર પરિણામ એ આવ્યુ કે, પહેલે પૂર્ણ પ્રેમી ભક્ત બન્યા પછી અતકાળે ઉત્તમ પ્રતિનું વૈરાગ્ય ને જ્ઞાન મેળવીને તેણે દેહ છોડ્યો છે નરસિંહ સ્થિતિએ દીન હતો, કુટુંબમાં અસુખી હતો રાજ્ય તરફનું પણ ભય હતું છતાં નિન્દાથી ડર્યો નહિ, લોકલજ્જા ગણી નહિ ટેક મૂક્યો નહિ ઈશ્વરે સર્વ પ્રકારે તેને સહાય કીધી ને અશુ કામ રાખ્યુ નહિ, તેથી દંગ થયેલા નાગરો ખસિયાણા પડી ગયા, અને નિત્યનિત્ય નવાનવા દુઃખ ઉપાવતા ને પજવતા તેવી સ્થિતિમા જે કવિતા એણે બનાવી છે, તે ઘણા ઉચા વિચારથી ભરપૂર અને મધુરતાએ ભરેલી છે"

दंतकथाओ

"નરસિંહ મેહેતાના ચરિત્રમાં ઘણીઘણી બાબતો તથા દંતકથાઓ પુસ્તકોના આધારે ઉમેરી શકાય તેવી છે એમ જણાવવામા આવે છે કે, શ્રીકૃષ્ણ પરમ.મા એને હાજરાહજૂર દર્શન દેતા હતા તથા ઘણાક કામો, એની અડી વેળાનાં કરી

આપ્યાં છે." જૂનાગઢમાં નરસિંહ મેહેતાનું ઘર એ સાધુસંતોનો અખાડો હતો; એના વખતમાં દ્વારિકાની યાત્રાએ જનારા ધર્મપરાયણ મનુષ્યોનું એ વિશ્રામસ્થાન હતું. સમાગમમાં આવેલા સાધુસંતો અને યાત્રાળુઓએ નરસિંહની ભગવદ્ભક્તિની ખ્યાતિ ચારે દિશામાં પ્રસારી, અને તેને અંગે દૃષ્ટાંતરૂપ અનેક કથાઓ લોકોમાં પ્રચલિત થઈ છે. ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ તેનાં સત્યાસત્યનો ચોક્કસ નિર્ણય આપવો કઠિન છે. એવી દંતકથાની ટીપ આ પ્રમાણે થાય છે.

૧. "ગોપનાથ મહાદેવે સાક્ષાત્ દર્શન દીધાં, તથા ભોળા શંભુએ તેને શ્રી દ્વારિકા તેડી જઇને શ્રીકૃષ્ણની રાસલીલા દેખાડી. શ્રીકૃષ્ણે પ્રસન્ન થઇને નરસિંહને આશીર્વાદ દીધો કે, આ જોઈ તેવી લીલા ગાજે.

૨. "મેહેતાજી જૂનાગઢની બહાર મજેવડીમાં રહેતા. તેની પશ્ચિમ બાજુની છાણવાળી ભીંત વરસાદમાં એકાએક તૂટી પડવાને તૈયાર થઈ ત્યારે આસપાસની સઘળી ભીંત તૂટી પડી, પણ જે સ્થળે નરસિંહ સુતો હતો, તે ભીંત શ્રીકૃષ્ણે ટેકો દઇને અદ્ધર રાખી.

૩. "શામળદાસનો વિવાહ કીધો, ને તેમાં લક્ષ્મીજી સહિત કૃષ્ણ જાતે પધાર્યા હતા.

૪. "કુંવરબાઇનું મામેરું કરી આપ્યું.

૫. "શ્રીરંગ મેહેતાની સ્ત્રીની પાસે નહાવાના ઉષ્ણ પાણીમાં સમોવણ માગ્યું, ત્યારે તેણે કહ્યું કે, તમને તો કૃષ્ણજી સહાય છે, તો માગ્યા મેહ વરસે. મેહેતાજી નરસિંહે મલાર ગાયો ને મૂશળધાર મેહુલો વરસ્યો.

૬. "કુંવરબાઇના સીમંતમાં, તેની નણંદની દીકરીને પહેરામણી આપવાની રહી, ત્યારે કીર્તન ગાતાંવારને આકાશમાંથી એક ઝબલું પડ્યું.

૭. "નરસિંહના પિતાનું શ્રાદ્ધ સારી આપ્યું.

૮. "નરસિંહને સંન્યાસી સાથે વાદવિવાદ થયો, ત્યારે એણે ગીરો મૂકેલો કેદારો રાગ છોડાવી આપ્યો તથા તે હકીકત કૃષ્ણે એના કાનમાં સભા મધ્યે કહી.

૯. "શ્રીદામોદરજીએ મેહેતાની ડોકમાં મંડલિકની સભામાં પોતે જાતે હાર પહેરાવ્યો.

૧૦. "નરસિંહ મેહેતો એક સમે ભક્તમંડળીમા ગીત ગાવા ગયો ને ત્યાં તૃષા લાગી ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે સ્ત્રીના વેશમાં આવીને પાણી પાયું.

૧૧. "મેહેતાએ લખેલી રૂ. ૭૦૦ ની હુંડી સ્વીકારી.

૧૨. "નાગરોએ, મેહેતાને ઢેઢ સાથે ગીત ગાવા બેઠા, તે માટે ન્યાત બહાર કીધો ને દૂર જમવા બેસાડ્યો. પછી નાગરી ન્યાત જમવ. બેઠી ત્યારે એકએક નાગ-

રોની સાથે દેઢ બેઠલો તેઓએ દીઠો પ્રકારાન્તરે સર્વ અન્ન નર્કવત્ દુર્ગંધ મારતું બગડી ગયું હતું તે મેહેતાને નાગરોએ પાછા પોતા સાથે બેસાર્યો ત્યારે કંઈ પણ દેખાયુ નહીં, અથવા અન્ન પવિત્ર થયું હતું.

૧૩. "મેહેતાજી પોતાના કાકા પર્વતદાસ સાથે દ્વારકા યાત્રાએ જતો હતો, ત્યારે માર્ગમાં ઘણી ક્ષુધા લાગી, એટલે કૃષ્ણે આહીરોનો નેસડો બનાવ્યો તેમાં મેહેતાએ ભજન કીર્તન કીધુ ને તે આહીર સાથે જમ્યો પછી એના કાકા પર્વતદાસ કોપાયમાન થયા ત્યારે નહિ મળે નેસડો કે નહિ મળે આહીરડાઓ આ વાતને ઉદ્દેશીને જ નરસિંહે એક પદ "વટલ્યો નાગર નરસૈંયો" પણ બનાવેલું કહેવામા આવે છે એ પદ નાગરી જ્ઞાતિમાં ગાયુ હતું, એમ વિશ્વનાથ જાની કહે છે.

૧૪. "મેહેતા શાલિગ્રામનું પૂજન કરતો હતો, ને બાળમુકુન્દની મૂર્ત્તિ પૂજતો હતો એ બાળમુકુન્દ સદા એને હાથે પ્રસાદ આરોગતા હતા

૧૫ "એક વખતે કેટલાક શિવભક્તો મેહેતા પાસે આવ્યા ને કહ્યુ કે, શ્રીકૃષ્ણ ચતુર્ભુજ સ્વરૂપે અમને દર્શન આપે તો અમે તમારા સેવક થઈએ. તે જ સાંજના આરતિ ટાણે શ્રીકૃષ્ણે સાક્ષાત્ ચતુર્ભુજ સ્વરૂપે દર્શન દીધુ.

૧૬. "શામળદાસના વિવાહ વખતે મેહેતો વડનગર જતો હતો ત્યાં માર્ગમા લૂંટારા મળ્યા, ત્યારે એક સૈન્યરૂપે કૃષ્ણે આવીને સૌને નસાડ્યા

૧૭ "વૃદ્ધ વયે મેહેતો દ્વારકા જવાને અશક્ત હતો, ને [illegible] તે થાકીને સૂતો, ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે આવી, ગરુડપર તેને બેસાડીને દ્વારકામાં [illegible]તકાળે [illegible] શ્રીકૃષ્ણે એને કહ્યુ કે, તારે ત્યાં હું નિરંતર દર્શન દેઈશ. તે પ્રમાણે એ દી[illegible] સાથે કૃષ્ણ નૃત્ય કરતા હતા [illegible]થી ડર્યો ના[illegible]

૧૮ "માણેક મેહેતી, મેહેતાની ભક્તિ[illegible]ન સહાય કીધી ને [illegible] ક્રિયે શ્રીકૃષ્ણે માણેક મેહેતીને પોતાને હાથે [illegible] પડી ગયા, અને નિત્યનિત્ય[illegible]

૧૯ "એક સમને મેહેતાને [illegible] કવિતા એણે બનાવી છે, ટે[illegible] ખાવા પીવાની કશી ગોઠવણ હતી [illegible]ની છે"
ત્યારે રાત્રિના કૃષ્ણે આવીને એ[illegible]
પ્રકારાન્તર માટે વિશ્વનાથ જા[illegible]

હતા. આ વેશ જોઈને ઘણાક નાગરોએ ઠઠ્ઠોલી કરવા માંડી, ત્યારે તેઓ એક બીજાને અન્યોન્ય સ્ત્રીરૂપે દેખવા લાગ્યા ને તેથી ભ્રમણાઓ શરમાઇને નાશી ગયા."

પરચાના આપવામાં આવતા ખુલાસા

"રા રા. હરગોવિન્દદાસ જણાવે છે કે, આવા આવા ૪૪ પરચા શ્રીકૃષ્ણે આપ્યા હતા, એમ મેહેતાના વંશના એક ગૃહસ્થથી તેમણે સાંભળ્યું છે. આમાંના કેટલાક પરચાના સંબંધમાં કવિ નર્મદાશંકર જણાવે છે કે, એ સહજ બનાવો છે. કાં તો કોઈ શેઠ સાહુકારે એનું અડીઆપટીનુ કામ કરી આપેલું, કે કોઈ વૈષ્ણવે કામ બજાવ્યુ હોય, ને તે સઘળું ભક્ત કવિએ પોતાના ઇષ્ટના નામ સાથે જોડી દીધુ હોય."

"પણ રા. રા. હરગોવિંદદાસ જણાવે છે કે, હમણાંના વર્ષમાં જે જે નવી શોધો થઈ છે, તે પ્રમાણે આવા પ્રસંગો ખોટા છે, એમ માનવું નહીં. યોગસાધનાથી ને ઇશ્વરપર પૂર્ણ આસ્થા રાખવાથી એવાં કામ નહીં બને તેમ નથી. એ બાબતમા થિયોસોફિસ્ટનો દાખલો આપે છે કે, મેડમ બ્લાવટ્સ્કી એ બાબત ઘણું જાણે છે ને તેથી ઘણાકોના વિચાર ફેરવાયા છે.* આ બાબત ગમે તેવી હોય તોપણ તે માટે બહુ મોટા વાદવિવાદની જરૂર નથી. એટલુ જ નક્કી છે કે, નરસિંહ ભક્તનાં ઘણાં કામો કોઇક રીતે થયાં, ને તે ઇશ્વરપ્રેરણાથી જ થયાં હોય એમાં સંશય રાખવાનું કારણ નથી. કેમકે, તે સર્વવ્યાપક, સર્વાન્તર્યામી અને દીનબંધુ છે."

જીવન સંબંધી સામાન્ય વિવેચન

નરસિંહને પોતાના ૧૭ મા વરસથી શ્રીકૃષ્ણપ્રત્યે લગની લાગી રહેલી, ને તે જ સમયથી સાધુ તરીકે વર્તી શ્રીકૃષ્ણ ઉપર પૂર્ણ ભક્તિભાવ દર્શાવી તેમાં નિમગ્ન રહેવા લાગ્યો હતો. એ વખતથી એણે કવિતાઓ અથવા કહો કે હરિકીર્તન કરવા માડ્યાં હતાં, ને તેમાં જ્યારે જ્યારે મેહેતી એને ગભરાવતી ત્યારે ત્યારે એણે કૃષ્ણ-ભક્તિનાં કીર્તનો ગાઇને જ વખત ગાળ્યો છે. મેહેતીએ અને કુંવરબાઇએ પોતાના ભાગ્યને નિંદું ને દુ:ખી સ્થિતિ માટે શોક કીધો, ત્યારે એણે "સુખદુ:ખ"નું પદ બનાવેલુ એવી પણ એક વાયકા છે, પાછલા કાળમાં કુટુંબસગાં વિના એ જ્યારે હેરાન હતો, ને ખાવાપીવાની લોકોની અડચણ હતી. એમ સઘળા પ્રકારે અવસ્થા નબળી હતી, ત્યારે ઘડપણમાં એ પદ બનાવેલુ એવું પણ કેટલાક કહે છે. એ સસાર વ્યવહારમાં

* હું યોગનો માનનારો છુ, કે એવી એક વસ્તુ છે, પણ મેડમ બ્લાવટસ્કીના કહેવા જેવો કોઈ પ્રકારનો યોગ છે, એમ મારુ માનવુ નથી

કશું સમજતો નહીં ને ઓનિયા પાશા જેવા બની, પગે ઘૂઘરા બાધીને સ્ત્રીઓના ટોળામાં નાચતો" ને પ્રેમઘેલો બનીને જ મગ્ન રહેતો એમ જણાય છે, છતા તેની કાવ્યશક્તિ, કુદરતી ભાષામાં પહેલવહેલી હતી. ભાષામા બીજુ કઈ નહોતુ, ત્યારે જે રીતે તે ખીલી નીકળી છે, તે જોતાં એનું જ્ઞાન ઘણુ ઉંચુ ને પાકુ હતું પાછળથી એનો શૃંગારભાવ મોળો પડીને વૈરાગ્ય ને જ્ઞાન મુખ્ય થયા હોય, તેમ કેટલાક પદોપરથી જણાય છે, પરતુ તેણે કૃષ્ણભક્તિ મૂકી જણાતી નથી લોકો એની ઠઠ્ઠામશ્કરી કરતા, તે એ સમજતો નહિ તેમ નહોતું, પણ તેઓને ગણકાર્યા નથી, ને કેટલાક પ્રસંગમા (હુડીમા) એ છેતરાયલો જણાતો નથી.

પદોના પૂરવિષે દંતકથા

"એની કવિતાના સગ્રહ માટે એમ કહેવાય છે કે, સઘળા મળીને એણે સવા લાખ પદો કીધાં છે, જેમાના એક લાખ પદો કીધા પછી, એનું મૃત્યુ આવ્યુ ને એના છવાતમા ૨૫ હજાર પદો પૂરા કરવામા ઘુટાયો ત્યારે એના દીકરા શામળદાસની ધણિયાણીએ કહ્યુ કે, બાકી રહેલા પદો હું તમારે નામે પૂરાં કરીશ, ને તે પછી તે બાઈએ ૨૫ હજાર પદો મેહેતાને નામે પૂરા કીધા એમ કહેવાય છે. એ બાઈનુ નામ પ્રેમાનંદ સૂરસેના કહે છે, ને રા રા હરગોવિંદદાસ કમળાગવરી કહે છે કમળ-નયનાચાર્ય ને મી૦ મણિશંકરના કહેવા પ્રમાણે પહેલું નામ પિયરનું હતું, ને પાછલુ નામ મેહેતાને ઘેરથી પાડવામાં આવ્યુ હતું એટલે સામળ(કૃષ્ણ)ની સ્ત્રી કમળા (લક્ષ્મી) છે, એમ ગણીને તે નામ પાડ્યુ હતું એ બાઈ સુરસેના એને નામે પણ કાંઈ આવાડમા ઓળખાય છે એ બાઇના પિતાનું નામ મદન મેહેતો, જે વડનગર રાજાનો કારભારી હતો ને માતાનું નામ બચીબાઈ હતું"

નરસિંહમાંતે ગુજરાતી પ્રજાનો પ્રેમ

"વળી બીજી તરફથી એવી વાત જણાવવામા આવે છે ... ત્યારે એક દિવસે પદો સાયનામાં લાલા ભક્તનો જન્મ ધરીને પૂરાં ... હતાં.
માને છે કે, દયારામ ભાઈ સાક્ષાત્ નરસિં... ૫૦૦—૭૦૦ સાધુ સંતો આવ્યા, તેઓને એવો ઉત્તમ ભક્ત થઈ ગયો છે ... નહિ, ને ગામમાં પણ કોઈ ધીર ... તેમ નહોતું રૂપ, ભક્તોમા આત્મારૂપ ને ... ના પાસામાં સોનાની ... ૧ ભરેલી થેલી મૂકી પૂર્ણ ને ઉજળી ભક્તિને લીધે ... જૂ. કા. ... મો જરા.

મૂર્ત્તિ સ્થાપેલી છે, તેમ જ દ્વારિકામાં ગોમતીના તટપર કૃષ્ણ–સામળદાસની સામા એની મૂર્ત્તિ ઉભી રાખવામાં આવેલી છે, ને તેની પડખે કુંવરબાઈની પણ મૂર્ત્તિ છે. દક્ષિણમાં નામદેવ અને તુકારામની મૂર્ત્તિઓ વિઠ્ઠલનાથજીની પાયરી સમક્ષ છે, તેના કરતાં પણ આ ભક્ત કવિનો મહિમા વધારે ગવાયો છે."

कविता संबंधी सामान्य विवेचन

"બીજા કવિઓ પેઠે એણે કૃષ્ણનો શૃંગાર ને ભક્તિ, ને થોડુંક બ્રહ્મજ્ઞાન લીધું છે. એ સસ્કારી કવિ હતો, એટલે વિચારમાં ને વાણીમાં ઘણી સરળતા આવી છે; નવાનવા રાગો ભાષામાં એણે પહેલા જ દાખલ કીધા છે, પણ તેમાં પ્રભાતિયાંનું માન તો એને જ ઘટે છે. પ્રેમનાં પદો ઘેલછાના કરતાં પૂર્ણ આસ્થાવાળાં વધારે જણાય છે, ને તેનું નવીનવી ઢબે વર્ણન કીધું છે. કેટલાંક ચિત્રો ઘણાં ઉત્તમ આપ્યાં છે. એ ભક્તકવિ સાથે આત્મજ્ઞાની પણ ગણાય, ને તેમાં એની વિદ્વત્તા ઘણી માલમ પડી આવે છે; અને હું ખાત્રીથી કહીશ કે, આત્મજ્ઞાનપર જે જે કવિતા એણે રચી છે, તે તે કાનને જ માત્ર સારી લાગે એટલું જ નહીં, પણ હૃદયને પણ સંતોષ પમાડે તેવી છે. એની હારમાળામાટે મારે કહેવું જોઇએ કે, તેમાં જે જે ક્ષેપક પદો ઘુસી ગયાં છે, તે તે તારવી કાઢીને તેનો સસ્કાર કીધો હોય તો, તેમાં એનું જ્ઞાન કેટલું પૂર્ણ છે, તે જણાઈ આવે છે. એનું કાવ્ય કવિતાશૂન્ય નથી, પણ શુદ્ધ કાવ્ય છે."

"આ ટાણે એની કાવ્યશક્તિ માટે આટલો અભિપ્રાય આપી શકાશે એની
વિતામાં અતિ મસ્ત થયેલા ભક્તિભાવના ઉભરાનો શૃંગાર ઉભળી આવ્યો છે. તે
તે જ ઘણો ખુલ્લો છે, તોપણ તે પ્રથમ વર્ગથી ઉતરતો તો નથી. વાણી મંજુલ ને
રહેવા લા- વિચાર સાદા ને સ્વાભાવિક, ચિત્રદર્શનો કંઈ કંઈ સારા, અલંકારો ઝાઝા
માંજ્યાં હતાં, ને આનંદ આપનારાં, નવ રસમાંના શાંત શૃંગારમાં ઉત્તમ એવો રસ
ભક્તિના કીર્તનો ગાઇને જ ... ને બોધથી ભરપૂર એવું એનું કાવ્ય છે. નવાનવા રાગો દાખલ
લાગ્યને નિંદ્યું ને દુઃખી સ્થિતિ માટે ... ગધી છે, તે માટે આટલું તો આ પ્રસગે કહેવું
બનાવેલું એવી પણ એક વાયકા છે; ... શક્તિ વધારે ઉત્તમ છે. જો કે બન્નેના
હતો, ને ખાવાપીવાની લોકોની અડચણ હતી. એને ... પાછલા કાળમાં એનું કાવ્ય મુખ્ય ગણાય તેવું છે."
ત્યારે બાળપણમાં એ પદ બનાવેલું એવું પણ કેટલાક

* હું યોગનો માનનારો છું, કે એવી ... વસ્તુ છે, ... શેક્સપીઅરનાં જ છે કે બેકનનાં એવો કોઈ પ્રકારનો યોગ છે, એમ મારું માનવું નથી. ... બહુમતે તે નાટકોનું કર્તૃત્વ

શેક્સપીઅરને જ અપાયલું છે. સંસ્કૃત ભાષામાં પણ કેટલાંક કાવ્ય અને નાટકોનાં કર્તૃત્વ સંબંધી સાક્ષરોમાં ચર્ચા ચાલુ જ છે. આપણી મીઠી ને મધુરી ગુજરાતી ભાષામાં પણ એવાં કાવ્ય અને નાટકો છે કે, જેમના કર્તૃત્વ સંબંધે ઘણી રસમય ચર્ચા કેટલો સમય થયાં ચાલુ જ છે. અંગ્રેજી ભાષામાં શેક્સપીઅરનાં નાટકોનો બીજો કર્તા બેકનને ગણવામાં આવ્યો છે, તે પ્રમાણે અત્રે ગુજરાતી ભાષામાં હારમાળાનો બીજો કર્તા ભટ્ટ પ્રેમાનંદને ગણવામાં આવ્યો છે.

પ્રેમાનંદ કવિએ જે જે આખ્યાનાદિ લખ્યાં છે, તેનો મુખ્ય આધાર પ્રાકૃત કવિઓના અને સંસ્કૃત કવિઓના કાવ્યગ્રન્થો ઉપર અવલંબેલો જોવામાં આવે છે. ભક્તરાજ આદિ ગુર્જર કવિ નરસિંહ મેહેતા સંબંધી પ્રેમાનંદે જે જે આખ્યાનો બાંધ્યાં છે, તે માત્ર લોકકથાનો આધાર લઈને સ્વતંત્ર કલ્પનાથી જ રચ્યાં છે, એવી જમાનાઓથી ચાલતી આવેલી માન્યતા પણ છોડી દેવાનો સમય સમીપતર આવ્યો છે, એમ બૃહત્ કાવ્યદોહનના પ્રસ્તુત આઠમા ભાગમાં પ્રકટ થયેલા વિશ્વનાથ જાનીના કાવ્યપરથી દીપક સમાન પ્રતીત થાય છે. એ જ વિશ્વનાથ જાનીના કાવ્યને આધારે, અને અન્ય બાહ્ય તથા આંતર પ્રમાણોને આધારે આજે આપણે એ સિદ્ધ કરવાનું છે કે, "હારમાળા" પ્રેમાનંદની રચેલી છે, એમ જે એકપક્ષે અત્યાર સુધી મનાતુ આવેલું છે, તે ઉપયુક્ત નથી.

હારમાળા કવિ પ્રેમાનંદે રચી છે, એમ ગુર્જર સાક્ષરોના એક પક્ષ તરફથી મનાવવામા આવે છે, ત્યારે બીજા પક્ષ તરફથી તે નરસિંહ મેહેતાની રચેલી છે, એવો સબળ મત રજુ કરવામાં આવે છે. અહીં એ બે મતના બલાબલનો વિચાર કરી તે સંબંધી નિર્ણય દર્શાવવાનો ઉદ્દેશ છે. બૃહત્ કાવ્યદોહન ભાગ છઠ્ઠાની પ્રસ્તાવનામાં "હારમાળા" ઉક્ત ગ્રન્થમાં દાખલ કરતાં આદ્ય સંગ્રહકર્તાએ આ પ્રમાણે લખ્યું છે:- "હારમાળા, જેના સંબંધમાં બહુ વાદ થયો છે, તેનું શોધન મારા સ્વર્ગવાસી મિત્ર રા રા. હરિલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવે કીધુ હતું શેષ ભાગ મેં તેમના જ ધોરણે શોધ્યો છે. હવે માત્ર સિદ્ધ કરવાનું ગુર્જર વિદ્વાનોને માથે એટલું જ છે કે, હારમાળા કોની? પ્રેમાનંદની કે નરસિંહ મેહેતાની?"

આ ગ્રન્થના આરંભમાં જે હારમાળા છપાઈ છે, તે બૃહત્ કાવ્યદોહનના ૬ ઠ્ઠા ભાગમાં જે પ્રસિદ્ધ થઈ છે તે જ છે. નરસિંહ મેહેતાકૃત કાવ્યસંગ્રહ આજથી પાંચ વર્ષે પૂર્વે જ્યારે છાપવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યુ હતું, ત્યારે આદ્ય સંગ્રહકર્તાને એવી આશા હતી નહિ કે, તેનું પુર આટલું મોટું થવા જશે; બૃહત્ કાવ્યદોહનના છઠ્ઠો ભાગમાં જે

પદો આપવામાં આવ્યાં છે તેનો જ એક સંગ્રહ, બીજાં નવાં મળી આવેલાં અને શોધખોળ કરતાં મળતાં પદોની સાથે એકત્ર કરી પ્રકટ કરવો, એવો એમનો મૂળ વિચાર હતો. એ વિચાર પ્રમાણે કામ આરંભાયું, એટલે તેને અંગે સ્વાભાવિક વિશેષ શોધખોળ કરતાં ઘણાં પદો નવાં મળ્યાં, અને તે જેમ મળતાં ગયાં તેમ ગ્રન્થમાં અને પાછળથી મળેલાં પદો પરિશિષ્ટો ઉમેરીને દાખલ કરવાં પડ્યાં. તેમની આ સતત શોધખોળને પરિણામે હારમાળાની પણ ઘણી પ્રતો તેમના જોવામાં આવી, અને તે ઉપરથી એક વાર વાત થતાં સૂચવ્યું, કે આપણને મળેલી હારમાળાની જૂદી જૂદી પ્રતોના પદક્રમમાં ઘણો ફેરફાર જોવામાં આવે છે એટલુંજ નહિ, પણ ઘણાં પદો તદ્દન નવીન જ જોવામાં આવે છે, તેનો પણ સંગ્રહ પરિશિષ્ટમાં છાપી દીધો હોય તો તે ઠીક થશે. એ સૂચનાનુસાર પ્રસ્તુત સંગ્રહમાં હારમાળાનું પરિશિષ્ટ ઉમેરાયું છે. હારમાળાનો કર્તા કોણ, એ સંબંધી પૂજ્યશ્રી સ્વતઃ લેખ લખવાના હતા, પરંતુ તેમની પ્રકૃતિ એટલામાં અસ્વસ્થ થઈ અને તેમનો પવિત્રાત્મા નરસૈંયાચા સ્વામીની સાથે સાયુજ્યતાને પામ્યો.

હારમાળાના વાદવિવાદનો ઇતિહાસ

છાપાકળાની વૃદ્ધિ થતાં જ્યારથી જૂનાં ગુજરાતી કાવ્યો છપાવા માંડ્યાં છે, ત્યારથીજ હારમાળાની તકરાર ઉભી થઈ છે, એમ કેટલેક અંશે કહી શકાય. સ્વ. સર એલેક્ઝાંડર કીન્લોક ફૉર્બસે ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની ઈ૦ સ૦ ૧૮૪૮ માં સ્થાપના કરી, અને તેને અંગે પ્રથમ જૂના હસ્તલિખિત ગુજરાતી ગ્રંથો ભેગા કરવાનો પ્રયાસ આરંભાયો. કવિ દલપતરામ ડાહ્યાભાઈને તે સંગ્રહમાંથી સુંદર કાવ્યો શોધી કાઢી, બને તેટલો સારોદ્ધાર કરી છાપી પ્રકટ કરવાને તેમણે આજ્ઞા આપી, અને કવિવરે તે પ્રમાણે ગુજરાતી કાવ્યદોહનના બે ભાગ પ્રકટ કીધા. એ ભાગમાં તેમણે હારમાળાને, પ્રેમાનંદની નહિ ગણતાં, નરસિંહ મેહેતાની ગણી છે.

એ અરસામાં સુરતના વિખ્યાત કવિશ્રી નર્મદાશંકરે "કાવ્યોત્તમાંશ" નામે ગુજરાતી કાવ્યોના ગ્રંથો બહાર પાડવા માટે, અને ગુજરાતી ભાષાનો કોષ તૈયાર કરવા માટે જૂનાં ગુજરાતી કાવ્યોનો એક સંગ્રહ કરવા માંડ્યો હતો; પણ એટલામાં ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી તરફથી કાવ્યદોહનના બે ભાગ બહાર પડેલા જોઈને, અને જે ગૃહસ્થો તરફથી આશ્રય મળવાની આશા રાખી હતી તેમનો ઉત્સાહ મંદ પડેલો જોઈને, તેમણે પોતાનું પ્રથમ કાર્ય માંડી વાળ્યું, અને બીજું કાર્ય પાર પાડ્યું. કાવ્યોત્તમાંશ માટે એમણે જે ગ્રંથો ભેળા કીધા હતા, તેમાં હારમાળાની પ્રતો પણ હતી.

તે ઉપરથી કવિશ્રી એવા અનુમાન ઉપર આવ્યા હતા કે, તે પ્રેમાનંદવિરચિત છે, અને પોતાનો સકારણ વાદ જૂના નર્મગદ્યમાં પ્રકટ કીધો છે.

ઈ૦ સ૦ ૧૮૬૪–૬૫ મા જ્યારે કવિ દલપતરામ મુબઈમા પધાર્યા, ત્યારે ઉભય કવિઓવચ્ચે "કવિતા" સબંધી સારો વાદ થયો હતો, અને કવિ દલપતરામે ગુજરાતી સારી કવિતાના જે ઘણા નમુના રજુ કર્યાં હતા, તેમા નરસિંહ મેહેતાની હારમાળાનું પદ "તુને રોકી રહી રાધિકા, રગ આવ્યો ઘણો, રસીઆ રજની રહી રે થોડી" એ પદ પણ આગળ ધર્યું હતું પહેલા તો કવિ નર્મદાશંકરે એ પદને કવિત્વ વિનાનું ગણી હસી કાઢ્યુ હતું, પણ પાછળથી તેમાં કંઈ કવિત્વ છે ખરુ, એમ કબુલ કીધુ હતું એ વખતે હારમાળાના કર્તૃત્વ સંબધી વાદ થયો હતો અને કવિનું મત જૂના નર્મગદ્યમાં પ્રકટ થયુ છે, એટલે કવિના વિચારો જાણવાને આપણી પાસે સાધનો છે.

કવિ દલપતરામે હારમાળા નરસિંહ મેહેતાની છે, તે સંબધી શાં શા પ્રમાણો આપ્યા હતાં તે પ્રકટ થયેલા જાણવામાં આવ્યા નથી. પણ એમ લાગે છે કે, તેમણે પ્રેમાનંદના નામ વિનાની જૂની પ્રતોને તથા પોતાના કાઠીઆવાડના અનુભવને આધારે જ બહુધા એ માન્યતા બાધી હશે

ઇ. સ ૧૮૭૩ માં જ્યારે સ. શ્રી નવલરામભાઇએ મા'મેરાની સશોધિત આવૃત્તિ પ્રથમ બહાર પાડી, ત્યારે તેઓએ પોતાના ઇષ્ટ મિત્ર નર્મદાશંકરના મતને જ ટેકો આપ્યો કે, હારમાળા પ્રેમાનંદવિરચિત છે "દલપતરામ કવિએ હારમાળાને કાવ્યદોહનમા નરસિંહ મેહેતાની કવિતામાં મૂકી, તે વખતથી તેની રચનાનો વિચાર કરતાં ઘણાને શક ઉત્પન્ન થયો, કે એ કવિતા નરસિંહ મેહેતાની ન હોય. કવિ નર્મદાશકરે એ વિષે કેટલોક સકારણ વાદ પણ પ્રકટ કીધો છે. મારા જોવામાં એક પ્રત આવી છે, તેમા પ્રેમાનંદની છાપ સાફ લખેલી છે" પણ કવિ નર્મદાશકરે પાછળથી પોતાનો એ મત ફેરવ્યો હોય એમ લાગે છે કારણ કે નામદાર સરકારે છપાવેલા નર્મગદ્યમાંથી હારમાળાની તકરારની બાબતનો ફકરો તેમણે જાતે કાઢી નાખ્યો છે, અને "કવિ નર્મદાશકરે હારમાળા કોની બનાવેલી છે એ માટે શોધ કરતાં પહેલાં તો એ સિદ્ધાંત થયો કે, તે નરસિંહ મેહેતાકૃત તો નથી જ ત્યારે તેનો કર્તા કોણ? પ્રેમાનદને માટે તેઓ હજુ પણ શકમંદ છે." એમ "ગુજરાતી"ના "વિવેચનકર્તા" તા૦ ૫ જુલાઇ ૧૮૮૫ ના પોતાના લેખમા જણાવે છે આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાશે, કે કવિને પોતાનો કશો પણ પાકો મત બાંધવાને તે વખતે આધાર મળ્યો હતો નહિ, અને હારમાળાના કર્તા સંબધી તેમનું મન ડામાડોળ રહ્યું હતું

ત્યાર પછી ઇ. સ. ૧૮૮૫ મા રા. સા. હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળાએ પ્રાચીન કાવ્ય ત્રિમાસિકમાં પ્રેમાનંદને નામે હારમાળા પ્રકટ કરી, અને પોતાનો તે સંબધી શો મત છે તે જણાવ્યો; મોટે ભાગે તેમાં કવિ નર્મદાશંકરના જ મતને તેમણે પુષ્ટિ આપી છે. ઉક્ત પુસ્તક ઉપર સને ૧૮૯૫ માં "ગુજરાતી" પત્રમા અવલોકન લેવાયુ હતુ, અને તે કાવ્ય પ્રેમાનંદકૃત નથી, પણ કોઇ અન્ય કવિકૃત છે, પછી તે નરસિંહ મેહેતો હોય કે બીજો કોઈ કવિ હોય, એવો અનિર્ણયાત્મક વાદવિવાદ લગભગ ચાર માસ સુધી ચાલ્યો હતો "ગુજરાતી"માં એ વાદવિવાદ અતિ લાંબો થવા છતાં કોઈ નવીન મુદ્દાઓ બહાર નહીં આવવાથી એ વાદ પ્રકટ થયો બંધ પડ્યો, અને "બુદ્ધિપ્રકાશ"માં કંઇક નવે રૂપે, જેમ હાલમાં પ્રેમાનદના નાટકના સંબંધમાં એકની એક જ વાદ કરનારી વ્યક્તિ તરફથી કોઈ કોઈ સન્નાહેઠળ લેખો પ્રકટ થાય છે તેમ, પ્રકટ થયો.

તે ઉપરથી ગુજરાતમાં સર્વમાન્ય થયેલા અને સ્વ૦ રા૦ રા૦ હરિલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવે હારમાળાના કર્તૃત્વસબંધી ચર્ચા કરી, નિઃસદિગ્ધ નિર્ણય આપ્યો કે, મૂળ હારમાળા નરસિંહ મેહેતાકૃત છે, અને તેમના મતને અમારા પિતાશ્રી મળતા થયા. એ વિદ્વદ્વરે હારમાળા નરસિંહ મેહેતાની જ છે, એમ સિદ્ધ કરી આપનારો લેખ લખી આપવાનું અને હારમાળાની એક સારી આવૃત્તિ સંશોધન કરી પ્રકટ કરવાનુ જણાવ્યુ હતુ બૃ. કા. દોહન ભાગ ૬ ઠ્ઠામાં તેઓશ્રીએ ૮૯ પદ સુધીનું સશોધન કરી મોકલાવ્યુ, અને તેઓના શોચનીય નિર્વાણ પછી સશોધનનુ અધુરુ રહેલુ કાર્ય અમારા પિતાશ્રીએ પૂર્ણ કર્યું, પરતુ ડા૦ ધ્રુવનો છેવટનો અમૂલ્ય અભિપ્રાય શો હતો, તે જાણવાથી આપણે વિમુખ રહ્યા છીએ, એ નિ શક સંતાપજનક છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૮ મા આ પ્રશ્ન પાછો જુનાગઢનિવાસી રા૦ રા૦ જયસુખરાય પુરુષોત્તમરાય જોષીપૂરાએ પોતાના "નરસિંહ મેહેતાના જીવન તથા કવન"મા વિસ્તારથી મુદ્દાસર ચર્ચ્યો છે, અને રા. બા. કાંટાવાળાની દલીલોનો નિરાસ કરી, નરસિંહ મેહેતાની તરફેણમાં ફેંસલો આપ્યો છે. એમાંના ઘણા વિચારો સાથે આપણે મળતા થઈ શકીએ એમ છે.

ત્યાર બાદ રાજકોટમા ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ્‌ની ત્રીજી બેઠક ભરાઈ, ત્યારે રા૦ હરિરાય ભગવંતરાય બુચે "હારમાળા અને તેનો લેખક" એવો નિબધ વાંચ્યો હતો, અને તેમાં હારમાળાનો કર્તા પ્રેમાનંદ છે એમ સિદ્ધ કરવાનો નિર્બળ પ્રયત્ન આદર્યો હતો. તેઓએ પોતાની દલીલો માટે મુખ્ય આધાર રા૦ કાંટાવાળાની શોધેલી ભૂલભરેલી હારમાળાની આવૃત્તિ ઉપર ગણ્યો છે. આ લેખ સંબધમાં શોચ-

નીય તો એ છે કે, તેઓએ કોઈ પણ જાતની સ્વતન્ત્ર શોધખોળ કરી નથી, અથવા કોઈ નવી પ્રત મેળવી તેના આધાર આપ્યો નથી, તેમ જ પૂર્વોક્ત સત્ય ઇતિહાસ-પ્રકાશક લેખો વિદ્યમાન હોવા છતા, તેઓ તે સામગ્રીઓનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરી શક્યા નથી માત્ર કેટલાક પદોનું અવલોકન કરી, ભૂલભરેલી અનુમાનપરપરા ચલાવી છે, તેથી એમા તત્ત્વગ્રાહ કરતા વાગાડબર અધિક છે.

રા ભુચનો લેખ વાંચ્યા પછી નાદોદ તાબે ઝઘડીઆ લાછરસના મેહેતાજી રા૦ રા૦ છગનલાલ વિદ્યારામ રાવળે ૧૯૧૧ના "ગુજરાતી"ના દીવાળીના સાહિત્ય અકમા હારમાળાના કર્તા, પ્રેમાનન્દની પૂર્વેના, પાટણના નાગર કવિ વિશ્વનાથ જાની છે, એમ સિદ્ધ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

આ પ્રમાણે ગુજરાતી સાહિત્યક્ષેત્રમા સાક્ષરોને વિચારના વમળમા નાખનાર "હારમાળા"ના કાવ્યના કર્તૃત્વનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ છે હવે આપણે નવાં પ્રમાણોને આધારે શા નિર્ણયપર આવી શકીએ એમ છીએ, તે વિચારીએ

હારમાળાની પ્રતો

નરસિંહ મેહેતાકૃત પ્રસ્તુત કાવ્યસગ્રહ છપાતો હતો, તે વખતે અમારા પૂજ્ય પિતાશ્રીના હાથમાં હારમાળાની જૂદી જૂદી જે પ્રતો આવી હતી, તેની વિગત આ પ્રમાણે છે —

૧ બૃ કા દોહન ભાગ ૬ ઠામા છપાયની તથા આ સગ્રહના આરભમા આપેલી સ્વ રા હરિલાલ ધ્રુવની પ્રત (સપૂર્ણ)

ડા ધ્રુવે કયા વર્ષની પ્રત ઉપરથી આ કાવ્ય સશોધ્યુ હતુ, અને અમારી પાસેની પ્રતમાં કીયુ વર્ષ હતું તે જાણવામાં નથી (તે પ્રત હાલમા ખોવાયની છે)

૨ પ્રાચીન કાવ્ય ત્રિમાસિકમા છપાયની રા રા હરગોવિંદદાસ દ્વારકાદાસ કાંટાવાળી પ્રત આ આવૃત્તિ આઠ જૂદી જૂદી પ્રતોપરથી સશોધાઇને છપાયની છે પુ સ ૧૮૮૫ અક ૧ (સપૂર્ણ) એમા ૫૯ સખ્યા ૧૬૨ ની છે

૩ કવિ નર્મદાશકરના હાથની લખેલી ત્રીજી પ્રત છે એ પ્રત પ્રેમાનન્દની મનાતી જે પ્રત વડોદરાના નૃસિંહાચાર્ય મહારાજ પાસે હતી તે પ્રતની નકલ છે એ પ્રતને રા રા હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળાએ પ્રમાણભૂત ગણી હોય એમ લાગે છે, અને એને પ્રત પહેલી માની છે એમાં પ્રેમાનન્દકનિત ૧૪૮ પદો છે, અને રા રા હરગોવિંદદાસની પ્રેમાનન્દવાળી છાપેલી પ્રતમાં ૧૬૨ પદો હોવાથી ક્યાં ક્યાં ગડબડગોટાળો થયો છે, તે આ પ્રત વગર કદી સમજી શકાય એમ નથી એ પ્રત

અમારા હાથમાં હોવાથી એ ગોટાળો સમજી શકાય છે. રા. કાંટાવાળાની તે વખતની સંશોધનની રૂઢિ વિચિત્ર હોવાથી આવો ગોટાળો થયો હોય, એ સ્વાભાવિક છે. કવિ નર્મદાશંકરવાળી પ્રત જોતાં રા. રા. કાંટાવાળાની પ્રતમાં પ્રેમાનન્દનો ક્રમ પણ સચવાયો લાગતો નથી. ત્રિમાસિકની પ્રત પ્રેમાનન્દની રચનાનો ખ્યાલ નથી આપતી. તેમ નરસિંહ મેહેતાની રચના સંબંધી પણ સંશય ઉત્પન્ન કરાવે તેવી છે. રા. રા. હરગોવિંદદાસની પ્રતમાં તથા કવિ નર્મદની પ્રતમાં પ્રેમાનંદે હારમાળાની સંકલના કર્યાનું વર્ષ વિ. સં. ૧૭૩૪ છે, એ ધ્યાનમાં રાખવું આવશ્યક છે.

૪ અમારી પાસે જે પ્રત છે, તેમાં પહેલીમાં નરસિંહ મેહેતાની હારમાળાનાં પદો બધાં મળીને ૨૧૬ ગણાવ્યાં છે, અને એ જ પ્રત ઉપરથી પરિશિષ્ટમાં આપેલાં વધારાનાં પદો દાખલ કર્યાં છે. પ્રત ઘણી શુદ્ધ અને ગુજરાતી અક્ષરે લખેલી છે, પણ તેનાં પ્રથમનાં પાનાં ફાટી ગયાં છે એટલે આરંભ કેમ કરવામાં આવ્યો હશે તે સમજવાને સાધન નથી. પ્રતની પાછળ લખ્યા વર્ષ સંબંધી કશો ઉલ્લેખ નથી, પણ પ્રત જૂના ચીનાઈ ઘાસીઆ કાગળ ઉપર લખાયલી છે, અને કેટલેક સ્થળે અગ્નિદેવનો પણ સ્પર્શ થએલો છે. આ પ્રત ઘણી જૂની હશે, કદાચ પ્રેમાનન્દની પૂર્વેની પણ હોય, પણ એ બાબત કશા ચોક્કસ નિર્ણય ઉપર આવી શકાય તેમ નથી; અને એટલા પદવાળી હજી બીજી કોઈ પ્રત પ્રાપ્ત થઈ નથી.

૫ પ્રત પાંચમી સુરતમાંથી મળેલી છે. એ પ્રતનાં પ્રથમનાં પાનાં ફાટી ગયાં છે; માત્ર પદ ૬૨ થી ૧૪૨ પદો સુધી વંચાય તેવાં છે. એમાં નરસિંહ મેહેતાને જ હારમાળાનો કર્તા ગણ્યો છે. કયા વર્ષમાં એ લખાઈ હશે, તે એમાં આપવામાં આવ્યું નથી. તે પટેલ દયાળ વણારસીની ઉતારેલી છે.

૬ છઠ્ઠી પ્રત રા. રા. સાક્ષરશ્રી તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠીની છે. એ પ્રતમાં હારમાળાનાં માત્ર ૬૬ પદ આપવામાં આવ્યાં છે એટલે અધુરી છે. પ્રત ઘણી જ સુંદર અને જૂની છે. એ પ્રતમાં પ્રેમાનન્દની પૂર્વેના કવિઓનાં સુંદર કાવ્યો આપેલાં છે તેમજ ભાષા પણ પ્રેમાનંદની પૂર્વના કવિઓની ભાષા જેવી જૂની છે. લેખક ગુરુ પંડિત વછરામસુત ગંગારામ નામનો કોઈ વિદ્વાન્ છે. લખ્યા સાલ વિ. સં. ૧૭૩૧ ની છે, એટલે રા. કાંટાવાળાની પ્રત કરતાં જૂની છે અને રચ્યા સંવત 'એથી જૂનો હોવો જોઇએ. સ્થળ કડાદરાની આસપાસનું ગામ છે, એટલે વડોદરાની બાહારનું સ્થળ છે,' એ પણ સાથેસાથે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા જેવું છે.

૭ સાતમી પ્રત વિશ્વનાથ જાનીની હારચરિત્રવાળી છે. પુસ્તક ઘણું જીર્ણ અને ચીનાઈ ઘાસીઆ કાગળ ઉપર લખાયલુ છે એ પ્રતમા હારચરિત્ર, મોસાળાચરિત્રની પછી આપેલું છે હારચરિત્રના વચમાંના તથા છેલ્લા પાના ફાટી ગયાં છે મોસાળાચરિત્રનું રચ્યા વર્ષ વિ સ ૧૭૦૮ માં આપ્યુ છે એટલે હારચરિત્ર ૧૭૦૮ માં અથવા તે પછી એકાદ બે વર્ષમાં પૂર્ણ કરેલુ હોય, એવો સભવ છે જેવી જોડણી અને મરોડ પ્રારભમાં હુડી અને મોસાળા ચરિત્રમાં છે, તેવી જ જોડણી અને અક્ષરોનો મરોડ હારચરિત્રમા છે તેથી પણ એમ માનવાનું કારણ મળે છે કે, હારચરિત્ર સવત ૧૭૦૮ મા અથવા તે પછી એકાદ બે વર્ષમાં લખાયુ હશે વળી આ પ્રતમા સુધારા કરેલા જણાય છે અને તેના અક્ષરોનો મરોડ અને જોડણી મૂળના જેવાં જ છે, તેથી તે મૂળ લખનારના જ છે એમ માનવાનું કારણ રહે છે આપણી પાસે વિશ્વનાથ જાનીના હસ્તાક્ષર નથી, પરતુ કદાચ કોઈ એવુ કહે કે, આ પ્રતના હસ્તાક્ષર વિશ્વનાથ જાનીના હોય અથવા વિશ્વનાથ જાનીએ જે લહીઆ પાસે પ્રત લખાવી તેના હોય અને તેમાં વિશ્વનાથ જાનીએ સુધારા કરા યે હોય તો તેને કઈ બાધ આવશે નહિ જાનીના કાવ્યની બીજી પ્રત મેળવવા માટે ઘણી તજવીજ કરવામા આવી હતી, પણ તેનું કઈ પરિણામ આવ્યુ નથી

૮-૯ આ બે પ્રતો પણ રા રા તનસુખરામની છે આઠમીમાં પદ લખ્યા ૮૫ ની છે, અને લખ્યા વર્ષ વિ સ ૧૮૧૨ છે, નવમીમાં પદ સખ્યા ૧૧૬ ની છે, અને લખ્યા વર્ષ વિ સ ૧૮૫૩ છે આઠમીમાં 'મેહેતાજીની હારમાળા" અને નવમીમાં "નરસિંહ મેહેતાનો હારસવાદ" એમ લખેલુ છે

૧૦ દશમી પ્રત રા રા અબાલાલ બુલાખીરામ જાનીની છે પ્રત ઘણી શુદ્ધ લખાયની છે, પણ અપૂર્ણ છે પૂર્ણાહુતિના પદો નથી, જો કે અતે તે સપૂર્ણ થયાનું લખેલુ છે અનાચાર્ય નામના લેખકે નંદરામસુત નિર્ભયરામના પઠનાર્થે નડીયાદમાં જય નામ સવત્સર ૧૮૮૦ માં લખેલી છે

૧૧-૧૨ રા રા છગનલાલ વિદ્યારામ રાવળની પ્રતો છે તેમાંની બારમી પ્રત નકામી છે, કારણ તેમાં માત્ર ૨૦ પદો આવેલાં છે તેમજ વચમાંથી અર્ધા ફાટી ગયલાં છે પદોમા નરસિંહ મેહેતાની છાપ છે, અને લેખન ઉપરથી જૂની હોય એમ લાગે છે પ્રત અગીઆરમીના આગવાંપાછળા પાનાં ફાટી ગયેલાં છે, અને તેમાં પદ ૧૧ થી ૪૦, ૪૫ થી ૬૨, અને ૬૪ થી ૧૮ છે કયા વરસમાં, કયા લખાય ની, અને લહીઓ કોણ છે, તેનો ખુલાસો મળી શકતો નથી, પણ પ્રત શુદ્ધ છે અને માન્ય રાખવા જેવી છે

૧૩ આ ખુલાસો લખાતો હતો તે વખતે ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીના મે. સેક્રેટરી સાહેબ તરફથી સોસાયટીની પ્રત જોવાને મંગાવી હતી તે આવી. એની અંદર કુલ્લે પદ ૧૫૨ છે. એ પ્રત ઉપરથી કાવ્યદોહનમાં કવિ દલપતરામે નરસિંહ મેહેતાની હારમાળાનાં પદો લીધાં હશે એમ લાગે છે. પ્રત જૂની નથી, પણ કોઈ જૂની પ્રત ઉપરથી સોસાયટી માટે ખાસ ઉતરાવેલી હશે. એના અક્ષરો શુદ્ધ છે, અને હાલમાં જેમ કવિતાઓ છપાય છે તેમ કડીબદ્ધ લખાયલી છે. એમાં લખ્યા સાલ આપી નથી, પણ રચ્યા સાલ વિ. સં. ૧૭૧૨ લખી છે, જે ૧૫૧૨ ને બદલે ભૂલમાં લખાયલી હોવી જોઇએ.

૧૪ આ પ્રત સાક્ષરશ્રી રા. રા. કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવ તરફથી મળી છે. એ પ્રતની અંદર આરંભનાં બે પદો લખાયલાં નથી, અને કુલ્લે પદ ૧૭૨ છે, અને સાથી અધુરી છે. એ પ્રત અમારી ચોથી પ્રત સાથે પદક્રમમાં મળતી આવે છે, પણ લેખનશુદ્ધિ તેમાં જળવાયલી નથી. વિ. સં. ૧૮૮૯ માં મેહેતા ત્રિકમરામે લખેલી છે. એ પ્રતનો ઉપયોગ કરવા દેવા માટે એ સાક્ષરશ્રીનો અમે સપ્રેમ ઉપકાર માનીયે છીએ.

આ પ્રમાણે અમારી પાસે બધી મળીને ૧૪ પ્રતો ભેગી થઈ, જેમાં બે સંપૂર્ણ છપાયલી છે, અને માત્ર એકજમાં પ્રેમાનંદનું નામ જોવામાં આવે છે; અને બે પ્રતોમાં લખ્યા સંબંધી આપેલાં વર્ષો પ્રેમાનંદે હારમાળાની સંકલના કરી તે પૂર્વનાં છે. પ્રતો સંબંધી આટલો લાંબો ખુલાસો કરવાનું કારણ તો એ કે, અત્યાર સૂધીમાં તે સંબંધી પૂરતી માહિતીના અભાવે ઘણી ગેરસમજુતીઓ ઉભી થતી અટકાવવી. આ સંગ્રહિત પ્રતોમાં લખ્યા વર્ષ સંબંધી જે ખુલાસો મળ્યો છે, તે હારમાળાના કર્તૃત્વ સંબંધી નિર્ણય આપવાને ઘણી સહાય આપી શકે તેમ છે.

હવે આપણે જૂદા જૂદા વિદ્વાનો તરફથી હારમાળા પ્રેમાનંદકૃત છે, કે નરસિંહ મેહેતા કૃત છે, તે બાબત જે જે મતો ઉચ્ચરાયાં છે તે જોઇએ. પ્રથમ કવિ નર્મદાશંકરે હારમાળા પ્રેમાનંદકૃત છે, તેના સમર્થનમાં નીચે પ્રમાણેની દલીલો કરેલી છેઃ—

कवि नर्मदाशंकरनुं मत

"હારમાળાના ગ્રંથ વિષે કેટલાક કહે છે કે તે નરસિંહ મેહેતાનો છે, ને કવિ દલપતરામ તે ગ્રંથની ગણના નરસિંહના ગ્રંથોમાં કરે છે. મેં હારમાળાની ચાર પાંચ પ્રત ભેગી કરી વાંચી જોઈ છે, તે ઉપરથી નરસિંહ મેહેતાની તો તે નથીજ લાગતી.

૧ નરસિંહ મેહેતો ગરીબ ભક્ત, જેના ઉપર નાત ને ગામ ઉશ્કેરેલુ, તે શું સામાવાળા સમર્થ મંડળિક અને તેના પક્ષના સંન્યાસીઓને હારમાં લખેલા નઠારા તુચ્છકારના શબ્દ કહે, ને તે રાજા અને સંન્યાસીઓ સાંભળ્યા કરે? રાજાને તુચ્છકારથી ઉપદેશવાની કોની હિંમત ચાલે? ને ભલો નરસિંહ કેમ બોલે? માટે કોઈ ત્રિજા સખ્સે પદો લખેલાં, પણ છેલ્લે ભણે નરસૈયો એમ આવે છે તેથી અને નરસિંહ મેહેતા સંબધી વાત છે તેથી કેટલાક એમ સમજે છે કે, તે નરસિંહ મેહેતાનાં રચેલાં; પણ એનો અર્થ આમ હોવો જોઇએ કે કોઈ કવિ કહે છે કે એ પ્રમાણે "નરસિંહ ભણે" એટલે નરસિંહ તે વખતે ભણતો હતો અથવા નરસિંહે ભણ્યુ.

૨ ભક્તજન પોતાની બડાઈ પોતાને મોઢે ન કરે.

૩ તૃતીય પુરુષમાં વાત લખેલી છે. હવે નરસિંહની પોતાની વાત હોય તો પ્રથમ પુરુષમાં કાં ન કરે?

૪ ભાષા પણ નરસિંહ મેહેતાના જેવી નથી.

કવિની દલીલોનું ઉત્તર

હારમાળાની વસ્તુ શી છે તે જાણીતી હોવાથી અત્રે તેનું પિષ્ટપેષણ કરવું, એ યોગ્ય નથી. હારમાળાના સગ્રહને સૂક્ષ્મ રીતે વાંચતા વાચકને એમ માલમ પડ્યા વગર નહિ રહે કે નરસિંહ મેહેતાને કનડવામા નાગરોએ કઈ કચાસ રાખી નહોતી, તેમ છતા નરસિંહને શ્રીકૃષ્ણ દામોદરની સાક્ષાત્ સહાય હોવાથી તેઓ ઘણી વાર પાછા પડ્યા હતા.

જગતને તૃણવત્ માનનારો નિ સ્પૃહી અટલ ભક્ત, સામાવાળો રાજા હોય કે ગમે તેવા વિદ્વાન્ અને સન્યાસીઓ હોય તોપણ તેની પરવા કસોટીસમયે શાની રાખે? જેમ સામાવાળાને બોલવાની છૂટ હતી, તેમ નરસિંહ પણ છૂટ લેતો હતો, અને વાદવિવાદમા આઘાતપ્રત્યાઘાત સભામાં સરખો જ થતો હતો વાદવિવાદમાં ઉતર્યો પછી નરસિંહ મેહેતાને કસોટી વખતે કોઇની પણ શરમ રાખવાની હતી નહિ; એણે સભામા પ્રતિપક્ષી સાધુસન્યાસીઓને જે ઉત્તરપ્રત્યુત્તરો આપ્યા છે તે યોગ્ય જ છે. વળી એ પણ સ્મરણમાં રાખવાનું છે, કે રાજા મંડળિકની માતા વૈષ્ણવ હતી, તેમ જ તે નરસિંહ મેહેતાને ઘણી અનુકૂળ હતી.

'જે નરસિંહ ભણે' એના અર્થ એવો જ સ્વીકારવામાં આવે કે, એ તો અન્ય કવિજનનાં વચન નરસિંહને મુખે કહેવડાવેલાં છે, તો હારમાળામાં જે પદો આવ્યા છે તે

સિવાયનાં નરસિંહ મેહેતાનાં તેવાંજ અન્ય વિષયનાં અનેક પદો છે, તેને માટે શું સમજવું? શું તે પણ નરસિંહ મેહેતાનાં ન જ ગણવાં?

સ્તુતિનાં પદો એણે શિઘ્રતાથી ત્યાં ને ત્યાં રચ્યાં હશે, અને પછી પોતાના પ્રસંગનું વર્ણન એણે ઘેર આવ્યા પછી સ્વસ્થપણે કર્યું હશે, એવો પૂર્ણ સંભવ છે. સામાવાળા રાજા અને સંન્યાસીઓ વગેરે કંઈ કવિતામાં પ્રશ્નોત્તર કરતા નહિ હશે, અને વાદવિવાદ પણ કવિતામાં ચાલ્યો નહિ હશે, પરંતુ સ્તુતિનાં પદો તો નરસિંહે કવિતામાં જ તત્કાલ કર્યાં હોવાં જોઇએ. શ્રીકૃષ્ણે એને ક્યાંક્યાં સહાય કરી છે, તે સંબંધે એણે "શામળશાહનો વિવાહ," "મા'મેરું," "હુંડી" વગેરે પ્રસંગોનું રસમય વર્ણન કર્યું છે, એ તો જગપ્રસિદ્ધ છે, તો પછી હારસમાનાં પદો પણ નરસિંહ મેહેતે રચ્યાં, એ સંબંધી શંકા લઈ જવાનું કારણ નથી. આ ગ્રંથના પૃ. ૫૬૨ ઉપર આદ્ય સંગ્રહકર્તાએ જે નોટ કરી છે તેમાં લખ્યું છે કે, "હારનો પ્રસંગ નરસિંહ મેહેતાના જીવનમાં એક અતિ મહત્વનો અને ઇશ્વિરના અસ્તિત્વના પૂરાવાનો અપૂર્વ પ્રસંગ છે, અને ભક્ત કવિરાજને પોતાના સંબંધમાં બનેલા એ પ્રસંગને શ્રીહરિના ગુણ ગાવાની તથા ભક્તોને દૃઢ વિશ્વાસ આવે તેટલા માટે તે પ્રસંગને ભવિષ્યની પ્રજામાં ચિરંજીવ રાખવાની ઇચ્છા થાય ને તત્સંબંધી કાવ્ય રચ્યું હોય તો તે છેક જ અસંભવિત નથી; કારણ તેમણે પોતાના સંબંધમાં અન્ય ચરિત્રો અને પ્રસંગોનાં પદો રચેલાં જણાય છે, અને તે કંઈ આજકાલના મનુષ્યો પેરે બડાઈ મારવાને નહિ, પણ પરમેશ્વરનો મહિમા વધારવા માટે જ. નિષ્કામ વ્રતસ્થ ભક્ત અહંભાવ રહિત જ છે. ભક્તોના ચારિત્ર્યની કસોટી વીશમી સદીના વિષમ-વિલક્ષણ-વિચિત્ર નેત્રથી થવી નહિ જોઇએ, પણ ભક્તના અંતરમાં ઉતરવાથી, ભક્તરૂપ બનવાથી જ થઈ શકશે." વળી ભક્તોના મગજમાં પણ એવી પ્રબળ ખુમારી હોય છે, કે ભક્તાધીન પ્રભુને ભક્તા જ ઠેકાણે લાવી શકે છે; અને તે કારણે તે પોતાના પ્રિયતમ ઇષ્ટ પ્રભુને મેણાં ટોણાં મારતાં લવલેશ કચવાતા નથી. અનેક ભાષા કવિઓનાં એમની વિષમ સ્થિતિમાં રચાયલાં પદો જોવાથી આની ખાત્રી થશે જ.

નરસિંહ મેહેતાના સંબંધમાં "પુરુષ" સંબંધી જે ગડબડાધ્યાય જોવામાં આવે છે, તેનું કારણ તો એ છે કે, એ કાવ્ય અતિ લોકપ્રિય બનવાથી ઘણા મનુષ્યોના હાથમાંથી લખાઇને પસાર થયેલું છે, અને તેઓએ બહુધા એ ગોટાળો વાળેલો લાગે છે. વળી ઘણાં ખરાં પદોમાં નરસિંહ મેહેતાએ મોટે ભાગે પોતાને માટે પહેલો પુરુષ જ વાપરેલો છે, કોઈ કોઈ પ્રસંગે ત્રીજા પુરુષમાં જે લખાયું છે, તેનું સમાધાન

માત્ર આ રીતે થઈ શકે કે, કવિજન પોતાપર આત્મશ્લાઘાનો ઘણો દોષ કદાચ આવી પડે, ત્યારે પોતાને ત્રીજા પુરુષમાં ઉદ્દેશીને સામાન્ય રીતે બોલે છે, અને તે નિયમને અનુસરીને નરસિંહ મેહેતે પણ કર્યું છે. એવી રીતિ સ્વાભાવિક જ હોવાથી પુરુષભેદનો પ્રયોગ શંકા લેવા યોગ્ય નથી. આનાં ઉદાહરણો આ કાવ્યસમૂહમાંથી ઘણાં મળી શકશે. "ધાઈ ચર્ણે નમ્યા, વહેવાઈ મન ગમ્યા, નરસિંહ મેહેતો દિઠા સિદ્ધ સરખા" (શામળશાહનો વિવાહ પદ ૨૭ મું). શામળશાહના વિવાહમાં તેમ જ કુંવરબાઇના મામેરામાં તથા સુરતસંગ્રામ વગેરે કાવ્યોમાં કવિ કેટલીક વાર પોતાને માટે પ્રથમ પુરુષ વાપરે છે, અને કેટલીક વાર ત્રીજો પુરુષ પણ વાપરે છે; શું તે ઉપરથી આપણે એ સુંદર કાવ્યોનું કર્તૃત્વ નરસિંહ મેહેતા પાસેથી છીનવી લઈ શકશું?

रा. रा. कांटावाळानी मुख्य दलीलो अने तेनो परिहार

રા. રા. હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળા હારમાળા પ્રેમાનંદની છે, એને માટે જે લેખિત પુરાવો રજુ કરે છે, તે પ્રેમાનંદપુત્ર વલ્લભરામનો છે. "ગુજરાતી"ના અવલોકનકારને ઉત્તર આપતાં રાજેશ્રી લખે છે કે "જેને મેં મુખ્ય પુરાવો માન્યો છે તે પ્રેમાનંદના પુત્ર વલ્લભરામ તરફનો છે, છતાં આપે તેને પ્રેમાનંદના એક વારસ"માં ગણ્યો છે. પ્રેમાનંદસુત વલ્લભરામ જાતે કવિ હતો, તેણે પ્રેમાનંદનું ચરિત્ર એક પુસ્તકના આકારમાં પદ્યબંધ આપેલું છે. તેની અંદર એક ઠેકાણે તેણે જણાવ્યું છે કેઃ—

"આખ્યાયિકા અવનીમાં ઉડતી રે, તેનો સંગ્રહ કરિયો,
"બાધ ન લાગે કોઈ ધર્મને રે, ભરિયો શાંત રસે જેવો દરિયો
"હારમાળા તેનું નામ ધરિયું રે, પણ નહિ માળા પુરી;
"ચોરાશી પદે ચોરાશી કોટી રે, જીવ ઉધારવા માળા અધુરી.
"વ્યાસ વશિષ્ટ વાલ્મિકિ રે, કહીએ કાળીદાસ જેવા કવિ,
"નામ વિણુ તેના ગ્રન્થો રે, ન ગુપ્ત રે' જ્યમ રે'હ્યુમા રવિ
"તેવા પ્રાકૃતે ત્રય આખ્યાન છે રે, જેમા, કર્તાનુ નહિ નામ,
"તૃણમા વન્હિ રહે નેં છાનો રે, તો અન્ય નામે મહતના કામ.
"રચનારે નામ ધર્યુ નહિ તેમા રે, તો કયમ હુ ડાહ્યો થાઉ,
"પણ પરમાનંદ વાણીમા ઉપજે રે, તેથી પોતાને સમજાવુ
"વર્ણે રસના કુંડ જેમા રે, શબ્દે સરોવર કહિયે,
"ખાદ રચનામા પયોધિ રસનો રે, તે કયા ઢાકી રહિયે
"જેની વાણીને જેની વાણી કેરી રે, ઉપમા તો અપાય,
"(જે) સાક્ષાત કૃષ્ણનો નંદન થયો રે, તે છુપાયો કઈ છુપાય"

આથી વધારે પુરાવો બીજો શો જોઈએ? ("ગુજરાતી" ૧૮૮૫ જુન)

રા. હરગોવિંદદાસે ભેગી કરેલી આઠ પ્રતોમાંની સાત પ્રતોમા પ્રેમાનંદની છાપ નહતી, પણ પ્રેમાનંદના એક વશજ પાસેથી મળેલી ૮૪ પદવાળી પ્રતમા તેનુ નામ હતું કે નહતુ તે, અને પ્રત સબંધી બીજી જાણવાજોગ વિગતો એમણે જણાવવાની કૃપા કરી નથી. આટલા જ ઉપરથી તેઓ હારમાળાનું કર્તૃત્વ પ્રેમાનંદને સોંપવાના નહતા, પણ પ્રેમાનંદના પુત્ર વલ્લભરામના કહેવાથી પ્રેમાનદ હારમાળાનો કર્તા છે, એમ તેમણે કબૂલ કર્યું છે. વલ્લભરામે શુ કહ્યું છે તે ઉપર જણાવ્યુ છે. તેમાં પૂર્વેની આખ્યાયિકા ઉપરથી પ્રેમાનદે લખેલી હારમાળા એના રચેલા છાપ વગરના ત્રણ કાવ્યો પૈકી એક છે, એવો ફલિતાર્થ રા રા. કાટાવાળાએ કાઢ્યો છે પોતાની પાસે વલ્લભરામકૃત પ્રેમાનદ ચરિત્ર હોવા છતા પ્રેમાનંદના ત્રણ નનામી કાવ્યો કીયા, તે જણાવવાનો શ્રમ પોતાના પ્રાચીન વિચારાનુસાર લીધો નથી અથવા વાણિયાસાઈ બાંધી મુકી રાખવાનું તેમનું કારણ અકલિત છે પણ વલ્લભના કથન ઉપરથી ઉલટુ અનુમાન કાઢી, જે હારમાળાને રા હરગોવિંદદાસ નનામી કહે છે તેજ હારમાળાની તેમણે જે પ્રત પ્રકટ કીધી છે, તેમા તો ઠેરઠેર પ્રેમાનદનુ નામ આવે છે, કવિ નર્મદાશંકરની જે પ્રત અમારી પાસે છે તેમા, અને નવલરામભાઈએ જે પ્રત જોઈને હારમાળાના કર્તૃત્વનો અભિપ્રાય આપ્યો છે તેમા પણ, અને શ્રીમાન્ નૃસિંહાચાર્ય પાસેથી મળેલી પ્રતમા પ્રેમાનંદનું નામ અનેક સ્થળે જણાય છે, એટલે એ બેના વિરોધનો પરિહાર રા બા કાટાવાળા કેવી રીતે કરશે?

રા હરગોવિંદદાસને એક ખોટુ અનુમાન ટકાવવાને કેટલો તર્ક દોડાવવો પડે છે, તે સાહિત્યના ઇતિહાસમા નોંધ કરવા જેવુ છે વલ્લભના લખાણ ઉપરથી પ્રેમાનદે પોતાનુ નામ આપ્યા વગર એટલે કે નનામે હારમાળા રચી એટલુ સ્વીકારી, અર્થાત્ હારમાળાનુ કર્તૃત્વ જે સાધ્ય છે, તે પ્રેમાનદને અર્પી, "નરસિંહ મેહેતા જેવા ભક્ત કવિને નામે ગવાયાથી હારમાળાની સારી અસર થશે, એવા સ્તુતિપાત્ર હેતુથી કવિ પ્રેમાનદે તેમા પોતાનુ નામ નહિ આપવામા દીર્ઘ દૃષ્ટિ કરી છે," ("ગુજરાતી" ૯-૧૬-ઑગષ્ટ ૧૮૮૫) એવી દીર્ઘ કલ્પના, પ્રેમાનદે હારમાળા નનામે શા કારણે લખી તે જણાવતા રા. કાટાવાળાએ કરી છે પણ એ સ્તુતિપાત્ર હેતુ તો તેના દીકરા વલ્લભે થોડા જ વખતમા પ્રેમાનદના જીવનચરિત્રમા 'મારા બાપે હારમાળા નનામે રચી છે' એવુ જાહેર કરી ઉંધી વાળ્યો છે એટલું જ નહિ. પણ આશ્ચર્યકારક એ છે કે, પ્રેમાનદે નામ સહિત હારમાળા લખ્યાની જે વાત વલ્લભરામે ન જાણી, તે વાત રા હરગોવિંદદાસ આટલે લાંબે વખતે પ્રેમાનદની છાપવાળી પ્રત મેળવી જાણવાને શક્તિમાન્ થયા

વળી નનામે હારમાળા રચ્યાની વાતને ટેકવવાને રા. હરગોવિંદદાસ એક નવો તર્કનો ઘોડો એ દોડાવે છે, કે પ્રેમાનંદના કાવ્યમાં કોઇએ (તે કોણ?) પ્રેમાનંદનું નામ ઘુસાડી દઈ કવિને અન્યાય આપ્યો છે!! આની વિરુદ્ધ એમ પણ પ્રતિ અનુમાન કેમ ન કરી શકાય, કે નરસિંહની હારમાળામાં કોઇએ પ્રેમાનંદનું નામ ઘુસાડી દીધુ છે? નરસિંહના નામની અનેક પ્રત મળતાં આ અનુમાન વિશેષ સહજ અને સબળ નથી?

વળી વલ્લભ જણાવે છે કે, પ્રેમાનંદની હારમાળાનું પૂર ૮૪ પદનું છે, અને ૮૪નો આંકડો ૮૪ ફેરા અને ૮૪ કોટિ સાથે બેસતો આવવાથી તેપર શ્લેષ કર્યો છે; ત્યારે રા. હરગોવિંદદાસની પ્રેમાનંદની છાપની પ્રતમાં પદ સંખ્યા ૧૬૨ ની છે એટલે કે લગભગ તેટલો જ પ્રક્ષિપ્ત ભાગ છે, અને અમારી પાસે કવિ નર્મદવાળી હારમાળાની જે પ્રત છે, તેમાં પ્રેમાનંદે ૧૪૮ પદ રચ્યાનું જણાવેલું છે. બાપ એક વાત જણાવે છે અને બેટો બીજીજ વાત કહેછે, તો સાચું કોણ? રા. તનસુખરામની ૮૫ પદવાળી હારમાળામાં તેમ જ અન્ય વિશ્વાસપાત્ર પ્રતોમાં સર્વ સ્થળે નરસિંહ મેહેતાનું નામ પ્રકટ રીતે જણાય છે, અને તેમાં પ્રેમાનંદની કોઈ પણ પ્રકારની છાપ જણાતી નથી. આ પરસ્પર વિરોધ દર્શાવતા પ્રત્યક્ષ પૂરાવા ઉપરથી એવું સિદ્ધ થવા જાય છે કે, હારમાળા રચ્યા સંબંધે વલ્લભના કથન ઉપરથી રા. કાંટાવાળાએ કાઢેલાં અનુમાનો નિરાધાર છે.

રા. હરગોવિંદદાસે એક ત્રીજો તર્કનો ઘોડો એવો દોડાવ્યો છે, કે હારમાળા એ ધર્મનો ગ્રંથ છે, અને "કવિતાનું રહસ્ય પોતાનું નામ આપવાથી કમી થશે એમ તેમને લાગ્યુ હશે" માટે હારમાળામાં પ્રેમાનંદે પોતાનું નામ છૂપાવ્યું છે! જ્યારે ઓખાહરણમાં, નળાખ્યાનમાં, દશમસ્કંધમાં, સુદામાચરિત્રમાં, અને વિશેષે નરસિંહ મેહેતા સબંધી પ્રેમાનંદકૃત જે કાવ્યો અત્યાર સુધીમા પ્રસિદ્ધ થયાં છે તે શ્રાદ્ધ, મામેરું, અને હુંડી વગેરે ધાર્મિક ગ્રન્થોમાં પ્રેમાનંદને પોતાનું નામ તે તે ગ્રન્થના રચનાર તરીકે આપતાં શરમ ન લાગી, તેમ જ પ્રેમાનન્દનું નામ હોવા છતાંયે તે કાવ્યોનું રહસ્ય કમી થયું નહિ, ત્યારે હારમાળાના ધર્મગ્રન્થમાં નામ મૂકતાં શરમ લાગે ને તેથી રહસ્ય કમી થાય, એ કેવું વિચિત્ર અનુમાન! એટલુંજ નહિ, પણ શામળશાહનો મોટો વિવાહ કે જે મુખ્ય રીતે નાગરોની મશ્કરી કરવાના ખાસ ઉદ્દેશથી લખાયલો છે એમ તેમના તરફથી હમણાં કહેવામાં આવે છે, અને જે કાવ્ય સબંધી એમ કહી પણ શકાય કે, કદાચ એણે એ નનામે લખ્યું હોય, તો તે પણ પ્રેમાનંદે પોતાને નામેજ રચ્યું છે એમ જ્યારે પ્રકટપણે જણાવવામાં આવે છે, ત્યારે હારમાળા જ તે નનામે શામાટે રચે, તેનું કારણ કલ્પી શકાતું નથી. ખરી વાત તો

એ જ છે, કે પ્રેમાનંદે નરસિંહ મેહેતાના સંબંધમાં બનેલા મુખ્યમુખ્ય પ્રસગોનાં કાવ્યો પોતાને નામે જ પ્રસિદ્ધ રચેલાં છે, અને હારમાળાની સંકલના નરસિંહ મેહેતાનાં મૂળ પદો ઉપરથી ૧૪૮ પદોમાં કરી હોય, એ વાત જ માનવા જેવી છે.

प्रेमानंदनो स्वीकार

રા. હરગોવિંદદાસના સાહિત્યજીવનનું સાર્થક 'યેનકે ન પ્રકારેણ' પ્રેમાનંદના યશોગાન ગાવામાં છે. આપણે તેને માટે વાંધો કહાડી શકીશું નહિ. બોસ્વેલની કીર્તિ જોનસનનું જીવનવૃત્ત લખવાથી થઈ છે, તો અન્ય પણ તે પ્રમાણે શા માટે ન કરે ? રા. હરગોવિંદદાસને પ્રેમાનંદનો પક્ષપાત છે, એટલે તેઓ પોતાના મતને અનુકૂળ પડતું સ્વીકારે તો તે સ્વાભાવિક જ છે. પ્રેમાનંદને હારમાળાનાં કર્તૃત્વપદે સ્થાપવામાં પ્રેમાનંદના નામ વિનાની હારમાળાની ઘણી પ્રતોનો સંયોગ આડે આવતો હતો, એટલે તેઓએ વલ્લભકૃત પ્રેમાનંદચરિતમાંથી નામ વગર પ્રેમાનંદે કોઈ ગ્રન્થો રચ્યા હોય તો તેમાં હારમાળા આવે છે કે કેમ તેટલુ જ શોધ્યું, અને નામ વગર ગ્રન્થ લખવાને કોઇને કેવું કારણ હોઈ શકે, તેનું અનુમાન બાંધી તે કારણનું આરોપણ પ્રેમાનંદપર કર્યું. કર્તાનું નામ નહિ એવાં પ્રેમાનન્દના ત્રણ આખ્યાન કયાકયાં છે તે વલ્લભે સ્પષ્ટ જણાવેલું નથી, પછી 'હારમાળા' પ્રેમાનંદના રચેલા ત્રણ નનામી ગ્રન્થોમાં છે એમ માનવાનું શું કારણ ? શું ગુજરાતમા જે નામ વગરનાં ગ્રન્થ મળી આવે તે પ્રેમાનદનાજ સમજવા ? વળી 'હારમાળા'ના સગ્રહ સંબંધી વલ્લભે પોતે ચાર લીટી લખી તો શું એ કાવ્ય છાપ વગર પ્રેમાનદે રચ્યું છે, એમ કહેવામાં કંઈ એને હરકત હતી ખરી? પ્રેમાનંદ સાથે વલ્લભે પણ કાવ્યરચનામાં ભાગ લીધો હતો, તો પછી પ્રેમાનંદે નામ સાથે ૧૪૮ પદની હારમાળા રચી છે કે નનામે ૮૪પદની હારમાળા રચી છે, તે પોતાના દીર્ઘ સમાગમ પછી પણ તે શું નહિ જાણી શક્યો ?

મનમાં ધારેલું સિદ્ધ કરવાને અર્થે લાંબાં અને આડા અનુમાનો કરવા પૂર્વે 'હારમાળા' સંબંધે વલ્લભે પ્રેમાનંદચરિતમાં જે લખ્યું છે, તેનાપર જ વિચાર કરવો યોગ્ય છે. વલ્લભના શબ્દો આ પ્રમાણે છે:—

"આખ્યાયિકા અવનિમાં ઉડતી રે, તેનો સંગ્રહ કરિયો;
"બાધ ન લાગે કોઈ ધર્મને રે, ભરિયો શાંત રસે જેવો દરિયો
"હારમાળા તેનું નામ ધરિયું રે, પણ નહિ માળા પૂરી,
"ચોરાશી પદે ચોરાશી કોટિ રે, છવ ઉધારવા માળા અધુરી."

આ પછીની જે કડીઓ છે તે જે ત્રણ આખ્યાનો છાપ વગર પ્રેમાનંદે રચ્યાનું વલ્લભ કહે છે અને જેનાં નામો પિતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરવા માટે વલ્લભે આપ્યાં જ

નથી, તેને ઉદ્દેશીને હોવાથી તેપર વિચાર કરવાની જરૂર નથી વલ્લભ અને સ્પષ્ટ કહે છે કે, અવનીમા નરસિંહ મેહેતા સબધી જે આખ્યાયિકા ઉડતી હતી "તેનો સગ્રહ કરિયો" અને "હારમાળા તેનુ નામ ધરિયુ" એ સગ્રહ પૂર્ણ નહતો અને લોકમાન્યતા પ્રમાણે માળાના ૧૦૮ મણકા હોવા જોઇએ તેથી વલ્લભે અધુરી રહલી જણાવી છે, એટલુ જ નહિ પણ કવિઓની રીતિ પ્રમાણે સગ્રહની સખ્યા ૮૪ હોવાથી સખ્યાને જીવને ફરવાની ચોરાશી કોટિ ચોરાસી અવતારની સાથે ઘટાવવા પ્રયાસ કર્યો છે. પ્રેમાનંદે પુસ્તકનુ નામ શુ રાખ્યુ, તે પણ વલ્લભે સ્પષ્ટ જણાવ્યુ છે તો એ જ પુસ્તક તેની છાપ વગરનું છે તેટલું સ્પષ્ટ ન કહેવાતું કઈ કારણુ કલ્પી શકાતુ નથી

અને કદાચ શકા ઉઠાવવામા આવે કે "આખ્યાયિકા અવનિમાં ઉડતી' તે ગદ્યમા કે ઉદ્યમા? આનું ઉત્તર એક જ છે કે પદ્યમા. નરસિંહ મેહેતાકૃત હારસમાના પદોમાં નરસિંહ મેહેતાની જે આખ્યાયિકા ઉડતી તે, એ પ્રસગે જે પ્રશ્નોત્તર થયલા અને જે પદો નરસિંહ મેહેતાએ ગાયલા, તે પદોનો પ્રેમાનંદે 'સગ્રહ કરિયો,' તેની વ્યવસ્થા કરી તેનુ નામ 'હારમાળા' રાખ્યુ અર્થાત્ પ્રેમાનદે હારસમાનો ઇતિહાસ સાંભળી હારમાળાનું કાવ્ય નવીન ઉપજાવી કહાડ્યુ નથી, પણ નરસિંહ મેહેતાકૃત પદોનો સગ્રહ કરી તેનું નામ 'હારમાળા રાખ્યુ

સત્ય વસ્તુસ્થિતિ તો પ્રેમાનદ પોતે સ્વમુખે કથન કરે છે તેમ જ છે હારમાળા પ્રેમાનદકૃત નથી એમ માનવાને વિશેષ પૂરાવો એ છે કે, પ્રેમાનંદના સગાના ઘરમાથી મળી આવેલી ૮૪ પદ વાળી પ્રત જે રા હરગોવિંદદાસના જણાવ્યા પ્રમાણે સહુથી વધારે વિશ્વાસ લાયક છે, તેમાંના એક પદમા હારમાળા કેમ હસ્તીમા આવી, તેના સબધમા કવિ પોતે જણાવે છે કે–

'એ ભક્ત મહિમા સંક્ષેપે વર્ણવ્યો, જથા મતિ અનુસારજી
પૂર્વે જે જે કવિજન વૈષ્ણવે, કહ્યા ચરિત્ર ઉદારજી
તે સઘળાંનો જોડ કરીને બાધ્યુ શુભ આખ્યાનજી
જે જે પરિચા પ્રસિદ્ધ ભૂતળમા તે લખ્યુ વ્યાખ્યાનજી
મેહેતાનો જશ અતિ અગાધ છે કહી શકે ન કવિ કોઈજી ઇત્યાદિ

એટલે આગળ થઈ ગયેલા જે જે વૈષ્ણવ કવિજનોએ ભક્ત નરસિંહના ઉદાર ચરિત્ર પદબધ કહ્યા, તે સઘળા પદોનો, વિચારોનો અને પરિચાનો અને નરસિંહ મહેતાના બનાવેલા પદોનો જોડ કરીને આ શુભ આખ્યાન મેં (પ્રેમાનંદે) બાધ્યું છે, એવો અર્થ હારમાળાની તેની કરેલી ગુથણી જોતાં લાગે છે આ ઉપરથી એમ

સિદ્ધ થવા જાય છે, કે એ ગ્રંથ પ્રેમાનંદનો રચેલો નથી. આવી જ સ્થિતિમાં વલ્લભના કહેવા પ્રમાણે તેણે હારમાળાને નામ ન આપ્યું હોય તો તે સંભવિત છે.

પ્રેમાનંદે હારમાળાની સંકલના વિ. સં. ૧૭૩૪ માં કીધી. જો હારમાળા પ્રેમાનંદની કવિત્વશક્તિનું અને લોકકથાનુવાદ ઉપરથી કલ્પનાશક્તિનુંજ પરિણામ હોય, તો એણે જ્યારે હારમાળા બનાવી, એટલે વિ. સં. ૧૭૩૪ માં રચી, તે પૂર્વેની કોઈ પ્રતમાં હારમાળા વિષે કશો પણ ઉલ્લેખ આવવો જોઇએ નહિ; તેમ જ વિ. સં. ૧૭૩૪ પછીની પણ જે જે પ્રતો મળે, તેમાં પ્રેમાનંદનુંજ નામ રચનાર તરીકે સર્વત્ર આવવુંજ જોઇએ; તેમ જ વળી વલ્લભના કથનનો અર્થ એમ જ કાઢવામા આવે કે, પ્રેમાનંદે હારમાળા જ નનામે લખી છે, તો પછી પ્રેમાનંદના નામ સાથની પ્રત પણ મળવી નહીં જોઇએ; અથવા નનામી હારમાળામાં પ્રેમાનંદનું નામ જોડી દેનાર અને વલ્લભે કહેલી પદ સંખ્યામાં વધારો કરી પ્રેમાનંદને નામે પૂર્ણાહુતિ કરનાર કોણ તે જણાવવું જોઇએ. પણ આ બાબતમાં કોઈ પણ જાતનો સ્પષ્ટ ખુલાસો રા. રા. હરગોવિંદદાસ તરફથી આપવામાં આવ્યો હોય, એમ લાગતું નથી

हारमाळा उभयकवि संकलित छे

વિશ્વનાથ જાનીએ પોતાના કાવ્યમાં નરસિંહ મેહેતાનાં ઘણાં અસલ પદો ઉતાર્યાં છે, અને જ્યાં જ્યા એણે એમ કર્યું છે, ત્યાં ત્યા પોતાનો ભક્તિભાવ ભક્ત કવિરાજ પ્રત્યે દર્શાવવા "પદ શ્રીમુખનું" એમ સ્પષ્ટ લખ્યુ છે હારચરિત્ર આદ્ય સગ્રહકર્તાને ખંડિત દશામાં પ્રાપ્ત થયું છે, એટલે તેમાં જાનીની સ્વકૃતિ કેટલી અને નરસિંહની કેટલી છે, તે કળી શકાતુ નથી, પણ મોસાળાચરિત્રમા તેણે જે પદ્ધતિ સ્વીકારી કેટલાંક પદોમાં નરસિંહ મેહેતાનુ કર્તૃત્વ સ્વીકાર્યું છે, તે પ્રમાણે હારચરિત્રના સંબંધમાં પણ કર્યું હશે, એમ અનુમાન કરવાને સબળ કારણ મળે છે. આ સર્વ કારણોનો એકી સાથે વિચાર કરતાં વિશ્વનાથ જાની અને પ્રેમાનંદ બન્ને કવિએ નરસિંહની મૂળ જ્યોતિમાંથી જ પોતાના દીપકો પ્રકટાવ્યા, એવું સબળ અનુમાન નીકળી શકે છે.

વિશ્વનાથ જાની અને પ્રેમાનદે તો માત્ર પોતાની મરજી મુજબ સંકલનાઓ કરી છે. વિશ્વનાથ જાનીએ "હારચરિત્ર"ની ગુથણી, "મોસાળાચરિત્ર" પછી એટલે વિ. સં ૧૭૦૮ પછી બે વરસે પૂરી હશે એમ લાગે છે, અને પ્રેમાનંદે ૧૭૩૪ માં સકલના કીધી છે.

જો હારમાળાની મૂળ રચના પ્રેમાનદની જ હોય તો પ્રેમાનંદની છાપની જે પ્રત મળી આવે છે, તેમાં દર્શાવેલા પદો કરતાં વધારે પદો કોઈ પ્રતમાં મળવાં જોઇએ નહિ.

વસ્તુસ્થિતિ તેમ નથી. પ્રેમાનંદની પૂર્વેની એટલે વિ. સં. ૧૭૩૪ ના વર્ષમાં એણે હારમાળા ગુંથી તે પૂર્વેની અને તે પછીની અનેક પ્રતો મળી આવે છે અને તેમાંની કેટલીકની રચના પ્રેમાનંદની હારમાળા કરતાં પણ વિશેષ સુંદર છે. તેની અંદર ભીમ વગેરે સાથે ચાલેલા વાદવિવાદનાં ઘણાં પદો છે, અને તે પ્રસ્તુતસંગ્રહનાં પરિશિષ્ટમાં આપેલાં છે. એ સર્વ પદોના કર્તૃત્વનો ખુલાસો હારમાળા પ્રેમાનંદકૃત જ છે, એવું પૂરવાર કરનાર કેવી રીતે કરી શકશે?

ઉપર જે લખવામાં આવ્યું છે, તે ઉપરથી સહજ એ પ્રશ્ન થશે કે, હારમાળામાં પ્રેમાનંદે જેવી રીતે કર્યું છે તેમ શું તેનાં અન્ય કોઈ કાવ્યમાં તેની પૂર્વેના કોઈ કોઈ કવિના ગ્રન્થનો આશ્રય–પાઠ–શબ્દ–વાક્ય તેણે સ્વીકાર્યાં છે? એનો ઉત્તર હકારમાં આપી શકાય તેમ છે, અને તે વાત એનાં પોતાનાં વાક્યો અને વલ્લભના જ કથનથી પૂરવાર થઈ જાય છે; અને તેની પૂર્વેના કવિઓ–જાની, વિષ્ણુદાસ, નાકર, ભાલણ આદિના કાવ્ય-ગ્રંથો કે પદો સરખાવીને વાંચવાથી ખાત્રી થાય છે. પ્રેમાનંદે એવી જ ચોરી બીજા કવિઓની લીટીઓ ઉતારી લઈને બીજાં કાવ્યોમાં પણ કરી છે. અત્રે તેના એક બે દાખલા આપીશું.

પ્રેમાનંદે પોતાને હસ્તગત થયેલાં નરસિંહ મેહેતાના "હારસમાનાં પદો"નો વિવેક ભર્યો ઉપયોગ પોતે વિ. સં. ૧૭૩૪ માં હારમાળા જોડી–ગુંથી કર્યો જણાય છે. નરસિંહ મેહેતાનાં હારસમાનાં જે પદો મળે છે, તેમાં મંડળિકરાય પોતાની માતાના કહેવાથી શ્રીધર પંડિતને પોતાની સમક્ષ બોલાવી મંગાવે છે, અને નરસિંહ મેહેતા સંબંધમાં એ શી શી વાતો જાણે છે તે માટે પ્રશ્ન પૂછે છે. પ્રશ્નના ઉત્તરમાં શ્રીધર પંડિત પોતાનો જાતિ અનુભવ તથા નરસિંહ સંબંધી લોકકથા અને નરસિંહકૃત મામેરાનાં કેટલાંક પદો કહી સંભળાવે છે. હારમાળાની સંકલના કરતી વખતે કવિ પ્રેમાનંદને જ્યારે એ પ્રસંગ વર્ણવવાનો પુનઃ પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે તેણે, શ્રીધર પંડિતે વર્ણવેલા મામેરાના પ્રસંગનાં નરસિંહ કૃત પદો છોડી દીધાં છે, અને પોતાની ભાષામાં તેનું વર્ણન માત્ર બે પદમાં સમાવી દીધું છે. પણ નરસિંહ મેહેતાં કૃત મામેરામાંથી પ્રાપ્ત થયેલા પદોમાંથી પ્રેમાનંદે પોતાને પ્રિય લાગવાથી માત્ર એક પદનો સ્વીકાર ("ઉધડકી ઉઠ્યો વેગે વૈકુંઠપતિ, ગરુડ કર્યાં ગરુડ કર્યાં, વદત વાણી." પૃ. ૫૪૮. પદ ૨૪ મું) સ્વરચિત મામેરામાં (વિ. સં. ૧૭૩૯) કર્યો છે.

કવિ વિશ્વનાથ જાનીએ ઉક્ત પદ ઉપરાંત નરસિંહ કૃત મામેરામાંથી બીજાં બે ત્રણ પદો પોતાના "મોસાળા ચરિત્ર"માં સ્વીકાર્યાં છે.* પ્રેમાનંદે આ બાબતમાં જાનીનું

* જુઓ બૃહત્ કાવ્ય દોહન ભાગ આઠમાની પ્રસ્તાવના.

અનુકરણ કર્યું હોય એમ લાગે છે. વળી પૃષ્ઠ ૬૦૯ પર આપેલાં બે પદો ૧૦૦ અને ૧૦૧ પરથી એમ માનવાને કારણ મળે છે કે, નરસિંહે હુંડીનું કાવ્ય બનાવેલું હશે. એ પ્રમાણે તેણે શ્રાદ્ધ સંબંધી કાવ્ય કર્યું હોય તો સંભવિત છે. એ કાવ્યો પ્રાપ્ત થયાં નથી, પણ ૧૦૧ મા પદની પ્રથમની કડીનો ઉપયોગ પ્રેમાનંદે પોતાના "હુંડી" કાવ્યમાં કર્યો છે.

તેમ જ વિશ્વનાથ જાનીકૃત હુંડી અને મામેરામાંથી પણ ભાવ અને રચનાનો સ્વીકાર પ્રેમાનંદે ક્યાં કર્યા કર્યો છે, તે એ બે કૃતિઓ સાથે રાખી સરખાવી વાંચવાથી સમજાશે. તેમ જ વળી "લક્ષ્મણાહરણ"માં કવિ પ્રેમાનંદ ખંભાતના વિપ્ર વિષ્ણુદાસનું સ્મરણ કરે છે, અને "સુદામા ચરિત્ર" અને "સપ્તશતિ"માં પાટણના ભાલણ કવિને સંભારે છે.*

આ પદ્ધતિને અનુસરીને પ્રેમાનંદે હારમાળાની સંકલનાની ગુથણી કરી છે. અત્રે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવાનું એટલું જ કે, હારમાળાની જે કડીઓ "જે જે કવિ જન-વૈષ્ણવો, કહ્યાં ચરિત્ર ઉદારજી; તે સઘળાને જોડ કરીને, બાંધ્યું શુભ આખ્યાનજી" ઇત્યાદિ ઉપર ટપકાવેલી છે તે જ સત્ય છે, અને રા. રા. હરગોવિંદદાસે તેના ઉપર અનુમાનની ઇમારતો રચી શબ્દની ખેંચતાણ કરી હારમાળા પ્રેમાનંદપ્રણીત જ છે, એમ પુરવાર કરવાને જે મથન કર્યું છે તે યથાયોગ્ય નથી. જો કદાચ કહેવામાં આવે છે તેમ પ્રેમાનંદે નનામે સ્યેલી હારમાળા મળી આવે તો તે ઉપરથી માત્ર એટલી જ કલ્પના થઈ શકે છે, કે એ ૮૪ પદો ઉપરથી અને સાર પછી મળી આવેલા વધારાનાં પદો ઉપરથી વિ. સં. ૧૭૩૪ માં હારમાળાની સંકલના પ્રેમાનંદે કરી, પોતાનું નામ તેમાં રાખ્યુ હોય, અને તેના પુત્ર વલ્લભને તે સંબંધી માહિતી જ ન હોય.

भाषा अने काव्यनुं नाम

ભાષા સંબંધી પણ અનેક પુરાવાઓ આપી શકાય તેમ છે, પરંતુ અત્રે તે સર્વે આપવા જતાં ગ્રન્થનું પૂર મોટું થઈ જાય અને વાંચનારને તેમાં રસ નહિ પડે, એટલા માટે આ ગ્રન્થમાં આપેલાં પદો અને હારમાળાની ભાષા એક બાજુએ રાખી વાંચવાથી, અને બીજી બાજુએ પ્રેમાનંદના કાવ્યગ્રન્થો વાંચવાથી સુજ્ઞ વિદ્યારસિક વાચકવર્ગ પોતાનો મત નરસિંહ મેહેતાની જ તરફેણમાં આપ્યા વગર નહિ રહે.

ભાષા ઉપરથી હારમાળાનું કર્તૃત્વ પ્રેમાનંદને અર્પતાં રા. રા. હરગોવિંદદાસ જણાવે છે, કે નરસિંહ મેહેતો "*કવિ તરીકે શ્રેષ્ઠ નથી. હારમાળાની કવિતા કોઈ ઉત્તમ*

---

* નળાખ્યાન જેવા કાવ્યમાં પ્રેમાનંદે તેની પૂર્વેના કવિ નાકરનામાથી શું ગ્રહણ કર્યું છે, તે માટે બૃ. કા. દોહન ભાગ આઠમામાં આપેલું નાકર કવિનું ચરિત્ર જુઓ.

કવિએ લખી હોય, એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે છે. ભાષાની લટકજ કહી આપે છે કે, તે સર્વોપરી કવિ પ્રેમાનંદનીજ હોવી જોઇએ."

રા. કાંટાવાળાને હારમાળા પ્રેમાનંદપ્રણીત જ છે એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે, પ જેને એમ દેખાતું ન હોય, તેને માટે પ્રેમાનંદનાં અત્યાર સૂધીમાં પ્રકટ થયેલાં કાવ્યોની "ભાષાની લટક" સાથે હારમાળાની ભાષાની લટકનાં દ્રષ્ટાંતો આપી સરખામણી કરી બતાવી, ઉક્ત અનુમાન કાઢયું હોત તો ઠીક પડતે. અમસ્તું એમ કહી દેવું કે, ભાષાની લટક ઉપરથી હારમાળા પ્રેમાનંદરચિત છે, એ દલીલ ગળે ઉતારતાં આંચકી આવે છે.

વાદ ઘણે પ્રકારે થઈ શકે છે; તેમાનો એક પ્રકાર અંગ્રેજી કહેતી પ્રમાણે Give a dog a bad name & then hang it-"એક કૂતરાને ખરાબ નામ આપો અને પછી ફાંસી દો" તે છે. ચોરેચૌટે બેસી માણભટ્ટનું કાર્ય કરનાર કૃષ્ણસુત ભટ્ટ પ્રેમાનંદને "મહાકવિ"નુ ઉપાધિદાન કરવાના હેતુથી રા. હરગોવિંદદાસ, કૂતરાને લટકાવી મારવાના ન્યાયાનુસાર, જણાવે છે કે "ધર્મ જેવા લૂખા વિષયને સુરસ કરવો, એ મહાકવિથીજ બની શકે." એના ઉપરથી તો એવો અર્થ નીકળે છે કે, જેના સંબંધમાં આ હારનો પ્રસંગ બન્યો છે તે નરસિંહ જાતે "સરસ કવિ" હોવા છતાં તેનાથી નહિ બની શકે! ગ્રામ્ય શ્રોતાઓનાં દિલરંજન કરવાને, એક છીનાળ, કુલટા, વ્યભિચારિણીનાં મોંમાં શોભે તેવા શબ્દો, વાક્યો અને વિચારો મહાસતી દ્રૌપદીના મોંમાં મૂકયા સિવાય જેની કલ્પનાશક્તિ, કાવ્યશક્તિ, રસનું તોલન કરવાની શક્તિ, આગળ વધી નથી તેવા એક વ્યાખ્યાનકારને "ધર્મ જેવા લૂખા વિષયને સુરસ કરનાર મહાકવિ કહેવો" એના કરતાં વધારે શોકકારક એક પણ નથી. રા. હરગોવિંદદાસને પૂછવામાં જરા પણ હરકત નથી, કે નરસિંહ મેહેતાએ ગ્રામ્ય શ્રોતાઓનાં દિલરંજન કરવાને અધર્મનો ઉપદેશ કરનાર વાક્યો કોઈ મહાસતી કે ધર્માત્માના મોંમાં મૂકયા બતાવી શકશે ખરા? રા. હરગોવિંદદાસ વળી "ધર્મને લૂખો વિષય", કહે છે! જેઓનાં મન ધર્મધ્વનિથી હલમચ્યાં નથી, ગાજી ઉઠયાં નથી તેઓ જ એમ કહી શકે. શંકર જેમણે નથી જોયા, તેમને મન સર્વ નર્મદાના કંકર જ છે. ઉલટું એમ કહી શકાય કે સ્વાનુભવરસિક કવિ ભક્ત નરસિંહથી આવું વર્ણન બની શકે, પ્રેમાનંદથી નહિ. શું હારમાળામાં નરસિંહના આત્માનુભવના પડઘા નથી સભળાતા?

આગળ વધતા, નરસિંહનાં પ્રસિદ્ધ પદો જોયા વગર અને તેની યથાસ્થિત તુલના કર્યા વગર જ તેમણે તડાક દઇને એવો ફેંસલો આપ્યો છે, કે "કેટલાંક પદોમાં પ્રાસની છટા એવી છે, કે તે અસરકારક પણ સાદા ભક્ત કવિ નૃસિંહ મેહેતાની

આનીમા આવે એમ તેમનાં બીજાં પદ તપાસતાં સંભવતું નથી" 'નરસિંહનાં બીજાં પદ તપાસતાં સંભવતું નથી,' એમ કેવળ કહેવા કરતા પોતે પ્રસિદ્ધ કરેલી ત્રિમાસિકની હારમાળાના પદો ૬૪-૧૩૨-૧૩૩, પ્રેમાનદના કયા કાવ્ય સાથે પ્રાસની છટામાં સરખા ઉતરતા છે, એ દાખલાદલીલ સાથે જણાવ્યુ હોત, તો ઘણો ગુંચવાડો સહેલાઇથી દૂર થઈ જતે છેલ્લેછેલ્લે તેઓ કહે છે કે "મેહેતાએ સ્તવન કદી પદમા કર્યું હશે, તો પણ તે હારમાળામાં આપેલાં પદ ન જ હોવાં જોઇએ" આ તેમનો ચોક્કસ નિર્ણય, પ્રેમાનદના નામ વગરની અને નરસિંહ મહેતાની સ્વનામપ્રકાશક મુદ્રાવાળી પ્રતોમાં નરસિંહનાં સ્તવનના પદો સાથે સરખાવી જોયા પછી આપ્યો હોય, એમ લાગતું નથી.

"હારનો સંવાદ," "હારસમાનાં પદો," "હારચરિત્ર," "હારમાળા" વગેરે નામોમાથી નરસિંહ મેહેતાએ પોતાના કાવ્યને શુ નામ આપ્યુ હતુ, તે સાધનના અભાવે જાણી શકાય તેમ નથી "હારમાળા" એ પ્રયોગ ખોટો વપરાયલો જણાય છે, તે દોષયુક્ત છે. જાનીએ "હારચરિત્ર" નામ વાપર્યું છે, કોઈ પ્રતોમાં "હારનો સવાદ" એમ જોવામા આવે છે, પણ મૂળ નામ તો "હારસમાના પદો" હતુ, એમ સાભળવામાં છે. એ કાવ્ય નરસિંહ મેહેતે હારમાળાનો પ્રસગ બન્યા પછી ઘેર આવી નિવૃત્તિના સમયમાં કાતો લખાવ્યુ હોય, અથવા તો તેની ભક્તમડળીમાથી કોઇએ નરસિંહની હૈયાતિમાં જ તેઓની સનિધિમાં રહી લખી કાઢ્યુ હોય એમ લાગે છે.

સાક્ષરોને વિચારના વમળમા નાખનારું હારમાળાનું સુદર કાવ્ય પ્રેમાનંદ કવિકૃત અસત્ય નથી જ, એ સબધે જે પૂરાવાઓ છે, તે અત્રે સક્ષેપમા અપાયા છે, તે સાક્ષરોને વિચારણીય થઈ પડશે એવી આશા છે. આ વિષય સબધમા ઇ૦ સ૦ ૧૮૮૫ મા રસભર્યો વાદવિવાદ "ગુજરાતી"ના વિવેચન કર્તા અને રા કાંટાવાળા વચ્ચે ચાલ્યો હતો વાદવિવાદના અતમા ત્રણ ત્રાહિત—તટસ્થ ગૃહસ્થોએ પોતાનો સ્પષ્ટ અભિપ્રાય દર્શાવ્યો હતો તેમા પ્રથમના ગૃહસ્થે "તટસ્થ" ના તખલ્લુસથી (રા. નૃસિંહરાવ ભો. દીવેટીઆ) "ગુજરાતી"ના વિવેચન કર્તાએ હારમાળાના કાવ્યના કેટલાક પદોના જે અર્થો કર્યા હતા, તે રા. રા. કાટાવાળાના કરતાં વિશેષ ગ્રાહ્ય અને માન્ય છે એમ જણાવ્યુ હતુ, એટલે તેમનો અભિપ્રાય અત્રે ટાંકવાની જરૂર નથી અભિપ્રાય બીજો નડિયાદવાસી એક ગૃહસ્થ (રા. ચતુરભાઈ શકરભાઈ પટેલ) તરફનો છે એમણે પ્રાચીન કવિઓનાં કાવ્યો જોયા તેમજ પ્રકટ કર્યા છે. તેમણે 'ચો' ઇત્યાદિ પ્રયોગ તેમજ પોતે જોયલી પ્રેમાનદના સમયથી પણ જૂની પ્રતો ઉપરથી, એવો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો છે કે હારમાળા પ્રેમાનંદે રચેલી નથી, પણ તેના રચયિતા ઉક્ત કવિ નૃસિંહ મેહેતા છે.

કવિએ લખી હોય, એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે છે. ભાષાની લટકજ કહી આપે છે કે, તે સર્વોપરી કવિ પ્રેમાનંદનીજ હોવી જોઇએ."

રા. કાંટાવાળાને હારમાળા પ્રેમાનંદપ્રણીતજ છે એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે, પણ જેને એમ દેખાતું ન હોય, તેને માટે પ્રેમાનંદનાં અત્યાર સૂધીમાં પ્રકટ થયેલાં કાવ્યોની "ભાષાની લટક" સાથે હારમાળાની ભાષાની લટકનાં દૃષ્ટાંતો આપી સરખામણી કરી બતાવી, ઉક્ત અનુમાન કાઢયું હોત તો ઠીક પડતે. અમસ્તું એમ કહી દેવું કે, ભાષાની લટક ઉપરથી હારમાળા પ્રેમાનંદરચિત છે, એ દલીલ ગળે ઉતારતાં આચકી આવે છે.

વાદ ઘણે પ્રકારે થઈ શકે છે; તેમાંનો એક પ્રકાર અંગ્રેજી કહેતી પ્રમાણે Give a dog a bad name & then hang it—"એક કૂતરાને ખરાબ નામ આપો અને પછી ફાંસી દો" તે છે. ચોરેચૌટે બેસી માણભટ્ટનું કાર્ય કરનાર કૃષ્ણસુત ભટ્ટ પ્રેમાનંદને "મહાકવિ"નું ઉપાધિદાન કરવાના હેતુથી રા. હરગોવિંદદાસ, કૂતરાને લટકાવી મારવાના ન્યાયાનુસાર, જણાવે છે કે "ધર્મ જેવા લૂખા વિષયને સુરસ કરવો, એ મહાકવિથીજ બની શકે." એના ઉપરથી તો એવો અર્થ નીકળે છે કે, જેના સંબંધમાં આ હારનો પ્રસંગ બન્યો છે તે નરસિંહ જાતે "સરસ કવિ" હોવા છતાં તેનાથી નહિ બની શકે! ગ્રામ્ય શ્રોતાઓનાં દિલરજન કરવાને, એક છીનાળ, કુલટા, વ્યભિચારિણીનાં મોંમાં શોભે તેવા શબ્દો, વાક્યો અને વિચારો મહાસતી દ્રૌપદીના મોંમાં મૂકયા સિવાય જેની કલ્પનાશક્તિ, કાવ્યશક્તિ, રસનુ તોલન કરવાની શક્તિ, આગળ વધી નથી તેવા એક વ્યાખ્યાનકારને "ધર્મ જેવા લૂખા વિષયને સુરસ કરનાર મહાકવિ કહેવો" એના કરતાં વધારે શોકકારક એક પણ નથી. રા. હરગોવિંદદાસને પૂછવામાં જરા પણ હરકત નથી, કે નરસિંહ મેહેતાએ ગ્રામ્ય શ્રોતાઓનાં દિલરંજન કરવાને અધર્મનો ઉપદેશ કરનાર વાક્યો કોઈ મહાસતી કે ધર્માત્માના મોંમાં મૂકેલા બતાવી શકશે ખરા? રા. હરગોવિંદદાસ વળી "ધર્મને લૂખો વિષય" કહે છે! જેઓનાં મન ધર્મધ્વનિથી હલમલ્યાં નથી, ગાજી ઉઠ્યાં નથી તેઓજ એમ કહી શકે. શકર જેમણે નથી જોયા, તેમને મન સર્વ નર્મદાના કંકર જ છે. ઉલટું એમ કહી શકાય કે સ્વાનુભવરસિક કવિ ભક્ત નરસિંહથી આવું વર્ણન બની શકે, પ્રેમાનંદથી નહિ. શું હારમાળામાં નરસિંહના આત્માનુભવના પડઘા નથી સંભળાતા?

આગળ વધતાં, નરસિંહનાં પ્રસિદ્ધ પદો જોયા વગર અને તેની યથાસ્થિત તુલના કર્યા વગર જ તેમણે તડાક દઇને એવો ફેંસલો આપ્યો છે, કે "કેટલાંક પદોમાં પ્રાસની છટા એવી છે, કે તે અસરકારક પણ સાદા ભક્ત કવિ નૃસિંહ મેહેતાની

'નરસિંહ મેહેતાની હારમાળા' એ પદ સમુચ્ચયના બે અર્થ થઈ શકે છે. એનું તો ભક્ત કવિ નરસિંહ મેહેતાને શ્રી દામોદરરાયે આપેલી હારમાળા અથવા તે વિષેનુ કાવ્ય, અને બીજો નરસિંહ મેહેતાએ રચેલુ હારમાળા નામનું કાવ્ય! આ ચમત્કાર ષષ્ઠીના પ્રત્યયના અર્થનો છે–એકમા સ્વ–સ્વામિત્વ અને બીજામા કર્મ–કર્તૃત્વનો ભાવ થાય છે! અને આ બને ભાવને આધારે જાણે તેના કર્તૃત્વ સંબધી વિચારનાં ઝરણુ પરસ્પર ભિન્ન અને સ્વતંત્ર વહ્યા ચાલ્યાં છે. એક પ્રવાહમા કવિ નર્મદાશંકર અને બીજામાં કવિ દલપતરામ અને આપનો વિવેચન કર્તા (કંઇક અંશે) છે. આ ચર્ચા અને વિષયના સબંધમાં એક પક્ષ એવુ પણ અનુમાન દોરાવાને સંભવ અને કારણુ હતાં અથવા છે કે, એ કાવ્ય કવિ પ્રેમાનદનું રચેલુ નથી, તેમ તે નરસિંહ મેહેતાની એ કૃતિ નથી. પરતુ રાજર્ષિ ભર્તૃહરિને નામે ચાલતાં શૃગાર, નીતિ અને વૈરાગ્ય શતકોની માફક તેનાં પદો તે લોકોમા પ્રસ્તુત પણ જૂદા જૂદા કવિનાં રચેલાં અને તેમાં નરસિંહ મેહેતાનાએ ખરાં–અને તેથી તે કાવ્ય નરસિંહ મેહેતાનું ગણાયું હોય! ઇંગ્રેજીમા પણ કવિ શેક્સપિયરના સોનેટો વિષે તેવો જ વાદ છે. પણ વધારે તપાસ કરતાં અને અનુમાનિક અને લેખિ પૂરાવો જોતા તે કાવ્ય કવિ પ્રેમાનંદની તો રચના નથીજ, પણ તે કવિ નરસિંહ મેહેતાની કૃતિ છે, તેવો છેવટ સિદ્ધાંત થાય છે તેના કારણ નીચે મુજબ:–

કવિ પ્રેમાનંદની હારમાળા નહિં તેનાં કેટલાંક કારણો:–

(૧) આ કવિના કોઈ પણ ગ્રથને પ્રારભે મંગળાચરણ નથી એમ નહિ. તેનાં બધાં કાવ્યમા મગળાચરણ પ્રારભે છે. આમા તેની કંઈ અસર પણ નથી

(૨) આ કવિ પોતાનાં જાણીતાં બધા કાવ્યોની સમાપ્તિએ પોતાનું કંઇક વર્ણન તથા તે કાવ્યની રચનાનું સ્થાન વા સમય આપે જ છે. આમા તેમાનું કંઈ પણ નથી. સમબ પદ ૧૬૨ મુ ક્ષેપક ગણુ છઉં અને તેના ઉપર કંઈ આધાર રાખી શકાતો નથી

(૩) પદોની ભાષા અને કવિની ભાષામાં બહુ જ ફેર છે, તે પ્રેમાનદ કર્તૃત્વની સતાંશે પણ સાક્ષી આપતી નથી.

(૪) પ્રાચીન કાવ્યમાળામાં પ્રકટ થયેલા આ કાવ્યનું બધારણુ કોઈ મહા કવિની કૃતિ સૂચવે એવું યથાઘટિત, તથા ન્યાય અને યથાસબધ નથી, તેથી તે અંશે પણ આ કાવ્ય તે કવિના બીજા ગ્રથો સાથેની સગાઈ ધરાવતું લાગતું નથી.

સૌથી વિશેષ મનનીય અને ઉપયોગી અભિપ્રાય સ્વ. ડા. હરિલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવનો છે. પ્રાચીન કાવ્યોના એમનો અનુભવ સ્પૃહણીય હતો. તેથી એઓએ તે સંબંધી આપેલો અભિપ્રાય અત્રે જણાવી હારમાળા હવે કોની માનવી, પ્રેમાનંદની કે નરસિંહ મેહેતાની? તેનો નિર્ણય સાક્ષરોને સોંપીએ છીએ.

જે પૂરાવાઓ આપણી સમક્ષ રજુ થયા છે, તે ઉપરથી જે અભિપ્રાય આપી શકાય તે નીચે પ્રમાણે છે. પ્રેમાનંદ પૂર્વેની તેમ પછીની જૂની પ્રતો જોતાં, તેમજ પ્રેમાનંદના નામવાળી હારમાળાની પ્રત જોતાં, એ કાવ્ય પ્રેમાનંદ પ્રણીત તો નથીજ, પણ સંકલિત હશે છે એ વાત ચોક્કસ છે. કેટલેક અંશે એ જ ન્યાયે અને અન્ય પૂરાવાથી હારચરિત્ર પણ જાનીકૃત નથી, પણ સંકલિત છે. હવે નરસિંહ મહેતાને પરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણ દામોદરે રાય મંડળિકની સભામાં જ્યારે પોતાના કંઠમનિ હાર પહેરાવ્યો, એટલે વિ. સં. ૧૫૧૨ માં જ્યારે એ પ્રસંગ બન્યો ત્યારથી તે વિ. સં. ૧૭૦૦ સુધીમાં લખાયલી કોઈ પ્રત કોઈ વિદ્વાનને શોધખોળ કરતાં મળી આવે, અને તે ગ્રંથ ઉપરથી એમ નિઃશંક પૂરવાર થાય કે, હારમાળાનાં પદો નરસિંહ મેહેતાકૃત નથી પણ વચગાળે થયેલા કોઈ અન્ય કવિનાં છે, તો આ લેખમાં હારમાળાનું કર્તૃત્વ નરસિંહ મેહેતાને અર્પવાનો જે પ્રયત્ન થયો છે તે છોડી દેવો પડે ખરો; પણ જ્યાં સુધી તેમ થાય નહિ ત્યાં સુધી નરસિંહ મેહેતાનેજ હારમાળાનો મૂળ કર્તા માનવો, એ યોગ્ય છે.*

સદ્ગત् डा. हरिलाल हर्षदराय ध्रुवनो अभिप्राय.

રા૦ રા૦ "ગુજરાતી" ના અધિપતિ સાહેબ.—

"આપના અમૂલ્ય પત્રમાં હારમાળાના ગ્રંથકર્તૃત્વ સંબંધી વિદ્વત્તા ભરેલી જે તકરાર લગભગ બે માસ સુધી અથવા તે ઉપરાંત ચાલી રહી હતી, તેનું હું સાનંદાશ્ચર્યભેર લક્ષપૂર્વક અધ્યયન કરતો હતો. આ વિષય ઉપર હું પણ આર્યજ્ઞાનવર્ધકને સારુ એક ટુંકુ વાર્તિક લખનાર હતો. પરંતુ આ ચાલતા યુદ્ધનો ચમત્કાર જોઈ તેનો પરિણામ જાણ્યે મારા તે વિષેના વિચાર પ્રકટ કરવા નિશ્ચય કર્યો. હવે તે ચર્ચા શાંત થઈ ગઈ છે અને બંને પક્ષોએ પોતાની દલીલો યથાસ્થિત દાખવી છે, તો મૂળ મુદ્દા ઉપર ફેંસલો આપવાનો બાકી છે, તો આપના સુજ્ઞ વાચક સમક્ષ પંચન્યાયાધ્યક્ષમાંના એક સભ્ય (Juror) તરીકે હું મારા અધીન મત પ્રમાણે આપવાની છૂટ લઉં છઉં.

* હારમાળાની અમે તે સાલની લખાયલી સંપૂર્ણ પ્રત જો કોઈ ગૃહસ્થ મેળવી આપશે તો આભાર થશે.

(૨) આ કાવ્યની અને તેમાંના પદોની શૈલી તથા ઘટના અને બાની આ ભક્ત કવિનાં બીજા કાવ્યો અથવા પદોની પ્રતિબિંબરૂપ છે.

(૩) પદોમાંના કંઈ કંઈ વિચાર ઝરણુ અને તેના ઝડાકા તથા છટા તથા રંગ અને કંઈ કંઈ ધીરોડાતત્ત્વ પણ ઘણે અંશે ધીરોદ્ધતત્ત્વ તે આ સ્વતંત્ર નિડર ભક્તિપ્રેમમાં ગળી ગયેલા ભક્ત કવિનું જ છે.

(૪) સેંકડો વર્ષથી લોકવાયકા આ કાવ્યનું કર્તૃત્વ આ ભક્ત કવિરાજને આપતી આવે છે; અને ઘણું કરીને કવિના પ્રત્યેક પદને અંતે તેના નામની છાપ છે.

(૫) મારી પાસે પ્રાચીનકાવ્ય માળાની પ્રકટ થયેલી આવૃત્તિ સિવાય બીજી ત્રણ લિખિત પ્રતો છે. તેમાંની એક ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની સાલ વગરની છે, પણ તેના અક્ષરપરથી તે લગભગ એક સૈકા ઉપર લખાયલી જણાય છે; બીજી મને વડોદરેથી નડિયાદના એક ગૃહસ્થની "બ્રહ્મચારી કૃષ્ણરામની હારમાળા લખી છે." એમ વર્ણવેલી "સંવત્ ૧૮૭૧ ના પોષ વદ ૧૫ બુધે"ની પ્રત છે; અને ત્રીજી પણ નડિયાદથી "અપ્રસિદ્ધ ગુજરાતી પુસ્તક"ની માસિક માળા પ્રકટ કરનાર રા. ચતુરભાઈ શંકરભાઈ તરફથી મળેલી સંવત્ ૧૯૧૩ ના માગશર વદ ૪ની પ્રત છે. તેમાં પહેલીમાં પદ ૧૫૨ છે–પણ ખરી રીતે તેમાં હારમાળા પદ ૧૩૭ મેથી પૂરી થાય છે. બીજામાં પદ ૨૧૯ છે, અને તે સર્વોત્તમ અને તેની ઘટના ન્યાયઘટિત વસ્તુનુક્રમ પ્રમાણે અને યથાસંબંધ છે અને ત્રીજીમાં પદ ૧૧૮ છે. આ સિવાય પણ મને બીજી પ્રતો મળે એવી આશા છે. આ ત્રણમાંની છેલ્લી પ્રત તો તદ્દન નકામી જેવી જ છે. એટલે હુ તેના ઉપર બહુ વિશ્વાસ રાખતો નથી. તથાપિ રા. સા. હરગોવિંદદાસની આવૃત્તિ કરતાં પ્રાચીન રૂપોનો આ પ્રત વિશેષ સંગ્રહ કરી રાખે છે. હવે પ્રાચીન કાવ્યમાળાની આવૃત્તિનું ૧૬૧ મુ તથા ગૂ૦ વ૦ સોસાયટીની પ્રતનાં પદ ૧૩૭ અને ૧૫૦ માં સમય આપ્યો છે તે એક બીજાને મળતો નથી, અને તે મેહેતાજીને હાર આપ્યાનો સમય બતાવે છે અને તેમ છે તો તે કંઈ જૂદો જૂદો ન જ હોવો જોઈએ.

"સવત્ પદર બારોતરામાં સપ્તમી ને સોમવારે,
"તેણે દિવસે દામોદરે આપ્યો, મહેતાજીને હારે" (પ્રા૦ કા૦ ૧૬૧)

કયો મહિનો તે આપ્યો નથી કે આપણે આ સમય તિથિ વાર ખરો છે કે તેની જ્યોતિષ્ ગણનાથી પરીક્ષા કરીએ!

(૫) કવિના સમય કરતાં કાવ્યની ભાષા વિશેષ પ્રાચીન છે.

(૬) કવિએ પોતાનાં કોઈ પણ કાવ્ય પોતાનાં નામ સિવાયનાં બહાર પાડ્યાં જણાતાં નથી—તો આમાં તેણે પોતાનું નામ છૂપાવ્યાનું વિશેષ કારણ નથી અને તે વિશેષ કરીને જ્યારે તેણે આ ભક્ત કવિ સંબંધી પોતાનાં બીજાં કાવ્યો પોતાના નામથી રચ્યાં છે ત્યારે.

(૭) ક્ષેપક પદો કેટલાંક આ કવિના પ્રકટ થયેલી આવૃત્તિમાં હોય તેથી આખું કાવ્ય કવિનું કહેવાય નહિ અને જે થોડામાં કવિના નામની છાપ છે તે એક જ પ્રતમાં છે અને બીજામાં તેમાંનું કંઈ પણ નથી તો આ બાબત ઉપર આધાર કે વજન રાખી શકાતું નથી.

હારમાળા ભક્ત કવિ નરસિંહ મેહેતાની કૃતિ છે તે વિષેનાં કેટલાંક કારણો:—

(૧) ભાષા કવિના સમયની જ છે—જો કે લોકોમાં તેનો સાધારણ પ્રયોગ થવાથી તે પદોમાં ગાનારાઓએ અને ઉતારનારાઓએ પોતાને મનગમતો ફેરફાર કરી નાંખ્યો છે. ફેરફારનાં આવાં સબળ કારણો અને સાધનો છતાં એ ભાષાએ પોતાનો મૂળ ભાવ અને શણગાર તદ્દન તજ્યો નથી. તે તો ઠેકાણે ઠેકાણે ઝળકારા મારી જ રહે છે.

(અ) ષષ્ઠીના પ્રત્યય "ચા" નો જાતિવચનાનુસાર ભિન્ન ભિન્ન રૂપમાં પ્રયોગ તે કવિ નરસિંહ મેહેતાનાજ સમયનો છે. તે હરિલીલા ષોડશકળાના સંવત્ ૧૫૪૧ કે તે સમયના ભીમ કવિના કાવ્યમાં કે તેજ કાળના કાહ્નડદેપ્રબંધ નામે પદ્મનાભ કવિના કાવ્યમાં જ છે અને આ હારમાળામાં તો મને સંવત્ ૧૮૭૧ માં લખેલી પ્રતમાં સેંકડો દાખલા તેના મળી આવે છે

(ર) ક્રિયાપદના વર્તમાનકાળના બીજા પુરુષના એક વચનનાં રૂપ "આં" પ્રત્યયથી થાય છે તે પણ આજ સમયનું દર્શન કરાવે છે—જેવા કે કરાં, આપાં, નાપાં, નાચાં વિગેરે. તેમ જ "તરવા" વિગેરેને સ્થાને "તરેવા" નો પ્રયોગ.

(ઉ) "અ" તથા "ર" માં જણાવેલા તો પ્રત્યક્ષ ચિહ્નો છે; પણ "છે" નાં પ્રાચીનરૂપ, "એ" ને બદલે "ર" નો અને "ઓ" ને બદલે "ઉ" નો પ્રયોગ તો ઉપર સૂચવેલા વિકારોથી પરોક્ષ રહ્યો છે, તે પણ આ સમયનું ભાન કરાવે છે. તે તો જૂદું. પદો પોતાના વર્તમાન આકારમાં ગાતાં કંઈ કંઈ તૂટે છે, તે આજ વિકારને લીધે, એ તે બાબતની જાણે સાક્ષી આપે છે.

(૨) આ કાવ્યની અને તેમાંના પદોની શૈલી તથા ઘટના અને બાની આ ભક્ત કવિનાં બીજા કાવ્યો અથવા પદોની પ્રતિબિંબરૂપ છે.

(૩) પદોમાંના કંઈ કંઈ વિચાર ઝરણ અને તેના ઝડાકા તથા છટા તથા રંગ અને કંઈ કંઈ ધીરોડાતત્ત્વ પણ ઘણે અંશે ધીરોદ્ધતત્ત્વ તે આ સ્વતંત્ર નિડર ભક્તિપ્રેમમાં ગળી ગયેલા ભક્ત કવિનું જ છે.

(૪) સૈકડો વર્ષથી લોકવાયકા આ કાવ્યનું કર્તૃત્વ આ ભક્ત કવિરાજને આપતી આવે છે; અને ઘણુ કરીને કવિના પ્રત્યેક પદને અંતે તેના નામની છાપ છે.

(૫) મારી પાસે પ્રાચીનકાવ્ય માળાની પ્રકટ થયેલી આવૃત્તિ સિવાય બીજી ત્રણ લિખિત પ્રતો છે. તેમાંની એક ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની સાલ વગરની છે, પણ તેના અક્ષરપરથી તે લગભગ એક સૈકા ઉપર લખાયલી જણાય છે; બીજી મને વડોદરેથી નડિયાદના એક ગૃહસ્થની "બ્રહ્મચારી કૃષ્ણરામની હારમાળા લખી છે." એમ વર્ણવેલી "સંવત્ ૧૮૭૧ ના પોષ વદ ૧૫ બુધે"ની પ્રત છે; અને ત્રીજી પણ નડિયાદથી "અપ્રસિદ્ધ ગુજરાતી પુસ્તક"ની માસિક માળા પ્રકટ કરનાર રા. ચતુરભાઈ શંકરભાઈ તરફથી મળેલી સંવત્ ૧૯૧૩ ના માગશર વદ ૪ની પ્રત છે. તેમાં પહેલીમાં પદ ૧૫૨ છે-પણ ખરી રીતે તેમા હારમાળા પદ ૧૩૭ મેથી પૂરી થાય છે. બીજામાં પદ ૨૧૯ છે, અને તે સર્વોત્તમ અને તેની ઘટના ન્યાયઘટિત વસ્ત્વનુક્રમ પ્રમાણે અને યથાસંબંધ છે અને ત્રીજીમાં પદ ૧૧૮ છે. આ સિવાય પણ મને બીજી પ્રતો મળે એવી આશા છે. આ ત્રણમાની છેલ્લી પ્રત તો તદ્દન નકામી જેવી જ છે. એટલે હું તેના ઉપર બહુ વિશ્વાસ રાખતો નથી. તથાપિ રા. સા. હરગોવિંદદાસની આવૃત્તિ કરતાં પ્રાચીન રૂપોનો આ પ્રત વિશેષ સંગ્રહ કરી રાખે છે. હવે પ્રાચીન કાવ્યમાળાની આવૃત્તિનું ૧૬૧ મુ તથા ગૂ૦ વ૦ સોસાયટીની પ્રતનાં પદ ૧૩૭ અને ૧૫૦ માં સમય આપ્યો છે તે એક બીજાને મળતો નથી, અને તે મેહેતાજીને હાર આપ્યાનો સમય બતાવે છે અને તેમ છે તો તે કંઈ જૂદા જૂદા ન જ હોવો જોઇએ.

"સંવત્ પદર બારોતરામા સપ્તમી ને સોમવારરે,
"તેણે દિવસે દામોદરે આપ્યો, મહેતાજીને હારરે" (પ્રા૦ કા૦ ૧૬૧)

કયો મહિના તે આપ્યો નથી કે આપણે આ સમય તિથિ વાર ખરો છે કે કેમ, તેની જ્યોતિષ્ ગણનાથી પરીક્ષા કરીએ!

"સવત્ પદર બારોતરા વરખે માગશર શુદ સાત્યમ સોમવારરે,
"તેણે દીવસ મેહેતાજીને, દામોદરજીયે આપ્યો હારરે' (ગુ વ. સો. ૧૩૭)

અહિં માસ આપ્યો છે–સાલ ઉપર પ્રમાણે છે, પણ વાર ફેર છે પહેલી કડી જોઇયે તે કરતાં લાંબી છે તેથી માસ અદર ઘુસાડી દીધો લાગે છે. પણ તેની સાથે આ બીજું પદ જુઓ તે શું કહે છે

'સવત્ સત્તર આરોતેરો માગશર શુદ સાતમ સોમવારરે,
"તેણે દીવસ મેહેતાજીને, દામોદરજીયે આપ્યો હારરે' (ગુ. વ સો. ૧૫૦)

અહિ માસ આપ્યો છે તે છેલ્લા પદ પ્રમાણે–વાર પહેલા પદ પ્રમાણે છે–તિથિ બધે એક છે, પણ વરસ ફેર છે તથાપિ ૧૩૭ અને ૧૫૦ એ બે પદોમાં ફેર છે તો ખરુ કયું કહેવુ? રા. ચતુરભાઇવાળી પ્રતમાં તો આને મળતું પદ જ નથી

હવે કાવ્યદોહનમાંનું આ બાબતનું પદ છે તે શું કહે છે તે જોઇયે. આ પદને લગભગ અક્ષરેઅક્ષર "બ્રહ્મચારી કૃષ્ણારામ"ની સવત ૧૮૭૧ ની પ્રતનું પદ ૨૧૮ મુ છે તે આ નીચે ટાંકિયે છઇયે —

"સવત્ ૧૫૧૨ પદર બારોત્યેરો ચૈત્ર શુદિ સપ્તમી સોમવારે
"અતિ આણદે **માલા ગાઈ નરસૈંયો** ઉતાર્યો પાર્યેરે ૧
'વૈધૃત ને વ્યતીપાત એકાદશી વૈષ્ણવભૂખ સુણ્યેરે
"અગમ અગોચર તેહેના પાતીક હેવામા સર્વ જાયેરે ૨
"જે સાભળે ભાવ ધરીને તે નરનારી નર્કી ન થાયેરે,
"**ભણે નરસૈંયો** તે હરિપદ પામે ગરુડ ચડિને વકુઠ જાયેરે ૩

આ પદમાં બ્લેક ટાઇપમાં મુકેલા શબ્દોજ આ કાવ્યના કર્તૃત્વની વાત પોતાની મેળે *કહેશે, એટલે અમારે તેના ઉપર વિશેષ ટીકા આપવાની જરૂર નથી.* એની પુષ્ટિમાં માત્ર આજ પ્રતમા પદ ૧૮૪ મું છે, તેમાં કવિના આર્જવ ઉપરથી શ્રી દામોદરજી પ્રસન્ન થઈ કહે છે તેનું ચિત્ર ગભીર, બોધક અને મનોરજક છે તે આપીશું તો નિરર્થક નહિ ગણાય —

"રાગ ષટ્પંચમ."

"હરખે હરિ ઓચરે, નરસૈંયો ચિત્ત ધરે, સાભળો સર્વ સભાજ વાત
"હાર આપીને હરિ વિનવે વિનતિ કરે, રહ્યા સન્મુખ પ્રભુ જોડી દ્રય હાથ ૧
"મમ પ્રાણ વૈષ્ણવ સદા, જનમ જીવન મુદા, દાખવે દામોદર દીન વાણી
"દુખ સર્વ પરહરી, પ્રેમ પ્રીત્યે કરી, પૂરણ બ્રહ્મ કહે પ્રેમ આણી. ૨

"અધપી દીનડું, જન્મ પેલીનડું, જન તે **ગાય પદ હાર તોહોરાં**;
"ક્રાધે બ્રહ્માંડપતિ, મુખ્ય કરે વિનતી, **નરસૈંયા** તે જનજીવ મોહોરાં" ૩

(બ્રહ્મ૦ કૃ૦ ૧૮૪)

આ પદમાં પણ અમે જે શબ્દો બ્લેક ટાઇપમાં આપ્યા છે તે લક્ષ આપવા યોગ્ય છે. આ પ્રમાણે આ બંને પદો આ કાવ્યના કર્તૃત્વનો અને તે રચાયાના સમયનો નિર્વિવાદ નિર્ણય કરે છે.

રા. સા. હરગોવિંદદાસભાઇએ પોતાની આવૃત્તિમાં આપેલા પદ ૧૬૧ ઉપરની નોટમાં આ પદોમાં કેવો ભિન્ન ભાવ છે તે સૂચવે છે અને તેમાંની એકમાં તો તે જ સંવત્ ૧૯૧૨ ના માગશર શુદ ૭ ને વાર ગુરુવાર આપ્યો છે!!! અમે પણ ઉપર કહેલી તિથિ સિદ્ધ ગણાવા માગતા નથી, પરંતુ કોઈ જ્યોતિષી આ બધી તિથિ માસ વિગેરેનું પરિશોધન કરી કઈ તિથિ ખરી છે તે જણાવશે તો આ અત્યુપયોગી પ્રશ્ન ઉપર કંઈ ઓર જ અજવાળું પડશે. અમુક વર્ષના અમુક માસની અમુક તિથિયે કયો વાર હતો તે ગણત્રી શોધી કાઢવામાં આવે અને તે કાવ્યદોહનની તથા સંવત્ ૧૮૭૧ ની પ્રતોમાં આપેલી તિથિને બરોબર બંધબેસતી આવે તો જે કંઈ થોડો સંશય અવશિષ્ટ રહે છે તે પણ દૂર થાય.

મારો વિચાર બીજે કોઈ પ્રસંગે, અને બીજા કોઈ માસિકમાં, અથવા હારમાળાની માટે એક આવૃત્તિ કાઢવી, એવો મારા કેટલાક મિત્રોનો વિચાર છે, આ બાબત વિશેષ વિસ્તારથી સ્પષ્ટ કરવા માગું છઉં, તેથી આપના મૂલ્ય પત્રમાં વિશેષ જગા રોકવા માગતો નથી. આટલું જ લખાણ સાં થયું નથી."

વિ. સં ૧૯૬૯
દેવશયની એકાદશી
મુંબાઈ.

પ્રગટકર્તા

"સવત્ પદર બારોતરા વરખે માગશર શુદ સાપ્તમ સોમવારરે,
"તેણે દીવસ મેહેતાજીને, દામોદરજીયે આપ્યો હારરે" (ગ્રુ. વ. સો. ૧૩૭)

અહિ માસ આપ્યો છે–સાલ ઉપર પ્રમાણે છે, પણ વાર ફેર છે. પહેલી કડી જોઇયે તે કરતા લાંબી છે તેથી માસ અદર ઘુસાડી દીધો લાગે છે. પણ તેની સાથે આ બીજું પદ જુઓ તે શું કહે છે

"સંવત્ સત્તર બારોનેરો માગશર શુદ સાતમ સોમવારરે,
"તેણે દીવસ મેહેતાજીને, દામોદરજીયે આપ્યો હારરે" (ગ્રુ. વ. સો. ૧

અહિ માસ આપ્યો છે તે છેલ્લા પદ પ્રમાણે–વાર પહેલા પદ પ્રમાણે તિથિ બધે એક છે, પણ વરસ ફેર છે તથાપિ ૧૩૭ અને ૧૫૦ એ બે ફેર છે તો ખરુ કયું કહેવુ? રા. ચતુરભાઇવાળી પ્રતમાં તો આને મળતું પદ

હવે કાવ્યદોહનમાંનું આ બાબતનું પદ છે તે શું કહે છે તે જોઇએ પદને લગભગ અક્ષરેઅક્ષર "બ્રહ્મચારી કૃષ્ણારામ"ની સંવત ૧૮૭૧ ની પદ ૨૧૮ મુ છે તે આ નીચે ટાકિયે છઇયે —

"સવત્ ૧૫૧૨ પદર બારોત્યરો ચૈત્ર શુદિ સપ્તમી સોમવારે,
"અતિ આણંદે **માલા ગાઈ નરસૈંયો** ઉતાર્યો પાર્યરે ૧
"વૈધૃત ને વ્યતીપાત એકાદશી વૈષ્ણવમુખ સુણાયેરે
"અગમ અગોચર તેહેના ચાતીક હેતમાં સર્વ જાયેરે ૨
"જે સાભળે ભાવ ધરીને તે નરનારી નરકી ન થાયેરે;
"**ભણે નરસૈંયો** તે હરિપદ પામે ગરૂડ ચડિને વકુઠ જાયેરે ૩

આ પદમાં બ્લેક ટાઇપમાં મુકેલા શબ્દોજ આ કાવ્યના કર્તૃત્વની પોતાની મેળે કહેશે, એટલે અમારે તેના ઉપર વિશેષ ટીકા આપવાની જરૂર એની પુષ્ટિમાં માત્ર આજ પ્રતમા પદ ૧૮૪ મુ છે, તેમાં કવિના આર્જવ ઉ શ્રી દામોદરજી પ્રસન્ન થઈ કહે છે તેનું ચિત્ર ગંભીર, બોધક અને મનોરજક હે આપીશુ તો નિરર્થક નહિ ગણાય —

"રાગ ષટ્પંચમ."

"હરખે હરિ ઓચરે, નરસૈંયો ચિત્ત ધરે, સાભળો સર્વ સભાજ વાત
"હાર આપીને હરિ વિનયે વિનતિ કરે, રહ્યા સન્મુખ પ્રભુ જોડી દ્વય હાથ
"મમ પ્રાણ વૈષ્ણવ સદા, જનમ જીવન સુદા, દાખવે દામોદર દીન વાણી
"દુઃખ સર્વ પરહરી, પ્રેમ પ્રીત્યે કરી, પૂરણ બ્રહ્મ કહે પ્રેમ આણી

"અધપી દીનહું, જન્મ લેહીનહ્ય, જન જે ગાય પદ હાર તોહોરાં;
"કોપ્યે બ્રહ્માંડપતિ, મુખ્ય કરે વિનતી, નરસૈંયા તેં જનજીવ મોહોરાં" ૩

(બ્ર૦ કૃ૦ ૧૮૪)

આ પદમાં પણ અમે જે શબ્દો બ્લેક ટાઇપમાં આપ્યા છે તે લક્ષ આપવા ગ્ય છે. આ પ્રમાણે આ બંને પદો આ કાવ્યના કર્તૃત્વનો અને તે રચાયાના સમ-નો નિર્વિવાદ નિર્ણય કરે છે.

રા. સા. હરગોવિંદદાસભાઇએ પોતાની આવૃત્તિમાં આપેલા પદ ૧૬૧ ઉપરની
આ પદોમાં કેવો ભિન્ન ભાવ છે તે સૂચવે છે અને તેમાંની એકમાં તો
૧૨ ના માગશર શુદ ૭ ને વાર ગુરુવાર આપ્યો છે!!! અમે પણ
ગણાવા માગતા નથી, પરંતુ કોઈ જ્યોતિષી આ બધી તિથિ
કઈ તિથિ ખરી છે તે જણાવશે તો આ અત્યુપયોગી
. અમુક વર્ષના અમુક માસની અમુક તિથિએ
આવે અને તે કાવ્યદોહનની તથા સંવત્
તી આવે તો જે કંઈ થોડો

વિષયાનુક્રમણિકા.

આરંભપૃષ્ઠ.

નરસિંહ મેહેતા કૃત

કાવ્યસંગ્રહ.

નરસિંહ મેહેતા કૃત

કાવ્યસંગ્રહ.

*હારમાળા.

†ક્ષેપક–પદ ૧ લુ–રાગ આશાવરી.

શ્રી દામોદર મંદિર સુંદર, જુનાગઢ જાણો જુગ આજ,
ધર્મવંત શ્રુતિ શાસ્ત્ર સનાતન, વિના વૈષ્ણવ મંડળિકનું રાજ   શ્રી દામોદર૦
એક સમે મેહેતા મોસાળે, આવ્યા મામા મંદિર સાર,
નિત્ય પ્રત્યે એમે હરિ મંદિર, કરે કીર્ત્તન હરિનો વ્યાપાર   શ્રી દામોદર૦
સુરંગના સખીઓની સાથે, ગાન તાન કરે રંગ અપાર,
મનશુ મન પ્રસન્ન થઈ છબીલો, મેહેતા કંઠ આરોપે હાર   શ્રી દામોદર૦
તે ચરચા ચાલી ચાચરમાં, સુણી મામો મન સોચે તેહ
મેહેતાને શીખામણ દીધી, તું આજ પછે ન કરીશ એહ   શ્રી દામોદર૦
ત્યારે મેહેતે મન વિમાસ્યું, એ પાપી મુને વારે આજ,
સમજે નહિ કાંઇ સાન વેણો, હાર આપે મને માહારાજ   શ્રી દામોદર૦
મોરડ સઘળે મોહોર થયો છે, કળિમાં કો કારણ છે એહ
નરસૈંયો હરિ કીર્ત્તન નવ મૂકે હરિને ગમશે થાશે તેહ   શ્રી દામોદર૦

---

* આ હારમાળાના ૮૮ પદ સુધીનું સંશોધન સ્વર્ગવાસી રા બા હરિલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવે કર્યું છે ને તે પછીનો ભાગ મેં, એમણે મેળવેલી પ્રતોપરથી સુધાર્યો છે એમાં જે જે પ્રતોપરથી, શાસ્ત્રીય રીતિએ સ્વર્ગવાસીએ શોધન કર્યું છે તે મહીં નાખી, માત્ર મૂળ પ્રત જ રાખી છે
સં કર્ત્તા

વંથલીની પ્રતમાં 'હારના પદ,' જુનાગઢની પ્રતમાં 'ભક્ત શિરોમણી નરસિંહ મેહેતાના હાર સમાના પદ,' કવિ નર્મદાશંકરવાળી પ્રતમાં 'નરસિંહ મેહેતાની હારમાળા,' છે
હ હ ધ્રુવ

† ક્ષેપક ભાગ નરસિંહ મેહેતાનો જણાતો નથી એ ભાગ માત્ર એક જ પ્રતમાં છે, ને બીજી છાપેલી પ્રત પ્રાચીન કાવ્યમાળામાં છે જે, નૃસિંહમેહેતાની હારમાળાનો સંબંધ ગોઠવવા માટે, પાછળના કોઇ કવિએ રચેલો જણાય છે
હ હ ધ્રુવ

ક્ષેપક-પદ ૨ જું-રાગ આશાવરી.

લોક અણસમજણા જમ તમ બોલે, રે કામનીશું રમે કામી એહ;
કાનોકાન વાત અન્યોઅન્ય કરતાં, જઈ, રાજાસું પોહતી તેહ. લોક૦
રાજાએ મનમાં વિમાસિયું, એને તેડાવું મુજ ભણી;
જોઉં જૂઠો કે સાચો ધરમી, કરું સભા સંન્યાસી તણી. લોક૦
સેવકને તેડી શીખ જ દીધી, નરસૈયાને લાવો અહીં;
શીઘ્ર થઈ સેવક સૌ આવ્યા, મેહેતાનો ઉતારો જહીં. લોક૦
કહ્યું આવો મેહેતાજી વેગે, બોલાવે છે તમને રાય;
તેની સાથે ચાલ્યા મેહેતો, હરિ સાચાની કરશે સાય. લોક૦

ક્ષેપક-પદ ૩ જું-રાગ આશાવરી.

નાગર સહુ મળીને ચાલ્યા, વળી પ્રજાનો સાથ;
રાજ સભામાં આવી બેઠા, કહે કરજોડી હાથ.
કહે નાગર સાંભળિયે રાયજી, અમો નવ રહેવાય;
અમારી વહુ બેટી સર્વે, નરસૈયાને મંદિર જાય.
લાજ મૂકી નાત જાતની, લંપટ થઈ સૌ નારી,
પાયે ઘુઘરા વાજે રંગે રાચે, દીસંતી વ્યભિચારી.
લંપટ મેહેતો લંપટ નારી, લપટ રંગે રાચે;
લંપટ થઈ હાથ કોટે મેહેલે, લપટ થઇને નાચે.
રાયજી અમોને આજ્ઞા આપો, અમો પરદેશી જઈએ;
અમારી વહુ બેટી બેટેન બગડે, તે દુ:ખ કોને જઈ કહિયે.
રાજા કહે ચિંતા નવ કરશો, અમો શીખામણ દેઉં;
આજ પછી જો કેલ કરે તો, પ્રાણ એહના લેઉં.
શ્રીપાન સન્યાસી ગોસાંઈ ગુણવતા,જોગી ભોગી જોઈ;
વિપ્ર વેદીઆ રાય પામે આવ્યા, મેહેતા તણે વરધોડે.
કહે શ્રીપાન અનર્થ થાય છે, નવ રહે કોની લાજ,
તમો વિના કો દુ:ખ નવ ભાંગે, સાંભળીયે મહારાજ.
ઠામ ઠામથી રાવજ આવી, મંડળિકને લાગી દાઝ,
જાઓ મેહેતાને વેગે લાવો, દેઉં શીખામણ આજ.
મેહેતો સેવક સાથે ચાલ્યા, મનમાં નહિ ચિંતાય;
મંડળિક આગળ ઉભા રહ્યા, સમર્યા વૈકુંઠરાય.

પદ ૩ જુ-રાગ આશાવરી.

મેહેતા-પ્રણામ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમને, દાસની વિનતિ હ્રદે ધરજો;
આજ સમો પ્રભુ મારે આકરો આવીઓ, ચર્ણ શર્ણ સંભાળ કરજો.
મંગળ મુનિજન મન મોહિની, મહિમા અપાર તારો કો નવ જાણે;
રવિ શશિ ઇન્દ્ર ને ઇશ અજ અનુસરે, નિગમ નારદ શારદ વખાણે.
મંત સર્વજ્ઞ કહે ધન તું શામળા, તારે સંત છે પ્રાણ તોલે;
જળચર જળ વિના કેમ કરે જીવશે, પરસ્પરે પ્રીત તો વેદ બોલે.
અંબરીષ ભક્તની ભક્તિ જાણી કરી, ઋષિપર ચક્ર મોકલ્યું ક્રોધ આણી;
શાપ તે આપ લીધો શીર સંતનો, પ્રીતની રીત શ્રીમુખ વખાણી.
માટે મુને મન આનંદ અતિ માધવા, ચરણ પ્રતાપ પદ અભે પામ્યો;
સિંહને સંગ જાંબુક કેમ શોભશે, નરસૈંયો ભવોભવ દુઃખડાં વામ્યો.
રે હરિ, લોક કહે છે જે નરસૈંયો લંપટી, વાધતી વાત રાજાએ જાણી;
સેવક તેડવા મોકલ્યા મંડળિકે, રાખજો બિરદ સારંગપાણિ.
જ્યારે કપટ નથી રે કરુણાનિધિ, તો રાખજો લાજ શામળા મારી;
સુંદરી સહિત હું ગાન કરુ સદા, પૂર્ણ પતિજ પરબ્રહ્મ તારી.
સોરઠા ચોરટા સર્વ જોવા મળ્યા, નગર લોક પાખંડ બોલે;
કીર્ત્તન નવ ચૂકું રે કમળાપતિ, જો મેરુ સહિત મહી શેષ ડોલે.
વાજે વીણા રસ ઝુલરી જાહુરી, ઘુઘરી પાય ઝણકાર બોલે;
નરસૈંયાંચા સ્વામી નિર્ઘટ દાતા સદા, શામળા સમોવડ નાવે તોલે.

ક્ષેપક-પદ ૪ થું-રાગ આશાવરી.

તેહ્મા સત્તર સન્યાસી મુમુક્ષ, પત્ર ફળ કદ કરતા જે ભક્ષ,
સહસ્ર સખા સહિત પરવર્યા, તેણે પુસ્તક હાથે દંડ ધર્યા.
આવ્યા સંન્યાસી સભાને ઠામ, તેનાં કહી સંભળાવુ નામ,
ગોવિંદાશ્રમ માધવા સહી, નરસિંહાશ્રમ મુકુંદા તહી.
રઘુનાથાશ્રમ અંકભૂતા જેહ, અચ્યુતાશ્રમ શ્રીધર તેહ,
વિશ્વંભરાશ્રમ વાસુદેવ, બ્રહ્માનંદ આવ્યા અપશ્વમેવ.
અદ્વિતાશ્રમ કેશવ સ્વામી, અનંતાશ્રમ નારાયણ નામી,
શિવાનંદ બાળકાશ્રમ માંહી, એ સત્તર સન્યાસી આવ્યા તાંહી.

તે સર્વ સહિત બેઠા રાજન, એક એકને દેતા બહુ માન;
નગર લોક આવ્યા સાંભળી, જાણ્યું પરમહંસની મડળી મળી.
સમીપ મેહેતો તેણા ત્યાંય, પરમહંસ મંડળી છે જ્યાંય;
તવ ભીમ ભણે મેહેતાજી સુણો, છે વિષ્ણુ ભક્તનો મહિમા ઘણો.
જે નરસિંહ છે વૈકુંઠનાથ, તે કામની કંઠે ન ઘાલે હાથ;
તું નટવર થઈ નાચે ને ગાયે, એ ધર્મ તો શો કહેવાયે?
એ વૈષ્ણવતા ક્યાંથી લહી, એણી પેર ભીમ પૂછે સહી.

પદ ૨ જું–રાગ ગોડી.

મેહેતો–ભાઈ મુને હરિગુણ ગાવાની ટેવ પડી, મારા નાથજીને ન મૂકું એકે ઘડી;
વિંધાયું મન મારું નવ રહે અળગું, પ્રભુ સાથે મારે પ્રીત જડી. ભાઈ૦
એક દિવસ ઉદ્યમને ગયો તો, તે લેને તું જાણી;
આખા દિવસનો રળીખપી આવ્યો, ભાભીએ ન પાયું પાણી. ભાઈ૦
મેં જાણ્યું ધ્રુવની પેરે કરુંરે, એવી વાત ઉર આણી;
માત વચને ધ્રુવ તપને ચાલ્યા, તેમ અમારે ભાભી ગોરાણી. ભાઈ૦
એમ મન નિશ્ચે કીધું, હરિગુણ ગાઊં વખાણી;
પોતે પોતાનું બિરદ પાળશે, પૂરણ પ્રીત પ્રમાણી. ભાઈ૦
જેણે નામાનું છાપરું છાઇ આલ્યું, આપી કબીરને અવિચળ વાણી;
તેપે તો હું હરિને વહાલો, છબીલોજી આપશે પાણી. ભાઈ૦
એવાં એવાં વચન સુણી મારાં, ભાભી તે બોલ્યાં વાણી;
ઉઠો હિચસિયા હું હસતી હુતી, તતક્ષણ આપું પાણી. ભાઈ૦
ધન્ય ધન્ય વહાલો ભાભી હૃદેમાં, વસિયા સારંગપાણિ;
ભણે નરસૈંયો તે દહાડાની, છબીલાશું પ્રીત બંધાણી. ભાઈ૦

પદ ૩ જું–રાગ આશાવરી.

ભીમ–કોણ છે છબીલો ને કોણ નાથ, કોણે મૂક્યો તારે મસ્તક હાથ,
વિષય શૃંગારમાં તું ભિન્યો રહે, હરિ મળવાનો તું મારગ કહે.
લંપટપણું તું મૂકી દે, અભોટયો અધ્યાત્મ ગ્રહે;
જ્ઞાન વૈરાગ્યને પંથે પળે, તો ગર્ભવાસનો ફેરો ટળે.
આ સઉ સંન્યાસી કેહે છે તને, પછે કહીશ વાર્યો નહિ મને;
ભીમ ભમે નરસૈં કાં ભમે, ગુરુ વિણ જ્ઞાન આવે નહિ સ્વપ્ને.

પદ ૪ થું–રાગ આશાવરી.

મેહેતા–ભાઇ ભોજાઇએ રીસજ કીધી, કઠિન વચન વાગ્યું હૃદે માંય,
રીસાઇને હું ગયો વનમાં, જઈ શિવને પૂજ્યા ત્યાંય. ભાઈ૦
ચૈત્ર સુદી સપ્તમી સોમવારે, મેં મનમાં કર્યો વિચાર,
ઉગ્ર તપશ્ચર્યા માંડી મેં તો, રહ્યો નિરંતર વન મોઝાર. ભાઈ૦
મહાદેવે મને કહ્યુ સમણામાં, માગ માગ તે આપુ તને,
મેં માગ્યું સ્વામી તમને જે વહાલુ, તે કૃપા કરી આપો મને. ભાઈ૦
ભોળા શંકર પ્રસન્ન હુવા, આવી મસ્તક મૂક્યો હાથ,
સોળ સહસ્ર ગોપી સંગ રમતાં, રામ દેખાડ્યો વૈકુંઠનાથ. ભાઈ૦
બ્રખુભાન દુલારી ને નંદલાલા, સખી સમાણી સર્વે સાથ,
પરમ કૃપાળ દયાળજી રમે, ત્યાં દીપક ધરાવ્યો મારે હાથ ભાઈ૦
હેત આણી પોતાનો માની, મહાદેવ વચન બોલ્યા તે વાર,
નરસૈયા આ લીલા ગાજે, જે જોયુ કૃષ્ણાવતાર ભાઈ૦

પદ ૫ મું–રાગ આશાવરી.

ભીમ–આજ કળિયુગના લોક વિષયી, વળી વિષયા તે ગાઈરે,
કૃષ્ણે કીધુ તે આપણ કેમ કરીએ, તે લોક રહેશે વાત સાહી. આજ૦
કૃષ્ણે જેને ગોવર્ધન ધરિયો, તે આપણે કેમ ધરાયરે,
કૃષ્ણે જેને દાવાનળ પીધો, તે આપણે કેમ પીવાય. આજ૦
કૃષ્ણે નવા કીધા વચ્છ બાળક, જે હર્યાં હતાં બ્રહ્માય રે,
કૃષ્ણે જેને કાળિનાગ નાથ્યો, તે આપણાથી કેમ થાય આજ૦
તું થા સન્યાસી જઈ રહે કાશી, ભલો હોય તો નિર્ગુણ ગાની રે,
ભીમ ભણે મા ભૂલ્ય નરસૈંયા, ગર્જના કરી મુખ ઘણી આજ૦

પદ ૬ ઠ્ઠું–રાગ આશાવરી.

મેહેતા–વિષયી તાર્યાં રે વિષયી, વિષયી તારતાં ન લાગી વાર રે,
પતિત હતા તે પાવન કીધા, ધરીને કૃષ્ણ અવતાર. વિષયી૦
કોઇ કહેશે વિષયી કિયા તાર્યાં, જેહે એ રસ ચાખ્યો રે,
મન કર્મ વચન મેહેતાજીને અર્પી, નાથજી હૃદેમા રાખ્યો. વિષયી૦

સાંભળ્ય ભીમ મેં ટીકા વિનોદી, તમો મુક્તિ વાણી ન ગાઓ રે;
ધન્ય વૃંદાવન ધન્ય નરસૈંયો, જેનો નાથ હૃદેમાં સમાયો. વિષયી૦

પદ ૭ મું–રાગ આશાવરી.

ભીમ–સાંભળરે નરસૈંયા સાચું, મુજને દેખાડો અહીં રે;
મોટાથી હરિ છે મહા મોટા, કેમ હૃદેમાં સમાય સહી. સાંભળરે૦
જો ગિરી મોટો મંદ્રાચળ કહિયે, તો સાગર માંહી ભીજે રે;
જો સાગર અતિ મોટો કહીયે, તો ધરા ઉપર ધરીજે. સાંભળરે૦
જો પૃથ્વી અતિ મોટી કહિયે, તો શેષ મસ્તક કણીકા ભાર રે;
જો શેષ સમર્થ અતિ મોટો કહીયે, તો નીલકંઠ કરે હાર. સાંભળરે૦
જો મહાદેવ અતિ મોટા કહિયે, સુર ઇંદ્ર બ્રહ્મા જેહ રે;
તે સકળ વસે છે નિરંતર, હરિના મુખમાં તેહ. સાંભળરે૦
એવા મોટા હરિ વિશ્વ પોતે ધરી, કેમ સમાય ઊર સંતતણે રે;
કોણ સાધન તને હરિ હૃદયે વસે, મૂકને હઠ નાગરા ભીમ ભણે. સાંભળરે૦

પદ ૮ મું–રાગ સામેરી.

મેહેતો–મારા વા'લાજીશું બોલતાં વાધ્યું રે,
આણી આણી વાટડિયે, ઓ ભીમ જો ચાલ્યા વાટડિયે;
સાચુ સગપણ શામળાનું, વિસરિશું તે તારી છાતડિયે. આણી૦
પેર પ્રભુની મુજને લાધી, મારા વહાલાજીને પ્રેમ રસ ભાવે રે;
કુમકુમ કાજળ ટીલાં ટપકાં, નેહ વિના નાથ ન આવે. આણી૦
એ નેડો હવે હું નવ મેલું, રાખુ હૃદયા મોઝાર રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની સંગે રમતાં, આનંદ અંગ અપાર. આણી૦

પદ ૯ મું–રાગ સિંધુડો.

મંડળિક–અલ્યા કૂડ કપટી લંપટી કાહવે સદા, પાખંડરૂપ નાગર જાત,
રાય મંડળિક મદ ભર્યો ઓચરે, સાંભળો કુલ મંડળી વાત. કૂડ૦
જો હરિ હારજ એને આપશે, તો દુઃખ નથી દેતા;
અચરજ દાખ્યા વિના નહિ છૂટે નાગરા, સબળ દામોદર રાય પિતા. કૂડ૦
માળા તિલક પાખંડ રચે સદા, સુંદરી સગ તું રંગ રાતો;
ભણે નરસૈંયો, ધૂર્ત સુણ્ય નાગરા, આવડું શું મદ ભેર ગાતો. કૂડ૦

પદ ૧૦ મુ–રાગ સિંધુડો.

મેહેતો-ભક્તનો ઇષ્ટ તું કૃષ્ણ કહાવે સદા, મામ મૂકે શુ રે નદલાલા,
ઇદ્રિનો વૈભવ સુદામાને આપિયો, આજ કૃપણ થશે કાનડ કાળા ભક્ત૦
હરિ મારો હાથિયો, કાળિનાગ નાથિયો, અર્ધ ઉતરડિયો જમુના ઘાટે,
તે બળ તાહરુ ક્યાં ગયું કાનુડા, આજ નાઠો શુ રાધાજી માટે. ભક્ત૦
શિશુપાલ નરકાસુર જરાસધ જીતિયા, અનેક જોદ્ધા તણા છોડિયા બધ,
પ્રબળ બગાસુર તૃણવત ત્રોડિયા, કેશી કસના તેં મોડ્યા કઠ ભક્ત૦
ભાવે કભાવે જેણે તુંને આગધિયો, તે જનુનીને જઠર ન આવે વળતો,
ભણે નરસૈંયો સ્મરણ તારુ કરે, રાખે બાળકને બાપ બળતો ભક્ત૦

પદ ૧૧ મુ–રાગ મારુ.

રઘુનાથાશ્રમ-અલ્યા રામજીનું લીજે નામ, તેણે ભવ છૂટિયે રે,
તુજ કૃષ્ણથી નવ સરે કામ, મિથ્યા કાસા કૂટિયે રે અલ્યા૦
રામનુ નામ નામદેવે લીધુ, તેની મોઇ જીવાડી ગાય,
નિર્મળ નામ રામજી કેરુ, તે લેતા કોટી પાતિક જાય અલ્યા૦
રાજીવલોચન ભવદુ ખ મોચન, દીનાનાથ દયાળ,
રામને મૂકી શુ ગ્રહી રહ્યો છે, ગૌચારન ગોપાળ અલ્યા૦
સીતાનો સ્વામી અતરયામી, જેને નામે ભવ નિસ્તાર,
રઘુનાથાશ્રમ કહે નરસૈંયા સુણ, માગમાગ રામજી પાસે હાર અલ્યા૦

પદ ૧૨ મુ–રાગ આશાવરી.

મેહેતો–રે ઘરડા થઇશુ ત્યારે રામજી કહીશુ, આપણા કહ્યાનો મારે ખપ નથી,
છેલ છબીલો ને છોગાળો, તેને મૂકીને બીજો ભજવો નથી ઘરડા૦
થડ મૂકી ડાળે કોણ વળગે, મૂકી મોદિક ખડ કોણ ખાયે,
રગ રગીલા છેલને છાડી, મુકુટવાળાને કોણ ગાયે ઘરડા૦
કૃષ્ણજી માત મારે, કૃષ્ણજી તાત છે, સગા સહોદર કૃષ્ણજી સહી,
લોક મુને નદો ને સત મુને વદો, મારે ગોવાળિયો મૂકવો નહી ઘરડા૦
સનક સનદન મુનિજન વદન, તે હરિ મારે હૃદે રહે,
ગિરિધરધારી ને કુજબિહારી, ભક્તવત્સળ બિર્દ વિઠ્ઠલો વહે. ઘરડા૦
પૂરણ બ્રહ્મ ને સદા હિતકારી, દોહેલુ દાસનુ નવ સેહે,
નરસૈંયાચા સ્વામિને ભૂલ મા સન્યાસી, ગર્જના કરી કૃષ્ણ કૃષ્ણ કેહે ઘરડા૦

પદ ૧૩ મું-રાગ સામેરી.

ભીમ-જો જો રામજીને નિંદે નાગરા, એને અધ્યાતમ બ્રહ્માનો આવરો ટેક.
રામજી વિના કોણ ભવજળ તારે, તું જોને મન વિચારી રે;
ચરણ શરણ પ્રતાપથી રે, ઓધારી ગૌતમ નારી. જુઓ૦
સાગરમાં જેણે શલ્યા તારી, ટીમરને વૈકુંઠ આપ્યું રે,
ચિરંજીવી વિભીષણ કીધો, રાવણનું કુળ ઉથાપ્યું. જુઓ૦
રામને જાણો શંકર સરખા, તારક મંત્રનું હાર્દ લહે રે,
ભીમ ભણે કાં ભૂલે નાગરા, ગર્જના કરી મુખે રામજી કહે. જુઓ૦

પદ ૧૪ મું-રાગ સામેરી.

મહેતો-એમી રહેને, એમી રહેને, રામ દાસિયા.
અલ્યા તું બેશી રહે રામ દાસિયા, તેં તો હવે રામ ઉપાસિયા. એમી૦ ટેક.
રામજીના સેવક હોય સમદષ્ટિ, તે કોને નવ બોલે સારું રે,
રામ કૃષ્ણમાં અંતર શાનો, જ્ઞાન તારું ક્યાં નાઠું. અલ્યા૦
પૂરણ બ્રહ્મ છબીલો મારો, જેણે ગોકુળ ગાય ચારી રે;
સત પાળ્યું શ્રીતાપતિ સ્વામી, એક પતિવ્રત ધારી. અલ્યા૦
જેણે કસ કુળ નિકંદન કીધું, છેદ્યાં રાવણનાં શીશ રે,
રાજ્ય વિભીષણ ઉગ્રસેનને આપ્યું, એવા એ જગદીશ. અલ્યા૦
તુંબડાં લીધે વિરાગ કીધે, રામ મળે નહીં, જ્યાં લગી નહિ વિવેક રે;
ભણે નરસૈંયો સાંભળ ભૂર ભીમડા, રામ કૃષ્ણ બેઉ એક અલ્યા૦

પદ ૧૫ મું-રાગ સિંધુડો.

ભીમ-શ્રી રઘુનંદન મંદ હું માનવી, દાનવી બુદ્ધિ ટાળો રે દેવા;
મનના સ્વાદને વાદ કરી બોલીએ, ભૂલીએ રામજી તારી સેવા.
અકળ અવિનાશ પ્રકાશ મન કીજીએ, દીજીએ દર્શન રામ રૂડા,
રામ નામનો વિશ્વાસ આવ્યો નથી, તે નર ભવજળ મધ્ય બૂડ્યા.
અંબરીષ વિભીષણ પરમ વિચક્ષણ, અંજની સૂત હનુમાન દાસ,
ભીમ ભણે જેણે રામજી ઓળખ્યા, છુટયો તેનો આ ગર્ભવાસ.

રાગ ૧૬ મું-રાગ મારુ.

મહેતો-શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ, મારે તો શ્રીકૃષ્ણ મહારાજ,
રંગીલો છબીલો ને છોગાળો, અવરસું નહિ કાંઈ કાજ. મારે૦

દુર્મતિયા દુર્બુદ્ધે કરીને, મિથ્યા આણે વાજ;
વિવેક વાતને કંઈ નવ જાણે, દિલમાં રાખે દાઝ. મારે૦
મન મમતા આણે, આપ વખાણે, જાણે નહિ કાંઈ મર્મ;
ભણે નરસૈંયો કૃષ્ણ સેવ્યા વિના, ભાગે નહિ કાંઈ ભર્મ. મારે૦

પદ ૧૭ મું–રાગ આશાવરી.

નરસિહાશ્રમ–નરસિહાશ્રમ કહે સંન્યાસી,બાવન ખટ માસ મેં સેવી કાશીરે;
આત્મ વિદ્યા મેં ઘણી ઉપાસી, તોએ ન મળ્યા મને અવિનાશી. નર૦
બોંતેર ખટ માસ રહ્યો હું પ્રયાગે, સવાસો મથુરાં મેલ્યું રે;
તોએ સ્વપ્ને ના દીઠા કૃષ્ણજી, તો તને દર્શન કેવું? નર૦
પચ્ચાશ વર્ષ નિમિષારણ્ય રહ્યો, પુષ્કર રહ્યો પચાશ રે,
કેદારગઢ કામરુ ભમિયો, તોએ ન મળ્યો અવિનાશ. નર૦
સર્વ ઉપર સંન્યાસી થાશે, તારી પત તો જાશે પરી રે;
નરસિંહાશ્રમ કહે નરસિહડા, બેશી રહેશે તારો અરિ હરિ. નર૦

પદ ૧૮ મું–રાગ માળવ.

મેહેતો–રહે રહે ભગુવા લવરી કરતો, ભલો હોય તો અહિંયાથી જા;
રળવાનું તને જોર ન હોય તો, રાખ ચોળીને ભીખી ખા. રહે૦
અદેખાઇ કરતો રહે જોગટા, લવરી કરતો ઉઠી જા;
જો પેલા વડના ટેટા મધ્યે, નાથ મારો બિરાજે ત્યાં. રહે૦
વારે વારે તુજને કહું છઉં, શામળિયાનુ સ્મરણ સાહ;
ભણે નરસૈંયો સાંભળ્ય ભગુવા, માળા ઘાલીને વૈષ્ણવ થા. રહે૦

પદ ૧૯ મું–રાગ માળવ.

અદ્વિતાશ્રમ–મહા રાંડનો મને માળા ધરાવે, જોતાં સૂધો કપટી સહી;
માળા તિલક ને છાપા છાપે, તુજને બ્રાહ્મણ ગણવો નહીં. મહા૦
આદ્ય અત મધ્યે તું જોની, એવું કર્મ કહ્યું કીએ ઠામ;
પોતે પોતાનો ધર્મ તજીને, સગુણ બ્રહ્મનું લે છે નામ. મહા૦
ઘેલો રાજા ને તું પણ ઘેલો, એમાથી કોઈને નથી કામ;
અદ્વિતાશ્રમ કહે સન્યાસી, મેલી દે તારો સુંદરશ્યામ. મહા૦

પદ ૨૦ મું–રાગ મારૂ.

મેહેતા–તે કેમ મૂકયો જાય, ભગુવા, તે કેમ મૂકયો જાય,
જેને શુક સનકાદિક ગાય, ભગુવા, તે કેમ મૂકયો જાય. ટેક.
વિષયી જનને ઉદ્ધારવા વહાલે, ભુતળ અવતાર લીધો રે,
છોગાળો ને છેલ છબીલો, જેણે વિશ્વ કૃતારથ કીધો. ભગુવા૦
જેણે જેવો દીઠો તેવો ગાયો, મેં રસીક રંગી ગાયો રે,
રાધાની સંગે હીંચ લેતો, તે મારે હૃદયે સમાયો. ભગુવા૦
મધુર વચન કહી વિનવિયો, નિરખ્યો કાનુડો કામી રે,
વિરહ વિસારણ દુઃખનો ભજન, તે નરસૈંયાચો સ્વામી. ભગુવા૦

પદ ૨૧ મું–રાગ માળવ.

ભીમ–જો બ્રાહ્મણ તો વૈષ્ણવ કીમ છે, વૈષ્ણવ તે નવ બ્રાહ્મણ નામ,
માળા તિલક પાખંડ કરીને, તેં વણસાડ્યું આખું ગામ. જો બ્રા૦
ગાન કરીને ગાતો નાચે, નારી સકળ વૈષ્ણવડી. કીધ,
નટવાની પેરે શું કરે નાગરી, દામોદરરાયને દોષ કાં દીધ. જો બ્રા૦
પાખંડે પેટ ભરે બહુ પેરે, આજ મંડળિકે સહાયો હાથ,
ભીમ ભણે છૂટશે નરસૈંયા, જો જપશે તું રઘુપતિનાથ. જો બ્રા૦

પદ ૨૨ મું–રાગ આશાવરી.

મેહેતા–અદેખા લોક તે અણઘટતું બોલે, મર્મ જાણ્યો ન જાય રે,
જેનુ મન જે સાથે બાધ્યું, તે વિના તેણે ન રહેવાય અદેખા૦
ભાવિ પદારથ હોય તે પેખે, પ્રીત ભલી મનમાંય રે,
સ્નેહતણું કારણ છે મોટું, તેની આળગી આખ જણાય અદેખા૦
શામળિયો મારે હૃદયે સમાયો, તે જગના લોક શુ જાણે રે,
ભણે નરસૈંયો સાભળ્ય ભુંડા ભીમડા, ફોગટ શાને તું તાણે. અદેખા૦

પદ ૨૩ મું–રાગ આશાવરી.

ગોવિંદાશ્રમ–ગોવિંદાશ્રમ કહે નરસૈંયાને, અમે પ્રીછી પ્રીત તારી રે,
મહાવાક્ય ઉપદેશ વિના તને, કીમ મળે દેવ મોરારી. ગોવિંદા૦
શ્રીપાત થઈને અમે સર્વસ મૂક્યું, અષ્ટાંગયોગ અમે સાધ્યો રે,
અમો દંડ કમંડળ ધારી રહ્યા, તું માળા ધારી કેમ વાધ્યો. ગોવિંદા૦

નાચ્યા ખુંદ્યા ને તાળ વજાડી, એમ પરમ પદ નવ લહિયે રે;
ઉદર ભરવાને પાખંડ કરવા વળી, લોકને અદેખા ન કહિયે. ગોવિંદા૦
મુકને માળા ને તજને ગોવાળા, અમો આપિયે ૐકાર રે;
ગોવિંદાશ્રમ કહે નરસૈયાને, નાચે કુદે ન પામે હાર. ગોવિંદા૦

પદ ૨૪ મું–રાગ મારુ.

મેહેતા–સિદ્ધિ ન હોય રે, શ્રીપાતને, સિદ્ધિ ન હોય રે;
વૈષ્ણવ વિના તર્યાં નહિ કોય, શ્રીપાતને, સિદ્ધિ ન હોય રે. ટેક૦
કીઆ સંન્યાસી શરણુ જ પામ્યા, દંડ ભેખ જટાધારી રે;
તું વૈષ્ણવની નિંદા કરે તો, નરકતણો અધિકારી. શ્રીપાત૦
કાં સ્ત્રી મરે કે ખાવા ટળે ત્યારે, મુંડમુંડાવી ભગવાં પેહેરો રે;
પ્રેમ ભક્તિ વૈરાગ્ય વિના રે, કુંકાવો કાન બેહેરો. શ્રીપાત૦
તારા ૐકારનું કરને અથાણું, મારી સાથે વૃંદાવન ચાલ રે;
ભણે નરસૈયો મેલ તારુ કમંડળ, કરમાં આ તાળ આલ. શ્રીપાત૦

પદ ૨૫ મું–રાગ મારુ.

ભીમ–વાંકી વાણી રે, મેહેતા, તારી વાંકી વાણી રે;
ૐકારથી તાળ વખાણી, મેહેતા તારી વાંકી વાણી. ટેક૦
રાગ કરી કીર્તન ગાએ, વળિ વળિ કોટ હલાવે રે;
ઉત્પાત વાત કરે નરસૈંયા તું, શ્રીપાતને તાળ ઝલાવે. મેહેતા૦
નિર્ગુણ બ્રહ્મને મૂકી દઈને, વિષય શૃંગાર તું ગાય રે;
નાચી બ્રાહ્મણ ભ્રષ્ટ થયો શું, ક્યાં છે વૈકુંઠરાય. મેહેતા૦
નિંદા કરે છે પરમહંસની, કોણે કીધો તને ઘેલો રે;
ભીમ ભણે ભજ નિર્ગુણ બ્રહ્મને, મૂકી દે છેલ છબીલો. મેહેતા૦

પદ ૨૬ મું–રાગ પરજ.

મેહેતા–તે કેમ મૂકિયે રે, અદક્ષણુ મૂકયો ન જાય;
સૂક્ષ્મરૂપે શામળિયોજી, મારા હ્રદેમાંય સમાય. તે કેમ૦
અમે વૈષ્ણવ છીએ છેલ છબીલાના, શું સમજે ગોસાંઈ રે;
વૃંદાવન માંહે છબીલે, દીધું ગોપીને સાંઈ. તે કેમ૦
નરસૈંયો હરખે હરિગુણ ગાશે, ભીમડો રીમે બળશે રે;
આપણ બેઉએ વાદે વળગ્યા, કોણ જાણે કોણ તરશે. તે કેમ૦

પ્રેમરસનો સ્વાદ શકર જાણે, કે જાણે શુક યોગી રે,
એક જાણે છે વ્રજની રે નારી, બીજો નરસૈંયો ભોગી. તે કેમ૦

પદ ૨૭ મું–રાગ પરજ.

સહુચરાનંદ–નથી પામવા રે, વેરાગ વિના ભગવાન,
તને દર્શન ક્યાંથી ભાઈ, વિના આતમજ્ઞાન. નથી૦
વેરાગ જો શુકજીએ ભોગવ્યો, ધ્રુવ અંબરીષ પ્રલ્હાદ રે;
તે વિદ્યા તે તારે ક્યાંથી, એ મિથ્યા કરવો વિવાદ. નથી૦
વેરાગ જોને હવો વિદુરને, તે પામ્યો દેવ મોરાર રે,
તારી પેઠે કોઇએ ન ગાયો, નાગો ભુંડો શણુગાર. નથી૦
લપટપણે હરિ નહીં મળે, રાડજ મિથ્યા લાગી રે,
સહચરાનંદ સ્વામી કે છે નરસૈંયા,અલ્યા મુકને ગોપાલ થા વેરાગી. નથી૦

પદ ૨૮ મુ–રાગ માળવ.

મેહેતા–મુંડ મુડાવીને ટોપી ઘાલી, એમ ન થઇએ વેરાગી રે,
અમો છું વૈષ્ણવ છેલ છબીલાના, તે સાથે લગની લાગી. મુંડ૦
મમતા ભાગી તે વેરાગી, અનહદ શૃંગી બોલે રે,
ભેખ ધરીને દ્વેષ કરે તે, જોગી અસુરને તોલે. મુંડ૦
સસાર વેવાર સર્વે સાચવિયે, વિકારથી વેગળા રહિયે રે,
સર્વે ભૂત સમદૃષ્ટે પેખે, તેને વેરાગી કહિયે. મુંડ૦
અભિમાને તેં તો સુકૃત ખોયું, પ્રીત રગ નથી લાગો રે,
ભણે નરસૈંયો ભેખ તજીને, પેહેરને પચવસ્ત્રનો વાગો. મુંડ૦

પદ ૨૯ મું–રાગ માળવ.

માધવાશ્રમ–રહે રહે ઘેલા નાગરા, આવડો શાનો અહંકાર,
વૈષ્ણવ નામ ધરાવે તો, ચડભટવામા શો સાર રહે૦
હરિજન હોય તે બકે ન ઘેલુ, રહે લક્ષ્મીવરમા લીન રે,
પચવિષય પચવસ્ત્ર તજીને, એક રહે કોપીન. રહે૦
શુકદેવ, વ્યાસ ને દુર્વાસા, ભગુવા અંગીકાર કરતા રે,
નાગરા નટવાની પેરે ભકનો, શણુગાર કે દી ન ધરતા. રહે૦
શ્રીકૃષ્ણ સ્વામી તો સર્વનો, ભક્તનો વિશ્રામ રે,
માધવાશ્રમ કહે નરસૈંયા, ભિન્ન નથી કેશવ રામ. રહે૦

પદ ૩૦ મું–રાગ સામેરી.

મેહેતો–ભેખ ઉપર શું ભૂલો સંન્યાસી, ભેખ ઉપર શું ભૂલો;
લગન નહીં લક્ષ્મીવર સાથે, તેણે તમે તો ડૂલો. ભેખ૦
જેને રંગ રંગીલાસું લાગ્યો, તે સહુ પામે સુખ;
ભેખ ધરીને ભગુવાં પહેરે, તે બહુ પામે દુઃખ. ભેખ૦
મારે છે શામળિઓ સાચો, મુજને આપશે હાર;
ભણે નરસૈંયો સુણો સંન્યાસી, તમને થશે ફિટકાર. ભેખ૦

પદ ૩૧ મું–રાગ મારુ.

ભીમ–હાર ન આપે રે, અલ્યા તને હાર ન આપે;
જેને સંન્યાસી સાથે રે, અલ્યા તને હાર ન આપે રે. ટેક.
ભક્તિ વિના તું ભૂલ્યો ભમે રે, જીવ જન્તળમાં વણુધ્યો રે;
ઘણા દિવસ છાનો દભ ચલાવ્યો, હવે સાંકડે સળગ્યો. અલ્યા૦
પૂરણુ બ્રહ્મ પુરુષોત્તમ સ્વામી, રહ્યો વિશ્વ પ્રકાશી રે,
તે સાથે નહીં પ્રીત જ પૂરી, હવે ક્યાં જઇશ નાશી. અલ્યા૦
નિર્ગુણ બ્રહ્મની નિંદા કરે છે, ઘેલા ગર્વ કાં રાખે રે;
ભીમ ભણે તું હાર ન પામે, વિના રામજી ન ભાખે. અલ્યા૦

પદ ૩૨ મું–રાગ મારુ.

મેહેતો–શાપ ન લાગે રે, અલ્યા ભક્તને શાપ ન લાગે;
જેને દુર્વાસા આગે રે, અલ્યા ભક્તને શાપ ન લાગે રે ટેક.
અંબરીષને દુર્વાસા નડિયો, શાપ દીધો મહા માઠો રે;
સુદર્શન તે પૂઠે પળાયું, ત્યારે ઋષિ ચડપ દેતો નાઠો. અલ્યા૦
શિવ બ્રહ્માદિક દેવ મુનિજન, કોએ શરણ નવ દીધું રે;
રાજાની જઇ સ્તુતિ કરી ત્યારે, ચક્ર વાળીને લીધું. અલ્યા૦
ફરી ફરી ઋષિશ્વર શરણે આવ્યા, હરિજન મોટા કીધા રે;
અંબરીષ કારણ કૃષ્ણજીએ, દશ અવતાર લીધા. અલ્યા૦
બ્રહ્મા રુદ્ર બેઉ સાખ જ પૂરે, દેવ ગંધર્વ સઉ જાણે રે.
ભણે નરસૈંયો નિષ્ફળ નહિ જાએ, કૃષ્ણને જેહ વખાણે. અલ્યા૦

પદ ૩૩ મું–રાગ મારુ.

ભીમ–વિચારે હાર જડશે રે, અલ્યા તને હાર વિચારે જડશે;
વણુ વિચારે વિપત્ત પડશે રે, અલ્યા તને હાર વિચારે જડશે. ટેક.
અલ્યા તું પાઘડી બાંધે ખૂણાળી, ઝીણા જામા ને પટકા રે;
સ્ત્રી સામું જોઇ આંખ નચાવે, વળી કરે હાથના લટકા. અલ્યા૦
નગર સ્ત્રી તને મોહી રહી, તું લંપટ દંભ ધારી રે;
કામની કંઠે બાંહે ધરીને, નાચે નચાવે શું નારી. અલ્યા૦
હમણાં હાર મંગાવની મેહેતા, તારો કોણુ છે દેવમોરારી રે;
ભીમ કે બે ઘડીનું સાટું, નહીંતર રાયજી નાંખશે મારી. અલ્યા૦

પદ ૩૪ મું–રાગ પરજ.

મહેતો–હે હરિ! તારે ભરસે વણુશ્યો રે, હું તો તારે ભરસે વણુશ્યો. ટેક.
મંડળિક મુજને મારશે રે, ત્યારે ગોકુળ કેમ રહેવાશે રે;
મારુ તો કંઇ નથી જાતું, તારુ ભક્તવત્સલ બિરદ જાશે. હું તો૦
પ્રહ્લાદથી હિરણ્યકશિપુ તાર્યો, અબરીષથી દુર્વાસા રે;
એકવાર આ દુષ્ટોને હરાવો, મુજને તારી મોટી આશા. હું તો૦
સંન્યાસી સહુ વરવું બોલે, એ ઘણા ને હું એક રે,
વિનતિ કરે નરસૈંયો હાર માટે, વાહલા હવે વળ્યો આંક છેક. હું તો૦

પદ ૩૫ મું–રાગ સોરઠ.

અદ્ભુતાશ્રમ–રહે રહે ઉભો નાગરા, હરિશું ન કીજે ગર્વ રે;
હઠે હાર આપે નહીં, તેં સુકૃત ખોયું સર્વ. રહે૦
હઠે દાનવ પદવી પામે, તે રહે થોડા કાળ રે;
તપોબળે વરદાન જ પામે, તે ઉથાપે ગોપાળ. રહે૦
હિરણ્યકશિપુ હઠે ભરાયો, જોને રાવણુ દુર્યોધન રે;
અકળ પુરુષ નવ હઠ પામે, તું છોડને મમતા મન. રહે૦
કેમ કરી લજ્જા રાખે તારી, તેં હરિ ભજ્યા જમ તમરે;
અટપટી ગત ગોપાળની, એમ કેહ છે અદ્ભુતાશ્રમ. રહે૦

પદ ૩૬ મું-રાગ પ્રભાત.

હેતો-હરિ તું દયાળ હું દીન દામોદરા, જુઓ દીનાનાથ હૃદયે વિચારી;
ચરણ શરણ આવ્યો કૃપાનાથજી, કરની સંભાળ ગોપાળ ભારી. હરિ૦
દેવના દેવ સુણ દેવકીનંદન, ભક્તપાળક એવું બિરદ તારઃ
એમ જાણી ઘટે તમ કરો વિઠ્ઠલા, અવર અદાપ નહિ કાંઈ મારું. હરિ૦
દુષ્ટ ભાવે કરી પૂતના તારી તેં, તેનો જમદૂતનો ભય નિવારી;
મામિકી નામ કીર્ત્તન કરી ઓધરી, તું વિના કોણ તારે મોરારી. હરિ૦
જો મારા કર્મને ભુલીશ તું ભૂધરા, પતિત પાવન તારુ બિરદ જાશે;
છોડતાં તો તું નહિ છૂટે શામળા, છાંડતાં તારુ ઉપહાસ્ય થાશે. હરિ૦
દ્રૌપદીને તેં પટકૂળ પૂરિયાં, થાપીઓ ધ્રુવ અવિચળ આગે;
દાસ નરસૈયો તુજને ભજે જપે, રાખ શર્ણે નહિ તો લાજ લાગે. હરિ૦

પદ ૩૭ મું-રાગ માળવ.

નરસિંહાશ્રમ-વટલ્યો રે નાગર નરસૈંયો, જેણે ઓટ્યુ આહીરનું ખાધું રે;
અવર રસ સર્વ ઢળતો મૂક્યો, વિષ હળાહળ પીધું. વટ૦
જેને બ્રહ્મા વેદ વખાણે, લાગી જોગેશ્વરસું તાળી રે;
સનકાદિકને સ્વપ્ને ન આવે તે, ક્યાંથી મળે વનમાળી. વટ૦
જેને ખાંધે કામળી ને હાથે લાકડી, તે ગૌ ચરાવા જાય રે;
તે નરસૈંયાને સાથ બેસાડી, એકઠો બેશી ખાય. વટ૦
સ્વપ્ન સાચું જાણી વળુંધ્યો, ગળા સ્વાદે ગાય રે;
નરસિંહાશ્રમ કહે તરે નરસૈંયો, જો શ્રીપાતને શર્ણે જાય. વટ૦

પદ ૩૮ મું-રાગ પ્રભાતીયું.

હેતો-અજ્ઞાન અશુદ્ધ તારું મન ચોદિશ ભમે, પ્રીતની રીત તું શું રે જાણે,
પ્રીત વિના તું વિપરીત મુખ ઓચરે, એમ અજ્ઞાન તું કેમ આણે. અ૦
વિશ્વવ્યાપક પાળક છે શ્રી હરિ, તે રઘુનાથને તું શું રે જાણે,
વેદ નેતિ કહે નારદ શારદ સદા જપે, જે હરિ ગોપીકા પ્રેમ આણે. અ૦
જે રઘુવીર રણધીર કહાવે સદા, દશરથ વીર રઘુનાથ કહાવે;
અળગો છે સર્વથી, સર્વ મધ્યે સદા, તે અલ્પ બુદ્ધિને ઘટ કેમ આવે. અ૦
અલ્પ મતિ ઓચરે, જન્મ વૃથા કરે, હરિજન વિના હરિ હાથ નાવે;
ભણે નરસૈંયો હું અસત્ય ન ઓચરું, લીન થયા વિના હરિ કેમ આવે. અ૦

પદ ૩૯ મું–રાગ સોરઠ.

અચ્યુતાશ્રમ–ગર્વ ન કીજે ઘેલડા, શું સાન ગુમાવ્યું,
સુકૃત ખોયું હઠવડે, શું કર્મ કમાયું. ગર્વ૦
નેત્ર છતે થયો આંધળો, જોને મનમાં વિચારી,
જેવી જનેતા આપણી, તેવી જાણ પરનારી. ગર્વ૦
શા કાજે તું અવતર્યો, તેં શું કારજ કીધું,
અમૃતરસ મેલી દેઇને, હળાહળ કેમ પીધું ગર્વ૦
અણઘટતું શું આચરે, હૃદે થયું શું શૂન્ય,
અચ્યુતાશ્રમ એમ આચરે, મેહેતા કા રહ્યો મૂન્ય. ગર્વ૦

પદ ૪૦ મુ–રાગ વેળાવર.

મેહેતા–મુન્ય અમે રહીએ નહીં, હરિયે આપ્યું છે સુખ,
કૃષ્ણ લીલા રસ ગાઇએ, પ્રેમ પરમ સ્વરૂપ સુન્ય૦
મુન્ય રહ્યા જે મુનિયો, તેને નડયું દુ ખ,
હરિ રસને પીધા વિના, ભાગે નહીં ભૂખ. મુન્ય૦
હરિ રસ પીને તરપત થયા, સાચા તે જન,
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળ્યા, તેના ગયાં પાપપુણ્ય. મુન્ય૦

પદ ૪૧ મું–રાગ વેળાવર.

કેશવાશ્રમ–મેહેતા મોટમ નવ કીજીએ, સુધી સમજાતી વાત,
નિર્મળ મન રાખી કરી, સમરને સિતાનાથ મેહેતા૦
સાધનને ના નિંદીએ, સાધન સર્વ સત્ય,
સાધન સાધે પ્રથમથી, તો હોયે ગત્ય મેહેતા૦
પ્રથમ મૂળ સાધન ખરુ, સાધ્યે સીઝે કામ,
કેશવાશ્રમ કે' સુણરે મેહેતા,ભાવે ભજજે શ્રીરામ. મેહેતા૦

પદ ૪૨ મું–રાગ મારુ.'

મેહેતા–રહેવા દે તારો રામ, ભગુવા, રહેવા દે તારો રામ,
તેનુ મરતી વેળા છે કામ, ભગુવા, રહેવા દે તારો રામ. ટેક૦
કેશ પળાય ને નેણાં ગળે રે, શ્રવણે સાંભળતા રહિયે,
લલુતા વાધે શ્વાનની પેરે, ત્યારે રામજી કહિયે ભગુવા૦

જન્મનો જોગી કુટુંબ વિરોધી, ખોઈ બેઠો ધણીઆણી;
રંગીલો છબીલો નરસૈંયાચો સ્વામી, તે કેમ શકે તું જાણી. ભગુવા૦

પદ ૪૩ મું-રાગ કાફી.

મેહેતો-શું સૂતો સોડ તાણી, શામળા શું સૂતો સોડ તાણી;
મેં તો તારી દુલેણુ ન જાણી, શામળા શું સૂતો સોડતાણી. ટેક.
સમોવડ સાથે શોભીએ રે, દેવતા સંગ જુગદીશ;
કીડી ઉપર શો કૂહાડો, મુજ રંક ઉપર શી રીશ. શામ૦
વૃંદાવન દ્રુમ શીતળ છાયા, જમુના ત્રટ સમીર,
રાધાજી તારા ચર્ણ તળાંસે, ઘણું ઊંઘ્યો શ્યામ શરીર. શામ૦
જેમ જાગ્યો દ્રૌપદીને કાજે, ગજની કીધી વહાર;
જરાસંધને જીતી મૂકાવ્યા, રાજા તે વીશ હજાર. શામ૦
માનીતીને કાજે લાવ્યા, પારિજાતકનું ઝાડ;
નરસૈંયાને એક હાર આપતાં, શાનો ચઢે છે પાડ. શામ૦
વસુદેવ નંદ તો મોતે મુઆ છે, મુજ ઉપર શો ક્રોધ,
ભણે નરસૈંયો હવે વાહણુ વાયું, જાગ્યરે જાદવ જોદ્ધ. શામ૦

પદ ૪૪ મું-રાગ કાફી.

પ્રસાદપુરી-તારે કાજે સૂતો, શામળિયો તારે કાજે સૂતો;
અલ્યા વિષયારસમાં ગુથ્યો, શામળિયો તારે કાજે સૂતો. ટેક૦
જ્યાં વિષય ત્યાં વિષ્ણુ નહિરે, એમ બોલે વેદ પુરાણ;
રામ તજી જેણે વિષય રસ ગાયો, તે પુરુષ નહિ પણ પાહાણુ શા૦
શનકાદિક ને શંકર સરખા, નારદ શુક સુજાણ;
ગોરખ, દત્ત, વસિષ્ઠ વખાણે, નિર્મળ શ્રી નારાણ. શા૦
નારાયણને નિદ્રા નથી રે, નરસૈંયા તું અવિધાર,
પ્રસાદપૂરી કેહ તારો કનૈયો સુતો, જ્યારે તે ગાયો શણગાર. શા૦

પદ ૪૫ મું-રાગ કાફી.

મેહેતો-સાચાની કરે સહાય, શામળિયો સાચાની કરે સહાય,
શું જાણે શ્રીપાતો સરવે, હરિતણો મહિમાય શામ૦

તમો જાણો વિષય રસ ગાયો, માયો હરિશું પ્રેમ ઉભરાય;
હરિ લીલા શણગારજ ગાતાં, વિષયી નહીં કહેવાય. શામ૦
શુક સનકાદિક નારદ શારદ, હરિલીલા રસ ન્હાય;
ભણે નરસૈંયો હરિરસ ગાતાં, સકળ કારજ સિદ્ધ થાય. શામ૦

પદ ૪૬ મું–રાગ રામગ્રી.

દેવા ભક્તિ વાહલી, દેવા ભક્તિ વહાલી, વૈકુંઠથી ભૂમિ આવ્યા ચાલી;
અખિલ સ્વરૂપ તારૂં દેવને દુર્લભ, ગોપીકાને કંઠે બાંય ઘાલી. દેવા૦
શ્રીમુખે એમ કહ્યું ભક્ત આધીન છું, તો દાસને પ્રાણુની પેર પાળે;
સર્વની સહાય કરે છે તું શામળા, આજ દુઃખ માહરૂં શે ન ટાળો. દેવા૦
ભક્તિ કારણ જસોદા ઘેર અવતર્યો, કંસ માર્યો, નાથ્યોરે નાગ કાળી;
ભક્તને કારણે અંબરીષ ઉગારીઓ, અવતાર લીધારે તેં વળી વળી. દેવા૦
સ્તંભ ફાડી આવ્યો ભક્તને કારણે, પ્રહ્લાદને અભેદાન દીધું;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભક્તવત્સળ, સદા હારને કાજે કાં અસુર કીધું. દેવા૦

પદ ૪૭ મું–રાગ દેશાખ.

બ્રહ્મભારથી–હઠલીધે અર્થ ન થાય, મેહેતા હઠ લીધે અર્થ ન થાયરે;
આઠ માસ બપૈયો ટળવળે, તેને મેઘ પાણી નવ પાય. મેહે૦
સાચી સેવા વિના રામ રાચે નહિ, ખોટી તારી પ્રીતરે;
આફણીએ હાર આપે હરિરે, હોય જોગ સાધ્યાની રીત. મેહે૦
વાયુને રોધો શરીરમાં શોધો, ઘટ ઘટ રામજીને નિરખોરે;
બ્રહ્મભારથી કહે નરસૈંયા, થા જોગી અમ સરખો. મેહે૦

પદ ૪૮ મું–રાગ સામેરી.

મહેતા–ભોગી રે ભોગી, અલ્યા અમે ભોગી રે ભોગી;
જેનાં પાપ હોય તે થાય જોગી, અલ્યા અમે ભોગીરે ભોગી. ટેક૦
જટા ધરે જગદીશ મળે તો, વડ વૈકુંઠે ચાલે રે;
દંડ ધરે દીનાનાથ મળે તો, આંધળાં લાકડી ઝાલે. અલ્યા૦
ભસ્મ ચોળે ભગવાન મળે તો, ગર્ધવ છારમાં લોટે રે;
દંડવતે દયાળ મળે તો, ભોરિંગ બ્રહ્મને ભેટે. અલ્યા૦

વનમાં વસે વ્રજનાથ મળે તો, વનચર ગામ ન ઢૂંકે રે;
સિંગીએ શામળિયો મળે તો, બેહેરા શખ બહુ ફૂંકે, અલ્યા૦
જગોટા કછોટા કંથા ગોદડી, શંખ ને શિંગી ફૂંકોરે;
ભણે નરસૈંયો તમે પ્રેમ પેર ન જાણો, મિથ્યા વઢવું મૂકો. અલ્યા૦

પદ ૪૯ મું—રાગ મારુ.

શ્રીધરાશ્રમ-રાત રહી છે થોડી, નાગરા રાત રહી બહુ થોડી;
સ્નેહ દીઠો તારા શામળિયાનો, તેં શે નવ આવ્યો દોડી? નાગરા૦
સોરઠ મૂરત સર્વે જોવા મળી છે, કઈ અર્થ ન સીઝોરે;
હજુ આશા તને હાર તણી છે, કોણે ઘેલો કીધો. નાગરા૦
પાગે પડ પહેલાં સન્યાસીને, મૂકને આ માળા ઉતારીરે;
મૃત્યુ થકો ઉગરરે નરસૈંયા, કહે શ્રીધર બ્રહ્મચારી. નાગરા૦

પદ ૫૦ મું—રાગ મારુ.

મેહેતો—જીવને સાટેરે, માળા મારી જીવને સાટેરે;
શું મૂકુ મૃત્યુ ભય માટે રે, માળા મારી જીવને સાટેરે. ટેક૦
પૂર્વના પુન્યે હું માળા પામ્યો, તે કેમ મૂકી જાયરે;
જો નરસૈંયો માળા ઉતારે તો, જગત પ્રલે થાય. માળા૦
નવસેં નવાણુ અવળી ચાલે, સમુદ્ર સાતે સૂકે રે,
મેરુ ચલે રવિ પશ્ચિમ પ્રગટે, નરસૈંયો માળા ન મૂકે. માળા૦
તમે જોગી સર્વે વૈષ્ણવ થાઓ, મારી પેઠે તાળ વજાડોરે;
ભણે નરસૈંયો રાખ ચોળીને, શીદને જન્મ વણસાડો. માળા૦

પદ ૫૧ મું—રાગ મારુ.

વિશ્વેશ્વરાશ્રમ-મનની રાખરે, મેહેતા માળા મનની રાખરે,
તુલસી કાષ્ટમાં ભાર ઘણો છે, એ ગુછળાં કાઢી નાખ. મેહેતા૦
ભસ્મ તિલક તો ધરની લલાટે, મન આનંદ પમાડરે;
સોહ્ બ્રહ્મને બેઠો બેઠો ગાની, અનહદ તાળ બેઠો વજાડ. મેહેતા૦
આત્મ વિચાર વિણુ અર્થ શરે નહિ, દુર્લભ મળવા રામરે;
વિશ્વેશ્વરાશ્રમ કહે નરસૈંયા, આમ ન કુધાનુ કામ. મેહેતા૦

પદ ૫૨ મું–રાગ મારૂ.

મેહેતા–વૈષ્ણવપણામાં ભાર, જોગીડા છે ઘણુંરે;
મનમાં લે હરિનું નામ, જે હોય ગુંગણુંરે.
અમે વિરલા વૈષ્ણવજન, પ્રગટ હરિ ગુણ ગાઇએરે;
નાચી કુદી કીજે કીર્ત્તન, લાજી કેમ જાઇએરે.
ચોરીનો શું છે માલ જે, ખૂણે બેશી ખાઇએરે;
અમે પીજે હરિ રસ પાન કે, પરને પાઇએરે.
આગળ નીસરવું સરિયાન, ખરે ખંખારીનેરે;
કુળ જાત ને લોકાચાર તે, સરવે વિસારીનેરે.
નથી જોવો કેવળ કૃષ્ણ કે, આંખ ફટારિયોરે;
તને લાગી નથી શ્રીપાત કે, પ્રેમ કટારિયોરે.
લટકાળા છબીલા નાથને, પ્રેમે પેખું હુંરે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ અમોલિક રતન, અન્ય તૃણવત લેખું છુંરે.

પદ ૫૩ મું–રાગ સિંધુરો.

દેવા અમચી વાર કાં બેહલ હોયલા, આપુલ્યા ભક્ત કાં બિસરુ ગેલા;
ધ્રુવ અબરીષ પ્રહ્‌લાદ વિભીષણ, નામા હાથલે દૂધ પીલા. દેવા૦
અસુર માંહે હતો કબીર ઉદ્ધારિયો, નામાનું છાપરું આલ્યું છાઈ;
જયદેવને પદ્માવતી આપીને, રખે નાગરાને તું તો જાતો વાહી. દેવા૦
અમો ખળભળતાં તમો ખળભળશો, ગોકુળમાં કેમ રહી શકશો;
વૃંદાવનમાં રાધિકાની સંગે, અમો વિના આનંદ કેમ કરશો? દેવા૦
મંડળિક મુજને મારશે નાથજી, સુકડી ધૂળ લીંજાઇ જાશે;
ભક્તિ કરતાં નરસૈંયો મારીયો, દેવકીના પુત્ર ઉપહાસ્ય થાશે. દેવા૦
તમે વડી વડી વારના વાહલ છો, મંડળિક રાયે તો માંડ્યું ઢીંગાણું;
જશ ચો તો જદુનાથજી જીતીએ, નરસૈંયાનું આ તો મગળ ટાણું. દેવા૦

પદ ૫૪ મું–રાગ મારૂ.

વાસુદેવાશ્રમ–મૂક ને લીપી વાત, વૈષ્ણવડા, મૂકને લીપી વાત,
કશ્યપ સૂત ઉદયાચળ ઉગ્યો, હવણાં થાશે પ્રભાત. વૈ૦

નૃત્ય કરી કરી ચર્ણુંજ થાક્યા, તાળ વજાડી હાથ રે,
ગુણ ગાઈ ગાઈ સ્વર થયે। ગાઢો, નવ આવ્યા ગોકુળનાથ વૈ૦
શ્રીપાત મરવે તુજને કહે છે; તું દીસે મહાલઠ રે,
લટકા મટકા કરીને ગાએ, શું કરે હવે પાખડ. વૈ૦
મોરઠ સર્વને આજ્ઞા આપ હવે, આપ આપણે ઘેર જાય રે;
વાસુદેવાશ્રમ કહે તો જીવે, નમો શ્રીપાતને પાય વૈ૦

પદ ૫૫ મું–રાગ મારૂ.

મેહેતો–એ તો ન હોય રે પાખંડ, ભગુવા, ન હોય રે પાખડ;
હરિગુણ ગાતાં સ્વર બેસે તો, જીહ્વા કરું શત ખંડ. ભગુ૦
ના ઓસરૂ કીર્તન કરતાં જો, ભાગી પડે બ્રહ્માંડ રે;
હાર આવ્યા વિના નરસૈંયાચો સ્વામી, કેમ ઉગવા દે માર્તંડ. ભગુ૦
મૂકી છબીલાને નમું તમને, તેપે પાડુ પંડ રે;
ભણે નરસૈંયો હમણાં હાર મંગાવું, મૂકાવું તમારા દંડ. ભગુ૦

પદ ૫૬ મું–રાગ રામગ્રી.

ભીમ–લપટી કપટી વાત કૂડી કરે, બોલ વિચારી વિવેક મેહેતા;
ખટ શાસ્ત્ર વેદ પાર જાણે નહીં, કેમ હવા દામોદર પિતા. લં૦
ધૂત વચન બહુ ઉચ્ચરે નાગરા, આપ દાખ્યાવિન ન વૈષ્ણવ થવાએ;
નાગરી નાતમા અધિક લટકાં કરે, શામળા શર્ણુ એમ નહિ જવાએ. લ૦
મદમતિ તુજ તણી, ભૂલિયો વિશ્વ ધણી, રામનુ નામ સૌ દુ:ખ ટાળે,
ભીમ ભણે અટ્યા સાંભળ નાગરા, તુજ ચાલ ત્રૈલોક્યમાં કોણ ચાલે. લ૦

પદ ૫૭ મું–રાગ રામગ્રી.

મેહેતો–લપટી કપટી જન્મ જૂઠો સદા, જે હરિ કૃષ્ણ શર્ણુ ન આવ્યો;
હીન તે દીન તે, ચટપટ ચાહિયો, જે હરિજન થકી દૂર કહાવ્યો. લ૦
અજ્ઞાન અસત્ય તું બોલ ભાખે સદા, કોણ ધરમ બોલે મૂઢ માતો;
તું હરિજન થકી રુઠો રુઠ્યો ફરે, કુબુદ્ધિ વિવેક ને રગ રાતો. લ૦
અલ્યા હરિજન સાથે તું હોડ શાને કરે, જો જે તું ભીમડા પ્રીત મારી,
ભણે નરસૈંયો હરિ હાર આપે મને, ત્યાર પુઠે કોણ અલ્યા ગત તારી. લ૦

વળતું રાજા એણી પેર બોલ્યો, વાત કહું વિસ્તારીજી;
આજ આપણી સભા મધ્યે, જે થયું છે નારીજી.
નાગર બ્રાહ્મણ નરસૈંયો, એ હરિનો ભક્ત કહેવાયજી;
નારી કંઠે હાથ ધરીને, ગાન કરીને ગાયજી.
તેનો પરચો જોવા કાજે, લોક મળીને આવ્યાજી;
પ્રલંબ પ્રધાને સત્તર સંન્યાસી, રાજસભામાં તેડાવ્યાજી.
ઠાકોરજીને હાર પહેરાવ્યો, જો નરસૈંયા કંઠ ધરશેજી;
જો નહીં હાર પેહરાવે એને, હું મારીશ એ મરશેજી.
તવ માતા મંડપમાં આવી, જ્યાં હુતો રાજાનજી;
સાંભળ કુંવર કુબુદ્ધ કાં આવી, આવડું શું અભિમાનજી.
દુષ્ટનો પ્રેર્યો તું પ્રેરાયે, દુષ્ટનો તજ તું સંગજી;
મૂઢ બની વૈષ્ણવને પીડે, રાજ્ય જવાના ઢંગજી.
ધિક ધિક તારા હાથી ઘોડા, ધિક તારો ભંડારજી;
ધિક તારો જન્મારો સમકુળ, તારો ધિક અવતારજી.
મિથ્યા તારાં દાન ધર્મ છે, મિથ્યા તુજ મહિમાયજી;
પૃથ્વી પ્રલે થાશે પાપી, નરસૈંયો જો દુભાયજી.
શાંત કરી માત વિદાય થઈ, મુકુંદાશ્રમ આવ્યો ત્યાંયજી.
રાજાને ક્રોધ ચઢાવ્યો તેથી, ખડ્ગ લેઈને ઉભો જોધજી.

પદ ૬૫ મું–રાગ આશાવરી.

મુકુંદ આવ્યો સભા ભરી જ્યાંય, રાયને વિનતિ કરે છે ત્યાંય;
બોલ્યો ગર્વ ધરી અતિમંદ, નરસૈંયો કરે છે મહા પાખંડ.
રજની સઘળી વહીને ગઈ, એના હરજીએ હાર આપ્યો નહીં;
ધૂર્ત પર હવે શી ધરવી મયા, હણવો રાખવી નહીં કંઈ દયા.
તું વૈષ્ણવને આધ કરીશ, સંસાર સાગર તેણે ન તરીશ;
ખટદર્શન શું ખોટાં થયાં, તાલ કાંસા શું સાચાં થયા?
મને આવડે અષ્ટાદશ પુરાણ, જુઠું બોલે નારાયણની આણ;
હું જાણું ચારે વેદ, મને આવડે ન ભેદાભેદ.
ત્રણ કોટી મેં કીધાં વ્રત, મારું હૃદે છે પરમ પવિત્ર;
અડસઠ તીરથ મેં સેવ્યાં ફરી, પ્રત્યક્ષ મેં નવ દીઠા કેઠે હરી.

આગે કોને એમ થયું નથી, એમ સાંભળ્યું સર્વ મુખેથી
વૈષ્ણવને જો ઉપર કરે, અમારી લજ્જા નિશ્ચે પડે.
દામોદર કહ્યું એનું જો ઠરે, નરસૈં માળા જો કંઠે ધરે;
હાર આપે દામોદરરાય, તો નરસૈંની કરો પસાય.
નહીં તો દેને એને દંડ, કરે ન મૂઢમતિ એવા પાખંડ;
જો મારુ કહ્યું ન કરેશ, તો પૃથ્વી પટલે નિશ્ચે કરેશ.
તે સાંભળી રાજા વિસ્મે થયો, સભા મધ્યે આવીને રહ્યો.

ક્ષેપક–સાખી.

એવુ જાણીને થયો આકળો, મૂઢ બની ગયો તેવારરે;
નરસૈંયાપર કોપે ચડ્યો, ધરીને અહકારરે.

પદ ૬૬ મું–રાગ મેવાડો.

રાજા કોપે ચઢયોરે હો, હુંને નહીં દોષજી;
એનું જ્ઞાન મુકાવુંરે હો, મંડલિક ધરી રોષજી.
મદગલ હસ્તિરે હો, એક મંગાવીએજી;
બીજા મગાવ્યારે હો, જત્ર બેડી પહેરાવીએજી.
માનભંગ થઇએ છેરે હો, સર્વે માનુનીજી,
ગાન કરતી અટકીરે હો, સોરઠની ભામનીજી.
મહેતાએ પુત્રીરે હો, ત્યાં તેડાવ્યાજી;
વિપરિત વેદનારે હો, બાઇ પધાર્યાજી.
કહી છે વિપત્તિરે હો, ભક્તે પ્રેમ ધરીજી,
જાઓ સાસરેરે હો, નરસૈં વલે આ થઇજી.

પદ ૬૭ મું–રાગ મેવાડો.

રડતી આવીરે, કુંવરબાઇ દીકરીરે, જોઇ પિતાની વિપત્તિ વેળ;
પાયે પડીનેરે રુદન બહુ કરેરે, જોઇને રાજાના અવલા ફેળ.
ભક્તે હાથ ફેરવીરે, લીધી પુત્રી પાસા માંય,
મહેતો–ચિંતા સોંપોરે, શ્રી હરિનેરે, કરશે ભકતને સહાય
સાસરે પધારોરે, મારી કુંવરીરે, વિપત વેદના વિચાર,
પિયર તમારુ રે, પુત્રી ઢુકડું રે, છે શ્રી ગોકુળપતિ પરિવાર,

તાત તમારોરે, ત્રિકમ રાયજીરે, માત તમની લક્ષ્મી
મહીયર તમારુંરે, પ્રભુ વિના કો નહિરે, તેની શાખ
હરિગુણ ગાતારે, હરખે હીંડજોરે, સંત સંગત
ખેદ ન મા કરશોરે, હરિજી હસસેરે, નથી કોઈ આપણું
મુજ નિરધનનેરે, તું પેટે પડીરે, કંઈ નવ પામી
નાત નઠોરરે, કઠોર નાગર તણીરે, ઠામ ઠામ દીધું
માત તારીરે, હરિને જઈ મળીરે, ભ્રાત શ્રી કૃષ્ણ પામ્યો
ચર્ણ વગુંરયોરે, કુંવરી હું રહ્યો રે, આજ આ કાળે
પ્રેમની પીડારે, કુંવરી પીડ ઘણીરે, પણ શિરપે હરિ
નાથજી ન મૂકુંરે, અહક્ષણુ મન થકીરે, તે તુજ પિતા સાચો
પ્રભુને સંભારો રે, પુત્રી માહરીરે, તે તો કરશે તારી
ભણે નરસૈંયો રે, હરિ ભાવે ભજોરે, બીજો અવર નથી

પદ ૬૮ સુ-રાગ મેવાડો.

કુંવરબાઈ—એમ ન કીજે રે હો, મારા તાતજીરે, રાખો નરવરજી
સાર ઘણી કીધીરે હો, એણે શામળેરે, તે કેમ દેશો છબીલા
જેણે મામેરુંરે હો, કીધુ સુજનુરે, રાખી દ્રૌપદીની
હુંડી સીકારીરે હો, એણે શામળેરે, તે હાર આપશે મહા
સાસરે જઈનેરે હો, કહો પિતા શુ કરુંરે, જ્યારે રુડયા સારંગ
નરસૈંયાના સ્વામિરે હો, વહેલા પધારજોરે, નહિ તો નિશ્ચે જાશે

પદ ૬૯ સુ-રાગ મેવાડો.

કુંવરબાઈ—આધારને હુતો રે, હરિ સુને તાહરો રે, અમો અબળાનો અવતાર
પ્રીતડી તો હુતીરે, પેલા ભવ તણીરે, તે કેમ મૂકીરે વિસાર.
પટકૂળ પૂર્યાંરે, પ્રેમદા તણાંરે, રાખી દુષ્ટ સભામા લાજ;
દીન જાણીને રે, તમો દયા કરોરે, ભક્તને મૂકાવ્યો માહરાજ આo
જ્યમ ગ્રાહથીરે, ગજ મૂકાવીઓરે, વાહરે ધાયા અશરણ શર્ણ,
દાસના હોહેલારે, સહી રહી નવ શકોરે, શું તમે સુતા શામળવર્ણ! આo
સોરઠ સહુનેરે, હરિ હસાવિયુરે, હારને કાં લગાડી વાર
હળવાને પાડયાંરે, આ સંસારમાંરે, વાંકુ કીધુ નંદકુમાર. આo

તમે તો વિસાર્યારે, અમે ન જીવીએરે, એકલા શો કરશો વિલાસ;
દીન જાણીનેરે, અમને દયા કરોરે, પૂરો અમ અબળા કેરી આશ. આ૦
વિનતિ માહરીરે, શે નવ સાંભળોરે, ભક્તવત્સલ શ્રી ભગવાન;
કરજોડીનેરે, કરે છે વિનતિરે, નરસૈંયા સખી માગે છે રે માન. આ૦

પદ ૭૦ મું-રાગ મેવાડો.

સખી-દામોદર દીનનેરે, દર્શન દીજીએરે, તમારો મેહેતાજી દુભાય;
જનમ જનમનો રે, દાસ છે તમ તણો રે, તમે તો ઘણી કીધી છે સહાય. દામો૦
નરસૈયાને રે, શું મંડળિક મારશેરે, તમે શું પોઢશો રાધાજીને ઘેર;
ગોપીઓની સંગે રે, પ્રભુ રંગે રમો રે, તો થાશે શી દાસીની પેર? દામો૦
પ્રીતડી ભાળીરે, પ્રભુજી પધારજો રે, આવો હરજી રમીએ રાસ;
મોગરાની માળારે, લેતા આવજોરે, પૂરો અમ અબલા કેરી આશ. દામો૦
ભટકી બ્રહ્માંડરે, અમો ભૂલાં પડ્યાં રે, પ્રથમ શ્રી ગોકુળ મધ્યે ઠામ;
નરસૈયા સાથે રે શાનું રુશણું રે, એમ કેમ મરે સામળિયા કામ. દામો૦
વૃંદાવન માંહે રે, લાડ લડાવિયાં રે, આજ કેમ વિસારો મોરાર,
રુવણું લીધાં રે, અમો દોહેલાં કર્યાં રે, એમ નવ કીજે આણુધાર. દામો૦
દીન જાણીને રે, દયા પ્રભુ આણીએ રે, મેહેતો ધરે છે તમારુ ધ્યાન;
નરસૈયાની રે, સખીની વિનતિ રે, કાહનજી ધરજે રે તું કાન. દામો૦

પદ ૭૧ મું-રાગ મારુ.

સખી-શામળિયા સાથે સ્નેહ કે, તતક્ષણ આવજો રે;
કહું મારા મનડા કેરી વાત કે, લટકે હાર લાવજો રે.
આવોજી રમીએ માજમ રાત કે, કામનીઓ કોડશું રે;
અમો સમોવડ સાથે સ્નેહ કે, રગ ભેર હોડ શુ રે.
અમે હળવાં પડ્યાં છું આજ કે, તમને કેમ ગમે રે;
મેહેતાને એક તમારી આશ કે, તેને રાયજી આ દમેરે.
નરસૈંયો મૂકે છે ભામ કે, અવર એનું કો નથીરે;
જોઉં કાહનજી કરે છે સાન કે, નવ મૂકે હાથથીરે.

પદ ૭૨ મું-રાગ કાફી.

જીવન જાદવા રે, મારી વીનતડી અવિધાર,
સંકટ હું તો શું કહું રે, વહાલા ઘણી લગાડી વાર. જીવન૦

તાત તમારોરે, ત્રિકમ રાયજીરે, માત તમારી લક્ષ્મી જેહ;
મહીયર તમારરે, પ્રભુ વિના કો નહિરે, તેની શરણ તમારો દેહ.
હરિગુણ ગાતાંરે, હરખે હીંડજોરે, સત સંગત શુદ્ધ વિચાર;
રુદન મા કરશોરે, હરિજી હસસેરે, નથી કોઇ આંસુનું લોહનાર.
મુજ નિરધનનેરે, તું પેટે પડીરે, કંઇ નવ પામી પિયરમાં સુખ;
નાત નઠોરરે, કઠોર નાગર તણીરે, ઠામ ઠામ દીધું બહુ દુઃખ.
માત તારીરે, હરિને જઇ મળીરે, ભ્રાત શ્રી કૃષ્ણ પામ્યો શર્ણ;
ચર્ણ વળુંધ્યોરે, કુંવરી હું રહ્યો રે, આજ આ કાળે ભુંડું મર્ણ.
પ્રેમની પીડારે, કુંવરી પીડે ઘણુંરે, પણ શિરપે હરિનો હાથ;
નાથજી ન મૂકુંરે, અદક્ષણ મન થકીરે, તે તુજ પિતા સાચો નાથ.
પ્રભુને સંભારો રે, પુત્રી માહરીરે, તે તો કરશે તારી સહાય;
ભણે નરસૈંયો રે, હરિ ભાવે ભજોરે, બીજો અવર નથી ઉપાય.

પદ ૬૮ મું–રાગ મેવાડો.

કુંવરબાઈ–એમ ન કીજે રે હો, મારા તાતજીરે, રાખો નટવરજીસું નેહ.
સાર ઘણી કીધીરે હો, એણે શામલેરે, તે કેમ દેશે છબીલો છેહ.
જેણે મામેરુરે હો, દીધું સુજનુંરે, રાખી દ્રૌપદીની લાજ;
હુંડી સીકારીરે હો, એણે શામલેરે, તે હાર આપશે મહારાજ.
સાસરે જઈનેરે હો, કહો પિતા શું કરુંરે, જ્યારે રુઠ્યા સારંગપાણ;
નરસૈંયાચા સ્વામિરે હો, વહેલા પધારજોરે, નહિ તો નિશ્ચે જાશે પ્રાણ.

પદ ૬૯ મું–રાગ મેવાડો.

કુંવરબાઈ–આધારને હુતો રે, હરિ મુને તાહરો રે, અમો અબળાનો અવતાર,
પ્રીતડી તો હુતીરે, પેલા ભવ તણીરે, તે કેમ મૂકીરે વિસાર. આ૦
પટકૂળ પૂર્યાંરે, પ્રેમદા તણારે, રાખી દુષ્ટ સભામાં લાજ;
દીન જાણીને રે, તમો દયા કરોરે, ભક્તને મૂકાવો માહરાજ. આ૦
જ્યમ ગ્રાહથીરે, ગજ મૂકાવીઓરે, વાહરે ધાયા અશરણ શર્ણ;
દાસનાં દોહેલાંરે, સહી રહી નવ શકોરે, શું તમે સૂતા શામળવર્ણ ? આ૦
સોરઠ સહુનેરે, હરિ હસાવિયુંરે, હારને કાં લગાડી વાર;
હળવાંને પાડયાંરે, આ સંસારમાંરે, વારું કીધું નંદકુમાર. આ૦

તમે તો વિસાર્યાંરે, અમે ન જીવીએરે, એકલા શો કરશો વિલાસ;
દીન જાણીનેરે, અમને દયા કરોરે, પૂરો અમ અબળા કેરી આશ. આ૦
વિનતિ માહરીરે, શે નવ સાંભળોરે, ભક્તવત્સલ શ્રી ભગવાન;
કરજોડીનેરે, કરે છે વિનતિરે, નરસૈંયા સખી માગે છે રે માન. આ૦

પદ ૭૦ મું–રાગ મેવાડો.

સખી–દામોદર દીનનેરે, દર્શન દીજીએરે, તમારો મેહેતાજી દુભાય;
જનમ જનમનો રે, દાસ છે તમ તણો રે, તમે તો ઘણી કીધી છે સહાય. દામો૦
નરસૈંયાને રે, શું મંડળિક મારશેરે, તમે શું પોઢશો રાધાજીને ઘેર;
ગોપીઓની સંગે રે, પ્રભુ રંગે રમો રે, તો થાશે શી દાસીની પેર? દામો૦
પ્રીતડી ભાળીરે, પ્રભુજી પધારજો રે, આવો હરજી રમીએ રાસ;
મોગરાની માળારે, લેતા આવજોરે, પૂરો અમ અબળા કેરી આશ. દામો૦
ભટકી બ્રહ્માંડરે, અમો ભૂલાં પડ્યાં રે, પ્રથમ શ્રી ગોકુળ મધ્યે ઠામ;
નરસૈંયા સાથે રે શાનું રુશણું રે, એમ કેમ સરે સામળિયા કામ. દામો૦
વૃંદાવન માંહે રે, લાડ લડાવિયાં રે, આજ કેમ વિસારો મોરાર;
રુપણાં લીધાં રે, અમો દોહેલાં કર્યાં રે, એમ નવ કીજે પ્રાણાધાર. દામો૦
દીન જાણીને રે, દયા પ્રભુ આણીએ રે, મેહેતો ધરે છે તમારુ ધ્યાન;
નરસૈંયાની રે, સખીની વિનતિ રે, કાહુનજી ધરજે રે તું કાન. દામો૦

પદ ૭૧ મું–રાગ મારુ.

સખી–શામળિયા સાથે સ્નેહ કે, તતક્ષણ આવજો રે;
કહું મારા મનડા કેરી વાત કે, લટકે હાર લાવજો રે.
આવોજી રમીએ માજમ રાત કે, કામનીઓ કોડશું રે;
અમો સમોવડ સાથે સ્નેહ કે, રંગ ભેર હોડ શું રે.
અમે હળવાં પડ્યાં છું આજ કે, તમને કેમ ગમે રે;
મેહેતાને એક તમારી આશ કે, તેને રાયજી આ દમેરે.
નરસૈંયો મૂકે છે મામ કે, અવર એનું કો નથીરે;
જોઉં કાહુનજી કરે છે સાન કે, નવ મૂકે હાથથીરે.

પદ ૭૨ મું–રાગ કાફી.

જીવન જાદવા રે, મારી વીનતડી અવિધાર,
સંકટ હું તો શું કહું રે, વહાલા ઘણી લગાડી વાર. જીવન૦

આ સૌ દુરીજન દેખતાં રે, આપો મેહેતાજીને હાર;
બિરદ તમારૂ પાળજો રે, તમે સેવક જન આધાર. જીવન૦
રાજ, લાજ તમને લાગશે રે, છો ભક્તવત્સલ શ્રીનાથ;
વાર કરો તમો શામળા રે, અમો રંકનો ઝાલો હાથ. જીવન૦
તમો ગુણ સાગર ગોવિંદજી રે, કરી ગોકુળની પ્રતિપાળ,
અનાથ તણા તમે નાથજી રે, છો દીનબંધુ દયાળ. જીવન૦
બહુ દીન વિયોગ વહી ગયા રે, અમો કાંઇ ન પામ્યા ઠામ;
તમો વિના ક્ષણું રહી ના શકું રે, મારી સેજલડીના વિશ્રામ જીવન૦
લીલજ લપટ અમે કહેવાઇયેરે, તમે ન આવ્યા મહારાજ;
પ્રીત ઘણી છે નરસૈંયાની રે, હરિ જાયે તમારી લાજ. જીવન૦

પદ ૭૩ મું-રાગ મારુ.

મેહેતા. સખીને-સખી તું કહેતી હતી કે, કાહન તે પેલા પિયરમાંરે;
એવો સુંદર ચતુર સુજાણ કે, નહીં નર નારમાંરે.
વાધ્યો શામળિયા શું સ્નેહ કે, પ્રીત જેમ ચાતકીરે,
જૂઠા લોક બોલે છે આળ કે, દુરીજન પાતકીરે.
હરિગુણ ગાતા લાજ કે, લાગે તો લાગજોરે;
કપૂર ખાતાં દાંત કે, ભાંગે તો ભાંગજોરે.
સુવર્ણ પેહેરતાં કાન કે, તૂટે તો તૂટજોરે,
પુન્ય કરતાં ભડાર કે, ખૂટે તો ખૂટજોરે.
ઘડ મૂકી શું ભમિયે ડાળ કે, કાળ મસ્તક ભમેરે,
કેહે નરસૈંયો સૌને વાત કે, હરિ નવ મૂકે ક્યમેરે.

પદ ૭૪ મું-રાગ કાફી.

સુરસેના-પ્રભુ મારી વિનતિ રે, તમે સાંભળો સારંગપાણ,
કષ્ટ કઠણ આ તો પડ્યું રે, વાહાલા જાણો જાણ સુજાણ. પ્રભુ૦
દામ તમારો દોહેલું વેઠે રે, તે કેમ સહો છો આજ;
વિલંબ કરતાં વિઠ્ઠલા રે, હવે જાશે તારી લાજ. પ્રભુ૦
હું હળવો પડ્યો છું ગાવજી રે, પછે તારા ગુણ કુણ ગાય,
બિરદ પાળે નહિ તું શામળા રે, તો કેમ મજ્યી જીવાય. પ્રભુ૦

શે સજ થાઓ નહીં શામળા રે, તું કાયર શું થયો આજ;
હાર આપને તારા દાસને રે, જેમ માને મંડળિક મહારાજ. પ્રભુ૦
સ્વામી અમ વિના તમ એકલા રે, શો કરશો રંગ વિલાસ;
અરસપરસ છે શામળા રે, મને છે એકલી તારી આશ. પ્રભુ૦
તું જળહળતો સુંદરવર રે, હું છઉં તારી નાર;
નાથ વિના તે નારી કયમ રહે રે, તું છે અબળાનો આધાર. પ્રભુ૦
જાણ સુજાણ થઈ શું ભુલે રે, મનથી મેલોને ભુંડા રીસ;
સુરસેનાને ક્ષમા કરો રે, નરસૈંયા આ દેવનું નમશે શીશ. પ્રભુ૦

રાગ ૭૫ મું-રાગ મારુ.

સુરસેનાની વિનતિ જાણી, ચડપ ઉઠ્યા તે સારંગપાણિ;
જળહળ જ્યોત સરીખો આવ્યો, ભક્તને દર્શન દેઈ પધાર્યો.
સખીઓને અધ કરડી આપી બીડી, હૃદયાની સાથે હરખે ભીડી;
મુખે બોલ્યા શ્રી જગદીશ, નાચ્યું ભક્તને પ્રેમે શીશ.
તારી સ્તુતિથી મેં ન રેહવાય, સાંભળી ચિત્ત ચંચળ થાય,
તું શાને કરે છે વિલાપ, મેં સમર્પ્યું તમને આપ.
મને વેચો તો વેચાઉં, કાચે તાંતણે બાંધ્યો જાઉં;
બ્રહ્માદિકને વશ ન થાઉં, જગ્ન કોટિ કરે ત્યાં ન જાઉં;
હું તો પ્રેમે સુખીયો થાઉં, સંધ્યાવંદન કરે ત્યાં ન જાઉં.
જેને વિદ્યાતણું અભિમાન, ત્યાં ન જાઉં કહે ભગવાન;
શિવ સનકાદિક ધરે ધ્યાન, તે તો નહીં તમારા સમાન.
મને વાહલા ઘણું હરિજન, જેની મારી સાથે લાગી લગન;
એ તો સત્ય વચન હું ભાખું, તે જનની લજ્જા રાખુ.
તમે જે માગો તે આપું, ભક્તનું વચન નહીં ઉથાપું;
રતનબાઈને મસ્તક મુકયો હાથ, કહું સાંભલ મારી વાત
કાનબાઈને આલિંગન દીધું, અંગોઅંગ તદ્રુ કીધું;
તમસું રમત કરુ છું હું, માનબાઈ સાંભલજે તું.
આપણ રંગ વિનોદ કીજે, એવો ખેલ મલીને ખેલીજે;
આરત ન મનમાં કરશો, મારા નામથી નિશ્ચે તરશો.
એ તો સત્ય વચન હું ભાખું, લાજ ભક્તની નિશ્ચે રાખુ.

હવે એક પહોર છે રાત, તમને હાર આપીશું પ્રભાત.
કાં કેદારો ચિત્ત ન આણ્યો? મેહેતા ધરણીધરને ઘેર મુકાણ્યો;
મેહેતે લખી આપ્યો મહારાજ, એક બ્રાહ્મણ કેરે કાજ.
કહી સખીઓએ તે વાત, ચિત્તમાં ઉતારી શ્રી જદુનાથ;
મેહેતાને કહો કેદારો ગાય, ગાયા વિના હાર ન અપાય;
ગાઓ હું જઈ બેસું આસંન, તમે સાંભલો મુજ વચંન.
ત્યારે રાગ સામેર કીધો, નરસૈંયે હૃદયમાં લીધો;
આસન આપ્યાં દામોદર રાય, સખીઓને હરખ ન માય.

પદ ૭૬ મું–રાગ મારુ.

જુઓની આ ભક્તવત્સળ ભગવાન, જાએ કૃપા કરી ભક્તને;
જાઉં વાહલા તારે ભામણેરે.
તારું દીનબંધુ બિરદ સાચું, તારું વદન જોઈને રાચું; વાહલા૦
કાને કુંડળ મુકુટ બીરાજે, મુખ વીણા સુંદર વાજે. વાહલા૦
અંગો અંગ સહુ શોભામાન, સંગ ગોવાળારૂપ નિધાન; વાહલા૦
સાચો ભક્તવત્સળ મોરાર, નરસૈંયો જાય બલિહાર. વાહલા૦

પદ ૭૭ મું–રાગ ધવળ ધનાશ્રી.

દામોદરરાયને છે વહાલો, રાગ કેદારો રે, નાગરાજી;
તે વિના નહીં આપે હરિ, હાર આ સભા ભરી, નથી આશરાજી.
ગિરિવરધારી ને કુંજ બિહારી, તે સાથે શી હોડજી;
શ્રી હરિની પ્રીત બંધાઈ, રાગ કેદારની નથી જોડજી.
મેહેતાજી મન સ્થિર કરી રાખે, નહીં મુકે વહાલો મારોજી;
શ્રી દામોદરને ઘણું વાહલો છે, પણ કેમ ગાઉં રાગ કેદારોજી.
કેદારો મુકયો છે ગીરવી, કેમ મુકું મારું માનજી;
ને રાગ આલાપ્યા વિના નવ રીઝે, સમર્થ શ્રી ભગવાનજી.
રસિયાને મેહેતો કેમ રીઝવે, રાગ કેદારો ગાઈજી;
હારયે કહ્યું તે છે પણ સાચું, પણ પત કેમ ગુમાવુંજી.

પદ ૭૮ મું–રાગ ધવળ ધનાશ્રી.

મેહેતો–મેહેતાજી કહે પુત્રી મારી, સાંભળ વાત વિવેકજી;
હરિની આજ્ઞા કેદારાની છે, ને મારે અટક છે એકજી.

સાઠ રૂપૈએ ઘરાણે મૂકયો છે, કેમ કેદારો ગવાયજી,
આપી થાપણુ છાની લેઇએ, પત આપણી જાયજી.
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, ખત લખી મેં આપ્યુંજી;
વ્યાજ સંગાતે ગરથ પોતાં વિણુ, ગાઉં તો જીભ કાપુંજી.
અટક સાંભળી મેહેતાજીની, સમર્થ સારંગપાણિજી;
હરિ કેદારો મૂકાવા ચાલ્યા, પ્રીત પૂરવની જાણીજી.

પદ ૭૯ મું-રાગ કેદારો.

કેદારો મૂકાવા ચાલ્યા, ભક્તવત્સલ ભગવંત સ્વરૂપ,
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, આવ્યા નરહરિ નરસૈંનું ધરી રૂપ. કેદારો૦
ધન આપી ખત માગી લીધું, વ્યાજ સુધાં પોહુચાડ્યું સહુ;
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, એક પાંગળી હુતી વહુ. કેદારો૦
ઘેલી કહી સૌ કો બોલાવે, તેની પાસે ગયા ભગવાન,
મસ્તક હાથ મૂકીને ઉઠાડી, રૂપ કીધું તેનુ લક્ષ્મી સમાન. કેદારો૦
એક પંથ બેઉ કાજ કરીને, હરિ આવ્યા સભાની માંય,
મેહેતાને ખોળે ખત નાખ્યું, અંતરિક્ષ રહીને હરિજી ત્યાંય. કેદારો૦
તે શ્રીપાત મંન્યાસી સૌએ દીઠું, મંડળીક પ્રભુજી માગે માન,
નરસૈંયો ઇશ્વરનો સેવક, સાચો સેવક શ્રીભગવાન. કેદારો૦
અન્યો અન્ય સૌ વાત કરે છે, ખત આપ્યું દામોદરરાય,
મેહેતાને મંદિર મોકલીએ, નહીં તો આપણો મહિમા જાય. કેદારો૦
ધરણીધર મેહેતો સભામાં આવી, પ્રણિપત કરી પડયો ચરણે રાય;
હરિના જન હરિ સરખા જાણો, નરસૈંયાને લાગો પાય કેદારો૦

પદ ૮૦ મું-રાગ દેવગાંધાર.

દ્વારિકા પોત્યા કમળાપતિ, રામાનંદને કહી વિનતિ,
તમે વેગે જુનાગઢ જાઓ, નરસૈંયાને કરો પસાયો.
ત્યાં થયો રે મારો સવાદ, સન્યાસી મળી કીધો વાદ;
જુનાગઢનો મંડળિક રાય, તેને ત્યાં મળી સર્વ સભાય.
સર્વ મળી મેહેતાને નડે, ઘેર જવાની આજ્ઞા ન દે;
મેહેતાને સમજાવો જઇ, લીધા વિના હાર ઉઠીશ નહીં.

પરમાનંદ પ્રભુએ કહ્યું, રામાનંદે હૃદેમાં લહ્યું;
આવ્યા રામાનંદ સભા મોઝાર, ધરણીધર ત્યાં કરે વિચાર.
નરસૈંનેરૂપે આવ્યા ભગવાન,પાંગળી વહુ કરી લક્ષ્મી સમાન;
ગરથ આપી ખત લીધું,હરિ, ધરણિધરે વાણી ઓચરી.
શ્રીપાત સાંભળી વિસ્મે થયા, મંડળિક વાત વિચારી રહ્યા;
અન્યો અન્ય વાતો ઓચરે, વૈષ્ણવ સાથે વેર કુણ કરે.
દક્ષણાવત ગંગોદક ભર્યો, નરસૈં નાગર વૈષ્ણવ ખરો;
ગાયે રત્ન ગળ્યું જાણે સઉ, જડે રત્ન ,ને જીવે ગઉ.
એવડી પ્રીત દામોદર ક્યાંથી કરે,ભાગી ભોગળ હાર કંઠે ધરે;
માટે મેહેતાને મોકલો ઘેર,આપણે બ્રાહ્મણ સાથે શું વેર.
એમ વાત વિચારે થઈ, સભા સઉ વિસ્મે થઈ રહી;

પદ ૮૧ મું–રાગ ધવળધનાશ્રી.

રામાનંદ–પછી રામાનંદ વચન ઉચ્ચરે, તમે જોજો સૃષ્ટિની પેરજી;
સાચો ભક્ત હરિનો જાણ્યો, ત્યારે વળાવે છે ઘેરજી.
ખત આપ્યું દામોદર રાયે, ત્યારે થયા સાવધાનજી;
સર્વ મળીને પ્રીછવે છે, દે છે મેહેતાને માનજી.
મેહેતાજી હાર મંગાવજો, માનજો મારી વાતજી;
દ્વારકાથી મને મોકલ્યો, શ્રી હરિયે સાક્ષાતજી.
મેહેતા તમારે મંદિરે ન જાવું, એટલી કહેવી વાતજી;
નામ તમારું સૌ કોઈ જાણે, કેહ રામાનંદ શ્રીપાતજી.

પદ ૮૨ મું–રાગ આશાવરી.

જે હરિજનની નિંદા કરે, તે રૌરવ નરક સંચરે;
જૂઠા પુરુષની પક્ષ ધરે, તે નિશ્ચે નરકે પરવરે–જે હરિજનની
નરસૈંયા નાગર તું અવિધાર, પૂર્વે પંઢરપુર મોઝાર;
બ્રાહ્મણે આણી મર્તક ગાય, લઇ બાંધી સુલતાન સભાય–જે હરિજનની
નામદેવ ગાય સજીવન કરે, તો તુલસી માળા કંઠે ધરે;
તે નામદેવની જીવાડી ગાય, એવા સમરથ વૈકુંઠરાય–જે હરિજનની૦
ભૂરલોક અળગા થઇ રહ્યા, વૈષ્ણવના ધર્મ સાચા થયા;
જગ્ત ભક્તને આદે વેર, એ મેહેતાજી વિચારો પેર–જે હરિજનની૦

જો પ્રહ્લાદને કોપ્યા તાત, તો પ્રભુ પ્રકટ થયા સાક્ષાત,
વિભીષણને વિરે મારી લાત, તો તેને મળ્યા શ્રી રઘુનાથ-જે હરિજનની૦
અંબરીષને દુર્વાસા કોપીઆ, તો પ્રભુએ ત્યાં કીધી મયા,
જો ધ્રુવને સતાપી અપર માત, તો તેને મળિયા વૈકુંઠનાથ-જે હરિજનની૦
શ્રવણ સાથ અબળા ચહળડી, ભરત વૈષ્ણવને માતા નડી,
સુધન્વાને કોપ્યો પિતાય, ત્યાં હરિયે તેની કીધી સહાય-જે હરિજનની૦
કૌરવે કાઢ્યાં પંચાલીના ચીર, તે પૂર્યાં ત્યાં શ્યામ શરીર,
તેં માટે મહેતા તુંને કહું, સંસાર ચરિત સઘળા લહું-જે હરિજનની૦
જો હાર લીધા વિના જાશો ઘેર, પછે વૈષ્ણવની કોણ થાશે પેર,
માંગી ભોગળ મંગાવો હાર, ત્રૈલોક્ય વર્ત્તે જેજેકાર-જે હરિજનની૦
નિજ ધર્મ રાખી મહારાજ, ઠામ ઠામ રાખી ભક્તની લાજ,
હરિજનના સુખ થશે શ્યામ, આપશે હાર થશે સિદ્ધ કામ-જે હરિજનની૦
મહેતા તમે કેદારો ગાઓ, હાર લઈ સમોતા થાઓ,
રામાનંદ વાયક ઓચરે, ત્યારે મહેતાજી હર્ખજ ધરે-જે હરિજનની૦
જોઈ રહ્યા તે મરવે ખરા, મહેતે હરિના વિશ્વાસ ધર્યા,
નરસૈં સુણી થયે મગન, હરિ સાથે લાગી પ્રેમની લગન-જે હરિજનની૦

પદ ૮૩ મું-રાગ કેદારો.

કેતો-મારો વાલોજી રાગ મૂકાવી લાવ્યા, ખત વાચીને ખખાર્યારે,
પછે કેદારો આલાપીને ગાયો, મારે વાહલે નથી વિસાર્યારે મારો૦
સુંદર રાગ સોહામણો સારો, મારો ગોરીઓ ગમાણે આવ્યોરે,
ઘમકે ઘુઘરી તે નૃત્ય કરે છે, મારો રાગ કેદારો મૂકાવ્યોરે. મારો૦
પ્રગટ થાઓ પાતળિયા સભામા, સુજને આપો હારરે,
શામળિયા સગ સાઈંઢ લેઇશ, નહીં લાગે કઈ વારરે મારો૦
ઝલકતા મંડપમા આવો હરજી, મેં જાણ્યા દીનદયાળરે,
સભા સર્વે દેખતા મારા વાહલા, મારે કંઠે આરોપોની માળરે. મારો૦
એવુ કહી ખત મસ્તક મેલ્યુ, સર્વ સખીઓ થાઓ સાવધાનરે,
જેજેકાર બોલો કેહે નરસૈંયો, સઉ સુંદરી કરોની ગાનરે મારો૦

પદ ૮૪ મું-રાગ કેદારો.

કો હોયે બ્રહ્માડનુ રાજ આપે, આપણા અંગની સ્ત્રી ન આપે,
વળી આપ સરીખો કરી થાપે, ભક્તિ ન આપે, નાથ ભક્તિ ન આપે ટેક

ભક્તિ માગે તેને મુક્તિ આપે, વળી સકળ ભોગ સંજોગ આપે;
અખિલ ઇંદ્રાદિક ભોગ આદે દઈ, તે થકી અધિક કરીને થાપે. ૮
જે કોઈ નિંદે ભક્ત વૈષ્ણવને, તે ભક્તિની વાતમાં શું રે જાણે;
તુલસી તિલક તણા લેખ ખોટા કહે, આપ આપણી તે તો તાણે. ૯
અવર જે બાપડા મુક્તિને માગે, મૂઢ તે કૃષ્ણ સેવા ન જાચે;
આંહાં નરસૈંયો કાંઈ ઇચ્છે નહીં, જનમ જનમ તારી ભક્તિ રાચે. ૯

પદ ૮૫ મું–રાગ મલાર.

ચોદિશ જોઉં તારી વાટડી, મારો નાથ ન આવે;
મંડળિક ખડગ કાઢી રહ્યો, મંને કોણ મેલાવે. ચોદિશ૦
હઠીલા હરજી હઠ મૂકીએ, હાર આપો મુજને:
મારી પુકળ મારા નાથજી, લાજ લાગશે તુજને. ચોદિશ૦
ગજ કારણ ગરુડ તજી, ચાલ્યા અડવે પાયે;
નરસૈયાને હાર આપતાં, તારુ શું જાયે. ચોદિશ૦
વામન રૂપે બલિ છલ્યો, ધરા ત્રણ પદ કીધી;
ઇંદ્ર ઇંદ્રાસન રાખિયું, શિક્ષા બલિને દીધી. ચોદિશ૦
મોસાળું દીધું ભલું, ગરથ ગાંઠે નહોતો;
લક્ષ્મી સહિત પધારીને, મુને કીધો સમોતો. ચોદિશ૦
તમો રાધાજીશું રંગે રમો, નરસૈં મૂકયો વિસારી;
છબીલાજી નિજ કંઠથી, હાર આપો ઉતારી. ચોદિશ૦
નરસૈંયો નાગર વિનવે, દામોદર સહુ જાણો;
તમો હઠે શું નથી બોલતા, મંડળિક રોષે ભરાણો. ચોદિશ૦

પદ ૮૬ મું–રાગ પરજ.

હું રે માંગુ મુને મયા કરો, ગાયોના ચારણ ગોવાલિયા;
વારે વારે શુરે કહું તુંજને, પરદુ-ખભંજન પિઆરિયા. હું રે
આગે અનેક ભક્તને કરુણા કરી, હાર આપો મુને થાય કલ્યાણ,
જે માંગે તેને તું આપે છે, તો મુને શે ના આપે નારાણ. હું રે
રાત્ય દિવસ સેવા કરુ તારી, સાહે કરો મારી શામળવેશ,
ભણે નરસૈંયો અવર નહીં લેશું, તુંજ ભક્તિ વિના અવતાર કો દેશ. હું રે

પદ ૮૭ મું-રાગ સિંધુડો.

તું કસ્યો ઠાકરો હું કસ્યો ચાકરો, કર્મના લેખ ભુંસ્યા ન જાયે;
મડળિક હાર માટે મને બહુ દમે, હરિ વિના હારદ કોને કેહવાયે. તું૦
કોઈ કહે લંપટ, કોઈ કહે લોભિયો, કોઈ કહે તાલ કુટિયોજ ખોટો;
સાર કર શ્રી હરિ,* દીન જાણી કરી, હાર આપો તો કહું નાથ મોટો. તુ૦
મુજને વેહવાઇએ ઘણું વગોવિયો, ઉષ્ણોદક મૂકી ઉપહાસ કીધું;
મેઘ તેં મોકલી ગૃહ તાણી નાંખ્યું હરિ, આપણો જાણીને માન દીધું. તુ૦
જ્યારથી મહાદેવે મજપર કૃપા કરી, તે દિનનો મેં લક્ષ્મીનાથ ગાયો;
મામેરા વેળાએ લાજ જાતી હતી, ગરુડે ચઢી તું તરત ધાયો તું૦
†મારી પાસ સુંદરી હાથ કઠે ધરી, કેશવા કીર્ત્તન એમ ન હોયે,
અબુદ્ધીયાં લોકડાં અસત્ય વાણી વદે, તુંજ વિના માહરુ નહીંરે કોયે. તું૦
હીરની દોરીએ હાર ગુથી હરિ, દામોદરરાય મારે કંઠ ઘાલો;
વાહણુ વાશે ત્યારે દાસને મારશે, દયા કરીને મને હાર આલો. તું૦
સોરઠ માંહે મને સર્વ સાચો કહે, પુત્રીનું મામેરુ જેમ કીધુ;
નાગરી ન્યાતમાં નામ વધારિયું, નરસૈંયાને અભેદાન દીધુ તુ૦

પદ ૮૮ મું.

ભોગળ ભાંગીએ રાય દામોદરા, ઊઠો જદુનાથ દેવાધિ દેવા;
એ મડળિક મદ ભર્યો ઓચરે, જાણે નરસૈંયાની જૂઠી સેવા. ભોગળ૦
ભક્તપાળક દયાળ તું સામળો, મારે તો પુરણ પ્રીત તારી,
નાગર નાથ નવલ નેહ દાખવો, અકળ ચરિત્ર તારા મોરારી. ભોગળ૦
જો મારે નરહરિ નામ હૃદે વસ્યું, પતિતપાવન તારુ બિરદ કહાવો,
આહથી ગજને મૂકાવ્યો શ્રીહરિ, તેમ નરસૈયાને મૂકાવો. ભોગળ૦

પદ ૮૯ મું.

કૃષ્ણ કૃપાનિધિ કેશવા શ્રી હરિ, હું અનાથ તું નાથ કહીએ;
હાર કાજે મને રાયજી પરભવે, શામળા શરણુ કોને જઇએ. કૃષ્ણ૦
હું શરણ આવિયો સસારને પરહરી, તો પ્રભુ કાં પેર પેર પીડ;
અતરગત અવિલોકીને શામળા, તું વિના હૃદયશું કોણુ ભીડ. કૃષ્ણ૦
મડળિક મુજપર કોપ ઘણો કરે, તે મારુ દુખ તું શે ન જાણે,
ભણે નરસૈંયો પ્રભુ પ્રીતડી તોડતાં, લાજ જાશે અલ્યા તારી વાહણે કૃષ્ણ૦

---

* બીજી પ્રતમા "સારકર, વાહારમ્ર શ્રીહરિ" † 'મેપાસ.'

પદ ૯૦ મું.

ગોપાલજીરે તુમચી ભક્તિ પાખે, હુંને ભવ વિષે ભટકતો કોણુ રાખે;
અનેક જ્યોની ભમ્યો, સમકાંનો નવ સમ્યો, ક્ષણુ એક સુખ નહિ શરણુ પાખે.
આવ્યની સમય કરી, અંબર સર્વે સજી, સમયસંચેકરી સરગ પામ્યાં;
ક્ષિણુ પુણ્યે કરી, મનુષ્યા દેહ અવતરી, દેહતણા સુક્તિ ક્ષણુ ન વિરામ્યાં.
લોભ લેહેરે ભમ્યો, નીચ જનને નમ્યો, દેહ દુઃખમાં રમ્યો, વિષય પામ્યો;
રતન જતને જડ્યું, છીપ માંહિ પડક્યું, કાળ અચાનકે કંઠ સાહ્યો,
કામરુદેશની કુટીલ માયા મલી, કારમું કુટુંબને પ્રકટ કીધું;
સાચો સગો ગયો, નિર્મનો થઈ રહ્યો, અણુછતું દુઃખ તે શીર લીધું.
જનમ ને મરણુ જોબન જરાએ દમ્યો, આહાર નિદ્રા વિષય મિથુને મોહ્યો;
કલ્પના કોટ, ભવ મોટમ મટી નહીં, કૃષ્ણુ કીર્તન વિના કાળ ખોયો.
મોહ મમતા કરી, મન મારું આવર્યું, ક્ષણુ એક જોવાને ચિત્ત ઘાલે;
નરસૈંયા રંકને ડંક ભોરંગ ડસ્યો, એ દુઃખ તુંજ વિના કોણુ ટાલે.

પદ ૯૧ મું.

સાર કર સાર કર શામળા માહરી, સનમુખ થઈને જોની આજ;
નાગર જ્યારે હઠ કરી બોલશે, રાખે નહીં ત્રિકમા તારી લાજ. સ
ગોકુળ માંહે તું ગાળ ખાતો ફરે, નવનીત આહીરનાં લેતો ચોરી;
ચંચળ ચોર તું મુખ નથી બોલતો, હજુ અમો લાજ રાખુંજ તોરી. સા
બહુ પેર ગોપીએ લાડ લડાવિયો, અજા આહીરનું જોતો ચાખી;
નટવાની પેર તું નૃત્ય લીલા કરે, તે નરસૈંયો રેહ છે રે સાંખી. સા

પદ ૯૨ મું.

મોગરા માળે શું મોહિ રહ્યો મોહના, હાર આપો જશ ખ્યાત વાધે;
કેહેશે નાગરો કોહનું નામ ગાતો હતો, કૃષ્ણુ તુજને કોઈ નહિ આરાધે.
સારી પંક્તિતણા લોક સર્વે મળ્યા, સહાય કરશો તેની પાસ થાશે;
મૃત્યુના ભય થકી નરસૈંયો નવ બિહે, પણ તારો જશ જગદીશ જાશે.
રજની તો વહી ગઈ, રાત થોડી રહી, જોત તો આંખી થઇ ગઈ દીવાની;
કેશવા કંઠથી માળ અળગી કરો, પ્રેમે આરોપો નરસૈંની કમાણી.

પદ ૯૩ મું.

હારને કાજ શું હઠ કરે શામળા, જાચવાને તારી પાસ આવ્યો; હે. દેવા૦
રાધિકાની સંગે બેઠો વાતો કરે, કેહે રે વૈકુંઠથી તું શું રે લાવ્યો? દેવા૦
તારૂ નામ વિશ્વંભર ધર્યું તે વશાંસિયે, નંદનો છોકરો છાશ પીતો;
...થમાં લાકડી, ગાવડી ચારતો વન રહેતો. હા૦
...આત તું ભૂધરા, તું વિના દુઃખ તે કોને કહીએ;
૩૮ ... ગુણ ગાઈ જીવીએ, એકલા ભૂતળ કેમ રહીએ. હાર૦

પદ ૯૪ મું.

ભક્તિ ...વિલંબ કરવો ઘણો, નહિજ કૌસ્તુભ વિદ્રુમ માળા;
ભણે ...ને સૂત્રનો તાંતણો, તેને શું મોહિ રહ્યો નંદલાલા. હાર૦
... નીચને અનુસર્યો, જોઈ નહિ જાદવા જાત દાસી;
...રી રુકમણી પરહરી, કુબડી મંદિરનો થયોરે વાસી. હાર૦
... વચે ભેદ નહીં ભૂધરા, સાયર છીલરાં સમ વખાણો;
...હારને કાજ મને પરભવે, દોહેલાં દાસનાં શે ન જાણો. હાર૦
...તુક જુએ, લાજ તારી ખુએ, સુખે શું સુતો દેવાધિદેવા;
... માળ કંઠેથી ઉતારિયે, પ્રેમે શણગાર નરસૈંની શ્રીવા. હાર૦

પદ ૯૫ મું.

આપ્ય રે હાર વસુદેવ સૂત વિઠ્ઠલા, વિવિધ વિચારતાં વાર લાગે;
લોકનાં વચન અવિલોક તું શામળા, નાથ નિદ્રા તજી શે ન જાગે? આ૦
દીનબંધુતાણું બિરદ હરિનું સુણ્યું, એમ બોલે સત્ય વેદ વાણી;
કરમ તારાં રખે આજ સંભારતો, રાખ્ય હું વિપ્રને રંક જાણી. આ૦
કૃપણપણું તું મૂક કમળાપતિ, જગપતિ જગ ઉપહાસ થાશે;
મોહના મંડળિકડો નરસૈંને મારશે, હાર આપો જશ ખ્યાત થાશે. આ૦

પદ ૯૬ મું.

આપ્યની હાર વસુદેવ નંદન, આદ્ય અનાદ્ય તુંને લાજ થોડી;
કંસના ભય થકી નાશી ગોકુળ ગયો, રહ્યો આહીરશું પ્રીત જોડી. આ૦
સ્વારથ માટે મા બાપ તેં પરા કર્યાં, સુર અસુર મુનિ સર્વ જોતાં;
કંસનો વધ કર્યો અર્થ તારો સર્યો, ગોપીજન મૂકીઆં વને રોતાં. આ૦

કરતાં આહીરનો નવ થયો, તો મુને હાર તું કેમ આપે;
નરસૈંયો હવે રજની થોડી રહી, આપ્ય તસ્કર હસી કાં સતાપે. ૨

ગોપા૮

પદ ૯૭ મું.

અને!
આ૦ કને શામળા મૂકી મન આમળા, બોલે નહીં શા અભિમાન માટે;
આપીએ હાર કે પ્રગટ હવણા કરૂ, જે કામ કીધુ બશીવટ ઘાટે. ઉ૦
અણુવરી નાર તેં ભોગવી ભૂધરા, પરણતાં ગરથ શું નોહતો તારે;
હારને વાર થઈ ભાર ભાગી ગયો, શું કહિયે નાથજી વારે વારે. ઉ૦
કળિયુગ માંહે કલંક જો લાગશે, વૈષ્ણવની ગત તે કોણ થાશે;
ભણે નરસૈંયો જ્યારે હું હળવો પડ્યો, તારુ કીર્ત્તન જશ કોણ ગાશે. ઉ૦

પદ ૯૮ મું.

કોણ ઠાકોરને વિનવું વિઠ્ઠલા, કથ કમળાતણા મન વિચાર;
દ્રોપદી લાજને કાજ આવ્યા હરિ, તેમ દુખ પામે ઘણું દાસ તાર. કો૦
પ્રગટ થયું નામ ભૂતળ વિષે ભૂધરા, નરસૈંયા નાથ એવું બિરદ કહાવે;
સેવકનુ સંકટ ટાળીએ ત્રિકમા, તો તું નાથજી ભલોરે ભાવે. કો૦
લોક દેખે સહુ કૌતક થાએ બહુ, મડળિક મદ ભર્યો કૂડ બોલે,
નરસૈંયાચા સ્વામી નિત્ય દાતા સદા, શામળા સમોવડ નહિ કો તોલે. કો૦

પદ ૯૯ મું.

તને રોકી રહી રાધિકા રગ લાગ્યો ઘણો, રસિયા રજની રહી રે થોડી,
નદના નદન તું શાને આળસ કરે, નાગરા સાથે શું પ્રીત તોડી? તને૦
ભાળ કપાળિયો કામ પ્રજાળિયો, ઈશ્વર પદ પામિયો, ઉમિયારે સ્વામી,
શામળા તુજને લોક લપટ કહે, થયો વ્યભિચારી કાનુડો કામી તને૦
હઠ કરે તેશું હઠ કીજીએ શામળા, ત્રુટશે સ્નેહ ત્રિકમ તાંતણે;
ભણે નરસૈંયો અવધ સૌ વહી ગઇ, મડળિક મારશે મુજને વાહાણે. તને૦

પદ ૧૦૦ મું.

જે તારા ચરણ શરણને અનુસરે દેવા, તે જનને તુજ સરીખા કીધા,
ભોગવે ભોગ સંસારનો શામળા, વિષય રસ સેવતાં કાર્ય સિઝયાં. દેવા૦
જોતાં જનકના કર્મ શા કેશવા, રાજ રિદ્ધ વિલસતો નરક વાગ્યો,
નામ પ્રતાપથી જમપતિ જીતીઓ, અજામિલ તારુ અભેપદ પામ્યો. દેવા૦

ભક્તવાહાલા સદા દાસનાં દુઃખ હરો, નિશ્ચે વાયક એવાં વેદ બોલે;
અંબરીખ દાસથી ક્રોધી રુષિ રાજ રઝળિયો, તો મંડળિક તારે શાજ તોલે. દેવા૦
તાહારા ચરણને જે કોઈ અનુસરે, તે તો વૈકુંઠથી અધિક હોયે;
ઈંદ્રાદિક બ્રહ્માદિક શંકર સેવતા, તાહરો પાર ન જાણે કોયે. દેવા૦
ઈંદ્ર અહલ્યા થકી મહા દુઃખ પામિયો, સહસ્ત્રભગ તન થયાં તને સંભારે;
ન્હાશ કરની હવે સાધુ સંતાપતો, નરસૈંયાને નાથ કાં વિસારે. દેવા.

પદ ૧૦૧ મું

કૃષ્ણ કૃપાળ કરુણાનિધિ કેશવા, હું અનાથનો નાથ કહીએ;
ભૂપતિ ણોળો એને મર્મ મનમાં વસ્યા, સ્યામ વિના શર્ણ કોને જઈએ. કૃ૦
સગાં સરવે મળી, ન્યાત નાગર તણી, કૌતક જોવાની પેર કીધી;
ઉષ્ણજળ મેઘ તેં મોકલ્યો શ્રી હરિ, છાણ વેળા આવી આશા દીધી. કૃ૦
મને અપજશ તો તને અપજશ થશે, મને જશ તો તારો જશ વાધે;
હારને કાજ શું હઠ કરે શ્રી હરી, એવડો અનર્થ શીદરે સાધે. કૃ૦
મંડળિકરાય જો મુજને મારશે, તેમાં તો તાહરુ પત જાણશે;
મૃત્યુને ભયે નરસૈંયો બિહુતો નથી, ભકતવત્સલ તારુ બિરદ જાશે. કૃ૦

પદ ૧૦૨ મું.

ભક્તના ઇશ તુને વિશ્વ સૌકો કહે, કાંગવા કેરાં તે દાન કર્યાં;
વિપ્ર સુદામાને નવનિધ મોકલી, વિદુરને મંદિર વાસો વસ્યા. ભક્ત૦
કૃષ્ણ કૃપાળ કૃપણ થયા શ્રી હરિ, ભક્તની ભીડ જાણો ગોપાળ;
નાશી કરીને ગીરિ મધ્યે જઈ રહ્યા, કાળયવન નોચે શિશુપાળ. ભક્ત૦
જરાસધ કંસ કેશી નરકાસુર, તેહતણારે અહંકાર મોડ્યા;
અઘાસુર બકાસુર વેર ભાવે કરી, તેતણા તનના બધ છોડ્યા. ભક્ત૦
ભાવે કભાવે જેણે આરાધિયો, ગર્ભ નિવાસ નહિ આવે વળતો;
ભણે નરસૈંયો હું દીન થઈ વરણવું, રાખ્યરે રાખ્ય મુને બાપ બળતો. ભક્ત૦

પદ ૧૦૩ મું.

કાજ પડ્યું કેશવા વલવલું વિઠ્ઠલા, બેઉ કરજોડીને માન માગુ;
આવ તું ધસમસી નાથ નિદ્રા કશી, ઉઠ આળસ તજી શે ન જાગુ? કા૦
તાણ કરતાં બહુ હાણ થાશે અલ્યા, હઠ કરતાં હલકાઈ થાશે;
કપટની પ્રીતે તો ભાર ભાગી જશે, દીનબંધુ તારુ બિરદ જાશે. કા૦

શરણુ આવે તેનું સંકટ તુ ખુએ, વેદ સમૃત વદે રે વાણી,
તે બિરુદ તારૂ જાય છે ત્રિકમા, ગણ્ય નરસૈંયાને દીન જાણી. કo

પદ ૧૦૪ મું.

હારને કાજે શુ હઠ કરે માવજી, બોલતો શે નથી મુગે મારે,
રાય મંડળિક પ્રતિત કારણ પ્રભુ, તુજને પાર્યું શીશ સાટે હાર૦
પૂછવુ હોય તો પૂછ તુ નારીને, લે કાંઇ મૂલ બેકુ જે તારે,
લોક સરવે સમુ કઠ શણગારને, શુ કહું શામળા વારે વારે. હાર૦
કળિયુગ માંહે પ્રતિત નહિ લોકને, હાર નહિં આપો તો કોણ ધાશે,
કહે નરસૈંયાને હાર આપ્યો નહિ, ચૌદલોકો ગુણ તારા ક્યમ ગાશે. હાર૦

પદ ૧૦૫ મુ.

મારે તો તહારા નામનો આશરો, તુ વિના માહે કોણ કરે મારી,
દીનબધુ તમે સદા રે દામોદરા, આ અવસર આવી લો ઉગારી. મારે૦
ભક્તની લાજ તુ રાખ લક્ષ્મીવર, નામ દયાળ તુ બિરદ ધારી,
તારે સેવક કોટી છે શામળા, મારે તો એક છે આશ તારી. મારે૦
મંડળિક રાયને માન વાધ્યુ ઘણુ, તે તમે ચત્તિ ધરો નાથ મારા,
ભણે નરસૈંયો ભૂતળમા અવતરી, અહુર્નિશ ગુણલા ગાઉં તારા. મારે૦

પદ ૧૦૬ મું

દીનબધુ તમે હરિ દારિદ્રમોચના, દાસને અનત આશ તારી,
અનેક શત્રુ મળી મુજને પરભવે, નાથ વિના કોણ કરે સાહે મારી. હરિ૦
તું નાથ અનાથનો સાખ સમૃત પૂરે, વાત ત્રિમ્તારતા વાર લાગે,
કૃત્ય તારા રખે આજ સભાર્ગો, હું મતિ મદ અજ્ઞાન આગે. હરિ૦
રકની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, દુષ્ટ જ્યમ ત્યમ લવે લોક સહુ,
તેની હાશી ને મારુ મોત છે, જેમ હરિ રાખશો તેમ રહુ. હરિ૦
માન અપમાન માહારે નવ રહ્યુ, ભૂપતિ ભોળવ્યો કામ કીજે,
રાખીએ નાથ અનાથને દુખથી, આશ અનત તુજ નામ લીજે હરિ૦
સૂત વસુદેવના અતર અવિલોકીએ, પતિત પાવન એવુ બિરદ તારુ
આપીએ હાર ઉગાર તુ નરસૈંને, આણુ કરુણા નહિ તો પ્રાણ કાહડુ હરિ૦

પદ ૧૦૭ મું

વિશ્વપાળક વિશ્વંભર કરું વિનતી, તુજ વિના દુઃખ બીજું કોણ જાણે;
વિલપતાં વિલપતાં વહી ગઈ જામની, નાથ નિદ્રા તું શું રે આણે. વિશ્વ૦
રોકી રહી રાધિકા કે પુત્રી ભીમક તણી, અંગના સંગમાં શો રંગ માણે;
હઠ થકી સુર અસુર સૌ હારીઆ, તૃટશે સ્નેહ અતિય તાણે. વિશ્વ૦
ગહી ચંદ્રાવળી કે મળી લલિતા સખી, કામવશ થઇને શું રે સૂતો;
ફુલના હારમાં એમ તું શા કરે, પ્રાતઃ થયો ને રાયે વગૂતો. વિશ્વ૦
સાચ પાખે કોઇ રાચે ન શ્રીહરિ, જગ્ત જીવનજી શે ન જાણો;
શીઘ્ર થઈ હાર નરસૈંયાને આપીએ, રાડે ચડયો મંડળિક રાણો. વિશ્વ૦

પદ ૧૦૮ મું.

સ્વારથભૂત ના હોવ રે ભૂધરા, પરમ કરુણાનિધિ વેદ ગાયે;
ગ્રાહના મુખથી ગજને મૂકાવિયો, ગરુડ તજીને ગોપાળ ધાયે. સ્વા૦
ગરુડની ગતિ અતિ મંદ લહી માવજી, ચર્ણે ધાયા ઘણું સંકટ જાણી;
આપ નહિ પોહચીઆ ચક્ર ત્યાં પાઠવ્યું, બેઉ ઓધારિયા કરુણા આણી. સ્વા૦
હરિનામ જશ વાધીઓ ત્યાં થકી શામળા, સેવક સંકટ ટાળ્યું રે માટે;
ભણે નરસૈંયો સેહલ વાતને કારણે, કરુણાસિંધુ બિરદ શાને ડાટે. સ્વા૦

પદ ૧૦૯ મું.

દયા આણુ દાયાળજી શીઘ્ર સેવક તણી, તું રે મારો ધણી વિશ્વ જાણે;
પ્રકટ મુજ નામ તે તુજ થકી શામળા, કાં ન એ વિનતિ મંન આણે; દયા૦
મંત્ર તું જંત્ર તું ધ્યાન ધરણીધરા, મંત્રી મોહન વિના નહિ રે બીજો;
હાર આપ્યા વિના લાજ કોહ કેમ રહે, દીન દેખી હરિ શે ન રીઝો. દયા૦
સાહ્ય કીધા વિના નેટ નહીં છૂટકો, જો તમ ચરણ નીશ્વાશ આપી;
નરસૈંયાચા સ્વામી માન માગી કહું, હાર આપી નાખો દુઃખ કાપી. દયા૦

પદ ૧૧૦ મું.

પુંપથી સાર અનેક છે શામળા, મુજને હારનું દાન દીજે,
રક રાયે લહી વાત દુલ્લભ કહી, કોની કેશવ હવે કેમ કીજે. પુષ્પથી૦
કાજ કીધા વિના પ્રતિત નહી પુરુષને, પ્રીતની રીતનો આપી રે ભાસ;
સકળ સુરીનર કહે, અકળ કો નવ લહે, મારે તો તુજ વિના નહિ રે આશ. પુષ્પથી૦

શરણુ આવે તેનું સંકટ તુ ખુએ, વેદ સમૃત વદે રે
તે બિરદ તારૂ જાય છે ત્રિકમા, રાખ્ય નરસૈંયાને દીન

પદ ૧૦૪ મું.

હારને કાજે શુ હઠ કરે માવજી, બોલતો શે નથી મુગે
રાય મડળિક પ્રતિત કારણ પ્રભુ, તુજને પાર્યું શીશ
પૂછવુ હોય તો પૂછ તુ નારીને, લે કાંઇ મૂલ બેકુ જે
લોક સરવે સમુ ઠઠ શણગારને, શુ કર્યું શામળા વારે
કળિયુગ માંહે પ્રતિત નહિ લોકને, હાર નહિં આપો તો કોણ
કહે નરસૈંયાને હાર આપ્યો નહિ, ચૌદલોકે ગુણ તારા ક્યમ

પદ ૧૦૫ મુ.

મારે તો તહારા નામનો આશરો, તું વિના સાહે કોણ કરે
દીનબધુ તમે સદા રે દામોદરા, આ અવસર આવી લો ઉગ
ભક્તની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, નામ દયાળ તું બિરદ
તારે સેવક કોટી છે શામળા, મારે તો એક છે આશ ત
મડળિક રાયને માન વાધ્યુ ઘણું, તે તમે ચત્તિ ધરો નાથ મ
ભણે નરસૈંયો ભૂતળમા અવતરી, અહુરનિશ ગુણલા ગાઉં

પદ ૧૦૬ મુ

દીનબધુ તમે હરિ દારિદ્રમોચના, દાસને અનત આશ ત
અનેક શત્રુ મળી મુજને પરભવે, નાથ વિના કોણ કરે સાહે
તું નાથ અનાથનો સાખ સમૃત પૂરે, વાત વિસ્તારતા વાર
કૃત્ય તારા રખે આજ સભારતો, હું મતિ મદ અજ્ઞાન
રકની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, દુષ્ટ જ્યમ ત્યમ લવે લોક
તેની હાશી ને મારુ મોત છે, જેમ હરિ રાખશો તેમ
માન અપમાન માહારે નવ રહ્યુ, ભૂપતિ બોળવ્યો કામ
રાખીએ નાથ અનાથને દુખથી, આશ અનત તુજ નામ
સુત વસુદેવના અતર અવિલોકીએ, પતિત પાવન એવું બિરદ
આપીએ હાર ઉગાર તું નરસૈંને, આજ કરુણા નહિ તો પ્રભુ કા

પદ ૧૦૭ મું

વિશ્વપાળક વિશ્વંભર કરું વિનતી, તુજ વિના દુઃખ બીજું કોણ જાણે;
વિલપતાં વિલપતાં વહી ગઈ જામની, નાથ નિદ્રા તું શું રે આણે. વિશ્વ૦
રોકી રહી રાધિકા કે પુત્રી ભીમક તણી, અંગના સંગમાં શો રંગ માણે;
હઠ થકી સુર અસુર સૌ હારીઆ, તૂટશે સ્નેહ અતિય તાણે. વિશ્વ૦
રાહી ચંદ્રાવળી કે મળી લલિતા સખી, કામવશ થઈને શું રે સૂતો;
પુલના હારમાં એમ તું કા કરે, પ્રાતઃ થયો ને રાયે વગૂતો. વિશ્વ૦
સાચ પાખે કોઇ રાચે ન શ્રીહરિ, જગ્ત જીવનજી શે ન જાણો;
શીઘ્ર થઈ હાર નરસૈંયાને આપીએ, રાડે ચઢયો મંડળિક રાણો. વિશ્વ૦

પદ ૧૦૮ મું.

સ્વારથભૂત ના હોવ રે ભૂધરા, પરમ કરુણાનિધિ વેદ ગાયે;
ગ્રાહના મુખથી ગજને મૂકાવિયો, ગરુડ તજીને ગોપાળ ધાયે. સ્વા૦
ગરુડની ગતિ અતિ મંદ લહી માવજી, ચર્ણે ધાયા ઘણું સંકટ જાણી;
આપ નહિ પોહચીઆ ચક્ર ત્યાં પાઠવ્યું, બેઉ ઓધારિયા કરુણા આણી. સ્વા૦
હરિનામ જશ વાધીઓ ત્યાં થકી શામળા, સેવક સંકટ ટાળ્યું રે માટે;
ભણે નરસૈંયો સેહુલ વાતને કારણે, કરુણાસિંધુ બિરુદ શાને ડાટે. સ્વા૦

પદ ૧૦૯ મું.

દયા આણ દાયાળજી શીઘ્ર સેવક તણી, તું રે મારો ધણી વિશ્વ જાણે;
પ્રકટ મુજ નામ તે તુંજ થકી શામળા, કાં ન એ વિનતિ મંન આણે; દયા૦
મંત્ર તું જંત્ર તું ધ્યાન ધરણીધરા, મંત્રી મોહન વિના નહિ રે બીજો;
હાર આપ્યા વિના લાજ કોહ કેમ રહે, દીન દેખી હરિ શે ન રીઝો. દયા૦
સાહે કીધા વિના નેટ નહીં છૂટકો, જો તમ ચરણ નીશ્વાશ આપી;
નરસૈંયાચા સ્વામી માન માગી કહું, હાર આપી નાખો દુઃખ કાપી. દયા૦

પદ ૧૧૦ મું.

પુંપથી સાર અનેક છે શામળા, મુજને હારનું દાન દીજે;
રંક રાયે લહી વાત દુલ્લભ કહી, કોની કેશવ હવે કેમ કીજે. પુષ્પથી૦
કાજ કીધા વિના પ્રતિત નહી પુરુષને, પ્રીતની રીતનો આપીરે ભાસ;
સકળ સુરીનર કહે, અકળ કો નવ લહે, મારે તો તુજ વિના નહિરે આશ. પુષ્પથી૦

નામ પ્રતાપે પાષાણ જળમાં તર્યા, પતિત ઓધારણ નામ તારૂ;
નરસૈંયાનું તું સંકટ હર શામળા, હાર આપે થાયે કાજ મારૂ. પુષ્પથી૦

પદ ૧૧૧ મું.

નંદના નંદન વાર લાગી ઘણી, દુરિજન લોકને કાં હસાવે;
અપકીર્તિ થશે, મારી ને તાહરી, વાત ચિત્તમાં તને શે ન લાજ આવે. નંદના૦
પેર પેર પ્રણુવું, માન માગી કરી, કઠણ કાં થઇ રહ્યો કૃષ્ણ કામી;
કપટ ભાવે ભજ્યો તોય તુજને હરિ, સાંકડે સંભારી કર સંત સ્વામી. નંદના૦
કોણ વેળા થઈ હાર આવ્યો નહીં, સાંભળો શામળા વાત મારી;
નરસૈંયાચા સ્વામી મુજને તો દુઃખ નથી, લાજ જાશે જદુનાથ તારી. નંદના૦

પદ ૧૧૨ મું.

ઘણું રે વરાંસિયો આજ હું વિઠુલા, અવસર વેળા ન આવ્યો કાજ;
કરુણાસિંધુ તને નિગમ નારદ ભણે, ભક્ત સઘળાને લગાડી લાજ. ઘણું૦
અલ્યા વાંક તારો નહીં, ગત મેં નવ લહી, ગાય ચારી કહો મેં ગોવાળ;
આહીરમાં રમી બુદ્ધિ બહુ નિર્ગમી, તે ક્રોધે નહીં આપે પુષ્પ માળ. ઘણું૦
સંગ સુનાર નહીં, જે શીખ સારી દીએ, હાર આપે દુઃખ મારું જાયે;
દુરિજનનાં મુખ શ્યામ કર કેશવા, જો નરસૈંયો તારી લીલા ગાયે. ઘણું૦

પદ ૧૧૩ મું.

પ્રીતની રીત ત્રૈલોક્યમાં સાર છે, શું કરુ શામળા જો વિચારી;
સાચું જૂઠું જગદીશ જાણો તમો, પ્રીતની રીત તો અટપટી ભારી. પ્રીતની૦
શંકર સ્વામીએ દીન જાણી મને, હરિ ગુણ ગાવાની ટેવ પાડી;
વિવિધ વિલાસ ગાયા મેં ગોવિંદના, ભક્તિભાવ ભૂલ્યો શું હું અનાડી. પ્રીતની૦
તે દિનનો મેં તો તુજને આરાધિયો, સાધિયો શુદ્ધ કરી મન સાથે;
આજ વેળા પડી આવ ઉતાળો, ભલાઈ ભૂધર કર રહીને માથે. પ્રીતની૦
મારુ તો બળ નથી, સાચું શું કહું કથી, તુજ થકી થાશે તેજ થાશે;
ભણે નરસૈંયો જો જીવ મારો જશે, વળતી ગુણ તાહરા કોણ ગાશે. પ્રીતની૦

પદ ૧૧૪ મું.

કાનકૂટા થયા શામળા શ્રી હરિ, લક્ષ્મીના નાથ કે નિદ્રા આવી;
બિરદ મોટું ઘણું પતિતપાવનતણું, શરણ આવ્યો તેની બાંય સાહવી. શ્રવણ૦

નિરદે નિદ્રા તજી તાર નિજ ભક્તને, તું વિના માહરો કોણ સ્વામી,
દુરિજન લોકને મન આનદ વસે, અવર કોને કહું શીર નામી. શ્રવણ૦
પુષ્પની માળ શું મન અટકી રહ્યુ, વિદ્રુપમણિ એ શું મન તારે,
નરસૈંયાચા સ્વામિ વિલબ તે બહુ કર્યો, હાર અરપ્યો નહીં કડ મારે. શ્રવણ૦

પદ ૧૧૫ મું.

પ્રીતડી ગોહડી કરી, તે શુ નવ સાભરે, ન્યૂન તારે મન થઈ રે આજ?
કોથળી કચનતણી નથીરે છોડવી, પુષ્પના હારનુ મારે કાજ. પ્રીતડી૦
વૈષ્ણવ મારગે શામળા મેં તુજને ભજ્યો, હવે કા તજો મને રે કહાન,
નઠોર કા થઈ પડયો, મંડળિક મદે ચઢયો, તોય તને નવ આવી માન. પ્રીતડી૦
મેલ મમતા હવે ફૂલના હારની, વાર લાગે ઘણી વિશ્વનાથ,
નરસૈંયાચા સ્વામી આશ તારી ઘણી, અર્પરે અર્પ હવે કઠ હાર. પ્રીતડી૦

પદ ૧૧૬ મું.

અવ્યા હાર હૈયે ધર્યો, દાસ કા વિસર્યો, કેઇ મોટમ હૃદય મધે આણી,
જદુપતિ જનપતિ જગપતિ શામળા, તારી મોટાઈ મેં તો ઠીક જાણી અ૦
હુ તને જાણું રુડી પેર જાદવા, કચુકી પેહરીને તુ રે નાચે,
ગોપીઓ સરવને તારે રમાડવી, પુષ્પના હારથી તે બહુરે રાચે અ૦
જે તુજને ભજે ગ્રહસ્થપાણું તે તજે, જોગી થઇ વનમા ભીખ માગે,
ભણે નરસૈંયો મુને હારઆપો હરિ, નિર્લજઆ કાજે તુને લાજ લાગે? અ૦

પદ ૧૧૭ મુ.

નિરદે સદા હરિ, દયા તેં તો નવ ધરી, પયપાન કરાવી પુતના પ્રાણ લીધા,
અબળા વ્યાકુળ કરી, તેહ ત્યા થરથરી, કાલાવાલા તારા કોટિ કીધા. નિ૦
જનકસુતા સતી, બધુ લક્ષ્મણ જતિ, વણ અપરાધે તેં વન ભમાવ્યા,
દુષ્ટતા તેં કરી, તેહને પરહરી, દમન બહુ બહુ કરી તેને દમાવ્યા નિ૦
માતનો વધ કર્યો, તે તુ દામોદરો, વિસરી કેમ જાય વાત કૂડી,
આપતા દાન પાતાળે બલિ ચાપીઓ, પેર પ્રભુએ ન હોય રૂડી નિ૦
જે તુને ધાયતેનુ સરવશ જાય રે, જોગી થઇ વન વન ભીખ માગે
ભણે નરસૈંયો તું તો નિર્દે રે નરહરિ, જોયુ વિચારી મેં પાછે આગે નિ૦

પદ ૧૧૮ મું.

ઉઠરે અટપટા, નથી બોલતો લટપટા, લપટા લાજ તારી આજ જાશે,
વ્રજપતિ રંગમાં કેવળ ઘટા કરે, તુજ વિના વાહુરે તે કોણ ધાશે. ઉ૦
ઉઠ તું ચસ્વડી, શું બેઠો હુરખડી, ગાંઠ ઘાડી પડી મૂજ સાથે,
બન્દ પાલક હરિ, સાર કરજો ખરી, નિર્ગમે લાજ તો તુંજ હાથે. ઉ૦
જીવ મારો જગમગે, અગ મારુ ડગમગે, ડગમગે નેત્ર જોવાને રૂપ,
નરસૈંયો રગમગે, લોક સહુ ચગમગે, કોપીઓ મંડળિક દુષ્ટ ભૂપ. ઉ૦
ફેલ મુકની પરા, ગેલ તે બહુ કગ, ગોપીને રીઝવી બહુરે સંતાપ્યાં,
માતને દુભવી તાતને વીસરી, બોલને કાનડા નરસૈંને શાં સુખ આપ્યાં. ઉ૦

પદ ૧૧૯ મું.

બોલ્યને શામળા, આવડા શા આમળા, કામલામા મન કેમ રાખે,
કોટિ બ્રહ્માંડ તુજ બાથે બાહુ બળા, આજ મુને હાથથી ક્યાં ફેંકી નાંખે. બો૦
પ્રહ્લાદ ઉગારીઓ, ધ્રુવને પહોંચાડીઓ, બલીને કીધો પાતાલ ભૂપ,
હવણા શું હારિઓ, કોણે તુને વારીઓ, નારીઓ મોહિ રહી નિજ રૂપ. બો૦
અસ્યા મૂક્ય રે મરકડા, ફોગટ ફરકડા, હરકડા મૂક્ય વારુ રે વહાલા,
નરસૈંયા વિના તને આમ કોણ પ્રીછવે, નગણા ન થઇએ મારા નંદલાલ. બો૦

પદ ૧૨૦ મું.

ડગડગે ક્હાન તારુ મન ચોદિશ ભમે, જાણે મને નાગર કઇક આપે,
નામ લક્ષ્મીવરા કરે લાલચ મદા, આ રકને રાય ક્યાં સતાપે, ડગમગે૦
તાંદલા લઈ રિદ્ધ વિપ્રને મોકલી, ભુવન કીધુ વૈકુંઠ સમું;
માહરે તો દાન તો ગાન છે તાહરુ, નિત્ય પ્રીત ગુણ ગાઈ રમું. ડગડગે૦
મન મોટું કરી હાર મુજ કંઠ ધરી, હરખીને હરિ મારા રે આવે;
ભણે નરસૈંયો રજની સહુ વહી ગઈ, દુષ્ટને હાથથી મને મૂકાવે. ડગડગે૦

પદ ૧૨૧ મું.

દેવા ટેવ તુજને સદા દીન પ્રતિ પાળવા, કથ કમળા રહ્યો સત સામો:
લાખો પાળે તેનો દોષ શો માનીએ, હાથ જમણો વળે મુખ સામો. દે૦
કામધેનુ કૃષ્ણજી કોડ કરતાં રહ્યા, ગોપીના ગોરસ ચોરી પીધાં,
શબરીના બોરમાં સ્વાદ ઝાઝો જડયો, મુનિતણા વૃંદનાં માન લીધાં. દે૦

દ્રૌપદી કેરી લાજને કારણ, દ્વારિકાંથી ધસ્યો એક શ્વાસે;
ખાંચ પાંડવ તણી લાંચ નોહુતી જડી, દૂત થઇને ગયો દુષ્ટ પાસે. દે૦
ભૂપનું નોતરુ ભાવ વિણુ પરહર્યું, પ્રેમનો પારખું પરમ ડાહ્યો;
ભક્તની ઝુંપડી જગ્ત ઊંચી કરી, ભાજીને ભોજને તું ધરાયો. દે૦
બિરદ તારુ બહુ વિશ્વ જાણે સહુ, ના ચળે નાથજી વેદ વાણી;
નરસૈંયા રંકને ઝંખના તાહરી, આપ અલબેલડા દીન જાણી. દે૦

પદ ૧૨૨ મું–રાગ આશાવરી.

ઓળખ્યો હરિ રાજા વિભીષણ, નામે નામકી તારી રે;
કુબ્જાનું કષ્ટ હર્યું ધરણીધર, અહલ્યા શ્રી હરિએ ઉગારીરે. ઓળ૦
દુષ્ટ દુશાસન ને દુર્યોધન, સતીને સભામાં આણીરે;
પંચાલીને પટકૂળ પૂર્યાં, સમરથ સારંગપાણિ રે. ઓળ૦
ધ્રુવ અંબરીખ રાજા રુક્ષમાંગદ, પાંડવની પત રાખી રે;
સુદામાને નવેનિધ આપી, સુરીનર મુનિવર સાખી રે. ઓળ૦
સાંદીપનને સૂત આપ્યો આણી, વદે વેદમાં સાચું રે;
મારો ઠાકોર શ્રી દામોદર, અન્યને હું નહીં જાચુ રે. ઓળ૦
તારણ તરણ પૂરણ પુરુષોત્તમ, નિરાકાર જે કહાવે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, પુનર્પિ જન્મ ન આવે રે. ઓળ૦

પદ ૧૨૩ મું–રાગ પરજીઓ.

તુંને હું ભક્ત કેમ સાંભરે રે, સેવક જનના રાખનહાર;
તુંને દાસ કેમ વિસરે રે, સકળ વિશ્વના આધાર તુંને૦
જેને સોલ સહસ્ર પટરાણી, સાઠ લક્ષ સુત ગુણવત,
તોએ તમને પ્રીતિ નહિ રે, વિનતિ કરૂં છું અનત. તુંને૦
આગે અનેક ભક્ત ઓધારીયારે, તે વિમાસણ મુજને;
ભણે નરસૈંયો થાવ સાવધાન હરિ, ખોડ લાગશે તુજને. તુંને૦

પદ ૧૨૪ મું–રાગ રામગ્રી.

મહા રડનો મુખથી નહીં બોલે, જોતાં જૂઠો જદુનાથ રે;
ધૂતારો ધરણીધર, જાણ્યો, હઠિલો ન મૂકે વાત રે. મહા રડનો૦
ગોકુળમાં ગોવાળીઓ થઇને, ચાર્યાં વનમાં ઢોર રે,
જાણ્યું ખળ જીવણજી તારુ, નવનીત કેરો ચોર રે. મહા રડનો૦

ચચળ લપટ ચાડીઓ, સઘળે તે કરતો સોર રે,
ગોકુળ માંહિ હેરણા હેરતો, એણે અહ્નઠાં આવ્યા ઓર રે મવા રૂડનો૦
પરાધીન થઈને પેટજ ભરતો, જેમ કોઈ નઠોર નાદાન રે,
નરસૈંયા સાથે હારને કાજે, આવડુ શુ અભિમાન રે. મહા રૂડનો૦

પદ ૧૨૫ મું–રાગ મારુ.

તુ તો ગોકુળ માંહિ રેહતો, તવ નવનીત ચોરી લેતો,
તું તો ગુજરને ઘેર જાતો, તેનો ટાઢો હુમરો ખાતો
જસોદાજી બાધતા તાણી, હું મૂકાવતો સારંગપાણિ,
તમે તે દહાડા સભારો, એવુ જાણીને ઉગારો.
માંહોમાંહે મોટાઈ ન આણો, મને પોતાનો કરી જાણો,
મારે રુડે તમારે રુડુ, માહરે ભૂંડે તમારે ભુંડુ
મારી પત જાતા તારી જાશે, ત્યારે ગોકુળ કેમ રહેવાશે,
લોક વરુવા બોલે છે મારા, ઢાંક મારા ઉઘાડીશ તારા.
નાગર નટકરલડા બોલા કહીએ, તુતો કાંઈ ન આણે હઇએ
એવુ જાણીને ઓરા આવો, હાર આપીને સુજને મનાવો
તને વ્રખભાન સુતા રહી રાખી, તેણે આનદથી જોતો આખી,
તારો નરસૈંયો રીસે ભરાય, સુજ વિના જશ કોણ ગાય

પદ ૧૨૬ મુ–રાગ પચમ.

ભાગો ભોગળ, ભાગો ભોગળ, ભાગો ભોગળ શામળીઆ રે,
ઘેલા ઘેલાઇ મુકો મારા વાહલા, ગાયોના ચારણ ગોવાળીઆ રે ભાગો૦
આહીરડાંને આવડો શો મચકો, આપો મોગરડાની માળા રે,
અટકો ચિત્તમા શાનો પેઠો, કે અટકો મારા વાહાલા રે ભાગો૦
હવા ગાલ ન દેઉં માન લાલા, નરહરિ નાથડીઆ રે,
બંધુ તમને બળવતા જાણી, પ્રેમે અરપી ગાવડીઆ રે ભાગો૦
શુક સનકાદિક ધ્યાન ધરે છે, તે નદતણો પિડારુ રે,
તને લપટ કહી હુલાવે, એવુ છે ગાનું અમારુ રે ભાગો૦
આવોને આલિંગન દીજે, સુદીર સુખડુ નિંદ્રાળુ રે,
ભણે નરસૈંયો રજની વીતી, થયું ત્રિલોકે અજવાળુ રે ભાગો૦

પદ ૧૨૭ મું-રાગ પ્રભાત.

જાગો જાગો જદુપતિ રજની વિહાણી, અલૈષણવડાં મુને બિહાવેરે;
અરુણ ઉદે થયો હરણિયો આથમ્યો, તોય તુને દયા ન આવેરે. જા૦
વલોણાં વલોવાયે વેદ ભણાયે, ભામનીઓ ભરે પાણીરે,
આવી શકયા નહીં શ્રીહરિ મારા, શકે કોણે બાંધ્યા તાણીરે. જા૦
કુંભકર્ણ મુચુકુંદ થકી રે, નિદ્રા અધિક તુને વાધીરે;
જદુપતિ દીન હું કંઈ નવ જાણું, તારય તારય નરસૈયો અપરાધીરે. જા૦

પદ ૧૨૮ મું-રાગ પ્રભાત.

શકે ખત વાંચતાં હું રે ખખાર્યો, તેણે ચઢી શું રીસ રે;
આવો આલિંગન દીજે માહરા વાહાલા, ત્યારે હસીઆ જગદીશ રે. શકે૦
સભા સર્વકો જેમ સાંભળે, એવું હસીઆ નાથ રે;
ટ્યો મેહેતાજી ટ્યો મેહેતાજી, એવી બોલ્યા વાત રે. શકે૦
અમારે તમારે અંતર શાનો, હું તો દાસનો દાસ રે,
આંગળી મુખમાં ધરી નરસૈયે ત્યારે, વાહરે આવ્યા અવિનાશ રે. શકે૦
દૃઢ ભક્તિ દીઠી આસનથી ઉઠયા, ચાલ્યા શ્રી અવિનાશ રે;
ચરણ ચલાવ્યા હાર લઈ આવ્યા, ગિરિધર કુંજ વિલાસ રે. શકે૦
નરસૈંયાચો સ્વામી અંતરજામી, ઘણી આરત જાણી નાથે રે,
સાક્ષાત સ્વરૂપ પ્રગટયા અતરયામી, ભેટયા હરિજન સાથે રે. શકે૦

પદ ૧૨૯ મું-રાગ વિભાસ.

દાતણ કરતી વેળાએ મારે વહાલે, વાચા પોતાની પાળી રે,
આપુલા ભક્તને લાડ લડાવવા, એ આવ્યા વનમાળી રે. દાતણ૦
મુનિજનનો તેડયો નવ આવે, બ્રહ્માદિકને વશ ન થાય રે,
એ નરસૈંયો, એજ ગોપી, એક સ્વરૂપ કહેવાય રે. દાતણ૦

પદ ૧૩૦ મું-રાગ વસંત.

કમાડ કડકડિયાં ગડગડિયાં રે, મંડળિકનાં મંદિર,
સાંકળ ત્રુટી ને દ્વાર ઉઘડિયા રે, સમરથ શ્યામ શરીર. કમાડ૦
ખડખડિયાં ઘર ને કોશીસાં રે, પડિયો પોળે પોકાર,
મુજે ભૂર સલામા સહુકો રે, થઇ રહ્યો હાહાકાર. કમાડ૦

આસનથી ઉઠ્યાં અવિનાશી રે, આવ્યા સભા મોઝાર,
સભા સર્વ દેખતા આરોપ્યો રે, મેહેતાજીને કંઠે હાર. કમાડ૦
પીતાંબર પ્રીતે ઓરાઢ્યું રે, કાને કુંડળ જોટ,
મસ્તક મુગટ મુકી નાચે રે, જે જે શ્રી રણછોડ કમાડ૦
મુખે મોરલી મધુરી વજાડે રે, દીનાનાથ દયાળ,
રંગીલો છબીલો ને છોગાળો રે, ફરે કુદડી દે તાળ કમાડ૦
જેજેકાર વદે સહુ સખીઓ રે, ધન ધન ગોકુળ રાય,
નરસૈંયાને ભુજ ભરી ભરી ભેટે રે, હૈડે હરખ ન માય કમાડ૦

પદ ૧૩૨ મુ–રાગ આસાવરી.

આફુણીએ જોને દ્વાર ઉઘડિયા, હાર ગોપાળ રાયે દીધો રે,
રાજા હતો તે થર થર કાપ્યો, કહે મહા અપરાધ મેં કીધો રે, આફુણીએ૦
દાતણ કરવાની વેળાએ, વાચા પ્રભુએ પાળી રે,
સકટ મધારજ કીધો, વિપત સઘળી ટાળી રે આફુણીએ૦
મુનિજનનો તેડયો ના આવે, બ્રહ્માને વશ ના થાયે રે,
તે પ્રભુએ પ્રત્યક્ષ આવી, નરસૈં ભક્તની કીધી સાહે રે આફુણીએ૦
શ્રીપાત સન્યાસી વિસ્મે પામ્યા, જોઈ રહ્યા ગોપાળ રે,
જેણે જેવા તેણે તેવા, દીઠા દીન દયાળ રે. આફુણીએ૦
રઘુનાથાશ્રમે રઘુનાથ દીઠા, નરસિહાશ્રમે નૃસિંહ રૂપ રે,
અદ્વિતાશ્રમે અદ્વૈતરૂપ દીઠા, ગોવિંદાશ્રમે ગોવિંદ સ્વરૂપરે. આફુણીએ૦
સહચરાનંદે સચરાનદ દીઠા, માધવાશ્રમે માધવ જેહ રે,
અદ્ભૂતાશ્રમે અદ્ભૂતરૂપ દીઠા, અચ્યુતાશ્રમે અચ્યુત દેહરે. આફુણીએ૦
કેશવાશ્રમે કેશવરૂપ દીઠા, પ્રસાદપુરીએ પ્રેરક પ્રભુરે,
બ્રહ્માનંદાશ્રમે બ્રહ્મરૂપ દીઠા, શ્રીધરાશ્રમે સિદ્ધ વિભુરે. આફુણીએ૦
વિશ્વેશ્વરાશ્રમે વિશ્વરૂપ દીઠા, વસુદેવે વાસુદેવ ત્યાંય રે,
વિશ્વભરાશ્રમે વિશ્વભર દીઠા, મુકુંદે મુકુંદ જ્યાંયરે આફુણીએ૦
રામાનંદાશ્રમે રામાનંદ દીઠા, ભીમડે દીઠા રામરે
રાજમાતાએ ચતુર્ભુજ દીઠા, રાણીએ સુંદર શ્યામ રે. આફુણીએ૦
મલબે મન્યે રૂપ દીઠા, મંડળિકે દીઠો કાળ રે,
શ્રીધર પંડિતે પંડિત રૂપ દીઠા, સભાએ સુંદર ગોપાળ રે. આફુણીએ૦

ચારે સખીઓએ ચતુર્ભુજ દીઠા, કુંવરબાઈએ દીઠો તાત રે,
નરસૈંયે રંગીલો છબીલો દીઠો, શ્રી ગોકુળનો નાથ રે આફ્ણીએ૦
જેને જેવો ભાવજ હતો, તેણે તેવો દીઠો દયાળ રે,
મેહેતાજીને કંઠે આરોપી, મોહને મોગરાની માળ રે. આફ્ણીએ૦

પદ ૧૩૨ મું–રાગ ધવળધનાશ્રી.

શ્રીપાત સન્યાસી મંડળિકને કેહ છે, લાગો મેહેતાને પાયજી,
અધુ પ્રધાને કંઈ નવ જાણ્યુ, આકંદ કરે છે રાયજી
ભૂર ભીમડે ભૂંડુ નવ કીધુ, રાય કરે વિલાપજી,
રાણી મેહેતાને ચરણે લાગી, અમોને ઉગારો આપજી
ત્યારે રામાનંદ કહે મંડળિકને, હીણ મતિ તું રાયજી,
ધિક ધિક જીવતર તારુ રાજા, ધિક ધિક તુજ પિતાયજી
અસુરતણે હાથે મરણ પામજે, જાર જાતના તનજી,
રામાનંદે રાજા શાપ્યો, કહી બહુ ક્રોધ વચનજી
રાજ્ય તારુ જશે અપરાધી, તેં દુભ્યો હરિનો દાસજી,
રિદ્ધ સિદ્ધ સપત તાહરી જાશે, નહિ રેહ કોઈ તૃણ વાસજી
મેહેતાજી કહે એમ ન કીજે, ક્રોધ રામાનંદ મુન્યજી,
રાય દામોદરે હારજ આપ્યો, તે રાય મંડળિકનુ પુન્યજી
આપણ કોઈને દોષ ન દીજે, મને લાગે કલકજી,
દામોદરરાયે લજ્જા રાખી, હું ઉગાર્યો રંકજી
ત્યારે રાજા મન પસ્તાણો, આવીને દંડવત કીધોજી,
મેં કુમતિએ કહ્યુ નવ માન્યુ, એકે અરથ ન સિધોજી
આગે સોવનની બ્રહ્મપુરી આપી, તે એક ન આવ્યું કામજી,
કલિયુગમા હરિ ભક્તિ મોટી, મોટુ નારાયણ નામજી
એ વિતક તો કોને કહીએ, મન્યા ભીમ પ્રધાન સન્યાસીજી,
નારાયણનો જન દુભાયો, એણે નવ જોયુ વિનાસીજી
એવો શાપ સુણીને રાજા, કરજોડી લાગે પાયજી,
હું અજ્ઞાની કંઈ નવ સમજ્યો, અતિ થયો અન્યાયજી
વૈષ્ણવ સાથે વિપરીત કીધુ, દીધુ દુખ અપારજી,
પૂર્વના પાપજ પ્રગટયા, આવીઆ આડા આ વારજી

એવી બુદ્ધિ કેમ થઇ મારી, તે સમજાવો વાતજી,
સ્વામી તમે કહો કેઈ પેર જાણી, મારી જે જાર જાતજી.
ત્યારે રામાનંદ કહે સુણ્ય રાજા, પૂછ મેહતાને એહજી;
પ્રગટ કરીને તુજને કહેશે, જાત તારી છે તેહજી
પાગે લાગે મેહેતાજીને, પૂછે મડળિક રાયજી,
જાર જાત મારી કેમ, તે કહોને વારતાયજી
મેહેતાજી કહે સાંભળ મડળિક, તારી જાતની વાતજી,
સર્વ પ્રકારે તુજને મસળાવે, જઈ પૂછને તારી માતજી.
મંડળિક આવ્યો મોહુલજ માહી, જ્યાં છે પોતાની માતજી,
પ્રણામ કરીને રાંક થઈને, માતને પૂછી વાતજી.
વલતી માતા એની પેરે બોલ્યાં, સાચુ કહું છુ હુંયજી;
રાજમહેલમાએક મ્લેચ્છ રહેતો, તેની દ્રષ્ટે ઉપન્યો તુંયજી.
તે દૃષ્ટે ગર્ભમાં આવ્યો, થયો જન્મ આ તારોજી;
નરસૈંયો ભણે ભક્તિથી, મ્લેચ્છ બુદ્ધિનો એ ફુજારોજી,

પદ ૧૩૩મું–રાગ કેદારો.

જય જય શબ્દ સુરીનર ઓચરે, કુસુમતણી હોય વૃષ્ટિ અપાર,
ધન્ય ધન્ય આ નરસૈંયાને, જેણે હરીના કઠનો પહેર્યો હાર. જય૦
દુદભિ નાદ ગગડે નભ માંહીં, હરખ્યા હરિજન સર્વ અપાર;
દેવતણી દેવાગના મરવે, ધન ધન વચન વદે મુખ સાર જય૦
ધન્ય નરસૈંયા તું ધન્ય આ સખીઓ, ધન્ય એ ભૂતળમા અવતાર,
સુરીનર મહુકો એણીપેરે બોલે, ધન્ય નરસૈંયો Cતર્યો ભવપાર. જય૦

પદ ૧૩૪ મું–રાગ સિંધુડો.

આ હરિ ઓચરે નરસૈંયો ચિત્ત ધરે, સાભળે મર્વ સભારે ધીરી ધઈરે;
હાર આપી હરી વિનયે વિનતિ કરી, સનસુખ શામળો જોડી ખુબ બનીરે, આ૦
શ્રીહરી હરખે ઓચરે, વૈષ્ણવજન મારું જીવન,દાખવે દામોદર દીન વાણી;
અંતાર પરહરે, પ્રેમ સુજપર ધરે, પૂરણ પરબ્રહ્મ કહે પ્રીત આણી. આ૦
દાસનો દીન છું ભક્ત આધીન છુ, કોણ લેખુ મેહેતા હાર કેરૂં;
કહે બ્રહ્માંડપતિ કરુ એ વિનતિ, નરસૈંયા વચન એ નાંહરે ફેરૂ. આ૦

પદ ૧૩૫ મું-રાગ પ્રભાતિયું.

કૃષ્ણ-પ્રાણપે મને વૈષ્ણવ વાહલા, હરનિશ તેને ગાઉંરે;
તપ તીરથ વૈકુંઠપદ મૂકી, મારા ભક્ત બોલાવે ત્યાં જાઉંરે. પ્રા૦
અંબરીષ રાજા મને અતિ ઘણો વહાલો, દુર્વાસા માન ભંગ કીધુંરે;
મેં મારૂં અભિમાન તજીને, ચક્રદર્શન વાળી લીધુંરે. પ્રા૦
ગજને માટે ગરુડે ચઢી પળિયો, હરિજનની સુધ લેવા રે;
ઉંચ ને નીચ હું તો કંઈ નવ જાણું, મને ભજે તે મુજ જેવારે. પ્રા૦
લક્ષ્મીજી અર્ધાંગના મારી, પણ મારા સંતની દાસી રે;
અડસઠ તીરથ મારા સંતને ચરણે, કોટિ ગંગા કોટિ કાશી રે. પ્રા૦
સંત ચાલે ત્યાં હું આગળ ચાલું, ને સંત સૂએ તો હું જાગું રે;
મારા સંતની નિંદા કરે તેની જીહ્વા સહજ કાપું રે. પ્રા૦
મારા રે બાંધ્યા વૈષ્ણવ છોડે, વૈષ્ણવે બાંધ્યા મેં નવ છૂટે રે;
એકવાર વૈષ્ણવ મને બાંધે તો, તે બંધન મેં નવ તૂટેરે; પ્રા૦
બેસી ગાય ત્યાં હું ઉભો ઉભો સાંભળું, ઉભા ગાય ત્યાં હું નાચું રે;
હું તો વૈષ્ણવથી ક્ષણ નહીં અળગો, ભણે નરસૈંયો એ સાચુ રે. પ્રા૦

પદ ૧૩૬ મું-રાગ પ્રભાત.

કૃષ્ણ-ધન્ય તું ધન્ય તું એમ કહે શ્રી હરિ, નરસૈંયા તું મારો ભક્ત સાચો;
મેલી પુરુષપણું સખીરૂપે થઈ રહ્યો, તાહરા પ્રેમથી હું રે રાચ્યો. ધ૦
તુજ ને મુજમા ભેદ નહીં નાગરા, માનજે એ મારી વેદ વાણી;
હજીરે જોને તને પ્રતિત ન ઉપજે, મેં તને મોકલ્યું ટાઢુ પાણી! ધ૦
મામેરુ મોકલ્યું તે કેમ વિસર્યું, આપીયો હાર પ્રત્યક્ષ ભૂપ;
ત્રિભુવનમાં તુજ સમો કો નહીં નાગરા, તાહરુ માહરુ એક છે રૂપ. ધ૦
તારો અક્ષર જે ગાય ને સાંભળે, તે કુલ સહિત પવિત્ર થાય;
ભણે નરસૈંયો મીઠી બોલીશું રીઝવે, કરજોડી કૃષ્ણજી સમ ખાય. ધ૦

પદ ૧૩૭ મું-રાગ પંચમ.

એહેતા-મેં ગાયો બ્રહ્મ તે પરમ આનંદશું, કરમના જીવ તે મરમ બોલે;
પરમ ધુરંધરા તમને જાણે નહીં, રત્ન ગુંજા કરે એક તોલે. મેં૦
નિગમ ને અગમ ને સુગમ તો તેં કર્યાં, ગોપી વિહારને કોણ જાણે;
લક્ષ્મીપતિ એ રુચે નહીં કામના, ભોમીના ભુર તેને મર્મ આણે. મેં૦

જ્યાં છે પ્રેમ ત્યાં પરમ આનંદ છે, અન્ય આનંદ ત્યાં અન્ય હોયે;
નરસૈંયો મહામતિ ગાય છે ગુણ કથી, કામી એ સમજે તો કામ નોયે. મેં૦

પદ ૧૩૮ મું-રાગ કેદારો.

દેવા તું રે નાચે ને હું તાલ વાઉં, એ તાલને શબ્દે વૈકુંઠ જાઉં;
અનેક અઘટીત ગતિ પિંગળા પારખું, નાથ કહી ભેદ તુજ પુઠે ગાઉં. દેવા૦
દેવા તું ધર વાંસળી ક્ષુદ્ર ઘંટાવળી, કેસરી લંક કટિ જંત્ર સાઉં;
રાધિકા સંગ તુજ બાંય ગ્રીવા ધરૂં, રંગની રેલમાં હું તણાઉં. દેવા૦
જંત્ર વીણા રસ ઝાલરી ઝાંઝરી, ઘુઘરી પગ ધરી ઠમક થાઉં;
ભમર ચક્ષ ચાળમાં નેણ લટકા કરે, જુવતીના જુથમાં હું સમાઉં. દેવા૦
કંચુકી હાર ને લટકે કૌસ્તુભમણિ, મુક્ટ મણિ મેખળા વારી જાઉં;
માનીતી સાથ જ્યારે પ્રેમ ભમરી ફરું, ચરણની રેણુમાં હું સમાઉં. દેવા૦
અતિ રે આનંદ લેર સબળ બળ સિંચતાં, રીઝતાં દેખીને હું સરાઉં;
ભણે નરસૈંયો પ્રેમરસ રમતાં, તુંને નિરખીને બલીહારી જાઉં, દેવા૦

પદ ૧૩૯ મું-રાગ કાલેરો.

મારો ઠાકોર શ્રી દામોદર, સાર કીધી સંભાલીરે;
અનેક ભક્ત આગે ઉગારિયા, કૃપા કરી મોરારીરે. મારો૦
શુક સનકાદિક મુનિવર નારદ, નિગમ ચતુર મુખ ગાયરે;
પ્રહ્લાદ સરખા તાલ વજાડે, ગણુતા પુરા ન થાયરે. મારો૦
જેની સેવા સુરીનર વાંછે, સહસ્ર અઠયાસી મુનિરાયરે;
રુદ્રાદિક ગણ ગાંધર્વ અપસરા, નિતનિત નૃત્ય કરાયરે, મારો૦
ભક્તને વસ્ત્ર આભુષણ આપ્યાં, વળી આપ્યાં સર્વ શણગારરે;
મંડલીક દેખતાં નરસૈંયાને, આ હરિ આપે છે હારરે. મારો૦

પદ ૧૪૦ મું-રાગ પંચમ.

દશ તોલા સુવ્રણ રાજા આપતો દહાડી, નાહાતો ગંગા નીર રે;
વૈષ્ણવસું દ્વેષ કરવાથી થયું, તેનું કાલું શરીર રે. મારો૦
સઘલું સોરઠ નિરખી રહ્યું છે, પહોંચ્યા મનના કોડ રે;
શ્રીપાતનો થયો ભવાડો, મહેતાજી જીત્યા હોડ રે. મારો૦
કલિયુગમાં રે કડણ માનવી, પામરને ન પતીજ રે;
ભણે નરસૈંયો ન ભજે નારાયણ, મને ચરણ રાખો કરો રીજ રે. મારો૦

પદ ૧૪૧ મું-રાગ વિભાસ.

શ્રી દામોદરજીએ કીધી મયા, મુગટ સહિત મુને આપ્યો હાર;
બાજુબંધ ને બેરખા આપ્યાં, ત્રિલોવન વર્ત્યો જેજેકાર. શ્રી૦
રાજા તું તો ઘેલો થયો હતો, ખડ્ગ લેઇને આવ્યો સંગ;
વાલાજીસું રંગભર રમતાં, તે ગોવાળીએ રાખ્યો રંગ. શ્રી૦
ભક્તપાલકને સાચા જાણો, હૃદયે રાખો દ્રઢ વિશ્વાસ;
નરસૈંયાનો સ્વામી ભલે મલીઓ, સકળ મનોરથ પુરી આશ. શ્રી૦

પદ ૧૪૨ મું-પ્રભાતિયું.

મારો ઠાકોર શ્રીદામોદર, મારી સાર કીધી સંભાળી રે;
અંતર નવ રાખ્યો મન સાથે, હાર આપ્યો ઉતારી રે. મારો૦
રમઝમ કરતાં હરિ પધાર્યા, આપ્યો દાસને હાર રે;
સખીઓ સઉકો હરિને વધાવે, બોલે જેજેકાર રે. મારો૦
શ્રી મુખ બોલે દામોદરજી, ધન' ધન વૈષ્ણવ જાત રે;
અંતઃકરણનો સાક્ષી મારો, વેચાઉં તારે હાથ રે. મારો૦
શિવ સનકાદિક નારદ શારદ, દેવતા તેત્રીસ ક્રોડ રે;
અંતરીક્ષ રહીને જે જે બોલે, નરસૈંયો જીત્યો હોડ રે. મારો૦

પદ ૧૪૩ મું-રાગ આશાવરી

સભા શીખ આ નરસૈંયાને આપે, વૈષ્ણવ મંદિર પધારો રે;
ધન ધન મેહેતા ધન ધન સખીઓ, ધન ધન સ્નેહ તમારો રે. સભા૦
રાયે આજ્ઞા આપી મેહેતાને, મંદિર પધારો સ્વામી રે;
તમો ભક્ત હરિના સાચા, અમો કુબુદ્ધિયા કામી રે. સભા૦
તત્ક્ષણ પ્રણામ કરીને ઉઠીયા, કરમાં લેઈને તાળ રે;
સખીઓ સહુ પુઠે પલાયે, જય જય શ્રી ગોપાળ રે. સભા૦
ગાઓ ગુણ ગોપાળજી કેરા, એ સંકટનો સ્વામિ રે;
નરસૈંયાનો પ્રભુ નકરો ન કરો, બાનાની પત રાખે એ નામી રે. સભા૦

પદ ૧૪૪ મું-રાગ આશાવરી.

સરસ ગાન સુંદરીઓ કરે, વાયે ચંગ મૃદંગ ને તાળ રે;
નર નારી સહુ મોહ્યું નગરનું, જય જય દીન દયાળ રે.

સખીઓની કોટે બાંય ધરીને, મેહેતો કરે છે ગાન રે;
સોરઠ સહુકો જોઈ રહ્યું રે, અકળ ચરિત્ર ભગવાન રે.
મેહેતાજી આવ્યા મંદિર મધ્યે, હુખ્યોં સંત પરિવાર રે;
હારજ લેઈ હરિ હોડજ ઝીલ્યા, ધન વૈષ્ણવ અવતાર રે.
ધન્ય એ સોરઠ, ધન્ય એ માલા, ધન્ય આશાવરી રાગ રે;
ધન્ય નરસૈંયો ભલે અવતરીયો, શ્રીકૃષ્ણ ભજ્યાનો લાભ રે.

પદ ૧૪૫ મું.

આ દામોદર મંદિરમાં આવ્યા, જઈ મેહેતાજી વધાવે રે;
નાગરી ન્યાતમાં ઈંડું ચઢાવ્યું, કંઠે હાર લટકતા લાવે રે.
કુવરીએ ચરણે શીશ નામ્યું, બોલ્યાં ભલિત દીન વાણી રે,
આજ સકટથી ઉગાર્યાં અમને, પ્રભુ ઓલ્ય તમારી જાણી રે.
નિરધનને વળી નાત નાગરી, હરિને આપીશ અવતાર રે.
ભણે નરસૈંયો એ શુભ૦ સાચુ, હું માગું વારંવાર રે.

પદ ૧૪૬ મું.

હરિભક્તિ વિના જે જન જીવે, તેનો જાયે અફળ અવતાર રે;
તુલસીની માળા તિલક વણ પાખે, બીજા જૂઠા શણગાર રે.
દશ માસ માતા મહા દુઃખ પામી, અકારજ ખર ભાર રે,
દેહ ધરીને હરિનો દાસ ન કહાવ્યો, તેની જનુનીને ધિક્કાર રે.
હરિ ભક્ત જેને નહીં વાહલા, તેને કૃપા નહીં નિરધાર રે;
નરસૈંયાના સ્વામી વિના બીજા, અનેક ધર્મ વ્યભિચાર રે.

પદ ૧૪૭ મું—રાગ ધનાશ્રી.

તેણે નર ઝીત્યું રે ઝીત્યું. ટેક.
તેણે વેદ પુરાણ વદી તું રે, તેને મુક્ત વાહણ ઘેર છીત્યું રે છીત્યું,
રાખ્યા નાથ હૃદેમાં જેણે, તેને અવતરવું ફરી વીત્યું રે વીત્યું. તેણે૦
લાલચ છાંડી નીરજ ભક્તિ માંડી, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે,
ભણે નરસૈંયો સત્ય કરી માનો, અફળ હુવી તેની કાયારે. તેણે૦

પદ ૧૪૮ મું—રાગ આશાવરી.

વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ, જે પીડ પરાઈ જાણે રે;
પર દુઃખે ઉપકાર કરે તે, મન અભિમાન ન આણે રે. વૈષ્ણવ૦

સકળ લોકમા સહુને વંદે, નિંદા તે ન કરે કેની રે,
વાચ કાછ મન નિશ્ચય રાખે તો, ધન્ય ધન્ય જનની તેનીરે વૈષ્ણવ૦
સમ દૃષ્ટિ અને તૃષ્ણા ત્યાગી, પરસ્ત્રી જેને માતરે,
જીહ્વા થકી અસત્ય ન બોલે, પરધન નવ ઝાલે હાથરે વૈષ્ણવ૦
મોહ માયા વ્યાપે નહિ તેને, દૃઢ વૈરાગ્ય જેના મનમારે,
રામ નામ શું તાળીરે લાગી, સકળ તિરથ તેના તનમારે. વૈષ્ણવ૦
વણ લોભી ને કપટ રહિત છે, કામક્રોધને નિવાર્યા રે.
ભણે નરસૈંયો તેનુ દરશન કરતા, કુળ ઇકોતેર તાર્યારે વૈષ્ણવ૦

પદ ૧૪૯ મુ-રાગ આશાવરી.

સવત પદર બારોતરો, ચૈત્રી મસમિ ને સોમવાર રે,
અતિ આનદે માળા ગાઇ, નરસૈંયો ઉતર્યો પાર રે. સવત૦
વૈધૃત વ્યતિપાત એકાદશી, વૈષ્ણવ મુખ સુણાય રે,
અગમ અગોચર તેના પાતિક, હેલામા સૌ જાય રે. સવત૦
જે જન સાભળે ભાવ ધરીને, તે જન નારકી ન થાય રે,
ભણે નરસૈંયો તે હરિપદ પામે, ગરુડે ચહડી વૈકુંઠ જાય રે. સવત૦

હારમાળા સમ્પૂર્ણ.

ગોવિંદ ગમન.

રાગ સામેરો.

અવર્ણિય છો અવિનાશ, કૃષ્ણ કૃપાળ દયાળ રે,
તોય દાસાનુદાસ ગુણ ગાય, હોઈએ વર્ણિય વિશ્વપાળ રે. કૃષ્ણ.
ઋષિપત્ની ઋષિ વચન પાળવા, મધુપુરમા અવતરિયા રે,
મેદિની મારણ મામા ભયથી, ગોકુળમા જઈ ઠરિયા રે. કૃષ્ણ.
ખક બકી તૃણાવત કાલિ મર્દન, અગાસુર કેશી માર્યા રે,
પુરંદર પરમેષ્ટિ ગર્વ ટાળિયો, જદુરાએ સંકટ નિવાર્યા રે. કૃષ્ણ.
બાળલીલા દાણલીલા લાલે, રાસલીલા જળલીલા કીધી રે,
ગોકુળ કાર્જ પૂરુ થયેથી, મામાને અવળી મત દીધી રે. કૃષ્ણ.
જગ્ન મખાતર મામાએ કાઢી, અક્રુર ગોકુળ મોકલ્યા રે,
નિશાએ નંદ ઘરે રથ છોડી, કૃષ્ણને મળિયા વેહેલા રે. કૃષ્ણ.
તેહે કૃષ્ણનુ ગમન કરાવ્યુ, તે પ્રાકૃત માય કરિયે રે,
ભક્ત કવિ રખે એક જાહો, જેમ તેમ નરસઈ તરિયે રે. કૃષ્ણ.

પદ ૧ લુ—રાગ મારુ.

જવ અક્રુર આવ્યા વ્રજમા, જુએ ગોપ ગોપીના ઘેલા,
કૃષ્ણ મુખ નિરખ્યા કરે, જેના મન નથી મેલા. જુએ.
સૂતા બેસતા ઊઠતા, રમતા જમતા કરે કૃષ્ણ,
બાળ રુએ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહી, ન મટે કોની તૃષ્ણ. જુએ
નંદ જશોદા નંદન વિના, નવ લે અન્યનું નામ,
દામ કામ ધામ કૃષ્ણજી, અવશેષે નામ રામ. જુએ

એ વિધ વાટે નિરખતાં, અક્રૂર ભવને રે આવ્યા;
રથે રેવંત રુડા જોડીયા, અક્રૂર ક્રૂર સંદેશો લાવ્યા. જુએ.
ગોપિયોએ જઈ નંદને કહ્યું, મહારાજે કો રાજ પધાર્યા;
અક્રૂરને નંદે ઓળખ્યા, સામા લેવા સધાર્યા. જુએ.
માન પાન સનમાનશું, અર્ધપાદ્યેરે પૂજ્યા;
નરસંઈયાના નાથે નિરખિયા, નિશ્ચે કાકા નહિ દૂજા. જુએ.

પદ ૨ જું–રાગ સિંધુડો.

અક્રૂર જે આવિયા, નંદને ભાવિયા, હરિ ભલે આવ્યા કહી હાથ જોડ્યા;
કામ મુજ રંક શું, કોહોજી નિઃશંક શું, પ્રભુ પધારી મુજ પાપ છોડ્યાં. અ૦ ટેક.
કૃષ્ણને સાન કરી, પાગ લાગો હરિ, કિંકર એમના કૃષ્ણ ભાયા;
લહી ભક્ત જદુરાઈ, તેણે સમે ત્યાં જઈ, માબાપના દેખતાં ચરણ સાહ્યા. અ.
તેજ જળહળ થઈ, અક્રૂરની શુદ્ધ ગઈ, જેમ તેમ મન વશ કરી આશીશ દીધી;
ક્ષેમકુશળ પૂછિયું, સારુ સુણી રૂચિયું, પછે પોતા તણી વાત કીધી. અ.
રાયે જગ્ન આરંભિયો, માટે હું આવિયો, દહીં દૂધ કૃષ્ણ લઇ ત્યાંય ચાલો;
નરસંઇનો નાથ જે, તેને તમે સાથ તે, કાલને કાલ નંદરાય હાલો. અ.

પદ ૩ જું–રાગ ધનાશ્રી.

કૃષ્ણ જવાનું સાંભળ્યું ગોપિયોએ જ્યારેજી,
વાઘ દેખી અજા જેવી, તેમ થઈ સ્રિયો ત્યારેજી. કૃષ્ણ. ટેક.
કોના સસરા સ્વામી પિતા ભ્રાતા હુતાજી;
માટે "ગળે ઝલાઇ" ગઈ, ત્યાંથી સૌકો દુહિતાજી. કૃષ્ણ.
વળી ત્યાં ગોપ સખાએ સુણ્યું ગમનજી;
તિણે તો અક્રૂર મારવાનું કીધું મનજી. કૃષ્ણ.
ચેત્યા ચતુર્ભુજ ગોપ ચિત્ત જેહજી;
પુર પડો વજડાવી કહ્યું કેણુ નેહજી.* કૃષ્ણ.
એમ કરતાં કરતાં થઈ મધરાતજી,
અક્રૂર જોઈ દંગ થાય, નેહ† નાતજી. કૃષ્ણ.
નેહને ચોળાવી વિઠ્ઠલ આવ્યાજી;
નરસંઈના સ્વામીને માયે પોઢાવ્યાજી. કૃષ્ણ.

---

* સગપણ. † પ્રેમ.

પદ ૪ થું—રાગ કાનડો.

ગોપને શાંતિ થઇ પણ, ગોપિયો મન દુખ ધરે,
ચપળ ચપળા મધુપુરની, વશ વિઠ્ઠલને તો કરે ગો૦ ટેક
લાજ મરજાદા મૂકીયે પણ, હરિ ન જાવા દીજિયે,
એમ રગ તરગ કરે ઘણા, રમાનાથ વિણ કેમ રીઝિયે ગો૦
જુવતિયોને વાતો કરતા, મધરાત્ય વીતી છે,
સાસુ નણદી ગાળ ભણતી, વહુવારુ કેરી શું રીતી છે? ગો૦
જીવ વેણા ખોળિયા તે, બીજી બીજી ઘરે લઇ ગઈ,
રાઈ રાધા ચદ્રભાગા, ત્યાની ત્યા બેશી રહી. ગો૦
ઘરે ગઇ ગોપિયો સર્વે, પણ નિદ્રા કો કરતી નથી,
સ્વામી મારે આખડલી કાઢે, પણ ડરાવી ડરતી નથી. ગો૦
કોઇ બીકથી કોઈ લાજથી, ઘડી એક બે તો સૂઈ રહી,
સ્વામી નરસઇનો વસ્યો મનમા, ચટપટી ચિત્તનિ નવ ગઈ ગો૦

પદ ૫ મુ—રાગ આશાવરી.

મા બાપ ભરતાને ભૂલાવવા, સ્વપ્ન સૂઈ રહી બાળી રે,
વહુણા ખીંચવા ઉઠી શામા, મધરાતે જવ કાળી રે ટેક
કોઇ એક દિવસનુ વહુવે, તેને સાસુ લડવા ધાતી રે,
કો અગણગે વાસીદુ કરવુ, તે મધરાતે કરવા જાતી રે સ્વ
કોઈ વહાણું વાયે ગાય દોવી, તે રાત્યમા જઈ દોતી રે
તેમા વચ્છ સાટે ગાય છોડી, કૃષ્ણ વિરહે રોતી રે સ્વ.
કો સેલે સ્વપાગ બાધી, નિજ કુચને દોતી રે,
કો ભાજન અવળા મૂકી, સેડ સામુ નવ જોતી રે સ્વ.
કો વાસીદામા મુમળુ લઈ, જઇને બાહેર નાખે રે,
મારો મારો અક્રૂરને બાઈ, કુરપણું જે દાખે રે. સ્વ
કૃષ્ણ કૃષ્ણ એમ કેહેતી ઉઠે, તિમિર સોપાને પડતી રે,
કો પ્રભાત ગાયે મધ્યરાતે, ગમે તેજ અડઅડતી રે. સ્વ.
આવી વિગતે પ્રભાત ગાતી, તે સુણીએ મહુ શ્રોતા રે
સ્વામી નરસઇ પ્રેમ નિરખે, ટગટગ ટશે જોતા રે. સ્વ.

પદ ૬ ઠું—રાગ પ્રભાત.

વલુણાં વલોવતી, હરણિયું નિરખતિ, પદ્મની આપ પ્રભાત ગાતી;
રાત પડી માસની શકે ખટમાસની, કેમે કરી નથી રાત જાતી. વ૦ ટેક
રાત્રિને કાઢવા, પ્રભાતને ભાળવા, કૃષ્ણ ચરિત્ર સહુ ગાય બાળી;
કપટી છે કાહાનડો, ધાવતાં પ્રાણ જ હર્યો, શકટાસુર ત્રાડિયોપાદ વાળી. વ૦
આપણે પકડતી, ત્યાંથી એ નાસતો, વળી કૂપ ત્રટે બહુ મર્મ ભાખે;
વાછરુ ચારતાં વચછાસુર મારિયો, જેને નિગમ કિંચિત્ કહી ન દાખે. વ૦
કાલિ મર્દન કરી, આપણાં વસ્ત્ર હરી, કદમ ઉપર એહ ચઢીય બેઠો;
બ્રહ્માનો ગર્વ મહાવાનો મદ મનથી હર્યો, આંજણિયા વૃક્ષથી નવ નેઠો. વ૦
ગુણ ગણ એહના કુણ કહે દેહના, નિગમ જેવા નેતિ નેતિ બોલે;
નરસૈના સ્વામીને નિરખિ દુઃખ વામિયે, એહ ગુણ ઊપમા એહ તોલે. વ૦

ચંદ્રભાગા વચન— પદ ૭ મું.—રાગ પ્રભાત.

સૂણ સાહેલડી, થઇ સહુ ઘેલડી, કો તણો બોધ મનમાં ન લાગ્યો;
પુત્ર પતિ પરહરી, ધરી હૃદયે હરી, કાત્યાયની પાસથી એજ માગ્યો સૂણ૦ ટેક.
કૃષ્ણ જ્યાં જાય ત્યાં, મિષ કઈ કાઢીને, ગોતવાને સહુ જઇએ ગોરી;
પૂઠે ફરિયે બાઈ આબરુ સર્વ ગઈ, શાસ્ત્ર પરાં કરી કરીયે ચોરી. સૂણ૦
એક દેહ એહની નિરખિયે નેહથી, ધારી ગુડ શર્કરા પિયુષ ભારી;
વશ કરી ગોપિયો સર્વને એ વિધે, જીણે શુંનકાર દશ શીશ ધારી. સૂણ૦
ગારુડી વશ કરે ગરુડના ભક્ષને, મૃગ. સુણી ગાન તેમ ગોપી હુઈ;
કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી વદનથી ભાખિયે, વાસના ગોપીની અન્ય મુઈ. સૂણ૦
ડર નહીં કંસનો તેમ મા બાપનો, નિંદ્ય અતિ થઈ પતિને ન ગણિયે;
આપણ જેમ થઈ વૃજ સૃષ્ટિ સહુ તેમ થઈ, કહો પછે કો તણો વાંક ભણિયે. સૂણ૦
તરણ છોકરડાં ઘરડેરાં વશ કર્યાં, જડ ચૈતન્ય વળી દેહધારી;
નરસઇયો ચિત્ત ધરે શી વલે તો થશે, સલિલ વિણ સૂકશે વેલ પ્યારી. સૂણ૦

રાધા વચન— પદ ૮ મું.—રાગ પ્રભાત.

સાહેલિયો માહરી, વાત કરુ જાહરી, તે તમે સહુ મનમાંય ધરજો;
નંદનંદન આવિયો, મુને ઘણું ભાવિયો, વચનથી બાંધી કહ્યું મુને વરજો. સા૦ ટેક
વચન આપી ગયો, વિસરી કઇક રહ્યો, મેં પણ ચિહ્નથી ચોર પકડ્યો;
વિવિધ પેર પૂછિયું પણ એ છટકે ઝટ, મેં પણ આ વિધે ખૂબ ઝકડ્યો. સાહે૦

વદને કાજળ કર્યું, હાર વિણ હાર જડ્યું, તાંબુલ લાગિયા કંઠ મારા,
આંખે ઉજાગરા, અંગ આળસ ભર્યાં, તો કહે ગયો જ્યાં હતા જ વારા. સાહે૦
એ શબ્દ સુણી મન માંહ્ય ધૂણી ઘણી, એ સાથ બોલ્યાના નીમ લીધા
આડમાડ એમ કહ્યું એણે નક્કી ધર્યું, મુને મનાવાતણા ફંદ કીધા. સાહે૦
હાવ ભાવ કટાક્ષ સુરતી, ઘણી વાઇવ ગી,સખિની સાથ મુને કહેણ કહાવ્યા,
મેં કંઈ નવ ધર્યું, ગમતું મન વશ કર્યું, ફંદીના ફંદ બાઈ કંઈ ન ફાવ્યા સાહે૦
એક દી નીસર્યાં માટ માથે ધર્યાં, દાવ જોઈ એણે કુંજે રોક્યા,
કુંજ ગલિ માહિં સતાઈ, હુંસ ભરી સુંદરી, જે થકી ઇણે નવ અવલોક્યા. સાહે૦
રહી સતાઇ જહીં, કેતકી કેવડા તહીં, એકલો આવિયો છાનોમાનો,
પોકાર પૂંઠે રહી કરિયો આણી વિધે, મેં નહીં ઓળખ્યો એજ કાહાનો. સાહે૦
કેવડા ઉપર કાલી જ્યો સર્પ એ, 'અલિ અલિ સર્પ' એમ શબ્દ સુણિયો,
અંગ ધ્રૂજી ગયું કેશ વિખરઈ ગયા, શરિર સારે પરસ્વેદ વળિયો સાહે૦
નાસતા નાસતા હું પડુ આખડું, ત્રાસ પામી ઘણું મન માંહી.
વડાઇને વિસરી, હે કૃષ્ણ! કૃષ્ણ! ઉચરી, ગોપીના નાથ મેં નિરખ્યો ત્યાંહી. સાહે૦
વા'લો દડબડ દોડિયો, મુજને આલિંગિયો, 'ડર નહીં, ડર નહીં' એમ ભાખ્યુ
નરસઇના નાથનું કપટ કળી ગઈ, તોય બાઈ હિત એનું એ જ રાખ્યુ સાહે૦

પદ ૯ મું.—રાગ રામગ્રી.

આ વિધે કૃષ્ણ ચરિત્રના, ગાય મધરાતે પ્રભાત,
વિરહે કૃષ્ણ કૃષ્ણ ઉચરતી, જુએ વ્હાણું વાયાની વાટ. આ૦ ટેક
જો કો સામાન્ય સ્ત્રિઓ—ગાય તો, મધ્યરાતે પ્રભાત,
નાસતા માર્યા ઉઠે પખીડાં, રાધા સ્વરની શી વાત. આ૦
વૃંદાવનના વિહુગમ વિલાસિયા, નિત રુડા સુણતા ચરિત્ર,
તે શબ્દ સુણી કેમ શાંત રહે, થયેલા અંગ સર્વ પવિત્ર. આ૦
પખી માન નહિ પણ પશુ જાગિયા, સુણી સ્વામિની મુખવાણ, ૧
ત્યાં સ્થિર જમના લાગી ડોલવા, સ્વર થયો જળચરને જાણ આ૦
સ્વર સુણિયો સૂરજ દેવતા, પાળા ધાય કરવા પ્રકાશ!
સ્વર સુણિ રે કમળ ખીલિયા, ઉપન્યો પોયણીને ત્રાસ. આ૦
ઘુવડ રે ગભરાઇ નાશિયા, નાઠી નાથ પ્રથમ ખાનાર,
ચામાચિડ્યા ચીબડી નાશી ગઈ, પખીયે મૂક્યા ગૌ જવા બાર આ૦

શિયાળુએ શબ્દ કોડિયા, મીંદડાએ મૂકી શીકાર,
સૂર્ય વિણુ સિંહ નાશી ગયા, ગયા વાઘ વરુ તેણી વાર આ૦
માંકડ ચાંચડ રે ભૂખ્યા રહ્યા, મૂકિયો મચ્છરે શોર,
આ વિરહી પ્રાણી રે જાગ્યા ઉઠયાં, ન જાગ્યા જાણી નંદકિશોર. આ૦
હરિ જગાડવા આવી ગોપિયો, પૂછ્યો રાધાને સમાચાર,
બાઈ તુજને હરિ મળ્યા હશે, તારા પ્યારા નંદકુમાર આ૦
રાધા કહે હું પણ બાઇ તમ જશી નફટ, નથી દીઠા નંદલાલ,
સખી નિશ્ચે હવે તો ઉતારિયાં, નરસઇના સ્વામીએ વ્હાલ. આ૦

પદ ૧૦ મું–રાગ ગોડી.

પ્રભાત જાણી પખીડારે ઉડયાં, કાક કરે ત્યાં કાકા રે,
પપૈયા તો પિયુ પિયુ ઝખે, શુડા કોં કોં કરે વડ શાખારે. પ્ર૦ટેક
મોર ટોકાર કળા કરે સુંદર, આસુ વહે ઢેલ વીણે રે,
પલાશપર રુડા પોપટ બોલે, કોયલડી ટઉકે સ્વર ઝીણે રે. પ્રભાત.
ચકચક કરતી ચકલિયું આવે, જાણે વિયોગ તો ભાગે રે,
ખુશ ખુશ ખુશ ખીશકોલી કહે છે, રાધાને રુડુ ન લાગે રે. પ્રભાત.
વાછરુ ભાં ભા શબ્દ જ ભણુતા, ગાયો બા બાં શબ્દ બોલેરે,
શીતળ મંદ પવન સુવાસિત, વામાવસ્ત્ર ઉરાડી ડોલે રે. પ્રભાત.
તે ટાણે તો જાગિયા અક્રુર, જાણે ભઇ ગયો ભોર રે,
નરસઈયાના સ્વામિ વિણુ ને જાણે, કે છે ગોપિયોનો શોર રે પ્રભાત.

પદ ૧૧ મું–રાગ ગોડી.

અક્રુર ચિંતા કરતા જાગ્યારે, હરિ દર્શને તાપ તો ભાગ્યા રે,
શોરે બકોર અતિ સુણિયોરે, જાણે વેદપાઠની લાગી ધુનિયો રે
નક્કી પ્રાત કર્મ તો ચૂકુરે, કેમ આળસ જતું નથી મૂક્યું રે,
શોર બકોર તો રૂડો થાયરે, કેમ અજવાળુ ન જણાય રે
એમ વિચારી ઉઠી ફાફા મારે રે, ઝીણા શબ્દ સુણ્યો તેવારે રે,
હે કૃષ્ણુ ! કૃષ્ણુ ! તમે ઊઠો રે, અમો અબળાપર કા રૂઠો રે.
એમ વારા ફરતી ભણુતી રે, સાસુ સસરાની લજ્જા ન ગણુતી રે,
વળી એક કહે કૃષ્ણુ જો આવે રે, તો આપણા ધાર્યા ફાવે રે
એમ વિચારી દ્વારમા જોતી રે, વળી તઇઇ જોઇ સશય ખોતી રે,
બીતે જાળી ન, માટે મરો મોતી [illegible] પડા મોટી નહીં, કહી રોતીરે

એવે અક્રુરજી તો બા'ર આવ્યા રે, પડ્યા પડઘા ગોપીને ભાવ્યા રે;
આવી દ્વાર ધકેલ્યું અક્રૂર રે, નરસંઇ સખિયે જાણ્યો સુરતશૂર રે.

પદ ૧૨ મું–રાગ દેશાખ.

અક્રૂરે દ્વાર ઉઘાડિયું રે, સ્રિયોએ જાણ્યા સુંદરશ્યામ;
બાર દ્વાર રોકી વળીરે, શકે સંતાય ઘનશ્યામ. અ૦ ટેક૦
અક્રૂર આંખ્યો ચોળતારે, નીકળિયા દ્વારની બાહાર;
અંધારાની ખાધી એ ભણી રે, મહિયારીએ જાણ્યા મોરાર. અ૦
અસંખ્ય વૃંદ ગોપીતણા રે, તેણે ધરિયા શૂર અક્રૂર;
ગોપી કહે હરિ આવ્યા દાવે રે, લીજીએ રસ હવે ભરપૂર. અ૦
એમ બોલી મનમાં ડોલી રે, અક્રૂર પકડિયા તેણિ વાર;
સ્પર્શે સુખ માટે આટ્યારે, હાથ પગ શીર કેશ અપાર. અ૦
જ્યમ કીડીયો કીટને પકડે રે, ત્યમ અક્રૂર વીંટી લીધા;
કુંજમાં લઇ જઇએ ચાલો રે, હવે મનોરથ સીધ્યા. અ૦
અક્રૂર કેહે નોય નોય કૃષ્ણ રે, અઅકૂકૂ રરરરરે બોલાય;
શકે હશે સર્વ પિશાચણી રે. એથી ભક્તને દુઃખ ન થાય. અ૦
શું હશે સ્રિયોનાં વૃંદ આ રે. મહીં કૃષ્ણ કૃષ્ણ સંભળાય;
મથુરાં માંહે મેં સુણિયું રે, કૃષ્ણની સખી ગોપિકા થાય. અ૦
અરે જો કદી એમ હશે રે, તો નિશ્ચે તજીશ હું પ્રાણ;
ભગવાન ભોગ જે ગોપી રે, તિને કેમ પરસે પાપી પ્રાણ! અ૦
એમ ઘડભાંજ તો કરતા રે, દીનપણે મૂકો મૂકો ભાખેઃ
કિંકરનો કિંકર હું કૃષ્ણનો રે, ઘડ મૂકી વળગો કાં શાખે. અ૦
ગોપી કહે છેલછબીલા જાણું રે, પછે હમે કિમ ... મૂકું.
નરસંઇયાના સ્વામી તમને રે, જાવા મરતાં ... સ્વામિ મહિ મૂકું. અ૦

પદ ૧૩ મું–રા[ગ] સિંધુડો.

આઇ હું હરિ નથી, કહું છું તમને ક[...]
મૂકો મૂકો મુને, પીયુષ નહિ ગરલ [...]
ગોપિયો કહે મુખે ગરલ છો રહ્યાં, ના છું, ઇચ્છો હરિને પણ હું છું પંથી!
પ્રભુનં કામ નહિ પંથ [...] મુખે, દુઃખે પી રીઝિયે શીવ રીઝ્યા;
[...] શી, વારી મથિયે તેમાં શીઢ ખીજ્યા.
[...] મથી મરો શીદ તમો તોય મંથી;

અક્રૂર બોલે ઘણું, નવ કો સુણે તે તણું, બણ્યું દીનરૂપ હરિભક્ત કેર;
સ્હાય માહરી કરો, નહિતો નિશ્ચે મરુ, હુંને ઉગારો તમે થઇને હેરુ.
ખરકેલું બંસીધરે, સુણિયું શાધાવરે, કરે રખે દેહ મુજ ભક્ત તાજ;
નિદ્રાને પરહરી જાવું મારે તહીં, બાંધી આવું પાણી પહેલી પાજ.
ભક્ત દુઃખ મન ધરી, સંકટ કાપ્યું હરિ, કરી કૃષ્ણની દેહ અક્રૂર બદલી;
અક્રૂર જઇ મૂકિયા ભવન નંદજ તણે, કુંજરરૂપ થઇ મરદી કદલી.
હરખી તવ ગોપિઓ, હરિ અંક લઇ ઓપિયો, રોપિયું બીજ પછે પ્રેમ કેરુ;
નરસૈંનો નાથ કહે વેહેલા વેહેલા આવશું, વચન દીધેલું અમો નહિ જ ફેરુ.

પદ ૧૪ મું-રાગ સારંગ.

ગોપિયો કહે ઓળખીએ ભગવાન, ન કો ભાગ સાચો આખે વાન;
- મૂળે જીભ ચર્મની તમારી, હરિ નિશ્ચે કયમ થાય અમારી.
તમારે હાસ હમારે હરિ ત્રાસ, જાઓ અમ મારી, કરો ત્યાં વાસ;
જો કથન નહિ માનો કમળાકંથ, તો સંયમનીનો ઉઘાડો પથ.
મૂકો મધુપુર માધવ જાવું, તમે આહિ બેસો અમે કંઇ કહાવું;
અમ મૂર્ખની ચાતુરી નરખો, એવું કહાવું જે હરિ હૈડે હરખો.
ન લાગે નંદને કઇ ખોટું, અક્રૂર માને તમારુ વચન મોટું;
જાવું એવો હોય દઢાવ, કરીએ જમપુરીમાં પડાવ.
કૃષ્ણ કેહે એક દિમાં અમે આવું, અશુભ મા બોલશો તમે આ'વું;
જવ મરજી નહીં તવ નહિ જઇએ, એક દિ જવાયો તો કરગરી કહિયે.
મેં મધુપુર નથી નિરખિયું, માયિક વચન સુણીને મન ફૂર્યિું;
જાવ જીવણ વહેલા આવજો, આણી વિધે ત્યાથી લાવજો.
સાડિયો કટોરિયો ચોળિયાં મંગાવે, કસો કાંસકિ કુમકુમ જેને જે ભાવે;
લાવજો કાજળ રખે કરતા કાળું, અમે ગોરસ મિષે આવી ભાળું.
કૃષ્ણ કહે સર્વ લઇ અમે આવું, હવે જાવા દ્યો થયું અજવાળું;
ગોપી કહે 'જાઓ' એમ ન બોલાય, હરિ કહે એમને એમ જાવું શી ચિતાય.
સ્ત્રીઓ કહે શાણુપણું અમે જાણું, કહો તમ વિરહે ધીર કયમ આણું,
હરિયે વિચાર્યું અહિંથી ન જવાય, કરુ કઇક હું રુડો હાય.
હળવે રહી ગોપીકાને કહ્યુ, પેલા નંદજી આવે તમે લહ્યુ?
નદ નામ સુણી ચોદિશ જોતી, નહિ નહિ કહી.વળી સંશય ખોતી

હરિ કહે આવે નાકી મમ તાત, ભૂલી ગોપી માની ખરી વાત,
સ્રીએ નંદ માની લજ્જા ધરી, નરસહૈંનો સ્વામિ નાઠો ગુડિયો કરી.

પદ ૧૫ મું.—રાગ મારુ.

ભોર ભયો જાણી ભગવત નાઠા, તે ગોપિયોએ જાણ્યું રે
એ રસિયો કેમ રસ મૂકી આવે, વૃથા બોલે શાણું શાણું રે. ભો ટેક
ચાલો આપણુ ઘેર જઈયે, નહિં તો વળી અરિડો પીડે રે,
રાધા કહે બાઈ વહેલા સર્વઆવો, વાટ રોકિયે ધીરે ધીરે રે. ભો.
એક દિવસ જો મર્વ દુ ખ સાંખો, તો પછે અતિ સુખ થાશે રે,
થોડા હઈશું તો જાશે ભૂલાવી, બાઈ કપટી વિઠલો ન્હાશે રે. ભો.
જળ ભરવા જઈએ એમ કહી આવો, બેડા સાથે વરેડુ લાવો રે,
વધુ કરશે તો સહુ મળી ખાધુ, વેહેલી આવ્યે બહુ ભાવો રે. ભો.
આ આવી કહી ચાલી ગોપિયો, જોઈ સાસુ લઢવા ધાતી રે,
ભર્યું પાણી વૃથા ઢોળી વહુવર, સુણ્યું ન સુણ્યું કરી જાતી રે. ભો.
હેવે નંદે ગામમાં સાદ દેવડાવ્યો,મધુપુર જાવા સહુ હાલો રે,
ભોર ભઈ ગયો રાજા રીસાશે, સજ અક્રૂર ઉભા ભાળો રે. ભો
શકટ બાંધી રથી સજ્જ કરિયા, સર્વે થયા તૈયાર રે,
રામ કૃષ્ણને કહે થાઓ વેહેલા, તો કહે હા શી વાર રે. ભો.
હરિ માયા બળ અતિ અગાધ છે, અક્રૂર રાતનુ ગયા ભૂલી રે,
માધવ માયામા મોટા મુનિવર ભૂલે, નરસઈ કહે જુવો ગોપી ઝૂલી રે. ભો.

પદ ૧૬ મું.—રાગ કાનડો.

ઘરઘેરા ગોપ સજ થઈ આવ્યા, બાળક વગ્ગુગી કરતા રે,
સુંદર પટકાએ કમરો રે બાંધી, ગાઠયો વાળી છોગા ધરતા. ઘર૦ ટેક
માથાં માહે તેલ લગાવ્યા, પછે વાંકી શીખા વાળે રે,
કડિયો પેહેરી શીરપેચ બાંધી, કેવો દીસું, કહી નિજને ભાળે ઘર૦
કરણે કુસુમ વિધ વિધ ઘાલે, શીર માહે ઘણા ખોસે રે,
ગેડિયો હસ્તે, ચાલે વાંકા રસ્તે, જોઈ રાધા ભરાય રોષે. ઘર૦
એક એકથી અતિ વાંકા ચાલે, વળી ચાલતા અગ તપાસે રે,
મનમા જાણે હું સૌથી રુડો, ઘણું હરખાય પુલડાની વાસે. ઘર૦

ચમ ચમ ચમ મોજડિયું બોલે, ઉઠે મૂકેલાં છોગાંરે;
યૌવન માતા એમ મન ધારે, ક્યાંથી મધુપુરમાં આવાં લોગાં. ઘર૦
નંદ ઉપનંદ વૃષભાણુ આવ્યા, વૃદ્ધનાં આવ્યાં મળિ ટોળાં રે,
રાધા રાણી કોહે મેહેતાનો સ્વામી, ઠગે વૃજ વાસી ભોળાં. ઘર૦

પદ ૧૭ મું-રાગ ધનાશ્રી.

ચાલો વેહેલા થાઓ વેહેલા થાઓ, એવા શબ્દ સભળાયજી;
જે શબ્દ સુણી શ્રવણ ગ્રંથ્ર ફૂટયાં, રાધા રાણી અતિ કચવાયજી ટેક.
શું કરવું તે નિશ્ચે ના સૂઝે, લજ્જા મૂકી કયમ મળાયજી,
સર્વને નિશ્ચે મનમાં એવું, ન મળતાં ભૂલાવી જાયજી ચાલો.
આપણો પણ એ સખી નિશ્ચે, જો કદી એ વાહાયજી;
બે આપની હોયે તે જીવે, એને અરથે તજવી કાયજી. ચાલો.
એક કોહે અલિ ખબર કરો કે, અમને મળજો વૃજરાયજી,
જો ન મળો તો લજ્જા છોડું, વળી નક્કી નહિ રેહેવાયજી. ચાલો.
રાધા કેહે લાવ્ય એને જણાવું, પણ લખાય કે ન લખાયજી,
સર્વાનુમતે લખવું નિશ્ચે, રાધા લખે ગોપી હરખાયજી ચાલો.
કમળ પનપગ સ્વામિની લખે, ત્યાં ગોપિકા દેતિ મ્હાયજી,
પત્ર લઈ જનાર ન કોઈ, ત્યાં નરસઈ સખી સજ થાયજી ચાલો.

પદ ૧૮ મું-રાગ રામગ્રી.

નરસઈ સખી સજ થઇ નીસરી, હસ્તે ધરિયો છે પત્ર,
જઇ તે મળી જદુનાથને, વાટ જુએ ઉભી સર્વત્ર ટેક
કૃષ્ણ રામ બે સજ થયા, મધુપુર જાવાને કાજ,
એવે દૂતીએ લાવી આપિઉં, પત્ર લીજીએ મહારાજ. નર૦
કમળે કમળ પત્ર હરિયે ધર્યું, વાચવા માંડ્યું શ્યામ,
પૂજ્ય સ્વામી નવ વીસરુ, એક ઘડી તમ નામ. નર૦
અમો અબુધ અબળા શું લખું, છો સર્વજ્ઞ ઘનશ્યામ,
કરગરી લખીએ કિંકરી, જાઉં જમડાને ધામ. નર૦
વળી નિશ્ચે મનમાં કર્યું, આવું જાઓ તે ગામ,
વધુ લખું શું રે વિઠ્ઠલા, સુઆ હાથ ન કરે કામ. નર૦

થોડે ઘણું કરી માનજો, રખે ધારો ખોટો દમામ,
નરસંઈને નાથે લઈ આવશું, જ્યાહા કરશો વિશ્રામ. નર૦

પદ ૧૯ મુ-રાગ બિહાગડો.

દૂતીને દયાળે મોકલી, જાઓ અમારે મળશું,
ઘરડેરા ઘરેડે જશે, અમો કુંજની વાટે વળશુ ટેક
દૂતીએ જઇને ત્યા કહ્યુ, પણ કહે વિશ્વાસ ન ધરિયે,
ઘરેડનો મારગ રોકીએ, હરિ પીલી જાય તો મરિયે. દૂતી.
અવિનાશે ઉંચા ચઢી નિરખિયું, ત્યા દીઠી વ્યૂહ રચના,
જાણી તૃષાર્થી પથી ઉભીઆ, ક્ષુધાર્થી ઉભા અશના. દૂતી.
એવે નદરાયે કહાવિયુ, ભાઈ રથમા બિરાજો,
ગાડડવી રથમા ધરી, બેઠા બેઠા રે સાજો. દૂતી.
કહાન કહે પિતા વાર નહીં, માતાને મળી આવુ,
ધીમે ધીમે ચાલતા થાઓ, અમે ઝટપટ આવુ દૂતી
ચાલતા વાર થાય વૃદ્ધને, ચાલતા થાઓ તાત,
નરસઇના સ્વામીને નદજી કહે, વેહેલા આવો બે ભ્રાત. દૂતી.

પદ ૨૦ મુ-રાગ દેશાખ.

હરિયે પિતાને વળાવિયા રે, જઈ માતાને મળિયા નાથ,
એક હસ્ત હસ્તે ગ્રહી રે, બોલ્યા જશોમતી હરિની સાથ ટેક
લાડકડા વેહેલા પધારજો રે, ઉછકળ નવ થાશો રે દયાળ,
નહિ રાજ તહીં આપવુ રે, વહાલા નવ ભણિયે કોને ગાળ. હરિ
મુખ મયક નિરખ્યા વિનારે, હું તો ઘેલી થઇશ મોરાર,
હરિ વેહેલા વેહેલા આવજોરે, મારા પ્રાણજીવન આધાર હરિ
શુભ કામે જાઓ હરિરે, તોય હુને થાય અપશુકન,
મુજ નિર્ધનને એક દિકરો રે, મારુ જીવન જગજીવન. હરિ
મિટ મેળાવો ક્યારે થશે રે, ક્યારે નરખીશું રે વદન,
કાલે નદ કહે તોય આવજોરે, મારુ દુખડુ જાણી સદન. હરિ
કાજળ ટપકું રખે ભુસતા રે, તેમા લાછન નહિ અવિનાશ,
એમ કહી જનની છેડિયારે, હૃદે લઇ કીધ મદ મદ [illegible] હરિ.

જશોમતી કેહે બળરામને રે, કરજે કૃષ્ણ તણું તું જતન,
એમ કહી આખલડી ભરે રે, જાળવજે રકતણુ રતન. હરિ
સ્યામળા તું મુખે કહે રે, ક્યારે આવીશ મારા પ્રાણ,
સમય ગયે નિશ્ચે મરુ રે, તુજને બરકી બરકી જાણ હરિ.
હરિ કેહે વેહેલા આવુ અમેરે, તમે ચિંતા ન કરશો માય,
ભકત નરસઇયો એમ ભણે રે, ઠગી માને ચાલ્યા વૃજરાય હરિ.

પદ ૨૧ મું-રાગ સારંગ.

આઉના ભાર વાળી ગાયો રે, મોટા ખૂટોએ હરિ શર્ણું સાયોરે,
ગાયોએ જાવાનું જાણ્યુ જ્યારે રે, મોટા હિંસારવા કીધા તારે રે.
તોડી વરેડુ ગૌશાળા ફોડી રે, નીકળી ગાયોની ઘણી જોડી રે,
ધેનુ પ્રેમ નિરખિયો નાથે રે, પેઠા ગૌશાળામા અક્રૂર સાથે રે.
આવી ગાયોએ ગોવિંદ ઘેરયારે, હરિયે વારા ફરતી કર ફેર્યારે,
ચક્ષુથી ચોધારે અશ્રુ ખરતા રે, બા બા શબ્દ વાછરુ કરતારે.
જાણી ગાયો તેમજ ભણતી રે, લેઇ જાવાના શબ્દો સુણતીરે,
ન જાવા દેવા એવુ દીસેરે, હિંસારવ કરી માહે માહે હિસેરે.
હરિએ જનનીને ત્યા બોલાવીરે, જશોમતી વ્હેલી વ્હેલી આવી રે,
બોલિયા હરિ મુખથી હમીરે, આવી જોઇ લેઓ ગાયો જશીરે.
કાળી કાબરી ખોડી બોડીરે, ધોળી પીળીની રુડી જોડીરે,
હસવી બગવી પોયણી રાતીરે, ગોમતી ટિલવી રખે કઇ જાતીરે
તેના વાછરુ સઘળા જોજોરે, ગાયને કેહે કાલે ન આવુ તો રોજોરે,
કમળ કર પીઠ ઊપર ધરીરે, ગાયો ગીઝવી નીકળ્યા હરિરે.
ઉંચી ડોક કરી કરી ભાળેરે, હરિને જોતા ગાયો ન્યાળેરે,
અદર્શ થયા જ્યારે દયાળરે, નિરાશી પડી ગાયો તતકાળરે.
રામ કૃષ્ણને જાતા નિરખીરે, રોહિણી બોલ્યા રામ શુ હરખીરે,
વસુદેવને મળજો વીરારે, ધીરા ન્હી આમ ડેજો ધીરારે.
મારી માતા છે ત્યા સુખીરે, અહિં રહું તમારી હોય રુચીરે,
એમ બોલી દુખ હૃદે ધરતીરે, સ્વામી દુખ સભારી ઘણુ રડતીરે
મેહેતાનો સ્વામી બોલ્યો તે વારરે, અમે દુખ ફેડીશુ નિરધારરે.

પદ ૨૨ મુ–રાગ ગોડી.

માતાની આજ્ઞા માગી પળિયા, ન નિરખ્યા કે મોં ધરણે ઢળિયા,
અક્રૂર જોઇ જોઇ વિસ્મે થાય, આતે પ્રેમ કેવો કહેવાય.
પશુ પખી નર ને નારી, ઇચ્છે હરિને ઝાડ પાન વારી,
ધન્ય ગોપ ગોપીને સર્વન, બાળ પ્રેમ બધ દીસે અન.
જેવા લોક તેવી હરિચેષ્ટા, છે બે બાળ ઉપર રુડી નિષ્ઠા,
હશે એ બાળક કે હશે હરિ, એમ ભ્રાંતિ અક્રૂરે ધરી.
રથ જોઈ નગરવાસી હરખાય, ગુપ્ત થાય કે સહુ મુઝાય,
સંદેશા સાઇ કરતા કરતા હરિ, ચ્યાર ઘડીયે નગરી પરહરી
ભાગોળે ગયા જ્યારે ભગવાન, કાળી ગોરી નારી ભીને વાન,
વ્યૂહ રચના રચી સહુ ઊભી, જેણે માત સાસુને ઘણી દૂભી.
બે કોશ લગ આડી સાત હાર, કાછડાવાળી ઉભી લારો લાર,
હરિ દેખી ખુશી ઘણી થઇ, રાધા ઊભી જેની આળસ ગઇ
તારા માંહે જેવી ચદ્રકાન્તિ, ચપળ ઉલેવી રહિત જેની શાન્તિ,
અક્રૂરને પૂછે નરસઇના સ્વામી, શાની હાર દીસે કાન સામી.

પદ ૨૩ મુ–રાગ કાલેરો.

અક્રૂરને કહે હુ નવ જાણું પણ, સ્ત્રિયો જેવુ કઇ દીસે,
ટકટક જોઇ રહી આપણુ સામી, જોઇ જોઇને ઘણુ હીસે. ટેક.
કૃષ્ણુ કહે સુણો કાકા મારા, લૂટવા સર્વે ઊભી,
ધન નહિ પણ તન મન લૂટે, તમે જોજો કાકા ખૂબી. અ૦
રથ હાકવામા કુશળ સુણિયા, તેહ ખરુ કે ખોટુ,
આ લૂટથી ઉગારો કાકા તો, ન જોઉં તમારુ જોટુ. અ૦
અક્રૂર કેહે હરિ શું ઇમા મોટુ, જોત જોતા રથ લઇ જાઇયે,
અક્રૂર પણ સારથીએ ક્રૂર છુ, વખાણ વધુ શુ કહિયે અ૦
હરિ કહે ચતુરાઇ દાખવો, જોજો રખે કોઇને લાગે,
ક્ષેમકુશળથી રથ લઇ જાઓ, સ્ત્રીહત્યા નવ લાગે. અ૦
અમારે ગોકુળમા વસવું, દહાડા ગત ઇમની સાથે,
માટે વાગ્યા ભાગ્યા બીહુ, ઇમ છેતર્યા મેહેતાને નાથે. અ૦

પદ ૨૪ મું–રાગ મારુ.

અક્રૂર કે ઉની આંચ ન આવે, ને જાય જીવણજી રથ;
પળ વિપળમાં પેલી પાર ઉતારું, તો જાણો સારથી સમરથ. ટેક.
રાશજ ખેંચી ચાબક મારી, ઘોડાને સજ કરિયા;
ચક્રાકારે રથ ફેરવ્યો રે, ઘોડા ઘણું ચક્કર ફરિયે. અ૦
ઘોડા પાછળ ગોપી ફરીરે, દશ વિશ તેમાં ચેતી;
તે હાર વળી ઉભી સર્વે, પોચે પોશે ઉશડે રેતી. અ૦
ચતુર સારથી રેવંત તેવા, રેતી થકી કેમ ઊભે;
ભકતો ભાળો ભૂધરજીને,' સંતને વિધ વિધ દૂભે. અ૦
મહાસાગરને મળવા જેવી નદિ, પૂર્ણ ત્વરાએ ચાલે;
ઉડતો પવન વેગે હારે તેને, અબળા ગોપી શું ખાળે. અ૦
પાછળ મૂકી જાણે અબળા, અક્રૂર હરિ પ્રતે ભાખે;
અબળા સબળા થવા ઇચ્છે, પણ તે બળ શું દાખે. અ૦
હરિ કહે તમે રથ હાંકો, જુઓ દોડતી આવે;
નારિયોથી મૂકાવી લેઇ જાઓ, તો સારથીપણું ભાવે. અ૦
મહા વેગમાં રથ ચાલ્યો જાએ, અક્રૂર મંન ફુલાએ;
વીશ સખી દોડે ને ભાખે, અલિ હરજી શું હુલાએ. અ૦
જીવ જાય તો જાય ભલે પણ, જીવણ ન જાવા દઇયે;
મુખ્ય સ્વામીની આગે દોડે, તેની ત્વરાને શું કહીએ. અ૦
દોડતાં રેતી જે ઉડતી તે, દોડ્યા આગળ પાછી પડતી;
કાઠીની ઘોડી જોડી કરુ કેમ, વેગે તાજણ કંઇ આથડતી. અ૦
પકડો પકડો કહેતાં પકડ્યો, કોચે રાશ પરોણો ને હાથ;
તોય રથનો વેગ ન મટિયો, હરિ કહે હાંકી લ્યો એમને સાથ. અ૦
એવે રાધાને એક મત સૂઝી, તણાતાં ચક્રની ખીલી કાઢી;
ચક્ર પડ્યે રથ સારથી પડ્યો, હરખી બોલી વીશ જણી ત્રાડી. અ૦
અક્રૂરને મારો બાંધો પછાડો, બે વીર કુંજે લીજે;
અબેળાએ બળવંતા પકડ્યા, નરસહિયો ઘણું રીઝે. અ૦

પદ ૨૫ મું–રાગ નદીની દેશી.

મારો બાંધો શબ્દ કરતી, પાંચ સાત ગોપી ધાઈ;
રથની ઊધે રાશે બાંધ્યા, વસુદેવના જે ભાઈ. ટેક.

પછે મધપુડાને મક્ષિ વીંટિ, તેમજ અને વીંટ્યા,
મરુ પણ જાવા ન દેઉં, કો ન દીઠા હુદેના ધીઠ્યા મ રે.
રથ દોડાવી જાવા ધાર્યું, પણ કેમ જાવા દીજે,
મારીને જાવુ હોય તો જાજો, પ્રાણ દાન તો હરજી લીજે મારો
કૃષ્ણ કહે તમે દુ ખ દ્યો છો, પણ અમે કાલે આવું,
હમણા નિશ્ચે જાવા દીજે, વાર થયે પિતાને ન ભાવુ મ રો
ગોપી કહે જીવ જાયે તો જાયે, પણ જાવા ન દેઉં,
કુવરજી કુંજમા લેઇ જાઊં, ચુંબન ચુંબન અધરામૃત લેઊં! મારો
કૃષ્ણ કહે રથમાથી પડ્યો, તેથી પગે મુજને વાગ્યુ,
અહીંથી ઉઠાય નહિ મારાથી, જુઓ આ પગે લાગ્યુ મ રો.
ગોપી કહે કોહો તે વાહન લાવુ, પણ તમને લઈ જાવુ,
મેહેતાનો સ્વામી વિચારી બોલ્યો, હાથી હોય તો આવુ મારો

પદ ૨૬ મું-રાગ સામેરી.

ગોપીયો કહે હાથીજ જોઈએ, લ્યો હરિ આ રહ્યો હાથી રે,
રાધાએ રચના કરી સુંદર, હાથી કીધો સખી જે સાથી રે ટેક
ચાર સખી ચાર પાદ થઈ, બે ઉદર ઠામે સૂતી રે.
પેટ પોલ કરવા બબે આવી, એમ એક એક તો ખૂતી રે. ગો૦
પૃષ્ટ ભાગને પૂછડું થઈ, ચંદ્રભાગા જે નારી રે,
હરિને કહે હસ્તી હુઓ, બિરાજીએ મુરલી ધારી રે. ગો૦
કૃષ્ણ કહે નાસા રહિત ગજ, એના દર્શન વદન કીધા રે,
કુંભસ્થળ રહિત ગજ નિરખી, પ્રસન્ન કેમ થાય હિયા રે ગો૦
રાધા કહે એવો ગજ આણું, પછે રખે વાંકુ કાઢો રે,
ગજ માગો તો ગજ કરુ હાજર, ન જીતુ જ્યારે વાંકુ પાડો રે. ગો૦
એમ કહી રાધા ગઇ ઉપર, ખાવી જગાએ સૂતી ચતી રે,
છૂટી વેણી શુંઢાકાર બની રહી, અર્ધ હસ્ત દંતુશળવતી રે ગો૦
ચૂડા રુડા દાંત ચૂડ દીસતા, સ્વવદન તે મુખનુ મૂળ રે,
કુંભસ્થલને સ્થાનકે કુચ બે, હસ્તી ગંડસ્થલથી અતિ સ્થૂળ રે. ગો૦
રાધા કહે હરિ બિરાજીએ, હસ્તી સજ થઇ ઉભો રે,
કૃષ્ણ કહે અંકુશ વિણુ ન બેસુ. રાધા કહે હરિ ક્યં દુલો રે. ગો૦

હરિ અંકુશ આપું અમે આણિ, પછે તમે કંઇ માગો રે;
કાહાન કહે પછે કાંઇ ન જોઇએ, અંકુશ વિણુ મનસિ ભાગો રે. ગો૦
કઠિણમાં કઠિણ મૃદુમાં મૃદુ, એવો અંકુશ કીધો રે;
સર્વ પ્રેમ ભેગો કરી ઘડિયો, પછે અંકુશ હરિને દીધો રે. ગો૦
ગોપી મન મનાવા કારણુ, છેલવેલું સુખ દેવા રે;
પ્રેમાંકુશ પકડી ગજે ચઢિયા, નરખે સ્વર્ગે દેવા રે. ગો૦
હરિ ન નાગે માટે કરી રચના, પ્રેમ ભાલા સખી કર દીધા રે;
નરસંઇયાના સ્વામીનો હસ્તી, ગાયો સુણ્યો તેનાં કાર્જ સીધ્યાં રે. ગો૦

પદ ૨૭ મું–રાગ મેઘ મલાર.

હરિ જે હસ્તી પર બેઠા, તેની શોભા શી કહીયે;
પંખી પેરે સાગરમાંથી, જળ લઇ સુખી થઇયે. ટેક.
ઉજ્વળ ઐરાવતપર શોભે, સુંદર મેઘશ્યામ;
ચપળા રંગ એરંગી ચમકે, વેહેતી વાદળી જાય તમામ. હરિ.
તેમ ગૌર નારી કુંજ્જપર શોભે, મેઘશ્યામ વત ઘનશ્યામ;
ભાલા વાળી વિજળિયો જાવા, ઉતાવળી વાદળી ઠામ. હરિ.
મનુષ્ય રૂપ રમાપતિ કેરુ, માટે ઇંદ્રોપમા રે અપાય;
નહિ તો બ્રહ્મા શિવ કિંકર જેના, પછે બીજા કુણુ કેહેવાય. હરિ.
વાયુવત્ તે હસ્તી ચાલ્યો, ઉભો કુંજની માંય;
હરિ ઉતારી અંકે લીધા, થેઇ થેઇ મચિ રહી ત્યાંય. હરિ.
કમળા સુખ આપો કમળાવર, મધુપુરની મેલો આશ;
એવા રમો હરિ અમ સાથે, જે ગુણુ ગાય નરસંઇયો દાસ. હરિ.

પદ ૨૮ મું–રાગ મેવાડો.

હરિ કહે સુણિયેરે, મારી વિનંતિરે, તમને નમી નમી કહું એક વાત;
મુને જાવા દીજેરે, સર્વે સુંદરીરે, માત્ર આજની એક જ રાત. ટેક.
ગોપી કેહે ન મૂકુંરે, મારા કંથજીરે, બરસ્યું બધું અવસ્થા જાય;
હરિ કેહે વેહેલા આવુંરે, સત્ય કહું સુંદરીરે, હવે રસ્તો કાઢોને રાણી રાધાય. હરિ.
રાધા બોલ્યાં રે, સુણિયે નાથજીરે, રમો રાસ ને વળતી જાવ;
બાપના સમ ખાઓરે, કે કાલે આવશુંરે, વળી તહીં નહીં કરિયે કુભાવ. હરિ.

પછે મધપુડાને મક્ષિ વીંટે, તેમજ બને વીંટયા;
મરુ પણ જાવા ન દેઉં, કો ન·દીઠ હૃદેના ધીટ્યા. મારો.
રથ દોડાવી જાવા ધાર્યું, પણ કેમ જાવા દીજે;
મારીને જાવું હોય તો જાજો, પ્રાણ દાન તો હરજી લીજે. મારો.
કૃષ્ણ કેહે તમે દુઃખ દ્યો છો, પણ અમે કાલે આવું;
હમણાં નિશ્ચે જાવા દીજે, વાર થયે પિતાને ન ભાવું. મારો
ગોપી કેહે જીવ જાયે તો જાયે, પણ જાવા ન દેઉં;
કુંવરજી કુંજમાં લેઇ જાઉં, રંભન ચુંબન અધરામૃત લેઉં! મારો.
કૃષ્ણ કેહે રથમાંથી પડ્યો, તેથી પગે મુજને વાગ્યું;
અહીંથી ઉઠાય નહિ મારાથી, જુઓ આ પગે લાગ્યું. મારો.
ગોપી કેહે કોહો તે વાહન લાવું, પણ તમને લઇ જાવું;
મેહેતાનો સ્વામી વિચારી બોલ્યો, હાથી હોય તો આવું. મારો.

પદ ૨૬ મું–રાગ સામેરી.

ગોપીયો કેહે હાથીજ જોઇએ, લ્યો હરિ આ રહ્યો હાથી રે,
રાધાએ રચના કરી સુંદર, હાથી કીધો સખી જે સાથી રે. ટેક.
ચાર સખી ચાર પાદ થઈ, બે ઉદર હામે સૂતી રે;
પેટ પોલ કરવા બબે બાજુ, એમ એક એક તો ખૂતી રે. ગો૦
પૃષ્ટ ભાગને પૂછડું થઈ, ચંદ્રભાગા જે નારી રે;
હરિને કેહે હસ્તી હુઓ, બિરાજીએ મુરલી ધારી રે. ગો૦
કૃષ્ણ કેહે નાસા રહિત ગજ, એનાં દશન વદન કીયાં રે;
કુંભસ્થળ રહિત ગજ નિરખી, પ્રસન્ન કેમ થાય હિયાં રે. ગો૦
રાધા કેહે એવો ગજ આણું, પછે રખે વાંકુ કાઢો રે,
ગજ માગો તો ગજ કરુ હાજર, ન ચીતું જ્યારે વાંકુ પાડો રે. ગો૦
એમ કહી રાધા ગઇ ઉપર, ખાલી જગાએ સૂતી સતી રે;
છુટી વેણી શુંઢાકાર બની રહી, અર્ધ હસ્ત દંતુશળવતી રે. ગો૦
ચૂડા રુડા દાંત ચૂડ દીસંતા, સ્વવદન તે મુખનું મૂળ રે,
કુંભસ્થલને સ્થાનક કુચ બે, હસ્તી ગંડસ્થલથી અતિ સ્થૂળ રે. ગો૦
રાધા કેહે હરિ બિરાજીએ, હસ્તી સજ થઇ ઉભો રે,
કૃષ્ણ કેહે અંકુશ વિણ ન બેસું, રાધા કેહે હરિ કાં દુભો રે. ગો૦

વેહેલા આવજો, વેહેલા આવજો, એમ ગોપી ભણતી જી;
નરસંઇયાનો સ્વામી તો ચાલ્યો, ગોપીયો ડગલાં ગણતી જી. ગો૦

પદ ૩૧ મું-રાગ દેશાખ.

અરે હરિ ચાલિયા રે, અરે રે પેલી પુંઠ દેખાય;
મોટે બોલી એમ કહેરે, વેહેલા પધારો વૃજરાય. ટેક.
હરિ રજા લેઈ છૂટિયા રે, કે લિધું પવનકેરું રૂપ;
ઓ ગયા ગયા દેહેતામાં ગયા રે, દોઇ અદર્શ થયા ત્યાં ભૂપ. અરે.
જહિં દીઠા નહિં નાથજી રે, કે ગોપી ચઢી ઝાડની ડાળ;
જઈ અક્રુર છોડિયા રે, સ્થારૂઢ થયા દીનદયાળ. અરે.
શીખ દિઉં કાકાને મળી રે, મળિયા જઇને નંદરાય;
અક્રૂર કહે અમે મેળવુંરે, વેહેલા પોહોચાડું વૃજરાય. અરે.
રથ વેગે વાજે ઘણો રે, તે ગોપી ટકટક જોય;
અરે મખિ હરિ તો ગયા રે, શી વલે આપણી હોય. અરે.
જેવા તેવા હરિ દીસશેરે, ચાલો ચઢિયે ઉંચી ડાળ;
જેમ જેમ હરિ જાય છેરે, તેમ તેમ ઉંચી ચડતી બાળ. અરે.
પછે હરિ દિસતા રહ્યા રે, એક રથ દેખે સહુકો નાર,
ઓ રથ દિસતો રહ્યો રે, ટક ટક ધજ જોઇ રહી નિરધાર. અરે.
ધજ પણ છૂપી ગયો રે, તહીં રજ જોતી તે કાળ;
તે જવ નવ લહીરે, તાડ ચઢી કીર્તિની બાળ. અરે.
તાડથી દીસતા રહ્યારે, કે વૃક્ષથી પડી થઇ નિરાશ;
ત્રાસ ત્રાસ વરતાઇ રહ્યો રે, રાધા જીવ્યાની મૂકી આશ. અરે.
લોટ્યો પડી એક એક પરી રે, કોઈ નવ લીએ તપાસ,
માધવને શું કહીયે રે, પ્રભુએ ઘણો કર્યો વિનાશ. અરે.
એને માયા લેપે નહીં રે, પણ માયિક જીવના શા હાલ;
જેવાં ગોપી મૂકિયાં રે, મૂકયા વસુદેવ નદલાલ. અરે.
દોષ કુણ એને દિયે રે, જે ગુણ તણો માબાપ;
હરિ રુચે તે કરેરે, નરસઈ મિથ્યા બાંધે પાપ. અરે.

પદ ૩૨ મું-રાગ બિહાગડો.

પરીક્ષિત રાયે પૂછિયું, શુકદેવને તેણી વાર,
કંસ દુષ્ટ માટે મારિયો, પ્રેમી લહી દુઃખ દીધું મોરાર. ટેક.

મારગ નવ લહ્યો રે, ત્યારે હા કહી રે, પછી આરંભ્યો ત્યાં રાસ,
જળ થળ લીલારે, તે હરિયે કરીરે, કાઢ્યો હૃદયથી કામનો વાસ.
તે નરસઈયે ગાઈરે, વિવિધ વિલાસમાંરે, નામ તેનું સહસ્રપદનો રાસ,
તે અહીં વાન્યોરે, જેને ઈચ્છા વસેરે, પુનિપુનિ કહે નરસઈ દાસ.

પદ ૨૯ મુ—રાગ વેરાડી.

રસ અપરમિત રાસનો જામ્યો, કામ તાપ ત્રિયાનો વામ્યો,
ગોપી શિથિલ થઈ ઘણું જ્યારે, ભરક્યા હરિ મુખે ત્યા ત્યારે
નારી મુજને જાવા દીજે, વધુ વાર થિયે નંદ ખીજે,
અમે કાલ નિશ્ચે આવુ, ફરિ કો દિ હવે નવ જાઉં
ગોપી કહે મૂકો આશ, એ શબ્દે ન દીજે ત્રાસ,
કહાન કહે તમે શુ ભાખો, નંદ ગયા પછે કેમ રાખો.
કહે નંદને કહાનનુ કામ, ગોપી થઈ જાઓ કૃષ્ણ ને રામ,
પણ તમને ન જાવા દીજે, પિતા ખીજે તો છો ખીજે.
મહિયર સાસરામા દુખ પામુ, વળી અગ્નિ મસ્તક નામુ,
નિત્યે અમે કષ્ટજ ખમિયે, તો હરિ અમ માટે દેહ દમિયે
કૃષ્ણ કહે કરગરી કહુ, જાવા દીજે સુખી રહુ;
નરસઈનો સ્વામી બોલ્યો મુખે, રીજી ન જાવા ઘો તો જઉં દુખે

પદ ૩૦ મુ—રાગ ધનાશ્રી.

ગોપિયોએ જાણ્યું હરિ જાશે, નહીંજે હવે ત્રાસ જી,
કહો સ્વામી કેમ જાવ કહુ, હરિ ગયે થાશે નાશ જી ટેક
કૃષ્ણ કહે કાલે અમે આવુ, તમે રહો વિશ્વાસે જી,
ગોપી કહે તેમા અમે જીવું, એક આવ્યા ફેરી આશે જી. ગો૦
કહે કૃષ્ણ હવે વાર થાયે, તમે મુજને મૂકો જી,
ચતુર છો ચિત્તમા વિચારો, ડાહ્યા થઇ કેમ ચૂકો જી ગો૦
ગમે તેમ જાવા કેર, હરિયે મન કરિયુ જી,
કપટ સમજ્યા રાધા રાણી, જાવા દેવા ધરિયુ જી ગો૦
ઉ હરિ ધ્વજ કમળ અકુશ, વજ્ર યવ વાટે નવ નરખુ જી;
પગલા આવી વેહેલા દેખાડો, તો તો હઇડે હરખુ જી ગો૦

વેહેલા આવજો, વેહેલા આવજો, એમ ગોપી ભણતી જી;
નરસંઈયાનો સ્વામી તો ચાલ્યો, ગોપીયો ડગલાં ગણતી જી. ગો૦

પદ ૩૨ મું-રાગ દેશાખ.

અરે હરિ ચાલિયા રે, અરે રે પેલી પુંઠ દેખાય;
મોટે બોલી એમ કહેરે, વેહેલા પધારો વૃજરાય. ટેક.
હરિ રજા લેઈ છૂટિયા રે, કે લિધું પવનકેરું રૂપ;
એ ગયા ગયા કેહેતામાં ગયા રે, હોઇ અદર્શ થયા ત્યાં ભૂપ. અરે.
જહિં દીઠા નહિં નાથજી રે, કે ગોપી ચઢી ઝાડની ડાળ;
જઈ અક્રૂર છોડિયા રે, રથારૂઢ થયા દીનદયાળ. અરે.
શીખ દિઈ કાકાને મળી રે, મળિયા જઇને નંદરાય;
અક્રૂર કહે અમે મેળવુંરે, વેહેલા પોહોચાડું વૃજરાય. અરે.
રથ વેગે વાજે ઘણો રે, તે ગોપી ટકટક જોય;
અરે સખિ હરિ તો ગયા રે, શી વલે આપણી હોય. અરે.
જેવા તેવા હરિ દીસશેરે, ચાલો ચઢિયે ઉંચી ડાળ;
જેમ જેમ હરિ જાય છેરે, તેમ તેમ ઉંચી ચઢતી બાળ. અરે.
પછે હરિ દિસતા રહ્યા રે, એક રથ દેખે સહુકો નાર;
એ રથ દિસતો રહ્યો રે, ટક ટક ધજ જોઇ રહી નિરધાર. અરે.
ધજ પણ છૂપી ગયો રે, તહીં રજ જોતી તે કાળ;
તે જવ નવ લહીરે, તાડ ચઢી કીર્તિની બાળ. અરે.
તાડથી દીસતા રહ્યારે, કે વૃક્ષથી પડી થઇ નિરાશ;
ત્રાસ ત્રાસ વરતઇ રહ્યો રે, રાધા જીવ્યાની મૂકી આશ. અરે.
લોથ્યો પડી એક એક પરી રે, કોઇ નવ લીએ તપાસ;
માધવને શું કહીયે રે, પ્રભુએ ઘણો કર્યો વિનાશ. અરે.
એને માયા લેપે નહીં રે, પણ માયિક જીવના શા હાલ;
જેવાં ગોપી મૂકિયાં રે, મૂક્યા વસુદેવ નંદલાલ. અરે.
દોષ કુણ એને દિયે રે, જે ગુણ તણો માબાપ;
હરિ રુચે તે કરેરે, નરસંઈ મિથ્યા બાંધે પાપ. અરે.

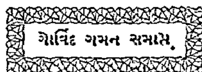
પદ ૩૨ મું-રાગ બિહાગડો.

પરીક્ષિત રાયે પૂછિયું, શુકદેવને તેણી વાર;
કંસ દુષ્ટ માટે મારિયો, પ્રેમી લહી દુઃખ દીધું મોરાર. ટેક.

વાત્સલ્ય ભાવે માબાપને, સ્નેહે સખાને જાણ,
અક્રૂર જેવા ભક્ત બંધાવ્યા, એનું કારણ કહીએ સુજાણ. પરી.
શુક કહે અક્રૂરે ધાર્યું કે, હશે બાળ કે ભગવાન,
રામ કૃષ્ણ બાળ વિચાર્યાં, માટે બધાયું વાન. પરી.
રાય કહે પ્રભુ સંશય મટિયો, પછે કેમ થયું ત્યાંય,
શુકદેવ કહે હરિ ચાલિયા, તે ઉતર્યા જમુના માંય. પરી.
કાકાને ઓળખ દીધી, પછે કુબડી સમારી;
હાથી મલ્લ ને મામો મારી, નંદને દુ:ખ દીધુ ભારી. પરી.
વિદ્યા ભણિયા ઉપવિત ધરિયાં, પછે મથુરાથી નાઠાં;
છેટલે જાદવાસ્થલિ કીધી, કોઇએ ન કાઢ્યા લાઠા. પરી.

પદ ૩૩ મું–રાગ સામેરી.

પરીક્ષિત્ રાજા તમે સુણજો, એ છે સર્વનો કરતારે;
મોહ માયા એને નવ ભેદે, પળમા કર્યા પળમાં હરતારે. ટેક.
ઉપરથી હરિ દુખડાં દેખાડે, પણ અંતે સુખ દાતારે,
ભક્તને ભૂધર નવ વિસરે, વેદ પુરાણ વદાતા રે. પરી.
વચનપર રહે વિશ્વાસે, તેની આશા એ પૂરે રે;
દુખ સુખ વેઠી હરિ ભાખે, તે પછે નહિ અધૂરે રે. પરી.
હું ગાતાં ગાતાં વૃદ્ધ થયો, એક અંશ ગુણ ન ગાયારે,
આજ કાલ કરતાં જરા આવી, નથી મૂકાતી માયારે. પરી.
મરુ તેવારે માયા મૂકાયે, બળતે બકાય તે બકુ રે;
અવસર ગયો ફરી નહિ આવે, માટે સમય નહિ ચૂકુરે. પરી.
એમ ધારી ગોવિંદ ગુણ ગાયા, ગોવિંદ ગમનમા નહાયારે,
હરિ ગુણમાં કો દોષ ન ભાળો, દોષ ભર્યા જે જાયારે. પરી.
વળિયા પળિયાં પડિયાં અંગે, ત્યારે તો મેં લખિયુંરે,
નરસઇને ગુણ ગાવા નિશ્ચે, તેથી એ દશામાં ભાખ્યુ રે. પરી.

સામળદાસનો વિવાહ.

પદ ૧ લું–રાગ કેદારો.

મરમ વચન કહ્યાં મૂજને ભાભીએ તે, મારા મનમાં રહ્યાં વસૂધી,
શિવજી આગળ જઈ એક મનોરથ, સ્તુત્ય કીધી દિવસ સાત સૂધી. મ૦ ૧
હરજીએ ધરી, દીન જાણી કરી, પ્રગટ દરશણ દીધુ શૂલપાણી,
વારી ભક્તિ ઉપર હુંજ પ્રસન્ન થયો, માગ રે માગ મુખે વદત વાણી. મ૦ ૨
ગદ ગદ કઠે હું બોલી શકું નહીં, મસ્તક કર ધર્યો મુગ્ધ જાણી,
અચેત ચેતન થયો ભવતણો અઘ ગયો, સ્તુતિ ઉઠી માહરી આદવાણી. મ૦ ૩
તમને જે વલ્લભ હોય જે દુર્લભ, આપોરે પ્રભુજી મુને દયા રે આણી,
ગોપનાથે મુને અભેપદ આપીયું, નરસૈં હરિરસ રહ્યો વખાણી. મ૦ ૪

પદ ૨ જું.

ઉમીયાધીશની મુજને કૃપા હુવી, જો જોરે માહેરુ ભાગ્ય મોટું.
કીડી હુતો તે કુંજર થઈને ઉઠ્યો, પૂરણ બ્રહ્મશું ધ્યાન ચોહોટ્યુ. ઊ૦ ૫
હાથ ઝાલ્યો મારો પારવતી પતે, મુક્તિ દર્શન મુને સઘળી દેખાડી,
કનકની ભોમ વિદ્રુમના થાંભલા, રતન જડીત તાહા મોહોલ મેડી. ઊ૦ ૬
ધર્મસભા જહાં, ઊગ્રસેન તહાં, સંકરષણજી મગ બેઠા;
તાહાં વસુદેવ ને દેવકીનંદન, રાજરાજેશ્વર કૃષ્ણ બેઠા. ઊ૦ ૭
અક્રૂર ઓધવ વિદુર ને અરજુન, શીઘ્ર ઊભા થયા હરને જાણી,
સોળ સહસ્ર સત આઠ પટરાણીઓ, મધ્ય આવ્યા તાંહાં શૂલપાણી. ઊ૦ ૮
ધાઈને જઈ મળ્યા આસનેથી ચળ્યા, કર જોડીને કૃષ્ણે સનમાન દીધુ,
બેસો કહી આસને જોગ્યપતિને મળી, આજ કારજ મારુ સકળ સીધ્યું ઊ૦ ૯
ભક્ત આધીન તમો છો સદા ત્રીકમા, પ્રસન્ન થઈને શીવ બોલ્યા વાણી,
ભક્ત હમારો ભૂતલ લોકથી આવીયો, કરો તેને કૃપા દીન જાણી. ઊ૦ ૧૦

ભક્ત ઉપર હવે દ્રષ્ટ કરુણા કરો, નરસૈંયાને નીજ દાસ થાપો;
તેજવેળા શ્રીહરીએ મુજને કરુણા કરી, હસ્ત કમલ મારે શીશ ચાંપ્યો. ઊ૦ ૧૧

પદ ૩ જું

ીખ માગી પછી હરીહર બેહુ મળ્યા, મુજને શ્રીદ્વારકાં માંહે રાખ્યો;
અંતરપુરમાં મુજને તેડી ગયા, વૈભવ કૃષ્ણનો સરવ દાખ્યો. શી. ૧૨
ારદ પૂનમતણો દિવસ તહાં આવીયો, રાસ મરયાદનો વેણ વાધ્યો;
રુકમણી આદિ સહુ નારિ ટોળે મળી, નરસહીંએ તહાં તાલ સાધ્યો. શી. ૧૩
પુરુષ પુરુષારથ લીન થયું માહરું, સખી રૂપે થયો ગીત ગાવા,
દેહ દિશા સૌ ટળી ગોપિમાં ગયો મળી, દુતિ થયો માનનીને મનાવા. શી. ૧૪
હવે મેં ભાવ રસભેદના જાણીઆ, અનુભવના રસબસ થાતાં;
પ્રેમે પીતાંબર આપીયું શ્રીહરી, રીઝીયા કૃષ્ણજી તાલ વાહાતાં. શી. ૧૫
વ્રજતણી લીલાનું આધ દરશણ હર્યું, અરુણ ઉદે શંખનાદ કીધો;
રુકમણી આદિ સહુ નારી ત્રપત થઈ, રામાએ કંઠથી હાર દીધો. શી. ૧૬
ધન્ય તું ધન્ય એમ કહે શ્રીકૃષ્ણજી, નરસહીં ભગત મુજ તોલ જાણ્યો;
વ્રજતણી નારી જે ભાવશું ભોગવો, તેહને પ્રેમ શું મહેજ માણ્યો. શી. ૧૭

પદ ૪ થું.

નગરશ્રી દ્વારકાં રાય રણછોડજી, નિતનવા શુભ શણગાર સાજે;
તાંહાં વસુદેવ ને અક્રૂર ઉદ્ધવ, ભક્તવત્સલ જાંહાં બીરદ ગાજે. ન૦ ૧૮
કોટી પ્રકાશનું તેજ વ્યાપી રહ્યું, રવિ શશી જ્યોત ઉદ્યોત ભાસે;
દધિસુત અર્ક તે કોણ તાંહાં બાપડા, કોટી રવિ ક્રાંતિ નખ મણી પ્રકાશે. ન૦ ૧૯
માસ વીતી ગયો જાણીએ પળ થયો, કીધી મેં પ્રાર્થના શીશ નામી;
જે રસ અનુભવ્યો ગાઉં તે નિત નવો, પ્રગટ ભૂતળ કરું અંતરજામી. ન૦ ૨૦
ધન્ય તું ધન્ય તું એમ કહે શ્રીહરી, ધન્ય તું નરસહીંયા ભક્ત મારો;
હું તું એ મધ્યમાં ભેદ નહિ નાગરા, શ્રી મુખે શું કહું ગુણ તારો. ન૦ ૨૧
જે રસ ગુપ્ત બ્રહ્માદિક નવ લહે, પ્રગટ ગાજે તું હુને વચન દીધું;
નિશ્ચે રાખી નિરભય થઇ માનજે, દાનને અતિ સનમાન દીધું. ન૦ ૨૨
ભૂતલમાંહે જે પાપનિષ્ણુ માનવી, સુણે ભણે અનુભવે ભાવ આણી;
તે પદ દુર્લભ વઇકુંઠ પામશે, માન માહરું કહું વેદ વાણી. ન૦ ૨૩

તારી નિંદા તેણે મારી નિંદા કીધી, નરકના જીવ તે નરક વેહેરો,
પુન્યના જીવ તે ધન્ય જાણી કરી, નરસહીંયાનાં પદ પ્રેમે ઠેહેરો. ન૦ ૨૪
ગોમતી સ્નાન દરશંન શ્રીકૃષ્ણનું, કોટિ અઘ ત્યાંય તો સઘ નાસે;
હેત શું રાખીયો નરસહીંયાને તાંહા, અકૂર ઉદ્ધવ દાસ પાસે. ન૦ ૨૫

પદ ૫ મું.

શીખ દીયો હુને શામળા શ્રીહરી, પરોક્ષ ભજન હું કરુ તમારુ,
સેવક સ્વામીનો ધરમ પણ એહ છે, તે થકી કાર્ય સરશે મારુ શી૦ ૨૬
નયણે આંસુ ભર્યાં જદુપતિજાદવે, દીઉં શીખ મુજ પ્રાણ વાહાલા;
રુકમણી પાસે તેડી ગયા ભુવનમાં, હસ્તે કમળીયે મારા હાથ ઝાલ્યા. શી૦ ૨૭
દાસ ચચલ થયો, ઘર ભણી ચાલવા, જો તમે આગના દીઓ શામા;
કિમ કહું મુખથી વાણી પોહોચે નહીં, રાખજો સ્નેહ એમ વદતાંરે રામા. શી૦ ૨૮
હેતશું રુકમણી બોલીયાં મુજ ભણી, ગુપ્ત એક વાત હું કહું રે તમને;
પુત્રનું પગરણ કરી તેડજો સગ હરી, ભુતલલોક જોવાતણી હોશ અમને; શી૦ ૨૯
પાળિશ વચન માતાજી તમતણું, નિશ્ચે જાણી સોના ગાંઠ બાંધી,
શીશ નમાવીને ત્યાં થકી નીસર્યો, પૂરણબ્રહ્મશું પ્રીત સાધી. શી૦ ૩૦
સંકરષણ અકૃર ને ઉદ્ધવ, પારથ ભેટીયો હેત આણી,
મુહૂર્ત એકમાં ભૂતલ આવીયો, ભાભિ આવ્યા નરસહેયો જાણી. શી૦ ૩૧

પદ ૬ ઠું.

ધન્ય ભાભી તમે ધન્ય માતા પિતા, કષ્ટ જાણી મને દયારે કીધી,
તમારી કૃપાથકી હરીહર ભેટીયા, કૃષ્ણજીએ મારી સાર લીધી ધ૦ ૩૨
સ્તુતિ કીધી ઘણી સમરીયા શ્રીહરી, ગૃહસ્થના ધરમ મરમ આણી,
મદિર લીધું જહાં નાત છે નાગરી, સુખ દુઃખ કરમચા ભોગ જાણી. ધ૦ ૩૩
લક્ષ્મી નાથની નિત્ય સેવા કરું, સાધુનો સાથ જહાં આવે ધાઇ;
આણી દયા મન ભાવ શું વીનવું, લેય પ્રસાદ કિરતન ગાઈ. ધ૦ ૩૪
પુષ્પ આપ્યું હુને નાથ લક્ષ્મીતણે, સાચું સુપન મેહે દ્રષ્ટ દીઠું;
લક્ષ સેવાતણા નામ કિરતન કરો, નરસહીંયાને મન લાગ્યું મીઠું. ધ૦ ૩૫

પદ ૭ મું.

હરિ ગુણ ગાયને ન મળે ખાવા તાંહાં, હરિની ઇચ્છાનો સંતોષ લાવી;
કરમચા ભોગ દેહે ભોગવે છૂટકો, નીપજે સરવથા હોય ભાવી. હ૦ ૩૬

ભક્ત ઉપર હવે દયા કરુણા કરો, નરસૈંયાને નીજ દાસ થાપો;
તેજ વેળા શ્રીહરીએ મુજને કરુણા કરી, હસ્ત કમલ મારે શીશ ચાંપ્યો. ઊ૦ ૧૧

પદ ૩ જું

શીખ માગી પછી હરીહર બેહુ મળ્યા, મુજને શ્રીદ્વારકાં માંહે રાખ્યો;
અંતરપુરમાં મુજને તેડી ગયા, વૈભવ કૃષ્ણનો સરવ દાખ્યો. શી. ૧૨
શરદ પૂનમતણો દિવસ તહાં આવીયો, રાસ મરયાદનો વેણુ વાજ્યો;
રુકમણી આદિ સહુ નારિ ટોળે મળી, નરસહીંએ તહાં તાલ સાધ્યો. શી. ૧૩
પુરુષ પુરુષારથ લીન થયું માહરું, સખી રૂપે થયો ગીત ગાવા,
દેહ દિશા ગૌ ટળી ગોપિમાં ગયો મળી, દુતિ થયો માનનીને મનાવા. શી. ૧૪
હેવે મેં ભાવ રસભેદના જાણીઆ, અનુભવના રસબસ થાતાં;
પ્રેમે પીતાંબર આપીયું ,શ્રીહરી, રીઝીયા કૃષ્ણજી તાલ વાહાતાં. શી. ૧૫
વ્રજતણી લીલાનું આદ્ય દરશણ હવું, અરુણ ઉદે શંખનાદ કીધો;
રુકમણી આદિ સહુ નારી ત્રપત થઈ, રામાએ કંઠથી હાર દીધો. શી. ૧૬
ધન્ય તું ધન્ય એમ કહે શ્રીકૃષ્ણજી, નરસહીં ભગત મુજ તોલ જાણ્યો;
વ્રજતણી નારી જે ભાવશું ભોગવો, તેહને પ્રેમ શું સહેજ'માણ્યો. શી. ૧૭

પદ ૪ થું.

નગરશ્રી દ્વારકાં રાય રણછોડજી, નિતનવા શુભ શણગાર સાજે;
તાહાં વસુદેવ ને અક્રૂર ઉદ્ધવ, ભકતવત્સલ જાંહાં બીરદ ગાજે. ન૦ ૧૮
કોટી પ્રકાશનું તેજ વ્યાપી રહ્યું, રવિ શશી જ્યોત ઉદ્યોત ભાસે;
દધિસુત અર્ક તે કોણ તાંહાં આપડા, કોટી રવિ કાંતિ નખ મણી પ્રકાશે. ન૦ ૧૯
માસ વીતી ગયો જાણીએ પળ થયો, કીધી મેં પ્રાર્થના શીશ નામી;
જે રસ અનુભવ્યો ગાઉં તે નિત નવો, પ્રગટ ભૂતળ કરું અંતરજામી. ન૦ ૨૦
ધન્ય તું ધન્ય તું એમ કહે શ્રીહરી, ધન્ય તું નરસહીંયા ભક્ત મારો;
હું તું બે મધ્યમાં ભેદ નહિ નાગરા, શ્રી મુખે શું કહું ગુણ તારો. ન૦ ૨૧
જે રસ ગુપ્ત બ્રહ્માદિક નવ લહે, પ્રગટ ગાજે તું હુને વચન દીધું;
નિશ્ચે રાખી નિરભય થઇ માનજે, દાસને અતિ સનમાન દીધું. ન૦ ૨૨
ભૂતલમાંહે જે પાપવિણ માનવી, સુણે ભણે અનુભવે ભાવ આણી;
તે પદ દુર્લભ વઇકુંઠ પામશે, માન માહરું કહું વેદ વાણી. ન૦ ૨૩

તારી નિંદા તેણે મારી નિંદા કીધી, નરકના જીવ તે નરક વેહેશે;
પુન્યના જીવ તે ધન્ય જાણી કરી, નરસહીંયાનાં પદ પ્રેમે ગ્રેહેશે. ન૦ ૨૪
ગોમતી સ્નાન દરશંન શ્રીકૃષ્ણનું, કોટિ અઘ ત્યાંય તો શદ્ય નાસે;
હેત શું રાખીયે નરસહીંયાને તાંહા, અક્રૂર ઉદ્ધવ દાસ પાસે. ન૦ ૨૫

પદ ૫ મું.

શીખ દીયો હુંને શામળા શ્રીહરી, પરોક્ષ ભજન હું કરું તમારું,
સેવક સ્વામીનો ધરમ પણ એહ છે, તે થકી કાર્ય સરશે મારું. શી૦ ૨૬
નયણે આંસુ ભર્યાં જદુપતિજાદવે, દીઉં શીખ મુજ પ્રાણ વાહાલા;
રુકમણી પાસે તેડી ગયા ભુવનમાં, હસ્તે કમળીયે મારા હાથ ઝાલ્યા. શી૦ ૨૭
દાસ ચંચલ થયો, ઘર ભણી ચાલવા, જો તમે આગના દીઓ શામા;
કેમ કહું મુખથી વાણી પોહોચે નહીં, રાખજો સ્નેહ એમ વદતાંરે રામા. શી૦ ૨૮
હેતશું રુકમણી બોલીયાં મુજ ભણી, ગુપ્ત એક વાત હું કહું રે તમને;
પુત્રનું પગરણ કરી તેડજો સંગ હરી, ભુતલલોક જોવાતણી હોશ અમને; શી૦ ૨૯
પાળિશ વચન માતાજી તમતણું, નિશ્ચે જાણી સોના ગાંઠ બાંધી;
શીશ નમાવીને ત્યાં થકી નીસર્યો, પુરણબ્રહ્મશું પ્રીત સાધી. શી૦ ૩૦
સંકરષણ અક્રૂર ને ઉદ્ધવ, પારથ ભેટીયો હેત આણી,
મુહૂર્ત એકમાં ભૂતલ આવીયો, ભાભિ આવ્યાં નરસહીંયો જાણી. શી૦ ૩૧

પદ ૬ ઠું.

ધન્ય ભાભી તમે ધન્ય માતા પિતા, કષ્ટ જાણી મને દયારે કીધી;
તમારી કૃપાથકી હરીહર ભેટીયા, કૃષ્ણજીએ મારી સાર લીધી. ધ૦ ૩૨
સ્તુતિ કીધી ઘણી સમરીયા શ્રીહરી, ગૃહસ્થના ધરમ મરમ આણી,
મંદિર લીધું જહાં નાત છે નાગરી, સુખ દુઃખ કરમચા ભોગ જાણી. ધ૦ ૩૩
લક્ષ્મી નાથની નિત્ય સેવા કરું, સાધુનો સાથ જહાં આવે ધાઇ;
આણી દયા મન ભાવ શું વીનવું, લેય પ્રસાદ કિરતન ગાઈ. ધ૦ ૩૪
પુષ્પ આપ્યું હુંને નાથ લક્ષ્મીતણે, સાચું સુપન મેંહે દ્રષ્ટ દીઠું;
લક્ષ સેવાતણાં નામ કિરતન કરો, નરસહીંયાને મન લાગ્યું મીઠું. ધ૦ ૩૫

પદ ૭ મું.

હરિ ગુણ ગાયને ન મળે ખાવા તાંહાં, હરિની ઇચ્છાનો સંતોષ લાવી;
કરમચા ભોગ દેહે ભોગવે છુટકો, નીપજે સરવથા હોય ભાવી. હુ૦ ૩૬

ઘેર દાસ એક સુંદર સાધવી, હરિ અંશ તો એને અધિક વાહાલો;
નહીં કાંઈ વેગ વિચાર મનમાં ધરે, ન લહે પરપંચ ઓનો ચાળો. હ૦ ૩૬
એક છે પુત્રને એક પુત્રી થઈ, તેનું મામેરું પુર્યું લક્ષ્મીનાથે;
સુતતણું નામ તે દાસ સામળ ધર્યું, વિવાહમાં કૃષ્ણજી રહેશે સાથે. હ૦ ૩૮
દ્વાદશ વરશ વીતી ગયાં કુંવરને, કામની આવીને ઊભી પાસે;
આપણું ઘર તો આદી મોટું ઘણું, નિરધન વિવાહ તે કેમ થાશે. હ૦ ૩૯
દુખ મકર કામની, વાત સુણ ભામિની, પૂરશે મનોરથ કૃષ્ણ કામી;
ધ્યાન ધર કૃષ્ણનું રાખ મન કૃષ્ણ શું, સાર કરશે નરસઈયાચો સ્વામી. હ૦ ૪૦

પદ ૮ મું.

મદન મેહેતો વડનગરમાં રહે, અધિપતી રાયનો કહાવે નામી;
નાતના અવર જે કોટિ આવી મળે, થાય સામો ઉભો માન પામી. મ૦ ૪૧
ઘેર તેને એક નારી છે પતિવ્રતા, આગન્યા સ્વામિની નિત્ય પાળે;
કરમચા વેહેવારને ધરમમાં નિત્ય રહે, નાગરી નાતની રીતે ચાલે. મ૦ ૪૨
એક સુતા તેને વલ્લભ અતિઘણું, નિત્ય પ્રત્યે બોલતી મધુરું મીઠું;
આઠ વરસ તવ વહી ગયાં બાળાને, રૂપ કન્યાતણું તો તે દીઠું. મ૦ ૪૩
ધાઈને તેડીયા દિક્ષિત ગોરને, સાંભળો સ્વામી એક વાત માહારી;
કન્યા સમય વહી જાય પુત્રીતણો, ખોળી લાવો વર, જોગ નારી. મ૦ ૪૪
નગર મધ્યે નથી જોગ કન્યાતણો, જીરણઘડ તમે જાઓ ચાલી;
વેહેલમાં બેસીને સંગ સેવક લીયો, રુડી પેરે રહેજો હાલીચાલી. મ૦ ૪૫
સગપણ શોધજો એક ગોત્રજ વિના, હોય ઘટતું તહાં વાત કરજો;
મોટેરુ ઘર ન હોય શમોવડી કુળનો, આચાર હોય તાંહાં સ્નેહ ધરજો. મ૦ ૪૬
ભણ્યો ગણ્યો વર ચતુર ને શોભતો, સામુદ્રિક લક્ષણ હોય જેને;
ગોર પિતા વચે ભેદ નવ આણીયે, મન વસે સહી કરજો તેને. મ૦ ૪૭
દીધા વીદાય તહાં દિક્ષિત ગોરને, ચાલીયા શીઘ્ર તે ઘડ આવ્યા;
નાગરી નાતના સરવ આવી મળ્યા, નરસૈયાને મન ભલારે ભાવ્યા. મ૦ ૪૮

પદ ૯ મું.

આવ્યા છે દિક્ષિત વાત ચાલી તહાં, વર જોવાતણી ખાંત માટે;
એમ જાણી સહુ હેત રાખે બહુ, તેડી લાવે ને બેસાડે પાટે. આ૦ ૪૯

ખટરસ ભોજન નિત્ય કરે નવાં તહાં, એક બીજા માંહિ તાણાતાણી;
તેડીને રિદ્ધ દેખાડતા ઘર તણી, નાગરી નાતમાં રહ્યા છે રે માણી. આ૦ ૫૦
વર શણગાર તે નિત્ય નવલા ધરે, નવલ આભૂષણ અંગ પેહેરે;
ગોર પાસે જઇ સરવે ટોળે મળે, કામનીયો જેમ કથ હેરે. આ૦ ૫૧
ધનવંત ત્યાંહાં કુલાચાર દેખે નહીં, નિરધન તે કુલવંત કહાવે;
સામુદ્રિક પણ નહીં તે પુરુષમાં, દેહોજી દિક્ષિત મન કેમ આવે. આ૦ ૫૨
પાછા વળી તતખર થયા ચાલવા, બેસવા વાહન સજ્જ કીધું;
નષ્ટ ત્યાંહાં નાગરી કીધી ત્યાંહાં ઠેકડી, નરસહીંયાનું નામ પ્રસિદ્ધ લીધું. આ૦ ૫૩

પદ ૧૦ સું.

સાભળો દિક્ષિત કહું એક વીનતી, મેહેતાજી નામ પ્રસિદ્ધ જાણે;
કુળ પાવન સદા મોટપણુ તહાં, ધર્મ આચાર ને ચતુર જાણે. સાં૦ ૫૪
ઘેર તેને એક સુંદરી તારુણી, સાધવી નારી કુળવત કહાવે;
જાત નાગરથકી રહે ઘણું વેગળો, ભગત ઉપર ઘણો ભાવ લાવે. સાં૦ ૫૫
રાખે વેહેવાર સાચા કરી સરવશું, લીધે દીધે નવ ભાજે કોડી;
જોઇયે તે સહુ લાવી દીયે રોકડુ, રાખે છે દ્રવ્ય ઘર માંહિ જોડી. સાં૦ ૫૬
મેહેતાજી છે ભલો આંધશે પોટલો, પુરશે મનોરથ સરવ કેરો;
જુઓ વિચારી તપાસીને વારતા, સફળ થાય જેમ ગોર ફેરો. સાં૦ ૫૭
એક પુત્રી તેનું નામ તે કુવરી કહે, પુત્ર પણ એક છે રતન તોલે;
ભણ્યો ગણ્યો ને ગુણવંત કીશોરવય, તાતને દુર્લભ મધુર બોલે. સાં૦ ૫૮
નાત નાગરતણી ઘડમાંહે છે ઘણી, પાછા વળી કેમ દઇએરે જાવા;
દિક્ષિત મંન લલચાવીયું નાગરે, ધાઇ મેહેતાતણે ઘેર લાવ્યા. સાં૦ ૫૯
બેઠા હુતા તે સઘળા ઊભા થયા, ભલે આવ્યા કહી માન દીધુ;
નરસહીંયા તમે કરો કૃતારથ, આપી આસન ચર્ણોદક લીધુ. સાં૦ ૬૦

પદ ૧૧ મું.

દિક્ષિત મંન પ્રસંન થયા ઘણુ, સાભળી મેહેતા તણી ભગતી જાણી,
એવડો માહાતમ નવ લહ્યો તમતણો, મેહેતાજી મંદિરના આવ્યા તાણી. દિ૦ ૬૧
ભલે નાગરે ભાળ કહી તમતણી, હરિજન નિરખતાં મન રીઝે,
શીઘ્ર તેડો તમો તમપુત્ર જોઇએ અમો, જે થકી સૌ એક કાર્ય સીઝે. દિ૦ ૬૨
સુતને તેડાવીયો આવી ઊભો રહ્યો, વદનની કાંતિ તે અધિક શોભે,
દીસે વીચીક્ષણ, સામુદ્રિક લક્ષણ, જોઇ દિક્ષિત તણું મંન લોભે. દિ૦ ૬૩

ધન્ય મેહેતા તમો કૂળ પાવન કર્યું, નાગરી નાતમાં રાખ્યું હેતું;
મ્હારું ને ત્હારુંમાં જગત બૂડી રહ્યું, હરિ વિના વાત તે સૂન ઝીણું. દિ૦ ૬
ભગત મહીમા કહ્યો ભાગવતમાં રહ્યો, પુરાણગીતા સુણી વેદ વાણી;
વિષ્ણુના ભગત તે અમલ હોયે સદા, સગ કીધે શુદ્ધ થાય પ્રાણી દિ૦ ૬
ભવનાં કારજ કૃષ્ણ બેઠા કરે, કષ્ટ પડે ત્યાંહાં આવે ધાય;
અષ્ટ મહા સિદ્ધ તે ઘેર બેઠા ભરે, ભવતણા ભયથી એમ અભય થાય. દિ૦ ૬
મદન મેહેતા વડનગર માંહિ વસે, વજીર છે રાયના સુણોરે વાત;
પુત્રી તેની ઘણી રતન છે સુંદર, તેને વિવાહ તણી ઝાઝી ખાંત. દિ૦ ૬
જોગ કન્યા વર દ્રષ્ટિમાં બેસીયો, શ્રીફળ આપીશું આજે તમને;
મેહેતાજી હા ભણો આજ દિન શુભ ઘણો, સુખ મીઠું કરાવોની અમને. દિ૦ ૬
સુણી ગદ ગદ કંઠે થયો નરસહૈંયો, પાળ્યું વચન જે દીધું શામા;
ઘર બેઠે જોની વરનાં માગાં કરે, પૂરશે કોડ તે વચન શામા. દિ૦ ૬

પદ ૧૨ મું.

મેહેતાજી કહે સુણો તમો દિક્ષિત, હા ભણવી કાંઈ નથી રે કામ,
અમો છું રંકને રાયજી છો તમો, વિવાહ દીસે રુડો ખરચે દામ. મે૦ ૭૦
તેની, સુને લવ લેશ ચિંતા નથી, જેને માથે લક્ષ્મીનાથ ગાજે;
આવે અવસર અવસર નહીં ચૂકશે, કારજ કરશે પોતાની લાજે. મે૦ ૭૧
હા ભણ્યા મેહેતાજી તેજ વેળા તહાં, મનમાં હરખ પામ્યાં છે મેહેતી,
પહનોતું પગરણ કારમું આવીયું, જો જો ઇચ્છા હરી એમ કેહેતી. મે૦ ૭૨
તેડવું કુટુંબ ને જાન સહુ બહુ, આવી મળીયું સહુ ટોળે ટોળી,
તેલ પુલેલને અતરનાં છાંટણાં, કેશર કુકમ રહ્યાં છે રે ઘોળી મે૦ ૭૩
શ્રીફળ લઇને આપ્યું છે રે હાથમાં, માનનીઓ મંગળ રે ગાય,
વાજે વાજિત્ર ને રગ ઝામ્યો ઘણુ, હરી જનને મન હરખ થાય. મે૦ ૭૪
વસ્ત્ર આસંન દીધું મેહેતાજીએ, અમને મોટા તમે આજ કીધા;
નરસહૈંયો મનમાં હરખ પામી રહ્યો, ફોફળ પાન વેંહેંચીને દીધાં. મે૦ ૭૫

પદ ૧૩ મું.

શીખ માગી તવ દિક્ષિતજી વળ્યા, વડનગરમાં જઇને પોહોંચ્યા,
મદન મેહેતાને દીધી વધામણી, નાગરી નાતમાં થયા સમોતા. શી૦ ૭૬

પુછે મેહેતોજી મેહેતી મળી ભુવનમાં, કેહોજી દિક્ષિત વરનું શું નામ;
માત પિતા' કુટુંબ વરજીતણું, કેહેજો જ્યારથ કેવું ધામ. શી૦ ૭૭
નાગરી નાતમાં આદ મોટું ઘર, કુળ પાવંન ને સરવ જાણે,
કુળ પાવંન ને ઉન્જવળતા અતિઘણી, મેહેતોજી નિત્ય આનંદ માણે. શી૦ ૭૮
ઘેર અબળા તેનું નામ માણક વદે, પુત્રી કુંવરબાઈ કહી બોલે;
સામળદાસ છે નામ કુંવરતણું, જોડ જોતાં કોઇ ના આવે તોલે. શી૦ ૭૯
ભણ્યેગણ્યો વર ગુણવંત કીશોર વયે, શોભતું સારુ મધૂરું બોલે;
ચતુર વિચક્ષણ સામુદ્રિક લક્ષણ, મુખ તણિ કાંતિ તે શશિને તોલે. શી૦ ૮૦
કુટુંબ આવી મળ્યું સરવે વાંચે ભલું, જોઇ તપાસીને કામ કીધું,
મેળ મળ્યા પછી જોશિ તેડ્યા તહાં, મેહેતાજીને શ્રીફલ હાથ દીધું શી૦ ૮૧
રસહીં મેહેતો છે દાસ વિષ્ણુતણો, રાખે વેહેવાર ને બોલે સાચુ;
જે જોઇએ તે પૂરે પુર્ણાનંદ, હરિજનનું મન નથી રે કાચુ. શી૦ ૮૨

પદ ૧૪ સું.

વાત કેહેતાં નરનારી ધરણી ઢળ્યાં, સાંભળી ચટકો ચિત્ત લાગ્યો;
અરે હે દૈવ તેં દુઃખ અમને કર્યું, ગોર માબાપ થઈ કીધો દાગો. વા. ૮૩
લોક માહે હવે થાશે હસાગ્ય, નાગરી નાતમાં થાશે રે મેહેણું;
રંક પાસે કેમ રાયજી બેસશે, કોડી સાટે થયું રતન વેચુ. વા. ૮૪
સ્વામી સુણો એક વીનતી મુજતણી, નારી નયણાં ભરી એમ બોલી;
દિક્ષિત મોકલી ફોક વિવાહ કરો, આપવું રતન તે ગુજા તોળી વા. ૮૫
તાળ ફૂટે મળી સાધુ કિર્ત્તન કરે, નાગરી નાતમાં થાય હાંસી;
ટાળો વિવાહ કાંઈ ખોટ લાંછન નથી, પુત્રી દીધાતણી કઠ ફાંસી. વા. ૮૬
દિક્ષિત મનમાં રોષ ભર્યો વદે, લવલવાટ કરો તો હું ફાંસું;
મેચ્યો વિવાહ તાંહાં ના સરવે કહી, ફરી કહેતાં હવે થાય હાંસું. વા ૮૭
મેહેતી વિવાહ ને મુન બેસી રહો, કીધો વિવાહ હવે કેમ ફોક થાશે;
વાત સાચી કહું મિથ્યા હું નવ લહું, ગોર દિક્ષિતતણા પ્રાણ જાશે. વા. ૮૮
શિવની કૃપાં થકી વઇકુઠ ભાળીઉં, હરજીએ મસ્તક હાથ મેહેલ્યો;
હરિજન લોક તે તેની નિંદા કરે, કોટિ ડાહપણ છે નથી એ ઘેલો. વા. ૮૯
નરસૈયાને સમતોલ કોઈ છે નહીં, નાગરી નાતમાં જોતાં જોડે;
મદન મેહેતો પણ કોણ તાંહાં આપદો, એહ સરખા પણ નાવે જોડે. વા. ૯૦

પદ ૧૫ મું.

મદન મેહેતો તવ વારે છે તારુણી, જ્ઞાન સુણી મન શાંત કીધું;
દિક્ષિત ગોરને શીશ નમાવીયું, તમે કીધું તે અમો શીશ લીધું. મ૦ ૯૧
અમતણાં ભાગ્ય જે સારો સગો મળ્યો, વૈષ્ણવનો હવે સંગ થાશે;
જનમનાં કોટિ સંચીત પાતક હશે, ભગતને ભેટતાં દૂર થાશે. મ૦ ૯૨
થાવો ઉતાવળા તેડો નાગર ભલા, જોડી તેડો શુભ લગન મોટો;
લખો કંકોતરી તેડાવો વેહેવાઈને, લાવશે જાન સામાન ગોટો. મ૦ ૯૩
તેડ્યું કુટુંબ વિચાર કીધો મળી, પોહોચશું લગન નીરધાર થાપો;
વિપ્ર એક નાતનો શીઘ્ર તેડી કહ્યું, જઈ જુનાગઢ હવે લગન આપો. મ૦ ૯૪
કંકોતરી જઇ હાથમાં આપજો, નરસહીં મેહેતાજી નામ જેહેનું;
જાનમાં આવે તે સરવેને લાવજો, કૃષ્ણજી અડચું નહીં રાખે કેહેનું. મ૦ ૯૫

પદ ૧૬ મું.

સ્વસ્તશ્રી શુભસ્થાન જીરણગઢી, શ્રી દામોદરરાયજી કેરું ધામ;
જે તણા ચરણની રેણુ દરશન કરે, સિદ્ધ થાયે સકળ અર્થ કામ. સ્વ. ૯૬
અરચના આન ઉપમા નહીં ભગતને, તેથકી અધિકતા શું રે આપું;
હરિજનને હરિ તણી એક છે ઉપમા, ઇંદ્ર અજ ઈશથી અધિક થાપું. સ્વ ૯૭
તમો ઉત્તમોત્તમ છોજી રુડી નાતમાં, તમ ઉજ્વળતા હું શી વિખાણું;
હરિતણા જંન તે છે સદા નિર્મળા, અડસઠ તીરથ કેમ જોડ આણું. સ્વ. ૯૮
પરમપૂજ્યા જોગ છો જગતમાં, ધન્ય મમ ભાગ્ય છે પુન્ય કહાવો;
સરવ શ્રી ઉપમા જોગ કમળાપતિ, મમ વચન કરમગત ધ્યાન લાવો. સ્વ ૯૯
મેહેતાજી શ્રી પાંચની ઉપમા શી લખું, નામ નરસહીંયો શિઘ્ર ગાજે;
લખીતંગ સેવક દાસ મદનજી, વડનગરમાંહે નીવાસ છાજે. સ્વ. ૧૦૦
કોટી પરણામ સાષ્ટાંગ અવિધારજો, હુંને પોતાતણો દાસ જાણો;
સમાચાર દિક્ષિતજીએ કહ્યા, સાંભળી મન સંતોષ આણ્યો. સ્વ. ૧૦૧
અહીંઆં છે કુશળતા તમારી કૃપાથકી, ક્ષેમ કુશળતા હું નિત્ય વાંચું;
નાથ વિધાતરાએ તમશું સગપણ કર્યું, ત્યારનો મનમાં મહદ રાચું. સ્વ ૧૦૨
અંકીને લગન લીધું છે ઉતાવળું, માસ દિન ચાર રહ્યા છે આડા;
જાનમાં તેડીને સરવને આવજો, લગન આડા કાંઈ નથીરે દહાડા. સ્વ ૧૦૩

વઇશાખ સુદ દિન શુભ છે પચમી, વાર ગુરુ લગ્ન નિરધાર કીધુ,
વાચી કંકોતરી કુટુબ તેડી કરી, મેહેતાએ વિપ્રને માન દીધુ સ્વ. ૧૦૪
લીધો પરસાદ મહારાજ મનભાવનો, શીખ આપી રળીયાત કીધો,
પત્ર પડો અતર લખી મોકલ્યો, તે લઈ વીપ્રને હાથ દીધો. સ્વ. ૧૦૫
વિપ્ર પોહોંચ્યા જુનાગઢમાં જઈ, મદન મેહેતાએ ઘેર વાત જાણી,
પત્ર આપી પાછો વળ્યો ઘર ભણી, નરસહીંએ સમર્યા સારગપાણી. સ્વ. ૧૦૬

પદ ૧૭ મું.

મેહેતાજી પ્રત્યે તવ બોલીયાં કામની, વિવાહ આવ્યો હવે દિવસ થોડ઼ે,
ઘરનીમાંહે હુ તો કાંઈ દેખું નહીં, આવે સગાં રહ્યાં મુખ મોડે મે ૧૦૭
કુકુમ નાડાં સોપારી ને શ્રીફળ, નથી હજી કાંઈ નિરધાર શોધો,
નામ સ્મરો હરી આળસ પરહરી, કાં બેઠી રહ્યા બુદ્ધિ બોધો મે. ૧૦૮
મેં શેઠ ધાર્યો એક વૈષ્ણવજનને, લીધા દીધાનો વેહેવાર સાધો,
અહ્યું રેહેશે નહીં કામ વિવાહતણુ, તેણે ચચલ થઈ કેડ બાધો. મે. ૧૦૯
શેઠ મમ સામળો સરવથી છે ભલો, રાખ વિશ્વાસ તે દેશે આણી,
નરસહીંયો નાગર રક છે બાપડો, કરશે સભાળ પોતાનો જાણી. મે ૧૧૦

પદ ૧૮ મું.

સાભળો સ્વામિ હું દીન વાણી કહું, કૃષ્ણે જે કાજ કીધા છે કાહેના,
કહી દાખો જેણે ધીરજ રહે મુને, નામ મનોરથ કીધાં તેહેના સાં. ૧૧૧
વેદ પુરાણથી મન સાચે લહો, પતિતપાવન એવુ નામ જાણે,
ગ્રાહે ગ્રહ્યો ગજરાજ મૂકાવીયો, ભક્તવત્સલ પ્રભુ આવ્યો ટાણે. સાં. ૧૧૨
ભક્ત પ્રહલાદના કષ્ટ નિવારીયા, રૂપ નરસિહ લઈ સાદ દીધો,
શ્રાપ દુર્વાસાથી અમરિખ રાખીયો, ભગતને કાજ અવતાર લીધો સા. ૧૧૩
વીખ ટાળી વીખીયા કરી વીષ્ણુએ, દાસ ચંદ્રહાસને સદ્ય ઉગાર્યો,
વિપ્ર અજામીલ તે ઘેર ગુણકા રેહે, નામ લેતા તેને ટપક તાર્યો સાં ૧૧૪
રાજકુવર હતો પાંચ વરસતણો, માના વચને હરી ધ્યાન કીધુ,
વઇકુઠ નાથ વેગે તહાં આવીયા, અવિચલ રાજ તેનેરે દીધુ* સા ૧૧૫

* માત્ર એક પ્રતમા આ નીચેની બે કડી છે—

ભગત ત્રેલોચન ઘેર કાવડ ભરી, નાઈનું કામ કીધુ છે હાથે,
પાડવનાં બહુ કષ્ટ નિવારીયા, દ્રૌપદી ચીર પૂર્યાં છે નાથે સા. ૧૧૫

ભીલડી વ્યાધ અધમ ઓધારીયાં, ભક્તવત્સલતાનું બરદ જાણી,
હુજી પરતીત આવની નથી તુજને, ભણે નરસહીંયો તે વેદવાણી. સાં. ૧૧૬

પદ ૧૯ મું

રાખ વિશ્વાસ તું મન વિષે તારુણી, જાઉં દ્વારીકાં શ્રી કૃષ્ણ પાસે,
શીખ મુજને દીયો ચાલવા સજ થયો, માહરે મન આનંદ થાશે. રા. ૧૧૭
ધન્ય તે ભાગ્ય જે ધાઈ ભેટે જઈ, રાય રણછોડજીને શીશ નામી,
દુર્લભ ભગતને સુલભ થઈ મળ્યો, વાંછિત ફળ દીયો અંતરજામી. રા. ૧૧૮
ચાલતાં સનમુખ મુક્તપુરી જહાં, પદેપદે કોટિ નાહામે;
ગોમતી સ્નાન જેણે કર્યું પ્રેમશું, યમતણા કિંકરા સઘળા નાહામે. રા. ૧૧૯
ભાગ્ય મોટું જેને મૂરખાં માનવી, શ્રીકૃષ્ણ ધામ જાયે છે ચાલી;
જીવન મુક્ત તે થઈ રહે સર્વદા, હરીને ભજે પરપંચ ટાળી. રા. ૧૨૦
દીઠું છે શીખર દેહેરાતણું દૂરથી, નરસહીંયાને મન આનંદ વાધ્યો;
નાહી શ્રી ગોમતી નિરખવા શ્રી જદુપતિ, પૂરણ બ્રહ્મશું પ્રેમ સાધ્યો. રા. ૧૨૧

પદ ૨૦ મું.

અતરજામીએ જાણી છે વારતા, આવીયો દાસ નિજ ભક્ત ચાલી;
ઊઠીને ધાયા છે ભગતને ભેટવા, હાથ ઝાલી તેઓ મંદીર આલી. અં. ૧૨૨
પ્રેમશું મુજને પાટ પધરાવિયો, ગદગદ કંઠે હું અચરજ પામું;
કનક આસનપર મુજને બેસારિયો, પાણ જોડી રહ્યો શીશ નામું. અ. ૧૨૩
હસ્તિણા ચરણની રેણુ મુસ્તક ધરું, કાંણ હું રંક રણછોડ જેડે;
ભક્તવત્સલ પ્રભુ ભક્ત આધીન છો, ભક્તના પૂરયા છે કોડ કોડે. અં. ૧૨૪
રુક્મણી આદિને ચરણ કમળે નમ્યો, શ્રીમુખથી બોલીયાં મધુરી વાણી;
અમ સરખુ કાંઈ કારજ ઊચરો, કેમ આવ્યા ફરી પ્રેમ આણી. અં. ૧૨૫
દાસના પુત્રનું પગરણ આવીયું, વિવાહ કીધો વડનગર માંહે;
આવી કંકોતરી નાતને નોતરી, દિવસ થોડા રહ્યા જાવું ત્યાંહે. અં. ૧૨૬
વચન આપ્યું કમલાપતિ મુજને, તે હરી અવસર આજ પહોંચો;
લક્ષ્મીજી સહિત તહાં નાથ પધારીયે, દાસ નરસૈંયાની સાથ ચાલો.* અં. ૧૨૭

ધાન્ય સાટથી થઈ રથ ખેડીયા, નામાનું છાપરું દીધું છાઈ,
ભગતને કાજ હવે સુખે નહિ, કૃષ્ણજી દાસનાં કામ કીધાં છે ધાઈ. સાં. ૧૧૮

* પાઠાંતર "દાસ નરસૈની વેઠ ટળ્યો"

પદ ૨૧ મું.

રુકમણી સાંભળો દાસની વીનતી, મુખથી કહો તેવું કામ કીજે;
ભગતની ભીડમાં હું રે મુંઝાય રહ્યો, જે કહો તે અમો શીશ લીજે. રુ. ૧૨૮
અંતરજામી પ્રભુ સરલ તમો લહો, કામ કીધાં ઘણાં સંત સાટે;
ધાઇ ઊઠ્યા પરિયંકને પરહરી, ધ્રુવ પ્રહ્લાદ ગજરાજ માટે. રુ. ૧૨૯
ભક્તને કાજ પ્રભુ ઉદક કાવડ ભરી, નામાનું છાપરુ છાઇ દીધું;
પારથ સારથ થઈ રથ ખેડીયો, નાઇનું કામ વણુ પૂછે કીધું. રુ. ૧૩૦
વારી વાયુ થકી ગોકુળ રાખીયું, વેદના ચૂકવી રાખી મુને;
રાજસુયજ્ઞ વિખે નીચ કારજ કર્યું, ત્યારે પૂછ્યું નહીં આવી હુને. રુ. ૧૩૧
ભગત તમારા ને છો તમે ભગતના, ભગત વિના પ્રપંચ ખોટો;
ભગત નરસહીંયાની ભીડ ભાંજો જઈ, નાગરી નાતમાં થાય મોટો. રુ. ૧૩૨

પદ ૨૨ મું.

શ્રી કૃષ્ણજી કહે ધન્ય રામા તમો, ધન્ય છે ભાગ્ય જે ભક્ત માનો,
ભક્તને તોલે કોઇ નથી ભામની, તનમન પ્રાણથકી અધિક જાણો. શ્રી. ૧૩૩
ભક્તને કષ્ટ તે અમારે કષ્ટ છે, સંત જાએ તહાં અમારે જાવું;
બોલ દીધો હરી નિશ્ચે કીધો ફરી, લક્ષ્મી સહીત હું સંગ આવું. શ્રી. ૧૩૪
જાન જોડી તમો ગઢ થકી ચાલશો, શીઘ્ર આવું અમો દાસ તોલે;
ચઊદ ભોવનતણો નાથ શ્રી કૃષ્ણજી, ભક્ત આધીન થઈ એમ બોલે. શ્રી. ૧૩૫
હેતે ઉઠાડીઓ દીન હું દાસને, તેલ ફૂલેલ મર્દન કીધું,
ઉષ્ણોદક લઇ સ્નાન કરાવીયું, પિતાંબર પેહેરવા આણી દીધું. શ્રી. ૧૩૬
કનકની પાવડી રતન હીરે જડી, મેહલીને દાસ રહ્યા છે અળગા;
છપ્પનું ભોગ શ્રી કૃષ્ણ આરોગીયા, રસનાએ કોટિક સ્વાદ વળગ્યા. શ્રી. ૧૩૭
હેતશું રૂકમણી પીછે છે મૂજને, મહાપ્રસાદ હું રહ્યો ચાખુ;
ચૌદ ભુવનતણું સુખ તહાં શું લહું, કૃષ્ણનો વૈભવ સર્વ દાખુ. શ્રી. ૧૩૮
આરોગી લેઇને શીઘ્ર ઉભો ત્યહાં, મુખનું તબોલ શ્રીકૃષ્ણે આપ્યું,
ધન્ય ધન્ય મ ભાગ્ય ભૂતલેશું માનવી, રકને લઈ જ્યમ રાજ થાપ્યું. શ્રી. ૧૩૯
પર્યંક ઉપર સુજને પોઢાડીયો, શ્રીકૃષ્ણ વીંજણો લઈને કરે રે સેવા;
લઈ રૂકમણીયે એની સ્તુત્ય હું શું કરુ, ભક્તવત્સલ એહેને જ કહેવા. શ્રી. ૧૪૦

પદ ૨૩ મું.

ઊઠી ઊભો થયો પાણ જોડી રહ્યો, શીખ આપો પ્રભૂ ઘેર જાવા,
ચતુર્ભુજ ચાર સેવક લઈ આપીયા, દાસ મનોરથ પુરણ થવા. ઊ ૧૪
એક અન્નપૂરણા ઈચ્છા ભોજન દીયે, વસ્ત્ર વાહન દીયે એક બીજો,
રત્ન હીરા હેમ ચોથો તે આપશે, રીધ સીધનો પતિ છેરે ત્રીજો. ઊ. ૧૪
સુંદર રથ એક શ્રીહરી સામળે, ભક્તને બેસવા સજ્જ કીધો,
વસ્ત્ર પ્રમાદિ શ્રી અંગનું આપીયું, તુલસીની માલ પ્રસાદ દીધો. ઊ ૧૪
અંતરીક્ષ મારગે અમો પણ આવશું, સત્ય ચાલો એમ કહ્યુ હીયથી,
ગદગદ કંઠે દાસ વળાવીયો, સેવક સંગ દીધા છે ત્યાંથી ઊ. ૧૪
સુહુરત એકમાં આવીયો ઘર ભણી, કામની કથની વાટ જૂએ,
મનમાં ફૂલી ને હર્ષ પામી રહી, તારુણી તનના તાપ ખૂએ ઊ. ૧૪
નવલ સ્થાનક હરિદાસ ઊતારીયા, નરસહીંએ અતિ સનમાન દીધુ,
શીખ દીધી રથ સારથિ લઈ વળ્યો, શ્રી લક્ષ્મીનાથને જાણ કીધુ ઊ. ૧૪૬

પદ ૨૪ મુ.

સ્વજન કુટુંબને નાત તેડી સહુ, મંડપ રચનાના ઠાઠ માંડ્યા,
ચંદરવા વિવિધ પ્રકારના શોભતા, લળકતા તોરણ બહાર બાંધ્યા. સ્વ. ૧૪૭
ગાલીચા જાજમ તકિયા શકલાદના, મંડપ સુગંધના મેહેક છાજે,
માનની મંગળ ગાય ટોળે મળી, વાજિંત્રના નાદ બહુ ઘોર ગાજે સ્વ ૧૪૮
કંસાર ખાજા જલેબી ને ઘેબર, વિવિધ પ્રકારના પકવાન કીધા,
સેવૈયા મોતૈયા દળીઆ લાડુવા, ભાવતા ઘૃત ને ખાંડ પીધાં સ્વ. ૧૪
મિષ્ટાન્ન ભોજન કુટુંબ સારુ કરે, દુરીજન લોક આશ્ચર્ય થાય,
જેહ જોઈએ તે સર્વ લાવી દીયે, જેને શિર છત્ર વઈકુંઠરાય. સ્વ. ૧૫૦
કાલ સ્વામિ છે ચહે દધિ શાતિક દિન, ચોથે દિને સજ્જ થાશેરે જાન,
નાત મહાજનને ઘેર તેડા કરો, મણીપતથી તે બહુ દેઈને માન સ્વ ૧૫૧
વણિક વેહેવારીયા ગ્રીમ ગરાસીયા, જાને ચાલ્યાની છેરે ખાંત,
વસ્ત્ર વાહન જેને જોઈએ તે મળે, નરસહીંયો સમરે શ્રીલક્ષ્મીકાંત સ્વ. ૧૫૨

પદ ૨૫ મુ.

કેશર અગર સુગંધના છાંટણા, મંડપ રચના કરી નવ જાન, સ્વા
નગરનું લોક તે સજ્જ થયુ જાનમાં, કોણ નરનારી ને રંક રાય ૧૫૩

અશ્વ સુખપાલ ને રથ મેગળ પુરી, વસ્ત્ર વાસણ લઈ ગાડે કમીયા;
સુખડી મેવા પકવાન વિધવિધતણાં, ડેહેરા તબૂ કનાત તકીયાં. કે. ૧૫૪
સુગધ તીલક કરી વરજી નવરાવિયા, વિવિધ આભૂષણ અગ કીધાં;
તેજી ભલો તેને ઘુઘરા ઘમઘમે, શ્રીફળ લેઈને હાથ દીધા કે. ૧૫૫
શ્રી લક્ષ્મીનાથને ચર્ણે જઈ નમ્યો, આજ્ઞા માગીને તે અશ્વ બેઠો;
શીશ નમાવીયું તાત નરસહીંયાને, સ્વજન કુટુંબને નમ્યોરે હેઠો. કે. ૧૫૬

પદ ૨૬ મું.

સમય વિના શું સુઈ રહ્યા શ્રીહરી, નથી રેણી ને મધ્યાન કહાવી;
પાછલો દિવસ તે ખટઘડી નમી ગયો, લીધી નથી કાંઈ ભગત ભાવી. સ ૧૫૭
જાન જોડી રહી નગરના દ્વારમાં, સરવ મળી મારી વાટ જૂએ;
તમ વિના દાસના પ્રાણ તે ક્યમ રહે, ભક્તપત જાતે કેમ ખૂએ. સ ૧૫૮
અમો છું રક તમો રાય રણછોડજી, પ્રીત સમોવડ ચાલી જાય,
વિપ્ર હું દુરબળ લોક લજામણો, જોડી જગજીવન હાંસી થાય. સ. ૧૫૯
ભુવન દસ ચારના ઈશ છો ત્રીકમા, નિધ સિધ મુક્તિ જાહા ઘેર દાસ;
લક્ષ્મીના કાંત ને પૂરણ બ્રહ્મ તમો, અજઅમર સુરપતિ ઈશ આશ. સ. ૧૬૦
પ્રહ્‌લાદ નારદ સનક સનકાદિક, ઓધવ અરજુન ભગત સારા;
રક જાણી પ્રભૂ લાજો છો આવતા, નિરધન તોયપણ ભગત તારા. સ. ૧૬૧
તું ત્રિભૂવન ધણી ભક્ત ચિંતામણી, આદ્ય તૂ અત્ય તૂં સરવ કરતા,
તમ થકી વેગળા આસુરીમાં ભળ્યા, શરણ આવ્યાતણું દુ:ખ હરતા. સ. ૧૬૨
માહરે સામળા શેઠ સમરથ ભલા, પ્રાણજીવન પ્રભૂ ધન્ય સાર,
કરમના લેખ તે સહી મીટે તમથકી, નવ લહે બિરદ ગોપાલ તારુ. સ. ૧૬૩
માત તું તાત તું નાથ નારાયણ, સ્વજન તું સામળા સગ્વ માહારે;
પુત્રનું પાગરણ કૃષ્ણ તમથી થયું, લાડ લડાવીયાં હાથ તાહારે. સ. ૧૬૪
મિત્ર તું માધવા કંથ કમલાવર, તુજવિના નાથજી કોહોને જાચૂ;
કરમચા લોગતે લોગવે છુટીએ, કૃષ્ણ કરુણાવડે મોદ માચૂ. સ. ૧૬૫
તવ હરી ધાઈ સેજા થકી ઉઠીયા, દારુક દારુક વદત વાણી,
ચાલ ચતુરા સુખ ચતુરભુજ એમ કહે, દુ:ખ ધરે દાસ તે દોહેલું જાણી. સ. ૧૬૬
કનક જડિત મણી રથ આગળ કર્યો, અશ્વ જોડી હરી પાસ લાવે,
રુકમણી સહિત પધારીયા શ્રી હરી, મુનિવર જેગીને ધ્યાન નાવે સ. ૧૬૭

અંત્રીક્ષ મારગે પલકમાં પરવર્યા, રથ તણી ગર્જના સર્વે જાણી,
અવર બીજું કોઇ દ્રષ્ટે દેખે નહીં, નરસહીંયો નિરખે સારંગપાણી. ચ. ૧૬૮

પદ ૨૭ મું.

શીઘ્ર સુખપાલ મેહેતાજી વેગે ચડી, વરજી શણગારીને અશ્વ કીધા;
જાન જોડી કરી ઘરથકી નીસર્યાં, દુદુભીના તવ ઘોષ દીધા. શી. ૧૬૯
પ્રથમ સમાગમ શુભ શુકન હુવા, દામના પુત્રની જાન જાય;
ખાન ને પાન પકવાન મોદક ઘણા, ખટરસ ભોજન વાટે થાય. શી. ૧૭૦
બાર દિવસ થયા જાનને ચાલતા, આવી પહોંચી વડનગર પાસે,
મદન મેહેતાને વધામણીએ કહ્યું, જાન આવી એક રાત વાસે શી. ૧૭૧
તવ હસી બોલીયા મદન મેહેતાજી ત્યાં, જાનની જુગતી તે કેવી ભાસે;
જોયું નીહાળીને મત્ય કહો વારતા, ઠાઠ કેવો રચ્યો વિષ્ણુદાસે. શી. ૧૭૨
નવ કહું અનરથ, કહું છું જથારથ, રાજપુત્રીતણું ભાગ્ય મોટૂં;
તમ થકી વૈભવ અધિક દીઠો ઘણો, પૂરવ પૂન્ય આવીને ચોહોટયૂં. શી. ૧૭૩
મલપતા કુંજર મસ્ત ચાલે તાંહા, નવરંગ હોદ્દા નીશાન ફરકે;
શત સુખપાલ તે રતન ડાંડે જડી, માતગ મલપે તુરી ચારુ ધરકે. શી. ૧૭૪
ત્રણસેં તીસ રેવત ત્યાં પાખર્યા, વીશ તોખારના રથ જોડ્યા;
નીલા પીળા વળી લાલ કસુંબીયા, એક બીજા ઉપર પરદા ઓઢ્યા. શી ૧૭૫
ઘુઘરુ ઘમઘમે ટોકરા ટમટમે, રમ ઝમ ધમ ધમ ધમ શબ્દ ઊઠે,
ભલે ઘોડે ચડ્યા શોભે સુભટ ઘણા, સ્વાર પાળા તણી ફોજ છૂટે. શી ૧૭૬
જોડ નગારાંની ઊંટ ઊપર ધરી, અશ્વની જોડ ત્યાં આજ વાજે,
તાળ મરદંગ સારંગી સોહામણી, જાનની જુગત તે સબળ છાજે. શી ૧૭૭
નગરનું લોક તે કોઇક રહ્યુ હશે, વણિક વેહેવારીયા લીધા ગોતી,
હાટ બેઠા ભરી શેહેરની શેરીયે, સહુ મળે વસ્તુ જે હોય જોતી. શી. ૧૭૮
આજ સૂધી નથી સાભળ્યું શ્રવણેથકી, જુગતી જગતમાં જાન જોડી,
ઇંદ્રના વૈભવથી વૈભવ અતિ ઘણો, મળો વેહેવાઇને જાઓ દોડી. શી ૧૭૯
સાભળી વિપ્ર મન માન દીધા ઘણાં, હરખીઆ મન સતોષ પામી,
નાતના અધિપિત સરવ તેડાવીયા, તેડીયા [illegible] શીશ નામી. શી. ૧૮૦
નગર વેહેવારીયા અવર ગરાસીયા, ચમરધર [illegible] સગ લીધા,
કેસર કુંકુમ ને અત્તરના કળસી [illegible]

માનનીઓ નવલ સરવ ટોળે મળી, મંગળ ગાય છે રથ બેઠાં;
ગડગડે દુંદુભિ સામૈયું સજ થયું, ખાય તબોળ મુખ બોલે મીઠાં. શી. ૧૮૨
આવી પોહોચ્યા ત્યાંહાં જાન શોભે જહાં, મદન મેહેતો મનમાંહિ હરખ્યા;
ધાઈ ચર્ણે નમ્યા વેહેવાઇ મન ગમ્યા, નરસહીં મેહેતો દિઠા સિદ્ધ સરખા. શી. ૧૮૩

પદ ૨૮ સું.

કરજોડી મદન મેહેતો કરે વીનતી, સ્વામિ સ્વામિ હું સેવક તમારો;
દુર્વચન હસી મુખથી કીધાં હશે, તે ક્ષમા કરોને અપરાધ મારો. ક. ૧૮૪
સ્તુતિ કીધી ઘણી, પ્રાર્થના પેસ્તણી, મેહેતાએ નમીને દીધું છે માન;
જેમ ઘટે તેમ મળ્યા અવર સહુ સાથને, હેતશું આપ્યાં ફોફળપાન. ક. ૧૮૫
કરી પ્રણીપત નગરમાં આવીયા, લોક જોવા મળ્યા ટોળે ટોળે;
જોઈ શોભા હરિદાસની એમ વદે, મદન મેહેતો નથી એહેની તોલે. ક. ૧૮૬
અત્રીક્ષ મારગે હરી મળ્યા ભાવતા, મેહેતોજી જાણે છે તેજ મર્મ;
દુરીજન લોક તે સહુ લહે વારતા, આઠી અત્રાઇના બધ કર્મ. ક. ૧૮૭
સુંદર રથથી ઉતારી છે જાનને, મદન મેહેતે તાંહાં શીખ માગી;
વાહાણું વાશે ત્યારે લગનનો દિવસ છે, જાન મોહોટી તેની બીક લાગી. ક. ૧૮૮
રાખશે શરમ ને ધરમ આડું થશે, હરિતણા દાસની સેવા કરતો;
જે જોઇએ તે સર્વ વસ્તુ આણી દીયે, મદન મેહેતો રહ્યો ફેરા ફરતો. ક. ૧૮૯
પ્રેમે પૂજા કરી લક્ષ્મીના નાથની, નવલ મંદિર પધાર્યા અહેઠા;
ગદ ગદ કંઠે નરખીયો નરસહીંયો, કનક સિંહાસને કૃષ્ણ બેઠા. ક. ૧૯૦

પદ ૨૯ સું.

તું મારો પ્રાણજીવન ધન શ્યામળા, લક્ષ્મીના નાથ શિર નાથ માહારા;
ભક્તથી કાંઈ અધિક નથી તાહરે, દાસને અધિક છે ગુણ તાહારા. તૂ. ૧૯૧
વઇકુંઠ ધામમાં સાદ શ્રવણે સુણી, દ્રુપદ સુતાતણી લાજ રાખી;
ભગત ત્રિલોચન ઘેર કાવડ ભરી, વ્યાધ તાર્યો તેનો વેદ સાખી. તૂ. ૧૯૨
ભક્ત કારણ પર્યંકને પરહરી, ગજ ઊગારીયો હાથ ઝાલી,
દાસ જાણી પ્રભુ આ કળીકાળમાં, લક્ષ્મી સહીત ત્યાં આવ્યા ચાલી. તૂ. ૧૯૩
પાદર જમણ કીધું તાંહાં અતિ ભલું, રાવ ને રંક ત્યાહાં સર્વ આવ્યું;
લાડુ પકવાન જલેબી વિવિધતણી, શ્રી લક્ષ્મીનાથને મંન ભાવ્યું. તૂ. ૧૯૪

દીન દયાળ કરુ એક વીનતી, દાસનો દાસ વરઘોડે ચઢશે;
રુકમણી સહિત ત્યાં મગે પધારીયે, શ્રીમુખ સમરતાં કાજ થાશે. તું. ૧૯૫
પુત્ર આવ્યો ત્યાંહાં અગ્ર શ્રીકૃષ્ણનો, કોટિકંદર્પ લાવણ્ય દેહી;
ગદગદ કંઠ મુર્છાગત થઈ રહ્યો, મદનમોહનતણું રૂપ મોહી. તું. ૧૯૬
મુસ્તક હાથ મેહેલ્યો મધુસૂદને, પ્રાણુ જોડી રહ્યો સ્તુતિ કરવા;
પ્રદ્યુમ્ને અંગનાં આભ્રણુ આપીયાં, મકરાકૃત કુંડલ કાન ધરવા. તું. ૧૯૭
માણેક મેહેતી તાંહાં આવી ઇચ્છા થકી, ધન્ય મમભાગ્ય ધન્યધન્ય સ્વામી;
દેહ દીશા તવ નવ રહી નિરખતાં, ચરણ કમળે રહી શીશ નામી. તું. ૧૯૮
દપતિ કર લહી મસ્તકપર ધર્યા, ત્રિવિધના તાપ તે ગયારે નામી;
રુકમણી હાર શણગાર સહુ આપીયા, રૂપ શોભા જાણે દેવદામી. તું. ૧૯૯
આજ્ઞા લીધી છે રાય રણછોડની, ગદગદ. કંઠે તું મોદ પામી;
કૃષ્ણે આભૂષણ આપ્યાં નરસહીયાને, અટળક ઢળીઓ અંતરજામી. તું. ૨૦૦

પદ ૩૦ મું.

આજ લગન તણો દિવસ સોહામણો, મંડપમાં માનુની ગીત ગાયે;
મદન મેહેતો ગ્રહશાંતિકે બેસીઆ, મેહેતીને મંન આનંદ થાયે. આ. ૨૦૧
કહુવો કરવો નવલ વરરાયને, નાગરી નાતની રીત જાણી;
મેહેતાને મંદિર મંડપમાં માનની, ગાય છે ગીત મહુ પક્ષ તાણી. આ. ૨૦૨
વરઘોડા વેળા વરને થઇ તે સમે, નાત માહાજન સહુ લીધા સાથે;
અસ્તદશ ઘડી ઉદીયાત દિનકર સમે, જોશી ઘડી માંડી તે નીજ હાથે. આ. ૨૦૩
આજ્ઞા લીધી મેં લક્ષ્મીના નાથની, ગદગદ કંઠ હું ઊભો ત્યાંહિ;
પ્રેમ ભરાણો હું ને બોલી તે નવ શકું, હાથ સાહી મારો લીધો રહીયા માંહિ. આ. ૨૦૪
હું તારા પ્રેમને વશ થયો નાગરા, વઇકુંઠમાં નથી તોલે તારે;
ભક્તને કાજ તે મુજને કાજ છે, તું સમોવડ નહીં કોઇ મારે. આ. ૨૦૫
ઓલ ભીડા સુણી નરસહીયો રાજીઓ, ધન્ય શ્રીકૃષ્ણની અચળ વાણી;
ભક્તવત્સલ પ્રભૂ બરદ રાખો સદા, સંતને સુત પોતાનો જાણી. આ. ૨૦૬

પદ ૩૧ મું.

નવલ વરરાયજી નવલ ઘોડે ચડ્યા, કુંકુમ રોલને અત્તર મેહેકે;
મોઘો ચૂવા મોગરેલ ફૂલેલ ત્યાંહાં, પુષ્પ સુગંધન. હાર બેહેકે. ન. ૨૦૭

શ્રીફળ ફોફળ પાન કુંકુમ મહી, વરજીના હાથમાં દીધાં આણી,
તેજી ભલો તેને અધિક શણગારીયો, પાખર જરકસી મેહેલ્યાં તાણી. ન ૨૦૮
ભૂષણ વસ્ત્રની શી રે શોભા કહું, લક્ષ્મીકાત મમ છત્ર માથે,
વદન જોતાં મહીપતિ શોભે નહીં, સાબેલા પાચસેંહેં પાંચ સાથે. ન. ૨૦૯
ચારસેંહેં રથ રેવંત મેગલ તુરી, નવલ નીશાનની જોડ ફરુકે;
નાત માહાજન ને નાત છે નાગરી, ગડગડ દુંદુભી નાદ ઘરુકે. ન. ૨૧૦
મસ્તક મોહોડ તે મેહેતીજીએ ધર્યો, કાંતિ રમા તણી હાસી જાણે,
મદન મેહેતા તણે ભીડ મડપ થલી, તોરણ મોહે એક વરને દાણે. ન ૨૧૧
ચાર સોહાસણો અગ શોભે ભલી, મદન મેહેતી ત્યા આવ્યાં ચોકે;
ઘાટ ઘાલી નીચાં નમીયાં લેશ તે, નાક સાહુ હસ્યા મડપ લોકે. ન, ૨૧૨
ભાવસું પોંખીને વિધિગત કરે ત્યાંહાં, માહેરે વરજીને પોંખી લીધાં,
વેદના શબ્દ વિપ્ર તે મુખથી વદે, લગન સમે કન્યાદાન દીધાં. ન. ૨૧૩
અતરપટ દઇ પાણવટ હસે, વાજે દુદુભી દેવ નાદે,
પુષ્પની વૃષ્ટિ અત્રીક્ષથી સુર કરે, ગુણીજન ગાય છે મધુર સાદે. ન, ૨૧૪
મધુપર્ક સમય તવ થયો તે સમે, વેવાહી વેહેવાણ તેડ્યા સન્જોડે,
મદન મેહેતો કર કનક ઝારી લઈ, પગ પખાળે છે બહુ કોડ કોડે. ન ૨૧૫
વર વધૂ દપતી જોડ શોભે ઘણું, અવર પાસે નહી જન કોય,
કન્યાને સ્વસ્તિ ભણાવતાં તે સમે, નરસહીયો ચતુરભૂજ રૂપ જોય ન ૨૧૬

પદ ૩૨ મું.

મોરના પીછનો મુગટ મણિમય જડ્યો, મકરાકૃત કુડળ શ્રવણ ઝળકે,
કૌસ્તુભ મણિ શિવલાછન ઊર કર્યું, વૈજ્યતિ મોતી માળ લળકે મો ૨૧૭
પિતાબર પટ કટિપર મેખળા, કંચન નેપૂર કર ખળકે,
કોટિ કદર્પ લાવણ્ય જોઈ રૂપને, મુનીવર જોગીનાં મન સળકે. મો ૨૧૮
શખ ચક ગદા પદ્મ આયુધ ધર્યાં, પરિબ્રહ્મ દેવ છે નામ જેહેનુ,
કોટિ સૂરજ શશિજોતી નવ ચદ્રિકા, કોટિ બ્રહ્માંડ એક રોમ જેહેનુ મો. ૨૧૯
મેહેતીનુ રૂપ દીઠુ કમળાતણું, વદન જોતાં કોઇ નથીય જોડે,
ઇંદ્ર રાણી બ્રહ્માણી ને રુદ્રાણી, નિરખતા નિરખતાં હાથ જોડે મો. ૨૨૦
ચાર ભુજ ને ચપલ છે ચાતુરી, નવલ તત્વલતા શર શોભાવે,
નિમિશ કટાક્ષમા જગત મોહિત થયૂ, મદન જાણે વઇકુઠ નામ કહાવે. મો ૨૨૧

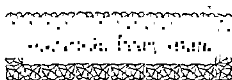
વરતાણું વદન તે પ્રદ્યુમન નિરખીયા, કુંવરીનું રૂપ તે ,રતિનું દીઠું;
દેવચક્ષુએ નરસહીંયો રવિ નિરખીયો, રૂપ સુંદર જોઇ લાગ્યું મીઠું. મો. ૨
જોઈ લીલા પ્રદ્યુમ્ન વિસ્મય થયા, પાણુ જોડી બેઉ ચરણે નમીયા;
ગદગદ કંઠ થયાં વાણી ચાલે નહીં, કંથ કમળાતણે મંન ગમીયા. મો. ૨
ત્રિભુવનપતિ તવ પ્રસન્ન થઇ બોલીયા, એક હું મેહેતાજી તોલ થાશે;
મસ્તક કર ધરી અંતર્ધ્યાન થયા શ્રી હરી, મદન મેહેતો રહ્યા મન વિમાસે. મો. ૨
જોયા તાંહાં મેહેતાજી બેઠા છે એકલા, મદન મેહેતો જઇ ચરણે વળગ્યા;
ધન્ય મમ ભાગ્ય જે કૂળ પાવન કર્યું,નરસહીંયે સ્નેહ શું કીધા અળગા. મો. ૨૨

પદ ૩૩ મું.

બહુ મોહોલોણું સરવે લાવે તાંહાં, મદન મેહેતાનો ગયો છે ગર્વ;
મેહેતાજી મંદિર નાર ટોળે મળી, મુખ જોઇ આપે શણુગાર સર્વ. બ. ૨૨
વિપ્ર વદે તમો સરવ ચોહોરી રચો, મંગળ શુભ વરતોને ચાર;
દંપતી હરખે કંસાર આરોગીયાં, સાસુજી પીરસે છે ઘૃત ખાંડ. બ. ૨૨
માનુની ગાય મંગળ ટોળે મળી, વિવાહનાં ધોળ બોલે છે વાણી;
જય જય શબ્દ મંડપ મંડળ વિખે, વર વહુ બેઉ રહ્યાં છે પરણી. બ. ૨૨
અશ્વ ભલા રથ રૈવંત. પાલખી, મદન મેહેતો તાંહાં દે છે દાન;
સોળ શણુગાર બેહુ દંપતી આપીઆં, જરકસી વસ્ત્ર દઇ આપે માન. બ. ૨૨
સસરાજીને દીધાં જામો ને પાઘડી, કુંવરબાઇને સુંદર સાડી;
જ્યાં જોઇએ ત્યાં તેવી કીધી પેહેરામણી, દીએ વાણોતર ટીપ માંડી. બ. ૨૩૦
૩ઉ વિધિગતે દાન દીધાં ઘણું, મહીષ આપી છેરે દૂધ પીવા;
સાત દિવસ તે લગન માંહે રહ્યાં, લોક જાણે તે નિત નિત વિવા. બ. ૨૩૧
શીખ દીધી પછી જાન તત્પર થઈ, ખટરસ ભોજન સરવે દીધાં;
વાગ્યાં નિશાન ને જાન ચાલી ત્યાંહાં, સ્વજન કુટુંબને વીદાય દીધાં. બ. ૨૩૨
ચાર જોજન લગી રાયજી આવીયા, મદન મેહેતે તાંહાં શીખ માગી;
પુત્રી વિજોગથી નીર નયણે ભર્યાં, વેહેવાઈ નાંખે છે રંગ રાગી. બ. ૨૩૩
તેર દિવસ થયા પછી પૂરણ, જાન જૂનાગઢ બાહાર આવી;
કચોરી પૂરી પકવાન ભોજન કર્યાં, નરસહીંયાને મન સઘ ભાવી. બ. ૨૩૪

પદ ૩૪ મું.

સહુસ પાંચ મશાલ ઊજવલ કરી, ગાજતે વાજતે જાન ચાલી;
નગરના લોક તે ટોળે મળ્યા, નિરખે છે વરજીને મીટ ઘાલી. સ. ૨૩૫
માનની હરખથી ગાય ટોળે મળી, સરવને શ્રીફળ પાન દીધાં;
વરજીને પોંખીને ઘરમાં પધરાવીયા, શ્રી લક્ષ્મીનાથનાં નામ લીધાં. સ. ૨૩૬
અંતરીક્ષ મારગે અંતરજામી વળ્યા, નરસૈંયો રહ્યો તે પાણુ જોડે;
સેવક ચાર વળાવીયા હેતશું, પૂરી ગ્યા દાસના કોડ કોડે. સ. ૨૩૭

સુરતસંગ્રામ.

પદ ૧ લુ—રાગ પ્રભાત.

બક બકી મારીઆ, અસુર ઓધારીઆ, જેવુ બળ આપનુ તેહ તેવા,
કેશી ને કંસ વળી, મરડિયા કઠ ધરી, મલ્લ માતગ જે કાળ જેવા.
કાળયવન ક્રારમો, રુદ્રસુ ખાગ્મો, ઇયક* પણ બાળીઓ નાથ એવા,
જરાસધ મહાબળી, તીને માર્યો છળી, શૂર શિરોમણી દક્ષ દેવા
ભીષ્મ આદિક મળી, આવિયા બળ કરી, પાડવ છોડવ્યા નાથ કેવા,
તે સુરતસગ્રામમા, હારિયો વામમા, જેની નરસૈંયો કરે નિત્ય સેવા

પદ ૨ જુ.

વીરનો વીર એ, રણુતણો ધીર એ, અડગ અચળ હરિ નાથ મહારો,
શૂર નહિ કોઇએ, આધ અવિલોકીએ, એ સમો સુભટ નહિ કોઈ ધારો.
સાયરે સાયર એ, અન્યોપમા માયર એ, નહિ કોઈ મહીમા અહિ† વખાણુ,
તે નાવ નખરા કરે, નારિયુ મન હરે, વિકૃત અવિલોકિયે આજ ટાણુ.
આભ ઊડળ ભરુ, અવગુ વર્ણન કરુ, હું હવે નવ ડગ પક્ષ છોડુ,
પચાનન પક્ષ વિણુ, જો રહે ભક્ષ વિણુ, થાય કદિ એમ નવ હાથ ઓડુ
સત્ય હૃદયે ધરુ, અનશનવ્રત આચરુ, નાથજી હારિયો એમ દાખુ,
નરસૈંયો મૂઢમતિ, કો કહે અલ્પમતિ, (પણ) હરિ હારિયો હારિયો સત્ય ભાખુ

પદ ૩ જુ

વસતના ભોરમા, વિહગમ સોરમા સ્વામિની ચાલી મધુપૂર વાટે,
ત્રિભુવન મોહિની, આભ્રણ મોહિની, દશ સખી રાખી છે દાણુ માટે
શબ્દ ગોખી હુઓ, સ્વામિની કહે જુઓ, દાણી અવિ આવિયો કેમ કરશું,
સપ કરી સખી કહે, કહીશું પગે રહે, તારી ડરાવી અમો નહીં રે ડરશુ

* એને. † સપ શેશનાગ

ડરાવિયો નહિ ડરે, બીક કુણ મન ધરે, શું કરશે સખી એ બાળ નાનું;
તાં દાણી તો આવિયો, દશ સખા લાવિયો, જાવ કયાં ચોરટી કાઢી આનું.
શબ્દ હલકા સુણી, રાધિકા મનમાં ધુંણી, (બની) રુદ્રી સાક્ષાત્ કેઆપ રુદ્રી,
નરસૈંયાના સ્વામીને, અતિ ઘણા કામીને, પકડિયો ઝકડિયો કરી ક્રૂર મુદ્રી.

પદ ૪ થું.

છટકીને છૂટીઓ, ગોપીપર રૂઠીઓ, વાળીને મૂઠીઓ વામા સાહી;
કીડિયાં કટક તે, શું કરે મટકથી, ઝટક પટક દઇ પકડી ધાઈ.
ગોપિકા તે સમે, રણુ બિછ કમકમે, છૂટવા મન કરે તાં કેત્તિ છૂટી;
તાં અષ્ટ છૂટી ગઈ, બેય બાકી રહી, થઈતિ પણ મુક્ત કરતી શું પૂઠી.
વજ્ર સમ કાછ કછી, વ્યૂહ રચના રચી, મચી સહુ બાળિકા શૂર શું મડે;
શૂર તો શસ્ત્રથી, જીતે છે અસ્ત્રથી, પણ દસ્તથી નવ કીધાં નવ ખડે.
દશમો જે દાણિયો, મધ્યમાં આણિયો, મારે બહુ કાણિયો નારી નિરદે;
ચોરટાં કુણ અટયા, સ્વમુખે કહે ભલા, નાગરના નાથ વિચાર હિરદે.

પદ ૫ મું.

જે પશુ પાળશો, યશોમતિ બાળશો, ઋષિવરાં ધેનશો નાથ મારો,
કલ્પવૃક્ષ ભિક્ષુતણો, કાળ અરિયાંતણો, વિનવું વનિતાતણો પ્રાણ પ્યારો.
વારિણી હાથિયો, સંકટે સાથિયો, અબળ વશ તે હુઓ કુણ મૂકાવે;
એવે નંદનો નદ, આનંદનો કદ જે, જાય તે વાટ જા નદજી આવે.
દૂરથી દેખિયા, નદજી લેખિયા, ગોપ ને ગોપિ મતાઇ પેઠી,
નંદજી તો ગયા, સર્વ ભેળાં થયાં, વિસરી રાઠ નિશ્ચિત બેઠી.
માનિની મદભરી, કેહતી કપોલ ધરી, લે અટયા લે અટયા દાણ આપુ;
નરસૈંયાનો નાથ, બોલ્યો પીશી હાથ, તું જાશે કયારે વણ આપે દાપુ.

પદ ૬ ઠું.

સ્વામીની કહે આપશું, હવે ન સતાપ તું, ભોર ભયો ભૂધરા જોની દૃષ્ટે;
કરગરે શું મરે, મૂકું સુજને વરે, જોને ગભસ્તિ જાય અન્ય સૃષ્ટે.
હેહાતણો હાર કરુ, રાધિકા કેહ વરુ, પણ નિર્બળ તું મને કાંના ભાસે;
અલ્યા અહીં તું હારિયો, નારીએ મારીઓ, તો તું થકી કેમ મનમથ ત્રાસે.
કાન કહે રાધિકા, બોલતી બાધિકા, સખી હારી હારી વદને પુકારે;
એવી હરવું સહી, તોં વરે કે નહીં, આ સમે સાક્ષી તું દે હુંકારે.

પદ ૧૦ મું.

સ્વામિની કેહ લૂમો, સમય આવે ઝૂમો, કા'ન હરવો, પણ ભાગ કટપો;
નીલ અબર ધરો, કોણ એને વરો, કાળના કાળથી કોણ જટપો.
સીદામો જે સખો, (એને) કૂણ પાડે વખો, વળી અન્યની સાથ કોહ કુણ વડશે;
સ્વામિની વિકળ લખી," એમ સુણી સખી, વિશાખા કહે રામ હુંથી ન અડશે.
લલિતા કહે લહુ, સિદામા સાથ ભહુ, અન્ય ગોપને ગોપિકા સર્વ જીતે,
સર્વ સૃષ્ટિ પ્રસિદ્ધમાં, નિપુણ જે યુદ્ધમાં, વહી તમે તેહને જીતો પ્રીતે.
એ જોડી જુગલ તણી, જાણો કુદને મણિ, ચદ્ર અને ચદ્રિકાવત્ દીસે,
જિષ્ણુ વિષ્ણુ મળ્યા, સમર માહે ભળ્યા, એમ જુગલ જોવા નરસૈંયો હીસે.

પદ ૧૧ મું.

રાધિકા બોલિયાં, મનમાંહિ ડોલિયા, એ કપટીની સાથ હું દ્વદ્વ જોડુ,
તોએ હવે અર્ક તૂર,† ઉડે જેમ નભે ધૂર, હઠાડુ સહુ જેમ વળી પાદ રોડુ.
એમ ઉશડિયે, એથી ન હારિયે, પોણ લીધુ તે તમે પૂર્ણ કરજો,
ક્રોધાધ થઈ ભાખતી, શૂરપણુ દાખતી, કંદર્પ શસ્ત્ર મારી એનો દર્પ હરજો.
પલાશનુ ફૂલ શું, રાતું દુકૂલ શું, જાણે અધિક એથી મદે રાતી આલી.
જીતિયે એહને, ટાળી સદેહને, પણ એકદા કેહુણ મોકલિયેરે આલી.
વારુ કરો એમ, નહિ વારમાં ક્ષેમ, યુદ્ધ વગર જો એ શરણ થાએ,
કમળ કરે લખી, જોઈ નરસૈં સખી, પત્રિકા લઈ હવે કુણ જાએ.

પદ ૧૨ મું.

સભા બીચ દેખતી, સર્વે ઉવેખતી, લાયક નહિ લેખતી વિષ્ટિ કાજ,
મનમાંહિનું બોલવુ, કૃષ્ણ શુ બોલવુ, જિનાથી ડરપે સખિ કસરાજ.
તાં અન્યનુ કુણ ગજુ, તા થાય નરસૈંયો રજુ, જે ધનવેલ એ દતા ધન આવે,
અલક્ષ્યલક્ષ્યે જેમ, રાધિકા થઈ તેમ, નિહાળી નરસૈ કુશળ પૂછ્યું ભાવે.
વાટ વિરહિણી સ્નેહ, દુકાળિયા મેહ, આવ્ય રે આવ્ય તું આણી વેળા,
લઇ વિષ્ટિનું પત્ર, જાની તુરે તત્ર, ગોપ ગોપેશ જ્યા થાય ભેળા
જઇ કહો એહને, મોહના મેહને, પવન સાથે ભડે કેમ જીતો,
નરસૈંયો ચાલિયો, મનમા મ્હાલિયો, જે કૃષ્ણ સહસ્ત્રથી નહિરે બી'તો

* જે [illegible] † આકડાનુ રૂ

પદ ૧૩ મું.

કાહનને હાને લહ્યું, ભેળી થઇ છે સહુ, યુદ્ધ કરવા મળી ગોપી આજે,
શત્રુ હલકાથકી, ડરવું મનમાં નકી, વેણુ વિચારી વાઇ ગોપરાજે.
જેમ મયૂર મેહથી, દ્વિજાતિ ઉજેહથી, ભૌંવર મણિધરમૃગ મૃગિ નાદે;
તેમ વેણુ સ્વરે સહુ, મલણ ત્વરિત બહુ, ધાય અન્યોન્યે વાદ વાદે.
નિમેષનિમિષમાં મળી, સર્વે સભા ભળી, કેહો તમે કા'નજી શુંરે રમીએ,
વચીને દાખતા, કૃષ્ણજી ભાખતા, ગોપી સન્મુખ થઇ કહો તો નમીએ.
એકીકાળે તહીં, ગોપ બોલ્યા સહી, જાવજી જાવજી એ શું ભાખ્યું;
દાસ નરસૈં કહે, દ્વંધમલ્લ કેમ રહે, કરણ આસ્ફોટિને બળ દાખ્યું.

પદ ૧૪ મું.

ગોપ ભેળા થઈ, કૃષ્ણ સન્મુખ જઈ, બોલિયા નારીને કોણ લેખે;
સૈન્ય સુરભી ઘણું, યૂથ મૃગલીતણું, ગજપતિ ડરપિયો શું એવે વેખે?
દાઉજી બોલિયા, તોલ મન તોલિયા, ભાઈ કર્યે યુદ્ધ નહિ રુડુ એમાં.
જીતીએ જશ નહીં, હારે અપજશ સહી, ખાંડિયા સર્પ ને ખચવું શેમાં.
મળ તેગ મારવી, મહિલા હુસાવવી, તે કીડિયાં ઉપરે કટક જેવું;
કૃષ્ણ કેહ કેમ કરો, ડાહ્યા કેહશે ડરો, નારીને નમવું એ નીચ કેવું?
ત્યાં કૃષ્ણ વિચારતા, બળદેવ વારતા, તવ કૃષ્ણને પૂછતો નરસૈં આવ્યો;
કૃષ્ણ ગોવાલીયો, હરિ કંસથી આવીયો, છે અહીં તેહ જે ચોર કા'વ્યો.

પદ ૧૫ મું.

વેણુ હલકાં કહ્યા, ગોપે સર્વે લહ્યાં, પકડિયો નરસૈંને ચારે પાસે,
માર મારો એને, ચોર કેહ છે કેને, શબ્દ એવા સુણી નરસૈં ત્રાસે.
કૃષ્ણે મૂકાવીયો, કેમ અહ્યા આવીયો, ગોપ કેહ કા'નને ચોર ભાખે;
નરસૈંયો વદે, બહુ ભર્યા છો મદે, ધિક્કરે વિધિકારપે બળ દાખે.
શૂરથી સંતાવ છો, અબળાપર ધાવ છો, એ શૂરાપણુ પર જઇએ વારી,
કેણે પુરુષ કર્યાં, ભાર ભૂપર ધર્યા, તમથકી તો ભલી હોય નારી.
દૂત મારુંતણું, માન મળશે ઘણું, શત્રુ હવે નિશ્ચે શરણ થાશે;
કેહ નરસૈં નકી, દાસ માર્યા થકી, બરદિયા તાહેરુ બરદ જાશે.

પદ ૧૬ મું.

ગોપ ટોળે મળ્યા, કુણ છે કેહ અહ્યા, નિંદવાણી વદે તોય જીવે,
જાગ બેસારિયા કા'ને રાહુ વારિયા, હે પતગ કેમ ઝંપલાવે દીવે.

શું વિપ્રિયે આવિયો, કે લઢાઇ લાવિયો, બોલ્યરે ડાહ્યો થઈ અભય દીજે;
નૃસિંહ કેહ વાહવા, અભય દેનાર શા, કોહજી કોહજી કરશો શુંય ખીજે?
અભય તો હું દઉં, જે અપમાન સઉં, નહિતર ઉરાડુ સહુ પાદ ઠેસે;
અવળ કરવું કંઈ, ધરમ મારો નહીં, કોઈ કહે ઝીતિયો દાસ વેશે.
એહ સુંપ્યું તમને, રુચે ન ભૂષણ મુને, કાહના પત્ર વાંચીને તું શરણ થારે;
દાસ નરસૈં કહે, ચિત્ત ચારુ ચહે, તો લુઠતો* લુઠતો શરણ જારે.

પદ ૧૭ મું.

દાસનું સાંભળી, હરખ ગયો ગળી, અગ્નિથકી તસ થઈ પત્ર લીધો;
સિદ્દામાને કરે, આપિયો નટવરે, વાંચ તું વાંચ આદેશ કીધો.
જોઇએ શું લખે, ભામિની શું ભખે, વચન સુણી સિદ્દામોજી વાંચે;
ખુદી ખમું અમો, દુ:ખ દ્યો જે તમો, નફટ મુક્તિ નહિ આજ નાચે.
અબળમાં બળ નહિ, એમ ધારીશ નહિ, જો જો ચડીએ ચોળિયા શૂર કેવા;
મહિખિયો માતિયો, અન્ય જે સાથિયો, તેણે ઝીતિયા સર્વ દેવદેવા.
પુરુષ જે દેવતા, નારીને સેવતા, પ્રસન્ન થઈ છોડવ્યા એવી નારી;
એ અમો એક છું, છોડને ટેક તું, શરણ થા જાય નરસૈંયો વારી.

પદ ૧૮ મું-વિપ્રિકાર વચન.

પત્ર વચાઈ ગયો, નરસૈંયો ઉભો થયો, બોલિયો બળકરી શરણ ધારે;
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળ, વળિ કાળનો કાળ, થાયને સહાય તું શરણ જારે.
નારીને ઝીતવી, એહમાં ભીતિ શી, એવું ધારીશ નહિ કાહના કાળા;
પાર્વતીનો પતિ, છોડવ્યો મહામતિ, કરિયો અસુરને હરવી લાળા.
એ ત્રિપુરારિયો, ભિલડિથી હારિયો, તો અલ્યા ગોપલા તું ક્વણ લેખે;
પિયુષને કારણે, નાંખિયા ધારણે, હરવિયા આસુરી દેખ દેખે.
સુણી દૃષ્ટાંતને, ત્યાગી સિદ્ધાંતને, તરણું લઈ ચાલ્ય તું દાતે આજ;
વળી હસ્ત દ્રય બાંધીને, શઘડી શીર સાંધીને, ચાલ નરસૈંયા સંગ ગોપરાજ.

પદ ૧૯ મું-ગોપ વાયક.

જીવતો જા અલ્યા, બોલ ત્યાં કેહ ભલા, કાલિય મર્યો તિમ તમને મર્દે;
શ્લાઘા કરે આત્મની, મહતા કશી માત્મ્યની, અબળ બળ કેતું હું જાણું હર્દે.
જઈ કહે એહને, ટાળી સંદેહને, કરતી જે કાલ તે કરની આજ;

* આગળતો.

નૃસિંહ વચન—

પણુ ડગલું જોઈ ભરે, કાર્જ તેનું સરે, સારગી* ઝીતી કંઈ સિંહરાજ.
સમજ કઇ છેલડા, ગર્વ તજ ઘેલડા, સિંહથી સિંહણી હોય માતી,
સર્પિણી સર્પથી, અશ્વિની અશ્વથી, તેમ છે આહિરડી માતી તાતી
વાર્યું કરશો નહીં, હાર્યું કરશો સહી, નિશ્ચે કહું નાથજી માન ખોશો,
નરસૈંયો મહા મતિ, વીનવે બહુ મથિ, જાઉં છું અમે, તમે હારી રોશો.

પદ ૨૦ મુ.

દાસ ગયા પુઠી, રામ બોલ્યા રુઠી, ઉઠિયે ગોપ ગોપેશ ચાલો,
કાહ્ન કેહ ચાલિયે, શસ્ત્ર સંભાળિયે, ઉતાવળા હાલી રણ બિચ માલો.
ગોળી ને ગોફણી, પાશ લીધો વણી, ગેડી ને ગેંદ સંભાળી સાહી,
કવચ ધરી કારમાં, ચાલિયા હારમાં, સેનાપતિ અગ્ર સમગ્ર માહી
શખ શૃંગી ગણે, ભેરીઓ ભણ ભણે, ઉરગા ઉરવિ† ડગે સૈન્ય સાજે,
સૈન્ય શુ રામનુ, કાર્ત્તિકસ્વામનું, સુરેંદ્રનું સેન એ દેખી લાજે.
નદી પૂરે ચઢી, કા'ડે મળવા હડીઙ, તેમ કાહનનુ લશ્કર વને ગાજે,
કિરણુ ગણે કોઈ, બિંદુ ગણે જોઈ, નરસૈંયો ન ગણે કોઈ સમાજે,

પદ ૨૧ મું

અભ્ર છવાઈ ગયું, તિમિર ગાઢ થયું, રેણુ કે દિન રજે ન સૂજે,
કુમઠો કપીઓ, શેષ તો સળકિયો, ચાલ આઘાતથી ધરતી ધ્રૂજે.
એવુ લશ્કર ચઢી, વૃદે આવ્યું અડી, શખ ને શૃંગી વિવિધ ફકે;
નરસૈંયો મહામતિ, આવિયો બહુ મથી, કેહ સ્વામિની શ્યામળો ટેક ન મૂકે
સ્વામિની મજ હુઈ, કીધી નિર્બળ જુઈ, જે ડરાઈ મૃત્યુથી ભાગી જાઈ,
કોઇપર જોર નહિ, કરવુ મારે કઈ, રક્ષિ જે જીવતિ પરીય થાઈ.
એકી કાળે તહીં, બાળિ બોલી સહી, સ્વામિની સત્યજી આપ ભાખો,
શીર જાુદ પડે, ધડ જઇને લઢે, ભણે નરસૈંયો એવી ટેક રાખો.

પદ ૨૨ મું.

વિશાખાદિ વદે, કા'નો ભર્યો છે મદે, એ અજિતને અલિ ઝીતીને જશ લેવો,
સૈન્ય જો ગોપનું, આવિયુ પોપનુ,‖ જો તું એ બિચ લાલનો લટક દેવો

* સારગ—ઢગ; તેની નારી જાતી સારગી. † શેષ. ‡ પૃથ્વી. § દોટ—દોડવું ‖ દે

શસ્ત્ર સજ્જે સખી, સૈન્ય ભારે લખી*, કરો સિંહનાદ એ સુણો એવો;
અરકીને† બોલિયાં, તોલને તોલિયાં, છળ્યા સુણી સ્વર્ગના દેવો.
બ્રહ્માંડને ચીરિયું, વિયતને‡ પૂરિયું, સિંહનાદે ફાટયાં સમ ખેવો§;
નિર્બળો ભાગિયા, મળમૂત્ર ત્યાગિયા, કેદિ સુણ્યો શબ્દ નહિ ગોપી જેવો.
ગોપ જે મહા બળી, તેહ સર્વ ગયા છળી, વીર ધીરે મૂકયા અહમેવો;
નરસૈંયો ભણે, મુક્તિ નહિ દીનપણે, ચાહો ક્ષમા તો જઈ અર્ણ સેવો.

પદ ૨૩ મું.

સુણિને સિંહનાદ, સામો દીધો સાદ, ગર્જના ભારી થઈ ગોપ કેરી;
સુરત સંગ્રામમાં, કામના ધામમાં, નિહાળિયે જીતે કુણ મર્દ મેરી.
ગોઠડી બિચ ધરી, ગોપ ભેગા કરી, વિધિ કરનાર મોકલિયે કોય;
કોઇ કેહ કામ શું, કેહણનું નામ શું, જાઇ ભડીએ હોનાર હોય.
બળજીનો વીર જે, અરકિયો ધીર તે, સલાહકારની કરવી સોઈ;
જીત જે કામનો, નિપુણતા ધામનો, સગી નહીં શ્યામિનો છે રે કોઈ.
સર્વે નીચું લહ્યું, હા ન કોઈ કહ્યું, ઊઠીયો જયદેવો સમય જોઈ;
નરસૈંયો ભણે, ઉભિયો મુદિત મને, કૃષ્ણ ભજતાં જીણે નાર ખોઈ.

પદ ૨૪ મું.

ઉઠિને આવિયો, સર્વને ભાવિયો, વિધિએ જાવ તમે જયદેવા;
ઉન્મત્ત આહિરડી, લાલની લાડલી, વિકટ બહુ એહની વિધિ સેવા.
ધરવી ગૌપર ધરી, કરવી મૃગિપર છરી, કરમ એવું કરે કોણ વડે,
નીચ એ છે ઘણું, કામ વિધિતણુ, વળિ પાસ તે નારીની કોણ ન નિંદે.
હારમા બાધીને, મર્વને બાધીને, લુડતી લલના સાહી લાવું;
રે લાજું હું દેહમાં, સુંપ્યું શું એહમાં, કૃત્ય કહો કઠિન જે કરી હું આવું.
શૂર સાચોજ તું, કૃષ્ણ કહે ધન્ય તું, જઇ સર્વ સત્વર સાહી લાવો;
શીદ મરો મથી, ખરકે બચવું નથી, જિત્યા પુઠે નરસૈં શૂર કા'વો.

પદ ૨૫ મું.

જયદેવ ચાલિયો, મનમાંહિ માલિયો, આવિયો જ્યાં ઉભી ગોપ નારી;
રાધેને પૂછતો, મરડતો મૂછ સો, ચુસ ક્યાં ગોપી બ્રખુની દુલારી.

* લેખી–ગણી–જાણી † ખરકુ–બોલાવવુ પણ આહિં તતડી–ગુસ્સે થઈ મોટેથી બોલ્યુ
‡ આકાશ. § ખ=આકાશ, તેનું બહુવચન.

જેહ ક્ષમા ચહે, તેહ ગુપત રહે, નિરખ એ નાગ ભૂષણ બિરાજે,
રાધે બોલી નથી, કૃષ્ણ એ છે સખી, પુરુષ અહિં આવિયો કવણ કાજે.
અટકે શર ચાપથી, ધનજય માપથી, અટકે નહિ ગોપિકા વાણી સુણી,
પકડી કમળાકરે, આણી આગે ધરે, કેમ આવ્યો પૂછિયું શીશ ધુણી.
વહ્નિપર ઘૃત ધરી, વૈર શૂરથી કરી, મૂળ સ્થિતિ ગોતિયે ક્યાંથી મળશે,
રોમાંચ જ્યદેવ થઈ, બોલે કંઇનું કઇ, નિરખે છે નરસૈંયો કેવું હળશે.

પદ ૨૬ મું-વિષ્ટિકાર વચન.

તમે લડો શા ભણી, વિષ્ટિને કારણે, આવિયો આપનું હીત કરવા;
બળિયાશું બાકરી, બહુ પડે આકરી, શે જાવ મૃગરાજને મુખ મરવા
શૂર શિરોમણિ, ખ્યાત જેની ઘણી, ત્રાસ પામે અરિ જેશું લડતા,
પણ સ્ત્રી લખી કા'નજી, માગે છે માનજી, અસુર વિડારે ડરે ન તેહ ભડતા.
પૂતના પાપિણી, શ્યામશું સાપિણી, પયપાન કરતા તેનો જીવ લીધો,
તાટકા આસુરી, મુનિ માર્યાં ધૂરી, શૂરી ચૂરી એકે શરે કાળ કીધો.
બળ કા'ના અમાપ છે, એવાં નહીં આપરે, હારી જ્યે તમે શું રે કરશો,
શૂરી થઈ હારી તે, બની નહિ આ રીતે, નારી નરસૈં થકી નીર ભરશો.

પદ ૨૭ મું-રાધિકા વચન.

બોલી ભારી દમે, રાધિકા તે સમે, જા અલ્યા જા ગુણ ગાન કરતો;
નીર નરનું ન રહે, કાર્ય ત્યાં નવ સરે, નારીનું રૂપ લેઇ વિખાણ કરતો.
અલ્યા આદિ દેવી અમો, ભામટા સૌ તમો, કોહ બીજ પૃથ્વી વિણ ક્યાહી બોશો,
દેવ ને દાનવી, ઉરગ ને માનવી, નારીના દેવ દેવેશ જોશો.
તું અલ્યા ક્યાંથકી, તેજ કેહને નકી, પૂછ તું કૃષ્ણને જઇ ક્યાંથી આવ્યો,
વિચાર હૃદય વખે, આવિયો શા મખે, ધિક્ પદ્મિનિ માટ તું દાસ કાવ્યો.
પદ્મિનિ દેઉં અમો, જાવ ચાલ્યા તમો, દાસને છોડવી માન પામુ,
દાસ નરસૈં ભણે, કૃષ્ણના ગુણ ગણે, આવે નહિ કામુક કામ સામુ.

પદ ૨૮ મું.

સ્વામિની સ્વર સુણી, ચળે મોટા મુનિ, ત્યાહિ જયદેવનું કોણ લેખુ,
વિકળ મનથી થયો, વિષ્ટિ ભૂલી ગયો, હું રે રસમગ્નને શો ઉવેખુ.
એમ ધારી અડ્યો, મોહ પાશે પડ્યો, દગ ચમકમાં ડૂબિયો વિષ્ટિ કરતા,
નિહાળિયો રાધિકા, કામની સાધકા, એ લાજીઓ દાસનો હોશ હરતાં.

બાહર મૂકો ધરી, અહિંથી પરો કરી, ચાલો ચતુરા પછે જઈને ભડિયે,
બાહર જઈ મૂકિયો, વિષ્ટિ તે ચૂકિયો, ચઢી ગયો તે કોઈ ગોપ હડિયે.
તે જઈ કહ્યું કૃષ્ણને, ત્યાગી પડ્યો તૃષ્ણને, મગાવિયો તેહને માન દીધું;
નરસૈંયો દાસ કેહ, ભાર વ્હેનાર વેહ, વાહવા જયદેવ તેં કામ કીધું.

પદ ૨૯ મું.

શરમ ભારે ધરી, વદન નીચુ કરી, કહ્યું નાથજિ નાર માને ન ખાનું;
કરગરે શું સરે, તેહ નવ ચિત્ત ધરે, દીધા વિણુ દડ સાને ન માને.
જયદેવે જે કહ્યું, તેહ સરવે લહ્યું, કટક કૃષ્ણે સજી પથ લીધો;
જોશી તહિં આવિયા, શુકન દરશાવિયા, પ્રયાણુ પળ વિપળ મેળિ કીધો.
ગગન ઘટા થઈ, વાદળી જાય ધાઈ, એમ કટક ચાલીયું ગોપી સામૂ;
વાટમાં ચાલતૂ, મનમાં માલતૂ, શુકન લખ્યાતણું લખિયે નામૂ.
સત્ય કહું સહી, પક્ષ કરવી નહીં, માહરો નિશ્ચય હું ન ભાગૂ;
જોશી નરસૈં ભને, શુકનાવળી ભણે, ભૂલતા જોશીને ચર્ણે લાગૂ.

પદ ૩૦ મું.

સૈન્ય જે ગોપનૂં, ચાલિયું ઓપતૂ, તે સમે સપ્ત ગ્રહ યુદ્ધ કરતા;
પૃથ્વી ચલિત થઈ, અશનિ* પડતી તહીં, વરસતા ઉલકા પ્રાણ હરતા.
શાન્તિ ગઈ વસ્તિની, વૃષ્ટિ થઈ અસ્થિની, વાયુ ભયકર ત્યાંરે વા'તો,
પ્રકાશ દિશાતણો, શ્યામ દીસે ઘણો, સંઘ સારગનો †જ્યાં જાતો.
ભૂત ગણુ આવતા, ડાકિની લાવતા, શબ્દ ઉલૂકનો કાન પડિયો,
વારિ પ્રવાહ જે, દર્શાવે લાલ તે, સિંહની સગ સારગ લડિયો.
શુકન ઉલટાં લખી, સરવ થાતા દુખી, પણુ વાંકડો આંકડો શે ન મૂકે,
વેઠ નરસૈં ગણે, લાભ થાશે ભણે, નહિ અલ્યા શુભ તું શે રે ચૂકે

પદ ૩૧ મું.

ગોપ લશ્કર લખી, સાવધ થઈ સખી, સન્મુખ જઈ પછે સાદ કીધો;
શુકન વાટે થયા, સશય દૂર ગયા, ગ્રહ દિશાદિએ પ્રકાશ દીધો.
પક્ષીમાં ચાવ જે ક્રૌંચની પ.સ તે, જઈ મળી મારગ સવ્ય લીધો;
શ્યેન માંસારી વળિ, કક બક કાક મળિ, ગયા વિધિ પુરસ્સર પંથ સીધો.

* વિજળી † ડાબો

મુદિત બહુ માનિની, મધ્ય લઈ સ્વામિની, શુકન રુડાં લખી શૂરી થાતી;
સમયને ભાળતી, ઝડપમાં ચાલતી, શું નદીપતિ મળવા રે જાતી.
સ્કધ કર મેલતી, રેલતી ખેલતી, આવી રણ બીચ નિશાન ગાડી,*
દાસ નરસૈં ભણે, ગોપ આવ્યા રણે, વેણુ રણમાંહિ વજાડી ધાડી.

પદ ૩૨ મું.

નર વાનરતણું, સુદ્ધ ભાખું ઘણું, પણ કયાંહિ વિચિત્રતા હોય આવી;
દેવી દૃષ્ટાંત જે, ત્યાગે સિદ્ધાંત તે, કારણ તેહનું દર્ઙી બતાવી.
દેવી તો એકલી, શ્યામા ઘણી મળી, તે ખરુ સુદ્ધ આ પ્રેમે પ્રેર્યું;
ભિન્નતા તો અશી, ત્યાંહી જુઓ કશી, પ્રેમીના પ્રેમ શી રીત હેર†.
નહિ સૈન્યમાહે મળ્યા, પુરુષ શ્યામાતણાં, દરશાયે જુગલાં‡ તહિં ઘણેરાં,
સામ સામે તહીં, આવી મળ્યાં સહી, લશ્કર ગોપી ગોપેશ કેરાં.
બોલે બડાઈ ભલી, જુગલ જુગલ મળી. હસ્ત અન્યોન્ય ઝડપે ઝાલે,
ઉમગી આફળે, કામના ના ફળે, દાસ નરસૈં બિચ બિચ મહાલે.

પદ ૩૩ મું.

નારને નર ભળ્યાં, મીલ મીલે મળ્યાં, મકરાકૃતી વ્યૂહ શ્રીકૃષ્ણે રચિયો;
રાધિકા તે સમે, ચિંતવે કેમ નમે, નાગાકૃતિ વ્યૂહ સન્મુખ ગ્રજિયો.
કૃષ્ણ સમગ્રમા, સૈન્યના અગ્રમાં, આગે રક્ષા કરે જે સિદામો,
પૂઠ પાછળ ખડા, વીર કહાવે બડા, મંત્ર અપમંત્ર નામો ને રામો,
નિર્ખિયો રાધિકા, કામની સાધિકા, મૂળ મર્દિને નરસૈં બોલાવ્યો;
કહે જઈ કૃષ્ણને, ત્યાગી દે તૃષ્ણને, શ્યામળા સ્વાંગ આ શો મચાવ્યો.
આવીઆ સૌ ભલા, તુજ કારણ અલ્યા, માહરે કારણે ગોપી આવી,
નરસૈં જઈ કહે, સર્વ કોરે રહે, જોઉં હુંથી કેવો જાય ફાવી.

પદ ૩૪ મું.

રાધિકાએ કહ્યું; તેહ સર્વે લહ્યું, બોલિયો નરસૈંયો જઈ ડરાવું;
લેઈ આજ્ઞા પછે, કૃષ્ણશું જઈ મચે, વ્યર્થ કહ્યા કરે હું હરાવું.
શૂરત્વ લજાવિયું, રાધિકે કા'વિયું, એહ નિર્બળ કે આપ કા'વ્યા;
દર્પ તારો હરી, ધૈર્ય મનમાં ધરી, કાવિયું લશ્કર શે કાજ લાવ્યા.

---

* ગાડવું, રાપવું † દેખવું, ખેંચવું, આકર્ષવું ‡ જોડાં

તુજમુજકારણે, બહુ પડે ધારણે, મહીપ લડયે જ્યમ વૃક્ષ ભાજે;
વાંક છે તાહરો, કાંઈક છે માહરો, અન્યને દુઃખ કેહ કેમ છાજે.
આપણુ બે મળી, યુદ્ધ કરવું ભળી, હાર ખાએ તેનો પક્ષ લાજે;
નરસૈંયો વીનવે, શેને સહુને દમે, રાધા ને તું મચો યુદ્ધ કાજે.

પદ ૩૫ મું–કૃષ્ણવચન.

કે'ણુ એવું સુણી, મંનમાંહે ધુણી, બરકીને બોલિયો બળ ભ્રાતા;
જઈ કહે એહને, ટાળી સંદેહને, કેમ ડરે તું થકી ગોપ મદમાતા.
દ્વંદ્વને કારણે, હું ખડો બારણે, આવી ભડિયે નહીં કામ અન્યે;
સુમનીવા* તાહરી, તેવી છે માહરી, કહું એહ કારણે ધન્યે ધન્યે.
કરાવવા વર્જના,† કૃષ્ણની ગર્જના, વિનવે નરસૈંયો કોઈ વારો;
મોદક મિષ્ટ નહીં, વાક ચાતુર્ય નહીં, દાણનો ઘાટ નહિ મન વિચારો.
રાધિકા વામ જે, કામનું ધામ તે, સુરતસંગ્રામ તેશું રે કરવો;
બેડશી‡ મારશો, સૈન્યશું હારશો, ત્યાગીએ નરસૈં કેહ ગર્વ ગરવો.

પદ ૩૬ મું–નૃસિંહ વચન.

કૃષ્ણ કહે દાસ તું, રાધિકા પાસ તું, જઈ કહે યુદ્ધ માટે રે આવે;
ઘટ જશી ગરજના, કરિયે વિસરજનાં, જાવરે અહીં નહીં દાવ ફાવે.
જો અલ્યા જાણું છું, માર્ગ હું સાણું છું, ગોપ પરા કરી આવ સામો;
મતી ઉલટી થઈ, સમજ સઘળી ગઈ, કરિયે જે બોધ તેને નકામો.
રાય રાવણને સતી,§ વારતી પાર્વતી, તોયરે બોધ બે દદ્દે‖ ન માન્યો;
એ ગતિ આપની, કાપ્ય સંતાપની, ન જશ અપજશ સહી મેલ્ય તાનો.
વળી વળી શું કહું, બોધ તારો ગ્રહું, જા અમો જાણું સહુ પંથ તારે;
નરસૈંયાના ધણી, હળવો હુંને ગણી, જોઈએ જીવણ જીત કયારે.

પદ ૩૭ મું.

દાસ નરસૈં ગયો, ગોપી ભેગો થયો, રાધાને જઈ કહ્યું દ્વંદ્વ કરવા;
હર્ષને પરહરી, ગોપી આવી મળી, લાગી સહુ તેહ ઉમંગ હરવા.
કાલિ મર્દન કર્યો, ગોવરધન કર ધર્યો, સ્વામિની શ્યામળો એક બળિયો;
સહુને સંતાપતો, તાપ બતાવતો, શી રીતે નિર્બળો આપ કળિયો.

* સારી બુદ્ધિ. † વર્જવું–ત્યાગવું, છોડવું ‡ બડાઈ. § મંદોદરી રાણી રાવણને વારતી હતી; ને પાર્વતી પોતાના પિતા દક્ષને વારતી હતી કે જમાઇને નટાળો ‖ દશાનન ને દક્ષ–એ દદ્દા

શાસ્ત્ર શૃંગારનો, નિપુણ આગારનો,* શામળો હે સખી તેં ન જાણ્યો,
દ્વદને કારણે, જો ખડા બારણે, એકલો એ અશ્રી જાય માણ્યો
નમન કરી રાધિકા, ગોપીની આધિકા, બોલી બાળા બિચ બોલ મોટા,
નરસૈંના સ્વામીને, અતિઘણા કામીને, બિરદથી પાડુ સખી આજ ખોટા

પદ ૩૮ મુ.

સર્વે મળી ઓપિયો, ધન્ય કહે ગોપિયો, તુલના તાહરી તું રે તરુણી,
અવતાર મૃગિતણો, ચન્દ્ર સિંહના ભણો, ગોપી રજ કેરડા છો ધરુણી
સાજ આરો સજી, વેશ ગુરનો ભજી, જુવ્વણી જુવતી† જા રે જામી,
ભૂષિત ગેહે ભામિની, સહુ કહે કામિની, સ્વામિની કામીના જા રે ગામી
દાસ નરસૈં તણો, ગોપી શુ ગદ‡ ભણ્યો, શીખ સખિ માહરી એક સુણીએ,
શુદ્ધ અજશુ કરો, સાજ સિંહનો ધરો, ગૂર ધર્મે કહ્યુ વ્યાસ મુનીએ
એકાતણુ શુદ્ધ જે, અતિ વિશુદ્ધ તે, એ સખિ દાવ જુગાર રમનો,
નરસૈં વખાણિયે, રાધા કેહ જાણિયે, લડુ સખિ એહને માહત કરનો.

પદ ૩૯ મુ.

ગોપ ભેગા થઈ, કૃષ્ણ પાસે જઈ, બોલિયા કામ એકાનુ કાચૂ,
રામા રસની ભગી, એકલી શે વરી, બરકિયા બળદેવ એહ સાચૂ
નિપુણ એ વામમા, સુરતસગ્રામમા, કાનુડા કારસુ કામ કીધૂ,
હરવિયા નારીએ, જારી વિજારીએ, કાનજી માન ગુમાવી દીધૂ
શી કરો કાળજી, વારતા વાલજી, હરવિયે યુવતી સર્વન ઊભો,
સર્વ જાણો તમો, ભેદ ભણિયા અમો, રોહજી નિશ્ચિંત હુને ન દુભો
મિથ્યાત્વ જી છોડિયે, માનને મોડિયે, જિકર જૂઠી પડે આપ કેરી
સ્વામી નરસૈં લહે, કરગરી સહુ કહે, માનશો નહિ અમો જાઊ વેરી

પદ ૪૦ મુ.

ક્રોધ કરી કા'નજી, માન ધરી વાનજી, બરકિયા શકટ શું શ્વાન તાણે,
રહિત વિલખ મેં, કેશી પ્રલંબ મેં, મરદિયાઈ§ હુતું કોહ કોણ તેહ ટાણે.
રામજી રોળિયો, રાવણો ચોળિયો, કહો વાનરે વિઘન કેતુ વારયૂ,

* ઘર. † જુવાન સ્રી ‡ ગ –ગ્રાસ. § મરદિયા–મર્દન કર્યો

વેરાવ* વિખરાવ, મુખ બોલતા માવ, સાધવા દાવ શું કરવું લાર†.
વારુ વનમાળિયા, આ અમો હાલિયા, કાળિયા કેઈ પેરે કામ સાધો,
ઉર નહીં ધારતા, બળદેવ વારતા, બોલતા ડોલતા જશ બાંધો.
કહી વ્રજ વાટમાં, ચાલિયા ઘાટમાં, ઠાઠ વિણુ ઠાઉકા ઠામ બેસે;
આવી નરસૈંયો કહે, ચાલી શરણુ રહે, કેહ જઈ કોઈ ગુફ બીચ પેસે.

પદ ૪૧ મું.

ગોપ ગયા પૂઠી, રામ બોલ્યા રુઠી, સૈન્ય વિણુ સામંત શું રે કરશે;
માવજી માનીએ, શીખ દઉં છાનીરે, કાનજી કામની દર્પ‡ હરશે.
હાર વિણુ ઊર નહીં, ઊર વિણુ હાર નહી, તેમ અન્યોન્યે રાત દીપે;
શૂર વિણુ સૈન્ય નહીં, સૈન્ય વિણુ શૂર નહી, છીપ ચળકાટ અન્યોન્ય દીપે.
ક્રોધી લહિ વીરને, મૂકતા ધીરને, ખરકોઇ આહીરને મરજી હોએ;
સન્મુખ નવ રહું, પૃઠ પાછળ જઉં, વળતી નિંદે ન સુને ન કોએ.
જા જયદેવ જઈ, સર્વને લાવ્ય સહી, દ્વદ્વ નહિ પણુ કહે યુદ્ધ કરિયે,
નરસૈંયો મલપતો, સખી સગે તળપતો, હે હરિ હવે ડરિયે ન જરિયે

પદ ૪૨ મું-(બળદેવ ને ગોપી યુદ્ધ સંગ્રામ.)

કહે તુ ક્યારે ભડુ, સૈન્ય આવી ખડુ, બળદેવ ઉભિયા સર્વ આગે,
દ્વદ્વને નવ લહી, રાધે પૂઠળ ગઈ, મળિ વિશાખા તહીં કલ્પો‖ ભાગે
ઉન્મત્ત ગોવાળિયા, હારમાં હાલિયા, પાળિયા જઈ કરી પાણુ સાતા;
ખેંચતા પકડતા, વેંચતા અકડતા, રગડતા રામાને ગોપ માતા.
કેંણી સાચી કરી, વેણી શીરની ધરી, શ્રેણીરે સાહી મૃગનેણી કેરી;
આથમાં ભીડતાં, સાથમાં હીંડતા, હાથમાંહે ધરી માથ ફેરી.
પાદ ગ્રહી પાડતા, સાદ દઇ ત્રાડતા, વાદ વાદે વદી નાદ કરતા;
વસ્ત્રને ચીરતા, અસ્ત્ર લે ભીડતા, નરસૈંના શસ્ત્ર ને દસ્ત્ર હરતા.

પદ ૪૩-મું.

મર્દના કારણે, ગર્દમાં ધારણે, દર્દમાં તારુણી મર્દ હરતા;
રર્દ¶ દશે મળી, હૃદમાં જાતા વળી, મોદ મનમાં ધારી કુચ પકડતા.

---

* વેરાઉ=જુદા પડવુ † રાળ § ગર્વ. § બોલાવો ‖ ઠરાવ્યા પ્રમાણે ¶ દાંત.

હરખ આઘાતથી, નખના પાતથી, લખલખાવી* લલીત† લાખ વેળા;
ચર્ણ ધરી ધર્ણમાં, વર્ણ કે' કર્ણમાં, શર્ણમાં છે કોઇ હર્ણ વેળા.
હસ્ત દ્વય નાખીને, મસ્તપણું દાખીને, વસ્ત અલક્ષ્ય સમસ્ત લૂટે;
સ્તનૌ‡ રોળીને, ચુંબને ચોળીને, દૂભવી કુંભ§ લઈ કુંભ ફૂટે.
પકડી ઉછાળતા, ઝકડીને ઝાળતા, કકડીને કાઢતા હકડીઃ હાકે;
દાસ નરસૈયાને, ત્રાસથી સાંઇને, હાસ કરી નાથતા નાથ નાકે.

પદ ૪૪ સું.

વિશાખાને ધરી, લોટપોટ ત્યાં કરી, ખેંચતા પાસ બળદેવ બળિયા;
ખેંચતા ચમીને, નગ॥ પડે ભમીને, વામનાં શાં કહો વાન વળિયાં.
દૈત્યના પ્રાણને, પકડી પાષાણને, પિષ્ટ પેષણ¶ કરી મુક્ત કરતા;
ઉત્તમ વસ્તમાં, તેહના હસ્તમાં, આવતાં યુવતીના હોશ હરતા.
પિંડ દ્વય પીસતાં, મંનમાં હીસતાં, ત્રાહે ત્રાહે કરતી વિશાખા;
ચુંબને ચોળતા, સર્મ વિધિ ઘોળતા, અષ્ટ આલિંગને ચોળી નાંખ્યા.
અષ્ટાદશ હાવમાં, વળિ પંચ ભાવમાં, પકડતા દાવમાં દારુ પાય;
નવ હવાં ચૂકિયે, કોઇદિ નવ મૂકિયે, ભ્રાત નરસૈંનો બહુ પીડાય.

પદ ૪૫ સું.

એમ રુદન કરે, નીર નયણે ઝરે, ગોપ ગોપીને તોએ ન મૂકે;
છૂટવા છેલડી, ગર્વ કરે ઘેલડી, ગોપાંગ કેદિ નવ દાવ ચૂકે.
કેશ વિખરઈ ગયા, અધર ખંડિત થયા, ચોળી ને ચરણિયા સર્વ ખોયાં;
બળ કરી ઊઠતી, બહુ બહુ રુઠતી, ફાવિયું નહીં તવ ખૂબ રોયાં.
પાણી પ્રસ્વેદનું, નયન ઉદ્વેગનું, મળી સરિતા અતિ મોટી ચાલી;
માનિની જે મળી, ધરણમાં તે ઢળી, નિહાળતી રાધિકે રણ સર્વ ખાલી.
દીનપણું દાખતી, ભામિની ભાખતી, સ્વામિની મૂકાવિયે પાગ લાગું;
દાસ નરસૈં તણી, માઠી દશા બની, ડરગરુ છોડવો માન માગું.

પદ ૪૬ સું—રાધાકૃષ્ણ સંગ્રામ.

મર્યાદને લોપીને, દુઃખી કરી ગોપીને, ધોપીને ધાઈ રણ બીચ રાધે;
દૃગ–અસિ સજ કરી, ઢાલ ઉરની ધરી, ભ્રુવ શરાસન બિચ શરને સાંધે.

* ધ્રુજાવી. † લલિત. ‡ આલિંગન–ભેટવું–બાથમાં ઘાલવું. § દો દો કરી.
॥ પર્વત. ¶ ધપવું=આગળ વધવું.

કટાર જે વાકડી, ઉછળતી લોકડી, સાકડી આખ માંહેથી ધાડી,
ભુશડી* મુદ્રાવડે, ઘાટ કઇના ઘડે, કવચ કસુંણી ધરી ચાલી લાડી
મેદી મોજા સ્થળે, મુનિવર મન છળે, પાશ લઈ પાણિમા પકતી બાળી,
ધરી ગેંદ અવધ્યમા, કચુકી મધ્યમા, મૂકીને મારતી આલી† ટાળી.
ભાલો ધરી ભોકતી, ગોપને રોકતી, ઓપતી રોપતી પાગ આવી,
દાસ નરસૈંયાને, છોડવ્યો ધાઇને, રાઈને છોડવી શૂરી કા'વી

પદ ૪૭ મુ.

ધનુષ્ય ધરી ધ્યાનમા, મારતી માનમા, કાનમા કહી ગયો કામ આવી,
પચશર માંહેલુ, કજ‡ જે સોહલુ, દોહલુ મૂકીને જા રે ફાવી
કજ ધરી ધીરમા, તાપન તીરમા, મૂક્યુ આહીરમા સર્વ જોતા,
બાણુને તાણુતા, વર્ત્તિ રહી હાણુ તા, વાણુને જાણુતા હર્ખ ખોતા
હૃદયમા કાનમા, ભાનમા સાનમા, વાન ઉપાન ખિચ તીગ લાગ્યા,
ધારી કટારિયે, મારી સહારિયે, વારિયે, હારી એ જોરે ભાગ્યા
ધાઈ ગોપની માહિ, નરસૈં જે સાઈ, સાઈ સકટ દઇ શૂર આણે,
મન વિધ વિધના, રાધાની રિદ્ધના, સિદ્ધ પરસિદ્ધ નરસૈયો વખાણે

પદ ૪૮ મુ.

સતાપ થયો નકી, તાપ તાપનથકી, વાત સુણી સ્વામિની ચાપ લેછે,
સર્વ મળી સામટા, ધશી પડ્યા ભામટા, કામટાઇ કુડલા કેહણ કેહ છે
અગ ઉમગ લઈ, રગ બેગ્ગ થઈ, ઉચરે વ્યગ ઉછરગ આગે,
નાદ કરી પાદને, વાદ ધરી માદને,|| સાદ ઉલ્લાદ વિખવાદ માગે
હરિણી મળિ સિંહિપર, કરિણી વળિ સિંહિકર, ધરિણી વરાહપર જાય ધાઈ
તેમ ઓપી પડ્યા હાસુકા,¶ ગોપી પર કામુકા, લોપી મુક્કા બુક્કાડ લે રે સાઇ ×
નિર્ભિ નધરોરને,** માખણુ ચોરને, ઢોરના ઢોરને જુવતિ સાતી,
વીરની અગના, ધીરની ભગના, નરસૈં તણી સગના†† બહુ મુલાતી

પદ ૪૯ મુ.

ગોપનુ બળ લખી, સાવધ થઈ સખી, ચાપની ખીચ ધરી ચૂત‡‡ મારે,
કુસુમાકર છોડિને, કુસુમકર ઓઢિને, મારતી ગોપને વાર વારે.

---

* એક જાતનુ શસ્ત્ર † સખી ‡ કમળ § કામી અનીતિવાળા || માદ માદ્દત
¶ એકદમ $ સુખન × આલિંગન પકડવુ ** લા / મર્યાદા વગરના †† રોખતા સખી
‡‡ આંબો-(સ્તન) રૂપી શસ્ત્રબાણ

શર સુસવાટ કઈ, દીસતો વાટ નહીં,' ઘાટ તકીં તોય કઈના ઘડાએ,
ઉથવી આડા પડે, માહમાંહે લડે, કઇક તો ચિત્રની વત્ જડાએ
એડી ઊચી થઈ, ગેડી નીચી ગઈ, છેડી જવ છેવડી છોરુ પાડ્યા,
વાગ્રળી માસમા, પામળી પાસમા, પડી ગઈ બાળ એ વિધ રમાડ્યા
એક પર એક વળિ, ઢીગ થાતો મળી, લોપતી ટોપી ફેંટો રે ફાટે,
નરસૈં નિહાળતો, કઇકને પાડતો, રાધિકે વખાણતો વાટ ઘાટે

પદ ૫૦ મુ.

શરતણા મારથી, હારિયા મહારથી, અડગ અચળ પડ્યા મહીની માહી,
નષ્ટ ગૌરવ લખી, ગોપનું મહુ સખી, પાડતી ત્રાડતી સાહી બાહી
ભામિની ભાળતી, ઊચકી અફાળતી, કઈ ન સભાળતી બાળી ત્યાહી,
ધરી શીરના કેશ, કરી વિપરીત વેશ, હરી વસ્ત લવલેશ દેતી રે સાઈ
ગ્રહી પુલિનમા* પાદ, કરતી સિંહનાદ, સભારી વિખવાદ ને સાદ દેતી
ધરી ધ્યાનમા રોશ, ખેંચતી કઈ કોશ, સભારી આક્રોશ ને દૂર વે'તી†
મારતી ફરી ફરી, કુચ કરમા ધરી, હરિતણી મીલ‡ કરી તાર તાર,§
રચ્યો નરસૈં બહુ, વૂમી ગપાતો સહુ, ઝૂમી ઝઝુમી ઢરે માર માર

પદ ૫૧ મુ.

અરકતા બાળરે, શ્યામ સભાળજે, હરિ ટાળ આ દુ ખ અમે ચર્ણું લાગ્,
ધાર મન ધીરડી, વાર આહીરડી, સહાર આ ભાર બહુ માન માગ
કટારથી કપુ નહિ, નયનથી જપુ નહિ, કૃત્રિમ ખડ્ગ હરિ બહુ રે કુડૂ,
વીર કરે હાણ, કઇ તીર લઇ પ્રાણ, પણ આ કરે રૂડુ પ્રભુ એથી ભુડૂ
દર્શાવે ઘાવ નહીં, દર્દ બહુ ભાવ સહી તું વિણુ કહિયે કુને હરિ લાગે ભાલા,
નયન શરાસને, ગોપ રોકયા વને, શિકારથી માચવો સ્વામિ વા'લા
શર્ણાગત આપના, હવિ ન સતાપ ના, તાપ નાના વિધના ત્રોડી નાખો,
નરસૈંયો મહામતિ, પકડી બાધે અતિ, ઝકડી આલી એને કેદ રાખો

પદ ૫૨ મુ.

ગોપ ગોપના|| કારણ, ધનુષ્ય ધરી ધારણ, ખડગ ખપુવો ધારી ખાતે આવ્યા,
કઈક રાધા જશા, આયુધ તો કશ્યા, હરિ નયન શરાસન સગ લા યા

---

* નદીની રેતીના દડ † ધસ'તી ‡ ટોળી લડનારી પક્તિ § ખે.ાન મે.ાન છિન્નભિન્ન
|| રક્ષણ

નાથ અનાથનો, ગોપના માથનો, વાહરે આવી ચઢયો કૃષ્ણ કામી;
ઇચ્છત વસ્ત જે, દેખી સમસ્ત તે, ગોપી ધીપી* સહુ શ્યામ સામી.
ઢાંકે મધ મક્ષિકા, રાયને રક્ષિકા, ધાન્યને તીડ આચ્છાદિ નાખે;
તેમ થઈ ઓપિકા,† કૃષ્ણ પર ગોપિકા, ત્રાડ પાડે નિજ બળ દાખે.
અંક પર વામા લે, હસ્ત ધરી આમળે, પાદ ગ્રહી કુચ સાથે અફાળે;
નરસૈં ધરી ચર્ણને, ઝીત તો મર્ણને, શર્ણ થા રાધિકા દુઃખ ટાળે.

પદ ૫૩ મું.

જેમ યજ્ઞની વેદીને, નીસરે ભેદીને, અભ્ર છેદીને આદિત્ય દરશે;
તેમ કૃષ્ણ પરમાતમા, ભેદીને આતમા, તીર ધરી વીર વરસે રે હરષે.
તાપ સંતાપમાં, ચાપ ધરી આપમાં, મૂકી અશોકને શોક કીધો;
બળ કરી મારિયું, હૃદય કમળ વિડારિયું, વારિયું તોય સંતાપ દીધો.
પડી ગઈ બાળિકા, મહા જશી માલિકા,‡ રાધાએ જહીં તહીં શોક દીઠો;
સાંધી નીલોત્પલ,§ બાળી દર્શાવે બળ, શરવડે શરતણો તાપ નીઠો.॥
મૂર્છા રે ઉડી ગઈ, ગોપી સાવધ થઈ, જઈ કરી કૃષ્ણપર મારો કરતી;
મારિયે મારિયે, કંઈ ન વિચારિયે, નરસૈં નવિ હારિયે મરતી વરતી.

પદ ૫૪ મું

વ્યર્થ શર જોઇને, સાધિયું સોઇને, ધોઇને મલ્લિકા¶ માંહિ મૂકયું;
કહી ગયું કાનમાં, ભૂલવું ભાનમાં, વાનમાં વાગું હરિ નહિ રે ચૂકું.
સત્ય કરી વાણીને, પાડી તહીં રાણીને, માની પટરાણીને આણી આગે;
પૂરની તાણીમાં, પડતી કોઇ પાણીમાં, શાણી અજાણીમાં જઇ રે ભાગે.
રાધે પડી ધર્ણમાં, નહિ કોઈ શર્ણમાં, હર્ણ કરવા તહીં ગોપ ધાતા;
નરસૈં નિદ્રાળવી, જાય નિહાળવી, તો પછી અધર જઈ કોણ સાતા..
ગોપ જાએ ખરા, જોઈ થાએ પરા, ધરા તજી સિંહણી પેર ગાજી;
તીર ધરી ધીરમાં, મૂકયું આહીરમાં, વીર નરસૈં ગયો કંઇક લાજી.

પદ ૫૫ મું.

ઉરમાંહિ લાગતાં, ઉન્માદન વાગતાં, ભાગતાં આહીરાં આંહી તાંહી;
કૃશ થઇ કૃષ્ણજી, ત્યાગી દઇ તૃષ્ણજી, ભ્રાત આદિ પડ્યા મહીની માંહી.

*ધીપવું=ધસવું. †ઓપવું=શોભવું. ‡ માલિક=નાયક. § કાળું કમળ. કાળી આંખ આદિયા. ॥ નાઠો, મટયો, દૂર થયો, શાંત થયો. ¶ પુષ્પ વિશેષ.

નારીમાં માલિની,* નિપુણ ગોવાલિણી, સાંઈ દઇ કંઈકના હોશ હરતી;
નારીના કોપથી, હાસ્યિા ગોપતિ, તહિ મંડળી જોઇ માવે રે મરતી.
ધરીને સંમોહન, ઉઠીઆ મોહન, મારિયું શર નારીને બળથી,
કઇ પડી બારણે, કંઇ પડી ધારણે, રાધિયે વારીને રાખ્યું કળથી.
અરવિંદા આહીરને, વીર ગોવિંદને, મારતી માનિની માન ખોવા;
નરસૈયા ભાખતી, અધિકપણું રાખતી, દાખતી બળ તે શૂરત્વ જોવા.

પદ પ૬ મું.

અધિકતા નારીની, મેં રે સંહારીનિ, ધારી ધરણી ધણી ગોપ મેળ;
દરશાવિયે ક્ષેમરે, કરવું હવે કેમરે, આવિરે આપણે વાંકી વેળ
આશરો તમતણો, તેહ આવ્યું ભણો, તો હરિ પ્રાણનુ દાન દીજે,
બળ કહે માવજી, સાધીએ દાવજી, અબળથી યુદ્ધ કોહ કેમ કીજે.
સીદામો બોલિયા, તોલ મન તોળિયા, નાસતાં નાથજી કેમ બચશો;
ગિરિ નહીં આડમાં, છૂપીએ ઝાડમાં, ભાખીએ આપ શો દાવ રચશો.
ઉપાય હું નવ લહું, તોય સહુને કહું, બોલતા એમ ઇકિ આયુ લાગુ,
ધાઇ નરસંઈ, વિઘન કરે માહી, ધરણે પડ્યા ગોપને નાખે આગુ.

પદ પ૭ મું.

સન્મુખ સિદામજી, કહી મુખ રામજી, પડી ગયો રામ હે રામ બોલી;
સહુ સહુનું રૂવે, કુણ તેને જૂવે, નાખતી ગોપને ગોપી રોળી.
દુઃખ જોઇ દયાળ, ધરી વિજયમાળ, અલિ રાધે સભાળ કહી ઐાણ્યિું† સાહી;
સાવધ થઇ હરિ, શત્રને પરહરી, સાઈ જઈ બાથમાં રાઈ ડ દ્રી
ભગ અરવિંદને, ચૂચે મકરંદને, હરિ હરિવદનીને§ તેમ તાણે‖
સિંહના કર વિષે, મૃગલિ જેવી દીસે, તેવી અબળા દીસે યુદ્ધ ટાણે
આંખની પલકમાં, વિદ્યુત ઝલકમાં, કંઈકને મ.રી મચડીરે નાખી.
નરસૈંયો ઓટમાં, પડી જતો દોટમાં, દુઃખ થાતું તેના દેવ સાખી.

પદ પ૮ મું.

પકડી મનોરમા, ચદ્રભાગા રમા, લલના લલિતાદિ લુઠાવી* દીધી;
કરતી જે બાધિકા, આવી ગઈ રાધિકા, પકડી હય પાણીમાં સ્રીધી કીધી

* માગણુ † કમર ‡ ભગ. § ચંદ્રવદની-રાધા. ‖ ટોળી પાડ્યુ * દાવ ?

ને છૂટતી, રાજપગ રૂઠતી, સાજ સજીને તે આવી રે સામી;
રી ગોપીને, ધાઇ ગઇ વેપીને, કેપીને પકડીઓ કૃષ્ણ કામી.
રંભન કીધલાં, ચુબન દીધલાં, હાવ કઈ ભાવના દાવ સાધી;
.ાવ જે રાધિકા, અર્થ કંઇ સાધિના, વ્યાધિ ઉપાધિ કઇ નહિ સમાધી.
.ા રાણી મચી, વિવિધ યુક્તિ રચી, બચી નહીં તોય કોઈ કૃષ્ણ કરથી;
ઈ ગઇ સ્વામિની, કળ કળે કામિની, તહિં નાસલો નરસૈંયો નાથ ડરથી.

પદ ૫૯ મું.

કર રાધિ ગઈ, ગોપી ત્વરિત થઈ, પરો કરી પ્રાણને પડીય સાંવા;
ઉપાધિનુ, બધન રાધિનુ, સુણી ગોપ ગોપીને દે કેમ જાવા
બચાવવા, માધવને હઠાવવા, સાધી શૂરત્વને યુદ્ધ કરતાં;
ા ઝકડતા, ત્રાડતાં મારતાં, હારતાં નહીં પણ હોશ હરતાં
ં ઝીલતાં, ખીજતાં ભીજતાં, સીઝતાં એકમેકે રે બળિયાં;
વળીને લડી, મૂકતાં બહુ હુડી, ઘડી ઘડી ઘાટને વાટ મળિયાં.
જે મર્ણિયો, નહિ કોઇ શર્ણિયો, તોય તે કઇકના પ્રાણ હરતો,
ા મનવશી, ગોપિકા સહુ તશી, નરસૈંના નાથ નહિ કોથી ડરતો.

પદ ૬૦ મું.

કરી મારને, હૃદયના હારને, મુક્ત કરવાને મહિલા રે ક્રોડી*;
મણી વર્ણની, ભીતિ નહિ મર્ણની, થાય જય તેહની વેહલી મોડી.
નિશ્ચય કરી, જઇને ધરતી† હરિ, વારતા ગોપથી નહિ રે વળતી,
ને ઘેરીને, નાંખી વિખેરીને, તોય જઈ ત્રણ ત્રિયા રે મળતી.
ઝીતી રાધિકા, શૂરતણી બાધિકા‡, હોય જો એકલી નહિ રે ડરતી,
થયા ચાર, હે શ્યામ સભાળ, વળી ટાળ્ય મન ગર્વ ગઈ હોંશ હરતી.
મળ્યા જાય છે, કૃષ્ણ કર સાય છે, થાય છે સાવધ ગોપ મોટા,
જેનુ અમાપ, મારી તેને થાપ, ગઇ આપ લઈ ચાપને§ મારી સોટા.

પદ ૬૧ મું.

ગોપેશથી, વિપરીત વેશથી, મળી જઈ ભીલમાં રાધારાણી,
ાદ સૌ કોઇને, રાધાને જોઇને, ગર્જતી બાળ મળી સિંહ વાણી.

---

* દોડી. † ધરતુ=પકડવુ ‡ બાધવનારી, બાધ કરનારી § ધનુષ્ય

પણ* ધરી માનનું, કર્મ લખી કા'નનું, બોલી બાળા બીચ બોલ મોટા;
પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણમાં, ધનુષ્ય ધરી પાણમાં, વદે નહિ રાધિકા બોલ ખોટા.
તજાવી દર્ગ તૃષ્ણજી, નિરખતાં કૃષ્ણજી, નવ કરુ એમ, નહીં નામ રાધી;
વાહવા વામ કેહ, ભાર વે'નાર વેહ, હવે હરિ જાય કંઈ દાવ સાધી.
હેરકોટ હસ્તિણા, તેહ જઇને ભણ્યા, સુણીએ શ્યામ રાધાની વાણી;
નરસૈંયા સમક્ષમાં, ગોપીના પક્ષમાં, પણ કરે આપ લઈ ચાપ પાણી.

પદ ૬૨ મું.

ગોઠિ કરતા જ્યહાં, આવી રાધા ત્યહાં, ચાપમાં શોષણ સાંધી માર્યું;
સણણાટ કરતું સખિ, આવતું શર ઓલખી, સંહારવા શ્યામળે મન ધાર્યું.
તેહના સાથમાં, હસ્તિણ હાથમાં, લાગિયું બાણ લાલિત્ય હરતું;
માવ મન મોડમાં, પડી ગયા જોડમાં, દીલ રામાદિનું તેથી ડરતું.
મળી રામ સિદામ, વિચારતા આમ, કરિયે કંઈ સામ તો સર્વ જીવે;
વિચારતાં વાગતાં, આહિરાં ભાગતાં, લાગતાં શરતણે ભારી ગીવે.
શોષણે શુષ્ક થઇ, ગોપ ગયા કઇ કઈ, કંઈક તો જાણીને ઘણું પડતા;
નરસૈં કો નાસતા, ત્રો વિધિ ત્રાસતા, મળી રામ સિદામ વિચાર કરતા.

પદ ૬૩ મું.

કૃષ્ણ મુર્ચ્છિત બન્યા, ગોપ કષ્ટે ઘણા, માતી§ મહિલા વિધ વિધ માર મારે;
સમય જોઇ સાંકડો, મૂકિયે આંકડો‖, તેહને રામ આ વિધ વારે.
સુણિયે સિદામજી, નહિ બને કામજી, રામ નહિ આંકડો મૂકે માને;
જો રાખવો ટેક, ઉપાય છે એક, મચાવિયે જંગ જાય સ્વર કાને.
આડમાં ઊભિયે, હું કે તું ઢૂબિયે, કૃષ્ણને લઈ ઘણા ગોપ નાસે;
કંઈ કરે આધિકા, જાણે નહિ રાધિકા, જંગ મચે ને વળે ગોપ વાસે.
ગિરિધર ગોપને¶, રુચિયું ગોપને, કૃષ્ણની સાથ કોહ કોણ આવે;
નરસૈંયા સહુ ડરે, રાધા વિઘન કરે, સાચવે ભાતને ભાત કહાવે.

પદ ૬૪ મું.

નિરોધ‡ કરી ગોપ, આણી મને કોપ, આરોપ કરી પ્રાણને સ્થિર થાતા;
કૃષ્ણ પાછળ ધરી, મોટી પક્તિ કરી, રામ વહન કરી શ્યામ થાતા.

* પ્રતિજ્ઞા. † દૂત. ‡ મૂકવી નાખનાર. અત્ર હુચચાવ-ઉદ્દેશ. § માનેલી ‖ ટેક-સંમત. ¶ છૂપાવું. ‡ નિશ્ચય.

અંક લઈ ચાલતા, પૂઠ નિહાળતા, ભાળતા ચો દિશે રાધા ડરથી;
પડતા અને ઊઠતા, અન્યોન્યે રૂઠતા, ભાખતા છૂટિયા કાળ કરથી.
જાતાં નથી ફાવતું, મન ભમાવતું, ધૈર્ય તજાવતું શે ન આવે;
તજી કરી વીરતા, એમ અધીરતા, આણતા ગોપ ઉન્મત્ત કહાવે.
ધરી યુદ્ધની હામ, કરે કામ સિદામ, વારે કઈ વામને હોંશ હરતો;
નરસૈંયો તેવાર, લાવે સમાચાર, રાધા અવિધાર* જાય રામ ડરતો.

પદ ૬૫ મું.

સુણ્યું શ્યામળો જાય છે, સાવધ થાય છે, સાય છે આડમાં જેહ ઊભા;
રાધિયે રોળિયા, ચતુરને ચોળિયા, ધોળિયા ઢોળિયા બહુરે ડૂલ્યા.
સિદામનું કામ, કરતી કઈ શ્યામરે, રામ કઈ શ્યામ પૂછંતી બાળી;
દોડતી દમકતી†, ધમકતી ઝમકતી, રાધિકા નાસતી ગોપ ટાળી.
ગોપ આલોકતા, તે જઈ રોકતા, શૃગાલી શી શોભતી સિંહણુ આગે;
ગણે નહીં કોઈને, ક્રોડતી જોઈને, શોધતી સોઈને અણવિં‡ ભાગે.
નિરખિયા નાથને, ગોપના સાથને, હાથને સાહી અન્યોન્ય ક્રોડે;
નરસૈંયા ડોલતી, છેલને છોલતી§, બોલતી રાધિ શે યુદ્ધ છોડે.

પદ ૬૬ મું.

વાણીને સુણતાં, તીર્થમાં ધૂણતાં, તેમ ગોવાળિયા સર્વ કંપે;
પાહાડ માંહે પડે, ઝાડ માંહે અડે, તોય નહિ નાસતા ગોપ જંપે.
લાગ્યા વ્રજ વાટમાં, રાધા ઉચ્ચાટમાં, જો સખિ શ્યામળો જાય નાશી;
સ્તભના‖ ધરી ધીર, તાકતિ તે તીર, મારતિ કઈ વીર મનમાં ઉલાશી.
લાગત તેં તીર, ભાગત આહીર, ત્યાગત શરીર કઈ વીર મોટા;
જે હુતા માતિયા, દશ વીશ સાથિયા, તે પડ્યા પૃથ્વીમાં જેમ સોટા.
ભૃગ કુમુદપર, રાહુ જ્યમ ચદ્રપર, તેમ બળદેવપર કૃષ્ણ રાજે;
નરસૈંયો નાસતો, મન ઉલ્લાસતો, પકડતો કા'નને રાધા કાજે.

પદ ૬૭ મું.

જોઈ કૃષ્ણ આદિ સહુ, ગોપ પડ્યા બહુ, પકડવા કૃષ્ણને રાધા ધાઈ,
પડ્યા લહી સિદામ, કઈ રામને શ્યામ, સા'યા દ્વય ભ્રાત જઈ રાધા વાહી.

* નકી † વિજળીના ચમકારા જેવો વેગ. ‡ અડવી. § ભાડતી ‖ જટ કરનારુ.
(આ સર્વ મમશાસ્ત્રના ભેદ છે)

લઇ સૂર્ય ને ચંદ્ર, નામે જ્યમ ઈન્દ્ર, તેમ સાહિ શ્રીદામ બે ભ્રાત નાસે,
હાકલ* કરી રાધિયે, બહુ રે ઉપાધિયે, તોય નહિ નાસતો તેહ ત્રાસે.
વ્રજતણી વાડીમાં, આવિયો ઝાડીમાં, નયરી† નયન પડે તેને ત્યાંથી,
ચક્ષ દ્વય મીંચીને, નાસતો ખેંચીને, પ્રાણ પ્યારો ધરી ભાગે ત્યાંથી.
એ ગયો જાય છે, ફુકફુકાં થાય છે, સા'વ રે સા'વ ‡સહુ દાવ જાયે;
નરસૈંયો મહામતિ, પ્રોડે રાધાવતી, તોય શ્રીદામ નહિ શરણ થાયે.

પદ ૬૮ મું.

દોડ ઝાઝી કરી, પકડવા નરહરિ, પણ રે શ્રીદામ નહિ હાથ આવ્યો;
પકડતાં પકડતા, પેશી ગયો ઘોડતાં, જઈ વ્રજમાં ખરો ગૂર કાવ્યો.
પડતી મકરંદમાં, ભમરી અરવિંદમાં, મોહપાશ તરગમાં રાત થાયે;
સરોજનીદ્ર માંયે, વિચારતી ત્યાયે, જો થાય પ્રભાત તો દુખ જાયે.
વારિણી‖ આવતી, કમળને ચાવતી, તેમ ગયે કૃષ્ણ સહુ ગોપી હુઈ,
તજી આશી નિરાશી, હુકત ઉદાશી, મળી ખાશી દાસી નવી થાય જુઈ.
વિચારતી વારતી, ચદ્રિના ઓવારતી, જીત થઈ આપણી શે ન હરખે,
નરસૈંયો ભાખતો, અધિકપણું દાખતો, હવે નભમાંય કુસુમ વરખે.§

પદ ૬૯ મું.

વૃષ્ટિ વાગ્તિણી, કષ્ટ લેતી હણી, તો પછે સુમનની શું રે કરતી,
વામ હરખે ભરી, દુદભિ કર ધરી, જીત દર્શાવતી નહિ રે ડરતી
વાદ્ય વજાડતી, ગોપને ત્રાડતી, શેષને પાડતી ચાલી સામી,
વ્રજતણી વાટમાં, કંઈ પડ્યા ડાટમાં, ઠાકમાં હામુકા જેહ કામી.
ગોપી હસતી જોઇ, વસ્ત્ર વિહીન કોઇ, રોઈ રોઈ કોઇ પડ્યા વૃક્ષ આગે,
દુખી દીસે મહુ, ખરકતા બહુ બહુ, શું કહું વળી વળી લાજ લાગે.
ગોપ દુ:ખ કુણ ભણે, શેષજી દીન બને, તો કહો અન્યનું કોણ લેખુ,
સાંઇ શ્યામની બાંહે, ભણે ભક્ત નરસૈં, ભાઇ રામ રાવણ જશું યુદ્ધ દેખુ

પદ ૭૦ મું.

ફરકત નિશાન, કરત કંઇ તાન, બહુ મનમાં ગાન બાળી રે ગાતી,
જીતના વાદ્યથી, હરખના નાદથી, વિવિધ સિંહનાદથી વેણુ વાતી

* બૂમ. † નગરી (માગધી.) ‡ સાહદ-પકડ § પહિ ઝમ ‖ હાથણ
સખી ‡ વરશે.

ઘણું પડ્યા ગોપને, પકડતી કોપને, ઝકડતી ઝાલતી ફેંકી દેતી;
ગેંદ†ને ગેડી લઈ, કંઇકને એડી* દઇ, છેડીને છેલડી વ્યંગ કે'તી.
આંધી ફેંટાવડે, માંહેમાંહે લઢે, કંઇકને ઉંચલી નાર ફેંકે;
અશુદ્ધનાં ચક્ષને, ગીધ કરે ભક્ષને, દક્ષને જોઇ ફરે કંઇક લેંકે.
કોક કાકા કરે, બાજ તૈં બહુ ફરે, સાવધ બહુ મરે કોણ લેખે;
નરસૈયો મહામતિ, પકડી મારે અતિ, પણ તહિ રાધિકા તો ઉવેખે.

પદ ૭૧ મું.

રાધિકા ભાખતી, શૂરપણું દાખતી, હે સખિ કોઈને નવ દુઃખ દેશો;
થોભિયે થોભિયે, હવે ને શોભિયે, જો પ્રિય હુને ગણો બંધ રે'શો.
કૃષ્ણ સીદામ નહીં, સખિ વળી રામ નહીં, નાયક વિણ સર્વને કિમ દુભો;
સિંહ પરો થયે, વ્યાઘ્ર નાશી ગયે, તેમ અજાવત્ આહીર કિમ ઉભો.
ગોપ ઉપાધિનો, બોધ જે રાધિનો, માનીને સર્વ કોઇ મીધી ચાલી;
એમ જીતી ગોપેશને, સર કરી દેશને, ભણુતી હરહર હરિવદની હાલી.
રણુસ્થળે આવિયાં, શૂર જે કાવિયાં, નીર રે લજાવિયાં નર કેરાં;
જીતી રણુ ધીરને, વીરના વીરને, ચાલિયાં નરસૈંયા ડેર ડેરાં.

પદ ૭૨ મું.

રાધા ઘનશ્યામનો, સુરતસંગ્રામ આ, વળી વર્ણવી આમ હું વંદુ સહુને;
છે દોષ દરિયાવ, પણ ગાયન ભાવ, કરિયે ભાઇ રાવ નમન બહુને.
અપભ્રષ્ટ ગિરા વિષે, કાવ્ય કેવું દિસે, ગાય હિસે ને જ્યમ તીર લાગે;
તેમાં કોવિદકવિ નહિ, વાત કંઇ નવિ નહિ, ભક્ત અનુભવી નહીં રે આગે.
વાસ વસવા નહીં, સાધન પાસ નહીં, વળી કૃષ્ણનો દાસ થઈ ઉલટે ભણવું;
નાગરવટ નહીં, કઇ ખટખટ નહીં, એક ધરી હઠ હરિ ગાન કરવુ.
હરકતો સહુ સુણી, કાવ્ય જોયે ભણી, મતિ સહુ સહુ તણી જોડી જોયું;
આ નરસૈં અનાથ, કીધો હરે નાથ, સા'યો મુજ હાથ ને કષ્ટ ખોયું.

* પગની એડી અર્થાત્ પડેલા ગોપપર પગ મૂકી † બેભાન

સુરત સંગ્રામ સમાપ્ત.

ચાતુરી છત્રીસી.

ચાતુરી ૧ લી–રાગ દેશાખ.

શ્રી પુરુષોત્તમને કરુ પ્રણામજી, રગ સલુખડુ અદ્દભુત નામજી ૧
સુખનુ શિખર ગુણનુ ધામજી, મેહુ નિવારણ અતિ અભિરામજી ૨
સ્નેહશિખર રસ પૂરણ કામજી, મન વચ સાધન ચાતુરી ઠામજી ૩

ઢાળ.

મન વચને સાધન ચાતુરી, અને અગમ અગોચર જેહુ છે,
બ્રહ્મવાદ નિર્બોધ છે તેને, સમજશે તે કોણ છે ૪
એવો રત્નકોષ છે નિધાન ગુણનો, નિગમે નિરગુણ ભાખીએ,
વેદ તિહા વિધિભેદ બોલે, દયાનિધિ કરી દાખીએ. ૫
સ્નેહુ કીરણ મહાશશિ શીતળ, શ્રીરગ અગે સગમ્યો,
તેજ તનયા તારુણીશુ, રૂપ રગે શુ રમ્યો ૬
તારુણી કોટિક તેજ રસમા, મયક મહામતિ પરસહો,
સહેજ કર્તવ્ય કામ ભેદે, કારજ કારણ નવ લહ્યો ૭
નવપલ્લવ જોબન શ્રીવૃદાવન, તેની શોભા શ્રવણે ન સમાય,
સસારમા સનમુખ કહુ તો, સ્તુતિ ટળી નિંદા થાય ૮
સકુમાર રસ શુક સનકાદિ માણે, અને શિવ સમાધિયે લહ્યો,
તેની લેહેલુબે ઝીલવાને, નરસહીયો લોભી રહ્યો ૯

ચાતુરી ૨ જી–રાગ દેશાખ.

આજ મેં તમારી ચાતુરી જાણીજી, મારગે બેઠ છો થઇને દાણીજી ૧
નથી હુ એકલડી સાથે સહિયર સમાણીજી, કરી દઇશ ઘડીમા પાણી પાણીજી ૨

ઢાળ.

સહિયર સમાણી મારી જાણી, કોપ કરશે આ ધર્મની,
નયણે તે લોભ્યો વાલમો, ને વાત કહે વિવિધ મર્મની. ૩

તમો અમારે તો અમો તમારે, ચિંતા કરો મોરા કર્મની,
કોણ ઇંદ્રાણી ને કોણ બ્રહ્માણી, કોણ [સખી સમજે એ મર્મની. ૪
આધા પધારો શીર ભાર ઉતારુ, કુંજસદન મેળા પાથરી,
રુડી પેરે જાણો નહીં તો, જુવો ગોવાળાની ચાતુરી ૫

વલણ.

વચન સુણીને ધીરજ ટળીયુંજી, તનમન મારુ તે વહાલાજીશું મળીયુંજી ૬
દધિચ્યું પાત્ર તે શિરથી ઢળીયુંજી, કટિ કિંકણી ને નીલાંબર ચળીયુંજી ૭

ઢાળ.

ખસ્યું વસ્ત્ર શુચિ સ્નેહભર, ભાવ વિહ્વલ સુંદરી,
સખી સર્વ આશ્ચર્ય પામી, ખસી ગઇ સરવે પરી ૮
પેરે કરી પધરાવ્યા સેજાયે, હરખે તે હસીઆ શ્રીહરી,
મુખ ચુંબન લેઇને ઉરજ સરસી, ચાપી બાહુ દઢ બાથે ભરી. ૯
ચેત ચતુરા મુગટ મણિમાં, નેપૂર ધુન સુણી નરહરી,
નરસહીંયે રસ મધ્ય ઝીલે, તે કળિકાળે વિસ્તરી ૧૦

ચાતુરી ૩ ૭-રાગ દેશાખ.

આજ મારે હઈડે હરખ ન માયજી, અંગોઅંગ શોભા તે કહી નવ જાયજી,
નીરખતા નયણા તૃપ્ત ન થાયજી ૧

ઢાળ.

તૃપ્ત ન થાયે નયણા મોરા, નીરખી મોહ પામી સખી,
વિસરી સુધબુધ સર્વ સજની, જાણે ચિત્રામણ આલખી. ૨
કમલ વદન વિશાળ લોચન, તિલક રેખા સોહામણી,
મસ્તક મુગટ ઉર હાર લહેકે, કટિતટ સોહે કિંકણી. ૩

વલણ.

રૂપે સુંદરવર એ શામળીઓજી, કંઠે બાંહેડલી ધરી ઉર મળીઓજી,
આલિંગન લેતાં અનર ગળીઓજી ૪

ઢાળ.

અતર ગળીયો આલિંગન લેતાં, અધરામૃત પીધુ ઘણું,
શ્રમજળ માંહે નીલાંબર ભીનુ, ધીરજ નવિ રહ્યુ અમિતણુ ૫

મનતણા મનોરથ પોહોત્યા, અને ભવસાગરનો ભય ટળ્યો;
એવી સુખની સીમા શી કહું સજની, નરસહીંયાનો સ્વામી મળ્યો. ૬

ચાતુરી ૪ થી–રાગ દેશાખ.

આજ મને હઇડે હર્ષ અપારજી, મારગમાં મળીયા નંદકુમારજી,
કુંજભુવનમાં કીધો વિહારજી. ૧

ઢાળ.

કુંજભુવનમાં વિહાર કીધો, ત્યાં હંસ સારસ શુક ઘણા,
નવપલ્લવ ત્યાં લતા તરુવર, પુષ્પ નાનાવિધતણાં. ૨
ત્રિવિધ મંદ સમીર શીતલ, તરુણિ તનયા તીર;
ત્યાં મહામનોહર સેજ સુંદર, રચી હલધર વીર. ૩

વલણ.

હરજીનું રૂપ તે કોટિક મયણજી, મુખથી બોલે તે અમૃત વયણજી;
મન હરી લીધું તે ચચલ નયણજી. ૪

ઢાળ.

મન હરી લીધું ચંચળ નયણે, સુખની સીમા શી કહું;
એવી વિચિત્ર લીલા મારા નાથજીની, સજની તૂને તે શી કહું. ૫
પ્રથમ સમાગમે એ વર પામી, કીધો વિવિધ વિહાર,
નરસહીંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, અબળાનો આધાર. ૬

ચાતુરી ૫ મી–રાગ દેશાખ–ઢાળ બીજો.

વિલસીને ચાલીજી, રતિરસ મહાલીજી. ૧

ઢાળ.

રતિરસ મહાલી ને સુખ, પામી સ્વામી કેરે સંગ,
નિશાયે નિમેષ ન લાગી, કોહોને જોનારા મનરંગ. ૨
અંગ રંગ તરંગ જોઈજોઈ, નવ ચાલે શશિ સુખ પામતો,
તે શશિ કીરણ સકોચ ઉઘો, તે હાંકે રથ વિશ્રામતો. ૩

વલણ.

અર્ધમિંચેલે નયણેજી, ખંડિત વયણેજી. ૪

ઢાળ.

ખડિત વચણે ઘાતકરતી, પુષ્પ ખરતી પદમની;
સુખ મકરંદે ભુવન ભરતી, તે વાટ ભૂલી સદમની. ૫
નરસૈંયે તિહાં આવી કરીને, સેજા કરીને પધરાવીયા;
શું કીજે ગુરુજન મકોચે, કણમણ નાદે આવીયા. ૬

ચાતુરી ૬ ઠ્ઠી–રાગ દેશાખ.

આજની રજનીજી, સાંભળ સજનીજી. ૧

ઢાળ.

રંગે રમતાં રજની વીતી, સાંભળ સખી તુજને કહું;
મારા નાથ સાથે વિલસતાં, ત્યારે મેં જાણ્યું ધન્ય ધન્ય હું. ૨
વહાલો અનેક પેરે અનુભવી જાણે, શૂરાતણાં સુખશાં કહું;
તું મારે પ્રાણજીવન સજની, તુને કહ્યા વિના કયમ રહું. ૩

વલણ.

સહિયર સમાણીજી, રજની વિહાણીજી.

ઢાળ.

સહિયર સમાણી એમ વાત કરતી, ધન્ય ધન્ય એ સુંદરી;
ભાગ્ય જોજો સુંદરીનાં, જેણે કામવશ કીધો હરી. ૬
બ્રહ્મા શંભુ સૂર મહામુનિ, તે પામે નહીં ધ્યાને ધરી;
નરસહીંયાચા નાથને, એમ (લાડ) લડાવે વ્રજસુંદરી. ૭

ચાતુરી ૭ મી–રાગ દેશાખ, બિહાગડાની દેશી.

એક વાત અનોપમ આજની, મારો નાથ નિર્લજ હું લાજની;
એવી અકળકળા મહારાજની, ધન્ય ધન્ય ઘડી મારી આજની. ૧
સખી હું માહારે મંદીરીએ હૂતી, વા'લે પ્રેમ કરીને મોકલી દૂતી;
હું પ્રેમ આનદ કરતી હતી, અગોઅગે આભ્રણ સજતી હતી. ૨
દૂતી સામું જોઇ પાછી વળી, જઇ કપટ કરીને પીઉને મળી;
ત્યારે નિશા હતી અંધિયારી, મારે મંદિરીએ આવ્યા મોરારી. ૩
મેં તો આવતો હરી નવ જાણીયો, કપટ કરીને પાલવ મારો તાણીયો,
ફરી જોઉં તો દીઠો કનૈયો કામી, હું તો મુખ જોઇને લજ્જા પામી. ૪

તારે દીપક પાલવે સંભર્યો, સખી અંધકાર તહાં અતિ હવો;
ત્યારે મળી મોહનજીએ કર ધર્યો, તે લઇને મેં મુખમાં ધર્યો. ૫
એવો મર્મ મોહનજીએ જાણીયો, શેષનાગ જગાડીને આણિયો;
તેને સહસ્ર ફણી જળહળે, તેનું તેજ જોઇ તિમિર ટળે. ૬
એવું જોઇને મનમાં થરથરી, તિહાં કૃષ્ણજીને કંઠ લાગી ઉગરી;
હું તો અતિ આનંદ પ્રેમે ભરી, બિહુક સઘળી મનથી થઈ પરી. ૭
કામકળા કરી કામને જગાડીયો, અતિહર્ષથી વાહાલાને હસાડીયો;
સુખ કરીને સેજે રમાડીયો, મારા વાહાલાજીને આનંદ પમાડીયો. ૮
હું તો ભય પામીને ઉરપર લાગી, મારી કામ વાંછના એમ ભાગી;
મારા મન તણી વાહાલે પૂરી આશ, તેનો સાખી રહ્યો નરસિંહદાસ. ૯

ચાતુરી ૮ મી–રાગ બિહાગડાનો દેશી. ચોપાઈ.

સાચું બોલોને શામળીઆરે, સાધુ સરખા થઇ કાં નીસરીયારે;
કૃત્ય કીધું તે મોહે મનાવ્યું રે, મુજ સખીને સર્વ જણાવ્યુંરે. ૧
વાત ગોકૂળમાં ગવરાવુંરે, તું તો જાણે છે જે છૂપાવુંરે;
અડવડતો મનડું કોપેરે, તે તો ઉત્તર ફીઇએ ન આપેરે. ૨
તું તો જાણે છે કોઇ નવ જાણેરે, તું તો નિત્ય નવી પરમાણેરે;
વાહાલો ઉત્તર કોયે ન વાળેરે, નયણુંભી ચાલ જોઇને ચાલેરે. ૩
તુને નૌતમ નારી ભાવેરે, તું તો અણતેડ્યો ઘેર આવેરે;
સુંદરીનાં રૂપગુણ વયણેરે, નરસઇયાચો સ્વામી નમ્યો નયણેરે. ૪

ચાતુરી ૯ મી–રાગ બિહાગડાની–ચાલ ધોળની.

સખી તહાં લગી મન નથી માનતું, નથી મળ્યો નિરંકુશ નાથરે;
તું તો જાણે છે નંદજીનો લાડલો, નહીં છત્રપતિ ગજપતિ રાજરે. ૧
ત્યારે બોલી સામાની સાહેલડીરે, તું મા બોલીશ મોટા બોલરે;
ત્રિભુવન સુંદર મારી સુંદરી, હરી નહીં તારે સમતોલરે. ૨
ક્યહારે હુતો તારો કૃષ્ણજી, જોગેશ્વરને ધ્યાને નાવે કોયરે;
મારી પ્રેમદાની પ્રીતે પ્રગટ્યો, હવે સર્વકોમાં મોટો તે હોયરે. ૩
ત્યારે બોલી શ્રીકૃષ્ણની સાહેલડી, તું તો મનમાં ધરીશ અભિમાનરે;
કમલનયન મારા કૃષ્ણજી, એ તો અખિલભુવન પતિ જાણરે. ૪

એનો પ્રેમ તે અઢળક ઢળિયો, પછી પ્રીતિમાં લગાડે તાનરે;
સામો મળે સુખ ઉપજે, અંગો અંગ ટાઢકનું માનરે. ૫
વાહાલાજીને અંગોઅંગ અનંગ રમી રહ્યો, જેમ જળમાં મીનરે;
તે દેખી શોભા તારુણી, ત્યારે તે થાશે લીનરે. ૬
એમ ઝગડો લાગ્યો બેહુ સખી, હરીણાક્ષીને હસવું ન માયરે;
હસવે તે માન જ વીસર્યું, વારંવારે સનમુખ થાયરે. ૭
સખિ શુંરે કરોછો તે કરું, ટાળું તમ બેહુની વઢવાડરે;
હું તો કહું જે સજ થઇને ચાલો, વાહાલાજીશું સજની રાઢરે. ૮
તિહાં ચાલી મદ ભરી માનુની, સુંદિરવર સુખડાંને કાજરે;
નરસંઇયાને તહાં આનંદ થયો, જાણે રંક બેસાર્યો રાજરે. ૯

ચાતુરી ૧૦ મી-રાગ દેશાખ ભૂપાલ.

દૂતી તહાં આવીજી, સુંદરીને લાવીજી;
તે તો ભલી ભાવીજી, સેજે પધરાવીજી. ૧

ઢાળ.

સેજે પધરાવી સુંદરી, ને સર્વરી સુખ આપીયું;
એહ રગરાતી સુજસ માતી, જનમ દુકિત કાપીયું. ૨
કોટિક કામ વિલાસ વિવિધ, બેહુ સમોવડ શોભી રહ્યાં;
એવો પુષ્ટિ* મારગ અનુભવ્યો રસ, નરસંઇયો હૂતો તિહાં. ૩

ચાતુરી ૧૧.મી-રાગ બિહાગડાની દેશી.

મારી વિનતડી અવિધાર, નારી નીહાળીરે;
મારા નાથ તણો અપરાધ, મ જોશો વાળીરે. ૧
તું તો હસીને ઘુંઘટડો છોડ, વદન રસાળીરે;
અંગોઅંગે અમૃત સીંચે છે, વર વનમાળીરે. ૨
શરણુ નહીં શામળીયો કોને, સર્વાંગે તુંજ ટાળીરે;
તું તો જઇને સેજાએ પોઢ, હરિ આપીશ સંભાળીરે. ૩

---

* 'પ્રેમ માર્ગનો અનુભવ્યો રસ' પાઠાંતર.

વલણ.

હરિ આપિશ જમણે હાથ, જાણે તેમ કરજેરે,
તારા મનના હોયે મોદ, તેમ શિર ધરજેરે ૪
ન દુભાય નાથ લગાર, તેમ આચરજેરે,
તુજ પાસેથી ક્યાહીં ન જાય, એમ અનુસરજેરે ૫
ભણે નરસૈંયો સકળ સાહેલડી, હરખે હૈડા ભરજેરે,
પ્રભુ અંતરજામી નાથસંગ, પ્રેમે તે રંગે રમજેરે. ૬

ચાતુરી ૧૨ મી–રાગ દેશાખ ભપાલ.

આજ મુને મેહે વ્યાપ્યો અપારજી,
હવે કેમ મળશે પ્રાણ આધારજી ૧

ઢાળ.

પ્રાણજીવનનો પંથ નીહાળું, ઉભી મંદિર દ્વાર,
સ્નેહી મારો હજી ન આવ્યો, કોણે લોભાવ્યો નિરધાર ૨

વલણ.

નિરધાર ન આવીયોરે નાથ,
આજ કહીં પામ્યો નવલો સાથ

ઢાળ.

સાથ સંગમ વિલસતા, હું વિસરી છુ મન,
પૂરણ પ્રીતે પીઉજી મારો, મોહી રહ્યો મોહન ૪

વલણ.

મોહી રહ્યો મોહન આજ, તેના સાર્યાં સઘળા કાજ ૫

ઢાળ.

કાજ કામની કેલ કરતા, અતિ વાધીઓ છે રંગ,
નાના ભાવ કરીને રાખ્યો, શ્યામળો તે સંગ ૬

વલણ.

સંગ ઘણો શ્યામને સ્નેહજી,
તેને કેમ કરી દીજે છેહજી ૭

ઢાળ.

છેહ કેમ કરે કૃષ્ણજી, સુખ પામીયો છે સેજ;
કાંઈક હૃદીયામાં રોષ આણ્યો, તજ્યું અમશું હેજ. ૮

વલણ.

હેજ ધરીને આવ્યા આધારજી;
આતુર જાણી કહી તે નારજી. ૯

ઢાળ.

નાર આતુર અતિ જાણી, વહાલો બોલે વચન પ્રકાશ;
નરસહીયો પાછળ જઈ ઉભો, સુણ્યો પરસ્પર હાસ. ૧૦

ચાતુરી ૧૩ મી–રાગ દેશાખ.

સુણોજી અલબેલડા આધાર, નિશાએ કીહાં કીધોરે વિહાર. ૧

ઢાળ.

વિહાર નિશાએ કીહાં કીધો, અતિ સકુમાર અંગે કેમ ખમાય;
જુવતી અતિ બળવંત સાથે, કહોજી રંગે કેમ રમાય. ૨
કહેશો તો રળિયાત થાશું, નહીં કરુ રીસ લગાર;
જો કહેતાં સંકોચશો તો, વઢવાડનો વિસ્તાર. ૩

વલણ.

સુણોજી સલુણડારે કંથ, શી પેરે આવીયા આણે પંથ. ૪

ઢાળ.

પંથ શી પેરે આવીયા, ઉજાગરા આણી વેળ;
ભરવિલાસમાં હશો તિહાં, સીદ પાડિયો ભેળ. ૫
તેડી ચાલો સાથ આવું, જોવું જુગત અપાર;
જેને તમને દેખું લડાવતી, તેને આપું હૈડાનો હાર. ૬

વલણ.

શ્યામાજી સાંભળો એક વાત, જાણો કહાં થયું છે પરભાત. ૭

ઢાળ.

પ્રાતઃ નહીં પણ રાત પેહેલી, નિર્મળ શશિયર શોભતો;
ઉંચું જૂવો મૃગાલોચની, કાંહાં કરો મનમાં ક્ષોભ તો. ૮
હું સર્વ છાંડીને ધાઈયો, સુખ નીરખવા નીજ નાર;
મારે તું સર્વસ્વ સુંદરી, મારા લોચનનો તું શણગાર. ૯

વલણ.

હરિ આપિશ જમણો હાથ, જાણે તેમ કરજેરે,
તારા મનના હોયે મોદ, તેમ ઊર ધરજેરે ૪
ન દુભાય નાથ લગાર, તેમ આચરજેરે,
તુજ પાસેથી કયાહી ન જાય, એમ અનુસરજેરે. ૫
ભણે નરસૈંયો સકળ સાહેલડી, હરખે હૈડા ભરજેરે,
પ્રભુ અંતરજામી નાથસંગ, પ્રેમે તે રંગે રમજેરે. ૬

ચાતુરી ૨૨ મી–રાગ દેશાખ ભૂપાલ.

આજ મુને મોહે વ્યાપ્યો અપારજી,
હવે કેમ મળશે પ્રાણ આધારજી ૧

ઢાળ.

પ્રાણજીવનનો પંથ નીહાળું, ઉભી મંદિર દ્વાર,
સ્નેહી મારો હજી ન આવ્યો, કોણે લોભાવ્યો નિરધાર ૨

વલણ.

નિરધાર ન આવીયોરે નાથ,
આજ કહીં પામ્યો નવલો સાથ

ઢાળ.

નાથ સંગમ વિલસતા, હું વિસરી છું મન,
પૂરણ પ્રીતે પીઉજી મારો, મોહી રહ્યો મોહન ૪

વલણ.

મોહી રહ્યો મોહન આજ, તેના સાર્યાં સઘળા કાજ ૫

ઢાળ.

કાજ કામની કેલ કરતા, અતિ વાધીઓ છે રંગ,
નના ભાવ કરીને રાખ્યો, શ્યામળડો તે સંગ. ૬

વલણ.

સંગ ઘણો શ્યામને સ્નેહજી,
તેને કેમ કરી દીજે છેહજી ૭

ઢાળ.

છેહ કેમ કરે કૃષ્ણજી, સુખ પામીયો છે સેજ,
કાંઈક હૃદીયામા રોષ આણ્યો, તજ્યુ અમશુ હેજ ૮

વલણ.

હેજ ધરીને આવ્યા આધારજી,
આતુર જાણી કહી તે નારજી ૯

ઢાળ.

નાર આતુર અતિ જાણી, વહાલો બોલે વચન પ્રકાશ,
નરસ્હીયો પાછળ જઈ ઉભો, સુણ્યો પરસ્પર હાસ ૧૦

ચાતુરી ૧૩ મી-રાગ દેશાખ.

સુણોજી અલબેલડા આધાર, નિશાએ કીહા કીધોરે વિહાર. ૧

ઢાળ.

વિહાર નિશાએ કીહા કીધો, અતિ સકુમાર અંગે કેમ ખમાય,
જુવતી અતિ બળવંત સાથે, ક્હોજી રંગે કેમ રમાય ૨
ક્હેશો તો રળિયાત થાશુ, નહીં કરુ રીસ લગાર,
જો ક્હેતા સકોચશો તો, વઢવાડનો વિસ્તાર ૩

વલણ.

સુણોજી મલુણડારે કથ, શી પેરે આવીયા આણે પથ. ૪

ઢાળ.

પથ શી પેરે આવીયા, ઉજાગરા આણી વેળ,
ભરવિશ્રામમા હશો તિહા, નીંદ પાડિયો ભેળ ૫
તેડી ચાલો સાથ આવુ, જોવુ જુગત અપાર,
જેને તમને દેખુ લડાવતી, તેને આપુ હૈડાનો હાર ૬

વલણ.

શ્યામાજી સાભળો એક વાત, જાણો કહા થયુ છે પરભાત ૭

ઢાળ.

પ્રાત. નહીં પણ રાત પેહેલી, નિર્મળ શશિયર શોભતો,
ઉંચુ જૂવો મૃગાલોચની, કાહા કરો મનમા ક્ષોભ તો ૮
હું સર્વ છાડીને ધાઇયો, સુખ નીરખવા નીજ નાર
મારે તુ સર્વસ્વ સુંદરી, મારા લોચનનો તું શણગાર. ૯

વલણ.

શ્યામાજીએ ન કીધો ઉચ્ચાર, પીઉ વાણી સાભળી અતિસાર. ૧૦

ઢાળ.

સાર વાણી સાભળી, શ્યામાશ્યામ નિધિ તુરંગ,
લેહેરી લોચન ઝીલીયા, સુખ પામ્યા અંગોઅંગ ૧૧
શશિયર વદની સચરી, તેના લોચન કમળ સમાન,
નરસહીંયાચો સ્વામી રુદે લીધો, તજી માન અભિમાન. ૧૨

ચાતુરી ૧૪ મી–દેશાખ.

તારા કૃત્ય હું શા કહું, જોઉં પ્રાણ આધાર,
નિત્ય ઊઠી અમને શું ખીજવો, મર્યાદા નહીં લગાર ૧
અરુણ પ્રગટ્યો પ્રાચી દિશાએ, અને નિશા નહિરે લગાર,
અધર મધુરમય થયો ત્યા, ભ્રમર કરે રે ગુંજાર ૨
તારા નયણા તંબોળરસ જસા, મસ્તક મુગટ ચોળાર,
મારા મદિરમા આવ્યા નથી, ત્યાહારે લોક કરેરે વિચાર ૩
વાહાલા માનો નહિ તો જઈ સાભળો, જશ પ્રગટીયો વિસ્તાર,
ભૂતલે નરસહીંયો ઓચરે, સુણશે તે સકલ સસાર ૪

ચાતુરી ૧૫ મી–રાગ દેશાખ.

ભલે પધારીઆ આણી વાર, ભાવે ભોગવો જે નાર ૧

ઢાળ.

ભોગવી જે ધન્ય નારી, સફળ જીવત તેહુતણું,
પધારો પિઉજી હુ પાય લાગુ, જિહા મન માન્યુ તમતણું. ૨

વલણ.

સખિ મન માન્યુ તારે રે સગ, મ કરીશ ગર્વ ઘેલી રે અગ ૩

ઢાળ.

અંગે મ કરીશ ગર્વ ઘેલી, નિશ્ચે કરીને જાણજે,
સ્નેહ તુજસો અતિ ઘણો છે, હું કહું તે વચન માનજે. ૪

વલણ.

મન ધરી માનીસુ મહારાજ, અમારે તમારુ છે કાજ ૫

ઢાળ.

કાજ અમારે તમારુ છે, તમો મોટા મન જાણો નહીં;
સેજ રચીને પથ નીહાળુ, જાગતા જામિનિ વહી ગઈ. ૬

વલણ.

નથી ગઈ જામિની રે લગાર, હવે હઠ કસીરે શ્યામા નાર.

ઢાળ.

નાર તુ નિરધાર જાણે, રસરૂપ રજની છે હજી;
ઉઘાડ બાર ને વિલાસ સુજશું, શોક સઘળો મન ત્યજી. ૮

વલણ.

શોચ શોરે મારે તુ માન; સાંભળોજી શ્યામળારે કા'ન. ૯

ઢાળ.

કાહાના સુણીએ વાત મોરી, તોરા નયણુ છે નિંદ્રા ભર્યાં;
પ્રગટ અંગોઅંગ માંહે, ચિહ્ન તો દીસે ખરાં. ૧૦

વલણ.

કંઠે મુક્તાફળનો હાર, એથકો આવીયો તારે દ્વાર. ૧૧

ઢાળ.

દ્વારકેરો સ્પર્શ કરતા, ખૂચીયાં મોરે તન,
તેણે કરીને પ્રગટ દીસે, અંગમાં ઘણાં ચિહ્ન. ૧૨

વલણ.

હરિ હસી ભીડીયા ઉરમાંય, વાલાજીને વારણે રે શ્યામિની જાય. ૧૩

ઢાળ.

વારણે જાયે પ્રભૂજીને, સર્વસ્વ સોંપ્યું શ્રી હરી,
ભણે નરસૈંયો આનંદ વાધ્યો, રસ મોહ પામી સુંદરી. ૧૪

ચાતુરી ૧૬ મી–રાગ દેશાખ.

વિલસતી હરિ સંગ હો વ્રજનારીજી, સુખનો સાગર કુંજવિહારીજી. ૧
નાગર નટવર ગિરિવરધારીજી; સકલ શિરોમણિ મંગલકારીજી.

ઢાળ.

મંગળકારી મહામનોહર, સદા સુખનું ધામ,
ત્રેહે આવી નીવારીઓ, પૂર્યાં મનોરથ કામ.

કામ મનોરથ પૂરણ કીધા, અને સુખ પામી સુંદરી,
રતિવિલાસ વિનોદ કરતા, વાહાલે વિનતિ ઊર ધરી ૪

વલણ.

ઊર ધરી આનંદ કીધો, ગઈ સુખમા સર્વરી,
નરસૈંયો નીરખે નિત્ય લીલા, પ્રાત કાળ થયો ફરી ૫

ચાતુરી ૧૭ મી–ચાલ તેજ.

સાભળ વહાલા વીનતી મારીજી, જૂઠ બોલ્યાની ટેવ તમારીજી,
એ ન ઘટે તુજને વ્રજવિહારીજી ૧

ઢાળ.

વ્રજવિહારી સાભળો, સાચી કહું એક વાત,
મુજ સગાથે દષ્ટ કરીને, આવીઆ પ્રભાત ૨
રજની સુખ માને ગમી, જોઈ રહી છુ વાટ,
મુજ વચન દીધુ વીકલા, કોઈ શુ કીધો ઠાઠ ૩
સાચુ બોલો પ્રસન્ન છું, મન રીશ નહીં લગાર,
કાહા સુખ પામ્યા શ્યામજી, તે કહોને પ્રાણાધાર. ૪
નીચુ ઢાળીને નદસુત, તવ વદે મુખથી વાણ,
નિદ્રા આવી નવ લહું, ને એ તે તુ સત્ય માન. ૫
આ ચિહ્ન નિદ્રાતણા ન હોય, અને શીથલ દીસે ગાન,
પ્રકટ જોજો પારખુ, પાગ ઠરે નહી પળ માન. ૬
શુ કહું સત્ય માનને, માગ પ્રાણના આધાર,
એમ ન કીજે નાથ મારા, વારુ વારવાર. ૭
ચતુરને શું દાખવુ, મૂરખની શી ગોઠ,
વાહાલપણાની વાતડી, તે અતગની ન હોય હોઠ ૮
હસ્યા હરજી પ્રીત આણી, અને ભીડી ભામિનિ અગ,
દુખ સર્વે વીસર્યું ને, રમ્યા બેહુ જણ રગ. ૯
સકળ મનોરથ પૂરણ કીધા, પોહોંતી મનની આશ,
નિકટ ઊભો નરસૈંયો તે, જૂએ કૌતુક હાસ. ૧૦

ચાતુરી ૧૮ મી–દેશાખ–ચાલ બીજી.

શું કહું સજની રજનીનો રંગજી, અનંગ ઉધરકયો મારે અંગજી;
ક્રીડા કીધી કા'નજીને સગજી, રમતાં વાધ્યો લલિત ત્રિભંગજી. ૧
(ઢાળ)–લલિત ત્રિભંગી શ્યામળે, મુજ અધર કીધું પાન;
કુચ ફળ કોમળ કર ગ્રહ્યા, ત્યારે ગઈ સુધબુધસાન. ૨
(વલણ.)– ઘેલી મુને કીધી સુધબુધ ભૂલીજી;
આલિંગન દેતાં ચુંબને ફૂલીજી. ૩
(ઢાળ)–ફૂલી ચુંબને થઈ તત્પર, મિટ મેળાવો મેં કર્યો;
મદગલિત માતંગ મહાબળ, કામી મદ પૂરણ ભર્યો. ૪
શ્રૃજ ઉપની અગ મારે, હરિ હઈડામાં ધરી;
અંતરજામી નાથ નરસિંહનો, કામિની તરપત કરી. ૫

ચાતુરી ૧૯ મી–ચાલ તેજ.

સુણને સજની મારાં વેણુજી, કામણગારા કા'નજીનાં નેણુજી;
કહીએ ન દેખું એનાં કેહેણુજી, ઠગર બતાવે નેત્રની સેણુજી. ૧
(ઢાળ)–સેન બતાવે ઠગરની, હું ગઈ ઘેલી તાંહી;
આસપાસ દૃષ્ટિ દ્રઢ કીધી, ગ્રહી મારી બાંહી. ૨
બાંહી ગ્રહીને બાથ ભીડી, બોલી ન શકી બોલ;
અધર ચુંબન પાન કીધું, હાથ દીધો કોલ. ૩
તુજવિના કહી વિલસું નહીં, આજથી મારે પોણ;
તું મુજને વાહાલી ઘણી, ઘેરઘેર ભટકે કોણ. ૪
આગ્રહ કીધો અતિઘણો, પ્રસન્ન થઈ પ્રેમદા મળી;
નાટક દેખી નંદસુતનું નરસૈંયાની સુધ ટળી. ૫

ચાતુરી ૨૦ મી–ચાલ તેજ.

જુઠડા બોલા સૂણો નાથજી, વચન શે દીધું મારે હાથજી;
કહોને શું કહીને ભીડી બાથજી, કહો કેમ રમીયા બીજીની સાથજી. ૧
(ઢાળ)–સાથ બીજી શું રમ્યા, ક્યાં પાળ્યો કામી કોલ;
જે કહો તે સર્વ ખોટું, શાને દીધો બોલ. ૨
બોલ દીધો બીરદ હાર્યો, વિઠલ વાર્યા કેમ રહો;
હવે ન માનું સાચું તારું, કોટી ગમ કરી કહો. ૩

લપટ ધૂરત હોય એવા, કામી કૌતુક બહુ કરે,
પાશ નાંખી પ્રેમદાને, મન પરાઇનું હરે. ૪
તવ કરગરી કહે કા'નજી, તમે રખે રાખો રોષ;
હું તમ કારણ અવતર્યો, માનો મા આણશો દોષ. ૫
સકલ વ્રજમાં હું રહું, મુને વાહાલો વ્રજનો સાથ;
ચારુ ગતિ તમ કારણે રમું, ને ગમું તમાર હાસ્ય. ૬
દુઃખ મા માનો નાથજી, મુજ અબળા કેરા બોલ,
પ્રાણપેં મુને અતિ વાહાલા, નહિકો તમ સમતોલ. ૭
મારા જીવનનું જીવન નાથજી, હું કિંકર તમારી દાસ;
આનંદ પામ્યો નરસૈંયો, જોઈ શ્યામ શ્યામાનું હાસ્ય. ૮

ચાતુરી ૨૧ મી-ચાલ તેજ.

વાહાલા છોજી વિઠલ શું કહું વાણીજી, જાણો છો અતરની સારિંગપાણીજી.
તમ.રા તનની મેં સહુ જાણીજી, મળવા ઇચ્છું છું તે નિરવાણીજી ૧
(ઢાળ)–નિર્વાણ મળવા મન ઘણું, મેં જાણ્યું જાદવરાય;
ઉપાય કરો છો અતિ ઘણા, પણ તેણે કહો શું થાય. ૨
સારુ દેખો શામળા, તેને ચ્હેહેવાની ગત કરો;
પાશ નાંખી પાતળા, તેનું તનમન જોબન નિશ્ચે હરો. ૩
તે જતન કરે બહુ આપનું, તેનું ધીરજ તમ દીઠે ટળે;
મળવા કારણ માવજી તુજને, પતિ પરિવારથી તે ચળે. ૪
સકળ અગે તમો વ્યાપ્યા, અવર બીજો નવ ગમે;
તેહતણા મનોરથ પૂર્યા, અવર મન કહીં નવ ભમે. ૫
હું માગું મોહન આજથી, મુને તમારી કરી થાપીએ;
નરસહીંયાને કરો કરણા, ભગસાગરનો ભય કાપીએ. ૬

ચાતુરી ૨૨ મી-ચાલ તેજ.

હરખીને હરિ બોલીયા વાણીજી, મારે નથી કોય તુજ સમાણીજી
સ્નેહ તમારે હું બાંધ્યો તાણીજી, આપ બંધાણા એ હેત જાણીજી ૧
(ઢાળ)–એવું હેત જાણી આપ બંધાણો, મોટમ નવ આણી મન વિષે,
ગુણ તમારા કાહાનજી, તે તો બ્રહ્માદિક પુસ્તક લીખે. ૨

ભાગ્ય મારૂં ખોલી જોતાં, નેહ હૈડે મુજને અ.પથી;
મોટમ વાધી મુજ તણી, તે તો તમ ચરણ પ્રતાપથી. ૩
મુને વ્રજ વહાલું અતિ ઘણું, શ્રી વૃંદાવનનો વાસ;
મુજ નિરગુણીયાંને ગુણીયલ કીધાં, રજની રમ્યા ખટ માસ.
સબળ સુખને આપીયું, અબળા તણે આધીન.
કામિની વિના ક્યાંઈ નવ ગમે, જેમ ઓછા જળમાં મીન.
એવા નિપુણ થઈને નાથજી, કરજોડીને માગે
એહ લીલા નરસૈંયો જાણે, જેને અમૃત રસનું

ચાતુરી ૨૩ મી–ચાલ તેજ.

સુણને સજની તું અમૃત વાણીજી, હું શ્રી યમુના તીરે
ચાતુરો માન ધરી થયો માનીજી, મારગ રોકીને

(ઢાળ)–દાણી ઉભેલો શ્યામણો, મુને
મળવા તે કારણ મન ઘણું, પણ મુખે
કહેવાય કહો કેમ મુખ થકી, શું
મુજ ચરણ સ્થંભ ઘાલી રહ્યો, જેમ

(વલણ)– હરણ મનનો
નારી નગ તણો

(ઢાળ)–મોર નારી નગ તણો,
જીવન જળમાં જઈ ભળ્યું
શીતળે તરપત પામું,
લજ્જા મૂકી તુજને
રીશ તુજને કેમ કરૂં, ૪
મુજને થયું તે તુજને
પ્રાણજીવનને મળવું ૫
લાવું તને સજની ૬
જાવા માન કરે છે
લીલાલહેર અંતર
સકળ મનોરથ
નરસૈંયો આનંદ ૧

ચાતુરી ૨૪ મી–લાલ તેજ.

વાહાલાજીને એહે થઈ હું ઘેલીજી, મળવા ઈચ્છુ મોહનને પેહેલીજી,
મેળવ મુજને સુણુ સાહેલીજી, ચઢ તુ વાહારે વેહેલી વેહેલીજી ૧
(ઢાળ)–વાહારે ચઢ તું વેહેલી વેહેલી, નહિ તો તન થાશે તાજ,
સાંભળરે તું સજની મારી, સ્હાજે પાલવ ને સાજ. ૨
તુ મેળવ મુજને વાલમો, તે વિના ઘણુ ન સોહાય,
સુખ સરવે વીસર્યું, ને દુખે દેહી અવટાય. ૩
તે વાત જાણી વીઠલે, અંતરની અવિનાશ,
એહ વેદનાને ચૂર કરવા, આવીયા તવ પાસ. ૪
કામિની કહે કામ વશથી, વર્તી ભૂદરજીને ભાવ,
તાપ તનના કોણુ હરે, તુજવિના મીઠા મહાવ. ૫
મહાવ મુજને દાન દીધુ, જીવન જાચુ આજ,
કોડ મનોરથ પૂરીએ, સીઝે તે મહારુ કાજ. ૬
(વલણ)–વહાલા તુજને આ તન આપ્યુંજી;
સ્થાનક તારુ એ મેં સ્થિર કરી સ્થાપ્યુજી ૭
(ઢાળ)–સ્થાપ્યું સ્થાનક સ્થિર કરી તે, પાછુ કોણે નવ થાય,
માન્યુ મન તુજ માહેરુ, તહા કોણે કાંઈ ન કહેવાય. ૮
ગોઠે નહીં તુજ વિના મુજને, વિલસીએ દિનરાત,
એ રસ જાણે કો નહીં, એક નરસૈંયાની જાત. ૯

ચાતુરી ૨૫ મી–ચાલ ધોળની.

ઓરા આવોને મારા નાથ, નિશાએ કયા ભાવ્યાજી,
એવી કુણુ સોહાગણુ નાર, જેણે લડાવ્યાજી. ૧
તમે શાને કરો સંકોચ, સગ ન લાવ્યાજી;
કેમ નવલ નારનો નેહ, મેલીને આવ્યાજી ૨
તારે મહાવર લાગ્યું છે ભાલ, ચિહ્ન ચરણ તાણુંજી;
એવા અજન મધુર રસાળ, અધિક શોભે ઘણુંજી ૩
એવા સુંદર સુભગ કપોલ, ડખ દીસે ઘણાજી;
એવા ગુણુ વિના હેડે હાર, નખશિખ નહીં મણાજી. ૪

એવી કકણુ કેરી ભાત, વાસે સોર પડીજી,
એવાં ગાઢ આલિંગન લીધ, ચતુર ચપે ચઢીજી. ૫
એમ જાણો ત્રિભોવન નાથ, રાજ ત્રિયાતણુંજી,
હવે શાને કરો છો સકોચ, આજ અતિ ઘણુંજી ૬
જે થયું તે ભલે થયું કાજ, હું થઈ રાજી ઘણીજી,
હવે કહોને વિસ્તારી વાત, રાત રમણ તણીજી ૭
(ઢાળ)–વાત રાત રમણ તણી, મુજને તે કહો નિરધાર,
એવી કોણ બળવત સુદરી, કોણે મનાવી હાર ૮
એવા મર્મવાયક માનનીના, સાભળ્યાં અતિસાર,
વળતા તે વાહાલો એમ વદે, તુ જીવન પ્રાણઆધાર ૯
તુજ વિના મારે કો નહીં, તું સત્ય વચન કરી માન,
હું શરણુ તારે સુદરી, દીજીએ ચુબન દાન ૧૦
એવા વચન વાહાલાના સુણી, સુંદરીએ કર્યું સનમાન,
નરસૈંયાચો સ્વામી રુદે લીધો, તજી માનુની મન અભિમાન. ૧૧

ચાતુરી ૨૬ મી–રાગ ધોળ.

સેજડીએ રમે સુદરી રે, વાધ્યો રગ અપાર,
મનમાન્યુરે માનનીનુ, મોહ્યા દેવ મોરાર સેજ૦ ૧
ચોળી ચીર બેહેકે ઘણુ, પહેર્યો નવસર હાર,
શ્રવણે ઝાલ ઝબૂકતી, પાયે નેપુરનો ઝણુકાર સેજ૦ ૨
રાખડલી રતને જડી, ગોફણો ફરકે અગ,
વેણી ગુથી ફુલતણી, સેથો પુરીને સગ સેજ૦ ૩
આલિંગન અબળા લીએ, ઊરમાંહે રાખ્યો નાથ,
અધર અમૃત પ્રેમે પાયે, કામની કઠે હાથ સેજ૦ ૪
વિલસીને બેહુ જણાય રસ ભર્યા, પીઉને ખવરાવે પાન,
અતિ આનદ વિનોદશુ, દેતા તે ચુબન દાન સેજ૦ ૫
પ્રેમદાની પ્રીતે કરીને, પ્રસન્ન થયા મહારાજ,
નરસૈંયાચો સ્વામિ ભોગવ્યો, સુખસાગર તરવા કાજ સેજ૦ ૬

ચાતુરી ૨૭ મી–રાગ દેશાખ.

અભિનવી વિદ્યા હરજીની જાણીજી,
યમુના કાંઠે જાતા પાણીજી,
પાલવ ગ્રહીને હરજીએ તાણીજી ૧

(ઢાળ)—પાલવમહીને હરજીએ તાણી, ત્યારે હું મન લાજી ઘણું,
હરએ ચુબન લઈ આલિંગન, કાજ્ય સરીવું મુજ તણું

(વલણ)—કાજ્ય સરીયું એનું ને મારજી,
વાહાલાજીનુ મુખડુ મેં ત્યા નિહાળ્યુજી,
વહાલાજીએ મુને હૈડામા ચાપીજી,
રસ નિરધાર ઘણો મુને આપીજી ૩

(ઢાળ)—નિરધાર રતિ છે રસ ઘણો, તમો જાણ્યો હોય તે જાણજો,
નરસૈંયાચા સ્વામી નગ રમતા, માણી શકો તે માણજો ૪

ચાતુરી ૨૮ મી–રાગ દેશાખ.

સાભળોરે સાહેલડી, જોબન મદમાતી નારરે,
ભજને સુંદર શ્યામળો, તારે સ્નેહ છે અપાર રે. ૧
માનની માન ન કીજીએ, શ્યામવડી કર શણગારરે,
વિલસતી વનમા આવીને, મેજડીએ સુંદર નારરે. ૨
વળની વનિતા એમ વીનવે, દૂતી સુણ કહું એક વાતરે,
મારા મદિરમા બાધા નથી, બહારે લોક કરે છે વાતરે. ૩
મારી સહિયર સમાણી સાભળો, દુરીજન બોલે માનરે,
જેને બ્રહ્માદિક પામે નહીં, મોટા મુનિવરને નાવે ધ્યાનરે. ૪
તે તુજશુ રગે રમે વાહાલો, પરમરૂપ નિધાનરે,
મહિલાએ મનમા ધર્યું, મૂકી હૈડાનું ગુમાનરે. ૫
ભૂધર સાથે ભાવશુ, તુ મળીને અતર ટાળરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી વિના, તુને કોણ લડાવે લાડ રે.

ચાતુરી ૨૯ મી–રાગ દેશાખ.

દૂતી તહા આવીજી, સુદરીને લાવીજી ૧
ચાતુરી ગવરાવીજી, મધ્ય મધ્ય નિશાણ વજડાવીજી ૨
ધવળ મગળ ગાયોજી, શ્રીજીએ મન ઉછાયોજી ૩

(ઢાળ)—ધરણીએ ચદન ઢળાવીયો, સોહાવીયો સુરત વીતાન,
ત્યા પધરાવો પદમની, સુખ કરે તે અમૃત પાન ૪

એહો સુભટ જીત્યો શામળો, તે ધરી હૈડામા ધ્યાન,
માહેલડી આનદ પામી, દીધુ કુવરીને દાન ૫
(વલણ) વહાલાજીને ઇહા પધરાવોજી,
નૃત્ય કરતાં આગળ આવોજી ૬
(રાગ)–નૃત્ય કરતા આગળ આવો, ને લાવો નવલા ભોગ,
મજ થઈ નાથને રીઝવો, ફરી કરાવો ભોગ. ૭
જીત્યો જદુપતિ એણી વેળાએ, હવે થયા બહુ સનમાન,
સુદરી શ્રીનાથ પ્રત્યે, મદમાતી દીસે માન ૮
(વલણ) મળી સખી મોરલીએ રમાડોજી,
માંહોમાંહે ભભેરીને ભમાડોજી,
લેહેરે મળ્યા મહાસુખ પમાડોજી. ૯
(રાગ)–લેહેરે મળી ને મળી મહા સુહાગણ, નિત્ય બોલતી અમૃત વેણ,
સુખ લેતા અમૃત ઝકોરી, તેને ઉધરતા કરણ મેણ ૧૦
ધન્ય ધન્ય નરસૈંયાચો સ્વામી, ધન્ય ધન્ય સખિ સમવેણ,
ધન્ય ધન્ય ભૂમિ જ્યા પ્રભૂ વિલસ્યા, ધન્ય ધન્ય દિન ને રેણ ૧૧

ચાતુરી ૩૦ મી–રાગ દેશાખ.

પીઉજી પધરાવીયા ઘર માય, એ સુખ કહ્યુ રે નવ જાય ૧
(રાગ)–જાય જામની રગ ભરી, રમણ કરતા રગ,
વદન નિહાળ્યુ વાહાલાકેરુ, ફૂલ્યુ અગોઅગ ૨
(વલણ) અગે આનદ ઘણો થાય,
વાહાલાજીને ભીડી હૃદયામાય. ૩
(રાગ)–ભીડીયો મેં ભાવ આણી, ભૂષણ અગે સારીયા,
સેજ રચીરે સોહામણી, નાના કુસુમ મેં આણીયા ૪
(વલણ) આણીયા મેં કુસુમ અપાર,
વાહાલાજી શુ કરશુંરે વિહાર. ૫
(રાગ)–વિહાર કરશુ કઠ લાગી, સ્નેહે ટાળશે કહાન,
સુરતસગ્રામે શ્યામળાશું, મૂકી મન અભિમાન. ૬
(વલણ) અભિમાન તજુ રે આજ,
વાહાલાજીશુંરે લોપી સઘળી લાજ ૭

(ઢાળ.)–લાજ લોપી કાજ સરશે,વાહાલોજી ઊરપર માહાલશે;
અધરે અમૃત પાન કરીને, અમશું અંતર ટાળશે. ૮
(વલણ) અંતર ટાળશેરે નાથ;
પ્રેમે ધરીને ભરશું બાથ. ૯
(ઢાળ.)–બાથ ભરશો નાથ સાથે, થાશે રજની રળિયામણી;
પૂરણ પ્રીતે પીઉજી મારો, મનસા પૂરે અમતણી. ૧૦
(વલણ)– મનસા પૂરણ વિલાસ;
વાહાલાજી શો ક્યારે હાસ. ૧૧
(ઢાળ.)–હાસ્ય કરતાં હેત વાધ્યું, પિઉ સેજએ પધરાવીયો;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતાં,મારે અંગોઅંગ સોહાવીયો. ૧૨

ચાતુરી ૩૨ મી–રાગ દેશાખ.

શ્યામળો સેજડીએરે મોહાય, શ્યામાજી ઉલટ અંગ ન માય. ૧
(ઢાળ.)–ઉલટ અંગે અતિઘણી, ચર્ણે તે શીશ નમાવીયું;
વિનય કરીને વિલસીયો તે, વાહાલાને મન ભાવીયું. ૨
(વલણ)–ભાવીયું વાહાલાજીને મન, તેં મુને કીધલો પ્રસન્ન. ૩
(ઢાળ)–પ્રસન્ન પ્રેમદા પ્રેમ તારો, એમ બોલિયા રે મોરાર;
તેં મુને વશ આણીયો, તે જાણજે નિરધાર. ૪
(વલણ.)– રસ ભરી રીઝીયાં નરનાર;
રેણી કીધલો રે વિહાર. ૫
(ઢાળ)–વિહાર કીધો ગ્રેહે ભાગ્યો, નયણે નયણ બહુ ઠર્યાં;
શ્યામ ને સ્વામિનીજીનાં, રંગે રમતાં હેડાં ગર્યાં. ૬
(વલણ)– વાહાલાજી છું તમારી દાસ;
તમે તો પૂરી અમારી આશ. ૭
(ઢાળ.)–આશ પૂરી પ્રગટ પ્રીતે, એ સુખ કહ્યું નવ જાય;
બોલ અમારા મનમાંહે, આણજો જદુરાય. ૮
(વલણ)– એમ કરતાં ઉદયોરે ભાણ;
વાહાલાજી તમે અમારા પ્રાણ. ૯
(ઢાળ.)–પ્રાણ અમારા તમો પ્રભુજી, માન માગું કહાન,
નરસૈંયાચા સ્વામી સદા સુજને,રેહેજો તમારું ધ્યાન. ૧૦

ચાતુરી ૩૨ મી–રાગ દેશાખ.

સફળ સુહાગીરે નાથ, વા'લાજીએ સાહ્યો મારો હાથ. ૧
(ઢાળ)–હાથ ગ્રહીને હૃદયમાં, ભીડી અંગોઅંગ;
નયણે નયણ તુરંગ વાધ્યો, શામળાને સંગ. ૨
(વલણ)– સંગ સોહામણી રે રાત;
વહાલોજી વિલસેરે નાના ભાત. ૩
(ઢાળ)–ભાત ભલીએરે વિલસીયો, સુર અતિ સંગ્રામ;
અધર અમૃત પાન કરીને, રંગે રમ્યો ચારે જામ. ૪
(વલણ)– સખિરે રસીયો યાદવરાય,
એનું મુખ નીરખતાં સુખ થાય. ૫
(ઢાળ)–સુખ થાય સાગર ઝીલતાં, વા'લો વિલસિયો સુખ ધામ;
સેજસું રમી રંગી શામળો, તેણે કીધાં પૂરણ કામ. ૬
(વલણ)– સખિરે કામ કેલ વિલાસ;
વા'લાજીએ કીધાં વિવિધ પેરે હાસ. ૭
(ઢાળ)–હાસ્ય કરીને હર્યું સર્વસ્વ, સોંપ્યું તન મન ધન;
અવર કો વાહાલું નહીં, તમ વિના પ્રાણજીવન. ૮
(વલણ)– ચાલ સખિરે જીવન મારુ કહાન;
રંગભર રમી તજી અભિમાન. ૯
(ઢાળ)–માન તજીને માંણીયો, સજી પુરણ શણગાર;
સખિરૂપે નરસૈંયો નીરખે, તે કૃષ્ણજીનો વિહાર. ૧૦

ચાતુરી ૩૩ મી–રાગ ધન્યાશ્રી.

હરી ઊર લીધલારે, પીધલો રસ ચારે જામ;
સ્નેહ ધરી વા'લો સંગમ આવ્યો, હું વિલસી સુંદરશ્યામ. હરી. ૧
સુણ સખિરે મારા બોલ, સેજડીએ થયોરે ઝાકમઝોલ;
પ્રાણ પીઉસું પ્રીત બાંધી, મેં કીધલોરે રંગ કલોલ. હરી. ૨
અધરે ધરી કીધો પાન, તેણે ગયું મારુ માન;
અંતર ટાળી એક જ કીધું, પામી વર હું કહાન. હરી. ૩
એ ધન્ય ધન્ય મારો નાથ, અમને કીધલાં સનાથ;
નરસૈંયે રંગની રેલમાં દીધી, હરી તાલી લીધી હાથ. હરી. ૪

ચાતુરી ૩૪ મી-રાગ દેશાખ.

આનેહજી આવો લવે પધાર્યાજી, બહુ શ્રમ કરીને હાર્યાજી ૧
સકલ લોકને તાર્યાજી, સહુ ક્રોધના તાપ નમાવ્યાજી ૨
ચરણ પખાળી ચર્ણોદક લીજેજી; પૂજા કરીને દંડવત કીજેજી ૩
અંગ સોહામણું સુખ દીજેજી; કામક જે જે અમથી કીજેજી ૪
બોલેછે મરકની વાતજી, અમારે તમ વિના નથી કો નાથજી ૫
હું સર્વે તજીને શરણે આવ્યોજી, કોહિ મનમાંહિ જે જે ભાવ્યોજી
શુ કહું શામાજીનો મચકોજી, બોલ્યાતા બેહુ જણ લચકોજી ૭
આજ પછી ન કરે કોયે ખચકોજી, નરસૈંયો નાખે નેહનો ભચકોજી ૮

ચાતુરી ૩૫ મી-રાગ દેશાખ.

આભળ સખી તારા નવલ રંગ, વાલોજી વિલસીયો રજની રમતા રે ૧. ૧
(ઢાળ)-પરગટ દીસે પદમની, તોરે વદન અંગોઅંગ,
તારા મદભર્યાં લોચન દીસે, મુખ બોલ વયણ તુરંગ. ૨
(વલણ)-સુરત સંગ્રામનાંરે નયણુ, વશ કીધો મહા મયણ,
તારા હસી રહ્યારે કપોલ, તારૂ વદન કોમલ શશિતોલ. ૩
(રાગ)-સખી તણા વચન સુણીને, હઇડે હરખ અપાર;
નરસૈંયાચો નાથ મળીયો, કીધલો વિવિધ વિહાર ૪

ચાતુરી ૩૬ મી-રાગ બિહાગડો.

મેજડીએ સોહાવતીરે, રમતી વા'લાજીને સંગ,
ભાવે ભજતીરે, મન વાધ્યો છે બહુ રંગ. ૧
કસુંબી કસણુ બહુ કસકસેરે, ઉરપર લહેકે છે હાર,
હારમા પુષ્પ અમૂલ્ય છે રે, જે સુગંધ આપે અપાર ૨
પિઉ સંગ વિલસતીરે, વદન નીરખી કરે અમૃત પાન,
ભૂજ બળ ભીડીનેરે, ઉરપર લીધલો કાહાન ૩
હાસ્ય કરતી ઉમંગી અબળારે, સબળ સનમુખ શ્યામ,
કોય કોયેં નવ ઓસરેરે, રંગ વાધ્યો અતિ સંગ્રામ. ૪
ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણનેરે, ધન્ય ધન્ય નારી વિલાસ,
ધન્ય ધન્ય નરસહિયો નિરખતોરે, હરખતા પોહોતી મનની આશ. ૫

ચાતુરી છત્રીસી સમાપ્ત.

ચાતુરી ષોડશી.

પદ ૧ લું–રાગ રામગ્રી.

લલીતા-સુણોજી સલુણા સેણજી, શાને ભરો છો નેણજી;
શું દુઃખ છે તમારે નાથજી, વહાલા કહોને અમને વાતજી.

ઢાળ.

વાત કહોને વહાલા અમારા, કાં ઠરી રહ્યા આસન;
શાને કાજે શામલા તમો, મુકોછો નિશ્વાસન.
વદન તમારું વાલમા, કરમાણું તે શાને માટ;
કપોલ કર કાં દઈ રહ્યા, ઉપનો તે શો ઉચાટ.
મહાવજી તમારુ વદન જોતાં, જનમ દુષ્કૃત જાય;
નાથજી તમારું નામ લેતાં, પતિત પાવન થાય.
જેને કરુણા હોયે તમારી, તેને સ્વપને ન શોક હોય;
તમે એમ કાં મૂઢ થઈ રહ્યા, અમને તે અચરજ જોય.
સુદ્ધ બુદ્ધ તમારી શામલા, શાને હરિ કહોને શ્યામ;
નયને તે આંસુ કાં ભરો, વૈષ્ણવના વિશ્રામ.
અંગે કોટી અનંગ શોભા, રોમ રોમ અભિરામ;
તમે કલા પાડી કયમ રહ્યા, સમરથ શ્રી ભગવાન.
સુખતણો સાગર સુકાયો, આનંદકંદ અવિનાશ;
કેશવ કારણ કહોને અમને, હું છું તમારી દાસ.
માધવ તમારા મન તણી, કહોને કરુણાનિધાન;
હું તેડીને લાવું તેહને, જે તમારું જીવનપ્રાણ.
નિમિષ માત્રમાં નાથજી, લાવી કરુ પ્રસંન;
વાત કર્તા વ્રજપતિ, ટળશે વડું વિઘંન.

મહીધર મનમાં ધરો ધીરજ, નહિ અકળાયાનું કામ;
નરસંઇયાના નાથજી, મને કહોને તેનું નામ.

પદ ૨ જું.

કૃષ્ણ—વળતા બોલ્યા જુગજીવનજી, પ્યારી રાધામાંહે છે મંનજી;
છે ભીખુભાનની કુંમારજી, તે મારાં નયણાંનો શણગારજી.

ઢાળ.

શણગાર મારા નયનનો, ઊર તણો એ છે હાર;
તન મન જોબન જુવતી, મારા પ્રાણનો આધાર.
અબલા તે નેહે અવતર્યો, મારો વ્રજ વિષે અવતાર,
વસે તે વ્રિજની નગરમાં, એમ નીગમ કહે નીરધાર.
શ્રી વિશ્વ ધાયે સુજને, વ્રિજનાર મારું ધન;
સર્વમાં શ્રેષ્ઠ સુંદરી એ, વેદવાયક માન્ય.
લલીતા તેસુ રંગે રમતાં, શ્રી વૃંદાવન મોઝાર;
અંગનાને ઊરે લેઈને, ભુજ ભીડ્યા તેણીવાર.
રસ રીતે પ્રેમ પ્રિતે, કરતાં સુધારસ પાન;
તે મલ્યા પછી શું થયું, માનુનીને વાધ્યું માન.
રાધા—લંપટ મેલી દેને સુજને, નીર્લજ સાથ શું નેહ;
મુજથી વહાલી વા'લમા, ઊર વિષે રાખી છે તેહ
કૃષ્ણ—કર મુકાવ્યા પાણથી, રમા ભરાણી રોષ;
વિનતા તે વન છોડી ગઈ, મુજને દઇ ગઈ દોષ.
ચતુરા ચિત્ત ચોરી ગઈ, પ્રેમદા લઈ ગઇ પ્રાણ,
મદનસર મારી ગઈ, કામની તે કામબાણ.
ક્યમ કર કહાં જાઉં હવે, ક્યમ ધરું ધીરજ મન,
તારા સમજો તારુણી વિના, ત્રયલોક લાગે શૂન્ય.
અપરાધ નહિ કંઇ માહરો, વિણ વાંકે કીધો ત્યાગ,
દોષ કોને દીજીએ લલીતા, એવાં અમારાં ભાગ.
સુખ દુઃખ હોયે મનમાં, તે તો સજ્જનને કહેવાય,
માનુનીને મળવાને કીજે, કાંઈક કરો ઉપાય.
આધિન છું હું તાહરો, તું જશ લેને જુવતી,
નરસૈંયાનો નાથ કહે, કરજોડીને એ વીનતી.

પદ ૩ જું.

લલીતા—વળતી બોલી લલીતા વાણીજી, તમે સાંભળો સારંગપાણીજી;
પ્રભુજી હું તમારી દાસજી, માધવ રાખો મન વિશ્વાસજી.

ઢાળ.

વિશ્વાસ રાખો મન વિષે, ધરણીધર ધરો મન ધીર;
હું મનાવું એ નારને, તમો ચૈતન્યમાં રાખો શરીર.
નિ:શંક થાઓ નાથજી, તમો ભક્તના આધાર;
તમને જે વહાલી વાલમા, લાવું તે વન મોઝાર.
અંબર લઈ આંસુ લુવો, કાં થઈ રહ્યા આર્સન;
તમને દેખું દોહેલા, તારે દાઝે તે મારું મંન.
માવજીરે મને સમ તમારા, કુંજે લાવું જુવતી;
શોક નિવારી સુખ કરું, તો જાણજો દૂતિ હતી.
પ્રભુજી તમોને આણુ સુંપું, વિવિધ વન ક્રિડા કરો;
કહો તો હું લાવું જુવતી, તમો શોક સઘળો પરહરો.
નિ:શંક થાઓ નાથજી, નહિ અકળાયાનું કામ;
કવિ—લલીતા ચાલી વન વિષે, શ્રી કૃષ્ણને કરી પ્રણામ.
વિનતા તે વન જોતી ગઈ, જ્યાં કામિનીનું ભૂવંન;
શોક સાગર અંગે આતૂર, રહી રહી કરે રુદંન.
હાર ચીર શણગાર ભૂષણ, કાંકણ કંકણ જેહ;
શણગાર સર્વ અંગ થકી, અબલાએ ઉતાર્યાં તેહ.
તે સોલ કળાએ શોભતી, (ત્રૈ)લોક્ય તારુણી સુંદરી;
શોકસાગરે પડી શ્યામા, લલિતાએ દીઠી અણુમણી.
કમળ સરખાં નયન દીઠાં, નિશ્વાસ મહેલે નાર;
નરસૈંયાના સ્વામી તે પ્રતે, લલીતા બોલી તે વાર.

પદ ૪ થું.

લલીતા—સુણો ભીખુભાન કુમારીજી, સુંદરી તું વિનતી મારીજી;
માનુની મન અવિધારજી, મહા વન ચાલો કરવા વિહારજી.

ઢાળ.

વિહાર મહાવન કરો ક્રિડા, શ્રી નાથજીસું નેહ ધરી;
નંદ[illegible] નંદન તહારે કાજે, આવ્યો તે વૈકુંઠ પરહરી.

શિવ, શેષ, વિરચી, સુરપતિ, ધરે તે સૌ કો ધ્યાન,
નીગમ નેતી નેતી ભાખે, વિસ્તાર શ્રી ભગવાન
જેને મળવા મુનિ મ્હોટા, કરે છે તપ અપાર,
તે તો પામે નહિ-નારી, તહારા પૂન્યનો નહિ પાર.
જેને કાજે જોગી જતી થયા, તજી તે સુખ સસાર;
નિમેશ સ્વપને તે નવ દેખે, તું પામ પુરુષોત્તમ સાર.
ભીખુભાન કુવરી તું જ ભાગ્ય મોટુ, પુન્ય તણો નહિ પાર,
તુજને મલવા માનુની, તલખે છે નંદકુમાર
કાંઈક કરુણા આણુ મનમાં, નહોર થઈ કાં નાર,
કંથ શું અધિક ન તાણીયે, તું માનને વહેવાર
બેહુ કરજોડીને તારે પાયે લાગું, મારી વીનતી અવિધાર,
તું વહાલી છે ગોકુળનાથને, પામી છે સુખ અપાર.
પીયુ સાથેરે પ્રેમદા, કહું છું અધિક મા તાણ,
જોબન આપો નાથને, તુ માની શકે તો માન.
શાને કાજે સુદરી, તું ધરી રહી છે માન,
નાથને વહાલી કો નથી, તારુણી તુજ સમાન.
કવિ-લલીતાનાં વાયક સાંભળી, શામા સજ થઈ તેણી વાર,
નરસૈંયાના નાથને, મળવા ધરે છે શણગાર

પદ ૫ મું.

—નુનીએ માન તજ્યું તેણીવારજી, શામા ધરેછે સોળ શણગારજી.
ટેવાને નદકુમારજી, મનમાં ધર્યો હરખ અપારજી.

ઢાળ.

હરખ મનમાં ધર્યો ઘણો, મંજન કર્યું તેણીવાર,
ચુવા ચદન અંગે કેસર, સુગધ લઈ અપાર.
ચીર ચપક સાડી પટોળી, ઓપતાં તે પહેર્યાં અગ,
ઘુઘટમાં મધુરુ હસતી, નારી નેપુ કુરગ
શીશ ફુલી રાખડી, નેણે તે કાજલ રેખ
લીલવટ સોહે ચાંદલો, વેણીએ તે વળગ્યો શેષ
નિરમલ મોતી નાકમા, શ્રવણે પેહેરી ઝાલ,
અધર અરુણ ઓપતા, ત્રાજવું શોભે ગાલ.

મોતીઆળી ઝરમર કઠે, ઉર એકાવળ હાર;
ચોળી પહેરી કસકસી, કર કંકણનો ઝણકાર.
ચુડિલો હાથે સોહામણો, બીડી મુખમાં જાણ;
કાંકણ સર્વ સોહામણાં, શાં શાં કરૂં વિખાણ.
ચરણે નેપુર ઘુઘરી, વીછુઆ તે અણુવટ સોહે;
નખ શિખ જાતાં સુંદર, મુનિ જનનાં મન મોહે.
હંસાગમની ગજગતિ, કટી કેસરીનો લંક;
ઉર અંબુજ બે ઓપતાં, મુખડું તે જાણે મયંક.
મુખડે તે મધુરું બોલતી, હલવે શું મોડે અંગ;
પત્નીને પ્રેમ વાધ્યો ઘણો, મળવાને શ્રીભગવંત.
અબલા તે સજ થઈ, પુરિયાં તે ખટ ખાણ;
નરસૈંયાના નાથને કાજે, લલીતાએ મુકાવ્યું માન

પદ ૬ ઠું.

રાધા-લલીતા સાંભળ મહારાં વચનજી, અંગમાં પ્રગટ્યો છે અનગજી.
તેણે કરી દાઝે મારૂં તંનજી, વેગે કરીને ચાલો મહાવંનજી.

ઢાળ.

કવિ-વેગે કરીને મહા વન ચાલી, મદન દલ લઇ હાથ,
જાયે લલીતા જાણ કરવા, સજ થાયે તહારો નાથ.
લલીતા-અનેક અબળા અનુભવી, પણ નાર મળી કોય;
સુરપણું હું શિખવું, તું રહેને ત્યાં જોય.
પૂર્વ દિશાથી પ્રકટ્યો, સોળ કળાનો ચંદ;
નયણે તે દેખી નારને, ડગવાને લાગ્યા દીગંજ.
મયંક મન ઝાંખો થયો, શશિ તે તેણીવાર;
એ કલંકી કેમ થાય, તહારૂં તેજ અપાર.
મહાવન અતિ રળિયામણું, શોભા તણો નહિ પાર;
હાસ્ય કોકીલા શબ્દ સોહામણા, મધુકરનો ગુંજાર.
ત્યાં મોર શબ્દ સોહામણા, ચાવક નવલ વીર;
ત્યાં અનેક પક્ષિ શબ્દ કરે, શીતલ જમુના નીર.

પદ ૯ મું.

સુંદરી પામી અતિ ઉલ્હાસજી, કરતાં કામ રસ ભોગ વિલાસજી;
વિલસાવવા બેહુ વાસજી, હુતો નરસૈંયો પાસજી.

(ઢાળ)-પાસ રહીને નયન નિર્ખ્યો, અનુભવ રસ થયો જેહ;
જેવી લીલા નજરે દીઠી, સુખડે તે ગાઈ તેહ.
દીવી તે મહારે હાથ દીધી, કહે નરસૈંયો આ નિધ જોઈ;
વિલાસ ગોકુલનાથનો, ભૂતળ ગાયો સોઈ.
બલ અધિક કરી કરુણા, આપીયો કર તાલ;
હું સુખે લાગું ગાન કરવા, પ્રસન્ન થયા ગોપાલ.
ભામનીમાં ભળી ગયો, જેમ સાગરમાં રતન;
મહારસમાં ઝીલીયો, આનંદ પામ્યો મન.
ભાવ જાગ્યો નયનમાં, ઉપજ્યો મનમાં નેહ;
માનુનીને રુડી મનાવી, દૂતી થઈ તેહ.
જે રસ શંકર કોઇ દિન દેખે, હું ઝીલી રહ્યો તે માંહે;
મહારસમાં મહાલિયો, તે શંભુ કેરી સાહે.
કૃપા હવી ભોળાનાથની, તેણે દીધી તે મુજને આશ;
રકને રિધિપત કીધલો, કાપયો તે ભવનો પાસ.
અનાથ હુંને સનાથ કીધો, પાર્વતીને નાથ;
દિવ્યચક્ષુ આપ્યાં મુજને, મસ્તક મેલ્યો હાથ.
તેના તે ચરણ પ્રતાપથી, પામ્યો તે પ્રેમ નિધાન;
પછી ગોપેશ્વર નાથનું, અવનીપે શું કરુ ગાન.
ભાભીએ ભાગ્ય ઉદે કર્યાં, મને કહ્યાં તે કઠિણ વચન;
ત્યારે નરસૈંયો નિરભય થયો, પામ્યો તે જુગજીવન.

પદ ૧૦ મું.

લલીતા-બેહેની તું સાંભળ માહારી વાણીજી, બોલી ત્યાં સખી શહાણીજી;
રસ ભર્યાં દીસે તારાં નેણુજી, શિરથી છુટી તે તારી વેણુજી.

(ઢાળ)-વેણું છુટી કસણ ત્રૂટી, ઉલટાં સે દીસે અંગ;
સારું કહેને સૈયર મહારી, ક્યમ રમી પીયુની સંગ.

હાર તણાં તે ડસણ હૈયે, અંગ છે કુમકુમ રોલ;
અંગે તે રેખા અતિ ઘણી, મુખ ભર્યાં જે તબોલ.
કપોલ તારા હસી રહ્યા, મુખડે તે પ્રગટ્યું નૂર;
દસન નખ દીસે ઘણા, અબલા તે તારે અધૂર.
પિયળ પુરી રહી અધુરી, ટળી તે કાજલ રેખ;
બોલ અભિવન બોલતી, વનિતા તુંરે વિશેક.
તીલક પીયુનું લલાટ તારે, દરપણ લઈ મુખ જોયે;
પીતામ્બર કહાં પલટ્યુ, નીલામ્બર તારુ ન હોયે.
કૌસ્તુભ મણિ તું કેનિ લાવી, નહિ એકાવલ હાર;
પાલટી આવી પ્રેમદા, મુજને કહેને વિચાર.
ચુવા ચંદન કુસુમ પરિમલ, અંગ માંહે સુગંધ;
હું જાણું છું હે સખી, તુંને મળ્યો તે નંદનો નંદ.
સ્વેદ શીતલ અગ તાહરુ, તે દેતું મન સાખ;
સંકોચ શાને કરો શ્યામા, મુજ આગળ તું દાખ.
ઉચું જોને અંગના, કયાં ઢાળે નીચાં નેણ;
વણ કહે સર્વે લહું, તું સતાડે જોને વેણ.
સુરતનું સુખ કહેને મુજને, મા ધર મારી લાજ;
નરસૈંયાનો નાથ તુજસું, વિલસીયા છે આજ.

પદ ૧૧ મું.

રાધા—સજની સુરતનું સુખ જેહજી, સાંભળ તુજને કહું તેહજી;
જે અનુભવ્યો રસ આજજી, મુજને આવે લાજજી.
(ઢાળ)—કહેતાં મુજને લાજ, એવી લીલા થઈ જેહ;
તુજને કહું છું તારુણી, તું ગુપ્ત રાખજે તેહ.
રખે કોને જણાવતી, વ્યભિચારિની એ વાત;
શ્યામ સજોગી રસનો ભોગી, વનમાં મળ્યો વ્રજનાથ.
કર ગ્રહ્યો મારો કામીએ, કે ભલે આવી ભામિની;
આવ અબલા આપણ બેહુ, ક્રીડા કીજે કામિની.
અમૃત એના નયનમાં, એવો એ ઘનશ્યામ;
હું અગ ફુલી થઈ ઘેલી, કામીએ જગાડ્યો કામ.

ત્યાં કદમ અતિ રળિયામણુ, તેની તે શીતલ છાય,
હું માન વધારું તાહરુ, તું બેશ મારી માય
કવિ–ત્યાં સમિર ત્રિવિધ પ્રકારનો, લાવિયે તે બહુ સુગધ,
કુંજ ભોવનમા ગઇ ચાલી, ધ્યાન ધર્યુ મુકુદ.
મહા મતિએ જપે જેગી, તેનુ ધ્યાન ધર્યું મન ધીર,
તતકાળ તેનું ધ્યાય ધર્યું, સુધ ના રહી શરીર.
રાધે રાધે કરે માધવ, જપે તે સારગપાણ,
નરસૈંયાના નાથને, લલીતાએ કીધુ જાણ.

પદ ૭ મુ.

લલીતા–લલીતા કહે સાભળો મારાવાલાજી, સુદરી છે મહા રિસાલાજી
પેરે પેરે લાવી છું નાથજી, આવો સોપુ તમારે હાથજી

ઢાળ

આવો તમારે હાથ સોપુ, સાભળોને મારી વાત,
મત્સર છે ઘણો નારને, તમે નમીને તેડો નાથ.
કવિ–એવા વાચક સાભળી, આનદ પામ્યા મન,
ચિંતામાથી ચાલી આવ્યા, જુવતિનારે જીવન.
સામ સામા ચાલી આવ્યા, નયણે તે નિરખી નાર,
કૃષ્ણજીએ લલીતાને આપ્યો, કૌસ્તુભ મણિનો હાર
લલીતા–કુવરીને કરમા આપી, લોને તમારુ તન,
સલુણી છે કુવરી શામળા, કરજો એનુ જતન.
બહુ પેરે સુખ દેજો, કરજો તે વિવિધ વિહાર;
ઈચ્છા ને એની પૂરજો, રમી રજની માસ અપાર.
કવિ–કુંજ સમિપે આવિયા, કુવરીને તેડી કુમાર;
એકાત સ્થાને રચી સૈયા, મળી કરે રે વિહાર
ભુદર તે ભીડી હ્રદેશું, ચુબન લીધુ ગાલ,
અમિઓ તે રસ પ્રીતે પીએ, કદ્રપ રસ રમાલ.
તેજસમે રસ તેજસ્થાને, ઉપજ્યો તે અધિક આનદ,
રસિક જનને પાન કરવા, મુકીઓ તે નજ સાજન.

મુખ જડ પામે કહાં થકી, અન્ય ઉપાસીક જેહ;
જેને કૃપા હોય નાથની, નિઃશંક પામે તેહ.
રસિકના રસ આગળે, અમૃત શું લેખાય;
નરસૈંયો જુગો જુગ અવતરી, વિહાર ચરિત્ર એ ગાય.

પદ ૮ મું.

મહાવન શ્યામની ને શ્યામજી, કરતાં કોટી કલા કામજી;
નંદ નંદન પુરે મનની હામજી, ભુજ ભરી રમે ચારે જામજી.
(ઢાળ)—ભુજ ભરી ચારે જામ રાખી, ભોગવે રસ જામિની;
અબળા તે ઉર બળ કરી પિયુને, કુચપર લીધો કામિની.
સરોજ સકોમલ સુંદરી, માલતીની પેરે મુકુંદ;
ભમર થઈ પીયુ ભોગવે, સુધારસ ગોકુલચંદ.
સુરત સાધના સઘળી રાગિની રમે કોટી કલા કરી;
મુદિત થઈ ત્યાં માનુની, લજ્જા પિયુની પરહરી.
મૃગાનયની કરે મરકલા, મોહની પિયુનુ મન હરે;
અતિ નિકટ નાગર નાગરી, વિવિધ વન ક્રીડા કરે.
પ્રેમદા સાથે પ્રેમસું, પિયુડો અતિ રંગે રમે;
અધર ડસી કુચ કર ગ્રહી, કૃષ્ણ કદ્રપને દમે.
ભુજ બલ ભીડી બાથશું, કસકસે બહુ કામિની;
કનકવેલ કેસમાંહિ લપટી, જાણીયે ઘન દામિની.
ચુંબન ચારુ કપોલ પામી, પ્રેમસું પિયુડો દિયે;
સુડીલો તે થઇને શ્રી હરી, અમૃતપે રસ મુખમાં દિયે.
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાલમાં, બ્રહ્મલોક ને કૈલાશ,
વૈકુંઠમાં સાગર સુતા તે, કરે રસની આશ.
ધન એ દિવસ ધન એ શોભા, ધન ધન તે રાધિકા નાર;
ધન ભોગવે વ્રજવનિતા, કરે કૃષ્ણ સાથે વિહાર.
શ્રી વંદ્રાવન જમુના તીરે, બંસીબટે રસ જામિયો;
પ્રેમે પીયા રાસ રમિયા, ત્યાંહ નરસૈંયો ઝુલી રહ્યો.

કસણુ તે ચોળીતણાં, ઉર બળે ત્રૂટ્યાં તેહ;
મેં નીલાબર નવ જાણિયું, કટીથકું ખસીયું તેહ.
પ્રેમતણો સાગર ઉલટ્યો, વાધ્યો કામ અપાર;
જઈ કામીને કઠે વળગી, મારુ ચિત્ત ચવ્યું તે ઠાર.
ઉછગે લીધી વાલમે, વિવિધ વિલાસ્યા શ્રીહરી,
જેણે ગોવરધન કર ધર્યો, તે મેં રાખીઆ ઉર ધરી.
આલિંગન દીધુ શામળે, કરે ભીડ્યું તન,
અતર ટાળી એક કીધી, મનાવ્યું તે મારુ મન.
શ્યામ સુકોમલ અગ પીયુનુ, કઠણુ કુચ ફલ માહેરાં;
નાથજીની ભુજે બાથ ભરતા, ખૂચ્યા કૂચ ફલ બેહેરા.
ચુબન ચારુ કપોલ સરસી, અધર ડશી કરે પાન,
રતિપતિ રણજોધ જીત્યો, મદને તે મૂક્યું માન.
આજના સુખતણી શામા, સક્ષેપે કહું તુજ સુંદરી,
વિસ્તાર તેહનો નરસૈંયો, ભૂતલ કહેશે અવતરી.

પદ ૧૨ મું.

રાધા—સજની સાભળો મ્હારા વચનજી, ધીર રાખજે તારુ મનજી;
જે સુખ પામી આણે તનજી, આજ હું ગઇ હતી મહાવનજી.
(ઢાળ)—આજ મહાવન હું ગઈ હતી, મસ્તક મહીનો ભાર,
કારમો આવ્યો કુજમા, નટવર નદકુમાર.
વહાલમાં એણે રોકી વનમા, હું કરુ તે કુણ ઉપાય,
આજ તે જાણી એકલી, મહાવજીમા કરશો અન્યાય.
મળવુ તે ખોટુ મન વિના, ઘેલા ન થાઇએ ગોવિંદ,
ચીર મ્હારુ ફાટશે, તુટશે તે ચોળી બધ.
વળજો મા રહો વેગળા, ફુટશે તે મહિનું માટ,
માણુસમા મ્હારે મ્હાલવું, તમને તે નહિરે ઉચાટ.
કૃષ્ણ—મેલ મહીડુ શિરથકી, તું ધીરજ રાખજે મન,
આવ અહીં દેખાડુ તુજને, મારુ તે કુજભુવન,
રાધા—શીતલ શૈયા પાથરી, રચ્યો તે રગ વિલાસ,
અનેક રસ પીએ અનુભવી, કરે મન ઉલ્હાસ.

હું હુંતીરે જોબન સમે, કુચ ફલ પીયુડા જોગ;
કોમલ કર લઇ સોંપીઆં, કરવાને રસનો ભોગ.
અમર ફલ લઇ આપયું, મેં પીયુના મુખ માંહિ;
રસ પીએ રસીઓ પાય મુજને, આનંદ પામી ત્યાંહિ.
કંઠ ઘાલી બાંહેડી, ચુંબન લીધું કપોલ;
સંગ્રામનું સુખ શું કહું, કરતાં તે રંગ કલોલ.
વદન સકોમલ શ્યામનું, કરતાં તે નયને પાન;
નિર્ખતાં ધીરજ ટળે, કંદ્રપ કોટી સમાન,
રમતાં રંગીલે એમ કહ્યું, જુવતી તું પ્રાણજીવંન;
સર્વમાં તું વડી સુંદરી, તું માન વેદ વચંન.
અકળ ગતી એની કોઇ નવ જાણે, નહિ કોને આધીન;
વન આવી વચન બોલે, મુજ આગળ થાય દીન.
સાહી લીધી શામળે, એની વાત કહી નવ જાયે;
જાવા ન દેતા મહાવજી, કર ગ્રહીને લાગે પાયે.
એટલા દીવસ હું નવ જાણતી, રહેતી હતી આસન;
હાવે તે ક્ષણું મેલું નહીં, વેંધાણું મારું રે મંન.
સંસારનું સુખ શું કરૂં, ન ગમે ઘરની વાત;
નરસૈંયાના નાથ સાથે, વિલસી દિન ને રાત.

પદ ૧૩ મું.

રજની આવી જુગનીધાનજી, ઇચ્છા હુતી રમવાને મંનજી;
સજની આજ મહારે મંનજી, પ્રેમે પધાર્યા પ્રાણજીવંનજી.
(ઢાળ)-પ્રેમે શું પધરાવીઆ, મેં તો સાંજ સમે તે શ્રી હરી;
ચરણ ધોયા પ્રેમશું, મેં તો સેજલડી ફુલની કરી.
કૃષ્ણની તે કપુર લઇને, અગરે કીધી આરતી;
પ્રેમે પીયુનું વદન જોતી, તન મન ઉપર વારતી.
પ્રથમ સંગમ પીયુજી શું, રમવાનેરે મારુ મન થયું;
લજ્જા તે લોપી નવ શકું, સુખડે તે નવ જાએ કહ્યું.
જોબન મારુ જાગીયું, કામાતૂર અંગે હું થઈ;
ભાવ નયનમાં જણાવીઓ, ત્યારે પ્રેમે મુને કરે ગ્રહી.

લજ્જા લોપી અંગ સુંપી, પ્રેમે પીયુજીને મલી;
રમતા તે રસબસ એક થઈ, જેમ દૂધમાં સાકર ગલી.
સહિયર હું બોલી શ્યામને, સંભાળ અંગ તાહેર;
અનેક રામા સંગ રમીયો, પણ આજ જો પ્રાક્રમ માહેર.
સનમુખ થાને શામળા, કરવાને રણ સંગ્રામ;
આજ તહ્મારા મન તણી, પૂરુ તે સઘળી હામ.
મુજ અબળાની આગળે, કાયર ન થઇએ શામળા;
સાવધાન થઈને શીખવું, રતીરણની સઘળી કળા.
ઉપર લીધો વાહલમો, કુચ બંધન તુટ્યાં તડતડી;
સુરતની સાધન સાંધવા, હું જોદ્ધા સાથે આથડી.
નાથ સાથે બાથ ભરતાં, ધસીને રે લીધો ઉર;
અધર ડંસ ડશીને મૂકીયો, ત્યારે લડથડ્યો મહા શૂર.
બાલપણમાં અતી બળીયો, ગોવરધન કર તોલીઓ;
તે સુભટને મેં તારુણિરૂપ, રંગમાં તે રોળીઓ.
ભ્રુકુટી ચઢાવી નયન જોડી, મેં મારીયાં તે મોહનાં બાણ;
કામિનીની આગળ કાયર થઇને, માગવા લાગ્યો માન.

કૃષ્ણ—શરણું રાખો સુંદરી, હું તુજ આગળ ઓચરું;
દીન જાણી દયા આણી, પ્રેમશું ઊરપર રમું.
રાધા—આજ પછે હે વાલમા, મોટપણું આણેશ ન મંન;
લઘુવેશ જાણી દયા આણી, મૂકું છુ પ્રાણજીવંન.
સ્વાસ ભરાણો હે સખી, સ્વેદ કણ અંગે ઝરે;
મુજને તે જીત્યો જુવતી, કાયર થઇ પીયુ કરગરે.
કૃષ્ણ—અબલા તે મારુ અંગ દુઃખે, ભીડીશ મા રે ભામિની;
કઠણ પયોધર તાહરાં, મુજને તે ખુચે કામિની.
અમૃતપેં અદકું હતું, મુજ કને ફળ જેહ;
પછે પીયુના મુખમાંહી, પ્રેમશું મુક્યું તેહ.
પ્રસન્ન થયા પીયુ પાન કરતા, રમીયાને મન તે રસ ગમ્યો;
ચુંબન લીધુ હસી હસી, પ્રગટ થઈ રંગે રમ્યો.

કુસુમ પેરે રાખીઓ, ઉર ઉપર ચીરે જામ,
હોંસ હતી મનમા પિયુના, પૂરી તે સઘળી હામ
સફ્લ તે રજની આજની, ધન ધન મારો અવતાર,
નરસૈંયાના નાથશું, રગ રમ્યા તે વિહાર

પદ ૧૪ મું.

રાધા—સજની સાભળ મારી વાતજી, ધન ધન આજની રાતજી;
હસતા ડોલતા આવે સાથજી, ભોવન પધાર્યો મોરો નાથજી
(ઢાળ)—ભૂવન પધાર્યો નાથ મોરો, અબલાને સુખ આપવા,
કોટી કદ્રપ થયા કામી, નાથજી મુજ વશ હુવા
નવલ સજ્જા પુષ્પની, ભુવન અતિ રલીઆમણું,
ચોદશ દીપક જલહલે, હરખ ઉપનો મન ઘણું
શણગાર કીધો શોભીતો, નયને કાજલ સારીઆ,
કટાક્ષ સરખા કસણુ કસીને, કામીના ઊરમા મારીઆ
શ્યામ સુંદર વદન જોતા, અનગ અગે સજ થયો,
રતિપતિ રણયુદ્ધ કરવા, સુભટને તે મેં કર ગ્રહ્યો
નાથજીને ભુજ બાથ ભીડી, હૃદયામા લઈ ચાંપીઓ,
સુભટ નરમા શૂર કહાવે, તે મારી આગલ કાપીઓ
મદનમાતી શ્યામ સગે, રતિ રગ રસમા રમી રહી,
પીન પયોધર આણુ પિયુને, અધર મુખડે રહી સહી.
તૃપ્ત ના થયો પિયુ પીતા, પછે તે હું લાજી રહી.
ચોલીતણા બધ ત્રૂટયા, શરીરે શીતલ થઈ
મેહેલ માવા હું માન માગુ, મારા નાથ હું તૃપ્ત થઈ;
ચાર જામ સગ્રામ કરતા, રજની સઘળી વહી ગઈ
દરપણ લઈને વદન જોતા, અધર ડસ દીસે ઘણા,
નીરગુણ તારા જોને કામી, નીરલજે કાંઈ ન રાખી મણા
કહ્યુ ન માને હો સખી, ભુજ બાથ ભીડીને રહ્યો,
સુરતનો સગ્રામ સજની, બાળપણનો તુજને કહ્યો
એણી પેરે રસપાન કરતા, નાથ નયણે નીહાલતી,
પિયુને અગે પ્રેમ વાધ્યો, પલક પાછી ન વાલતી.

અનગ આપદા અગ ટાલી, તન તે શીતળ થઈ રહ્યુ,
તે સમાન સુખડુ સજની, મુખથી નવ જાએ કહ્યુ
મારા સમ કોઇને મા કહેશ, એ વાત મનમા જાણજે,
વિહાર ચરિત્ર વિહાર લીલા, નરસૈંયો થઈ માનજે

પદ ૧૫ મુ.

રાધા-રસનીધાન આજની રાતજી, જાગો મહારા પિયુજી હુવો પ્રભાતજી,
દીપક જોત ક્ષણું ક્ષણું થાયજી, પખીડા રાગ પચમ ગાયજી
(ઢાળ)-પંચમ ગાએ પખીઆ, પૂર્વ દીશાએ રવી પ્રગટિયો,
સારી જામ સગ્રામ કરતા, હજી તે તૃપ્ત નવ થિયો
રવી ઉગ્યો ને ઇંદુ આથમ્યો, ગૌ દોહ્યાની વેળ થઈ,
સાસુ ને નણદ પુછશે, મારા કથ કહેશે કયા ગઈ?
તેને ઉત્તર આપવો, ને રાખવો કુલનો ધર્મ,
પરવેદના જાણો નહિ શામલા, નહિ તુજને શર્મ
હવડુએ તાહારા મનમા, જાણને શુ થયુ શ્રીપતી,
ભુજ બાથશું ભીડી રહ્યો, મુક્તો તે મુજને સેં નથી.
કઠ વલુધી બાંહેડી, પિયુ પોઢીઆ નિ:શક,
લક્ષણુ તાહરારે શા કહું, ભુડા દીસે છે ઢગ.
પૂરવે હતું પોતાતણું, એમ નીરગુણ નાથ ના રહી,
આજુની શીખામણ શામલા, નહીં આવુ ફરી વેચવા મહી.
હું તુજ સરખી નવરી નથી, મારે ઘેર ઘણેરુ કાજ,
પ્રાત સમે પિયા ભોવન જાતા, આવે છે મુજને લાજ.
રેણી સમે રસ ઉપજે, સયોગે રગની રેલ,
કરજોડીને માન માગુ, માવા તે મુજને મહેલ.
વાટે જાતારે વાલમા, મુજને દેખે દુરીજન,
નરસૈંયાના નાથજી, મારુ દૂર છે ભોવન

પદ ૧૬ મુ.

રાધા-કૃષ્ણ અત્યે રગે રસીઆ તે કયા રેણુજી,અરુણુ ઉજાગરા રાતા નેણુજી
અધર ભર્યો રગ તબોલજી, કાજલ રેખા તારે કપોલજી

(ઢાળ)–કાજલ રેખા કપોલ સોહે, તીલક ખડીત તાહેરુ;
વિભિચારી બોલમા વાલમા, તો મન માને માહેરુ.
અટપટી શીર પાઘ લટકે, કેસરને ફુલે ભરી,
અબીલ ગુલાબ ને ચુવા ચદન, શોભે નાભી શ્રીહરી.
કકણ કોમલ અગે ખુચ્યા, રેખા દીસે નખ તણી,
જેશું રગે રમ્યા રજની, વેગે પધારો તે ભણી.
આ નીલાંબર કેઈ નારનુ, તમો સાચુ કહોને સમ તેહના,
આધીન થયા પ્રભુ તેહને વહાલા, લાવ્યાને ક્યાથી રેણમા.
કૌસ્તુભ મણિ આ ક્યા વીશારી, નવસેરો પહેર્યો કહી નારનો,
રીશ મા આણો મન વિષે, મુને કહોને સુખ વિહારનો.
કઈ ભામનીએ ભોગવ્યા, રજની તે ચારે જામ,
કોમલ અગે કેમ ખમ્યા, રતિપતિ રણસગ્રામ.
વેગે પધારો ભુવન તેને, હું આવુ તમારે સગ,
શ્રીહરી સુખ દેખાડ તારુ, રમીઆ તે જેશુ રગ.
હાવે તેને પ્રસન થઈને, હું આપીશ ઉરનો હાર,
નરસૈંયાના નાથજી મારી, વીનતડી વારવાર.

દાણ લીલા.

જાગો જાગો રે શામળા, જગાવે જશોદા માત;
જાગો રે સહુ જન જાગિયા, જાગોને હુઓ પ્રભાત.
જશોદાએ જદુપતિ જગાવિયા, ઝાલી સુવર્ણ ઝારી હાથ;
વદન પખાળો મારા માવજીરે, આરોગો શ્રી જદુનાથ.
જશોદાએ જદુપતિ જગાવિયા, આરોગાવ્યા જગદાધાર;
ધેન છોડીને વાહાલો સંચર્યો, મોહન મદન ગોપાળ.
મોરે તે શ્રીરગ શામળા, જીરે કેડે તે સઘળી ગાય;
બળદેવ કોટે આંચડી, પ્રભુ વૃંદાવન જાય.
ઇંદ્રાદિક જગ મોહિ રહ્યું, મોહન મધુરો ચરાવે ગાય;
જીરે બજાવે રુડી મોરલી, દુઃખ દળદર ભંજન થાય.
ગાયો ચારે છે ચોફેર ફરી, જીરે ગોવર્ધનને માળ;
બળભદ્રે કુંસો પાડિયો, શીંકું બાધ્યું ડાળ.
કો કહે છે કૌવચ લહી, વાહાલા અંબરીષને કરે આળ;
અન્યો અન્ય માને નહી, હરિ દેવા લાગે ગાળ.
જ્યમ જ્યમ કૌવચ ખાજુએ, જીરે ત્યમ ત્યમ રુએ બાળ;
બળભદ્ર સામું જોઇને, હરિ હસિયા મદન ગોપાળ.
મરકટ કોટે સાંકળાં, જીરે પુમતડાં લળકે કાનઃ
શૃંગાર સર્વ સજાવિયા, તેણે વિચિત્ર શોભે વાન.
છોડી છોડી નાંખે માંકડાં, બાંધે બાંધે નંદકિશોર;
મરકટ માને નહીં માવનું, ત્યારે કરે ઝાઝું જોર.
ઉખાણો સાચો થયો, જીરે મરકટ કોટે હાર;
છોડી છોડી નાખે માંકડાં, બાંધે બાંધે નંદકુમાર.

ગોવાળિયા મંડળી મળી, ઉભી ગોવર્ધનને માથ;
કૃષ્ણ આરોગે રૂડા કરમદા, આહીરડાંની સાથ.
ચાખે ને ચખવી જુવે, વહાલો પીએ પીવડાવે ખીર;
જમી જમાડી પોતે જમે, હરિ હળધર કેરો વીર.
ભમાણું તે લે વહાલો વેંહેચતાં, તતક્ષણ આરોગી જાય;
જેનું દેખે વહાલો વાધતું, તેનું પડાવી ખાય.
ગાયો હીંડી ગોવર્ધન ભણી, જીરે ક્ષણું એક લાગી વાર;
વારો આવ્યો પ્રભુ તમ તણો, તમો વાળોને દીનદયાળ.
કર ગેંડી લઇ ઉભા થયા, ધાડે સ્વરે બોલાવી ગાય;
હીંડે વૃંદાવન શોધતા, ચૌદ ભુવનનો રાય.
સિંચાણી બગલી ને સારસી, પારેવી ચાતોર મોર;
પીળી ધોળી ને કાજળી, બોલાવે નંદકિશોર.
ગોવર્ધન ચઢી વાહાલે ચિંતવ્યું, દૂર દીઠી અનોપમ નાર;
તેજે ત્રિભુવન મોહી રહ્યાં, જીરે નરખે નંદકુમાર.
દોડી વહાલો પહોંચી વળ્યા, પુછ્યું કેની તમો છો નાર;
હીંડો છો સૌ મલપતી, નચવો ઘુંઘટમાં નેણ ઝલકાર.
છો રે રંભા કે રે મોહની, કે છો રે આનંદ કે ચંદ;
કે રે પાતાળમાંની પદ્મની, એવો વિચાર કરે ગોવિંદ.
નહિ રે રંભા નહિ રંનાદેવી, જી રે નહિ આનંદ કે ચંદ;
બ્રખુભાનની કુંવરી છું, રાધે બાળમુકંદ.
ગોકુળ મથુરાં જાઉં આવું ને, શું રે થયા અજાણ;
હું રે ગોકુળની ગોવાલણી, પ્રભુ ના આપું મહીનાં દાણ.
મુખ ભર્યું એનું મોતીએ, જી રે અમર વાસિક વેખ;
સુંદર સોહિયે રાખડી, નયણે કાજળ રેખ.
ચૂડી મુદ્રિકા ને બેરખી, મુખે ચાવંતી તંબોળ;
વૃન્દાવનમાં સચર્યાં, જી રે સજીને શણગાર સોળ.
મોર મુકુટ વાહાલે શિર ધર્યો, મકરાકૃત કુંડળ કર્ણ;
પીતાંબર વાહાલે પેહેરિયું, જાણે ઉપમા મેઘજ વર્ણ.

પદ ૩ જું.

સ્વામી સાચુ કહ્યુ, બોલવુ નવ રહ્યુ, કથના વચન તે વેદ વાણી,
ભવતણું નાવ તે, ભક્તિ ભૂધરતણી, તેહ હું ઓછવુ સ્નેહ આણી સ્વામી
નથિ હરિ વેગળા, ભક્તિ ભાવે મળ્યા, રાય ને રંક તે એક ઘાટે,
લખપતી કોટિધ્વજ, મન નાણે રતી, શક સરિખા ત્યાહા નહિરે સાટે. સ્વામી
બ્રહ્મણ્ય દેવ, દયાળ શ્રીકૃષ્ણજી, નિજ જન જાણિને સુધ લેશે,
પ્રીતની રીતે, જાય નહિ વીસરી, બાળલીલાતણા ચરિત્ર કહેશે. સ્વામી
"નથી કાંઈ ઓઢવા, ભેટ લેઈ જવા, કેમ કરી જાણશે કૃષ્ણ કામી,
દત્ત (?) નથિ આપણું, વદન લજામણું, નિરખતા લાજે નરસૈંના સ્વામી." સ્વામી

પદ ૪ થુ.

વીનતિ વળી કહું, ભેટ લાવી દઉં, પોતિયે તાદુલ ગાંઠ બાધો,
જાણશે થોડુ ઘણું, ભાવ ભોજનતણું, ધન્ય કૃષ્ણસુ સ્નેહ સાધો. વીનતિ
ભિલડીના બોર તે, ભાવે આરોગિયા, જૂઠું અન્ન આહિરનુ લીધુ,
ભક્ત વિદુરની, ભાજી ભાવે જમ્યા, ભૂપનુ નોતરું પાછું કીધુ વીનતિ
પેરે પેરે પાડવ, કષ્ટ નિવારિયા, ભક્ત કારણ કઈ દુષ્ટ તાર્યાં,
ઊંચ ને નીચનુ, એને છે પારખુ, પતિત અધર્મી કઈ કોટી તાર્યાં વીનતિ
ભક્તિવશ વિઠ્ઠલો, સત સાથે મળ્યો, સમોવડને નવ ચૂકે ટાણે,
સત સમરે ત્યહા, આવી ઉભો રહે, ભક્તના મનતણો ભાવ જાણે વીનતિ
જાગ્યો વેગે કરી, નિરખો મુક્તિપુરી, ધન્ય ધન્ય તારુણી સ્નેહ ન્યાળો,
નરસૈંના નાથને, નિરખો નિશ્ચય કરી, કામનિયે કથને આહિ આલ્યો. વીનતિ

પદ ૫ મું.

ચાલિયો વાટમા, જ્ઞાનીના ઘાટમા, મિત્ર મોહનતણું નામ લેતો,
ધન્ય એ નાર, અવતાર સફલ કર્યો, કૃષ્ણ હે કૃષ્ણ મુખ એમ કહેતો. ચાલિયો
માગવુ મૃત્યુ, પ્રમાણ છે પ્રાણિને, લોભ કીધે ત્યાહા પ્રીત તૂટે,
કહ્યુ મેં અબલા, મૂખે બેમી રહો, માગતા તો બધો મર્મ છૂટે ચાલિયો
માગિશુ મેં નથી, શું મુખે કહું ફરી, ભોગવું કર્મ જે ભાગ્ય લાવ્યો,
શ્રીપતિનાથે મને, રંક સરજાવિયો, એમ કરતો દ્વિજ દ્વાર આવ્યો. ચાલિયો
આવી ઉભો રહ્યો, કંઠ ગદગદ થયો, કોટી સૂરજ શશિ જ્યોત ભાસે
ઉર દયા આણીને, હરિજન જાણિને, પોળિયે જઇ કહ્યુ કૃષ્ણ પાસે ચાલિયો.

મંદિરે તેડિયા, ચાલીને ભેટિયા, ત્રિવિધિના તાપ તે સર્વ નાઠા;
હેમસિંહાસને, લેઇ બેસાડિયા, તાણતાં વિપ્રનાં વસ્ત્ર ફાટાં. ચાલિયો.
તેલ ફૂલેલ, મર્દન કરાવિયાં, શુદ્ધ ઉષ્ણોદકે સ્નાન કીધું;
કનકની પાવડી, ચરણ આગળ ધરી, કૃષ્ણે ચરણોદક શીશ લીધું. ચાલિયો.
પુનિત પિતાંબર, પહેરવા આપિયું, કનકને થાળે પકવાંન દીધાં;
ભાવતાં ભોજન, કૃષ્ણ હાથે કર્યા, લીધું આચમન ને કાજ સિધ્યાં. ચાલિયો.
કૃષ્ણે પલંગપર, પોતે પધરાવિયા, દધિસુતા વીંજણે વાયુ ભરતાં,
સત્યભામાદિકે, નારી નિરખી રહી, નરસૈંના નાથ પદસેવ કરતાં. ચાલિયો.

પદ ૬ ઠું

ભાગ્ય જો જો બાઈ, કૃપણ ભિક્ષુકતણુ, રુક્મિણી આદિ સૌ નારી બોલે;
હળધર જોય્ય તે, ભોગ પહોંચાડિયા, અજ અંબરીષથી અધિક તોલે. ભા.
આ કૃપણરૂપ તો, પ્રગટિયું ક્યાં થકી, વસ્ત્ર મેલાં દિસે કર્મ ફૂટયો;
ત્રિગુણને દુર્લભ, સેજ રચનાતણી, વશ કરી નાથને પાપ છૂટયો. ભા.
અંગ અતિ કમકમે, ધમણ મ્હોડે ધમે, ઉધરસે ને વળી નાક લૂતો;
જો જો કૌતક હરી, દેહ દશા ફરી, કૃપણ તે કૃષ્ણને સગ સૂતો. ભા.
પહોડીને ઉઠિયા, સ્નાને બેસાડિયા, વદન પખાળવા નીર દીધું;
કનક ઝારી ભરી, શીત જળ આપિયું, કનક કટોરે તે પાણી પીધું. ભા.
શ્રીમુખે બોલિયા, કહોને બાંધવ તમો, બ્રહ્મચારી કે ગૃહધર્મ કીધો;
કુશળ છે બાલગોપાલ સહુ તમતણાં, ભાગ્ય મોટું મને ચિત્ત લીધો. ભા.
ગૃહસ્થના ધર્મમાં, હુંય વળગી રહ્યો, હું તે મારી વળી ગત્ય ભૂટયો;
મિત્ર સુદામાની, શુદ્ધ લીધી નહીં, કામિની કેફમાં હું જ ડુટયો. ભા.
સાંદીપનિ ગોરને, ઘેર આપણ ભણ્યા, ધન્ય ધન્ય દિવસ તે સફળ કહાવ્યો;
એક રેણી રહ્યા, વન વિષે આપણે, સર્પણ ભાંગતાં મેઘ આવ્યો. ભા.
અન્ન લીધા વિના, ભૂખ્યા બેશી રહ્યા, ગોરાણીએ આપણી પીડ જાણી,
વિસરી ગયું છે કે, વીર તને સાંભરે, સાંદીપનિ ગોરની અચળ વાણી. ભા.
ભાભીએ ભેટ જે, મોકલી મુજ ભણી, ભાવશું ભાઈ તે લાગે મીઠી
સકોચતો ગાઠડી, વિપ્ર આઘી ધરે, નરસૈંના સ્વામીએ નજરે દીઠી. ભા.

કેસરનાં તિલક શિર ધર્યાં, પેહેર્યો ગળે ગુંજાનો હાર;
પાલવ સાહ્યો પીતાંબરે, દાણ આપ્ય ને જાની નાર.
મુખ આડો પાલવ થહી, તાણ્યાં ભવાનાં બાણ;
નયન કટાક્ષે નિહાળીને બોલી, "પ્રભુ શાનાં માગો છો દાણ?"
કનક કલશ તારે શિર ધર્યો, નિરખે તે નંદકુમાર;
આંખો નચાવે શાનિયો, શીખ ન માનું લગાર.
કોણે તે દાણી બેસાડિયો, જી રે કોણે લીધી છે છાપ;
આણે મારગ જાઉં એકલી, હું તો કોને ન દેવું જબાપ.
નવ રે દીઠું નવ રે સાંભળ્યું, જી રે અમને શાને વિપરીત;
દાણ માગો કેવાં દૂધનાં, કોને કીયા તે દેશની રીત.
આધેવાયાં નથી અમ સાથે, કે નથી બળદ કે પોઠ;
એક બે ટકાનું ગોરસડું, તેમાં શાની તે માગો ગોઠ.
ગંગા ને જમુના વચે, જી રે ચોકી બેસે આદ;
માણસ જોઈને માગીએ રે, જેવો માલ તેવી રે જકાત.
વિત કેટલું છે દાણનું, જી રે જોતા નથી એમાં માલ;
દાણનું લેખું નથી રાધે, સહસ્ર કોટી કે મોંઘી માલ.
બોલ્યા રાધા રાણી, હૈડે રીસ આણી, ઘેલા ગોવાળા ઘેર;
છબીલે મોહીની નાંખી ત્યારે, રાધે થઈ પેર પેર.
હાર આપું હૈડાતણો, જી રે ઘરાણે મૂકું આલ;
મથુરામાંથી આવીને, છોડાવી લેઈશું કાલ.
તે વિદ્યા તો શીખ્યા નથી, નથી ભણ્યા કોની પાસ;
હાથમાંથી હરાવીને પછે, કયાં માંડિયે અભ્યાસ.
કૃષ્ણજી પ્રત્યે બોલ્યાં રાધિકા, જી રે ખોટી થાઉં છું હાલ;
મન મનાવોને માવજી, વાઓને વીણા રસાળ.
કૃષ્ણજીએ વેણુ વાઈને, જી રે રાધે કીધાં રળીયાત;
હસી હસી પૂછે હે સખી, સંભળાવો નવલી વાત.
દાણલીલા ગાઈશુંજી રે, હોસે વૈકુંઠ વાસ;
ગાયે શીખે ને સાંભળે, નરસંઈયો હરિની પાસ.

સુદામા ચરિત્ર.

પદ ૧ લું.

જદુપતી નાથ તે, મિત્ર છે તમતણા, જાઓ વેગે કરી કૃષ્ણ પાસે;
પ્રીત પૂરવતણી, હેત ધરશે હરિ, મનના મનોરથ સફળ થાશે. જદુપતિ.
ઘેર બાળક સહુ, દુઃખ પામે બહુ, અન્ન ને વસ્ત્રથી રહે છે ઊણા,
નિરધન સર્જિયાં, પુણ્ય કીધા વિના, કર્મના દોષ તે આવી પૂણ્યા. જદુપતિ.
જદુપતિ જાદવો, ભક્તિવશ માધવો, કરશે કરુણા પ્રભુ દીન જાણી,
ગોમતીસ્નાનથી, કોટી અઘ નાશશે, નિર્ખતાં કૃષ્ણને પ્રેમ આણી જદુપતિ.
કૃષ્ણને હળીમળી, શીઘ્ર આવો વળી, જાણશે દુઃખ અંતરજામી,
વિનતિ મનમાં ધરો, આળસ પરહરો, સહાય થાશે નરસૈંનો સ્વામી. જદુપતિ.

પદ ૨ જું.

સાંભળો ભામિની, કાન ધરિ કામિની, કવણ કહાવું હું કૃપણ પાપી,
ત્રિભુવન નાથ તે, મહિપતી માધવો, કેમ બોલાય ત્યા વાત ચાંપી. સાંભળો.
દિવસ ઝાઝા થયા, બાલપણને ગયા, નરપતિ નવ પ્રીછે પ્રીત જુની;
દુર્બલ રંક હું, ભિક્ષુક બાપડો, નવ લહું ચોકશી ખોટી ચુની. સાંભળો.
ઉગ્રસેન અક્રુર, ઓદ્ધવ છે ત્યહાં, બળિભદ્ર ને અનિરુદ્ધ પાસે,
કોટી જોદ્ધા જ્યહાં, ઉભો રહીશ ક્યાં, કોણ આવી મ્હારો હાથ સહાશે. સાંભળો.
જડિત રત્નો મણિ, કાંતિ ભાસે ઘણી, તિમિર નાવે તેની જ્યોત પાસે,
ત્યાં કેમ બોલી શકુ, વેણુ વદતો થકુ, ધમણુ ધમતો રહું શ્વાસોશ્વાસે. સાંભળો.
મૌન બેસી રહો, સુખદુઃખ સઉ સહો, ભોગવો કર્મ જે ભાગ્ય ચોટ્યું,
દુર્જિન લોક તે, છાને લવતાં રહે, નરસૈંના સ્વામીનું બિરદ મોટું. સાંભળો.

પદ ૭ મુ.

છપ્પન ભોગ જ્યા, કવણ તાદૃલ ત્યા, આપતા ઊર સકોચ આવે,
જે રે જોઇએ તે, આવી મળે કૃષ્ણને, તાદૃલ ભેટ તે તુચ્છ કહાવે. છ.
(પણ) ધાઈલીધા હરી, મૂઠી તાદૃલ ભરી, પ્રેમે આરોગિયા તૃપ્તિ પામી,
ઇંદ્ર કુબેરથી, અધિક વૈભવ કર્યો, રુક્મિણી કર ગ્રહ્યો શીશ નામી, છ.
એક રહ્યા અમો, એક બીજા તમો, ભક્તને અઢળક દાન કરતા,
પ્રેમદાએ પ્રેમના, વચન એવા કહ્યા, હાથ મહાયો ત્રીજી મૂઠી ભરતા. છ
વનિતા વચન તે, વિપ્ર સમજ્યો નહીં, ચાલવા ઘર ભણી શીખ માગી,
નરસૈંને નાથે, દુર્બળપણું ટાળિયુ, ભૂખના દુ:ખની ભીડ ભાગી. છ

પદ ૮ મુ.

વિપ્ર ચાલ્યો વળી, કૃષ્ણ સાથે મળી, ચિત્તમા શોચી વિચાર કરતો,
આપ્યુ તો કાઈ નહીં, નિઠ જાણી નહીં, તે તણો શોચ હૃદયે જ ધરતો વિપ્ર
અષ્ટ મહા સિદ્ધિતણી, રિદ્ધિ નવ નિધિતણી, સપત્તિમા રહ્યો ભોગ માણી,
કામની કથને હું, દ્વારિકા આવિયો, અમતણી પીઠ તો નવ્ય જાણી. વિપ્ર.
બાલ ગોપાલ જે, વાટ જોતા હશે, તેહને જોઈ અમો શુય કહેશું,
મિત્ર મોહનતણું હેત જ્યારે પૂછશે, કામનીને ઉત્તર કેમ દેશું વિપ્ર.
એમ ચિંતા કરે, નેનથી નીર ઝરે, કર્મની વાત મનમાહિ ધારી,
નરસૈંના નાથ તો, અતિ ઘણો લોભિયો, પીતાબરી પણ લીધી ઉતારી વિપ્ર.

પદ ૯ મુ.

ધન્ય તું ધન્ય તું, રાય રણછોડજી, દીન જાણી મને માન દીધું,
નહિ મુજ જોગ તે, ભોગ પહોચાડિયા, આજ અબરીષથી અધિક કીધુ ધન્ય.
કનકને આસને, મુજને બેસાડિયો, રુક્મિણી કૃષ્ણનો હાથ સહાતા,
હેત કરિ કરિ હરિ, ચરણ તળાસિયા, ખટરસ ભોજન ખાતે ખાતા. ધન્ય.
બાલપણાતણો, સ્નેહ નવ વિસરિયો, મિત્ર મોહનતણી પ્રીત સાચી,
હેતથી હળી મળી, માન દીધુ મને, રક બેસાડિયો કનક માચી. ધન્ય.
ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણજી, સંત સેવા કરી, ધ્યાન ધરતો હું નિજ દ્વાર આવ્યો,
રત્નજડિત મણિ, ભવન શોભા ઘણી, દેવ શું દ્વારિકા આહિ લાવ્યો ધન્ય.

કનકની ભૂમિ ને રત્નના થાંભલા, અર્કની જ્યોત ઉદ્યોત દીસે;
ખાન ને પાન વિહાર સ્થાનક ઘણાં, કામની નિરખતાં કામ હીસે. ધન્ય.
સપ્ત નવ વરસની, દીઠી ત્યાં સુંદરી, નારી નવજોબના બહુ રૂપાળી;
સોલ શણગાર તે, અંગ સુંદર ધર્યા, દેવ વિમાનથી રહ્યા નિહાળી. ધન્ય.
સહસ્ત્ર દાસી મળી, દીશે વીટી વળી, કામની કંથની પાસ આવી;
સ્વામી રે સ્વામી હું, દાસી છું તમતણી, ચાલો મંદિર વિષે પ્રેમ લાવી. ધન્ય.
ગોમતી સ્નાન કરિ, કૃષ્ણજી નિરખિયા, પુણ્ય પ્રકટ થયું પાપ નાઠું;
તેથકી સમૃદ્ધિ આ, સકલ તે સાંપડી, મટી ગયું આપણું ભાગ્ય માઠું. ધન્ય.
કૃષ્ણ કહેતા તે, નિજ ધામ પધારિયા, નવલ જોબન થયાં નર ને નારી;
વિનતિ ઉચારતાં, રજનિ વીતી ગઈ, નરસૈંના સ્વામીની પ્રીત ભારી. ધન્ય.

રાસ સહસ્રપદી.

પદ ૧ લુ–રાગ મલહાર.

કામની સર્વ ટોળે મળી, માંડયો વદ્રાવન રાસ,
બાવના ચદન છાંટણા, રમે માધવ પાસ ૧
રાસક્રીડા રમે માનની, ગુણ ગાએ ગોવિંદ,
કોકીલા કંઠે સ્વર કરે, સ્થિર થઈ રહ્યો ચદ ૨
કાછ વાળ્યા સર્વ કામની, સોહે સકળ શણગાર,
હાર હૈયાના લેહેકતા, ઝાંઝરના ઝમકાર. ૩
પચવટવાળી પટોલડી, ગોરી શામળી નારી,
કુંડળાકાર કરી રહી, મધ્યે આણ્યા મોરારી ૪
ત્રિભુવન ચર્ણે ચાલતા, થાય દ્રમદ્રમકાર,*
પગતણા પ્રહાર વાજી રહ્યા, કોય ન લહે પાર. ૫
શબ્દ કોય કેના શુણે નહીં, બોલે જુજવી વાણી,
રોહીણીપતિ રહે સ્થિર, ખટમાસી રાની વેહાણી. ૬
બ્રહ્મ શારદા આદે થઈ, દેવો જોવે છે રગ,
નાદ નિરઘોષ વાજી રહ્યા, તાની તાલ મ્રદગ ૭
મુનિજન મન વિમાસી રહ્યા, ધન ધન કૃષ્ણાવતાર,
નરસૈંયાચા સ્વામિ જુગમે, પ્રગટીયા તે નિરધાર. ૮

પદ ૨ જું.

વદ્રાવનમા માનની, મધ્યે મોહન રાજે,
કંઠે પરસ્પર બાહુડલી, ધૂન નેપુર વાજે ૧

*ધમધમકાર

એક એક આગે આલાપતી, એક નાચતી રગે,
એક મધુરે સ્વર ગાઈને, તાલ આપે રગે ૨
એક આલિંગન લઈ ઉર ધરે, ભીડે ભામની ભાવે,
શ્રમજળ વદને ઝળકતા, શામા શામ સોહાવે ૩
મરકલડા કરીને કૃષ્ણને, ભલા ભાવ જણાવે,
થૈ થૈ થૈ કરે પ્રેમે, ઉરના હાર હુલાવે. ૪
કામી કૃષ્ણ ત્યા સંચરે, નાદ નિગમને થાય,
મડળ માંહે મલપતા, વહાલો વાસલી વાય. ૫
હાર કુસુમના પહેર્યા, * * *
ચુવા ચદન ચરચીયા, વાધ્યો પ્રેમ રસાળ ૬
તાળી દેતા તારુણી, ઝાઝરનો ઝમકાર,
કટિ કિંકણી રણઝણે, ઘુઘરીના ઘમકાર. ૭
ધનરે ધન એ સુદરી, ધન શામળવાન,
નરસૈંયો ત્યા દીવી ધરી રહ્યો, કરે હરીનું ગાન. ૮

પદ ૩ જું.

લીલા માંહે લલવતો, કૃષ્ણ કામનીને સગે,
વદ્રાવન માંહે મલપતો, વાધ્યો મહારસ રગે ૧
મનમથે માન મુકાવીયુ, કરી રમણ રસાળ,
નાચતા નેહ ઝડ લાગી રહી, ગાય ગોપી ગોપાળ ૨
પ્રેમદા પિયુને અગ મળી, કરે પ્રેમ રસ પાન,
વહાલાને વહાલે રીઝવ્યો, મુકી મન થકી માન ૩
કરસુ કરગ્રહી કામની, કરે કૃષ્ણ શુ વાત,
આનદ અગે ઉલટચો, રમે નવી નવી ભાત ૪
જે જે શબ્દ સુરી નર કરે, વરસે કુસુમ અપાર,
નરસૈંયો સુખી લેહેરમા, જ્યા કરે કૃષ્ણ વિહાર. ૫

પદ ૪ થુ.

વદ્રાવનમા વિઠ્ઠલો, વાહે વેણુ રસાળ,
તેમ તેમ તારુણી સ્વર કરે, તાળી મેળવે તાળ. ૧

રાસમંડળ મધ્યે મહાવજી, ઝળકે મુગટ અપાર;
એક એકને કંઠે બાહુડી, નાચે નેહ ભરી નાર. ૨
ઉર પર ચોળી ચમકતી, સોહે જુજવી ભાત;
ચીર ને ચરણા ચુંદડી, રમે મઝમ રાત. ૩
ચતુરાં ચંપકવેલના, ગુંથે પ્રેમસું હાર;
મરકલો કરીને માનની, આરોપે નંદકુમાર. ૪
અંગો અંગે ભળી રહી, વારે * * *
તનમન પ્રાણરૂપ કીધાં વહાલે,પુજવાં શામસુજાણ. ૫
ફરે રે ભમરી પ્રબળ પ્રેમદા, ઘમકે ઘુઘરી પાય;
ઉરપર હાર શોહે ઘણા, ઉલટ અંગ ન માય. ૬
જેહના મનમાં જે વદે, * પુરે તેની આશ;
માનની મોહન રંગે રમે, ધન ધન આસુ માસ. ૭
ધન ધન આ અવતાર ભલું, ધન ધન ગોકુળ નાર;
નરસૈંયાચા સ્વામિ ધન તમો, ધન ધન એ વિહાર. ૮

પદ ૫ સું.

શરદ મોહામણો ચાંદલોરે, ને સોહામણી નાર રે;
કેલિ કરંતી કૃષ્ણસું, કરે થૈ થૈ કાર રે. ૧
એક આગળ આવી કરી, કરે સન્મુખ શાન રે;†
રસ માંહે રીઝવે નાથને, મેળે તારુણી તાન રે. ૨
અંબર અંગે ઝળકતાં,ભામની નેણુ નેહ જણાવે રે;
ભમરી દેતાં ભામની, શિશ મુગટ શોહાવે રે. ૩
મરકતાં ‡ મનસું કરે, દેતાં અન્યોન્ય તાળી રે;
પ્રેમદાને પ્રેમ અતી ઉલટ્યો,કૃષ્ણ વદન નિહાળી રે. ૪
તાલ મૃદંગ ધુન અતી ઘણી,ઉલટ્યો અંબર ગાજેરે;
ગાન કરીને ગજગતીએ, ઝીણાં ઝાંઝર વાજે રે. ૫
ધન રે રમત રસ ચઢી, વાધ્યો અતી આનંદ રે;
માંહોમાંહે મલપતાં, વચમાં ગોપી ગોવિંદ રે. ૬

* ધરે † કરે સન્મુખ આવવા શાન રે. ‡ મરકલડાં.

ધન ધન લીલા કૃષ્ણની,જોતાં હૈયે હર્ષ ન માય રે;
* * * * ૭
બ્રહ્મા ઇંદ્ર આનંદે દઈ,કહે ધન્ય નારી ને નાથ રે;
નરસૈંયાને કરુણા કરી, ગ્રહ્યો કૃષ્ણજીયે હાથ રે. ૮

પદ ૬ ઠું.

પ્રેમ પ્રબળ શું પ્રેમદા, કરે કૃષ્ણ શું કેલ રે;
વૃંદાવન રળીયામણું, વાધી રંગની રેલ રે. ૧
રણઝણ રણઝણ રણઝણે,દ્રમકે પગતણા મહાર રે;
નાચંતાં નાચંતાં નારને, વાધ્યો હર્ષ અપાર રે. ૨
સોળ કળા શશીયર થયો, જાણે ઉધ્યો ભાણ રે;
મંડળ માંહે માનની ગાએ, મધુરી મધુરી વાણ રે. ૩
હળવે આવી કૃષ્ણને, અબળા ઉરપર દાબે રે;
કંઠે વળગી કામની, અંતર કાંઈ ન રાખે રે. ૪
પૂરણ પ્રીત પામ્યાં સૌ, સુંદરી ને શામ રે;
મન ગમતો રહી મહાલતો, કીધો પૂરણ કામ રે. ૫
ભામણાં લઈને નાથનાં, જોબનમાતી નાર રે;
નેણે નેણ મેળાવીને, અરપે કુસુમના હાર રે. ૬
વેંધાણી વંશ વાજતાં, શુદ્ધ ન રહી અંગ રે;
મહારસ માંહે ઝીલતાં, ગોપી ને ગોવિંદ રે. ૭
* * * *
નરસૈંયો નેણે નિહાળી, કરતો ગોવિંદ ગાન રે. ૮

પદ ૭ મું-રાગ ગોડી.

છાની કેમ રહું, વન વેણુ વાજે;
સાંભળતાં અંગે, અનંગ જાગે. ૧
કાનનાં કુંડળ, પાઉલે ઘાલી;
નેહની વેધી, ગોપી વન ચાલી. ૨
નેહ નીછરાએ, વિઠ્ઠલો પામી;
ભક્તવત્સળ મળ્યો,નરસૈંયો સ્વામી. ૩

પદ ૮ મું–રાગ સામેરી.

ઝાંઝરી ઝમકંતે, શામા શણગટડો વાળે રે;
મરકલડેશું માન ધરીને, નારી નાથ નિહાળે રે. ૧
સેજડીએ રંગરમતાં શામા, વહાલાને વશ કીધો રે;
સુરતસગ્રામે સન્મુખ થઇને, આનંદે ભેર લીધો રે. ૨
વિવિધ વિલાસ કરંતી કામા, કંઠે બાહુડલી વાળી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિચે સંગમ, મેહેલો અંતર ટાળીરે. ૩

પદ ૯ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકતે, લટકતે બાહુડી લોડે* રે;
સાન કરીને સન્મુખ શામા, શણગટડો સંકોડે રે. ૧
વાત કરીને વહાલા સાથે, લટકે દેતી તાળી રે;
હળવેશું લઇ ઉરપર આણ્યો, કંઠે બાહુડલી વાળી રે. ૨
મનગમતું મહાલે મોહનશું, માનનિ માનને વારી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રીઝવીયો, સુંદર સેજ સમારી રે. ૩

પદ ૧૦ મું.

ઝાંઝર ઝમકે ને ખળકે ચુડી, વહાલાશું રમતારે;
પીન પયોધર ઉરપર રાખી, અધર અમૃતરસ પીતારે. ૧
નલવટ ટીલી ને ઝાલ ઝબુકે, નેણે કાજળ સાર્યુંરે;
મારો વહાલો સામું જુવે, તન મન ઉપર વારુંરે. ૨
મા'ઝમ રેણી મહારસ માંડે, વહાલો વાદે ચઢીયારે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ મનમોહન, મહારી સેજે શોહીયારે. ૩

પદ ૧૧ મું.

ઝાંઝર ઝમકે તાળી દેતાં, શામળીયાને સંગેરે;
મરકલડો કરી વદન નિહાળે, ઉલટ વાધ્યો અંગેરે. ૧
સકળ સણુગાર થયો મનગમતો, વહાલો પ્રેમે જોયેરે;
મલપંતો હિંડે મંદિરમાં, તેમ તેમ મનડું મોહેરે. ૨
મેં વહાલાને સરવસ સોંપ્યું, અવર ન જાણું કાંઇરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સન્મુખ, વહાલે લીધું માંઇરે. ૩

પદ ૧૨ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકતે પિયુને, તારુણી તાળી દેતી રે;
મરકલડા કરી મોહ મચકોડે, માનની માન ધરેતી રે. ૧
સેજ સમારી શામળીયાશું, ભાવે ભામની ભાવે રે;
વહાલા કેરુ વદન નિહાળી, નારી નેણ નચાવે રે. ૨
મહારસ ઝીલે પ્રેમદા પ્રેમે, શણગટડા સકોડે રે;
ભણે નરસૈંયો સાંઇડુ લેવા, હળવે આળસ મોડે રે. ૩

પદ ૧૩ મું.

ઝાંઝરીયાને ઝમકે રે, ઠમકે નેપૂરીયાં વાજે રે;
શામળિયાને સગમ રમતાં, માનની મચ્છર છાજે રે. ૧
લટકે બાહુ લોડાવે, રામા, હસ તણી ગત ચાલે રે;
મોહી રહી સુંદર વર જોતાં, મદભરી માનની મહાલે રે. ૨
રાખડલી ઝળકતી દીસે, ગોફણુલે ઘુઘરડી ઘમકે રે,
ભણે નરસૈંયો નલવટ ટીલી, કાને ઝાલ ઝબુકે રે. ૩

પદ ૧૪ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાવી કામા, કઠે બાહુડલી વાળી રે;
અધર અમૃતરસ પાન કરતાં, ઉરનો અતર ટાળી રે. ૧
માનની માતી પિયુ રગ રાતી, આનદે અગ ઓપે રે;
મગન થઇ મોહનની સાથે, શામા સરવસ સોંપે રે. ૨
ઉલટયો અંગ અનગ અતિ ભારી, સારી પેરે સુખ લીધુરે,
નરસૈંયાચો સ્વામિ ભોગવતાં, કાજ કામની સિધ્યુંરે. ૩

પદ ૧૫ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાવતી, ગોરી ગજગતિ ચાલે રે,
મરકલડો કરી વહાલા સન્મુખ, શણગટડો વાળેરે. ૧
જડીત્ર વિશાળ જાળીઆળી, કાને ઝાલ ઝળકતી રે;
ભામની ભાવ ધરીને પિયુશું, ચચળ નેણે જોતી રે. ૨
લીલાંબર સોહે અગ અબળા, માહે ચપાવરણી ચોળી રે,
નરસૈંયાચો સ્વામિ ઉપ્પર લીધો, કંઠે બાહુડલી વાળી રે. ૩

પદ ૧૬ મું.

ઝાઝરીયાને ઝમકેરે, શામા મેજડીએ આવેરે,
નેપુરીયાંને રણુકે ઠમકે, લટકે બાહુ લોડાવેરે. ૧
શિરપર સોહે રાખડલી, જાણે પુત્ર પનોતીરે,
નેણે નેણ સમાર્યાં શામા, નાકે અનોપમ મોતીરે. ૨
હળવે આવી ઉરપગ લીધા, કામાનીકઠ વિલાગીરે,
નરસૈંયાચા સ્વામિચા સગ રમતાં, નેહે નેટ ઝડ લાગીરે. ૩

પદ ૧૭ મું.

ઝાઝરને ઝમકે ઝણુકે, તારુણી તાળી દેતીરે,
આનદ વાધ્યો અબળા અગે, શામળીયો ઉર ધરતીરે ૧
પ્રેમ ધરી પાતળીયા સાથે, રેહી રસમા રમતીરે,
વહાલા કેરુ વદન નિહાળી, મરકલડે મન હરતીરે ૨
ચચળ નેણે ચિતડુ ચોરી, સેજે રમતા જીતીરે,
નરસૈંયાચા સ્વામિચે સગમ, રજની રંગ ભર વીતીરે. ૩

પદ ૧૮ મું.

ઝાંઝરીયા ઝમકાર કરે, રે વીછુડા વાગે વાદે રે,
બાહુડી કેરા કકણુ ખળકે, બોલતી બર નાદે રે. ૧
રાખડલી રત્નમે ઓપે, વેણી વિશાળી ઢળકે રે,
આછુ અબરશિરપર ઓઢી, શેષ નાગજેમ સળકે રે. ૨
હસાગમની હસગતિ ચાલે, ચર્ણ તળે ચીરચાંપે રે,
ઉરમડળપર અબળા સોહે, મુનીજનનાં મન કાંપે રે. ૩
સકળ શણગાર સોહે શામાને, શામનણે રગ રાતી રે,
નરસૈંયાચા સ્વામિને મળવા, નિશા એકલડી જાતી રે. ૪

પદ ૧૯ મું.

ઝાંઝરને નાદે રે નારી, નરવસ્ની ચાલે રે,
આળસ મોડે અગ મરોડે, તે અભોડો વાળે રે. ૧
પ્રેમ ઘણો પુરુષોત્તમશું, મળવા શામળની સેજે રે,
સકળ શણગાર કરીને, આવી સાંઇયાં લેની રે. ૨

રમતાં રમતાં અતિ રસ વાધ્યો, કરતાં અધરરસ પાન રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ ઉરપર લીધો, તજીને મન અભિમાનરે. ૩

પદ ૨૦ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાવતી, આવે સેજડીએ રમવા રે;
શામળીયાશું સ્નેહ ઘણો તે, અધર અમૃત રસ પીવા રે. ૧
જોબન માતી મધુરુ ગાતી, નેપુરીયાં ઠમકાવે રે,
સુખ અભિમાન ધરે મૃગાનેણી, વહાલાને મન ભાવે રે. ૨
પીન પયોધર કશણુ કશીને, હળવે આલિંગન લેતી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ સગમ રમતાં, મરકલડે મન હરતી રે. ૩

પદ ૨૧ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકે રે, ગોરી ગજગતી ચાલે રે;
માન ઘણુ મનમાંહે ધરીને, જઇ સહીયર માંહે મહાલે રે. ૧
જડીત્ર વિશાળ જાળીઆળી, ઝાલ ઝબુકે કાન રે;
શામળીયાશું સગમ કરવા, સુખ ધરતી અભીમાન રે. ૨
પિતાંબર પટોળી પહેરી, માંહે ચપાવરણી ચોળી રે,
નરસૈંયાચા સ્વામિને મળવા, ચાલી ભમ્મ * ભોળી રે. ૩

પદ ૨૨ મું.

ઝાંઝરીયાને ઝમકે, અબળા આલિંગન લેતી રે;
ઉરપર રાખી રહે વહાલો, નેણે નેણ મેલતી રે. ૧
હાસ્ય કરે હળવેશું બોલે, પિયુને પ્રેમ જણાવે રે;
સેજડીયે શામળીયા સાથે, રમતાં રુડી ભાવે રે. ૨
શાન કરીને શણુગટ વાળે, મરકલડે મન મોહે રે;
વહાલા કંઠે બાહુ ધરીને, દરપણુ માંહે જોયે રે. ૩
વહાલાશું વિલસંતી શામા, રેણી રસમાં માતી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિયે સગમ, અધર અમૃત રસ પાતી રે. ૪

પદ ૨૩ મું.

ઝાંઝરીયાંનો ઝમકોરે, શોહે શામળીયાને સગે રે;
માજમ રેણી અમૃત વેણી, ઉલટ વાધ્યો અગે રે. ૧

* બાભર.

ઠમકસતી કાંચલડી ઉપર, લટકે મુક્તાહાર રે;
નિલાંબર ઓપે અબળાને શોભંતો શણગાર રે. ૨
પ્રેમ ધરી ભુજ ભરી ભામનિ, વહાલે સેજડીયે સુખ આપ્યું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ સંગમ રમતાં, શામાયે સરવસ સાંપ્યું રે. ૩

પદ ૨૪ મું.

એહવી નારીને ભોગવી જેને, ઝાંઝરનો ઝમકાર રે;
કસ્તુરી કાજળશું ભેળી, માંહે અંજનનો અધિકાર રે. ૧
વીછીડા વાજે ને નેહ આવે, નેપુરની ઝણુ વાજે રે;
કેશપાશ કુસુમે અતિ ગુથી, પુષ્પ ઝરંતી ચાલે રે. ૨
નેણુ નેહ જણાવે, સકળ શિરોમણી ભાવે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિયે સગમ, રમે મીટ નમાવે રે. ૩

પદ ૨૫ મું.

ત્રાજુડે ત્રિભુવન મોહ્યા, મુનિવર મોટા રે;
રૂપસ્વરૂપ કર્યું નવ જાયે, જાણે ઈશ્વરી માયા રે. ૧
નિલવટ કુંકુમ પીયળ પીળી, માંહે મૃગમદની ટીલી રે;
આંખડલી અણીયલ, પાખડલી લીલા લાડ ઘેલી રે. ૨
ચચળ નેણુ ચોદશ ચાલે, માંહે મદન ચાળો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ કહું ભમને, સુંદરી વદન નીહાળો રે. ૩

પદ ૨૬ મું.

મુખ જોતાં અભીમાન ધરીને, શણગટડો વાળે રે;
અડપડીયાળી આખડલીરે, કુચ ઉપર પાલવ હાલે રે. ૧
મુંખ તબોળે ભર્યાં અતિ શોહે, કટીકોમળતા ભાવે રે;
પિતાંબર પહેરીને ચાલે, ઇંદ્રાસન ડોલાવે રે. ૨
મુનિજનકેરાં માન છડાવે, મેંજે સુરગી ભાવે રે,
નરસૈંયાચા સ્વામિને મળવા, હસતી સંગમ આવે રે. ૩

પદ ૨૭ મું.

ચમકતી ચાલેરે ચતુરા, ઝાંઝરનો ઝમકાર રે;
કામની કામ ભરી ભુજ ભીડે, સગમ નદકુમાર રે. ૧

મછરાલી મ્હાલે મોહનશું, ભજતાં ભાવ જણાવે રે;
મરકલડેશું મોહ મચકોડી, નારી નેણ નચાવે રે. ૨
સેજડીએ શામળીયો પામી, વામી વેદના ભારી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ રેણી સઘળી, રાખ્યો ઉરપર ધારી રે. ૩

પદ ૨૮ મું.

ચપાવરણી ચોળી ચતુરાં, નવરંગી ફાળી રે;
મરકલડો કરી મોહન સાથે, તારુણી દેતી તાળી રે. ૧
સાન કરી શામળીયા સન્મુખ, અખળા ઉરપર લેતી રે;
અધરઅમૃત રસ પીય કરીને, ભામની ભુજ ભરી ભેટી રે. ૨
સુંદર સ્નેહ સંગમ આવ્યો, ભાવે રંગ ભરી રમતાં રે,
નરસૈંયાચો સ્વામિ ભલે મળીયો, સુખ પામી સાંઈડુ લેતારે. ૩

પદ ૨૯ મું.

શામળીયા કર કઠ ધરીને, વનિતા વિલસે રે;
વંદ્રાવનમાં જુવતી, જીવનજોડું સુંદર દીસે રે. ૧
ક્ષણુંએક વહાલો વેણુ વજાડે, ક્ષણુંએક મધુરુ ગાય રે;
શામા સાથે સ્નેહ ધરીને, ભીડે હૃદયા માંહે રે. ૨
ભોગ કરે ભોગી ભૂતળમાં, નહીં કોઈ એને તોલે રે;
ભણે નરસૈંયો ધન ધન લીલા, નિગમ નિરતર બોલે રે. ૩

પદ ૩૦ મું.

મરકલડે મોહીરે સખી, હું મારગડે જાતાં રે;
શામળીયે મ્હારો પાલવ, ઝાલ્યો ભાવે ભીડતાં રે. ૧
દીસતો નાનડીયો સુંદર, ક્ષણું જોબનમાં થાય રે;
માનનીયાંને મોહ પમાડે, મધુરુ મધુરુ ગાય રે. ૨
મનમાં જાણુ એ વહાલાશું, નિશદિન રગ ભરી રમીયે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામિ ઉરપર રાખું, ક્ષણુ અળગો નવ ટળીયેરે. ૩

પદ ૩૧ મું.

નેણુ સોહાગી શામળીયો, હુને પ્રેમ ધરી બોલાવેરે,
હળવેશું આલિંગન લેતા, નેણે નેહ જણાવેરે. ૧

કંઠે બાહુડલી વાળી વહાલો, હું સાથે પરવરીયારે;
વાળી વાળી વદન નિહાળું, આનંદે ઉર ધરીયારે. ૨
વિવિધ વિલાસ કીધ મહારે, વહાલે વદ્રાવન મોઝારરે;
ભણે નરસૈંયો એ રસલીલા, જાણે વ્રજની નારરે. ૩

પદ ૩૨ મું.

તે દહાડો ધન સખીરે મોરી, શામળીયો આવે રે;
રંગભર રમતાં સજની, નવલો નેહ જણાવે રે. ૧
મનગમતો શણગાર કરીને, પહેરી પટોળી સાર રે;
જેમ જેમ રીઝે તેમ તેમ મહાલું, સંગમ નંદકુમાર રે. ૨
ક્ષણું આંગણે ક્ષણું મંદિર માંહે, પિયુજી વિના ન સોહાય રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતાં, નર દુર્લભ તે મારે વશ થાયરે. ૩

પદ ૩૩ મું.

પ્રેમ ધરી શણગાર કરરે, શામળીયાને ભાવે રે;
પહેરી પટોળી ચોળી ચળકે, વહાલો ઉર પર ધરાવે રે. ૧
ભરજોબનમાં કામઘેહેલી, મોહન મળવા જાતી રે;
મારગડે મરકલડો કરીને, દરપણ માંહે જોતી રે. ૨
સન્મુખ આવે સુંદરવરને, હસી કર દીધી તાળી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ નેણે નિરખી, કંઠે બાહુડલી વાળી રે. ૩

પદ ૩૪ મું.

રુસણલાં રમતાં લીજે, તે રુડેરાં ભાવે રે;
પિયુશું પ્રેમ ઘણોરે બેહની, મનમથ માન છંડાવે રે. ૧
તાણાતાણ ન કીજે વહાલાશું, મન ડળકતું કરીયે રે;
અંતરથી અળગું નવ કીજે, એણીપેરે રંગ ભર રમીયે રે. ૨
આલિંગન લીજેરે ધાઈ, જેમ વહાલો મન રીઝે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતાં, માનની માન ન કીજે રે. ૩

પદ ૩૫ મું.

શામળીયાશું તાળી દેતાં, ઝાંઝરીયાં ઝમકે રે;
હળવેશું આલિંગન આપું, બાહુલડીને લટકે રે. ૧

નીલાંબર ચોળી અતી ચળકે, માંહે નાનાવિધ ભાત રે;
રસમાં રાતો મ્હારો વહાલો, રમતાં રસાળી વાત રે. ૨
હું મ્હારા વહાલાજી સાથે, માન નિવારી મ્હાલી રે;
ભણે નરસૈંયો મરકલડેશું, કઠે બાહુડલી વાળી રે. ૩

પદ ૩૬ મું.

ઉરપર ચોળી ચળકતી, માંહે પેહેરણુ પટોળી સાર રે;
સુંદરવરને સગમ આપી, શોભતો શણગાર રે. ૧
નાકે મોતી નિર્મળાં સોહે, નેણે કાજળ સારુ રે;
વહાલા સાથે વાત કરતાં, મોહી રહ્યું મન મ્હારુ રે. ૨
કુચ ઉપર કર વાહી વહાલો, આપ મુખશું ભળીયો રે;
ભણે નરસૈંયો મ્હારો મનોરથ, વહાલે પૂરણ કરીયો રે. ૩

પદ ૩૭ મું.

પેર પ્રીછી પાતળીયા તહારી, નેણ નિહાળી ચાલે રે;
હું એકલડી મારગ માંહે, ઉરભરશુ નિહાળે રે. ૧
પીનપયોધર ગ્રેહતાં, મારે નારગડે નખ લાગે રે;
નણદી મ્હારી ખરી અદેખી, સાચો ઉત્તર માગે રે. ૨
આલિંગન તો આપું મ્હારાવહાલા, જો અમશું અંતર ટાળોરે;
નરસૈયાચા સ્વામિ મ્હારા ઉરપર, નિશદિન આવી મ્હાલોરે. ૩

પદ ૩૮ મું.

ત્રોરડીયાળી દેખીને વહાલે, ત્રાશકડો કીધો રે;
મુખે મરકલડો કરીને વહાલે, અધરતણો રસ પીધો રે. ૧
એકવાર મંદરથી જાતાં વહાલે, કરગ્રહી પાલવ તાણ્યો રે;
આલિંગન લીધું મ્હારે વહાલે, સેજ સુરગી માણ્યો રે. ૨
સર્વ અંગે સુખ પામી બાઇ રે, હૃદયાભ્યંતર લીધી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ ભલે મળીયો, આપ સરીખડી કીધી રે. ૩

પદ ૩૯ મું.

આજ સખી શામળીયે, મુજશું માન કરીને જોયું;
મારગડે મરકડો કીધો ત્યા, મ્હારુ મન મોહ્યુ. ૧

સહી સમાણિ સાથે હુતી, તેહમાં હુને બોલાવી;
વંદ્રાવનમાં પ્રેમ ધરી વહાલે, સાંઈડું લીધું આવી. ૨
દુરિજન સઘળાં અઠક બોલે; એ તો એમજ કરતી;
ભણે નરસૈંયો લવતાં મેહેલી, કૃષ્ણતણે રંગ રમતી. ૩

પદ ૪૦ મું.

ઘુંઘટડામાં ગર્વ ઘહેલી, મરકલડો કરતી;
શામળીયાને સંગમ રમવા, નાનાભાવ ધરતી. ૧
ગોફણુલે ઘુઘરડી ઘમકે, રાખલડી રતનાળી;
નલવટ ટીલી ને નેણુ સમાર્યાં, દરપણુમાંહે નીહાળી. ૨
શામળીયાંની સેજે આવે, રમઝમ કરતી રામા;
નરસૈંયાચો સ્વામિ ઉરપર લીધો, કેલ કરંતી કામા. ૩

પદ ૪૧ મું.

ઘુંઘટડો વાળી ગોરીને, સોહે સંગમ રમતાં;
શામળીયાશું સ્નેહ ધરંતી, શામા સંગમ રમતાં. ૧
કસકસતી કાંચળલી ઉરપર, લટકે નવસર હાર;
નીલાંબર પહેર્યું મનગમતું, સકળ કરે સણુગાર. ૨
ચતુરાં ચિત્ત ચતુરવર ચરણે, વિનય કરી વિલસતી;
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતાં, રજની રંગે વીતી. ૩

પદ ૪૨ મું.

ઘુંઘટડો ગજગમનિ વાળે, ઝાંઝરને ઝમકે;
વહાલાને વશ કરતી શામા, ટીલડીને ટમકે. ૧
મોતીએ માંગ ભરાવી મન ગમતી, આંજી આંખ અણીઆળી;
વહાલા સાથે વહાલ ધરીને, કંઠે બાહુડલી વાળી. ૨
મન તણા મનોરથ પુરીયા, પ્રેમે પિયુજી પામી;
નરસૈંયાચો સ્વામિ રંગે રમીયો, ત્રેકુ વેદના વામી. ૩

પદ ૪૩ મું.

વાંસલડી વાહીરે વહાલે, મારગડે જાતાં;
અંગોઅંગે વિંધાણી હું, મરકલડો કરતાં. ૧

આયો આવી શામળીયે, મ્હારી લટકે બાહુડી ઝાલી;
મહીની ગોળી ધરણે ઢોળી, કંઠે બાહુડલી વાળી. ૨
અધર અમરત રસપાન કરતાં, અંગોઅંગે ભળીયો;
ભણે નરસૈયો મહા રસમાંહે, આવી અઢળક ઢળિયો. ૩

પદ ૪૪ મું.

આવી અઢળક ઢળીયો જોની, મોહન મારગ માંહે;
મ્હારે પ્રાણજીવન ધન વહાલા, રાખ્યા હૃદયામાંહે. ૧
મંદીરમાં પધરાવો પ્રેમે, મોતીએ ચોક પુરાવું;
દીવડીયો અજવાળી પુરું, મંગળ ગાન કરાવું. ૨
ધન ધન રેણી આજની મ્હારે, નંદકુંવરશું રમતાં;
ભણે નરસૈયો ધન આ જોબન, વહાલાશું અનુભવતાં. ૩

પદ ૪૫ મું.

અનુભવશું અમે અંતર ટાળી, શામળીયાને સેજે;
હળવેશું હું ઉર પર રાખી, સાંઇડાં લેશું હેતે. ૧
નલવટ ટીલી ને નાકે કેશર, ઝાલ ઝબુકે કાને;
સકળ શણગાર કરી અંગ આપું, સંગમ શામળવાને. ૨
વહાલા સાથે વાત કરતાં, મનમાં મોદ ન માય;
નરસૈંયાચા સ્વામિ સુખ દીઠે, જોતાં તૃપ્ત ન થાય. ૩

પદ ૪૬ મું.

નેણ ભરી ભરી જોતાં વહાલો, રીઝવશું રસ માંહે;
મરકલડો કરી વહાલા સાથે, મોહી રહી મન માંહે. ૧
સેજ સમારું કુસુમ લઇને, પ્રેમળ પૂરણ આણું;
વહાલા સાથે વહાલ ધરીને, રેણી રંગ ભરી માણું. ૨
મન ગમતો હું મચકો કરીને, દરપણ માંહે જોઉં;
ભણે નરસૈંયો ભ્રગુટી ભાવે, વહાલાનું મન મોહ્યું. ૩

પદ ૪૭ મું.

ભ્રગુટી ભાવ કરીને વહાલો, મ્હારા ઉરપર રાખું;
સર્વસ સોંપી શામળીયાને, વિનય વચન મુખ ભાખું ૧

અંતરગતની જાણે વહાલો, પ્રેમ હોય તો આવે,
નેણે નેણ નિહાળી વહાલો, માનની માન છડાવે. ૨
એક થઇ આલિંગન લેતા, વહાલો અંતર તાપ સમાવે,
ભણે નરસૈંયો સંગમ સ્વાદે, અણ તેડ્યો ઘર આવે ૩

પદ ૪૮ મું.

અણ તેડ્યો આવે, મારો વહાલો, મશમશતી ઉર ધારું રે,
ભામણુલા લઉં ભાવ ધરીને, મનથી માન નિવારું રે. ૧
નીલી પગોળી અંગે મહારે, ચોળી ચપાવરણીરે,
સુંદરવરને કંઠે વળગુ, રસમાં જાએ રેણી રે. ૨
ભોગીને ભોગવતા રંગ વાધ્યો, સેજ સુરંગી સોહે રે,
ભણે નરસૈંયો શામળીયો, તે મહાલતો મન મોહે રે. ૩

પદ ૪૯ મું.

મોહી રહી મંદરમાં મહાલે, શામળીયો સુકુમાર રે,
પ્રેમ ધરી ઉર માંહે આણ્યું, મહારો પ્રાણ આધાર રે ૧
રેણી રંગ ભરી ભોગવતા, કરતી અમૃત પાન રે,
નેણે નેણા નેહ ઝડ લાગી, કંઠે વિલાગી કહાન રે ૨
સુખની સીમા શામળીયો મહારો, ભુજબળે ભીડી રહીએ રે,
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતા, સહી સપરાણા થૈએ રે ૩

પદ ૫૦ મું.

સપરાણી કીધી રે વહાલે, સૈયરને દેખતા રે,
તાળી દેતા ચિતડુ લાગ્યુ, મોહી રહી મુખ જોતા રે ૧
કર ઉપર કર ધરી મારો વહાલો, વંદ્રાવન પરવરીયો રે,
હાસ્ય કરીને શામળીયાને, મેં મહારે ઉર ધરીયો રે. ૨
રંગભર રમતા રમતા વહાલો, મુખ ઉપર મુખ કરતા રે,
ભણે નરસૈંયો મહારો મોહન, દર્પણ માંહે જોતા રે. ૩

પદ ૫૧ મું.

દરપણ માંહે જોઇ મહારે વહાલે, મુખમરકલડે કીધોરે,
કંઠવિલાગી કહાનજીને, અધર અમૃતરસ પીધોરે. ૧

મનગમતું મહાલું મોહનશું, ટાળી અંતર ઉરનોરે;
હું સોહાગણ કીધી મહારે વહાલે, પૂર્યો મનોરથ મનનોરે. ૨
શાં શાં સુખ કહું શામળીઆનાં, પ્રગટ્યો પ્રેમ અપારરે;
ભણે નરસૈંયો ધન આ જોબન, ધન મહારો શણગારરે. ૩

પદ પર મું.

શણગારે સોહંતીરે હું, શામળીયાને સંગે રે;
નેણે નેણ મેળાવી વહાલો, ભીડ્યો અંગોઅંગે રે. ૧
ચોળીબંધ કસશી કશી, પહેરી નીલી પટોળી રે;
અધર અમૃતરસ પીવા કારણ, કંઠે બાહુડલી વાળી રે. ૨
સારી પેરે સુંદરવર સાથે, સાંઇડાં દેતી ભાવું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિચે સંગમ, નાના ભાવ જણાવું રે. ૩

પદ પ૩ મું-રાગ માળવ.

આ જોની આ કેનું પગલું, પગલે પદ્મતણું એંધાણ;
પગલાં પાસે બીજું પગલું, તેરે સોહાગણ નૌતમ જાણ. આ જો૦ ૧
પૂરણ ભાગ્ય તે જુવતી કેરું, જે ગઈ વહાલાને સંગે;
એકલડી અધરરસ પીશે, રજની તે રમશે રંગે. આ જો૦ ૨
અડવડતી આખડતી ચાલે, દેહ દશા ગઈ ભૂલી;
નિશ્ચે હરિ આવ્યા આ વનમાં, જો જો કમોદની ફુલી. આ જો૦ ૩
પૂછે કુંજ લતા દ્રુમવેલી, ક્યાંઈ દીઠડો નંદકુમાર;
વૃક્ષતણી શાખા ફુલી રહી, અભિષેક કીધો નિરધાર. આ જો૦ ૪
નયણે નીર ને પથ નિહાળે, કાન કાન મુખ બોલે બાળ;
ચાલી ચતુરાં સરવ મળીને, વનમાં ખોળે નંદનો લાલ*. આ જો૦ ૫
જોતાં જોતાં વનમાં આવ્યાં, દીઠી એક સાહેલી;
ધૂતારાનાં લક્ષણ જો જો, ગયો એકલડી મેલી. આ જો૦ ૬
ન દીઠા નાથ ગોપી પાછાં આવ્યાં, જળ જમુનાંને તીર;
બાળલીલા કીધી તે વારે, પ્રગટ્યા હળદર વીર. આ જો૦ ૭
રાસ આરંભ્યો સર્વ શામા મળી, સુરી નર જે જે કીધો;
ગોપીમાં હું તો નરસૈંયો, પ્રેમ સુધારસ પીધો. આ જો૦ ૮

* પા૦ કહાન કહાન મુખ બોલે, * * * નંદકુંવરને વનમા ખોળે.' મેં ગ્રહણ કરેલો પાઠ જૂનો છે. સંવત ૧૬૬૫ ની પ્રતનો.

પદ ૫૪ મું—રાગ રામકળી અથવા પંથીડા.

પંથડેઃ નિહાળતીરે, જોતી પીતાંબર પગલાં;
મદનરસ ઘેલડીરે, ભરતી લડસડતાં ડગલાં. પંથડો૰ ૧
ચતુરાં ચાલતીરે, જાણે વન ત્રાઠી હરણી;
શુદ્ધ બુદ્ધ વીસરીરે, વહાલા તે તારી કરણી. પંથડો૰ ૨
શામા શામનેરે, હીંડે મારગડે જોતી;
નેણે નીર ઝરેરે, ચતુરાં ચીરવડે લહોતી. પંથડો૰ ૩
શામા સહુ મળીરે, કીધો એક વિચાર;
ચાલો સખી ત્યાં જઇએરે, જ્યાં રમતા નંદકુમાર. પંથડો૰ ૪
ચાલ્યાં ચાલ્યાં ત્યાં ગયાંરે, આવ્યાં જમુનાજીને તીર;
આ આંહી હરી બેસતારે, જમતા કરમલડો ખીર. પંથડો૰ ૫
આ આંહી વહાતા વાંસળીરે, ગોપી સહુકો ગાતાં ગીત;
તે કેમ વીસરેરે, વહાલા પુરવ જનમની પ્રીત. પંથડો૰ ૬
પુછીયું દ્રુમનેરે, ક્યાંઇ મહારા નાથતણો ઉપદેશ;
અમ તજી ગયોરે, ધુરત ધાબળીઆળો વેશ. પંથડો૰ ૭
જતને જાળવ્યુંરે, જોબન ભુદર ભેટ કરેશ;
જો હરી નહીં મળેરે, મહારા પાપી પ્રાણ તજેશ. પંથડો૰ ૮
આણે આણે મારગડેરે, આવ્યાં લખચોરાશી વાર;
મનખા દેહ ભલોરે, જેણે પામ્યાં નંદકુમાર. પંથડો૰ ૯
સરોવર પુછ્યુંરે, ક્યાંઈ નટ નાગર કેરી ભાળ;
નરસૈંયાચા સ્વામિ મળ્યોરે, દીનોનાથ દયાળ. પંથડો૰ ૧૦

પદ ૫૫ મું—પ્રભાત.

કોણ રસ ઉલટયો, તીર જમુના ત્રટે,
વાજં વાજે બહુ જુથે;
બાંહે કંઠે ધરી, ગાય પ્રેમે કરી,
મેલવતાં નેણને માન રાચે. કોણ. ૧
કોહાને કો નવ લહે, નાથને ઉર ગ્રહે,
અધરામૃત રસ પાન કરતાં;

સરવને શ્યામળો, સન્મુખ શોભતો,
અલવ શું અગના રુદયા ધરતાં. કોણ. ૨
પ્રેમ શું પરવર્યો, પ્રેમદા શું હરિ,
રમણુ રસ આ ઠર્યો વનમાંહે;
નરસૈંયો નીરખતાં, રગ રસ મગ્ન થયો,
કૃષ્ણુ લીલા તણા ગુણુ ગાએ. કોણ. ૩

પદ ૫૬ મું—રાગ માલ કાલેરો ગોડી.

ભાવેરે ભામણુડાં લેતી, આનંદ સાગર શામલિયોરે,
લટકે એહને હું લોભાણી, પ્રાણુજીવન એ નાનડીયોરે. ૧
મરકલડા કરી સામું જોયું, મુને મોહ પમાડેરે,
અગોઅગે આનંદ વાધો, જમ જમ રુદેયા ભીડેરે. ૨
કેમ કરી અલગાં થાયે, (એથી) મોહન મનમાં બેઠોરે,
ભણે નરસૈંયો અવર સહુથી, લાગ્યો હુંને મીઠોરે. ૩

પદ ૫૭ મું—રાગ આશાવરી.

ભાવેરે ભજતા મ્હારો વહાલો, રગ રેલ રસ વાધોરે,
કંઠે વિલાગી કહાનજીને, અધર અમૃત રસ પીધોરે. ૧
ભુજ બળે ભાવ ધરીને, અલવશુ અગ આપીરે,
સગમ રમતાં શામલીયાને, સર્વ સહિ હું સાપીરે. ૨
કદ્રપ કોટ સરીખો દીશે, દીશતો નહાનડીયોરે,
ભણે નરસૈંયો પ્રેમ પૂજતાં, બલિયામાંહે બળીયોરે. ૩

પદ ૫૮ મું.

ભાવે ભજતા મનોરથ સીઝ્યો, અતર કંદ્રપ કોટ સરીખો સુદર,
મોહી રહી કૃષ્ણુ કૃષ્ણુને મુખ જોતા, પ્રગટ પરમેશ્વર ભાવે ભેટ કરતા. ૧
રીઝવીયા સેજડીયે શામા, વહાલાને વશ કીધો,
ભણે નરસૈંયો રજની સઘલી, જોબનલો લાલે હરી લીધો. ૨

પદ ૫૯ મું-રાગ માલવ.

ભુજ બળ ભરતી ભરતી ભામની, કરતી અધરરસ પાનરે,
તાલ દઈ દઈ નાચે નાદે, સન્મુખ કરતી સાનરે. ૧

વાળ્યો કાછ કસી, કામની મૂરત સોહે, નેપૂરની ધ્રુની થાયેરે,
ઘુઘરડીને ઘમકે ગોરી, ગર્વ ભરી ગોપી ગાયેરે. ૨
કરશું નેણ નેણશું સુંદર, રસે રમે સુંદર વર ને શામારે,
ભણે નરસૈંયો રસ રગ ઝકુલે, વહાલો માહુલે વનમારે. ૩

પદ ૬૦ મું.

ભોગવીએ ભામણુડાં લેઇ, સેજડીયે શામલિયોરે,
માન તજીને ઉરપે લીજે, પ્રેમે શુ પાતલિયોરે. ૧
અંતર ટાલીને અનુભવીયે, તો વહાલો વશ થાયેરે,
સારી પેરે શણગાર કરીને, લીજીએ રુદીયા માહેરે. ૨
સુંદરવરશું સાઇંડુ દેઇને, એક થઇને રહીયેરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી શું રમતાં, વાત રસાલી કહીએરે. ૩

પદ ૬૧ મું—રાગ મલ્હાર.

લીલા માંહે ટળવળ્યો, કૃષ્ણ કામનીને સંગેરે,
વૃન્દાવનમાં મલપંતો, વાધો (ધ્યો) મહારસ રગેરે ૧
મનમથે માન મૂકાવીઉં, કરી રમણ રસાળરે,
નાચંતા નેહ જડ લાગી રહી, ગાએ ગોપી ગોવાળરે. ૨
પ્રેમદા પીઉને અગ મળી, કરે પ્રેમરસ પાનરે,
વહાલાને વહાલેં રીઝવ્યો, મૂકી મન થકી માનરે. ૩
કરશુ કગ્રહી કામની, કરે કૃષ્ણસુ વાતરે,
આનંદ અગે ઉલટ્યો, રમે નવી નવી ભાતરે. ૪
જય જય શબ્દ સુરીનર કરે, વરસે કુસુમ અપારરે,
નરસૈંયો સુખ લહેરમાંહે, જ્યાં કરે કૃષ્ણ વિહારરે. ૫

પદ ૬૨ મું.

લડસડતી લહેકા કરે રે, મોસ્તીએ મન હરતીરે,
નયણે નીર વેહ નેહ જણાવે, ચચળ નયણે જોતીરે. ૧
સુદરી સદા અકોમળ દીસે, મેદની ધમકતી ચાલેરે,
ડગલે ડગલે દેહી નમાવે, કામી જનને માલેરે. ૨
મારગડે મરકલડા કરતી, સેજ સલુણી ભાવેરે,
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળવા, હસતી સગમ આવેરે. ૩

પદ ૬૩ મું.

લહલકીને લટકે ચાલે, મુખ મધુરુ મધુરુ બોલેરે,
અનેક સુંદરી સુંદર દીસે, પણ નહિ કોય એહને તોલે*. ૧
સકળ શણગાર કીધા મન ગમતા, નાકે વેસર સોહેરે,
નાના ભાવ ધરીને જોયે, મુનીજનનાં મન મોહેરે. ૨
ઝાંઝર ઝમકે ને હાર હુલાવે, કાને ઝાલ ઝબુકેરે,
નરસૈંયાચા સ્વામીને વહાલી, તે ક્ષણું અળગી નવ મુકેરે. ૩

પદ ૬૪ મું.

સાહેલડીને સાન કરીને, વાહલો વૃન્દાવન ચાલ્યોરે,
જૂગતા જૂગતું જોડી દીપેને,વાહલે હાર હૈયાનો ઘાલ્યોરે. ૧
રાસ મંડળ રચ્યો રાધાવર, પીતાંબર પલવટ વાલીરે,
ધન ધન કામની હૃદયા ભીડે, મધ્ય રહ્યો વનમાલીરે † ૨
ગોપી માહે ગોપવધૂ આવે, કેશવ કોણે ન કલાણોરે,
ધ્રુજી ધરા પ્રહારે અતિકપી, ભોમી ભાર ભરાણોરે. ૩
અતિ આનંદે ઉલટ આપતા, માંહે મદનનો ચાળોરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળ્યો, એ ઉપવાદથી ટાળોરે. ૪

પદ ૬૫ મું-રાગ ધનાશ્રી.

ઉરવચ હેત જણાવીયુ, મારો વહાલોજી મળશે આજ;
કરશુ તે દલડાની વાતડી, હસી હસી લોપશુ લાજ. ૧
મચકો તે માડીને હિંડશું, તહા મોહશે મારો નાથ,
નાકે નકવેસર શોભતું, અલતે રંગશું હાથ. ૨
નીલી પટોલી પહેરણ માંહે, નાના વિધની ભાત,
બ્રહ્માદિકને સ્વપ્ને દુર્લભ, તે શું રમશું તે સઘળી રાત. ૩
સાઇડા તે લેશુ હસી હસીને, કરશું તે રંગવિલાસ,
નરસૈંયાચો સ્વામી મળે, પોહોતી તે મનડાની આશ. ૪

પદ ૬૬ મું-રાગ આશાવરી.

ભજશુ રે અમે ભાવ ધરીને, સેજડીયે શામલિયોરે,
અમ રુદયા સરસો ભીડી રાખુ, પ્રેમધરી પાતળીયોરે. ૧

---

* પાઠ 'નથી કોણુ રાધા તોલેરે' † પા૦ માહી રહ્યો બનમાળીરે'

સૈયર સઘળી દેખતા હું, સફરાણી થાઉરે,
મ્હારારે મોહન શું રમવા, રમઝમ કરતી જાઉરે ૨
મ્હારો વાહુલો છે અતિ રંગીયો, મોહન મીટડી માંહેરે,
ભણે નરસૈંયો અતસ ન લાવે, જમ વાસલડી વાહેરે. ૩

પદ ૬૭ મું.

ભજતીરે ભામની વાહુલે, વાહુલો વાહુલે ભજતોરે,
એક એકને આલિંગન આપી, શામા માંહે શોહતોરે. ૧
કૃષ્ણકામની ક્રીડા કરતા, ઉલટ અંગે ન માયેરે,
પ્રગટી પ્રીત પરસ્પર જલમાંહિ, મોહી રહી મન માંહેરે. ૨
તૃપ્ત ન પામે હરીશુ રમતા, મુખડુ નિહાળી નિહાળીરે,
નરસૈંયાચો સ્વામી આનંદો, આનંદી અબલા બાળીરે. ૩

પદ ૬૮ મુ–રાગ સામેરી.

થૈઈ થૈઈકાર કરે છે કામા, વૃંદાવન મોઝાર રે,
તાળ મૃદંગ વેણા વસ વાજે, નેપુરનો ઝમકાર રે. થૈઈ ૧
મધુરુ ગાન કરંતી ગોપી, ગોવિંદજીને સંગે રે,
ભુજ ઉપર ભુજ ધરી પરસ્પર, નૃત્યકરે અતિ રંગે રે. થૈઈ ૨
આનંદ સાગર લહેરી ઝંકોળે, મગન થઈ સહુ નારી રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતા, દેહદશા* વિસારી રે. થૈઈ ૩

પદ ૬૯ મુ–રાગ માલવ

હિંવટીઆરે હિંવટીઆ, નરસૈંયો હરિના હિંવટીઆ
પૂર્વ પ્રીત ધરી મન માંહે, તો રસનાએ રસ ભરીઆ. નર૦ ૧
જૂવતી જૂથ જીવન રંગરાતી, મંડળમા મહાલતીરે,
એક નાચે એક તાન મેળાવે, મધુરુ મધુરુ ગાતીરે. નર૦ ૨
મનગમતું ભોગવતા ભામની, કરે નેણુના ચાળારે,
નરસૈંયાનુ પુરુષપણુંરે, જાણ્યુ ગયુ તેણી વેળારે. નર૦ ૩

પદ ૭૦ મુ.

દીઠડો નાથ મેં તો બાઈરે, રાખ્યો રુદીયા માંહેરે,
એહો અમશું કુડ કરીને, વાહ્યા વૃંદાવન માંહેરે. ૧

રમતાં રમતાં મહારસ વાધ્યો, કીધું અંતરધ્યાનરે;
વ્યાકુળ થઇ અમે કાંઈ નવ સુઝે, રહી નહી સુદ્ધબુદ્ધ શાનરે. ૨
અનેક ઉપાય કરી કરી થાકાં, નાથ ન દીઠો નયણેરે;
અમે અબળા બળ કાંઈ નવ ચાલે, કાહન કાહન કહું વયણેરે. ૩
પૂરણ પ્રીત ધરી મન માંહે, આવ્યા અંતરર્યામીરે;
નરસૈંયાના સ્વામી રસ પૂરણ, જુવતી પ્રાણને પામીરે. ૪

પદ ૭૧ મું.

ઘુંઘટડો ગોરીનો, સોહે સંગમ રમતીરે;
વાહલાને વશ કરવા કારણ, શામા સાન કરતીરે. ૧
શામળીયા શું સ્નેહ ધરંતી, તે શામા કરે શૃંગારરે;
કસમસતી કાંચલડી ઉપર, લટકે નવસર હારરે. ૨
નીલાંબર પહેર્યું મન ગમતું, સકલ કીધાં શણગારરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, રંગે કીધો વિહારરે. ૩

પદ ૭૨ મું.

થૈઈ થૈઈ કરે, અગણિત અગના, ગોપી ગોપી પ્રત્યે શોહે કાહન;
ઝાઝર નેપુર કટીતણી કીંકણી, તાલ મૃદગ રસ એક તાન. થૈઈ૦ ૧
નાચતાં નાચતાં, છેલ છન્દે ભર્યો, સસ સ્વર ધુન તે ગગન ચાલી;
લટકે લટકા કરે, નાથને ઊર ધરે, પરસ્પર બાંહોડી કઠ ઘાલી. થૈઈ૦ ૨
પ્રગટ ભાવે ભજે, પુરણ પુરુષોત્તમ, જેહનુ મહા મુનિ ધરતા ધ્યાન,
ભણે નરસૈંયા વિહાર રસ વિસ્તર્યો, ગોવિંદ ગોપી મળી કરતા ગાન. થૈઈ૦ ૩

પદ ૭૩ મું.

આનદ ભરી આલિંગન લેતી, શામલીઓ તે સરવસ ગોપી,
* * * રેણી રંગભર રમતાં, શામલીયા રગરાતી. ૧
પ્રેમ ધરી પ્રાણજીવનને, વાલિ વાલિ ઉરપર લેતી
આનંદ ઉલટો અંગ ન માયે, જમ જમ વાહલો સામું જોયે;
ભણે નરસૈંયો સુખની સીમા, માનનીનુ મન મોહે. ૨

પદ ૭૪ મું.

દીપકડો લઈશ મા રે ચાંદલિયા, સ્થિર થૈ રહેજે આજ;
વાહલોજી વિલસ્યો હું સાથે,† લોપી સઘળી લાજ. ૧

* પા૦ 'સોળ સત્યા" † પા૦ "વાહલોજી લપટાયા હું સાથે."

સોંપ્યું અંગ શામળિયા સાથે, કરવા કેલિવિલાસ;
રખે જોસ તું આખી કરતો, પીડડે માહ્યુ હાસ્ય. ૨
અનેક ઉપાય કરી કરી વાહલો, આણ્યો મંદિર માંહે,
નરસૈંયાચો સ્વામી કહું તુજને, રખે ક્ષણું અળગો તું થાયે. ૩

પદ ૭૫ મું.

વૃન્દાવન માંહે વિલસે વીનતા, મધુરુ મધુરુ ગાય રે,
કંઠ પરસ્પર બાંહોડલીને, શ્યામા સમ સોહાય રે. વૃન્દા૦ ૧
અધર અમૃત રસપાન કરીને, વહાલે ભીડી અંગે રે,
આલિંઘન* ચુમ્બન પરીરભન, વાધ્યો રતિરસ રંગે રે. વૃન્દા૦ ૨
છેલપણે છે, છોછ ન ભાળે,† સુખમરકલડો કરતી રે,
ભોળી ભામની કાંઇ ન સમઝે,‡ મોહન સંગે રમતી રે. વૃન્દા૦ ૩
ચપળપણું ચતુરાનુ દેખી, રહ્યો નાથ નિહાળી રે;
ભણે નરસૈંયો સુખસાગરમાં, ઝીલે અબળા બાળી રે. વૃન્દા૦, ૪

પદ ૭૬ મું.

વૃન્દાવનમાં રમત માંડી, ગોપી ગોવિંદ સાથે રે;
હાસ્ય વિનોદ પરસ્પર કરતા, તાલી દે છે હાથે રે. ૧
પીતાંબર પટોળી પેહરી, કંઠે એકાવળ§ હાર રે,
વીંછીડાને ઠમકે ચાલે, ઝાંઝરના ઝમકાર રે. ૨
સોળ સહુસ ગોપી ને માધવ, એક એક બીચમાં‖ નાચે રે,
અમર આશિષ દે ત્યાં ઉભા, ચરણ રેણુને જાચે રે. ૩
નાના જાત પટોલી પેહરી, ચોળી સુંદર દીસે રે,
મોહન મસ્તક મુગટ બીરાજે, જોઇ જોઇને મનડા હીસે રે. ૪
શીરપર સોહે રાખડલી રે, કાને કુંડળ ઝળકે રે,
ખેલ રચ્યો રાધાવર રમતા, મુનિજનનાં મન દળકે રે. ૫
ધન ધન કૃષ્ણ લીલા અવતર્યાં, પુષ્પ વૃષ્ટિ ત્યાં થાય રે,
ઈશ કૃપાથી ઉભો નરસૈંયો, લેવા દીવટીઓ પમાય રે. ૬

* પા૦ અબર અબળા હરથી ઉંચુ નાચે નારી રો રે.' † પા૦ 'છેલપણે છે, છો સભાળે' ‡ પા૦ જાણે § પા૦ 'એકાવળિ મલકે હારરે.' ‖ પા૦ 'મધ્યે.'

પદ ૭૭ મું–રાગ માલવ.

વૃન્દાવનમાં રચ્યો રે અખાડો, નાચે ગોપી ને ગોવાળ;
તાલ પખાજ રબાબ વાંસળી, તાન મેલાવે નંદનો લાલ. ૧
સુંદર રાત શરદ પુનમની, સુંદર ઉદિયો નભમે ચંદ;
સુંદર ગોપી કંચનમાળા, વચ્ચે મરકત મણિ ગોવિંદ. ૨
ઝળકે કુંડળ રાખડીઆં રે, લળકે ઉર મોતી માળા;
રમઝમ રમઝમ નેપૂર વાજે, મરકલડા કરતી બાળા. ૩
હરખ્યા ત્યાં સુરીનર મુનીજન, પુષ્પ વધાવે ભરી પરવરીયો;
જય જયદેવ જશોદાનંદન,* નરસૈંયો ત્યાં દીવટીયો. ૪

પદ ૭૮ મું.†

વૃંદાવન માંહે રમત માંડી, ગોપી ગોવિંદ સાથે રે;
પીતાંબરની પલવટવાળી, શામા સાહી હાથે રે. વૃં૦ ૧
ઝાંઝર ઝમકે ને ઘુઘરી ઘમકે, નેપુરનો ઝમકાર રે;
એક એક ગોપી બીચ બીચ માધવ, આનંદ વાધ્યો અપાર રે. વૃં૦ ૨
મોહન મુસ્તક મુગટ બીરાજે, તે જોતાં મન મોહે રે;
ગોરી શીર રાખડલી ઝળકે, કાને કુંડળ સોહે રે. વૃં૦ ૩
ખેલ મચ્યો રાધાવર રુડો, ઉલટ અંગ ન માય રે;
ધન ધન કૃષ્ણ લીલારસ પ્રગટ્યો, પુષ્પવૃષ્ટિ ત્યાં થાય રે. વૃં૦ ૪
અમર આશીશ દે ઉપરથી, ચરણ રેણુને જાચે રે;
નાના ભાત વિલાસ જોઇને, મન માંહે અતિ રાચે રે. વૃં૦ ૫
સુરિનર મુનિ મનમાંહે વિચારે, પાર ન પામે કોય રે;
ઉમીયા ઇશ કૃપાથી ઉભો, નરસૈંયો રગ જોય રે. વૃં૦ ૬

પદ ૭૯ મું–રાગ માલવ.

વૃન્દાવનમાં માનની મોહન, રંગભર રસમાં રમતાં રે;
કંઠે પરસ્પર બાહુલડી ઘાલી, અધર સુધારસ પીતાં રે. ૧
શામલિયાને સન્મુખ શામા, થેઈ થેઈ ગાન આચરતાં રે;
વાજાં વાજે નાદે નાચે, ગમતાં ગાન કરતાં રે. ૨

* પા૦ 'દેવકીનંદન'. † પદ ૭૬ અને ૭૮ મા કેટલીક કડીમા સરખાપણું છે.

કાને કુંડળ મુગટ મહામણિ, શોભા કહી ન આવે રે;
ભણે નરસીયો આનંદ્યો હરિ, ભામની માંહે ભાવે રે. ૩

પદ ૮૦ મું.

વાણી બોલે બળવંતબાળી, રસમાંહે રઢીયાળી રે;
શામળીયાના રંગમાંહે રાતી, કંઠે બાહુડલી ઘાલી રે. ૧
જોબનમાતીજ મલનાં જુવતી, જીવનને અનુભવતી રે;
સુંદરવરનું વદન સકોમળ, ચહાન પામે જોતી રે. ૨
શામળીયો ને શામા સંગે, ઝીલતાં નવ નંદાય રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભોગવે ત્યાં, ફૂલ્યાં અંગે ન માય રે. ૩

પદ ૮૧ મું.

વાટડી જોઉં નાથ નાહુલી,સંગમ રમવા માટે જાત મેં બાળીરે. વા૦
પહેલું અમશું પ્રીત કરીને, તો શું મેલો વીસારીરે. વા૦
મનની વાત તે કોને કહીએ, અમને વેદના ભારીરે. વા૦
આગે અમને બપૈડો સારે, અમે અબળા ક્યમ રહીએ. વા૦
નરસૈંયાચા સ્વામી વિના બાઈરે, ધીરજ કેટલુંક ધરીએરે. વા૦

પદ ૮૨ મું–રાગ સોમેરી.

વાજે વાજે, નેપુરિયાંનો ઝમકો રે વાજે,
મદમાતિ નાર ન લાજે, એને સકળ શણગાર છાજે;
એને મદન મહા ભડ ગાજે, નેપુરિયાંનો રમકો ને ઝમકોરે વાજે.
કોણ સોહાગણ સાંચરીરે, આણી વેળા અર્ધ રાતેરે;
નેપુરિયાંને રમકે ને ઝમકે, ચાલંતી મદન સંગાતેરે. નેપુ૦ ૧
પૂરણ પુન્ય તે તારુણી તણારે, જે સેજે સુંદરવર પામીરે;
અનંગતણું અભિમાન ઉતાર્યું, સો નરસૈંયાચો સ્વામીરે. નેપુ૦ ૨

પદ ૮૩ મું–રાગ કેદારો.

વાગી વન વાંસળી, નાથે અધર ધરી, પ્રગટીઆ નારનો નેહ જાણી;
અબળા આનંદશું, અંગ ફુલી રહી, ધન ધન નાથ એમ વદત વાણી. વાગી૦ ૧

જયમ શશી ગગનમાં, વીંટયો ચાંદ્રણી, ત્યમ હરિ વીંટાયો સકલ ગોપી;
વળી વળી વારણે, જાય જુવતી જન, તન મન ધન સહુ રહ્યા સોંપી. વાગી૦ ૨
કાછવાળી સુભગ કૃષ્ણ કોડામણો, સજ થયા સબળ તે સંગ શ્યામા;
નરસૈંયાનાથે, સનાથ કરી સુંદરી, મળી મળી વિલસતી કૃષ્ણ કામા. વાગી૦ ૩

પદ ૮૪ મું.

વહાલોજી આલિંગન સરખો, નયણુ ભરી ભરી નિરખો;
જોઇ જોઇ મન હરખો. વાલોજી૦ ૧
સકલ વિશ્વ શિખંતાં આધરિ, મૂખ ઉપેર મૂખ મુકીઉં લાલા;
એ એ વિષયા અમે કાંઇ નવ જાણું, કહો સખી અમૃત કોણે પીઉલા. વા૦ ૨
જહાં જીનું તહાં સ્નેહ સમજ શો, અમને અલગો મેલો;
નરસૈંયાચા સ્વામી જાશે ચોવના, અણતેડા આવે વાહલો. વા૦ ૩

પદ ૮૫ મું–રાગ માલવ.

વાહલ ધરીને વાહલા સાથે, રગમાં રમતી રેણીરે;
પ્રેમ ધરીને પાતળિયાશું, બોલે અમૃત વેણીરે. ૧
તાલ પખાજ ને વાજાં વિધ વિધ, જાણે અંબર ગાજેરે;
શામળિયો ને શામા નાચે, વાંસલડી મધુરી વાજેરે. ૨
એક એકને આલિંગન આપે, વાહલે ભુજ બલે ભીડીરે;
ભણે નરસૈંયો ધન એ લીલા, ધન એ જુવતી જોડીરે. ૩

પદ ૮૬ મું–રાગ મહ્લાર.

વૃંદાવનમાં માનની, મધ્યે મોહન રાજે;
કઠે પરસ્પર બાહૂડી, ધૂન નેપૂર વાજે. ૧
એક એક આગેં આલાપતી, એક નાચતી રંગે;
એક મધુરે સ્વર ગાઇને, તાળી તાળ તુરંગે. ૨
એક આલિંગન લઈ ઉર ધરી, ભીડે ભામની ભાવે;
શ્રમ જળ વદને ઝળકતાં, શામા શામ સોહાવે. ૩
મરકલડા કરી કૃષ્ણને, ભલા ભાવ જણાવે;
થૈ થૈ થૈ કરે બલિયો, ઉરના હાર હુલાવે. ૪

ઠાલા કૃષ્ણ ત્યાં સંચર્યાં, નાદ નિર્ઘોષ થાયે;
મંડપમાંહે મલપતાં, વાહલો વાંસળી વાહે. ૫
હાર કુસુમના અતિઘણા, કંઠ આરોપે હાર નાર;
ચૂઆ ચંદન ચરચીઆં, વાધ્યો પ્રેમ રસાળ. ૬
તાળી દેતાં તારુણી, ઝાંઝરનો ઝમકાર;
કરી રહ્યો કિંકણી રણઝણે, ઘુઘરી ઘમકાર. ૭
ધનરે ધન એ સુંદરી, ધન શામળવાન;
નરસૈંયો ત્યાં દીવી ધરી રહ્યો, કરે હરિનું ગાન. ૮

પદ ૮૭ મું–રાગ સામેરી.

વૃંદાવનમાં નાચે નરહરિ, રાધા શું પરવરીઓ રે;
પીતાંબરની કાછની કાછે, મોર મુગટ શિર ધરીઓ રે. વૃંદા૦ ૧
પીતાંબરની પટોળી પહેરી, કંઠે મોતીનો હાર રે;
કટીમેખલા સોહે સહુને, ઘુઘરીનો ઘમકાર રે. વૃંદા૦ ૨
ઝાંઝર નેપૂર ખલકે ઝાંખી, કંઠે પરસપર હાથ રે;
વારંવાર મુખ ચુમ્બન દીસે, આલિંગે ગોપીનાથ રે. વૃંદા૦ ૩
તાલ પખાજ વેણુ રસ મહુવર, વિધવિધ વાજાં વાજે રે;
થૈ થૈકાર કરે ત્યાં ઉભા, નાદે અંબર ગાજે રે. વૃંદા૦ ૪
પ્રેમ ધરીને પાલવ તાણે, હરિશું હાસ્ય કરંતી રે;
નલવટ ટીલીને નયન સમાર્યાં, નાકે અનોપમ મોતી રે. વૃંદા૦ ૫*
નાર નીર્ઘોષ ઉલટ અતિ વાધ્યો, પુષ્પ વૃષ્ટિ ત્યાં થાયે રે;
લોટ પોટ ત્યાં થયો નરસૈંયો, શંભુજી તેણે વસાય રે. વૃંદા૦ ૬

પદ ૮૮ મું.

વદન સોહામણું, શામ શામાતણું, રાસ રમત રમે વનમાંહે;
નાથ બાથે ભરે, અધર ચુંબન કરે, પ્રગટીયું પ્રેમ સુખ કહ્યું ન જાએ. ૧૦ ૧

* બે પ્રતમાં નીચેની એક કડી વધુ છે, પણ બે પ્રત (સં. ૧૭૨૯ ને સં. ૧૭૩૩ માંની) માં તે કડી નથી. પહેલી પ્રત જુનાગઢની છે. બીજી પ્રતપર ગામ નામ નથી.

અબિલ ગુલાલ ઉડાડે અંગના, કેસર સાથ લહેકે રે;
વેણી વેણુ કુસુમ શું ગુંથે, ચુઆ ચંદન બહેકે રે. વૃંદા૦ ૫

ચરણને પ્રહારે, ધરણી ભ્રમ ભ્રમી રહી, ઘુઘરાના ધમકારા થાએ;
તતા થેઇ થેઇ કરે, તાલ તરુણી ધરે, મદભરી માનની ગીત ગાએ. વ૦ ૨
શ્રમ જળ બિંદુને, સુભગ અંબર શીર, કંચુકીબધ તે શીથલ સોહે;
ભણે નરસૈંયો, રંગ રસ ઉલટયો, ઉપર કુસુમની વૃષ્ટિ હોએ. વ૦ ૩

પદ ૮૯ મું.

આજ અજુઆલડુ, પરમ સોહામણુ, રંગ ભર્યો નાથ રંગ રાસ રમતો;
કઠ બાંહે ધરી, સ્વર કરે સુંદરી, મધ રહ્યો મોહન ગાન કરતો. આજ. ૧
કટી પકરી કરી, પ્રબલ ભમરી કરે, કરતળે કામની ગ્રહીરે કાહને;
જાણે શશી પ્રગટ,શીર શોભતી લટક,વાજતાં નેપુર કલાં (?) શબ્દ તાને. આજ. ૨
મદભરી માનની, વીલસતી જામની, ભુજ ભરી નાથને બાથ ભરતાં;
વદન નિરખી રહ્યાં, પ્રેમે આતુર થયાં, અધર અમૃત રસ પાન કરતાં. આજ. ૩
સબળ શામા સંગ, શોભતો શામળો, કુચવચ રાખીઓ બાંહે ભીડી;
નરસૈંયો નાથ, રસ રેલમાં ઝીલતો, અતિ ઘણી શોભતી જુગલ જોડી. આજ. ૪

પદ ૯૦ મું.

આજ સખી શામળિઓ વાહલો, રમે વૃન્દાવન મોઝાર રે;
જુવતી જુથ મંડલમાં નાચે, આનંદ વાધ્યો અપાર રે. આજ. ૧
ગાન કરે ગોકુળનો વાહલો, સ્વર દે સઘળી ગોપી રે;
છંદ તાન ને માન મેળાવે, મંડળ રહ્યું સૌ ઓપી રે. આજ. ૨
સુરત વિહાર વિષે અતિ સુંદરી, દૃષ્ટિ ભરી મુખ જોતી રે;
નરસૈયાચા સ્વામીને સંગમ, અનગ વેદના ખોહોતી રે. આજ. ૩

પદ ૯૧ મું.

આજ વૃંદાવન આનંદ સાગર, શામળીયો રંગ રાસ રમે;
નટવર વેશે વેણુ વજાડે, ગોપીને મન ગોવાલો ગમે. આજ૦ ૧
એક એક ગોપી સાથે માધવ, કર ગ્રહી મંડળી માંહે ભમે;
તાતા થૈ તાથૈ તાન મીલાવે, રાગ રાગણીમાંહે ઘૂમે. આજ૦ ૨
સોલ કળાનો શશીઅર, ઉડગણ સહિત બ્રહ્માંડ ભમે,*
ધીર સમીરે જમના તીરે, ત્રિવિધ તનના તાપ શમે. આજ૦ ૩

* પા૦ નમએ નમએ.

કાલા-કૃષ્ણ ત્યાં સંચર્યા, નાદ નિર્ઘોષ થાયે;
મંડપમાંહે મલપતાં, વાહલો વાંસળી વાહે. ૫
હાર કુસુમના અતિઘણા, કંઠ આરોપે હાર નાર;
ચૂઆ ચંદન ચરચીઆં, વાધ્યો પ્રેમ રસાળ. ૬
તાળી દેતાં તારુણી, ઝાંઝરનો ઝમકાર;
કરી રહ્યો કિંકણી રણુઝણે, ઘુઘરી ઘમકાર. ૭
ધનરે ધન એ સુંદરી, ધન શામળવાન;
નરસૈંયો ત્યાં દીવી ધરી રહ્યો, કરે હરિનું ગાન. ૮

પદ ૮૭ મું–રાગ સામેરી.

વૃંદાવનમાં નાચે નરહરિ, રાધા શું પરવરીઆ રે;
પીતાંબરની કાછની કાછે, મોર મૂગટ શિર ધરીઆ રે. વૃંદા૦ ૧
પીતાંબરની પટોળી પહેરી, કંઠે મોતીનો હાર રે;
કટીમેખલા સોહે સહુને, ઘુઘરીનો ઘમકાર રે. વૃંદા૦ ૨
ઝાંઝર નેપૂર ખલકે કાંબી, કંઠે પરસ્પર હાથ રે;
વારંવાર મુખ ચુમ્બન દીસે, આલિંગે ગોપીનાથ રે. વૃંદા૦ ૩
તાલ પખાજ વેણુ રસ મહુવર, વિધવિધ વાજાં વાજે રે;
થૈ થૈકાર કરે ત્યાં ઉભા, નાદે અંબર ગાજે રે. વૃંદા૦ ૪
પ્રેમ ધરીને પાલવ તાણે, હરિશું હાસ્ય કરંતી રે;
નલવટ ટીલીને નયન સમાર્યાં, નાકે અનોપમ મોતી રે. વૃંદા૦ ૫*
નાર નીર્ઘોષ ઉલટ અતિ વાધ્યો, પુષ્પ વૃષ્ટિ ત્યાં થાયે રે;
લોટ પોટ ત્યાં થયો નરસૈંયો, શંભુજી તેણે વસાય રે. વૃંદા૦ ૬

પદ ૮૮ મું.

વદન સોહામણાં, શામ શામાતણા, રાસ રમત રમે વનમાંહે;
નાથ બાથે ભરે, અધર ચુંબન કરે, પ્રગટીયું પ્રેમ સુખ કહ્યું ન જાએ. વ૦ ૧

---

* બે પ્રતમાં નીચેની એક કડી વધુ છે, પણ બે પ્રત (સં. ૧૭૨૯ ને સં ૧૭૩૩ માં એ કડી નથી. પહેલી પ્રત જુનાગઢની છે. બીજી પ્રતપર ગામ નામ નથી.

અબિલ ગુલાલ ઉડાગે અબળા, ચોસર સાથા લહેકે રે,
વેણી વેણુ કુસુમ શું ગુંથે, ચૂઆ ચંદન બેહેકે રે. વૃંદા૦ ૫

વાલી વાલી કરે વારણા, ઘહાલી કઠે હાર રે;
નેણે નેણાં રસ ભર્યાં, હૈયે હર્ખ અપાર રે. ૩
ઉરશું ઉર ભીડી રહી, સેજડીએ વાધ્યો રંગ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીસુ રમતાં, પુલી અંગોઅંગ રે. ૪

પદ ૯૬ મું-રાગ અરગજો.

પોડશ ચ્હેન સોહે, પગલાંને ખોળે રે;
અજવાળી રાતે ગોપી, જેમ દહાડે ધોળે રે. પોડ૦ ૧
ન્હેહની વિંધાણી ગોપી, મળી ટોળે ટોળે રે;
કૃષ્ણ હું કૃષ્ણ હું, કૃષ્ણ તન્મય થૈ બોલે રે. પોડ૦ ૨
કોઇ ઉભી વાંસળી વાએ, ગાઈ ગાઈ ડાલે રે;
કો કહે મેં કાળી નાગ નાથ્યો, પર્વતને તોલે રે. પોડ૦ ૩
કોઈ તો દાન મિષેથી, મહીનાં માટ ઢાળે રે;
પ્રેમ પ્રેમ મગ્ન થઈ, રગ રસ રોળે રે. પોડ૦ ૪
કૃષ્ણ તો છળીને બેઠો, હૃદયાને ઓળે રે;
પ્રગટ્યો નરસૈંયાનો નાથ, રીઝી ભાવ ભોળે રે. પોડ૦ ૫

પદ ૯૭ મું-રાગ માલવ.

પ્રેમે પ્રેમદા પીઉની સગે, હરખે હાસ્ય કરતી રે;
મરકલડો દેખીને મોતી, હલવે ઉરપર ધરતી રે. ૧
કૃષ્ણ કામની જેમ જેમ નાચે, વાજા વાજે ભારી રે;
ત્રિભુવનમાં ધુની સાંભળી, ગાંધર્વની ગતિ હારી રે. ૨
જયજયસુરીનરમુનીજન બોલે,શુધ વીનતા અગ ભૂલીરે;
કૃષ્ણ કૃપાથી નરસૈંયો ત્યા, લીલામા રહ્યો ડૂલી રે. ૩

પદ ૯૮ મું.

પરુ રે જોઉં તો પીઉજી, પંથ આડો થાયે રે;
મન ધાર્યું કરી રાખીયે, આહુરાં નયણા જાયે રે. ૧
સુંદર વદન દીઠા પછી, કોણે ન રહેવાયે રે;
શોભા શામ તરંગમાં, નયણા ગોતા ખાયે રે. ૨

હરખ્યા સુરનર દેવ મુનીશ્વર, પુષ્પવૃષ્ટિ કરી ચરણે નમે;
ભણે નરસૈંયો ધન્ય વૃજનારી, એને* કાજે ગોપી દેહ દમે. આજ૦

પદ ૯૨ મું.

આજ વહાલે સુરતસમે પ્રીત માંડી, ક્ષણુએ ન થાયે અળગો છાંડીરે-સજની.
ધન ધન આજની રજની બાઈરે, રમતાં ન જાણી જાતી રે;
પ્રેમ ધરીને કંઠે વિલસ્યો, ઉર ઉપર લીધી તાણી રે, સજની. આજ૦
વિવિધે વિલાસ કીધો માહરે વાહલે, અમૃતની પેર પીધી રે;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામીશું રમતા, મન ગમતી વાત કીધી રે, સજની. આજ૦

પદ ૯૩ મું–રાગ માલ કાલેરો ગોડી.

આજ સોહાગણ કીધી માહરે વાહલે, મહારા ઉરપર ધરતા રે;
શું કરશે નણદી નસકારી, દુરીજન હીંડે લવતા રે. ૧
શોભંતા શણગાર કરીને, ચોળી ઉર ચલકતી રે;
પ્રેમ ધરીને પિયુજી અંગે, ભુજબલ ભીડી મળતી રે. ૨
રીઝવીઓ સુંદરવર મહારો, રમી રેણી રસમાં રંગે રે;
ભણે નરસૈંયો પ્રીત બંધાણી, શામલિયાને સંગે રે. ૩

પદ ૯૪ મું–રાગ માલવ.

મંડળમાં માહલતો વાહલો, નાચે નારી સંગે રે;
તેમ તેમ વાજાં વાદે વાજે, વેણુ વગાડે ઉમંગે રે. ૧
એક આલાપે એક દે તાળી, એક લઈ તાળ વજાડે રે;
એક મરકલડાં કરી કામની, ભજતાં ભાવ દેખાડે રે. ૨
જુવતી જુથજ મળ્યો સોહે, લીલાએ તરવરીઓ રે;
ભણે નરસૈંયો ધન ધન વનમાં, પ્રેમદા શું પરવરીઓ રે. ૩

પદ ૯૫ મું–રાગ ધનાશ્રી.

પ્રેમદા પ્રેમ ભરાણી રે, પીઉને વિલશે વાહલ સંગે રે;
વાહલે વાહલો આવિયો, ભીડો અંગો અંગે રે. ૧
દર્પણ કર કામનિને સારે, કંઠે વિલાગી કહાન રે;
પ્રેમે શું શામલિયાને, ખવરાવે ખાંતે પાન રે. ૨

---

*પ્ર૦ 'જેને જોવા યોગેશ્વર દેહ દમે'

વાલી વાલી કરે વારણા, ઘહાલી કંઠે હાર રે;
નેણે નેણાં રસ ભર્યાં, હૈયે હર્ખ અપાર રે. ૩
ઉરશું ઉર ભીડી રહી, સેજડીએ વાધ્યો રંગ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીસુ રમતાં, ફુલી અંગોઅંગ રે. ૪

પદ ૯૬ મું-રાગ અરગજો.

ષોડશ ચહેન સોહે, પગલાંને ખોળે રે,
અજવાળી રાતે ગોપી, જેમ દહાડે ધોળે રે. ષોડ૦ ૧
ન્રેહની વિંધાણી ગોપી, મળી ટોળે ટોળે રે;
કૃષ્ણ હું કૃષ્ણ હું, કૃષ્ણ તન્મય થૈ બોલે રે. ષોડ૦ ૨
કોઇ ઉભી વાંસળી વાએ, ગાઈ ગાઈ ડોલે રે;
કો કહે મેં કાળી નાગ નાથ્યો, પર્વતને તોલે રે. ષોડ૦ ૩
કોઈ તો દાન મિષેથી, મહીના માટ ઢોળે રે,
પ્રેમ પ્રેમ મગ્ન થઈ, રગ રસ રોળે રે. ષોડ૦ ૪
કૃષ્ણ તો છળીને બેઠા, હૃદયાને ઓાળે રે;
પ્રગટ્યો નરસૈંયાનો નાથ, રીઝી ભાવ ભોળે રે. ષોડ૦ ૫

પદ ૯૭ મું-રાગ માલવ.

પ્રેમે પ્રેમદા પીઉની સગે, હરખે હાસ્ય કરતી રે;
મરકલડા દેખીને મોતી, હલવે ઉરપર ધરતી રે. ૧
કૃષ્ણ કામની જેમ જેમ નાચે, વાજા વાજે ભારી રે;
ત્રિભુવનમા ધુની સાભળી, ગાધર્વની ગતિ હારી રે. ૨
જયજયસુરીનરમુનીજન બોલે,શુધ વીનતા અગ ભૂલીરે;
કૃષ્ણ કૃપાથી નરસૈંયો ત્યા, લીલામા રહ્યો ફૂલી રે. ૩

પદ ૯૮ મું.

પરા રે જોઉં તો પીઉજી, પંથ આડો થાયે રે;
મન ઘણું કરી રાખીયે, માહરા નયણા જાયે રે. ૧
સુંદર વદન દીઠા પછી, કોણે ન રહેવાયે રે,
શોભા શામ તરગમાં, નયણા ગોતા ખાયે રે. ૨

નયણાં ચૂતાં પાછા વળ્યા, ઘુંઘટ ન સોહાયે રે;
નરસૈંયો લહેર સમુદ્રમાં, નર કોઇક નાહે રે. ૩

પદ ૯૯ મું.

માન કરે પાતળીયા સાથે, આનંદ અંગે વાધો રે;
કેલકરે કામાનિઓ કોકે,* શામળિયો વશ કીધો રે. ૧
મન ગમતો માણે મોહનને, આવ્યા જમુના તીર રે;
વાલી વાલી કરે વારણા, ઉપર શામ શરીર રે. ૨
સકળ શણગાર કરીને અંગે, પહેર્યાં નૌતમ ચીર રે;
ભણે નરસૈંયો મદગલ માતો, બળભદ્ર કેરો વીર રે. ૩

પદ ૧૦૦ મું.

મારો વાહલોજી વગાડે રુડી વાંસલડી, કહોજી કેમ રહીયે;
હું તો ભૂલી પડી વનમાંહ, એકલડા કેમ રહીયે. મારો૦ ૧
મને ઘરમાં ઘડી ન સોહાય, ઢુંઢું સારી કુંજ ગલી;
મને મળ્યો રે નરસૈંયાનો નાથ, રમાડ્યા રાસ વળી. મારો૦ ૨

પદ ૧૦૧ મું.

પ્રાણનો પ્રાણ તે, આજ સુજને મળ્યો, તેણે કરી મારે રુદે વર્ષ વાધે;
પીયુતણી સેજ તે, કુસમ સુત્રે રચિ, નવી નવી ભાતનો સંગ સાધે. ૧
નેણે અંજન કરી, નરસૈંયા શ્રીહરિ, પ્રેમેશું આવીને સાંઈ લીધું;
અધુર ચુંબન કરી, કુચપર કર ધરી, સ્નેહસુ શામલે ગુહ્ય કીધું. ૨
ધન ધન આજની, રાતડી કૃષ્ણજી, સાથે રમી ગોપી લાજ લોપી;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામી, ધન એ વશ આણિયો, શું કરે સાસુડી અધિક કોપી. ૩

પદ ૧૦૨ મું.

પ્રાણજીવન મહારે હુયામાં, ઢાલ દદામાં વાહુ રે;
મંદિર મહારે મોહન હાલંતો, દેખી ભામણે જાઉં રે. પ્રાણ૦ ૧
સઇયર સઘળી આવો મંદિર, નંદકુંવરને હાલો રે;
ઘણા દિવસની આરત હુતી, અંગે તમારે ટાળો રે. પ્રાણ૦ ૧

* કોકશાસ્ત્રે વર્ણવેલા રતિરસના ભેદથી.

સુખની સીમા શી કહું હું, વહાલે સહાસું જોયે રે;
નેણુ ભરી નીરખું ઉભી, ત્યાં મ્હારુ મન મોહે રે. પ્રાણ૦ ૩
મુગતાફલના હાર કરીને, વહાલા કંઠે ઘાલું રે;
સકલ શણુગાર કરી શામલિયાને, મારે મંદિર મ્હાલુરે. પ્રાણ૦ ૪
મુક્તાફલના તોરણુ બધાવું, કુસમે નાથ વધાવું રે,
ભણે નરસૈંયા મનમાં ફુલી, મંગલગાન કરાવું રે. પ્રાણ૦ ૫

પદ ૧૦૩ જું.

પહોંચે હૈયે હીંમતવાન, પ્રીત હોયે જો ઘાટી રે;
નંદકુંવરસું રંગભરી રમતાં, લજ્જા મેહેલો લોપી રે. પહોંચે૦ ૧
શામલીયાસુ આઇડુ લીજે, તનમન ઉપર વારી રે;
શણુગાર સકલ કરીને અંગે, રાખુ ઉપર ધારી રે. પહોંચે૦ ૨
તો વહાલો વશ થાયે જેહેની, કુટુંબ કલહને ટાળો રે,
ભણે નરસૈંયો નીરલે થઇને, વહાલા સાથે મહાલો રે. પહોંચે૦ ૩

પદ ૧૦૪ થુ—રાગ મારૂ.

અમને રાસ રમાડ વહાલા, મધુરો ખસ વજાડ વહાલા,
થૈ થૈ નાચ નચાડ વહાલા, વૈકુંઠથી વૃંદાવન રુડુ,
તે અમને દેખાડ વહાલા. ટેક.
જાદવ જમુનાં કાંઠડેરે, વાઓ વેણુ રસાળ,
નાદની મોહી ગોપીકા તેણે, રોતા મેલ્યા બાળ, વહાલા. અમને૦ ૧
એક અંજન કરતી ચાલીરે, વસન કર્યાં પરિધાન,
અવળાં તે અબર પહેરીયાં, નેપુરીયાં ઘાલ્યાં કાન, વહાલા. અમને૦ ૨
સન્મુખ જઇ ઉભી રહીરે, નયણે નીરખ્યા નાથ;
તન મન ધન સહુ સોંપીયાં, ગોપી હરિશું જોડ્યા હાથ, વહાલા. અમને૦ ૩
વૃંદા તે વન રળીઆમણુંરે, શરદ પુનમની રાત,
લલિત ત્રિભંગી શોભા બની, ત્યા દીસે નવલી ભાત, વહાલા. અમને૦ ૪
એક હરિસુ તાળી દેયરે, બીજી કુકુમ રોળ,
હાર રાધા જ્યા રાસ રમે, ત્યાં ઝાઝા નાદ ઝકોળ, વહાલા. અમને૦ ૫
શીખે ગાય ને સાંભળેરે, હરિ રાધાનો રાસ,
તે નર વૈકુંઠ પામશે, એમ કહે નરસૈંયો દાસ, વહાલા. અમને૦ ૬

પદ ૧૦૫ મું.

અધર અમૃત રસ ચાખું, રદયા ભીતર ભીડીને રાખુરે. ટેક.
અંગ અનંગ વ્યાપ્યોરે સજની, પીઉ વિના કોણુ સમાવે;
અલજ થઈ હું પીઉ સુખ જોવા, પ્રેમ ધરી ઘેર આવેરે. રદયા. ૧
અબલાની આરત જાણી મહારે વહાલે, હસતા હસતા આવ્યા;
નરસૈંયાચા સ્વામી મન મનાવ્યું, ભામનીને મન ભાવ્યારે. રદયા. ૨

પદ ૧૦૬ હું.

એ વાજે વૃંદાવન મોરલી, ગોવિંદ ગોપી રાસ રમે;
કેશવ શ્યામ ગૌરવરણુ ગોપી, ભલી અનોપમ ભાત ભજે. એ વાજે. ૧
અજવાળી રાત અંધારે જાએ, નવરસ નાટક નાથ રચ્યો;
થેઈ થેઈકાર કરે રસે ગોપી, રંગતણો ત્યાં અખાડો મચ્યો*. એ વાજે. ૨
રણુઝણે દ્વે કુમત રૂરકે, વળી નયણુ કટાક્ષ કર ખંધ ધરી;
તાળી દઈ દઈ હસે હસાવે, નાચે નચાવે રંગ ભરી. એ વાજે. ૩
શ્રમ જલકણુ સુખ અંગ અલસાણાં, અતિ રમરાસ વિનોદ થયો;
શીતળ જળ લઈને આરોગ્યા, ચરણુ તળાસે નરસૈંયો. એ વાજે. ૪

પદ ૧૦૭ મું.

અંગ નમાવે આનંદ વાધ્યો, બોલે જયજય કારરે;
પ્રેમે ભરાણી પાલવ તાણે, પામી પ્રાણુ આધારરે. અંગ૦ ૧
સુંદર વર શામળીયા સાથે, તારુણી દેતી તાળીરે;
અલવેશુ આલિંગન આપી, વશ કીધા વનમાળીરે. અંગ૦ ૨
રમતાં રમતાં મહા રસ વાધ્યો, પ્રેમદા છાંટે પાણીરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રીઝવ્યો, બોલી મધુરી વાણીરે. અંગ૦ ૩

પદ ૧૦૮ મું–રાગ સામેરી.

આંણી વાટડીએ ગયા વનમાળીરે, બાઈ મારી બ્હેનડીઆં;
કોણે દીઠડો હોય તો દેખાડોરે, સખી સાહેલડીઆં. ૧
મેહેરામણુ ન દીઠડે જાએ પ્રાણુરે, બાઈ મારી બ્હેનડીઆં;
એને પાઓલે પદ્મ એંધાણુરે, સખી સાહેલીઆં. ટેક. ૨

* પા૦ "અબીલ ગુલાલ ઉરાડે કામની, ચુવા ચંદન કીચ મચ્યો"

વૃંદાવન માંહે રાસ રમતાં, ચત્રુભુજે ચક્ષ મીચાવી રે;
અંતરધ્યાન થયા ધરણીધર, ગયો વીઠલ મુને વાહી રે. બાઈ૦ ૩
ગોપી કહે ગીરી તરુવર જાઈશું, સજ થાઓ ત્રીજ નારી રે;
ગુણનિધાન ગિરિધરને જોઈશું, મહી સ્થળ હશે મોરારી રે. બાઈ૦ ૪
સોળ શણગાર સજીને શ્યામા, એને નાકે તે નિરમળ મોતી રે;
કનક દીવી કર સાહીને સુંદરી, એને હીંડે વન વન જોતી રે. બાઈ૦ ૫
પુછતી હિંડે કલ્પદ્રુમ વેલી, તરુઅર તાલ તમાલ રે;
હરિહરિ કરતી નયણે જળ ભરતી, કોણે દીઠડો નંદજીનો લાલ રે. બાઈ૦ ૬
વળવળતી વિનતા દેખીને, આવીયા અંતરજ્યામી રે;
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી, ગોપી આનંદ પામી રે. સખી૦ ૭

પદ ૧૦૯ મું.

સોહાગણ કીધી મહારે વહાલે, મરકલડો કરી જોયું રે;
પ્રેમ ધરીને ઉરપર લીધી, મારું મન એણે મોહ્યું રે. સો૦ ૧
સોવણ પાટ બેસારી વહાલો, મોતીએ થાલ વધાવું રે;
વાલી વાલી વદન નિહાલી, આરતી અગર ઉવારું રે. સો૦ ૨
નાના વિધનાં ભોજન ભાવે, દુધ કઢૈયા લાવું રે;
સુંદર સાકર માંહે ભેળું (આનંદે), આનંદે આરોગાવું રે. સો૦ ૩
સકલ શણગાર સજીને અંગે, રમઝમ કરીને આવું રે;
ભણે નરસૈંયો સેજ સમારી, રમતાં રુડી ભાવું રે. સો૦ ૪

પદ ૧૧૦ મું.

સજની સ્નેહ તો ભલે અનુભવીએ, જો હોય વહાલાજી શું સાચૂં રે;
ચતુર હોય તો મનમાં વીચારે, મૂરખ બોલે તે કાચૂ રે. સ૦
મૂઢા ટકીને જો મુગ્ધા થઈએ, તો અનુભવ રસ આવે રે;
જ્ઞાન વિવેક થકી હરી અલગા, ચતુરપણે વશ થાયે રે. સ૦
સ્નેહતણી પેરય કોઈક જાણે, સૌને અજાણે જાયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સ્નેહતણો, રસ પીતાં ત્રપ્ત ન થાયે રે. સ૦

પદ ૧૧૧ મું.

સુંદરી શામળીઆની સાથે, નયણે નયણ મીલાવેરે;
ભુજ ઉપર ભુજ ધરી પ્રેમશું, નાચંતાં મન ભાવેરે. સુંદરી૦ ૧

કટીમેખળા કીંકણુને નાદે, ઝાંઝર નેપુર ખલકેરે;
ફરતાં ફરતાં મુકટ મનોહર, શીશ રાખડલી ઝળકેરે. સુંદરી૦ ૨
મધુર મધુર સ્વરે શ્યામને ગમતું, ગોપી પ્રેમે ગાયેરે;
ત્યમત્યમ વહાલો વેણુ વજાડે, ઉલટ અંગ ન માયેરે. સુંદરી૦ ૩
આલિંગન આનંદે દેતાં, શામળીઓ ને શ્યામારે,
નરસૈંયો રસ મગ્ન થયો, ત્યાં કેલિ કરંતી કામારે. સુંદરી૦ ૪

પદ ૧૧૨.મુ.

લાડકડી લટકડતી ચાલે, માગ સહુરે સોહેરે;
પાઓલે નેપુર રણુઝણુ વાજે, નવજોબન ભરી મોહેરે. લાડ૦ ૧
નાગચોલી ચર્ણી ચપાવર્ણી, નીલવટે ટીલડી ઝળકેરે;
નાગ નગોદર ઝાલ ઝુમણાં, વચ્ચે મોતીશર લળકેરે. લાડ૦ ૨
રાતાવાતે ને આડ કેશરની, પેરણુ પટોલી લીનીરે;*
નરસૈંયાચા સ્વામીને વહાલી, રુદેઆ અંતરે લીધીરે. લાડ૦ ૩

પદ ૧૧૩ મું.

ભાવ ભેર ભજતા વહાલાને, સુખ સાગર ઝીલતારે;
માનની મોહન મહાત્મ્ય ગાતા, અગો અગે ખીલતારે. ભાવ૦ ૧
પ્રેમદા પ્રેમ ભરાણી પીઉને, ઉરમાંરે રીઝવતારે;
વારે વારે વહાલાજીપે ઉલટીરે, ઉરમાંરે મીલવતારે. ભાવ૦ ૨
કંઠે પરસ્પર બાહોડલીરે, ક્ષણુક્ષણુ દર્પણુ માહે જોતીરે;
માંહોમાંહે મરકલડેસુ, અધુર સુધારસ પીતીરે. ભાવ૦ ૩
માન તજીને માણ્યો મોહન, ઉરથી અલગો ન કરતીરે;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામીચે સગમ, રેણી રગે વીતીરે. ભાવ૦ ૪

પદ ૧૧૪ મું–રાગ માલવ.

ભાવેરે ભામની ભોગવતાં, શામળિયાને સંગેરે,
આલાપે અબળા નારીરે, ઉમગ વાધ્યો અગેરે. ભાવે૦ ૧
કરસુ કર ઉરસુ ઉર, ફરતી પલવટડી તે વાળીરે,
નેહ ઝડલાગી ઉદાર અબળા, વશ કીધો વનમાળીરે. ભાવે૦ ૨

* પા૦ 'નારીર'

ધન ધન જૂવતી ધન એ જીવનજી, વૃંદાવનમાં મહાલેરે;
ધન ધન નરસૈંયો નેણસોહાગી, રંગ રેલ રસ નિહાળેરે. ભાવે૦ ૩

પદ ૧૧૫ મું.

લોચન આલીગારારે, જેણે કાઢીને લીધા મહારા પ્રાણ;
એવો રુડો શામલિયો સુજાણરે, કાંઈ કીધું છે વિનાણરે. લો૦ ૧
ગણ ચઢાવીને બાણ મહેલ્યુંરે, ભાગ્યું છે અભિમાન,
તાલાવેલી તેવારે લાગીરે, જે વારે મૂજને કીધી સાનરે. લો૦ ૨
અમે વહુઆરુ ત્યાં નવ કહુંરે, ભેદ ન જાણું કાંઇ;
એકવાર એકાંતે મળીનેરે, ભીડીને લેશું સાંઇરે. લો૦ ૩
જેના મનમાં કપટ નહિરે, તે જાણે રસ ભાંખી,
ભણે નરસૈંયો મુક્તિ ઇજ નિર્મળરે, તે રસ જાણે ચાખીરે. લો૦ ૪

પદ ૧૧૬ મું.

વાંસલડી વાહી મહારે વહાલે, મંદિરમાં ન રહેવાયેરે;
વ્યાકુલ થઇને વહાલાને, જોવા શું કરુ ઉપાયેરે. વાંસ૦ ૧
જલ જમુનાં ભરવા જાઉં, ત્યાં શામલિયો હોયેરે;
વદન નિહાલી હરખું મનમાં, જેમ જીવને સુખ જોયેરે. વાંસ૦ ૨
શાન કરીને હું સાચરુ, પાતળીયો પાછળ આવેરે;
ભણે નરસૈંયો ભાવે વહાલો, મેહેતાપ સમાવેરે. વાસ૦ ૩

પદ ૧૧૭ મું-રાગ માલવ.

મંદારે વનમાં વેણુ વજાડી, ગોપી વિહ્વલ કીધાંરે;
વર આપ્યો તે વચન પાળવા, ચિત્ત હરિને લીધાંરે. મંદા૦ ૧
એક તો અન્ન મૂકીને ઉજાણી, બીજી માંગ સિંદૂરરે;
જૂવતીનાં જૂથ મળીને, ચાલી સાહેર નદી પૂરરે. મંદા૦ ૨
પીતાંબર પટોળી પહેરી,* કહે એકાવલ હારરે;
†વીછીંડાને ઠમકે ચાલી, નેપૂરનો ઝમકારરે. મંદા૦ ૩
રત્ન જડિત રાખડી અતિ રુડી, ઝાલ ઝબૂકે કાનેરે;
રાતા દાંત અધરસુ ઓપે, ગોરી ગોરે વાનેરે. મંદા૦ ૪

* પા૦ 'પલવટડીવાળી.' † પા૦ 'ઝાંઝર ઝમકે ને ઘુઘરી ઘમકે'

હુર્ખે આવ્યાં હરીની પાસે, વૃંદાવન મેઝારરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સુખ દીઠે, ઉલટ અંગ અપારરે. વ્રંદા૦ ૫

પદ ૧૧૮ મું–રાગ સામગ્રી.

વાંસળી વાહેરે વાહેરે, મધુર ગાયે કહાન,
સપ્ત સુર ને શબ્દ નાનાવિધ, રાગ રાગણી ને તાન.
ઈહાં તતા થઈરે, ઈહાં નનનન નહીરે. ૧
ઈહાં માંહો માંહેરે માનની રાખે, રંગ,
ગણુણુ ગણુણુણુ ઉપાંગ વાગે, દે તાળી વગાડે શંખ મૃદંગ; ૨
ઈહાં રમઝમ રમઝમ રે, ઈહાં ઝાંઝર ઝમકે રે;
ઈહાં ઠમઠમ ઠમકરે, ઈહા વીછીઆ ચમકે રે. ૩
ઈહાં ધમધમ ધમકેરે, કર્ણ ઝબૂકે ઝાલ,
એકને દે આલિંગન, ચાલે મધુરી ચાલ. ૪
અનિહાંરે વૃંદાવન રાસ રચ્યોરે, રાસ રચ્યોરે, મરકલા કરે બાળી;
કોટિ કલશ શશીઅરની શોભા, ઉગો અજુઆલી. ૫
અનિહાંરે સુરપતિ મોહી રહ્યા મોહી રહ્યા, ભક્તિ થઈ ગ્હાં દેવ વિમાન;
નૃત નાચે રભા પુષ્પ વૃષ્ટિ હોયે, જય જય જગત નિધાન. ૬
અનિહાંરે રેણુ અધિક થઇ અધિક થઇ, પ્રગટ ન હોયે ભાણ;
નરસૈંયાચો સ્વામી રાસ રમે, ત્યાં મુની જને મેલ્યાં ધ્યાન. ૭

પદ ૧૧૯ મું–રાગ સામેરી.

સાખી. કુંજભુવન ખોજતી પ્રીતેરે, ખોજત મદન ગોપાળ,
પ્રાણુનાથ પાવે નહિ તાતેં, વ્યાકુલ ભઈ વૃજબાળ ૧
ચાલ ચાલતા તે વ્યાકુલ ભઈ વ્રજબાળા, ઢુંઢતી ફીરે શ્યામ તમાલા;
જાય પુછત ચપક જાઈ, કાહુ દેખો નંદજીકો રાઈ. ૨
સાખી. પીય સંગ એકાંત રસ, વિલસત રાધા નાર;
કંધ ચડાવનકો કહો, તાતેં તજી ગયેલુ મોરાર. ૩
ચાલ. તાતે તજી ગયેલુ મોરારી, લાલ આય સંગ તે ટારી;
ત્યાં ઓર સખી સબ આઈ, કયાહૂ દેખ્યો મોહનરાઈ. ૪

મે તો માન કીયો મેરી બાઇ, તાતેં તજી ગયે કનાઇ. ૫

સાખી. કૃષ્ણ ચરિત્ર ગોપી કરે, ખીલસે રાધા નાર;
એક ભઇ ત્યાં પૂતના, એક ભઇજુ ગોપાળ લાલ,
એક ભઇ જુ ગોપાળ લાલરી, તેણે દુષ્ટ પૂતના મારી. ૬

ચાલ. એક ભેખ મુકુંદ કેકીનો, તેણે તૃણાવત હરિ લીનો;
એક ભેખ દામોદર ધારી, તેણે જમલા અર્જુન તારી. ૭

સાખી. પ્રેમ પ્રીત હરિ જીનકે, આએ ઉનકે પામ;
મુદિત ભઈ ત્યાં ભામની, ગુણ ગાવે નરસૈંયો દાસ.

પદ ૧૨૦ મું.

એહવી નારીને ભોગવી જેને, ઝાંઝરનો ઝમકાર રે;
કસ્તુરી કાજળસુ ભેળી, માંહે અંજનનો અધિકાર રે. એ૦ ૧
વીછીઆ વાજે ને નેહે આવે, નેપુરની ઝણ વાજે રે;
કેશપાશ કુસમે અંત ગુથી, પુષ્પ ઝરતી ચાલે રે. એ૦ ૨
નેણે નેહ જણાવે **, સકળ શિરોમણી ભાવે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિચે સંગમ, રમે મીટ નમાવે રે. એ૦ ૩

પદ ૧૨૧ મું.

હું સપરાણી કીધી રે વહાલે, મૈયરને દેખતા રે,
તાળી દેતાં ચિતડુ લાગ્યું, મોહી રહી મુખ જોતા રે. હું ૧
કર ઉપર કર ધરી મારો વહાલો, વદ્રાવન પરવરીયો રે,
હાસ્ય કરીને શામળીયાને, મેં મ્હારે ઉર ધરીયો રે. હું ૨
રંગભર રમતાં રમતા વહાલો, મુખ ઉપર મુખ કરતો રે,
ભણે નરસૈંયો મ્હારો મોહન, દર્પણ માંહે જોતો રે. હું ૩

પદ ૧૨૨ મું.

અનુભવશું અમે અતર ટાળી, શામળીયાને મેજે રે,
અળવેશું હું ઉરપે રાખી, સાઇડાં લેશું હેતે રે અનુ૦ ૧
નલવટ ટીલી ને નાકે કેશર, ઝાલ ઝબુકે કાને રે,
સકળ શણુગાર કરી અગ અર્પું, સગમ શામળ વાને રે. અનુ૦ ૨

વહાલા સાથે વાત કરતાં, મનમાં મોદ ન માય રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ મુખ દીઠે, જોતાં તૃપ્ત ન થાય રે. અનુ૦ ૩

પદ ૧૨૩ મું–રાગ માલવ.

ધન જોડી ધન ધન લીલા, ધન ધન રેણી રુડી રે;
ધન ધન વહાલો ઉરપર મહાલે, ભાવે ભામની ભીડી રે. ધન૦ ૧
ધન ધન વાજાં વાગે વાદે, ધન ધન તાળી વાહે રે;
ધન ધન વૃંદાવનની શોભા, ધન ધન મધુરું ગાયે રે. ધન૦ ૨
ધન ધન ધરતી ઉપર નાચે, સુખસાગર શામળિયો રે;
ધન નરસૈંયો કૃષ્ણ કૃપાથી, હરી લીલામાં રસીઓ રે. ધન૦ ૩

પદ ૧૨૪ મું.

ધન ધન દહાડો આજનો, ધન ધન મંદિર મહારું રે;
મસમસતો મલપંતો મોહન, આવે સરવસ વારુ રે. ધન૦ ૧
ધન ધન નેણાં મહારાંને, ધન નીરખું મારો નાથ રે;
ધસમસતી જઈઉરપર લીધો, ભીડ્યો ભુજધરી બાથ રે. ધન૦ ૨
મોતીયે ચોક પુંરાવું પ્રેમે, હું ફુલી મગળ ગાઉં રે;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામીનું મુખ, જોતાં તૃપ્ત ન થાઉં રે. ધન૦ ૩

પદ ૧૨૫ મું.

ધન ધન દહાડો આજનો; મને પ્રેમ ઘણો મારા નાથનો. ૧
મારે મંદિર મેલાવો જેમ થયો; વહાલો આવી આલિંગન દૈ રહ્યો. ૨
સકલ શણગાર સજી કરી; હું તો વિલસુ વહાલો ઉર ધરી. ૩
શામળિયો સહેજ સોહાવતો; વહાલો ભોગ કરે મન ભાવતો. ૪
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી અતી ઉદાર; રંગભર રયણી કરે વિહાર. ૫

પદ ૧૨૬ મું.

ધન ધનરે તું દીવડા મારા, પ્રગટે જોત અપાર રે;
સેજડીયે શામળિયે વીલસુ, ધરી શોભંતો શણગાર રે. ધન૦ ૧
પ્રેમ ભરાણી પીયુજી સાથે, મનમાંહે હરખ ન માયેરે;
ભુજ બલે ભીડા ભાવશું, તે સુખ કહ્યું નવ જાયે રે. ધન૦ ૨

રાસ વિલાસ માહા રસ ઝીલું, નંદકુંવર રઢીયાળો રે;
ભણે નરસૈંયો સુર સમાગમ, ઉરથી અંતર ટાળો રે. ધન૦ ૩

પદ ૧૨૭ મું.

ધન ધન વહાલો વિલસે સહેજે, ધનધન કંઠે વળગી રહેજે. ટેક.
ધન ધન મારો માન તજીને, મારા પીયુને સરવસ સોંપીરે;
સુરત સમાગમ મહા રસ વાધ્યો, મનની લજ્જા લોપીરે. ધન૦ ૧
જે જે મનોરથ કરતી હુતી, મનોરથ તે તે પામી રે;
મહારા ઉરપર મહાલે મોહન, તે નર્સૈયાનો સ્વામી રે. ધન૦ ૨

પદ ૧૨૮ મું.

ધન ધન ધન ધન કહિ ચાલ લવ લલંક;
ધન ધન એહનું વદન મયંક. ૧
ધન ધન ધન એહનાં નેણાં કુરંગ;
ધન ધન વેણી ભાવે ભોયંગ. ૨
ધન ધન અધર અમૃત રસે ઠરતા;
ધન ધન અહેની ભુજની ચપલતા. ૩
ધન ધન ગજગતિ નેપુર છંદા;
ધન ધન હરિ સંગે વિલસે પ્રેમદા. ૪
ધન ધન ઉરપર મહાલે મુરારી;
નરસૈંયાચા સ્વામિ પે જાઉં બલહારી. ૫

પદ ૧૨૯ મું–રાગ માલવ.

ધન ધનરે વૃંદ્રાવનની શોભા, ધન ધન આસો માસ રે;
ધન ધન કૃષ્ણતણી જે ક્રીડા, ધન ગોપી રમે રાસ રે. ધન૦ ૧
* શણગટડામાં સાન કરંતી, માનની મોહ ઉપજાવે રે;
અળવે અંગ મોડે અતિ અબળા, નેણે નેહ જણાવે રે. ધન૦ ૨
કંઠે કોકીલા શબ્દ ઓચરે, † નૌતમ તાન ઉપજાવે રે;
મગ્ન થઇને મોહ પમાડે, ‡ ગાંધર્વ ગાન હરાવે રે. ધન૦ ૩

* પા૦ 'ધન શણગટડામાં' † પા૦ 'નાના રગ મચાવેરે' બીજી પ્રત. પા૦ 'જણાવેરે.' ‡ પા૦ 'તાંહાં ગાધર્વ.'

અમર *કોટી તેત્રીશ ઉભાં, ત્યાં બ્રહ્મા ઇંદ્ર સધાત રે;
જય જયકાર કરીને, પુષ્પ વૃષ્ટી કરે ખાંત રે. ૪
†ધન ધન ગોપી ધન લીલાં, ધન જે રસમાં મહાલે રે,
ઉમિયાવરની બાંહિ વળગ્યો, નરસૈં દીવી ઝાલે રે. ૫

પદ ૧૩૦ મું–રાગ માલવ.

જેમ જેમ વહાલો વેણુ વજાડે, તેમ તેમ નાચે નારી રે,
સરવે‡ સાદે ગાયે ગોપી, રીઝવીઓ મોરારી રે. જેમ૦ ૧
રુમઝુમ રુમઝુમ નેપૂર વાજે, વાદે વેણુ વાહે રે;
તાલ મેલાવે મહારસ માતી, માનની મોદ ન માયે રે. જેમ૦ ૨
સન્મુખ થઈને શામળિયો તે, અબળા આગળ નાચે રે;
સુરીનર મુનીજન ધ્યાન ન આવે, બ્રહ્મા એ પદ જાચે રે. જેમ૦ ૩
તે વ્રજ વનિતા નંદકુવરશુ, એકથઇ અનુભવતાં રે;
ભણે નરસૈંયો સર્વશ સોપી, ગોવિંદને વશ કરતાં રે. જેમ૦ ૪

પદ ૧૩૧ મું.

જેમ જેમ કામની કૃષ્ણુ સાથે રમે, તેમ તેમ આનંદ અગ ન માયે,
ઘુઘરી ઘમકે ને રાખડી જલહલે, નેપુર વીંછીયા ઠમકે પાયે જે૦
ચચલ નેણ તે હાલ્યા કરે, મરકલડો કરી રાચે મન માંહે,
પ્રેમ રસે પ્રીતરી અધુર ચુબન કરી, વિઠલા બાહુડી કંઠે સાહે જે૦
તાલસુ તાલ તે મેલવે સુંદરી, કર સાહી કૃષ્ણજી સંગે નાચે,
ભણે નરસૈંયો નીરખી સુખ પામીયો, ધન જે જે ધન સુર કેશવ જાચે. જે૦

પદ ૧૩૨ મું.

રમતાં રંગે રાત વિહાણી, વહાલો ઉરપર મહાલ્યો રે;
હું મહારુ અંગ આપી રહીરે, ક્ષણું અલગો ન ટાળ્યો રે. રમ૦ ૧
નરસૈં થઈ શામલિયો પામી, (વામી) વેદના ભારી વામી રે;
મલપતી હીંડુ મંદિરમા, શુ કરશે સાસુ સ્વામી રે. રમ૦ ૨

* પા૦ 'કોડ' બીજી પ્રત પા૦ 'કોડી તેત્રીશ મળીને ઉભા.' ત્રીજી પ્રત પા૦ 'અમર કોડના જુથ મળ્યા, ત્યા મુનિવર જોવા આવ્યા.' † પા૦ 'ધન એ ગોપી ધન એ લીલા' બીજી પ્રત. પા૦ 'મગ્ન થયા અતિ મોહન પામિયારે.' ધામે ધામે. ‡ પા૦ ('તાનને.')

પરણ્યાનું હોયે તે સહુ કોયે જાણે, સાચવણનું શું કરીયે રે;
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી ઉરપર રાખી, આનંદે અનુભવીયે રે. રમ૦ ૩

પદ ૧૩૩ મું.

રમતાં રુડું જો લાગે, જો માન તજીને મલીયે રે;
શામળિયાને ઉરપર રાખી, ભાવ ધરીને ભજીયે રે. રમ૦ ૧
મહારો વહાલો છે મહા રસીયો, રસ માંહે રીઝવીયે રે;
અતર ટાલી આલિંગન લેતાં, વિને* કરી વશ કરીયે રે. રમ૦ ૨
ભામણાં લઇએ વહાલા કેરા, કંઠે વિલાગી રહીયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીયે સંગમ, વાત રસાલી કરીયે રે. રમ૦ ૩

પદ ૧૩૪ મું.

રમઝમ રમઝમ નેપૂર વાજે, તાળીને વળી તાલ રે,
નાચંતો શામળિયો શામા, વાધ્યો રંગ રસાલ રે. રમ૦ ૧
ઝાલ ઝબૂકે રાખડલી હાથે, મોર મુગટ શિર સોહે રે;
થૈ થૈ તહાં કરતી કે સુંદરી, મરકલડે મન મોહે રે. રમ૦ ૨
કોટીકલા ત્યાં પ્રગટ્યો શશીયર, જાણે દિનકર ઉગ્યોરે;
ભણે નરસૈંયો મહારસ ઝીલે,માનનીમાં મહા ખળીયોરે. રમ૦ ૩

પદ ૧૩૫ મું.

રસીક શિરોમણી શામળીએ, વૃંદાવનમાં રચ્યો રાસ રે;
ગોપી પ્રત પ્રત રૂપ ધરીને, કીધો રંગ વિલાસ રે. રસીક. ૧
પૂરણ પ્રેમ પ્રહવાયે ઝીલે, મહા ભાગ્યવંત વૃજનારી રે;
બાહોડલી કંઠેય ભરાવી, વિલસે નવલ વિહારી રે. રસીક. ૨
એ લીલા સુખ કહ્યુ ન જાયે, પાર ન પામે કોઈ રે;
નિત્ય નવલો આનદ હોયે, ત્યા નરસૈંયો રગ જોઈ રે. રસીક. ૩

પદ ૧૩૬ મું.

રાસ રમે રાધાવર રુડો, શ્યામલડીની સગેરે;
માન મુકાવવા કારણ કામા, અનગ ધરતી અગે રે. રાસ૦ ૧
વિનતા વૃંદ મંડળમા સોહે, મોહન મદન મોરારી રે;
એક નાચે એક ગાન કરે ત્યાં, ઉમંગ ભરી વૃજનારી રે. રાસ૦ ૨

વિને-વિનય

શ્યામા શ્રવણે ઝાળ ઝબુકે, શ્યામને કુંડળ કાન રે;
ઝાંઝર નેપુર રમઝમ વાજે, વેણુ વજાડે કહાન રે. રાસ૦ ૩
આલિંગન દેતા દામોદર, અબળા અગ હુલ્લાસ રે;
ભણે નરસૈંયો મયંક મોહ્યો, થકીત રહ્યો ખટમાસ રે. રાસ૦ ૪

પદ ૧૩૭ મું.

રાસ વિલાસ રમે રાધાવર, જુગમ જુગમ ગોપી વચ્ચે કહાન;
કંઠ ભુજા ઉર ઉપર કર ધરી, આલિંગન ચુંબન રસ પાન. રાસ૦ ૧
કોકીલા કંઠ અલાપતી કામની, માહે મધુરા રાગ ને તાન;
મોરલી ઉપર સંગીત વાજે, વળી પોતે દે સુર બંધાન રાસ૦ ૨
ત્રુટ્યા હાર વસન વપુ વીસર્યા, જાણે જોગેશ્વરે ધર્યું ધ્યાન;
નરસૈંયાચા સ્વામીને જોતાં, વ્યાકુળ થયો તનુ અભિમાન. રાસ૦ ૩

પદ ૧૩૮ મું.

રંગ ભરીરે ઘણી રજની વેહાણી, હું વિલસી વહાલા સંગે રે;
નાના ભાવ ધરી ઘાલી બાથે,* ભીડી અંગો અંગે રે. રંગ૦ ૧
વિવિધ કુસુમની સેજ સમારી, પરીમલ પૂરણ કામ રે;
ઉર ઉપર રાખી રહી રસિયો, પામી સુંદર ધામ રે†. રંગ૦ ૨
નેણે નેણ મેલાવે વહાલો, તેમ તેમ હરખ ન માયે રે,
દીપકને અજુઆલડે મારે, બાહુડી કંઠે સોહાયે રે. રંગ૦ ૩
દરપણ માંહે નિહાલતો, વહાલો, ચુંબન દે વારવાર રે;
પીયુજી પ્રેમે પામીયાં મારો, જીવણ પ્રાણ આધાર રે. રંગ૦ ૪
વહાલોજી વહાલાપે વહાલો, અતિશે એહનું ધ્યાન રે,
ભણે નરસૈંયો એ લીલાનુ, કરતો નિશદીન ગાન રે. રંગ૦ ૫

પદ ૧૩૯ મું.

રણઝણે નેપુર, નાચતાં નારનાં, કંકણી ધુન તે મધ્ય થાએ;
ચરણ અતી ચાલવે, અગ વાળે ઘણું, ત્યમત્યમ વાહાલીજી વેણુ વાએ. રણઝણે ૧
પ્રેમે પ્રેમદા રમે, પીયુને મન ગમે, નયણાં ભરી નાથનુ વદન નીરખે,
કરવિશે કર ગ્રહી, કુડળાકારમા, મરકલા કરે ઘણું મન હરખે રણઝણે ૨

* પા૦ "નાના ભાવ ધરી ઉ સાથે" † પા૦ 'શોહે પરમ એ કામરે" બીજે પાઠ "પામી અવિચલ ધામરે"

જુવતી જોબન ભરી, નાથને ઉરધરી, અધર અમૃત રસપાન કરતાં;
રામા સહુ રસભરી, અંગ શુધ વિસરી, સુધુર સુધુર સ્વરે ગાન કરતાં. રણઝણે. ૩
ધનરે ધન એમ, અમર સહુ ઉચરે, ભેદ કો નવ લહે રમણ કેરો;
નરસૈંયો ચરણુની, રેણુમાં ઝીલતો, જો શામલે સન્મુખ હાથ ફેર્યો. રણઝણે. ૪

પદ ૧૪૦ મું.

ઝીણુલાં ઝાંઝર વાજે વૃંદાવન, આનંદ ન માયે ગોપીયાંચે મન;
વીઠલા બાહુડી કંઠે અન્યો અન્ય, નાચે ગોપી ને ગાયે ગોવિંદ. ઝીણુલાં૦ ૧
તાલ મૃદંગ મોહુર ને વાંસલી નાચે, નાચે હસીને ગોપી ગાયે;
અમર અંત્રિક્ષથી મોહ પામી રહ્યા, પ્રેમે પુષ્પની વૃષ્ટિ થાયે. ઝીણુલાં૦ ૨
મસ્તક ઝુમકાં રાખડી જલહલે, જુગલ જોડી રમે વન માંહે;
નિરખતાં નિરખતાં નિમેષ મલે નહિ, ધનરે ધન્ય જાદવ રાયે. ઝીણુલાં૦ ૩
કૃષ્ણ ને કામની મધ્ય માધવ મલી, નાદ નિરઘોષ રસ રહ્યોરે જામી;
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી સકલ વ્યાપી રહ્યો, અનેક લીલા કરે ગરુડગામી. ઝીણુલાં૦ ૪

પદ ૧૪૧ મું.

ઝાકમ ઝોળ કરી, ઝાકમ ઝોળ કરીરે, વહાલો વશ કરશું રે;
અનેક હાવભાવ કરીને, હળવે ઉરપે ધરશું રે. ઝાકમ૦ ૧
શણગારે શોભતો કરીને, તાળી દઈ દઈ હસશું રે;
આંખલડી આંજીને આપણ, વાદે વેણા વહાશું રે. ઝાકમ૦ ૨
કંકણ ધૂન ઘઘરડી ઘમકે, દરપણ લઈ ધરશું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ નાચંતો, આપણ ભામણલડે જાશું રે. ઝાકમ૦ ૩

પદ ૧૪૨ મું.

ઝાંઝરને ઝમકેરે, ગોપી ગજગમની ચાલે;
માન ઘણું મનમાં ધરીનેરે, જઇ સૈયરશું માહલે. ઝાં૦ ૧
જડીત્ર વિશાલ જાલીયારે, આલી ઝાલ ઝબુકેરે કાન;
શામળીયાસું સંગ કરેરે, વા અંગ ધરી અભિમાન. ઝાં૦ ૨
પોપટ ભાત પટોળી પહેરીરે, ચાંપા વર્ણીરે ચોલી;
નરસૈંયાચા સ્વામીને મલવારે, ચાલી રખારણ ભોલી.* ઝાં૦ ૩

* પા૦ "ઝાવી ઝાઝી ઝોળી" બીજી પ્રત "ચાલી ભાભર ભોળી"

પદ ૧૪૩ મું.

ઝાંઝરીયાં ઘડાવ્યાં મહારે વહાલે, રમઝમ કરતી હીંડું રે;
વદન નિહાલી વહાલાકેરુ, શણગટડો સંકોડું રે. ઝાંઝ૦ ૧
ઘણા દિવસનું મનમાં હોતું, પીયુસુ કરવા વાત રે;
ચોલી પહેરું ચંપા વર્ણી, ચીર જાણે પત્રની ભાત રે. ઝાંઝ૦ ૨
શામળિયાસુ સાઇડું લેવા, સન્મુખ સેજે આવી રે;
હાસ્ય કરી રુદેયાસુ ભીડી, પ્રેમ ધરી બોલાવી રે. ઝાંઝ૦ ૩
ધનધન રેણી આજની રુડી ગઈ, મહારા વહાલજીસુ રમતાં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર લીધો, શું કરે દુરીજન લવતાં રે. ઝાંઝ૦ ૪

પદ ૧૪૪ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાર કરે, રવી છંદા વાજે રે;
બાહોડીયાંચાં કેવલ કંકણ, બોલંતા નાદે રે. ઝાંઝ૦ ૧
હંસાગમનિ હંસગત ચાલે, ચરણ તલે ચીર ચાંપે રે;
ઉરમંડલ ઉર ઉપરે સોહે, મુનિજનનાં મન માપે રે. ઝાંઝ૦ ૨
રાખડલી રતનાલી સોહે, વેણે વાસંગ નાગ છલકે રે;
આછૂ અબર શીરપર ઓઢે, શેષ નાગ જેમ સલકે રે. ઝાંઝ૦ ૩
સર્વ શણગાર સોહે શામાને, રામા રંગભેર રમતી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને મલવાની, *શીકલે ભમતી રે. ઝાંઝ૦ ૪

પદ ૧૪૫ મું.

મધરાતે મોહનજી મોહ્યા, માનની સાથે રે;
નાના ભાત રમે મહારસીયો, હસી હસી ભીડે બાથે રે. મધ૦ ૧
તરુણપણે તારુણી ડગ ભરતી, પાયે નેપુરનો ઝમકાર રે;
ઝાંઝર નાદે બાંહ ડોલાવે,* રીઝવીયા મોરાર રે. મધ૦ ૨
અધુર અમૃતરસ પાન કરતાં, શ્યામલડી સંગ આવે રે;
† નરસૈંયાચા સ્વામીશું મળવા, ભામની ભેદ જણાવે રે ‡. મધ૦ ૩

* પા૦ 'નચાવું નચાવે બાહો લોડાવે.' † પા૦ 'સ્વામિ સંગ રમતા' ‡ પા૦ 'શ્યામા શ્યામ સોહાવેરે'

પદ ૧૪૬ મું—રાગ સામેરી.

મધરાત્રીએ મધુરીરે, વહાલેજીએ વાંસલડી વાહી રે;
કામિની કામ ઘેહેલી થઈને, સૌ વૃંદાવન ધાઇ રે. મધ૦ ૧
સાસુ નણંદની લાજ તજીને, ભૂષણ અંગે સજ્યાં રે; *
રયણી † રાસ રમવા કારણ, જઈ યાદવને ભજીયા રે. મધ૦ ૨
નયણી ભરી નિરખ્યો લક્ષ્મીવર, આનંદ અબલા પામી રે;
નરસૈયાચો સ્વામી વૃંદાવનમાં, કેલકરે મહા કામી રે. મધ૦ ૩

પદ ૧૪૭ મું-રાગ આશાવરી.

મ્હારે વહાલે વેણુ વગાડી, આકુલવ્યાકુલ થાઉં રે;
મંદિર માંહે મેં ન રહેવાયે, કેમ કરી જોવા જાઉં રે. મહારે૦ ૧
હું વેંધાણી મધુરી નાદે, અનંગ ઉલટયો અગે રે,
નેણ ભરી નિરખું શામળીયો, સાંઈડા લીજે સંગે રે. મહારે૦ ૨
મારૂ મન મોહ્યુ એણે વહાલે, દીઠા વિના ન સોહાયે રે,
ભણે નરસૈંયો ધન તે નારી, રાખ્યો રુદીયા માંહે રે. મહારે૦ ૩

પદ ૧૪૮ મું.

મહારા વહાલાજીમા કુમ્મમયો ભાર નહીરે,
તે કારણ મને કહોને. સજની. ટેક. મ૦ ૧
સાત સાગર ને નવ ખંડ પૃથ્વી, મેર શીખર મુખ માંહે;
એટલા મહેત વહાલો ઉરપરિ રાખુ, ભ્રમર કમલ સમ હોયેરે સજની. મ૦ ૨
દિવ્ય વસ્ત્ર મેં શીરપર ઓઢયુ, તે મને દુસ્તર થાયે રે;
જેટલે મારો વહાલોજી સંગમ આવે, કુચ ઉપર ચિત્ત ચલાવેરે. સજની મ૦ ૩
તાચા ગુણ લક્ષ્મીવર જાણે, જેણે આ સૃષ્ટ નિપઈ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, સુખકરો ગોકુલ રાઈ રે. સજની મ૦ ૪

પદ ૧૪૯ મું.

ગોપી આવી રે આવી રે, વહાલાનું મુખ જોવા;
અદ્દભુત ખેલ રચ્યો પુરુષોત્તમ, માનનીનાં મન મોહવા. ગોપી૦ ૧

* પા૦ 'અભૂષણ અવળા અગે અબળા, વિહ્‌વળતાએ સજીયાંરે' † પા૦ 'રજની'

રાતી ચુડી કરે કામનીયાં, રાતાં ચરણ મુંદડીઆં;
રાતી આડ કરી કુંકુમની, તે તળે રાની ટીલડીયાં. ગોપી૦ ૨
રાતા ફુલ કલેવરે કમખે, રાની ચોળી હૃદે બની,
રાતાં તંબોળ ઓપે મુખે અબળા, તવ નરનેં વિક્રમને પ્યારે મળી. ગો૦પી૦ ૩

પદ ૧૫૦ મું-રાગ માલવ.

ઝમઝમ નાદે નેપૂર વાજે, ઝાંઝરના ઝમકાર રે;
તાળ મૃદંગની ધુની થાએ, કટી કંકણ ઝણકાર રે. ઝમ૦ ૧
એક વેણા એક મહુઅર વાહે, કામની કેલ કરતાં રે;
શિરપર મોડ રાખલડીરે, ઝલકે ઝમરી દેતાં રે. ઝમ૦ ૨
કાને કુંડળ મુગટ મહામણિ, શોભા કહી ન આવે રે,
બાપુ નરસૈયો આનંદ્યો હરિ, ભામની મે રે ભાવે રે. ઝમ૦ ૩

પદ ૧૫૩ મું.

હરિવના રહી ન શકું મારી આલી, વહાલે નેણુ બાણે વીંધું* રે;
†ચિત ચતુરભુજે ચોરીને લીધું, કાહાનજીએ કામણ કીધું રે. હરિ૦ ૧
મન મારૂં મહાવજી શું બાંધું, વહાલે વેણુ ત્રિભંગી વાહ્યો રે;
જમુનાં ત્રટ તરૂવરની છાયા, વહાલા રાસ રમી ગુણુ ગાયો રે. હરિ૦ ૨
ધન વૃંદાવન ધન ધન ગોપી, જેણે નંદકુંવર વશ કીધો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું મળીને, અધર અમૃત રસ પીધો રે. હરિ૦ ૩

પદ ૧૫૪ મું–રાગ રામગ્રી.

હાંહાંરે હરીવેણુ વાઇરે વાઇરે, રામગ્રી ગાઇરે, હરિ વેણુ વાઇરે;
ગોપીજન સુતપતિ સહુ છાંડી, જોવાને ધાઇરે, હરિ વેણુ વાઇરે. હરિ૦ ૧
હાંહાંરે નેપુર કાન ધર્યા, કુંડળ પહેર્યાં પાયે;
સેંથે કાજલ નયને સિંદુર, એવા વિપ્રીત વેશે ધાયે રે. હરિ૦ ૨
હાંહાંરે રજની શરદ તણી, રાસ રમે બાળી;
વચ વનમાળી ને દે કર તાળી, બાંહોડલી વાળી રે. હરિ૦ ૩
હાંહાંરે માનનીને માન ઘણાં, આણ્યો મન અહંકાર;
અંતરધ્યાન હુવા હરિ તત્ક્ષણ, શ્રી વૃદાવન મોઝાર રે. હરિ૦ ૪
હાંહાંરે કામની ને કહાન મળ્યાં, જો છોડયો અભિમાન;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, સુરપતિ વાયે નિશાન રે. હરી૦ ૫

પદ ૧૫૫ મું.

સુંદરીનો રંગ જોઇને, ગોપી ચટકશું ચાલી રે;
સેજડીએ શામળીઓ શોહે, કંઠે બાહુડલી ઘાલી રે. સુંદરી૦ ૧
રમકે ચમકે ચાલતાં, કૃષ્ણને મન ભાળી રે;
સોળ શણગાર સાર્યા સુંદરી, એ મુખ છે રંગ રસાળી રે. સુંદરી૦ ૨
સુગંધ ગંધ સુરાસુર ભીની, મુખ તંબોળે બોળે રે;
જોબન આવ્યું તેવારે, મદન સંતાપે અતોળે રે. સુંદરી૦ ૩
* * * * કહોની કઇ પેર કીજે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીચે સંગમ, તન મન ધન સોંપીજે રે. સુંદરી૦ ૪

* અસલ પાઠ–'વીંધીરે.' † પાઠ. 'ચટ'. ચટ એટલે ઝટ અને ચત એટલે ચિત્ત બને પાઠ સારા છે.

પદ ૧૫૬ મું.*

હાંહાંરે વાંસલી વાઈરે, મધુરુ ગાયે કાહાન,
સ્વર શબ્દ નાનાવિધના, રાગ રાગણીના ગાન વાંસલી૰ ૧
હાહારે માંહેમાંહેરે, માનની રાખે રંગ,
ઘુણણુણુણુણુ ઉપાગવાજે, તાલનિશાન મૃદંગ. વાંસલી૰ ૨
હાહારે વીછીઆ ઠમકેરે, કાને ઝબૂકે ઝાળ,
એક એકને દે આલિંગન, ચાલે મધુરી ચાલ. વાંસલી૰ ૩
હાહારે વૃંદાવન રાસ રચ્યો, ગોપી ઘૂમે મરકલડાવાળી,
સોળકળા શશીયર શોભે, નભમે કરતે અજુવાળી વાસલી૰ ૪
હાંહારે સુરપતિ મોહી રહ્યા, તેહના થભી રહ્યારે વિમાન,
નર્તનાટારભ † પુષ્પ વૃષ્ટિ હોએ, જયજય શ્રીભગવાન. વાંસલી૰ ૫
હાહારે રજની અધિક વધી, પ્રગટ ન હોય ભાણ,
નરસૈંયાચાસ્વામીની શોભા જોવા, મુનિવરે મુકયા ધ્યાન. વાંસલી૰ ૬

પદ ૧૫૭ મું.

તૃપ્ત ન થાઉં મુખડુ જોતા, તન મન નાખુ વારી રે,
નિશદિન મ્હારા શામળિયાને, રાખુ ઉરપર ધારી રે. ૧
સેજ રચીને પીઉ પધરાવુ, હું વિલસુ કંઠે વિલાગી રે,
સકળ શણગાર પીયુ કારણ ધર્યા, પટોળી નવરંગી રે. ૨
તાળી દઈ દઈ વહાલા હાથે, હળવે આલિંગન આપુ રે,
ભણે નરસૈંયો રંગ ભરી રમતા, કાયર થઈ નવ કાપુ રે. ૩

પદ ૧૫૮ મુ.

તૃપ્ત થઈ હરિનું મુખ જોતા, હરખી મંદિરિયાં‡ માંહે રે,
મન ગમતો મચકો કરીને, લીધુ રુદીયા માંહે રે. ૧
શાશા ભાવ ધરુ પીયુ સાથે, સુંદર સેજ સમારી રે,
નંદકુવર સુંદિરવર વિલસુ, તન મન ઉપર વારી રે. ૨

---

* પદ ૧૧૮ અને આ પદમા બહુ મળતાપણું છે-માત્ર થોડા શબ્દમા જ ફેર છે છતા એ અને એવા બીજા કોઇ કોઇ પદ કાયમ રાખવાનુ કારણ એ છે કે, એમા શુદ્ધ પાઠ કીયો છે, તે વાચકોને જોવાને બની આવે, તેમ જ વધુ જૂની ને પ્રમાણીક પ્રત મળે, શુદ્ધ પાઠ સિદ્ધ થઈ શકે † પાઠ "નર્ત નાટક રંગ પુષ્પ૰". ‡ મંદિર એટલે હૃદય.

દીવડીએ અજવાળું મંદિર, કુંકુમ રોલ કરાવું રે;
ભણે નરસૈંયો શામળીયાને, મોતીયે લઈ વધાવું રે. ૩

પદ ૧૫૯ મું–રાગ આશાવરી.

તન મન ધન વારી વહાલા ઊપર, રજની રગભેર રમશુ રે;
નિરભે થઈને શામળીને, કંઠે બાંહોડલી ધરશું રે. તન૦
સારી પેઠે શણગાર કરીને, જે કહેશો તે કરશું* રે,
ભાવ ધરી ભામણડાં લઈને, રસમાહે રીઝવશું રે તન૦
મારો વહાલો છે અત્યંત ભોગી, ભલી પેરે ભોગવશું રે,
ભણે નરસૈંયો દે આલિંગન, અધર અમૃત રસ પીશું રે. તન૦

પદ ૧૬૦ મું–રાગ રામગ્રી.†

શામળો સુખ નિધાનરે સજની,
વેણુ વાહી અમો તેડી રમાડ્યાં, દઈ મરકલડે માનરે સજની.
રાસ રમંતા સુરીનર મોહ્યારે, મુનિજને મેલ્યાં ધ્યાન,
વામાએ રસ કાંઈ ચાખી ન જાણ્યો, કાઇએક કીધા માનરે સજની
માનનું કારણ (જોઈ) મોહનજીરે, થયા છે અતર ધ્યાન,
વિનય વચને અતિશય પ્રકાશ્યા, મધેથી પ્રગટ્યા કહાનરે સજની
અધરપાન કીધા સુખ લીધા, દીધા ચુંબન દાન,
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખની સીમા, પામ્યા પરમનિધાનરે સજની

પદ ૧૬૧ મું.

શામળીઆ સાથે, રમવું શામળીઆ સાથે રે ટેક
ધન્ય ભાગ્ય આહીરડાં કેરાં, હરિએ ઝાલ્યા હાથે રે, રમવું૦
ચૌદ લોકમા થયાં રે જાણીતા, બળવંતાની બાથે રે, રમવું૦
આજ તારા મેં ગુણ સાભળ્યા, મેહેતાણી વાતે રે, રમવું૦
ભલે મળ્યો મેહતા નરસિંહનો સ્વામી, નાગરની નાતે રે, રમવું૦

પદ ૧૬૨ મું.

શામળીયાનો સ્નેહરે બેની, તુજ વિના કોને કહેવાય રે,
એહ વાત તું રાખે છાની, રખે ક્યાએ પ્રગટ ન થાય રે ૧

* પાઠ "સહેશું રે † પાઠ૰ બિહાગડો.

રજની તેજ રળિયામણી રે,. માંહે ચંદ્રમાનુ તેજ રે;
મન આંહે મનોરથ કરતો વહાલો, આવ્યો અમારી સેજ રે. ૨
શાં શાં સુખ સંભારીએ, કહેતાં ન આવે પાર રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, નીત નીત કરતી વિહાર રે. ૩

પદ ૧૬૩ મું.

શામલડીને સાન કરીને, વહાલો વૃંદાવન ચાલ્યો રે;
જુગતી જોડી જોઈ કરીને, હાથ ગળામાંહે ઘાલ્યો રે. શા૦
રાસ મંડળ રચ્યો રાધાવર, પીતાંબર પલવટ વાળી રે;
કરગ્રહીને અધરરસ પીએ, મધ્ય માહલે* વનમાળી રે. શા૦
અતિ આનંદ ઉલટભેર રમતાં, માંહે મોહનજી રસ માણ્યો રે;
ગોપીમાંહે ગેલ કરંતો, કેશવ કોણે ન કળાણો રે. શા૦
પ્રભુજી ધરા ચરણે ચાંપ્યો ભોરંગ, ભાર કોણે ન ખમાણો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી એટલું માગું, રહેજે ઉર લપટાણો રે. શા૦

પદ ૧૬૪ મું-રાગ માલવ.

શામલિયો શામલડી સંગે, અંગો અંગે મળિયો રે;
નાચંતાં નાચંતાં હળવે હળવે,† અબળાઓંએ ઉર ધરિયો રે. ૧
જૂવતી જીવન રસમાં રાતા, દેતાં પરસ્પર તાળી રે;
વાહે વેણુ મહુઅરની ધુની, થનનન કરે‡ વનમાળી રે. ૨
જાણે સુખનો સાગર ઉલટયો, શોભા કહી ન જાયે રે;
કરુણા કીધી નરસૈંયાને, ગોવિંદના ગુણ ગાયે રે. ૩

પદ ૧૬૫ મું-રાગ માલવ-કાલેરો-ગોડી.

શામલિયાને સંગે રમતાં, માન તજીને મળીએ રે;
હળવે શું આલિંગન આપી, જેમ રીઝે તેમ કરીએ રે. ૧
વદન નિહાળી વહાલા કેરુ, નેણ અમીરસે ભરીએ રે;
અંગો અંગે આનંદ વાધ્યો, ભાવ ધરીને ભજીએ રે. ૨
જીવન સફલ હોયે તે તારુણી, જો વહાલો વહાલ જણાવે રે;
ભણે નરસૈંયો ધન તે નારી, હળવેસુ ઉરપર આવે રે. ૩

* પાઠ. "મધ્ય રહી". † પાઠ. "હલકે હલકે." ‡ પાઠ. "વાસલડી."

પદ ૧૬૬ મું–રાગ માલવ.

શામલિયો ને શ્યામા સજીઆં, મંડળમાં મહાલંતા રે;
તાળી તાલ પખાજ મહાધુન, થઇ થઇ થઈ કરતા રે. ૧
કંઠ પરસ્પર બાહુલડીરે, નાચંતાં રસ વાધો રે;
જોબન માતી હરિ રંગ રાતી, વહાલાને વશ કીધો રે. ૨
એક આવીને ઉરપર લેતી, તાળી દઇ દઇ તારુણી રે;
ભણે નરસૈંયો ધન વૃંદાવન, ધન જે રમતાં રેણી રે. ૩

પદ ૧૬૭ મું–રાગ માલવ.

ચાલો સહીયર સામટી આપણ, સુંદિરવરને જોઇયે રે;
એકલડા એકાંતે મળીને, કાંઈક કહાનને કહીયે રે. ૧
વૃંદાવનમાં વહાલા સાથે, રગ ભરી રેણી રમીયે રે;
અધર સુધારસ પાન કરીને, વહાલો ઉરપર ધરીયે રે. ૨
જેમ જેમ વહાલો વેણુ વજાડે, વાદે વેણા વાયે રે;
નાચતાં નાચતાં આપણ, મધુરુ મધુરુ ગાયે રે. ૩
શોળ કળા શશિ પ્રગટયો પૂરણ, તેતા વહાલો વશ કરીયે રે;
ભણે નરસૈંયો રાસ રમતાં, વહાલો વહાલે વરીયે રે. ૪

પદ ૧૬૮ મું–રાગ બેહાગડો.

શામળીયા રાસ રમાડો, જે સુખ હેત લીજે તમ સાથે, ધન ઘડી ધન દહાડો. શા૦ ૧
મોરલીને નાદે મોહ ઉપજાવ્યો, આનંદ સિંધુ પમાડો. શા૦ ૨
નરસૈંયાના સ્વામી કંઠ બાંહે ધરી, અમને પ્રેમ પીછોડી ઓઢાડો. શા૦ ૩

પદ ૧૬૯ મું–રાગ માલવ-કાલેરો-ગોડી.

સાઇડું દેવા દ્યો સાઇડું દેવા દ્યો, સાઇડું દ્યો શામલિયા;
જો મન માને તો હસી બોલાવો, એકવાર સામુ જુઓ બલિયા. ૧
અમો માનની કેમ માન મૂકું, શું કીજે જો ચિત્ત ચલિયા,
તું દીઠા વણુ મહારુ મન, રહી ન શકે રે વન મલિયા. ૨
તુ દીઠડે બ્રહ્માદિક મોહતા, અમો અબલાનુ કોણુ ગજું;
નરસૈયાચો સ્વામી સુંદર જાણી, તેણે મને મળવા કોડ ઘણું. ૩

પદ ૧૭૦ મું.

શાને કાજે સહુ મળી આવ્યાં, શું છે તમારૂ કામ રે,
પતિવ્રતાનો નહીં રે ધરમ, એ ગોપીજાઓ તમારે ધામ* રે. ૧
મોહન કેરાં વચન સુણીને, નીચું જોયું બાલી † રે;
‡ મૂખ આંગલી ને મન વિમાસે, આ શું કહે છે વનમાળી રે. ૨
ગદગદ કંઠે ગોપી વચન પ્રકાશે, તમે સાંભળો દેવ મોરારી રે,
§ ભૂદર અમને નહીં ભજો તો, તજશું દેહ હમારી રે. ૩
અંતર પ્રીત જોઈને હરી હસીયા, રુદયા ભીતર ભીડી રે, ‖
પ્રેમ ધરીને નરસૈંયો નિરખે, સરખા સરખી જોડી રે. ¶ ૪

પદ ૧૭૧ મું.

શા માટે શામળીઆ વહાલા, સાન કરીને તેડી રે;
વ્યાકુળ થઇ વિનતા સહુ અંગે, વેણુ વજાડી રુડી રે. શામાટે. ૧
આણી વેલાં મધરાત્રીએ અમો, પરહરીઓ પરિવાર રે;
સામાં આળ ચઢાવ્યાં અમને, નીરલજ નદકુમાર રે. શામાટે. ૨
વચન વિચારીને બોલો પ્રભુજી, અમો અબળા બળ થોડું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી આશા પૂરો, દીન થઇ કરજોડું રે. શામાટે. ૩

પદ ૧૭૨ મું—રાગ ધનાશ્રી.

શામલડી અંગ મોડીને ચાલે, નેણ નચાવીને શણગટવાળે,
નીલી પટોળી, ઓપે અંગે ચોળી, ચાંપાવરણી કદ્રપકર કુસમ ઉછાળે રે. ૧
પરવશ પ્રેમે ભરાણી શામલડી, શામલિયાની સેજે આવી ઉલટ અંગ ન માયે રે;
નરસૈંયાચો| સ્વામી ઉરપર લીધો, લિડ્યો રુદીયામાંહે રે. ૨

પદ ૧૭૩ મું.

રેણી રમતાં પિયુજીસુ શામા, હસી હસી કંઠે વળગીરે કામા. રેણી૦
પ્રેમધરી વહાલો ઉરપર લીધો, ભીડ્યો અંગો અંગે રે,
સુરત સમાગમ શામલિયા સાથે, વાધ્યો નવલે રંગે રે. રેણી૦ ૧

---

* પા૦ 'ડામ' † પાઠ "નિહાળી રે" ‡ પાઠ "મુખ આંખડલી ને મુખને વિમાસે, એ શું બોલ્યા વનમાળી રે." § "ભૂદર નહિય ભજો રે અમને." ‖ પાઠ. "ગોપી હૃદીયા સાથ લીધા રે" ¶ પાઠ "નરસઈયાના સ્વામીસંગ રમતા, આપ સરીખા કીધા રે"

દરપણમાંહે નેહાળી જોતાં, રીઝી રહી મન માંહે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીસું રમતી, તે સુખ કહ્યું નવ જાયે રે. રેણી૦ ૨

પદ ૧૭૪ મું–રાગ ધનાશ્રી.

શણગટડો સંકોડી જોયે, તમ તમ વહાલાજીને મન મોહે. શણગટડો૦
ભમે *ધનુકનેણ કટાક્ષે, ભામની ભાવ જણાવે રે;
પીન પયોધર કશણ કશીને, ઉભી હાર હુલાવે રે. શણગટડો૦ ૧
મેજડીયે શામળિયો ને શામા, ઉલટ અંગ ન માયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી માનની મોહ્યા, એમ કરી વશ થાયે રે. શણગટડો૦ ૨

પદ ૧૭૫ મું.

સકળ શણગાર કરીને અંગે, ચોળી પટોળી ચળકે રે;
શામળિયાસું આઈડુ લેતાં, કંકણ ચુડી ખળકે રે. સકળ૦ ૧
વાંસલડી વાગી શોહાગણ થઈ હીડુ, રમઝમ લટકે બાહુ લોડાવું રે;
સુંદિરવરની સેજ સમારી, રમતાં રુડી ભાવું રે. સકળ૦ ૨
વાંસલડી વહાતો આવે ઘેર, મુક્તા થાળે વધાવું રે;
નાના વિધનાં ભોજન કરીને, વહાલાને આરોગાવું રે. સકળ૦ ૩
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી મહાલે ઉરપર, તો અફરાણી થાઉં રે;
હરખે હરિને હું મહાલાવું, માતી મંગળ ગાઉં રે. સકળ૦ ૪

પદ ૧૭૬ મું.

શંકર હસે રે જેહને જોઇ, રાધાવર રમે જોને;
ગોપેશ્વરે ગોકુળની લીલા, દેખાડી મૂને રે. ૧
ધન ધન ભાભી તેં વચન પ્રકાશ્યાં, ભેટ્યો ભૂધરને;
યૂવતિ જૂથ મળી જ્યાં રંગે, મોહી રહ્યો ગાને રે. ૨
ચકિત થયાં ત્યાં વનનાં પક્ષી, નાદ સૂણી શ્રવણે;
ધન નરસૈંયો ઉભો નીરખે, સદા શિવ શરણે રે. ૩
ગંગાધર ને ગોકુળપતિ વચ્ચે, જે કોય આણે ભેદ;
ભણે નરસૈંયો વૈશ્નવ નહીં તે, અધમ તેને કહે વેદ. ૪

* ધનુષની આકૃતિ જેવા વાંકા નેણ

પદ ૧૭૭ મું.

નૌતમ યોવન મ્હારૂં, તે જોવાને;
સેજે શે ન આવ્યો શામલીયા. ટેક.
કુચને ઉડત અધુર રંગરાતા;
દેવમુને શુંરે જોઇ જોઇ જાતા. નૌ૦ ૧
કટીને પાતલડી સકોમળ, દેહા;
શે ન સંભારો મ્હારા પુરવ સનેહા. નૌ૦ ૨
એવાં એવાં વચન સુણીને હરિ હસીયા;
નરસૈંયાચો સ્વામી મ્હારા ઉર પર વસીયા. નૌ૦ ૩

પદ ૧૭૮ મું.

ગોપી ટોળે મળીરે, નેપુરીયાં ઠમકાવતી આવે;
રમઝમ કરતી, મારા નાથને બોલાવે રે. ૧
શીરશોહે રુડી રાખડલિરે, વેણીચા ફુમક લટકે;
નેણે કાજળ સારીયાં, શ્રવણે ઝાલ ઝળુકે રે. ૨
સુરિજન તારી બાહુડલીરે, હેજ ધરી ગલેશુ લેશું;
મીઠડે વચને સંતોકશુંરે, પ્રેમે આલિંગન દેશું રે. ૩
એવાં વચન શ્રવણે સુણી, સંતોકી વૃજનારી;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, આવગમન નિવારીરે. ૪

પદ ૧૭૯ મું.

નેણાં નીરખતાંરે, શાન કરી સંભળાવે રે;
પ્રેમદા પ્રેમ ધરી મન માંહે, લટકંતો ઘેર આવે રે. નેણાં૦ ૧
સુંદિરવરને કારણ કામા, જે જે મનોરથ કરતી રે;
સોમણપાટ બેસારી આરોગાવે, આગળ લઇને ધરતી રે. નેણાં૦ ૨
જેમ જેમ વહાલો સુખમાંહે મહેલે, તેમ તેમ ઉલટ અંગ ન માયે રે;
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી ભાવે ભીંજ્યો, વળતો રુદીયા માંહે રે. નેણાં૦ ૩

પદ ૧૮૦ મું.

નિર્ગુણગારો નાહાલીયો તે સગુણ થયો; નિર્ગુણગારો૦ ટેક.
જનમની કોરાન કોટલગે, વહાલો અમશુ અબોલડો રહ્યોરે. નિર્ગુણ૦ ૧

આજનો દીન રળીયામણોરે, રંગભેર રમશું રજનીરે;
વહાલાને આલિંગન લેશું, પછે તે સુખ કહેશું સજનીરે. નિર્ગુણ૦ ૨
એકજ મનમાં ચિંત્યા હુતી, તે મારે વહાલેજીએ ટાળીરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, નહીં અવતરીએ વલીરે. નિર્ગુણ૦ ૩

પદ ૧૮૧ મું–રાગ કેદારો.

નાર નાચે સંગ નાથ તે સ્વરભરે,
તાળ મૃદંગ રસવેણુ વાજે;
અણુસારા કરતી શામળા સન્મુખે,
માનની સુખ ઘણો મચ્છર છાજે. નાર૦ ૧
શોળી ચમકાવતી ઘમઘમે ઘુઘરી,
છંદે ઠમકાવતી નેપુર નારી;
અલવે અંગ મોડતી વહાલા સંગ દ્રોડતી,
જાણે ઘન દામની ચમકે ભારી. નાર૦ ૨
નાથને બાથ ભુજ ભરી રહી ભામની,
અબળા આનંદ ઉર અંગ ન માયે;
ભણે નરસૈંયો રંગ લહેરી ઝકોળમાં,
મોહન મનની મગન થાયે. નાર૦ ૩

પદ ૧૮૨ મું–રાગ કેદારો.

નાથ નાચે શીર મુકુટ તે ઝળકતો,
અબળા અલાપીને મધુરુ ગાએ;
નેપુર કીંકણી શબ્દ શોહામણા,
કર ધરી કામની તાલ વાએ. નાથ૦ ૧
કુંડલાકારમાં મલપતિ માનની,
હરખતી નાથને બાથ ભરતાં;
સર્વ સુખદાયક પ્રેમ દેતો પ્રેમદા,
સકળ વ્યાપી રહ્યો રસ રમતાં. નાથ૦ ૨
હાર શણુગાર ને અંબર ઓપતાં,
કરતણું કંકણુ ખલકે ચુડી;

નરસૈંયાને મન આનંદ વાધ્યો ઘણો,
નિરખતાં નાચતાં જુગમ જોડી. નાથ૦ ૩

પદ ૧૮૩ મું–રાગ કેદારો.

નાચતાં નાચતાં નયણે નયણાં મલ્યા,
મદ ભર્યા નાથને બાથ ભરતા,
ઝમકતે ઝાંઝરે તાલી દે તારુણી,
કામની કૃષ્ણસું કેલ કરતા. નાચતા૦ ૧
પ્રેમદા પ્રેમસું અધર ચુંબન કરે,
પીઉ સંગ પરવર્યા અબળ બાળા;
તાળ મૃદંગ મધ્ય ધમધમે ઘૂઘરી,
સામ સામા કરે ચપળ ચાળા. નાચતા૦ ૨
ઉરસુ ઉર ભરે કંઠસું બાહુ ભરે,
જેહને જે ગમે તે લેજ રમતાં,
ભણે નરસૈંયો રંગરોળ ઝકોળમાં,
શામ ને શ્યામ સહુ મન ગમતા. નાચતા૦ ૩

પદ ૧૮૪ મું.

નાનકડી નાર નમતી ચાલે, ઝાંઝરને ઝમકે,
તારુણી દેખી ત્રિભુવન મોહે, ટીલડી ટમકે. ૧
મરકાવી મન મછર જણાવે, અંગ ધરે અભિમાન,
શ્રીરંગરાતી મધુરુ ગાતી, કરતી સાહુમી સાન ૨
નરહરીસુ મલવા નિસરતી, ભૂષણ પાયે ધરતી,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળ્યો, જાયચા બંદાન ભજતી.(?) ૩

પદ ૧૮૫ મું.

કાળી કોરના પહેરણ પ્રેમદા, કાળા કમખા કશણ કશા,
કાળી દોરી ગોફણડે ગુથી, કાળા દંત સુખ મેણ જશા. ૧
કાળો કાજળ નેણે સાર્યો, કાળી વેણ વિવિધ વળી,
કાળા કૃષ્ણ કાલિંદ્રી તીરે, તવ વિક્રમને ત્રિયા મળી. ૨

નીલી ભાતી પટોળી પહેરણુ ને નીલાં કોલી પાન ઘણાં;
નીલા ગુલર કમલ કર કમખે, નીલાં ટોડર તુલશી તણાં. ૩
નીલાં તરુવર ગીરી ગોવરધન, લીલું વંદ્રાવન વળી;
નીલા પોપટ પાણુ પદ્મની, તવ ત્રિકમને ત્રિયા મળી. ૪
પીળાં પટકુળ પેહેરણુ પ્રેમદા, પીળાં ભૂષણુ હૃદે ધરી;
પીળાં ચાંપા ચોસર કંઠે, પીળી કેશર આડ કરી. ૫
પીળી આંબા શાખ મનોહર, પીળી કમખે શેર વળી;
પીળું અંગ ઓપે અતિ અબળા, તવ ત્રીકમને ત્રીયા મળી. ૬
ઉજ્વળ શ્વેત શાવટું પહેરણુ, ઉજ્વળ ચોળી ભરત ભરી;
ઉજ્વળ જાઈ છેલાનાં ટોડર, ઉજ્વળ ચંદન ઉગટ ભરી. ૭
ઉજ્વળ ચિત્ત રાખો હરી ચરણે, ઉજ્વાળ વિઠ્ઠલ હૃદે ધરી;
ઉજ્વળ દેહ જમુનાજીનું પાણી, ઉજ્વળ વાણી નરસૈંયાતણી. ૮

પદ ૧૮૬ મું-રાગ કાલેરો.

કાનજી કાનજી કરતી હીંડે, વૃંદાવનમાં ગોપી રે;
મોરલીને નાદે નારી નીસરી, કુટુંબની લજ્જા લોપી રે. કાનજી.
શરદ રેણી શોહામણી સુંદર, રુડો આસો માસ રે;
વીણા વજાડી વિહવળ કરીને, રંગ ભેર રમવા રાસ રે. કાનજી.
મનડું વ્યાકુળ વિનતા કેરુ, નાદે હરી લીધાં મન રે;
ભૂષણ વસ્ત્ર ભુલી ભામનિયો, વાંસલીએ હર્યું તન રે. કાનજી.
અબળા એકલડી નીસરિયો, તજીને ઘર પરિવાર રે;
નરસૈંયાયા સ્વામીને મળવા, રમવા રાસ મોરાર રે.* કાનજી.

પદ ૧૮૭ મું-રાગ કાલેરો.

લઈ ચાલો મને વૃંદાવનમાં, મદન મૂરત રુડી દીઠી રે;
પીતાંબરની કાછ કચ્છી, અમૃત પેં અતિમીઠી રે. લઈ.
મોર મુકૂટ ને કાને કુંડળ, મુખની મોરલી શ્રવણ કરે;
જુવતીનાં જૂથ મળ્યાં છે સર્વે, હરિ મુખ જોવા હરખ ભરે. લઈ.
પાયે નેપૂર તે રૂમઝૂમ વાજે, વીંછુડાને ઠમકે રે;
મોરલીધરનું મન ભમાવા, શીશફૂલ તે લેહકે રે. લઈ.

---

* પાઠ૦ "રમવા ઇચ્છે નારરે"

ચરણા ચોળી ચુદડિયો શોહિયે, સુખ શોહિયે સુંદર પાન રે;
શામળિયાસું રંગ ભેર રમતા, ગોપી ગોરેવાન રે. લઈ.
નવલાં રૂપ ધરે ગધાવર, ઝાંઝરનો ઝમકાર રે;
તાળ પખાજ વાજે વાંસલડી, ઘુઘરીનો ઘમકાર રે. લઇ.
એક એક પ્રત્યે અંગ નમાવે,* મધ્યે માધવ નાચે રે;
આશીશ દે દેવ ઉપરથી, ચરણ રેણુને જાચે રે. લઇ
જે જે કૃષ્ણ કરે બ્રહ્માદિક, પુષ્પવૃષ્ટિ ત્યાં થાય રે;
ઉમિયા ઇશ્વર અતિ આનંદે, નરસૈંયો ત્યાં જાય રે. લઇ.

પદ ૧૮૮ મું–રાગ કાલેરો. †

ધન્ય ધન્ય વૃંદાવનની શોભા, ધન્યરે રુડો આસો માસ રે,
ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણ તણી જે લીલા, ધન્ય ગોપિયોનો રાસ રે. ધન્ય.
ઘુઘટડામાં સાન કરીને, માનુની મોહ ઉપજાવે રે,
હળવે અંગ મોડતી અબળા, નેહ નેણામાં જણાવે રે. ધન્ય.
કંઠ કોકિલો સ્વર ઉચ્ચરે, ગાંધર્વ ગાન હરાવે રે,
વચન મીઠા મધુરા ઉચ્ચરતી, વહાલાને સુખ મનાવે રે. ધન્ય.
અમર લોકનાં જૂથ મળ્યાં ત્યાં, મુનિવર જોવા આવે રે,
જય જય જય જયકાર કરીને, પુષ્પ દેવ વધાવે રે. ધન્ય.
ધન્ય એ ગોપી ને ધન્ય એ લીલા, ધન્ય એ રાસમા રમાડે રે,
ગોપીશ્વરની કૃપા થકી રે, નરસૈંયો તાળ વજાડે રે. ધન્ય.

પદ ૧૮૯ મું.

રુસણુલાં રમતા લીજે, તે રુડેરાં ભાવે રે,
પિયુસું પ્રેમ ઘણોરે બેહુની, મનમથ માન છંડાવે રે. ૧
તાણાતાણ ન કીજે વહાલાસું, મન ઢળકતું કરીયે રે,
અંતરથી અળગું નવ કીજે, એણીપેરે રંગભર રમીયે રે. ૨
આલિંગન લીજેરે ગાઢું, જેમ વહાલો મન રીઝે રે,
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતાં, માનની માન ન કીજે રે. ૩

---

* પાઠ "એકએક વિચવિચ ગોપી નાચે" અદ્ધણ કરેલો પાઠ ત્રણ પ્રતમા છે † ઉક્ત પદ ૧૨૬ પદને બહુ અંશે મળતું છે, પણ કેટલોક પાઠાંતર હોવાથી રાખ્યું છે

વસંતનાં પદ.

—:—

પદ ૧ લું–રાગ વસત.

*પ્રથમ દિવસ વજ વસતપંચમી, સખી ઘેર ઓઇયે,
તા પછે સબ વૃજ સુંદરી, હરિનુ મન હસી મોહિયે. સુખ ૧
સોવ્રણપાટ પથરાવો માનુની, વાહલાને પધરાવો,
આબા મોર મુકુટ મુસ્તક ધરી, અભિશેક કરાવો. સુખ ૨
ફૂલડે પગારા †ભરાવો માનુની, કેશર કળશ ભરાવો,
ચૂવા ચદન કસ્તુરીના, છાટણા ઝીણા છટાવો સુખ ૩
‡શરણુ રહિયે મારા વાલમા, કોટિ વર્ષ વસત રમીજે,
§નરસૈંયાના સ્વામીના સગથી, ભાગની ભોગ સમીજે. સુખ ૪

પદ ૨ જુ–રાગ વસત

હાં હાં રે રત આવીરે આવી, ફૂટ્યો ફાગણુ માસ,
નિ શકપણે નંદજીનો કુવર, પૂરે મનડાની આશ. હાં હાં. ૧
મન ગમતા શણુગાર સજીને, કરીશુ હાસ વિલાસ,
સુંદરીનુ ભૂષણુ શ્રી વૃજજીવન, અમો તમારી દાસ હાં હા. ૨
કામણુ ગારો કેશવજી રે, વસે વૃજમા વાસ,
નરસૈંના સ્વામીએ રે વિંધી, પડી પ્રેમને પાશ હાં હાં ૩

---

* પાઠ "આવી આજ વસતપચમી" † પાઠ "ફુમાગ." ‡ પાઠ "પણ જીરા
રાશ વાહલા" § પાઠ "નરસૈંયાના સ્વામી સંગે રમતા".

પદ ૩ જું–રાગ વસંત.

આવી રત ફૂલી વૃંદાવન, પ્રફુલિત ફૂલી ગોપી,
અનંગ વ્યાપ્યો અંગો અંગે, નારાયણ રહ્યો છે ઓપી. આવી ૧
દેહ દશા ભૂલી સુન્દર સજની, રહી ચરણે ચિત્ત ચોંપી,*
ક્રીડા વન કીધી કામનિયે, કુટુંબની લજ્જા લોપી આવી. ૨
પ્રીતમજી શું પ્રીત ઘણેરી, તન મન સર્વે સોંપી,
નરસૈંયાનો સ્વામી મળિયો, કચનમાળા આરોપી આવી. ૩

પદ ૪ થું–રાગ વસત.

આ ઋતુ રુડી રુડી મહારા વાહલા, રુડા તે માસ વસત,
રુડા વનમાંહે કેશુ તે ફુલ્યા,† રુડો રાધાજીનો કત ૧
અતી રુડા રે બાબ વજાડે,‡ તારુણી વજાડે તાલ,
ચતુરા મળીને ચગ વજાડે, તો મોરલી વજાડે મદન ગોપાળ ૨
અતિ રુડુ વદ્રાવન પસરતું, રુડુ જમુનાનું તીર,
અતિ રુડી ગોપી ગોવાળ મડળી, રુડારુડા તે હળધર વીર§ ૩
રુડા રગ કુકુમ કેશર ઘોળ્યા, રુડા તે મુખ તમોળ,
અતિ રુડો નરસૈંયાચો સ્વામી, નીતનીત ઝાકમઝોળ ૪

પદ ૫ મું–રાગ વસત.

આવ્યો આવ્યોરે ઋતુનો રાય, અતિ ઉલટ થાય,
ઘડીરે લાખેણી જાય, વેગે પધારો,
સહિયર સમાણી ટોળી, પહેરો નવરગ ચોળી,
કુકુમકેસર ઘોળી, ભાજન ભરો ૧
ચાલોને સાહેની વહેલી, જોયે કોણ પહોચે પહેલી,
અબીર ઉછોળી રહી, આ કરે,
હેતે હરિ કઠે લાગો, મન વાછિત માગો,
અબીલ ગુલાલ અતિ, ઝુરઝુરે ૨

---

* ચોંપ રાખીને † પાઠ 'તન રુડા ને વનમા કેસુડા ફુલ્યા ‡ પાઠ 'રુડી રમઝર બાજે વાસળી" § પાઠ આ રત રુડી વૃંદાવન સોહિયે, રુડી તે જમુનાની તીર; રુડી ગોપી ગોપાળની મડળી રુ । તે હળધર વીર'

આનંદે આવે ગોપી, લાજ મરજાદ લોપી,
કેસુરીયા વસંત પેહરી, મુનિ ચિત્ત હરે;
નરસૈંયાનો સ્વામી રુડો, પેહેરાવે અખંડ ચુડો,
તે જોની સસાર કુડો, પ્રભુ પ્રેમે ભરે. ૩
અ ૦યો આવ્યોરે ઋતુનો રાય૦

પદ ૬ ઠું-રાગ વસંત.

ચાલ ચાલ સૈયર સહી,* મહેલ મથવું મહી,
વસંત આવ્યો વનવેલ ફુલી;
મહોરીયા અંબ, કદમ કોકીલ લવે વસંત,
કુસુમ કુસુમ રહ્યો ભમર છલી. ૧
સાર ને હાર આભૂષણ, સજી ગજગામની,
કહેવારની કહું છું, ચાલ ઉઠી,
રસીક સુખ ચુમીએ, વલગીએ ઝુંબીએ,†
આજ તો લાજની દોવાઈ છુટી. ૨
હેતે હરી વશ કરી, નાવલો ઉર ધરી,‡
કરગ્રહી કૃષ્ણજી પાછા કેમ ફરશે,§
નરસૈંયાચા સ્વામી રંગમાં, અગે ઉદમસ્ત હવો,
કોઇ પણ દિવસનો ખંગ વળશે ‖ ૩

પદ ૭ મું-રાગ વસંત

આવ્યો વસંત રમવાને જઈએ, વનડામાં વનમાળી,
સખી સર્વે ભવન ભવનથી, રમવા ચાલી¶ બાળી. આવ્યો. ૧
મોહો માંહે મરકડલાં કરતી, હસી હસી દે કર તાળી,
કૃષ્ણ કલેવર કુચની સાથે, કઠે ફ્ળાવલડી વાળી. આવ્યો. ૨
ઉન્માદ અનગ પ્રકટ્યો ઉરમાં, રમત રમે રસવાળી,×
નરસૈંયાના સ્વામી તમ પાખે, કોણ શકે લેઈ તાળી. આવ્યો. ૩

* પાઠ "સૈંયર રમીએ સહી." † પાઠ "રસીક સુખ એનુ લુમીએ ઝુમીએ" ‡ પાઠ "લાત્રોની જન્જર ધરી" § પાઠ "મીને પળશે" ‖ આ પદની પાચ પ્રતમાની ત્રણમા, "રામ કૃષ્ણ અગમા અગે ઉન્મદ હવો, પોદસા દિવસનો ખગ વળશે" એવો પાઠ છે. ¶ પાઠ "નિકળી બાળી." $ આવળડી-બાહુ × પાઠ "રસાળી વાડલી."

પદ ૮ મું–રાગ વસંત.

ચાલો સખી વૃંદાવન જઇએ, જહાં ગોવિંદ ખેલે હોળી;
નટવર વેષ ધર્યો નંદનંદન, મળી માનનીની ટોળી. ચાલો. ૧
એક નાચે એક તાલ વજાડે, એક કેશર છાંટે ઘોળી;
એક અબીલ ગુલાલ ઉડાડે, *એક ભ્રમમાં ભમે છે ભોળી. ચાલો. ૨
મદમાં છકેલી છાનું છાનું બોલે, અબળા બની મતબાળી;
એક એક માંહે કરે મરકડલાં, હસી હસી લે કર તાળી. ચાલો. ૩
વસંતઋતુ વૃંદાવન માંહે, ફૂલ્યો ફળ્યો ફાગણ માસ;
હરખે હરજી હોળી રમે છે, ત્યાં જુવે નરસૈંયો દાસ. ચાલો ૪

પદ ૯ મું–રાગ વસંત.

રમવા સરખું શ્રી વૃંદાવન, પાસે જમુના તીર;
રુડી ગોપ ગોવાળની મંડળી, રુડો રુડો હળધર વીર. રમવા ૧
શીતળ મદ સુગધ ભેં'કે, ત્યાં બોલે ચાતક મોર,
મુખ જોઈ મોહનજી કેરું, † નવ રહે કોઇનો તોર. રમવા. ૨
નવ સસ ભૂષણ અંગ ધરે ગોપી, પેહર્યાં ચરણાં ચીર;
નરસૈંયાનો સ્વામી વાંસળી વાહતો, મધ્ય ઉભો સકળ આહીર‡ રમવા ૩

પદ ૧૦ મું–રાગ વસંત.

કેસુડા રાતાં ને ઋતુ રાતીજીરે, કોયલડી વનવાસી,
માનનીયા જોબન મદમાતી, મોહન ચરણ ઉપાસી. ૧
મોહરા અતિશે મનોહર વનમા, કુમકુમ સાધન સાહેલી;
ક્રીડા કારણ શામ મનોહર, મલી છે સર્વે સાહેલી. ૨
ધન્ય ધન્ય રે શ્રી જમના તીરે, ધન્ય વૃંદાવન સોહે,
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, દેખત સુરી નર મોહે ૩

પદ ૧૧ મું–રાગ વસંત.

કેસુડાં ફુલ્યાં રે, આવ્યો ફાગણ માસ;
રગ ભરી રમશું નરહરિ સાથે, આણી મન ઉલ્લાસ ૧

---

* પાઠ "એક જાય છે ભમર ભોળી" બીજો પાઠ "એક ભ્રમમા ભટકે ભોળી."
† પાઠ. "નવ રહે કાને ધીર." ‡ પાઠ. "મળી સકળ૦" બીજો પાઠ "આવી ઉભો સકળ"

ચુવા ચંદન ચરચી અંગે, નવલ કુસુમના હાર;
અખિલ ગુલાલ મોહે વિલશું, નવલ રંગ નંદકુમાર. ૨
તાળી દેશું ત્રિકમને હાથે, બાહુલીને લટકે;
હળવેસું આલિંગન દેતાં, ઝાંઝરીઆં ઝમકે. ૩
જે જે ગમશે જસોદાનંદન, તે તે આપણ કરશું;
નરસૈંયાચા સ્વામીસું રંગમાં, રમતાં ભામણડાં લેશું. ૪

પદ ૧૨ સું–રાગ વસંત.

વસંતઋતુની હું બલિહારી, નાર નર હુંસે ફાગ રમે,
માધવ સખા સહીત ગૃહગૃહપ્રતિ, જમ વન અળુજ ભમર ભમે. ૧
મનભાવતાં વચન પરસ્પર, વનિતાવૃંદ વશેક કરે;
લડસડતો લક્ષ્મીવરલઘુ વેશે, ધાઈધાઈ સહુ કોઈ બાથ ભરે. ૨
કનક કળશ કેશર ભરી હરિ, પૂઠે રહી મસ્તકે ઢોળે;
કરતલ ભરી શીખંડ અગરરસ, મુખલોચન ઉપર શેળે. ૩
સાસુ નણદી ડાહ્યાં ડમરાં, મરજાદાએ અનુસરતાં;
તે સહુ કહે વહુ ચાલો રમીએ, આડો શણગટ શા ધરતાં. ૪
નરસૈંયાચા સ્વામી નિત નવલી પેરે, વિચિત્ર લીલા કેલી કરે;
લેહેરીઓ જડમાં જે આવે, પુરુષપણુ વેગે વિસરે. ૫

પદ ૧૩ સું–રાગ વસત.

ધન્ય ધન્ય રે આ ઋતુ ભલી, રમશું વહાલાને સંગ,
આંબા કેશુ ફૂલાં રે, ફૂલી આખલી અંગ. ધન્ય૦ ૧
ધન્ય ધન્ય આનંદ ઉલટો, આવ્યો ઋતુનો રાય;
પ્રેમે પીઉને પુજીશું, સુખની લેહેરડી ન માય ધન્ય૦ ૨
મન મોહ ભરાણી રે, સજીઆં સકળ શણગાર;
નેપૂર કકણી ખલકે, ઝાંઝરના ઝમકાર. ધન્ય૦ ૩
નટવર ટીલડી શોભતી, ઝાલ ઝબૂકે કાન,
દાંત જેસા દાડમકળી, ગોરી ગોરેવાન. ધન્ય૦ ૪
ચોળી પટોળી ચળકે રે, ઉરપર લટકે હાર;
મળવાને મોહન આકળી, જોબનમાતી નાર. ધન્ય૦ ૫

નાકે વેશર લટકતાં રે, અગમદ અંજન સાર;
મોતીયે માંગ ભરાવીરે, શાખડી જોત અપાર. ધન્ય૦ ૬
ટોળે ટોળે તારુણી, ગાયે ગીત રસાલ;
માનુની આવી મલપતી, ઉડે અબીલ ગુલાલ. ધન્ય૦ ૭
નંદભૂવન રળીયામણું રે, જહાં છે પ્રાણ આધાર;
કેશર ભરી પિચકારી રે, દે પરસ્પર માર. ધન્ય૦ ૮
સુંદર વદન વહાલાતણું, જોતાં તૃપ્ત ન થાયે;
જુવતી જુથ સહુ ધાઇને, ભીડ્યો રુદીયા માંહે. ધન્ય૦ ૯
કેશર ગોળી ઢોળીને, રામા કરતી રંગ;
વાજાં બહુ વિધ વાગે રે, તાળી તાળ મૃદંગ. ધન્ય૦ ૧૦
હાસ્ય કરે સર્વ સુંદરી, કરી પરસ્પર સાન;
અબીલ ગુલાલે ભરીશું, સુંદર શામળવાન. ધન્ય૦ ૧૧
મુખડું માજી માનુની, પામી પ્રાણ આધાર;
તાલી ચોહદિશે પાડે રે, બોલે જયજયકાર. ધન્ય૦ ૧૨
કામની કર ગ્રહી કૃષ્ણનો, કરતી નેણાનો માર;
ચાલોરે સુંદર શામળારે, રમીયે વન મુઝાર. ધન્ય૦ ૧૩
કામની કૃષ્ણને કંઠે વલાગી,
છુટશે નાથ હવે માન માગી.
માતા કુંવરને હરખે, કરતી સકળ શણગાર;
ગાલે ટબકુ કીધુરે, કાજળ લઇ તે વાર. ધન્ય૦ ૧૪
મુખડું નિરખી નિરખી, મીઠાં કીધાં માય;
વળી ઘણી કરતી વારણાં, હૈયે હરખ ન માય. ધન્ય૦ ૧૫
મીઠાં કરીને વદન નેહાલે;
માતાજી મનનાં મોદ મહાલે.
જુવતી જુથ સહુ ચાલેરે, વાજાં વાગે અનેક;
વહાલો વેણુ વગાડેરે, વિનતા વેણા વશેક. ધન્ય૦ ૧૬
ગગન ગુલાલે છાયો, જાણે થઇ રહી રાત,
મરકલડા કરી આવીરે, શામળીયા સુણીએ વાત. ધન્ય૦ ૧૭

આગળ પાછળ આવીને, સાહ્યા સુંદરશામ;
વશ કીધો વિનતાતણે, પૂરણ કરવા કામ. ધન્ય૦ ૧૮
આગળ આવી નાચે રે, નયણે નીરખી નાથ;
વ્હાલાજી વદન નિહાલીએ, દરપણ લઈને હાથ. ધન્ય૦ ૧૯
સુખ સાગરમાં ઝીલે, કામા કરે રે કલોલ;
શશિવદની સગ શોભતી, વાધ્યો ઝાકમઝોળ. ધન્ય૦ ૨૦
રામા રમતાં રસ ચડી, ફાગ મધુરા ગાય;
કામની કૃષ્ણ ક્રીડા કરે, ફૂલી અંગ ન માય. ધન્ય૦ ૨૧
કામની કૃષ્ણને રંગેરાતી;
મગન થઈ પ્રેમ રસમાં માતી.
અંક આલિંગન લઈ રહી, કરગ્રહી ઢોળે વાય;
પ્રેમદા પ્રેમ ભરાણીરે, ઉર વારણે જાયે. ધન્ય૦ ૨૨
સંતોષી સર્વ સુંદરી, કાનોજી* કરતા વિહાર,
ધન વૃંદાવન મહાલતા, ધન ગોકુળની નાર. ધન્ય૦ ૨૩
સુરીનર કુસુમે વધાવે રે, દેવ દુંદભી થાય,
કૃષ્ણ કૃપાથી નરસૈંયો, હરખી હરી ગુણગાય. ધન્ય૦ ૨૪

પદ ૧૪ મું–રાગ વસંત.

જમુનાંને તીરે શામળો, જુવતી જુથ મોઝાર,
મહારસ માંહિ મહાલતો, ઉલટ અંગ અપાર. ૧
વહાલો વેણુ વજાડે રે, નાચે નારી સંગ;
ઝાંઝર નેપૂર રણઝણે, તાળી તાલ મૃદંગ. ૨
ગાયે ગીત સોહામણાં, શામા સરવે સાદ;
તારુણી તાન મેળાવેરે, વેણા વાહે નાદ. ૩
અબિલ ગુલાલ ઉછાળેરે, ચુવા ચંદન સાર,
કેશરભરી પીચકારીરે, કરે પરસ્પર માર. ૪
હલધર ગોપ તહાં આવ્યા, કુસુમ લતા લઇ હાથ;
બળવંત બાળી ઉલટી, છોડી સઘળો સાથ. ૫

* પાઠ. "કાનોજી"

મારા પરસ્પર કીધો રે, ઉલટી વ્રજની નાર,
કોઇ હાર ન માનેરે, હરખે નંદકુમાર. ૬
ચુવા ચંદન છાટે રે, કેશર ઘોળી રંગ,
અબિલ ગુલાલ ઉછાળે રે, વાધ્યો મહારસ રંગ. ૭
જૂવતિ જૂથ મહાબળ વાધુરે, નાઠા ગોપ ગોવાળ,
હોહો કરીને ગાયેરે, વાયે તાળી ને (વળી) તાલ ૮
ધસમસતી હલધર સાહ્યારે, કુંકુમ કરદમ લીધા,
સુખડું માંજીને હસીઆરે, કાજળ નેણે કીધા. ૯
મનમા મોદ ભરાણીરે, ફુલી અંગ ન માયે,
આવોજી વદન નેહાળીએ, કર લઇ દરપણ માંહે ૧૦
શશિવદની સોંડી કરી, તારુણી ટોળી માંહે,
નાચે ગાયે ગમતુંરે, મહુયરની* ધૂન થાયે ૧૧
પ્રાણજીવનને ઘેરી કરી, બળીઆ લિધ્યો બાથે,
કેશર ગોળી ઢોળીને, સાહી રહ્યા બે હાથે. ૧૨
પીતાબર પટ લઈને, હાસ્ય કરે સર્વ નાર,
ગમતો ગમતો કરશું રે, શામલા સકલ શણગાર ૧૩
નલવટ ટીલી કીધીરે, નેણે કાજળ સાર,
શીષ ફૂલ રાખડી ઝલકેરે, મોતી માર્યાં† અપાર. ૧૪
નાકે વેસર ઘાલતા, રમતા નાના ભાવ,
કંકણ ચૂડી ખલકે રે, હાર હેમ જડાવ. ૧૫
પટોળી અતિ ઓપતી, ઘુમક ફરકે માહે,
કદુક કુસુમ બે, લઈને, મેલ્યા ચોલી માંહે. ૧૬
નેપૂર પાયે રણઝણે, કટી મેખલા ઝણકાર,
લટકે બાહુ લોઢાવોજી, ઝાંઝરને ઝમકાર. ૧૭
સુખડું જોતા માનુની, મોહી રહી મનમાંહે,
એક આવી આગળ ધરે, નીરખોજી દર્પણ માંહે ૧૮

* પાઠ "મયુરની" † પાઠ. "માગ.

શામલાનો વેષ શામાને, કીધો અતિ આનંદ;
શોભા કહી નવ જાયરે, જોડે નદાનંદ. ૧૯
વાજા વાજતે* ચાલ્યાંરે, જૂવતી જીવન સગ;
આવ્યાં નંદજીને આંગણે, માતાજી ફૂલ્યાં અગ. ૨૦
જોડું સુંદર શોભતુરે, ગોપી મગલ ગાય;
મુકતા થાળ વધાવીને, મીઠડા કીધા માય. ૨૧
અંબર ભૂષણ આપ્યાંરે, શામા શોભતાં અગ;
નિત્ય નિત્ય રમવાને આવજો, મહારા મોહન સંગ. ૨૨
સર્વસ્વ વારીને વારણે, †ચાલી ચતુરાં નાર;
નેણા સફળ કરી નરખેરે, નરસૈંયો કૃષ્ણ વિહાર. ૨૩

પદ ૧૫ મું–રાગ વસંત.

કહો કેમ વસીએ રે મારા વહાલા, ગોકુળ લુંટ મડાણી,
નંદતણો નાધડીયો રે નરહરિ, થઈને બેઠો દાણી. કહો૦
ભાગ નથી રે એનો લાગ નથી રે, બાળક જાણીને પાળ્યો,
દધી વેચવાનો મારગડો તે, કહાનુડે ખાળ્યો. કહો૦
એકનું ઢોળે વહાલો એકનું ફોડે, એકનુ દધી લુટી ખાય,
(એક) એકને વહાલો અટકણુ બોલે, તે રે સહ્યાં કેમ જાય. કહો૦
(એક) એકને વહાલો ચીર પહેરાવે, એકને ચરણો ચોળી,
(એક) એકને વહાલો ગીત ગવડાવે, બીજીને મેલે ઠેલી. કહો૦
સહુ રે સખી વૃંદાવન ચાલી, અબીલ ગુલાલ ભરી ઝોળી,
નરસૈંયાના સ્વામીની સગે રમતાં, ત્યાં ખેલીશું હોળી. કહો૦

પદ ૧૬ મું–રાગ વસંત.

જોડુ શોભતુંરે શોભતું, શામલિયા ને શામારે;
હાસ્ય કરે સહુ સન્મુખ આવી, આનદી મનમાંરે. જોડું૦ ૧
વાજા વાજે ઝાઝર નેપૂર, તાળી ને વળી તાળરે;
અબિલ ગુલાલ કનક પિચકારી, વાધો રગ વિશાળરે જોડું૦ ૨

* પાઠ "વાગે" † પાઠ 'ચરણે ચાપી'

નેહ ઝડ લાગી સુંદર વરશું, પ્રેમદા પ્રેમે પુરીરે;
ચુવા ચંદન વિલસે વનિતા, સખલી સામા ચુરીરે. જોડું૦ ૩
ઉપર સુરીવર કુસુમે વધાવે, બોલે જયજયકારરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રમતો, વૃંદાવન મોઝારરે. જોડું૦ ૪

પદ ૧૭ મું–રાગ વસંત.

પ્રેમદા પૂજેરે પૂજેરે,* પિયુશું આણી પ્રેમરે;
આવ્યો દાહડો રંગે રમવાનો, પંચમી પુરણ કામરે. પ્રેમદા૦ ૧
નાના વિધનાં કુસુમ અનોપમ, કેશર ચંદન ઘોળીરે;
અબીલગુલાલઅગર ઉત્તમ, અરચો સૌ વનમાળીરે. પ્રેમદા૦ ૨
ધન ધન ઋતુ રળીઆમણી, ફુલ્યું સઘળું વનરે,
નરસૈંયાચા સ્વામિ રંગે રમશે, સુવતી પ્રાણજીવનરે. પ્રેમદા૦ ૩

પદ ૧૮ મું–રાગ વસંત.

માતા હરખીનેરે હરખીને, મોતીએ થાળ ભરાવે રે;
સુંદર જોડું શોભતું, ઉપર લઇ વધાવે રે. માતા૦ ૧
આભુષણ અબર બહુ આપ્યાં, જેને જેવા શોહે રે,
આંગણડામાં આનંદ વાધ્યો, માનનિયા મન મોહે રે. માતા૦ ૨
જેજેકાર કરે સહુ નારી, નાચે ને વળી ગાયે રે;
ભણે નરસૈંયો મુખડું જોતાં, માતા તૃપ્ત ન થાયે રે. માતા૦ ૩

પદ ૧૯ મું–રાગ વસંત.

માનની મોહનશુરે મોહનશુ, ધાઇ ધાઇ ભરતી રંગરે,
અબીર ગુલાલ ઉછાળે અબળા, ફુલી ફાલી અંગરે. માનની૦ ૧
ચાણુકગ્રહીને શશિવદની, સન્મુખ પાલવ ગ્રહીને તાણેરે,
ભુજબળ ભીડી ભામની, તે મોહન મધ્યે આણેરે. માનની૦ ૨
ચદ્રભાગા ચુઆ ચંદન લઇ, વહાલાનું સુખ માંજેરે;
ભણે નરસૈંયો ભામણડલાં લઇ, નારી નેણાં આંજેરે. માનની૦ ૩

* પ્રત. "પૂજેર પૂજેરે."

પદ ૨૦ મું-રાગ વસંત.

માનની મોહીરે મોહીરે, કહાન કામી જોતાંરે;
નીલાંબર અતિ સુંદીર વહાલા, તાળી દઈ દઈ હસતાંરે. માનની૦ ૧
સાચું બોલો શામળીયા રે, દરપણ માંહિ નિહાળીરે;
શોભતો શણગાર સુંદીરવર, આંજી આંખ અણિઆળીરે. માનની૦ ૨
મરકલડો કરી મહાબળીયાને, ગાલે ટણકુ કીધુરે;
ભણે નરસૈંયો ભામણુડલાં લઈ, મુખ લોળી ચુંબન દીધુરે. માનની૦ ૩

પદ ૨૧ મું-રાગ વસંત.

બાહુડી મ્હેલોજી મ્હેલોજી, શું છે અમશું કાજરે;
અબીલગુલાલે અંગ ભર્યું,વહાલા નહીંકાંઈતહાને લાજરે. બાહુડી૦ ૧
કેશરની પીચકારી છાંટી, ભેર અબર કાંટાળારે;
આલિંગન દેતાં મારા વહાલા, દુરીજન લોક બોલાવારે. બાહુડી૦ ૨
ટોળે મળી સર્વ તારુણી, મરકલડાં મસ કરતીરે;
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રસભર રમતાં, કેશર રસમતતીરે. બાહુડી૦ ૩

પદ ૨૨ મું-રાગ વસંત.

માતા મોહનને મોહનને, રે જઈ ઉચ્છગે લીધો રે;
અબીલ ગુલાલ મહા રસરગે, માનની મનોરથ સીધ્ધો રે. માતા૦ ૧
ધન્ય ધન્ય ધન્ય કૃષ્ણ, ધન્ય એ ગોપી ધન ધન જશોદા માયરે;
પૂરણ પ્રીતે તૃપ્ત થઇને, વશ થયા જાદવરાય રે. માતા૦ ૨
સુરીનર મુનીવર ભરમે* ભૂલા, લીલા ભેદ ન જાણે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ નિત્યે રસમાં ઝીલે, કૃષ્ણલીલા રસ માણે રે. માતા૦ ૩

પદ ૨૩ મું-રાગ વસંત.

મુખડું નિરખતાં રે નિરખતાં, તાળી દઇ દઈ નારરે,
દરપણ આગળ લઇને ઉભા, શશીવદની સુકુમારરે. મુખડુ૦ ૧
ભામડલાં લે ભામનીરે, ચુબન કરતી વારવારરે;
ચુંબન ગ્રહી મરકલડો કીધો, નિહાળે નંદકુમારરે. મુખડુ૦ ૨

* પાઠ 'ભરુસે ભૂલા'

લલીતા લલીત મુખ વચન બોલે, ઉડે* અબીલ ગુલાલરે;
શોભા સાગર શામળીયાની, આંજી આંખ વિશાળરે. મુખડું૦ ૩
મુખ અંબર લઈ હલધર હસીયા, ગોપીગોવાળા સાથેરે;
ભણે નરસૈંયો ચંદ્રભાગાએ, હલધર સાહ્યા હાથેરે. મુખડું૦ ૪

પદ ૨૪ મું–રાગ વસંત.

મુખડું મોહનનુંરે મોહનનું, જોતાં તૃપ્ત ન થાયેરે;
અબીલગુલાલ ચુઆ ને ચંદન, મહાલે મહારસ માહિરે. મુખડું૦ ૧
વાજાં વાજે વિધવિધનાં, મોહન વચ્ચે આણીરે;
નાચે નારી કંઠે વળગી, ગાયે મધુરી વાણીરે. મુખડુ૦ ૨
હાર ન માને ઉલટી અબળા, હરીને હાસ્ય કરતીરે;
ભણે નરસૈંયો માનની માતી, રંગે રેલ વરસતીરે. મુખડુ૦ ૩

પદ ૨૫ મું–રાગ વસંત.

અબળાને અમીરસ ઉલટ્યો, વહાલા શું કરતાં વિહાર;
ચુઆ ચંદન • ભરીને, છાંટતી નંદકુમાર.
છાટેરે કામની કૃષ્ણ અંગે, ભરીદીધી ભામની સર્વ અંગે † ૧
જસોદાજીએ કળશ કેશર ભરી, ઉરપર લીધા મોરાર;
અબિલ ગુલાલ વરસાવેરે, નાઠી વ્રજની નાર. ૨
હો હો કરી હરી કહે, ધાયા ગોપ ગોવાળ;
સન્મુખ થઇ સર્વ સુંદરી, પાછી વળી તતકાળ. ૩
કુસુમ લતા કર કામની, મારતી આવી તે વાર;
કેશર કચરો કીધો, નંદતણા ઘેર દ્વાર. ૪
માંહોમાંહે ઝાકમઝોલરે, વાજા વાદે વાહે;
કોય હાર ન માને રે, પ્રગટયો પ્રેમ ન સમાયે. ૫
જૂવતી જુથ સૌ ધાઈને, કર ગ્રહી લાવી પાસ;
કહો હાર્યા ‡ હવે કૃષ્ણજી, કરે પરસ્પરે હાસ્ય. ૬

* પાઠ 'ઉડાલે.' † પાઠ 'ભરી ભરી ભામની' ‡ મૂળ પાઠ 'કહો હારા'

(સાખી) કર ગ્રહી કામની કૃષ્ણ લાવી, ભુજ બળ ભીડતી મનમાં ભાવી,
મરકલડે કરી મુખ લોહે, રામા પર્મ આનંદ;
મહારસમાં એ મા'તાં રે, ગોપી ને ગોવિંદ. ૭
ધન ધન લીલા હરિ તણી, કહેતાં નાવે પાર;
કૃષ્ણ કથા નિરખે નરસૈંયો, ધન ધન એ અવતાર. ૮

પદ ૨૬ મું–રાગ વસંત

રામા રંગીરે રંગીરે, રસમાં થઈ આકમ ઝોળરે;
શામળીયાનુ અંગ ભરિને, બોલે મીઠા બોલરે. રામા૦ ૧
સુંદીસ્વર રસમાહે ઉલટો, ઉલટી અબલા બાળીરે;
વાદે ચડી સહુ શિરપર નાખે, ધાઈ ધાઈ કેશર ઘોળીરે. રામા૦ ૨
તાલ પખાજ વેણા મહુંયર, વિધ વિધ વાજા વાહેરે;
ભણે નરસૈંયો હલધર ઉપર, યુવતિ જન ધાયેરે. રામા૦ ૩

પદ ૨૭ મું–રાગ વસંત.

*હાંરે હાંરે કાંકરડીરે કાંકરડી, મુજ ઉપર નાંખેરે;
કરશું રાવ જસોદા આગળ, એવડુ કોણ સાંખેરે. હારે૦ ૧
શામાટે શામળિયા વહાલા, અધર સુધારસ પીધોરે;
શામાટે શામળિયા વહાલા, હાર હૈયાનો લીધોરે. હાંરે૦ ૨
સાંઇડુ દેતાં શામળિયાને, ફાટી નવરગ ચોળીરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, અમો નથી કાંઇ ભોળીરે.† હાંરે૦ ૩

પદ ૨૮ મું–રાગ વસત.

શોભા શોભંતી રે શોભતી, શામલિયા ને શામા સંગરે;
નેહજડ લાગી વાદ ચઢી સહુ, ભરી ભરી ભરતી રંગરે. શોભા૦ ૧
નાચે ગાયે નેણ નચાવે, મરકલડાં કરતીરે;
અળવે આવી શામળિયાને, ઉરની ઉપર ધરતીરે. શોભા૦ ૨
વદન નિહાળી સર્વસ વારે, અબિલ ગુલાલ ઉછાળેરે,
ભણે નરસૈંયો વાજાં વાજે, માનની મોહન મહાલેરે શોભા૦ ૩

* પાઠ "હારે હારે કાકરડી ઠીકરડીરે" † પાઠ "અમો નથી કાંઈ બાળી ભોળી રે"

પદ ૨૯ મું–રાગ વસંત.

ભામણુલે જાશુંરે જાશુંરે, સુંદીરવરને નિહાળીરે;
ચુવા ચંદને ચરચી વહાલો, વહાશે વેણુ રસાળીરે. ભામ૦ ૧
વહાલા આગળ નાદે નાચી, મધુરુ મધુરુ ગાશુંરે;
ઝાંઝર ઘુઘરી નેપૂર ઘમકે, વારુ વાજાં વહાશુંરે. ભામ૦ ૨
કરતલ કુંકુમ ભરી ભરી, નાક ને મુખને ભરીશુંરે,
ભણે નરસૈંયો અબીલ ગુલાલે, વહાલાનું અંગ રંગીશુંરે.* ભામ૦ ૩

પદ ૩૦ મું–રાગ વસંત.

લોળી નવ જાણીશરે નવ જાણીશ, અમે છું ચતુરાં બાળારે;
અબીલ ગુલાલ ભરીશું હોંસે, વહાલે કેશર રસ લીધારે લોળી૦ ૧
ટોળે ટોળે તારુણી રે, આગળ આવી ઉભીરે;
બળીયો બાંહે ગ્રહી મેં સાહ્યો, મધ્યે શામા શોભીરે. લોળી૦ ૨
અબીલ ગુલાલ અગર રસ ઉત્તમ, ભરી કેશર રસ ગોળીરે;
ભણે નરસૈંયો હો હો કરીને, શિરપર નાંખે ઢોળીરે. લોળી૦ ૩

પદ ૩૧ મું–રાગ વસંત.

ભરશું ભાવધરીરે ભાવધરી, વહાલા કેરુ અંગરે,
શામળીઆને સન્મુખ કરીએ, તેમ તેમ વાધે રંગરે. ભરશું૦ ૧
તાલ પખાજ નેપૂરને નાદે, ઝાંઝરના ઝમકારરે;
રમીશું રમત રઢીયાળી, સંગે નંદકુમારરે. ભરશું૦ ૨
એણીપેરે આનંદે વહાલો, ઉર ઉપર ધરશુંરે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ વૃંદાવનમાં, લઈ ઉરે વરશુંરે. ભરશું૦ ૩

પદ ૩૨ મું–રાગ વસંત.

ઓપી ગોપીરે ગોપી, કૃષ્ણતણે રંગ રાતીરે;
અબીલ ગુલાલ ચુવા ને ચંદન, ધાઈ ધાઈ અંગે ભરતીરે. ઓપી૦ ૧
ધન ધન વાજા વાજે, વારુ હો હો કરતાંરે,
ઘુમણુડી ઘાલે ઘહેરી, શામળીયાશું રમતાંરે ઓપી૦ ૨

* પાઠ. "વાહાલાના નયણાં આંજશુંરે.'

વાદે વાદે પરસ્પર રમતાં, કહાન કામી સંગેરે;
ભણે નરસૈંયો સુંદીરવર, મહાપુષ્પવૃષ્ટી કરે રંગેરે. ગોપી૰ ૩

પદ ૩૩ મું–રાગ વસંત.

ગોપી ગોવીંદશું ગોવીંદશું, વૃંદાવન માંહે મહાલે રે;
સન્મુખઆવી શામળીયાપર, અબીલ ગુલાલ ઉછાળે રે. ગોપી૰ ૧
સુંદીરવરને શણગારીને, હૈડે હરખ ન માય રે;
વાજા વાજે નાચે નારી, મધુરુ મધુરુ ગાય રે ગોપી૰ ૨
પિતાંબર ચોળી અતિ ચળકે, નાકે વેશર લળકે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ શોભે સુંદર, કાને આલ ઝબૂકે રે. ગોપી૰ ૩

પદ ૩૪ મું–રાગ વસંત.

કુસુમે વધાવો રે વધારો રે, શશીવદની સંગેરે;
શણગટડો વાળે આવીને, ઉલટ વાધ્યો અંગેરે. કુસુમે૰ ૧
નીલાંબર પીતાંબર પેહરી, ભેળી ગાંઠડલી વાળીરે;
મુખડું જોતાં મનમાં ફુલ્યાં, વહાલો વનમાળીરે. કુસુમે૰ ૨
જો કહો મુખથી હાર્યો* વહાલા, ભામણડલે જઇએરે;
નરસૈયાચા સ્વામિનું સુખ મુકી, અળગા કેમ થઈએરે. કુસુમે૰ ૩

પદ ૩૫ મું–રાગ વસંત.

કૃષ્ણ ઝીલે જમુના જળ માંહે, શ્રીરંગને મળીને શામા રે;
પ્રેમ ધરીને પાણી છાંટે, રંગ ભરી રમતી રામા રે. ૧
ચહુ દીશે ચતુરાં ચદન ચરચે, અગર ઉત્તમ રસ ભેલી રે;
હાર કુસમના વહાલા કંઠે, ઘાલે દઈ દઇ તાલી રે. ૨
ઉલટી અબલા જોબનમાતી, ભુજ બંળે ભીડી રહેતી રે;
ભણે નરસૈંયો શશીવદની તે, નીરખી નેણાં ભરતી રે. ૩

પદ ૩૬ મું–રાગ વસંત.

ચુવા ચંદન ચરચી અંગે, જળ જમુનામાં રમતાં રે;
પ્રેમદા પ્રેમ ભરી સગે ઝીલે, ભામની ભાવે ભજતાં રે. ૧

* મૂળ પાઠ 'હારો' છે

સન્મુખ રહી એખી સુંદરી, વહાલાનું અંગ ભરતી રે;
ઉલટી અબલા ઉરપર લઈને, વહાલે ભુજા ભરતી રે. ૨
નાના વિધ કુસમ અનોપમ, ગુંથી સુંદર હાર રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કંઠે, આરોપી કર, કરત વિહાર રે. ૩

પદ ૩૭ મું—રાગ વસંત.

ચાલોરે આપણ સહુ મળી, રમીએ વહાલાને સંગ;
કેશર માટ ભરાવો, ભરીયે વહાલાનું અંગ. ૧
શણગારે સોહાવેરે, ચોળી પટોળી સાર;
મનગમતો ઉર મહાલીયે, જીવન પ્રાણ આધાર. ૨
શામા સહુયે શોભતી, શશીવદનીને સંગે,
નેપૂરીયાંને ઠમકે રે, નાચે નવલે રંગે. ૩
નંદકુવર અતિ શોભતા, સાથે ગોપ ગોવાળ;
વાહે મહુવર વાંસળી, ગાયે ગીત રસાળ. ૪
અબીલ ગુલાલ ઉછળે, નાંતા (?) આવ્યાં જહાં વ્રજ નાર;
સન્મુખ થઈરે સુંદરી, કરે પરસ્પર માર. ૫
ચુવા ચંદન કેશર, જાણે વરસે મેહ;
કોઈ હાર ન માનેરે, અબળા ઉલટો નેહ. ૬
છેલપણે છાના જઈ, સાહે ચતુરસુજાણ,
અબળે શું ઉર લીધો રે, વારી તન મન પ્રાણ. ૭
મુખડુ જોઈ મન હીસે, કાજળે નેણ સમાર;
શણગારે સોહાવ્યો રે, સુંદર નંદકુમાર. ૮
એક ચિબુક ગ્રહી જોયેરે, તાળી પાડી* હાથ,
વહાલાજીનું રૂપ નિહાલીયે, આપું દરપણ હાથ ૯
હલધર ઉપર ઉલટી સહી, લાવી તેણીવાર,
સરખેસરખું કીધું રે, હો હો બોલે અપાર ૧૦
ધન્ય ધન્ય લીલા હરિતણી, મહાલે ગોકુળમાંય;
કામની કૃષ્ણ ક્રીડા કરે રે, દેવ દુદભી વાય. ૧૧

* પાઠ "તાળી દેઈ દેઈ હાથ"

નાદે નારી નાચે રે, નારી સંગે નાચે નાથ,
કૃષ્ણ કરુણાએરે નરસૈંયો, નિરખી થયો રે સનાથ. ૧૨

પદ ૩૮ મું-રાગ વસંત.*

ચાલો ચાલો સખી વૃંદાવન જૈયે, ગોવિંદ ખેલે હોળી,
નટવર વેશ ધર્યો નંદનંદન, મળીને મહાવન ટોળી. ૧
એક નાચે એક તાળ વગાડે, છાંટે ચંદન ઘોળી,
એક એક શું કરેરે મરકલડા, ગાયે ભાભરt ભોળી ૨
કર્યા શણગાર ને હાર નગોદર, પહેરીયા ચરણા ચોળી,
સેંથે સિંદુર ને નેણે સમાર્યા, કુંકુમ કેશર ઘોળી ૩
એક છાના છમકલડા વાહે, એક વાગા ઓળે ખાળી,
એક માહોમાહે કરે મરકલડા, હસી હસી દે કર તાળી ૪
વસંતઋતુ વૃંદાવન શોભે, મકૂલ્યો ફાગણ માસ,
ગોવિંદ ગોપી હોળી રમે ત્યાં, જોયે નરસૈંયો દાસ ૫

પદ ૩૯ મું-રાગ વસંત.

અળગા કેમ થઈએરે કેમથઈએરે, રંગે રમીએ હોળીરે,
ચુઆ ચંદન કલશ કનકના, ભરીએ કેશર ગોળીરે. અળગા ૧
શિખા સેહીત શામળીયો સોહે, સન્મુખ શામા આવેરે,
અબીલ ગુલાલ પરસ્પર છાંટે, રમતા રુડા ભાવેરે. અળગા ૨
ચુવા ચંદન કનક પિચકારી, વાધ્યો રંગ અપારરે,
ભણે નરસૈંયો મહાઝકઝોળે, કોય ન માને હારરે. અળગા ૩

પદ ૪૦ મું-રાગ વસંત.

અબળા આનંદીરે આનંદીરે, પીયુશુ પ્રેમે પૂરીરે,
અબીલ ગુલાલ કેશરરસ, છાંટે સંગ્રામે સૂરીરે અબળા૦ ૧
સન્મુખ રહી સર્વ સુંદરીરે, મધ્યે શામા ગોરીરે,
ચતુરપણે ચંચલગત, જોતી, શણગારે શોરીરે અબળા૦ ૨

---

* આ પદ, ૫૮ ૮ માની ત્રણ લીટી સુધી એકસરખુ છે તે પછીની કડીઓમા ફેર છે
† ત્રણ પ્રતમા એ પાઠ છે ને એકમા 'ભમ્મર' પાઠ છે

વશ કીધો વનિતાએ વહાલો, મરકલડાં કરતીરે;
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતાં, હળવે ઉર ધરતીરે. અબળા૦ ૩

પદ ૪૧ મું–રાગ વસંત.

અબળા આવી રે આવી, ગૃહ ગૃહથી સહુ નારરે;
અબીલ ગુલાલ ઉછાળે, ગાયે ઊભી નંદદ્વારરે. અબળા૦ ૧
પહેરી ફાળી પલવટ વાળી, શણગારે સારીરે;
મોહન કેરુ મુખ જોવાને, ઉનમત ઉભી બારીરે.* અબળા૦ ૨
તાલ મૃદંગ વેણુ ને મહુવર, નેપૂર ધુન થાએરે;
ભણે નરસૈંયો ધસમસતી, સહુ વાહલો જોવા જાએરે. અબળા૦ ૩

પદ ૪૨ મું–રાગ વસંત.

ભામણડાં લઇ શામલીયાનાં, વદન નેહાળી રહીયેરે;
નેણે નેણ મેલાવી વહાલો, તે સુખ કહેને કહીયેરે. ૧
પ્રેમ ધરી પાતલીયા સાથે, વાત રસાળી કરીયેરે;
તાલી દઇ દઇ વહાલા સાથે, અળવેશું ઉર ધરીયેરે. ૨
મનગમતો મહાલું મહારો વહાલો, કંઠે બાહુડલી ઘાલીરે;
ભણે નરસૈંયો નવ મનથી, મહેલું પ્રાણને ટાળીરે. ૩

પદ ૪૩ મું–રાગ વસંત.

વનિતા વાદ ચડીરે વાદ ચડી, પિયુને પ્રેમ ભરાણીરે;
કેશર રસની ગોળી ઢાળી, તે શામા શિર આણીરે. વનિતા૦ ૧
અબીર ગુલાલ ઉછાળે હળવે, ચુવા ચંદન ઘોળીરે;
સન્મુખ આવી શામળીયાને, ભરી ભરી નાંખી ઝોળીરે. વનિતા૦ ૨
ઉમંગી અબળા આલાપે ને ગાયે, વાધ્યો પરસ્પર રંગરે;
શશીવદની સુંદરવર સાહી, ભીડ્યો અંગોઅંગરે. વનિતા૦ ૩
તાળી દેઈ દેઈ હાસ્ય કરેરે, મોહનનું મુખ જોતીરે;
ભણે નરસૈંયો રસની લેહેરે, કામની કેલ કરંતીરે. વનિતા૦ ૪

પદ ૪૪ મું–રાગ વસંત.

વનમાં વિલસતાં રે વિલસતાં, વહાલો વનિતા વેશેરે;
નિરખંતાં મોહી રહ્યાં સહુ, અબળા અંગ ઉલ્લાસેરે. વનમાં૦ ૧

* પાઠ. 'ઉન્મત હુવારીરે.'

ધન ધન ઋતુ રઢીયાળી, રસમાં કહાન કામની રમતાંરે;
શામળીયાને શામા રૂપે, ધાઈ ધાઈ ઉરપર લેતાંરે. વનમાં૦ ૨
ધન ધન ગોપી સખા સંગમના, ધન ધન હળધર વીરરે;
ધન નરસૈંયો નેણે જોતાં, ધન ધન જમુના તીરરે. વનમાં૦ ૩

પદ ૪૫ મું–રાગ વસંત.

વનમાં વહાલાશુંરે વહાલાશુંરે, કરશું કેલ રસાળીરે;
કનક ઘડા કેશરના ભરશું, પલવટડી વાળીરે. વનમાં૦ ૧
શામળીયાને શીર નામી, દેશું પરસ્પર તાળીરે;
કહેશું આવો રમીએ આપણ, બળીયા વનમાળીરે. વનમાં૦ ૨
કોણ હારે કોણ જીતે મોહન, અબીલ ગુલાલ ઉછાળીરે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ સંગે રેહશું, તવતવડીરે ટોળીરે. વનમાં૦ ૩

પદ ૪૬ મું–રાગ વસંત.

વહાલો વહાલ ધરીને, શામા સંગે સોહાવે;
મુક્તાફળ બેઉ કરમાં લઇને, કામની કૃષ્ણ વધાવે. ૧
કેશર ગોળી શીરપર ઢોળી, સહુએ હો હો કરતી;
માતા મોદ ન માએ મનમાં, મોહન મુખ જોતી. ૨
ચોળી ચીર આભૂષણ આપ્યાં, હરખી હરખી ગાયે;
ભણે નરસૈંયો રમતાં રમતાં, કૃષ્ણ કામની જાયે. ૩

પદ ૪૭ મું–રાગ વસંત.

ઓરા આવો અલબેલા વહાલા, રંગ ભરી રમીએ હોળી;
તમ સાથે રમવાને આવી, સરસ બનીને ટોળી. ૧
લાલ ગુલાલ અબીલ ઉડાડીએ, નાંખીએ લઇ લઇ ઝોળી;
કનકની પીચકારી ભરી ભરી, છાંટીએ કેશર ઘોળી. ૨
તમારો વાઘો કરીએ ભીનો, તેલ ફૂલેલમાં બોળી;
અમારી નિલાંબરની સાડી, રસબસ કરીએ ચોળી. ૩
આહર માહર સરખાં થાએ, માંહેમાંહે ઝકોળી;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, અબળા તે બાળીભોળી. ૪

પદ ૪૮ મું–રાગ વસંત.

આપણ રમશુ રે રમશુ રે, રંગ રસાળી હોળી,
શામળીયો વશ કરવાને, ભરશું કેશર ઘોળી ૧
અબીલ ગુલાલ અગરરસ ઉત્તમ, ઘર ઘરથી નીસરશું,
નંદકુમારનું સુખ માણીને, હો હો હોળી કરશુ ૨.
જોવોરે આ ઋતુ રઢીયાળી, કોયલ ટહૂકા બોલે,
નરસૈંયાચા સ્વામિશુ રમતા, કરશુ ઝાકમઝોળે. ૩

પદ ૪૯ મુ–રાગ વસંત.

દરપણે નિહાળી જો નિહાળી જોરે, શામળીયા વહાલા,
આગળ પાછળ તાળી દઈને, કરે નેણના ચાળા. ૧
કેશરની ગોળી રંગે રોળી, કરે પરસ્પર માર,
વાજાં વાજે વિધવિધના ત્યા, કટી કંકણ ઝણકાર. ૨
ચાલો જઈયે જસોદા કને, કુવર રૂપ નિહાળે,
અબળા અતિ આનંદી મનમા, અબીર ગુલાલ ઉછાળે. ૩
વંદ્રાવન રળિયામણુ રે, રળિયામણી ગોપી ગાય,
ભણે નરસૈંયો સુરીનર ઉમગી, પુષ્પ વૃષ્ટિ ત્યા થાય. ૪

પદ ૫૦ મુ–રાગ વસંત.

ઉરપર લીધો રે લીધો, વહાલો વનમાળીરે,
મનગમતો સણગાર કરીને, નિરખે વાળી વાળીરે. ઉર૦ ૧
ચદ્રભાગા ચદ્રાવલીરે, શશીવદનિ સુકુમારરે,
અબીલ ગુલાલે અબર છાયો, વિલસે વનમુઝારરે. ઉર૦ ૨
અબલા ઉલટી હલધર સાહો, કરે રે રંગના રોળરે,
સુખ માણીને નેણે કાજલ, વાધો તે ઝાકમઝોળરે. ઉર૦ ૩
સખી સુદામા સરખા કીધા, બાલાબળ વાધુરે,
ભણે નરસૈયો સુખની લહેરે, શામાયે સુખ લીધુરે. ઉર૦ ૪

પદ ૫૧ મુ–રાગ વસંત.

યુવતીજ મળીરે યુવતીજ મળી, મોહનશું માણે હાલેરે,
ચહુદિશ ચતુરા ઉલટી અગે, અબીલ ગુલાલ ઉછાળેરે. યુવતીજ૦ ૧

ચુઆ ચંદન કેશર ઘોળી, જોબન માતી નારરે;
ઉલટયા હળધર ગોપ સંગાથે, પડે પરસ્પર મારરે. સુવતીજ૦ ૨
એક છાંટે એક ભરી ભરી લાવે, હો હો કરીને ગાજેરે;
ભણે નરસૈંયો મા કહો હાવે, માનની મચ્છર છાજેરે. સુવતીજ૦ ૩

પદ પર મું-રાગ વસંત.

સુવતી જીવનનેરે જીવનને, આલિંગન લેવંતીરે;
ચુઆ ચંદન કરતલ મહીં, શ્રી મુખડું માજંતીરે. સુવતી૦ ૧
આગળ પાછળ અબળા ઉભી, મધ્યે મોહનને આણીરે;
અબીલ ગુલાલ અંગ ભરીને, અંબર લીધું તાણીરે. સુવતી૦ ૨
વહાલ ધરી વહાલાને વશ કીધો, કોઈ ન જાણે ભેદરે;
એ લીલા વ્રજવનિતા જાણે, કે જાણે નરસૈંયો વેદરે. સુવતી૦ ૩

પદ ૫૩ મું-રાગ વસંત.

ગાજે ગર્વ ધરી, ગોપી ગર્વ ધરી, વહાલાને વશ કરતાં રે;
ચુઆ ચદન ચરચી અંગે, હળવે ઉરપર ધરતાં રે. ગાજે૦ ૧
ટોળે ટોળે સર્વ તારુણી, મરકલડાં કરતી રે;
પ્રાણજીવન ધનને ઉર આણી, સરસ રસ ભરતી રે. ગાજે૦ ૨
વહાલા કેરુ વદન નિહાળી, ઉભી ગાલ વજાડે રે;
ભણે નરસૈંયો આવી ટોળે, તારુણી તાળી પાડે રે. ગાજે૦ ૩

પદ ૫૪ મું-રાગ વસંત.

હો હો કરતી હરીને સાથેરે સાથે, હરખી હાસ્ય કરતી રે;
અબીલ ગુલાલ ચુઆ ને ચદન, વહાલાનું અંગ ભરંતી રે. હો હો૦ ૧
યૌવન માતી મધુરુ ગાતી, થઈ થઈ કરીને નાચે રે,
આવી આવી સુંદિરવરનો, અધર સુધારસ જાચે રે. હો હો૦ ૨
વારે વારે કરે રે વારણાં, કુસુમે નાથ વધાવે રે;
ભણે નરસૈંયો મહાબળીયાને, હળવે ઉરપર લાવે રે. હો હો૦ ૩

પદ ૫૫ મું-રાગ વસંત.

હાર ન માનેરે હાર ન માને, શામળીયો ઉર ધરતી રે;
શશીવદની સન્મુખ આવી, રગભરી રંગે રમતી રે. હાર૦ ૧

હો હો હો બોલે બાળી, કહાનજીનો કર સાહ્યો રે;
કરે મનોરથ માનની મનના, યુવતિ વેશે સોહાયો રે. હાર૦ ૨
એમ કરતાં આવ્યા હરજી, નંદતણે ઘેર દ્વાર રે;
ભણે નરસૈંયો માતા હરખે,* ઉલટ અંગ અપાર રે. હાર૦ ૩

પદ ૫૬ મું–રાગ વસંત.

હળધર સાહ્યારે સાહ્યારે, શામળીયાની શાને રે;
કુકુમરદ સુખસાજ સજીને,† તાલી દેતી તાને રે. હળધર૦ ૧
એક અબીર કેશરની ગોળી, ઢાળી શ્યામ શરી રે;
એક અબીર‡ ગુલાલ ઉછાલે, પ્રેમદા પ્રેમે પૂરી રે. હળધર૦ ૨
ચુઆ ચદન જ્યમ ઘન વરસે, વાધ્યો મને આનંદ રે,
ભણે નરસૈંયો રમતાં રમતાં, હરખે ગોપી ને ગોવિંદ રે. હળધર૦ ૩

પદ ૫૭ મું–રાગ વસંત.

હળવે ઉર ધરતી રે ધરતી રે, શામળીયો દે સાંઈ રે;
મગન થઈને મધ્યે મહાલે, કંઠે ધરી રહી બાંહી રે. હળવે૦ ૧
તાળી દઈ દઈ ગાએ ગોપી, ઝાંઝરના ઝમકાર રે;
તેમ તેમ વહાલો વેણુ વજાડે, ઉલટ અંગ અપાર રે. હળવે૦ ૨
અબીલ ગુલાલ કનક ઘટ કેશર, ચુઆ ચંદન સાર રે,
ભણે નરસૈંયો મહારસ વાધ્યો, રમતા નરહરી ને નાર રે. હળવે૦ ૩

પદ ૫૮ મું–રાગ વસંત.

નેણુ§ નિહાળીરે નિહાળીરે, ઘુમણી ઘાલે લાંબી રે;
નાચતાં નેપુરધ્વન વાજે, ખલકે કડલાં કાંબી રે. નેણુ૦ ૧
આનંદી અબળા આલાપે, મધુરુ મધુરું ગાયે રે,
અબીર ગુલાલ હળવે ઉછાળે, ઉલટ અગ ન માયે રે. નેણુ૦ ૨
કૃષ્ણ કામની લીલા જોતાં, ઉપર જે જે થાયે રે;
નેણુ સફળ થયાં નરસૈંયાના, જોતાં તૃપ્ત ન થાયે રે. નેણુ૦ ૩

* પા૦ 'દ્વારે' † પા૦ 'રંગીને'. ‡ પા૦ 'સુખ સાજને,' § પા૦ નરે.'

પદ ૫૯ મું-રાગ વસંત.

શામા સર્વ મળી રે, સર્વ મળી રે, ગોકુલ કેરી નાર રે;
ગોપી ગેલ કરે મદમાતી, સંગમ નંદકુમાર રે. શામા૦ ૧
ચુઆ ચંદન ભરી ભરી છાંટે, નારી ને વળી નાથ રે;
અબીર ગુલાલ ગગનમાં પ્રસર્યો, ભુજ ભરી ભીડે બાથ રે. શામા૦ ૨
નાનાં રંગે અંબર પહેર્યાં, મન ગમતા શણગાર રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ રંગભર રમતો, વંદ્રાવન મુઝાર રે. શામા૦ ૩

પદ ૬૦ મું-રાગ વસંત.

શામા રંગીરે રંગીરે, રસમાં થઇ ઝકઝોળ રે;
શામળીયાનું અંગ ભરીને, બોલે મીઠા બોલ રે. શામા૦ ૧
સુંદિરવર સમો તો ઉલટયો, ઉલટી અબળા બાળી રે;
વાદચઢી સહુ શિરપર નામે,* ધાઈ ધાઇ કેશર ગોળી રે. શામા૦ ૨
તાલ પખાજ વેણા મહુવર, વિધવિધ વાજાં વાદ્યાં રે;
ભણે નરસૈંયો હળધરપર, જુવતી જન ધાયાં રે. શામા૦ ૩

પદ ૬૧ મું-રાગ વસંત.

કામા કોડ ભરીરે, કામા કોડ ભરીરે, વહાલાનું શિર ગુંથે રે;
ગોફણડે ઘુઘરડી ઘમકે, મુક્તા ઝળકે સેંથે રે. કામા૦ ૧
કેશર આડ ને કુચરે કુસુમના, કાંચલડી બંધ કસતાં રે;
નલવટ ટીલડી ને નેણ સમારી, મુખે અંબર દઈ હસતાં રે. કામા૦ ૨
નવરંગી ફાળી પેહેરાવી નટવરને, ચુઆચંદન ભરતાં રે;
ભણે નરસૈંયો રામા રીઝી, દરપણ આગળ ધરતાં રે. કામા૦ ૩

પદ ૬૨ મું-રાગ વસંત.

કામા કૃષ્ણ મળીરે, કૃષ્ણ મળી, હસતી મુખડું જોતી રે;
અબીલ ગુલાલ કેશર રસ છાંટે, તારુણી તાળી દેતી રે. કામા૦ ૧
ફરતી ફરતી નાચે નારી, વહાલો વેણુ વજાડે રે;
માનની મોહી મોહન સાથે, લઇ હૃદયાશું ભીડે રે. કામા૦ ૨
સુર બ્રહ્માદિક કૌતક જોતા, બોલે જેજેકાર રે;
ભણે નરસૈંયો ભરમ ન જાણે, વરસે કુસુમ અપાર રે. કામા૦ ૩

* પા૦ "નાખે."

પદ ૬૩ મું–રાગ વસંત.

રંગ રસ રાતી રે રાતી રે, વહાલા શું માહે રે;
પ્રેમ ભરાણી પ્રેમદા, તે અવર કોએ ન જાણે રે. રગ૦ ૧
સર્વે મળી શામળીયાને, સકળ કીધો શણગાર રે;
પીતાંબર* પહેરાવ્યું પોતે, શશિવદની સુકુમાર રે. રગ૦ ૨
નાચો વહાલા જમ કહીએ, તમ વાજાં વાદે વાહશું રે,
ભણે નરસૈંયો શશિવદનીને, ભીડી હૃદયા સ્હેશું રે. રંગ૦ ૩

પદ ૬૪ મું–રાગ વસંત.

રંગમાં રાતો રે રાતો રે, કરતો મધુરુ ગાન રે,
ચુવા ચંદન માહિમાહિ રેડે, કામની ને વળી કહાન રે. રગમાં૦ ૧
લવતવડી તારુણીની ટોળી માંહે, શામળીયો સોહે રે;
અબિલ ગુલાલ ઉછાળે અબળા,તેમ તેમ મનડું મોહે રે. રંગમાં૦ ૨
સોળ કળા સંપૂરણ શ્રીહરિ, શશીવદની શ્યામા રે,
ભણે નરસૈંયો લીલા જોતાં, ભૂલી રહ્યો બ્રહ્મા રે રગમાં૦ ૩

પદ ૬૫ મું–રાગ વસંત.

જીવન રમશેરે, રમશેરે, રંગે મનગમતા કરશું રે,
ચુઆ ચંદન ભરી ભરી વહાલાને, હળવે ઉર ધરશુ રે. જીવન૦ ૧
અબીલ ગુલાલ કેશર ગોળી, ભરી ભરીને ધરશું રે;
કર પીચકારી સન્મુખ થઈને, વહાલાને છાંટીશું રે. જીવન૦ ૨
પ્રેમ ધરી પાતળીયાને, આપણુ વશ કરશુ રે,
ભણે નરસૈંયો સુખ માંણીને, તાળી દઈને હસશું રે. જીવન૦ ૩

પદ ૬૬ મું–રાગ વસંત.

ધન ધન ધરતી રે ધરતી રે, જ્યાં સુંદિરવર નાચે રે;
ધન ધન ગોપી પ્રેમે કુબ્જા, રામા રસમા રાચે રે. ધન૦ ૧
ધન ધન ચુવા ચંદન ચતુરાં, અબીલ ગુલાલ ઉછાળે રે,
ધન ધન કેશર કરદમ કીધો, મદ ભરી માનની મહાલે રે. ધન૦ ૨
ધન ધન જોબનના યુવતિ કેરુ, જીવન† અબલા‡ સોહે રે;
ભણે નરસૈયો ધન ધન લીલા, જોતાં સુરીનર મોહે રે. ધન૦ ૩

* 'પા૦ નિંબર' † પા૦ 'જીવન' ‡ પા૦ 'જાબલા'

પદ ૬૭ મું–રાગ વસંત.

ઝાકમ ઝોળ કરી ઝાકમ ઝોળ કરીરે, વહાલો વશ કરશું રે;
અનેક હાવભાવ કરીને, હળવે ઉરપર ધરશું રે. ઝાકમ૦ ૧
શણગારે શોભંતો કરીને, તાળી દઇ દઈ હસશું રે;
આંખલડી આંજીને આપણ, વાદે વેણા વહાંશું રે. ઝાકમ૦ ૨
કંકણુ ધૂન ઘુઘરડી ઘમકે, દરપણુ લઇ ધરશું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ નાચંતો, આપણુ ભામણલડે જાશુંરે. ઝાકમ૦ ૩

પદ ૬૮ મું–રાગ વસંત.

આજદીન રુડો રે રુડો રે, રુડું ગોકુળ ગામ રે;
રુડી રામા રંગે રમતી, રુડા સુંદરશામ રે. આજ૦ ૧
રુડી વાટ સોહે રગે રાતી, રુડા જમના તીર રે;
રુડું વન વંદ્રાવન પુલ્યું, રુડા હળધર વીર રે. આજ૦ ૨
રુડો રસ આવ્યો નરસૈંયાને, પીતાં તૃપ્ત ન થાય રે;
રુડે રુડું તો મળે જો, પૂજ્યે જાદવરાય રે. આજ૦ ૩

પદ ૬૯ મું–રાગ વસંત.

કેલ કરતાંરે, કરતાં રે, વહાલાને વશ કીધો રે;
ચુઆ ચદન મુખ માંજીને, અબળાએ ઉર લીધો રે. કેલ૦ ૧
પીતાંબર લઇ પાતળીયાનું, નીલાંબર પહેરાવ્યું રે;
હોહો કહો હરી હવે હાર્યો, માનનિયે માન ભંગાવ્યું રે. કેલ૦ ૨
ચદ્રભાગા ચમકતી આવી, રાખ્યાં બેઉને જોડે રે;
ભણે નરસૈંયો કુસુમે વધાવે, કામા લઇને કોડે રે. કેલ૦ ૩

પદ ૭૦ મું–રાગ વસંત.

નારી નરહરીશું નરહરીશુંરે, ભાવ ધરી ભજતી રે;
સુંદિરવરશું સાંઇડું લેતાં, મોહનને મનગમતી રે. નારી૦ ૧
કરતલ કુંકમ ભરી વધાવે, ભામની વહાલાનું મુખ માંજે રે;
હાસ્ય કરી હરિવદન નિહાળે, તાળી ચોદિશ વાજે રે. નારી૦ ૨
સાન કરી શામળીએ વહાલે, તેડ્યા સહુ ગોવાળ રે;
અબીર ગુલાલ કેશર પીચકારી, છાંટે શ્રી ગોપાળ રે. નારી૦ ૩

તેવતેવડી સર્વ સુંદરીરે, રામા સદન મોઝાર રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિપર છાંટે પરસ્પરે, કોય ન માને હાર રે. નારી૦ ૪

પદ ૭૧ મું–રાગ વસંત.

નાના નહીં બોલું, નહીં બોલુંરે, પરાણે નહીં હોય પ્રીત રે;
પાલવ ગ્રહીને શું રાખી, કહોની ક્યાંની રીત રે. નાના૦ ૧
અબીર ગુલાલ કેશર છાંટીને, હું રહીશ સામું જોઈ રે;
મનગમતીને હું જાતે લઈને, કંઠે ધરતી બાંહી રે. નાના૦ ૨
વંદ્રાવનમાં પરવરીયા, તે વડા ને વડીની સાથે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિને વહાલી, હું તેને ભીડીશ બાથે રે. નાના૦ ૩

પદ ૭૨ મું–રાગ વસંત.

સાખી–નાચેરે નાથને નારી ગાયે,
સ્નેહ ધરી શામળો વેણુનાદે. ૧
માનુની આગળ નાચેરે, નટ નાગર* નંદકુમાર;
વાજા વાગેરે રસ ભર્યા, કરે થેઇ થેઇકાર ૨
તારુણી તાન મીલાવેરે, તાળી ને દે વળી તાલ,
રામા રંગે રમતાંરે, ઉડારે અબીર ગુલાલ. ૩
ચુઆ ચંદન વરસેરે, ઉલટી વ્રજની નાર;
કનક કલશ કેશરતણા રે, ભરી ભરી કરતાં માર. ૪
જાણેરે સાયર ઉલટ્યો રે, લેહેરે લેહેરે તુરંગ;
માનની મોહન માહલતાં રે, ઉલટ વાધ્યો અંગ. ૫
સાખી–નારી સહુનાં વદન નિહાલે;
અંગ અનંગની પીડ ટાલે†
આવ્યાંરે ગરજતાં ગોપીરે, સંગમ શામલવાન,
નારી નાદે નાચંતાંરે, ગાતાં મધુરુ ગાન. ૬
મધ્યે મોહન રાજેરે, વાગે તાલ મૃદંગ,
અબિર ગુલાલ ઉછાલેરે, કલશ ભરી ભરી રંગ ૭

* પા૦ "નટવર." સ્વીકારેલો પાઠ બે પ્રતમાં છે. † પા૦ "અન અંગની પીડ ટાલે"

ઘેર ઘેરથી સહુ ધાઈરે, જોવા પ્રાણ આધાર;
વિધ વિધનાં કરે વારણાંરે, હરખી હરખી નાર. ૮
જસોદાજી ઉલટ વાધ્યોરે, ઉભાં મંદિર દ્વાર;
કુંવર કૃષ્ણ કોડામણોરે, નીરખી વારંવાર. ૯
અંગ ભરી ભરી નાથનેરે, ભીડે રુદેયા માંહે;
મુખડું નીરખી મોહી રહ્યાંરે, ઉલટ અંગ ન માયે. ૧૦
વાજાં વાજતે આવ્યાંરે, નંદતણે ઘેર દ્વાર;
માતા મુક્તાફળ લઈરે, વારતી* વારંવાર. ૧૧
નંદરાય મન ફુલીઆરે, દીધાં બહુ વિધ દાન;
અંબર આભૂષણ આપીનેરે, સહુને દીધાં માન. ૧૨
કુસુમે વધાવીનેરે, સુરીનર બોલે જય જયકાર;
નરસૈંયો નીરખીને મનહરખેરે, લીલા કૃષ્ણઅવતાર. ૧૩

પદ ૭૩ મું–રાગ વસંત.

રાતી મોલ ધરો મોહનજી, રાતી ઋતુ રુડી;
રાતે દાંતે હસે રાધાજી, રાતી કરમાં ચૂડી. ૧
રાતાં ફુલ ખરે ખાખરનાં, રાતી રજ રુડી;
રાતી ચાંચે પોપટ રમે, પક્ષીડાં સુડલો ને સૂડી. ૨
રાતા સાળુ સહીયર સહુને, શિર છુટી જૂડી;
નરસૈયાચા સ્વામિ સંગ રમતાં, રહી તે રસમાં બૂડી. ૩

પદ ૭૪ મું–રાગ વસંત.

રહો રહોરે શઠ ન કીજે, ન કીજીએ ઉરવર છે નવલું;
પાલવ મેહુલો પાતળીયારે, શું લાગું છે ઘેલું. ૧
કુચ ફળ ગ્રહીએ નહીં કાનજીરે, શા માટે કર સાહો;
લાજ નહીં નિર્લજ થયા વહાલા, જુઠા સમડાં ખાઓ. ૨
અધર અમૃતરસ તો પીને, જો અંતર ટાળી મળીયે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ રમતાં રમતાં, રુડા વંદ્રાવન લૈ જઇયે. ૩

* વારી જતી.

પદ ૭૫ મું-રાગ વસંત.

રંગ ભરી હરિ સદા સુંદરી, વસત કરો વિશેક,
જે શોભા આફણીએ દીસે નહી, વિધી નિગમ સુલેખ. ૧
કુન્જસદન અંબુજ વન અલિ ગણ, ક્રીડા સહેજ અવીર;
આવે વેગ પરાગ પુંજરે, જઠ વહાલો* જદુવીર. ૨
અગ છાંટણા શ્રમ જલ અંમર, સખી કેસર ભીનો સોહે,
અધુરરંગ કીરણાવળી પ્રસરી, ત્યાં કોણ ગુલાલ તે જોએ. ૩
સુખ મકરદ કોટી કુસુમાકર, મધુકર માતા ડોલે;
ચદન મિત્રા† માસે મહાવનતરુ, સખી કોકીલા બોલે. ૪
નવકુસુદેશ્વર કીરણ રાગ દ્રુમ,‡ દમકી§ શુક સમ દીસે,
ગુણવત નારી‖ ગાન ફાગરે, નરસૈયાચો સ્વામિ મન હિસે. ૫

પદ ૭૬ મું-રાગ વસત.

ધન ધન રેણી આજ થઈ રે, શામલિયા શું રમતા રે,
અંગો અંગે આનદ વાધ્યો, મ્હારા ઉરપર ધરતા રે. ૧
ફુલી મંગળ ગાઉ માહરી બાઇ, મોતીએ ચોક પુરાવું રે,
નદકુંવરને સન્મુખ રહીને, ભાવતા ભોજન કરાવું રે. ૨
શથરુ દહી માખણ શાકર, શું દુધ કઢીને પાઉં રે,
ભણે નરસૈંયો મુખડું જોતા, ભામણડે હું જાઉં રે. ૩

પદ ૭૭ મું-રાગ વસંત.

સોવણ પાટ ઢલાવીયે, જો માનની મોહન આવે રે;
વાંસલડી વહાતો મારો વહાલો, નેણે નેણે મેલાવે રે. ૧
મોતીયે ચોક પુરાવીયે, કરીએ મગળ ગાન રે;
મંદિર માંહે આવે વહાલો, સુંદર શામળવાન રે. ૨
આવતો દેખી માહરો વહાલો, ફુલડે પાંગર ભરાવું રે,
ભણે નરસૈંયો મુક્તાફળ લઇ, વાલી વાલી વધાવું રે. ૩

---

* પાઠ "જઠહલો." † પાઠ 'ચિત્ર માસે" ‡ પાઠ 'રાગરું' § પાઠ 'મદવકી.'
‖ પાઠ 'બારી'

પદ ૭૮ મું-રાગ વસંત.

શોહાગી શામલીયો મ્હારો, અણુ ચીતવ્યો ઘેરઆવ્યો રે;
આનંદી આંગણુડે જઇને, મોતીયે નાથ વધાવ્યો રે. ૧
મનમા નહોતું ચિતમા નહોતું, આવીને અઢલક ઢલીયો રે;
હું સોહાગણ કીધી વહાલે, મારો મોહન મળીયો રે. ૨
મુદ્રી અંગે ન માઉંરે બ્હેની, હું રવિવદન નેહાલી રે;
ઘણા દિવસની આરત મ્હારી, તે શામલીયે ટાલી રે. ૩
આવો રે સહુ સઇયર મ્હારી, મલીને મગળ ગાવો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ સામુ જોયે, તો શપરાણી થાવો રે. ૪

પદ ૭૯ મું-રાગ વસત.

આવ્યો વસત વસત ૠત રુડી, આ બાલ હુરે જાય ઘણા. આવ્યો૦
કેશર વરણા કેશુરે ફુલ્યા, લીલા દીસે છે ઘઉ ને ચણા. આવ્યો૦
પીળાં પીતાંબર પેહેર્યા મારે વહાલે, કેડે બાધ્યા છે આછોકણા આવ્યો૦
ગીરધરલાલને ગોપીયો વધાવે, જોવા મળ્યાં છે લોક ઘણા. આવ્યો૦
નરસૈંયાના સ્વામીની સગે રમતા, કશીએ રહી નથી જો મણા. આવ્યો૦

પદ ૮૦ મું-રાગ વસત.

વસંત વધાવા ચાલો જઇએ, સજની નીરખીએ નદકુમાર,
શ્યામ સુદરને મળી લઇએ, મીઠડા લેઇએ વારંવાર. વસત૦
કનક કલશ મોર આબાનો, શ્રીફળ લો માથે લો થાળ,
લો ચદન ચરચી શરીરે રે, પેરાવવા પુષ્પના હાર વસત૦
અબીલ ગુલાલ લો ઉડાડવા, નદતણે દરબાર,
ફગુવાને મીસે મોહનને વરશું, એ આપણા નીરધાર વસત૦
વાગા લ્યો વહાલાને પેરાવવા, કરો કેશર છટકાર;
નરસૈંયાના નાથને અર્થે, સજોને સોળ શણગાર વસત૦

પદ ૮૧ મું-રાગ વસત.

ગુલાલ ભરિયા ગોવિંદજી રે, ઘેરૈયા થઇ આવો,
વસતની વરણાગી કરીને, મારે તે મંદિર આવો ગુલાબે૦ ૧

આ રતમાં તમે રુડેરા, દીસો છો અતિસારા;
સુરીનરમુનીજનશામલીયાને,પાવલીયે લાગે વાહુલા મારા. ગુલાલે૦ ૨
આજ રમો અમ સાથે મારા વાહુલા, કોઈન દે તમને મેણું;
નરસૈંયાચા સ્વામીને સંગ રમવું, પેલા તે ભવનું લેણું. ગુલાલે૦ ૩

પદ ૮૨ મું–રાગ વસંત.

આવો મારા વાહુલા અતિ રઢીઆળા, ઓપે મંદીર મારાં;
આજ સપરમો દિવસ અમારે, દરશન થયાંરે તમારાં. આવો૦ ૧
નાવલીયા ધોવરાવો પાવલીયા, સંઘાસણ પધરાવો;
પાથરવાને પુષ્પ પછેડા, વેજણે વાય ઢોળાવો. આવો૦ ૨
છપન રસોઇ છબીલાજી તમને, પ્રેમ કરી પીરંસાવું;
રુમઝુમ રુમઝુમ આવો મારા વાહુલા,તેમ તે રુડેરી દીસું. આવો૦ ૩
પાન તણી બીડી પાતળીયા, તે તમને ચવરાવું;
નરસૈંયાચા સ્વામીની સંગ રમતાં, ફુલડે મૂગટ ભગવું. આવો૦ ૪

પદ ૮૩ મું–રાગ વસંત.*

પ્રથમ દિવસ વ્રજ વસંતપંચમી, પુરુષ સખા ઘર સોહે રે;
જે પુઠે બહુ સુંદરીયો રે, હરીજીનું મન મોહે રે. પ્રથમ૦
ફુલડે પગારાં ભરાવો કામિની, કેશર કલશ ભરાવો રે;
અગર ચંદન છંટાવો મારી સજની,માવજી મંદિર આવો રે. પ્રથમ૦
સોના પાટે પટ પધરાવો, વહાલાને પધરાવો રે;
આંબા મંજરી વિશેક રુચિને, અભિષેક ભણાવો રે. પ્રથમ૦
ચીરંજીવો તું વાલમીયા રે, કોટી વસંત રમીજે રે;
નરસૈંયાના સ્વામી શ્યામલા, ભામની ભુવન ભમીજે રે. પ્રથમ૦

પદ ૮૪ મું–રાગ વસંત.

સાસરીયાં દેખે મારા વાહાલા, કેઇ પેર રમવાને આવું રે;
પ્રીતલડી કરતાંશું કીધી, કઠણ પડી છે હાવું રે. સાસરિયાં૦
આજ અમોને મૈયરિયામાં, ભાભીએ મેણાં દીધાં રે;
મારી બાઈજીએ ભૂધરજીને, કામણિયાં શાં શાં કીધાં રે. સાસરિયાં૦

* આ પદ ને પદ ૬૭, બહુ અરો એક જ છે, થોડો ફેર છે, તેથી રાખ્યુ છે.

પ્રીતની રીત નવ રહે છાની, બહુ આપ્યાં છે ઓઠાં રે;
નરસૈંયાના સ્વામી વસંત ઘમે, આવી મળ્યાની ગોઠાં રે. સાસરિયાં૦

પદ ૮૫ મું–રાગ વસંત.

આવ્યો આવ્યો રે વસંત માસ, મન ઉપન્યો ઉલ્લાસ,
કરોની નખશિખહાસ, લાજ મેલી,
તેડાવો સકળ મળી, છાંટણાં ચંદન ઘોળી,
પધરાવોની વનમાળી, સર્વ સાહેલી ૧
વિવિધ વાજા વજડાવો, ચતુરા ચાચરે આવો,
કુસુમ માળ સોહે, કરકમળી,
સજ થઈને સધાવો, હરખે હરી થકી હારો,
જુવતીનાં જુથ મળી, રહો જ મળી. ૨
ચાલોની આપણ જઈએ, નદને ભુવને રહીએ,
ભલો ગોવાળિયો, તે વાહલ ધરશે,
દીઠે કીજે હેલા મેલો, આજ દન અક્ષે કહેજો,
નરસૈયો ત્યાં રંગ જુએ, રસરંગ થાશે. ૩

પદ ૮૬ મું–રાગ વસત.

કુસુમ વિશેકનાં કટક ચઢ્યારે, મન ગજ આગળ કીધો;
મુક્તા મડીત કુચ કુભસ્થળ, લઈ ક્ષણ અકુશ લીધો. ૧
હળવે હળવે નંદભૂવન રે, વણુ કાંતાએ આવે,
પુરુષ સકળને સહેજે નસાવે, કેસરી કહાન જગાવે. ૨
જશોમતીકેરા એકમઘેરે, સેહેસક (?) મધ્યે સોહે,
થઈ આકળો ચરિત્ર જણાવે, દેખી ઘણેરા મોહે. ૩
નરસૈંયાચા સ્વામિ નધ કેસરી, કરી કાંતાએ ગૃહીઓ;
વિપરીતે વિપરીત જણાવે, નરસૈંયો તે બાંધ્યો રહીયો. ૪

પદ ૮૭ મું–રાગ વસત.

કામા કેલ કરે પીયુ સાથે, પ્રેમ ધરી ભુજ ભરતારે બાથે. કામા૦
મરકલડા કરી પીયુ મન રીઝે, કઠે બાહુડલી ધરીને;
અધર સુધારસ પીતાં, માનની માન ધરીને. કામા૦

સુરત સમાગમ રતિરણ ઝીલે, શામલીયા ને શ્યામા;
ભણે નરસૈયો નેહઝડ લાગી, આનંદ વાધ્યો મારા મનમાં. કામા૦

પદ ૮૮ મું–રાગ વસંત.

સુખ લહેરમાં શામળો, શામા સંગે સોહાયે;
નેહઝડ લાગી રમતાંરે, નાચે ને મધરું ગાયે. ૧
પ્રેમદા પ્રેમેરે પૂજતી રે, નાનાં કુસુમ અપાર;
ચુઆ ચંદન ચરચીને, કંઠે આરોપે હાર. ૨
નિલામ્બર પહેરાવીને, અંજન નેણ સમારી;
હરી હાથિયો લીધો ઉર પરે, જાએ વારણે વારી. ૩
ચુંબન ગાલે કરતાંરે, સકલ કીધો સણગાર;
રાધાની માંગ સમારીનેરે, નિરખે વારંવાર. ૪
હો હો હોલી બોલેરે, શોભા નંદકુમાર;
સરવસ વારતી વારણે, ધાઇ સર્વે નાર. ૫
* * * * * * *
ચાલો આપણ જઇયેરે, નંદતણે ઘેર દ્વાર. ૬
કનક કળશ કેશર ભરી, ધાઇ ધાઈ ભરતાં અંગ;
અખિલ ગુલાલ ઉછાળેરે, મન વાધો અતિ રંગ. ૭
જશોદાજી પુત્રપે પુષ્પ વેરે,* હૈયે હરખ ન માય;
મુક્તા થાળ ભરાવીને, આવ્યાં આંગણા માંય. ૮
વાજાં વાદે વાગેરે, ઝાંઝર નેપૂર નાદ;
નાચે ગાયે સૌ મળી, શ્યામા સરવે સાદ. ૯
સીખા સરચે સોંડી કરી, આવ્યા હલધર વીર;
ચુવા ચંદન કેસર ભરી ભરી, ભરીયાં શ્યામ શરીર. ૧૦
જશોદાજી અંબર ભૂષણ, આપ્યા નાના રંગ;
જેહને જેવાં શોભતાં, તેહને તેવાં અંગ. ૧૧
કૃષ્ણ કરુણાએ નરસૈંયો, હરીલીલા ગુણ ગાયે;
અંગે આનંદ ઉપન્યો, નયણે અમી ભરાએ. ૧૨

* પા૦. "પુત્રને પેખેરે"

પદ ૮૯ મું–રાગ ધુમાર.

વસંત વિવાહ આદર્યો હો હો, આદર્યોરે પરણે છે નંદજીકો લાલ—વસંત૦
વસંત પંચમીને નૌતમ નક્ષેત્ર, લગન લીધો નિરાધાર બલ જાઉં;
કલશ થપાવું ને ગણેશ બેસારુ, તોરણ બંધાવું દ્વાર.—વસંત૦
ધન્ય ધન્ય ફાગણ ધન્ય એ મહેમા, મંડપ રચ્યો અતિ સાર બલ જાઉં;
ભાવેસુ બ્રહ્મા વેદ ભણુત હે, વરત્યો છે હો મોરે પ્યારે,વરત્યો હે મંગલ ચાર.—વસંત૦
સુનિવર મુનિજન સરવે મળીને, કંઠે આરોપી વરમાળ બલ જાઉં;
ભાવે ભગતને જુગતે જમાડું, વરત્યો છે હો પ્યારી લલના, વરત્યો છે જયજયકાર.—વસં૦
જેસો સુંદર શ્યામ બન્યો હે, એશી બની રાધેનાર બલ જાઉં;
પહેલો પરણ્યો મહેતા નરશીનો સ્વામી, પછી પરણ્યો આ સકલ સંસાર.—વસંત૦

પદ ૯૦ મું–રાગ વસંત-પંચમ.

ચાલો હરિ હોળી રમવા વૃન્દાવન જઈયે, ઝાકમઝોલ કીજે મારા વહાલા;
કોણ હારે કોણ જીતે, હાં હાં હરજી હાર્યા, એમ કહેતી પરસ્પર બાળા. ચાલો.
વળી વિઠ્ઠલે ગોવાળા બોલાવ્યા, વસ્ત્ર લીધાં અંગેથી ઉતારી;
મોરે* નાથ નાસે પુંઠે દોડે અબળા, ધરો ધરો રે કોઈ રાખો વનમાળી. ચાલો.
સકળ શણગાર સજ્યા અંગ શ્યામા, રમે રંગ માંહે રાતી;
નરસૈયાના સ્વામી સંગ રમતાં, માનુની મદ ભરાતી. ચાલો.

પદ ૯૧ મું–રાગ વસંત-પંચમ.

લાવ લાવ રે માલણ વેલ મરવો,
મારે પૂજવો છે ગોપીનો નાથ ગરુવો. લાવ૦ ટેક.
જાઈ જુઈ કેતકી ને કમળ સાર,
લાવ ફુલ ગુલાબ ચાર ગુંથીએ હાર. લાવ૦
આવી છે માલણ ભાવ જાણી,
પ્રેમે પૂજવા સમરથ સારંગપાણી. લાવ૦
આવી છે માલણ લટકાળી,
મેહેતા નરસૈયાચો સ્વામી વનમાળી. લાવ૦

* પા૦ 'હટે નાથ નાસે અતિ અબળા,–રાખો રાખો વનમાળી.'

પદ ૯૨ મું–રાગ વસંત–પંચમ.

રજની રમીને રે, શ્રીહરી ઘેર આવીયા, બળિયા માઝ બાર મા ઠેલ;
મદિર પધારો રે, પ્રભુ ઓલી નારને રે, જ્યાં થઈ રંગડાની રેલ. ર૦
રાતાં રાતાં નેણાં રે, દીસે નિદ્રાળાં રે, રાતી અધર તંબોલ રગેલ;
અંબર પિતાંબર રે, પ્રભુ કયાં પાલટ્યાં રે, તે પાટલી પટોળી પાછી મેલ. ર૦
કોહાની રાધાજી રે, અમે શું કરરે, જો તું મારુ કહ્યુ રે માન;
આનિ દ્દષ્ટિએ આવીશરે, રાધા તારે આંગણે, ભોળી મનમાં ભ્રાંત મા આણ. ર૦
દાવાનલ પીધો રે, સાહેર વલોઇઓરે, નેતરે કાપી તાણ્યા વાસુકી નાગ;
વિષ રે હલાહલ રે, પ્રભુ તમને શું કરે, તો સમ લાગે શેલુ રે માટ. ર૦
ચાંદલીયોને ઉગ્યો રે, હરણી આથમી રે, ત્યાં લગી જોઈ તમારી વાટ;
ફુલડીએ ઓછાઇ રે, સેજ સુની રહી, બોલ દીધો તો શાને રે માટ. ર૦
પચમને આલાપ્યો રે, પખીડાં સૌ લવેરે, પરગટ હુવા છો પરભાત,
નરસિંહનો સ્વામી રે, મદીર પધારીયા, તે સ્નેહ તો ઘણો ને થોડી રાત. ર૦

પદ ૯૩ મું–રાગ વસંત–પંચમ.

શોકડલી ધૂતારી રે, સહીયર શું કરુરે, તેને દેખે દાઝે મારો દેહ,
ઘણુ દિવસ થયાં રે, વહાલો મારુ ઘર તજ્યારે, જઈ કીધો નવલ નારસું નેહ. શો૦
એ તો કાંઇ ચચલ રે, બાઈ અમે સાંસતા, તેણે અમ ઘેર નાવે દીનોનાથ;
સરખાને સરખું રે, બાઈ એને સાપડ્યુ રે, ધુતો મળ્યો ધુતારાને સાથ. શો૦
કામણગારો રે, બાઈ એનો કંચુવો, ચંચલગારા છે કંઈ એનાં ચીર;
અમે તો પહેરુ રે, માદી ચુંદડીરે, તેણે ન મળે હરજી કેરુ હીર. શો૦
નિર્લજ વેડા રે, બાઇ અમને નાવડે, તે લાજતાં કાંઇ બોલું નહીં રે લગાર;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, સબલ સવાદીયો, તેથી ગળી લાગી રે એની ગાળ. શો૦

પદ ૯૪ મું–રાગ વસંત–પંચમ.

કહાનજી છોગાળો રે, એની મારે મન વસ્યો રે, જાદવ મળિયા જમુના તીર,
અગેને ઓપે રે, પીતાંબર પામરી રે, બાઈ મારે ઓઢણુ નવરગ ચીર. કહા૦
વૃંદાવનની કુંજે રે, મોહન આવે મલપતો રે, કંઠે તો મુક્તાફળનો હાર;
મારેને ચોળી રે, નવરંગ ચળકતી રે, પાવલિયે ઝાંઝરનો ઝમકાર. કહા૦
ધન્ય ધન્ય ગોપી રે, ગોકુળ ગામની રે, ધન્ય ધન્ય ઉત્તમ રાસવિલાસ;
ધન્ય ધન્ય લીલા રે, લક્ષ્મીવરતણી રે, ધન્ય ગુણ ગાય નરસૈંયો દાસ. કહા૦

પદ ૯૫ મું-રાગ વસંત-પંચમ.

મનોહર વાઇ રે, આંગણે મોરલી રે, હુવે કયમ જીવુરે મોરી માય;
રજની સંતાપે રે, મા મારી દેહડી રે, હરિ વિના ક્ષણ ના રહેવાય. મનો૦
જાતાંને જાણી રે, મરી અમો નવ ગયાં રે, રહ્યાં રહ્યાં આતર ગાળવા કાજ;
ભાળ રે* બતાવો રે, કોઈ ભૂધરતણી રે, કહું છું મેલીને મારી લાજ. મનો૦
વૃંદાવન શોધ્યું રે, શ્યામા સઉ મળી રે, આંખડીએ આવે ભરી ભરી નીર;
શોધતાં થાકીરે,ફુટી જોઇ જોઇઆંખડી રે, તોય ન મળ્યા વહાલો ખળના વીર મનો૦
મીઠાનો મેળાપી રે, આવી જો મળે રે, એ વ્રજમંડળનો આધાર,
નરસૈંયાના સ્વામીને રે, જાવા નહીં દઉં રે, કરી રાખું હેડાં કેરો હાર. મનો૦

પદ ૯૬ મું-વસંત-પંચમ-પ્રભાત.

જાગોરે જશોદાના જીવન, વાહાણેલાં વાયાં;
તમારે ઓશીકે મારાં, ચીર ચંપાયાં. જાગોરે. ટેક
પાસુરે મરડો તો વાહલા, ચીર લેઉંરે તાણી;
સરખી સમાણી સૈયરો સાથે, જાવું છે પાણી. જાગો.
પખીડાં બોલેરે વાહલા, રજની રહી થોડી;
સેજલડીથી ઉઠો વાહલા, આળસડાં મોડી. જાગો.
સાહડી પાડું તો વાહલા, લોકડીઆં જાગે;
અંગુઠો મરડું તો, પગના ઘુઘરા ગાજે. જાગો.
સાસુડી જાગેરે વેરણ નણદી જાગે;
ઓ પેલી પાડોસણને ઘેર, વલોણું વાગે. જાગો.
જેને જેવો ભાવ હોય તેને, તેવુંરે થાએ;
નરસઇયાચા સ્વામી વિના રખે, વાહણલું વાએ. જાગો.

પદ ૯૭ મું-રાગ વસંત-પંચમ.

જશોદાના જીવન ઊભા, જમનાને તીરે;
મોરલી વજાડે મોહન, મધુરી ધીરે. જશોદાના. ટેક.
પીતાંબરની પલવટ વાળી, ઉર લેહેકે માળા;
કાનબીચ કુંડળ લળકે, દીસે રૂપાળા. જશોદાના.

* પા૦ "ભાળને."

પરભાતે ઉઠીને ગોપી, ગૌને હેરાવે;
એ કાનુડા, એ કાનુડા, કહીને બોલાવે. જશોદાના.
આજ તો અમારી ધેને, દૂધ થોડેરાં દીધાં;
રખેરે શામળિયે વાહલે, દોહીને પીધાં. જશોદાના.
સાંભળરે સલુણી શ્યામા, વાતલડી મારી;
તુજ સરખી સલક્ષણી છે, ગાવલડી તારી. જશોદાના.
એવાં એવાં વચન સુણી, ગોપી આનંદ પામી;
ભક્તવત્સલ ભૂધરજી મળ્યા, મેહેતા નરસૈંના સ્વામી. જશોદાના.

પદ ૯૮ મું–રાગ વસંત–પંચમ.

ભોળીરે ભરવાડણ હરિને વેચવા ચાલી;
સોળ સહસ ગોપીનો વાહાલો, મટુકીમાં ઘાલી. ભોળીરે–ટેક.
અનાથના નાથને વેચે, આહીરની નારી;
શેરીએ શેરીએ સાદ પાડે, લ્યો કોઈ મોરારી. ભોળીરે.
મટુકી ઉતારી માંહી, મોરલી વાગી;
વ્રજનારીને સેજે જોતાં, મૂરછા લાગી. ભોળીરે.
બ્રહ્માદિક ઈંદ્રાદિક સરખા, કૌતક એ પેખે;
ચૌદ લોકના નાથને કાંઈ, મટુકીમાં દેખે. ભોળીરે.
ગોવાલણીના ભાગ્યે, પ્રગટ્યા અંતરજામી;
દાસલડાંને લાડ લડાવે, નરસૈંનો સ્વામી. ભોળીરે.

પદ ૯૯ મું–રાગ વસંત–પંચમ.

વહાલાને જોતાંયે મહારી, ભૂખલડી ભાંગી;
ઘરમાં રહીને શું કરું માહારી આંખડલી લાગી. વહાલાને–ટેક
શામળી સુરતે મન મોહીને લીધું;
કાંઈક શામળિયે વાહાલે કામણ કીધું. વહાલાને.
સંસારીનું સુખ હું તો તજીને બેઠી;
મધુરી મૂરતી મારે, પાંજરીએ પેઠી. વહાલાને.
સોનાની સાંકળીએ મુને, બાંધીરે તાણી;
મનડાની વાતોરે પેલે, મોહનિયે જાણી. વહાલાને.

તુજ મુજ વચ્ચે વાહાલા, અંતર નથી;
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, કથની કથી. વહાલાને.

પદ ૧૦૦ મું.—રાગ વસંત-પંચમ.

આજનો માંડવડો મારો, મોગરડે છાયો;
રાધાજીને સંગે વાહાલો, રમવાને આયો. આજનો.
ગોપીઓએ ઘુઘરડી ઘમકે, રેશમની દોરી;
શામળીઓ શામળો રંગે, રાધીકા ગોરી. આજનો.
દહી દૂધ ને કરમલડો, માંહી સાકર ઘોળી;
માહારા વાહાલાજી આરોગે, પીરસે ભમરભોળી. આજનો.
શોળે ને શણગાર સજ્યા, સખી ઓઢણુ સાડી;
શ્રી વૃંદાવનમાં વિઠ્ઠલ સાથે રમત માંડી. આજનો.
અખંડ અહેવાતણુ મારે, એ વર રૂડો;
નરસૈંયાચા સ્વામીએ મુજને, પેહેરાવ્યો ચૂડો. આજનો.

પદ ૧૦૧ મું.—રાગ વસંત-પંચમ.

મારેરે આંગણિએ, કોણે પંચમ ગાયો;
ધસમસ્યા આવીને વાહાલે, પાલવડો સ્હાયો. મારેરે. ટેક.
પીતાંબર, હાર ગળે, મૂગટ શોભંતો;
મદેરે ભર્યોરે પ્રભૂ, માનની મોહંતો. મારેરે.
વાંસલડી વાઇને વાહાલે, મોહ પમાડી;
પ્રેમશું પાતળીએ વાહાલે, હૃદિયાશું ભીડી. મારેરે.
મંદરિયામાં આવી વાહાલે, માંડિયો બિહાર;
ભણે નરસૈંયો પામી, પૂરણ આધાર. મારેરે.

પદ ૧૦૨ મું.—રાગ વસંત-પંચમ.

મોગરડે છાયો રે, મંડપ મોગરડે છાયો;
આજરે માંડવડો મારો, મોગરડે છાયો. મોગરડે૦
સાસુડી સુતી રે, વેરણુ નણદ રે જાગે;
કલ્લાં ને કાંબી રે, અણુવટ વીંછુવા વાગે. મોગરડે૦

ઉઠો રે અલબેલા વાહલા, આળસ મોડી;
વનમાં પંખી બોલવા લાગ્યાં, રજની રહી થોડી. મોગરડે૦
જશોદા જગાડે મોહન, જગાડ્યા જાગે;
એ પેલી પાડોસણ ઘેર, વલોણું વાગે. મોગરડે૦
શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ ગરુડગામી, સેજડીએ જાગે;
મહેતા નરસિંહનો સ્વામી, દુઃખડલાં ભાંગે. મોગરડે૦

પદ ૧૦૩ મું.—રાગ વસંત-પંચમ.

વાતલડીને કરતાં રે, વહાણું વાહી ગયું રે, હરિ ગુણ ગાતાં ના આવ્યો પાર;
પ્રભાતે ઉઠીને રે, ગોપીઓ સાંચરી રે, ભરવા જમનાજીનો જુવાલ. વાત૦
વેણીને ઠોલે રે, જેમ નાગણી રે, પાએ ઝાંઝરનો ઝમકાર;
વલોણું વલોવતાં રે, ગુણ સાંભરે રે, ખળકે કંકણ ચૂડી સાર. વાત૦
રથને તો દીઠો રે, નંદજીના આંગણે રે, ત્યારે મુને પડી પેટડીયામાં ફાળ;
પ્રાણ હમારા રે, પ્રથમ લેઇ ગયો રે, હાવે શું લેવારે આવ્યો કાળ. વાત૦
આપણ સહુ એકઠાં રે, મલીને મારશું રે, એ છે એકાએક;
નરસૈંયાના સ્વામીએ રે, બાઈ મુને મોકલ્યો રે, ઓધવ કહે ગોપીશું વિવેક. વાત૦

પદ ૧૦૪ મું.—રાગ વસંત-પંચમ.*

રજની રમીનેરે વહેલા ઘેર આવીયા રે, બળવંતા બારણીયું મા ઠેલ,
રજની વિહાણીરે, અમો આશા ભર્યાંરે, જાઓ જ્યાં કીધી હોય રંગની રેલ. રજની૦
મદિરે પધારોરે બોલી નારનેરે, વાહલા મારા અમ ઘેર આવજો કાલ,
ચાંદલીઓને ઉગ્યોરે, હરણી આથમીરે, ત્યાં લગી જોઈ તમારી વાટ. રજની૦
નિદ્રા તો આવેરે, સુંદર તારે બારણેરે, વેરણ જાતાં ન જાણી રાત;
નયણાં દીશેરે, અતિ નિદ્રાલવારે, રાતી રાતી અધુર તણી છે †જાત. રજની૦
માથાનું મોળીયું રે, તેલે ટબકી રહ્યુ રે, પારકી પટોળી પાછી આલ,
અંબર છોડોરે, વિઠ્ઠલ માહરુ રે, પરણ્યો આલશે નીત નીત મોંઘું આલ. રજની૦
પંચમ આલાપ્યો રે, પખીડાં મોર કરે રે, વાહલા મારા પ્રકટ થયો પ્રભાત,
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, મદિર પધારીયારે, વાહલાજીનો સ્નેહ ઘણો ને થોડી રાત. રજની૦

---

* આ પદ અને પૃષ્ઠ ૨૫૪ મે આવેલા પદ ૯૩ માની કેટલીક લીટી એક્સરખી છે; છતા જે થોડો ફેર છે તે માટે એ અત્ર આપ્યુ છે † પા૦ "૦ તણી છે રેખ." આ પાઠ સારો છે, છતા સ્વીકારેલો પાઠ, પ્રાસ મળવાથી ને અર્થ બેસતો હોવાથી સ્વીકાર્યો છે

પદ ૧૦૫ મું.–રાગ વસંત.

ટોળે ટોળે મળી ગાયેરે, ગોકુળ કેરી નાર;
ચાલો રમિયે નાથશું, કરીએ વિવિધ વિહાર. ૧
ઉલટયો આનદ અગના, ભાવતાં ભૂષણ અગ,
કળશ કેશરશુ ભરીને, શ્યામાએ લીધા સગ. ૨
પ્રેમદા પ્રેમશું પરવરી, વાજા વાદે વાહે,
નાચેરે નારી રસ ભરી, ઘમકે ઘૂઘરી પાયે. ૩
પ્રાણજીવન પાસે જઈ, ઉપર વારણે જાયે,
ચુઆ ચદને અગ ભરી, ફૂલી અગ ન માયે. ૪
મુખડુ તે માજી મોહન, કુકુમ કરદમ હાથ,
નારી નેણ સમારેરે, કર ગ્રહી ભીડી બાથ. ૫
દરપણે વદન નેહાલો, નાનડીઆ નદકુમાર,
નાચોજી નવલે છન્દે, અમ અબળાના આધાર ૬
નેપુર કકણી વાજેરે, તાળી મેલાવે તાન,
સુદર સ્વર લઈ શામળા, કરીએ મધુરુ ગાન. ૭
નાચેરે વાહાલો રસ ભર્યો, તારુણી ટોળી માહે,
વાહેરે વેણુ રસાળી, શોભા કહી ન જાયે ૮
મરકલડો કરી મુખ જોયે, શશિવદનીરે તે વાર,
નેણે નેણ મેલાવી, કરતી નવલા વેહાર. ૯
ધાઇને સહુ છાંટેરે, કેશર ભરિયા માટ,
અબિલ ગુલાલ ઉછાળેરે, કીધી રગાળી વાટ. ૧૦
જાણેરે અરુણ ઉદય થયોરે, વાધી રંગની રેલ,
સુદર શામળા સગે, કામનિ કરતી કેલ ૧૧
(ચાલોલા) કામનિ કૃષ્ણશુ કેલ કરતી,
ભામણા લઇને શિર ધરતી. ૧૨
સુરીવર કુસુમે વધાવીને, બોલે જયજયકાર,
ભણે નરસૈંયો ધન ધન, કામા કૃષ્ણ વિહાર. ૧૩

પદ ૧૦૬ મું.–રાગ વસત.

ઉર ધરી નારી નાથને, વનમા કરે વિહાર,
નાચેને ગાયે ગોપીરે, આગળ નદકુમાર. ૧

વાજાં વાજે સોહામણાંરે, ઝાંઝર નેપૂર વાદે,
ચુઆ ચંદન વહાલાજી છંટે છાંટે, વાંસળી વાહે નાદે. ૨
ચુઆ ચંદન કેશર, ભરી ભરી ભરતારે અંગ,
અબિલ ગુલાલ ઉછાળતી, રામા રમતી રંગ. ૩
(ચાલો.) રમતાંરે રમત અતિ રસાળી,
કામની કંઠશું બાહુડી વાળી. ૪
કંઠ વળગાડી કહાનને, બોલે થઈ થઈકાર,
મગન થઈ રસ મહાલતીરે, પ્રગટી પ્રીત અપાર. ૫
(ચાલો.) પ્રેમેરે પીઉને વશ આણી,
રસ માંહે રીઝવે મધુરી વાણી. ૬
રીઝવીઓરે નાથને, માનની મોહી સંગ.
ભાવ ભલા કરી ભેટેરે, શામળા અંગો અંગ. ૭
વ્રદાવનથી સહુ વળ્યા, આવ્યાં જમુનાં તીર,
નરસૈંયાચો સ્વામી મહાલંતો, શામાશ્યામ શરીર. ૮

પદ ૧૦૭ મું.—રાગ વસંત.

ચાલો હરજીને જોવા બેર બેર, પટ વસ્ત્રમાં સર્વે તેલ તેલ,
અબીલ ગુલાલની રંગ રેલરેલ, માનુની તું માનજ મેલમેલ. ચા૦ ૧
ચાલતી ગજની ચાલ ચાલ, લટ છુટીને આવે ભાલ ભાલ,
એને શ્રવણે ઝબૂકે ઝાલ ઝાલ, ચાલતાં ચળકે ગાલ ગાલ ચા૦ ૨
સખી સાત પાચ મળી સાથ સાથ, હસી તાળી દે બેઉ હાથ હાથ,
પહેર્યાં ચટ ભૂષણ ઘણી ભાત ભાત, વન પખી બોલે બહુ જાત જાત. ચા૦ ૩
સુંદર જળ ભરિયાં ઠામ ઠામ, શોધંતી શ્યામા શ્યામ શ્યામ,
એનું પલક ના મેલુ નામ નામ, મળ્યો નરસૈં સ્વામી પૂરણ કામ કામ. ચા૦ ૪

પદ ૧૦૮ મું.—રાગ વસત.

પીતાબર પાલવ છોડ છોડ, અબળા બાયલડી મોડ મોડ,
લક્ષ્મીવર લાગે ખોળ ખોળ, તારે મુજ સરખી છે ક્રોડ ક્રોડ. પી૦ ૧
મહીધરજી માથે ભાર ભાર, શું રોકી વિશ્વાધાર ધાર,
મને મારગ લાગે વાર વાર, પેલા દુર્જન દેખે ઠાર ઠાર. પી૦ ૨

મારું મહીનું માટ મા ઢોળ ઢોળ, એવા અટપટા બોલ,મા બોલ બોલ;
નરહરજી નયણાં મા ઘોળ ઘોળ, મારા ઉર વશિયા મા ચોળ ચોળ. પી૦ ૩
કમળ નેણ ઘનશ્યામ શ્યામ, વ્યાપી રહ્યો વિશ્વમાં ઠામ ઠામ;
તન તાપ નિવારણ નામ નામ, મળ્યો નરસૈં સ્વામી પૂરણ કામ કામ. પી૦ ૪

પદ ૧૦૯ મું.—રાગ વસંત.

સખી ચાલો ને વસંત વધાવિયે, આપણ કહાનુડાને કહાવિયે;
આપણ સામગ્રી સર્વે લાવિયે, સખી ચાલોને વસંત વધાવિયે. ૧
લાવો અબીલ ગુલાલ ફુલેલ તેલ, માંહી ઘઉંની ઉંબી આંબામોર મેલ;
માંહી ચંપા ચમેલી ને વનવેલ, તેના સંગ થકી થાય રગરેલ. સ૦ ૨
લાવો કુમકુમ કેશર ઘોળિયે, છાટો મોહનજીને મોળિયે;
રસિયાજીને રગમાં રોળિયે, રંગ વાધ્યો રાધાજીની ચોળિયે. સ૦ ૩
શિવ બ્રહ્મા કો નવ લહેપાર, દેવ સૂરત જોઈ સર્વે પામ્યા હાર;
જ્યાં વૃજ વિનતા કરે શૃંગાર, ત્યાં નરસૈંયો કરે જેજેકાર. સ૦ ૪

પદ ૧૧૦ મું.—રાગ વસંત.

પીળાં પટકુળ પેહેરણ પ્રેમદા, પીળાં ભુષણ* હૃદે ધરી;
પીળાં ચાંપા ચોસર કંઠે, પીળી કેશર આડ કરી. ૧
પીળી આંબા શાખ મનોહર, પીળી કમખે શેર વળી;
પીળું અંગ ઓપે અતી અબળા, તવ શ્રીકમને ત્રીયા મળી. ૨
ઉજ્વળ શ્વેત શાવટુ પહેરણ, ઉજ્વળ ચોળી ભરત ભરી;
ઉજ્વળ જાઈ વેલનાં ટોડર, ઉજ્વળ ચંદન ઉગટ ભરી. ૩
ઉજ્વળ ચિત્ત રાખો હરી ચરણે, ઉજ્વળ વિઠ્ઠલ હૃદે ધરી;
ઉજ્વળ વહે જમુનાજીનું પાણી, ઉજ્વળ વાણી નરસૈંયાતણી. ૪

પદ ૧૧૧ મું.—રાગ વસંત.

નંદના ગોવાળિયા રે, તારો રસીલો સ્નેહ; નંદના. ટેક.
ગ્વાલણ પાણીડાં સાંચર્યાં રે, જળમાં ન બોળે પાય;
કદમ કેરે છોડવે રે, ઉભલા દીસે જાદવરાય. નંદના.
સહસ્ર કોટિનો મારો કંચવો રે, તે સાહી નવ તાણ;
લાખના બંધ મારા ટૂટશે રે, તારે હસવું ને મારે હાણ. નંદના.

* મૂળ પા૦ "ભુક્ષણ"

કહાનજી કેસર ના છાંટીએ રે, ભીંજે અમ અબળાના વેશ,
ભીંજે જાદવરાય લોબરી* રે, હુંતો ઘેર શો ઉત્તર દેશ.† નદના.
કહાનજીને મુકુટ બિરાજતો, ગધાજીને એકાવળ હાર,
નરસૈંયાનો સ્વામી મલ્યો રે, વાહાલે ઉતાર્યા ભવપાર. નદના

પદ ૧૧૨ મું.–રાગ વસંત.

મદિર મહાલે મહારો વહાલો, રમઝમ કરતી હીડુ રે. મદિર૦ ટેક
શાન કરીને સામું જોવે, ફુલી અગ ન માઉં રે,
સઇયર સઘળી આગળ જઈને, ગુણ તમાગ ગાઉં રે. મદિર૦ ૧
સન્મુખ રહીને શામલિયાને, હરખે વિંજુ વાયે રે,
ભણે નરસૈંયો સુખની લેહેરે, ભીડુ રુદીયામાંહે રે. મદિ૦ ૨

પદ ૧૧૩ મું–રાગ વસત.

મુક્તા થાલ ભરી લ્યો ભામની, વહાલાને વધાવોરે;
મગળ ગાન કરતા હરખી, મદિરમાં પધરાવોરે. મુક્તા૦ ૧
પુલડે પાગર ભરાવો સઘળે, અગર ઉવેખી મહેલોરે,
લટકતો આવે સુંદિરવર, નેણે નેણા ભેળોરે. મુક્તા૦ ૨
શણગારે સોહાવ્યો વહાલો, સોવરણ પાટ બેસારીરે,
માન તજી માણો મોહનને, તેમ તેમ ઉપર વારીરે. મુક્તા૦ ૩
જોબન સફળ કરોરે બેહની, નદકુંવરશું રમતારે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર લઈને, હીંડો રમઝમ કરતારે. મુક્તા૦ ૪

પદ ૧૧૪ મું.–રાગ વસત.

મગળ ગાઉ મોદ ભરાણી, વારી વારી આપુ દાન રે,
આખડલી આગળ હું રાખું, સુંદર શામળવાન રે. મગળ૦ ૧
ખીર ખાડ આગળ ઘૃત મહેલુ, પેર પેરના પકવાન રે,
કર વીંઝણુડે વાય ઢોલાવું, આરોગે મહારો કહાન રે. મગળ૦ ૨
બીડાં સુંદર પાનના, પ્રેમલ પુરણ સાર રે,
મુખમાંહે મેલતાં હું હરખું, નરખી નંદકુમાર રે. મગળ૦ ૩

* એક જાતનું સ્ત્રીઓને પહેરવાનું વસ્ત્ર–ભાટીયાવાડામા આહીરણ ને બીજી સ્ત્રીઓ, મઈ ઢોવાથી ગાડ વાળી ચળિયાની જગે પહેરે છે † પાઠ "ઈં ઘ ૯૭ રે બાજે વેશ."

સુંદર સેજ સમારુ સારી, સકળ કરુ શણગાર રે;
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી પ્રેમે પોઢ્યા, હૈયે હરખ અપાર રે. મંગળ૦ ૪

પદ ૧૧૫ મું.–રાગ વસંત.

મંગળ ગાઉં હું મલપતી, નાચતો મંદિરે આવ્યો રે;
મુકતા થાલ ભરીને ઉપર, વહાલાને વધાવ્યો રે. મંગળ૦ ૧
સામું જોઈને શામળિયે, કાયે મુખ મરકલડો કીધો રે;
અંગોઅંગે આનંદ વાધ્યો, એ મહારે ઉર લીધો રે. મંગળ૦ ૨
નેણા તૃપ્ત ન થાયે મહારાં, સુંદિરવરને જોતાં રે;
અમૃત ઓઝરયા મહારે અંગે, કારજ કીધાં મનગમતાં રે. મંગળ૦ ૩
રસમાંહલે રાતો મહારો વહાલો, રીઝી રહી મન માંહે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનુ સુખ તે કોઈને, મેં કહ્યુ નવ જાયે રે. મંગળ૦ ૪

પદ ૧૧૬ મું.–રાગ હોરી.

ચાલો હરિ હોળી રમવા વૃંદાવન જઈયે, ઝાકમઝોલ કીજે મારા વાહલા;
કોણ હારે કોણ જીતે, હાંહાં હરજી હાર્યા,
એમ કહેતી પરસ્પર બાળા. ચાલો. ૧
વળી વિઠ્ઠલે ગોવાળ બોલાવ્યા, વસ્ત્ર લીધાં ઉતારી;
છેટે નાથ નાસે અતિ અબળા સોચે, હાં હાં અબળા સોચે,
રાખો રાખો વનમાળી. ચાલો. ૨
સકળ શ્રૃંગાર સજ્યા અંગ શ્યામા, રમે રંગે મદમાતી,*
નરસઈના સ્વામી સંગ રમતાં, હાં હાં હરિ સંગ રમતાં,
માનુની મદ ભરાતી. ચાલો. ૩

* પા૦ "રંગ માહે રાતી."

પટ પીત વિસારિયા, નીલાંબર ધારિયાં, અધર અંજનતણી રેખ લાગી,
પરમ પુન્યવતી, કોણુ તે સુંદરી, તમ સગ તે નાથ રજની જાગી. આજ.
કારણુ કહો કરી, કારજ અમતણું, ભલેજી પધારિયાં પ્રાત' પહેલા;
મન હરખી ઘણું, કાર્ય થયું તેતણું, તે નાર કેઈ કહો લાડ ઘેહેલા. આજ.
શું મુજમાં નથી, તે સહુ કોહોને કથી, ગર્વ કરતી નથી પ્રાણુપ્યારા,
નરસૈંયાના નાથજી, સાહો હરિહાથજી, કરો વ્યભિચાર ખોટા એ ધારા. આજ.

પદ ૭ મું.—રાગ પ્રભાત.

પ્રાતઃ થયો મારો પાલવ મેલો, વેરણુ નણુદી જાગે રે,
દિનકર ઉગ્યો થયું અજવાળું, ઝીણા વલોણા વાગે રે. પ્રાત૦
સમીરે સાંજની સેજ્યાએ આવી, પેર પેર મળી સગ લીધો રે,
આવેભાવ લીધો મન ગમતો, અમૃતની પેરે પીધો રે પ્રાત૦
પ્રાત ઠામ ઠામ તો રડાડંક* દિસે, અધર થયા રગ રાતા રે,
વ્યભિચારીના નોહોય એ લક્ષણુ, કો દેખે જાતા વળતા રે. પ્રાત૦
સુણો તમો નારી, અમો બ્રહ્મચારી, અમને તે કોઇ એક જાણે રે,
વેદ ભેદ લહે નહીં મારો, સુને સનકાદિક નારદ વખાણે રે. પ્રાત૦
એક જાણો છો વૃજની ગોપી, કે રસ જયદેવે પીધો રે,
ઉગતો રસ અવની ઢળતો, નરસૈંયે તાણીને લીધો રે. પ્રાત૦

પદ ૮ મું.

વાહાલા મારા વૃંદાવનરે ચોકકે, વહેલા પધારજો રે લોલ, વા૦
ગોકુળની ધ્રીજનાર કે, વેગે બોલાવજો રે લોલ. વા૦ ૧
અમને રાસ રમ્યાના કોડ કે, નાથ સગ બેલડી રે લોલ, વા૦
લેવા મુખડાના મુકરદ કે, મલી તેવતેવડી રે લોલ. વા૦ ૨
રુડો વસીવટનો ચોક કે, કુજ શોભા ઘણી રે લોલ, વા૦
રુડું જમુનાજીનું તીર કે, નટ રળીઆમણું રે લોલ. વા૦ ૩
મળીઓ ધ્રીજ વીનતાનો સાથ કે, તાલી દે હાથશું રે લોલ, વા૦
માનની મન્મથ ભીડે બાથ કે, કોમળ હાથશું રે લોલ. વા૦ ૪

* રડા-રદા=રદ=દાત+ડક=દર=ઘા.

ફરતાં ગાન કરે ત્રીજનાર કે, વચમાં વાલમા રે લોલ, વા૦
રુડી શરદ પુનમની રાત કે, સુંદર સોહામણા રે લોલ. વા૦ ૫
જોવા મળીઆ ચઉદે લોક કે, ઇંદ્ર ત્યાં આવીઆ રે લોલ, વા૦
રુડાં પારીજાતકનાં પુષ્પ કે, પ્રભુને વધાવીઆ રે લોલ. વા૦ ૬
બ્રહ્મા રુદ્ર ધરે એનું ધ્યાન કે, પાર પામે નહિ રે લોલ; વા૦
નાચે નરસૈંયો સુખ જોઇ કે, લીલા નાથની રે લોલ. વા૦ ૭

પદ ૯ મું.

વાત રસાલી કરતાં મારા, પીઉશું સરવસ સોંપી રે;
રજની રંગ ભરી રમતાં, મનનું ગમતું કરશું ગોપી રે. ૧
મ્હારા વહાલાજીને સાથે, મળશુ માન નિવારી રે;
લટકતો આવે મંદિરમાં, રાખુ ઉરપર ધારી રે. ૨
એકાંતે આલિંગન લીજે, દીવડીયો અજુવાલી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીચે સગમ, જોબન મ્હારુ મ્હાલી રે. ૩

પદ ૧૦ મું.

વહાલોજી મંદિર આવ્યો, મનગમતી મારે કાલી લાવ્યો. ટેક
ચોલી ભરત ભરાવી મ્હારે વહાલે, શોભતી ભલી ભાતે,
મનગમતો મેં મચકો કીધો, વિલસી માઝમ રાતે. વા૦ ૧
દુરીજન લોકની લાજ મીલે, પીયુજી શું પ્રીત બંધાણી,
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, રહયા ભીતર આણીરે સજની. વા૦ ૨

પદ ૧૧ મું.–રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

મેહ તાપ ટલે તો મુજને, શામલિયો સગ પામું રે,
સકલ શણગાર કરીને આવું, મારો જીવન જોયે સામુ રે. મેહ૦ ૧
સેજ સમારુ ભાવ ધરીને, પ્રેમલ પુરણ લાવું રે,
અળવેશું આલિંગન લીજે, જો વહાલાના મનમાં આવું રે. મેહ૦ ૨
પ્રેમ ધરીને મ્હારા પીઉ, હું તો અતર ટાળુ રે,
ભણે નરસૈંયો હેત કરીને, કહે બાહુડલી વાળુ રે મેહ૦ ૩

પદ ૧૨ મું.–રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

વાત રસાલી કરતાં વહાલો, વહાલ ધરી બોલાવે રે,
સુરત સમાગી શામલિયે, તે નેણે નેહ જણાવે રે. વાત૦ ૧

શૃંગાર માળા.

પદ ૧ લું.—રાગ કેદારો.

આવો રે અલબેલા વાહાલા, મોહન મારા રસીયા રે,
આવડી વારો તમે ક્યાંહાંરે લગાડી, કોને તે મંદિર વસીયા રે. આવો.
તમને ટેવ પડી પરઘરની, હવે તે શી પેર કરીએ રે;
સંસારમાં કાંઈ સાર ન દીઠો, કેને તે જોઈ જોઈ ઠરીએ રે. આવો.
આજ પછી હરી એવું ન કરીએ, લોકહુસારત થાશે રે;
નરસૈંયાના સ્વામિ હમને તજશો, બિરદ તમારું જાશે રે. આવો

પદ ૨ જું.—રાગ કેદારો.

સાચું બોલો શામળિયા વહાલા, કોહને ક્યાં ગયાતા રે;
માનીતીને ભવન તજીને, કોને મહોલ રહ્યાતા રે. સાચુ.
આજ રજની રડતાં વીતી, કથ વિના ક્યમ રહીયે રે;
તલ પાપડ થઈ રજની ગાળી, એવું થાય તે ક્યમ સહીયે રે.* સાચુ.
હમણાં હેત ઉતાર્યું હરજી, પેલી નવલ નારશું મન મોહ્યું રે;
તમો વિના અમો તલસિ મરિયે, તોલ તમારુ જોયું રે. સાચું
†વાહાલપણુની પ્રીત શામળિયા, સેજે સૂતાં ઘણી સાલે રે;
પુટ્યું ગુમડું ને થયો વૈદ વેરી, એવી ગત કીધી વહાલે રે. સાચું.
ભલે પધાર્યા મારા મંદિરમાંહી ભાવે ભામણાં લીધાં રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, દુઃખ ફેડી સુખી કીધાં રે. સાચુ.

---

* "એવુ થાય તે ક્યમ સહિયેરે" બીજો પા० "० તે કોને કહિયેરે"
† "બાળપણાની પ્રીત ०"

પદ ૩ જું.–રાગ કેદારો.

શામલીઓ તે ઉરનું ભુષણ, હૃદયા ભીડી રાખું રે;
શણગટ વાલી વાલીને જોઉં, વિને વચન મુખભાખું રે. શામ.
સેજ સમારુ પરીમલ પૂરવા, સકળ કરું શણગાર રે;
દીવડીઓ અજવાલી મેલું, પોઢે પ્રાણ આધાર રે. શામ.
મૃગમદ અંજન નયને સમારું, નાના ભાવ જણાવું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમવા, લટકંતી હું આવું રે. શામ.

પદ ૪ થું.–રાગ કેદારો.

ઉર રાખી સુંદરવરને, વિલસું ચારે જામ રે;
પ્રેમ ધરી પાતલીઓ આવે, પુરે મનના કામ રે. ઉર૦
આવંતો વહાલો દેખીને, ફુલી અંગ ન માઉં રે;
હાર કુસુમના કંઠે ઘાલી, ભામણુલડે હું જાઉં રે. ઉર૦
નીરમલ જોતી કરું રે દીવે, સકળ સજું શણગાર રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીચે સંગમ, રસમાં કરું વિહાર રે. ઉર૦

પદ ૫ મું.–રાગ કાફી.

મારો નાથ ન બોલે બોલ, અબોળાં મરિયે રે;
હું કયમ કરી વેઠું વિજોગ, હવે શું કરિયે રે, અબોળાં.
સાંભળ મહિયર વિનતિ, આ દુ:ખ કેમ સેહેવાયે રે;
મેલી ગયા મુને માવજી, મારો જન્મારો કયમ જાયે રે; અબોળાં.
શેરડીએ સામો મળે, તો વાટ મરોડી જાયે રે,
ઊંચું જોઉં ત્યારે નીચું જુએ, મલવાને વિમાસણ થાયે રે;* અબોળાં.
મોર મુગટ પીતાંબર સોહિયે, કુંડળ ઝળકે કાન રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી મટ્યો રે, વહાલે વાળ્યા અમારાં વાન રે; અબોળાં.

પદ ૬ ઠું.–રાગ પ્રભાત.

આજ ઉજાગરા, અંગ આળસ ભર્યાં, માહરે મંદિરે કેમ આવ્યા;
ભુવન ભૂલ્યા, અવર† ભામની ભોગિયા, સાથ સાહેલડી શે ન લાવ્યા. આજ.
અળતા અળતીતણે, રંગે રાતા થયા, તિલક અધર રહ્યું સુભગ ભાળે,
શ્રમ‡જળ કારણે, કુંડળ સોહિયે ઘણું, અપૂર્ણતા અધિક લોચન વિશાળે. આજ.

* પા૦ "મને વડી વિમાસણું થાય રે" † પા૦ "વર ભામની૦" વર એટલે સારી અને અવર એટલે અન્ય–બીજી. ‡ મૂળ પા૦ 'સીમજળ' છે.

અગો અગે પ્રુલી રહી હું, વહાલાજીનું વદન જોતાં રે,
સુખની સીમા શી કહું, રગ ભરી તાલી દેતા રે. વાત૦ ૨
સેજડીયે મેં સુંદરવરને, ભોગવીયો ભલી ભાતે રે,
નરસૈંયાચા સ્વામીચેં સગમ, રસવાધ્યો રુડી રાતે રે. વાત૦ ૩

પદ ૧૩ મું.—રાગ માલકાલેરો—ગોડી.

વિલશુ રે મંદિરમાં મોહન, હું ભાવે ભોજન કરાવું રે,
જમ જમ જીવનજી સામુ જોયે,ભામણડા લેતી ભાવું રે. વિલશું૦ ૧
સુંદરવર શામળિયો સેજે, મહારો પ્રાણ આધાર રે;
એકાતે વહાલે આલિંગન આપી, વહાલે કરુ વિહાર રે. વિલશું૦ ૨
સર્વસ સોપુ શામળિયાને, જાણું રખે કોય જાણે રે,
ભણે નરસૈંયો અલગો ન કરુ, આણીને ઉર આણે* રે. વિલશુ૦ ૩

પદ ૧૪ મું.—રાગ માલકાલેરો—ગોડી.

વેદના ટાળી વહાલે મહારે, હું રસ માંહે ઝીલી રે,
પીઉજી મહારો પ્રેમે મહાલુ, નણદીનો ભે મેલી રે. વેદના૦ ૧
શોહાગી શામળિયો મહારો, ક્ષણું ઉરથી નવ ટાળુ રે,
મરકલડા કરી કહાનજીનુ, રહિ રહિ વદન નેહાળુ રે. વેદના૦ ૨
પ્રગટ પયોધર ભેટ કરુ હું, ફૂલી કલી અંગ ન માયે રે,
ભણે નરસૈંયો અતર ટાળી, જમ વહાલો વશ થાયે રે. વેદના૦ ૩

પદ ૧૫ મું.—રાગ માલકાલેરો—ગોડી.

વરિયો મેં કૃષ્ણ વર વરીયો, બીજો તો હું નવ જાણું રે,
સાસરિયામા સાદ પડાવુ, નણદીનો ભે ન આણું રે. વરિયો૦ ૧
ગાજે ઢોલ વગાડતી હીંડુ, શામળિયાશું થઉ સાચુ રે,
વાસલડી વાહતો ઘેર આવે, મનડામાહે રાચુ રે. વરિયો૦ ૨
સણગટડો ટાળી મેં મહેટ્યો,જેમ જાણુ તેમ વિલશું નાથ રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી સબલ સ્નેહી,પ્રેમ ધરીને ભીડુ બાથ રે વરિયો૦ ૩

---

* આ વેળાએ.

પદ ૧૬ મું.—રાગ આશાવરી.

વહાલોજી આગણડે આવ્યો, વેણું ઘુમઘુમ વહાતો રે;
પીતાંબર પહેર્યું અતિ ઝળકે, શણગારે સોહાતો રે. ૧
મંદીરમાંથી હું આનદી, જઈને ઉરપર લીધો રે,
મુક્તા થાળે વધાવી વાહાલો, વન્યે* કરી વશ કીધો રે. ૨
લેહકતો બેહકતો દેખી, સેજડીએ પધરાવ્યો રે,
ભણે નરસૈયો સુખની સીમા, શામલિયો સુંદર ભાવ્યો રે. ૩

પદ ૧૭ મું.

વદન સુકુમલ તારી ચાલને ચમકે મોહિરે, સુંદરી દેખાડો ચાલી રે,
તમવિના ઘડી એક ન રહી શકુ, રુદયા ભેતર તાપ ચાલી રે ૧
આણે મારગડે જાતાં, શેરીયે સામું જોયું રે,
જેવારે ઘુઘટ આઘો તાણ્યો, તે વારે મારુ મન મોહ્યુ રે. ૨
જેને જેશુ પ્રીત જ હોયે, તે તે સામુ જોયે રે;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામી ભલે મલીયો, તમસમોવડ નાહી કોયે રે ૩

પદ ૧૮ મું.—રાગ આશાવરી.

વાસલડી વાહાતે મ્હારે વહાલે સામુ જોયું રે,
લટકે બાહુડી ઝાલી મોરી, ત્યમ મારુ મન મોહ્યુ રે ૧
કઠવિલાગી વહાલાજીને, મદિર માંહે લાવી રે,
મનમા મોહન માચે મ્હારે, આરતી અગર ઉવારી રે. ૨
પ્રેમધરી બેસારીયો મેં, સોમણુ પાટ ઢલાવી રે,
વહાલા કેરુ વદન નેહાલી, ભામણડે હું ચાલી રે. ૩
ગાયદોહીને દુધ કડુ હું, સરસી શાકર ભેલુ રે,
ભણે નરસૈંયો પાન કરે હરી, વલતી ઉરપર મેલુ રે ૪

પદ ૧૯ મું.

મેહુતાપથી ટળીયે જો, વાહાલો મદિર આવે રે,
મનગમતા મહાલુ મન મોહન, મ્હારે ઉર સોહાવે રે ૧

---

* વિનય

દુધ કઢીને શાકર ભેળું; ભાવતું ભાવતું પાઉં રે;
વાળી વાળી વહાલા ઉપર, ભામણડે હું જાઉં રે. ૨
મુક્તા ફળનો હાર કરાવીને, વહાલા કંઠે સોહાવું રે;
ભણે નરસૈંયો મંદિર માંહે, મોતીયે ચોક પુરાવું રે. ૩

પદ ૨૦ મું.–પ્રભાત.

વ્રજનો વિહારીરે, અમો ઘેર આહુણલો રે;
હાં રે હું શા શા સજું શણગાર. વ્રજનો૦
માંગ સમારું રે, સજની મોતિએરે;
ચાંદલીઓ માગું રે, મહારાજ. વ્રજનો૦
પ્રભુજીની બાંહે રે, બાજુબંધ બેરખા રે;
મારે ગળે રે, ગુંજાનો હાર. વ્રજનો૦
પહેરું પટોળી રે, પાએ શેરતીરે;
કંચુકી કસી કરી, અતિસાર. વ્રજનો૦
રમઝમ રમઝમ રે, વાગે વિછુવારે;
ઉપર નેપુરનો, ઝણકાર. વ્રજનો૦
જમનાને તીરે રે, હરિ સામા મલ્યારે;
મસ્તક બેડલીઆનો ભાર. વ્રજનો૦
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, બાઈ મને ત્યાં મલ્યોરે;
વાહલે મારે પ્રેમે લડાવ્યાં લાડ. વ્રજનો૦

પદ ૨૧ મું.

સુંદરવર આંગણે આવ્યો, વેણુ મધુરી વાહીરે;
અંગે અંગે ઉલટો આનંદ, જોવાને હું ધાઇરે. સુંદર૦ ૧
મંગળ ગાતી મંદિર મહારે, પધાર્યો મહારો નાથરે;
સુખનાં લીધાં વારણાં, ઘાલી ગળામાં બાથરે. સુંદર૦ ૨
પાટ બેસારી પ્રેમળ પુરણ, કંઠે આરોપું હારરે;
શણગારે સોહાવીયો, આરોગે તે વારરે. સુંદર૦ ૩
નોતમ જોબન જાણવું, હું ભેટ કરી ઉર મહાલુંરે;
ભણે નરસૈંયો શામલિયાશું, અંતર સર્વે ટાળુંરે. સુંદર૦ ૪

પદ ૨૨ મું.

સેજ સમારું નાના વિધની, રેણી રંગ ભર રમવારે;
પીન પયોધર, પ્રગટ થયો નેહ, વહાલાને ભેટ કરવારે. ૧
પ્રેમ ધરીને મ્હારો વહાલો, હું લઈ ત્યાં વધાવુરે,
દીવડીયો અજવાળી મહેલું, શણગારે સોહાવુરે. ૨
મરકલડો કરી મારા ઉપર, સુંદરવરને આણુંરે;
અળવે શુ આલિંગન આપી, જેમ જાણું તેમ માણુંરે. ૩
સર્ઇયર માંહે સક્રાણી થાઉં, વહાલે વહાલો ભજતારે,
ભણે નરસૈંયો વહાલો વશ થયો, શુ કરશે દુરીજન લવતારે. ૪

પદ ૨૩ મું.

સુણ સજની, સુતા માંહે ઝબકીને જાગી,
જાણ્યું મ્હારા વાલાજીને કંઠડે વિલાગી. ૧
અતિ રંગ કીધો, અધરરસ પીધો,
સેજડી ઉપર થયો સતો, વહાલો ઉરપર લીધો. ૨
સહીસમાણી મ્હારુ, સ્વરૂપ ન વિચારો,
નરસૈંયાચો સ્વામી, મારા મંદિરિયે પધારો. ૩

પદ ૨૪ મું.

સેજ ઉપર બીજી સેજ રચીને, તહા મારા વહાલાને પહોઢાડુ રે હેલી,
જેમ જેમ વહાલોજી સગમે આવે, તેમ તેમ રુદે થાયે ટાઢુ રે હેલી ૧
સપત નહોતી દન એટલડા, મન માહે રહેતો વિચાર,
હવે પુલ પુલ અતિ પ્રેમૂલ વાધ્યો, મળો મુજ ભરથાર રે હેલી ૨
પહેરો પીતાંબર પરમ પુરુષોત્તમ, પુરો મ્હારા મનના કોડ,
વારે વારે વચ્ચે સ્હામુ જોજો, ભણે નરસૈંયો કરજોડ રે હેલી ૩

પદ ૨૫ મું.

સજની રે, શામળીઓ વેણુ વાહે,
રહી ન શકું મારા તન માંહે, જાગો મળવાને મન છાયે. સ૦
જલ જમુના મસે આપણ બહેની, ચાલો જોવા જઈએ,
સાસુ મારી ઘેર નથી રે, કહાનજીને કહીએ. સ૦

જે કહેશે તે સહેશું આપણ, ચાલો જોવા જઈએ;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ, રાસડા રે લઈએ. ૩૦

પદ ૨૬ મું.

સફળ મહેણું આજ થયું, હું મલપતી હીંડુરે;
શામળીયાને સનમુખ આવી, શણુગટડો સંકોરુ રે. ૧
મોહન માહાલે મારા મનમાં, જંમ જમ જીવન જોયે રે;
આંખડલીથી ન કરુ અળગો, મુખલડે મન મોહે રે. ૨
આનંદે, આરોગાવું વહાલા, પેર પેરનાં પકવાન રે;
ભણે નરસૈંયો ધન ધન જોબન, પામી પરમ નિધાન રે. ૩

પદ ૨૭ મું.

આંખલડીથી ન કરુ અળગો, મહારા જીવન પ્રાણ રે;
રુદેયા સરસો ભીડી રાખુ, શામલિયો સુજાણ રે. ૧
રાત દિવસ મહાલે મંદિરમાં, તંમ મહારુ મંદિર મોહ્યું રે;
મચકો કરીને આગળ આવું, વહાલે સામું જોયું રે. ૨
દુધ કઢીયલ ઘસમસતી લાવું, શાકર સરસુ પીયે રે;
હાર કુસમના કંઠે ઘાલું, જેમ હું હરખુ હૈયે રે. ૩
મનગમતો શણુગાર કરીને, કર દરપણ લઈ દેખાડું રે;
ભણે નરસૈંયો માન કરીને, શણુગટડા સંકોરુ રે. ૪

પદ ૨૮ મું.

સોહાગણ દીવડો જાળવરે જાળવનીરે, આપણા મદિર માહે; સોહા૦
ત્યાં લગી અખળા કર અજવાળુ, જ્યાં લગી પીઉજી જાગે,
ઓલવડે આઘેરો રાખો, જેમ વા લહેર ન લાગે. સોહા૦ ૧
સેજલડીએ શામલિયો આવે, રજની રગ ભર રમવા;
જોબન મહારુ છે રઢીયાળું, તજી અભિમાન ને ભજવા. સોહા૦ ૨
નિરખ્યો નાથ બાથ ભરે ભિડ્યો, રાખ્યો હૃદયા માંહે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ચતુર શિરોમણ, પ્રેમે પીઉ વશ થાયે. સોહા૦ ૩

પદ ૨૯ મું.-રાગ પ્રભાત.

સખી તારાં નેપુરરે, સુંદર વાગતાં રે, વાગ્યાં વાગ્યાં મહાજેમ રાત;
નાનું સરખું નગરરે, સુતેલું જાગીયું રે, જાગ્યું ત્યારે ઝાંઝરનો ઝમકાર. સખી૦
વાડીમાંરે પાક્યોરે, સુંદર આંબલો રે, તેની તે મીઠી મીઠી ઉતરે શાખ;
કામિની વેડાવેરે, આરોગવા રે, મારા હરિને કહું કે ચાખ. સખી૦
આંગણીએ રોપાવુંરે, સુંદર એલચી રે, ઠામ ઠામ રોપાવું નાગરવેલ;
નરસૈંયાચા સ્વામીરે, બાઇ મને ત્યાં મલ્યો રે, હરિ મારો શોભે ઉરની વેલ. સખી૦

પદ ૩૦ મું.

પુછોની પુછોની અબોલડા શે લીધા;
કેઈ કામણગારીએ કાન ભકારા* રે; સજની૦ ૧
પાયે પડી પડી નીલવટ પાડી, કાલાવાલા અમે કર્યા;
રોષ ન છંડે વહાલો રદયા માંહેથી, નયણાં નીર ભર્યાં રે; સજની. ૨
દીન જાણી દયા ન ઉપજે, ક્ષણ એક સાહામો ન થાયે;
પુઠડી વાલીને પીયુડો સુતો, કહો રજની કેમ જાયે રે; સજની. ૩
આલિંગન લેતાં કઠિણ કુચ ખુચ્યા, એ અપરાધ અમારો;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામીને ઝટ મનાવો, તો માનું પાડ તમારો રે; સજની. ૪

પદ ૩૧ મું.

પેર પેરનાં પકવાન કરીને, મેહેલ્યાં વહાલા કાજે રે;
ખીર ખાંડનું કનક કચોલું, ભરીઉં ઘતલા તાજે રે. ૧
આનદે આરોગે મહારો વહાલો, મનના મનોરથ કીજે રે;
સથરું દહી લેઈ આગલ મહેલું, જો ભાવે તો પીજે રે. ૨
વેણા વાહો ને મધુરું ગાઓ, પુલી અંગ ન માઉં રે;
ભણે નરસૈયો થઇ સફરાણી, વહાલાજી સામું જોઉં રે. ૩

પદ ૩૨ મું.

પાંદરી પટોલીયે આ કોણ રે, એ તો નવલ નારી કોઇ દીસેરે;
એ આગળ આપણ કયમ ઓપીએ રે, મારા વાલાજીનું મન ક્યમ હીસે રે. પાં૦
શરt ઉપર શોકયથઇ આવી, કહોની બાઇ આપણ કેમ કરીશુંરે;
મોહન સગે ભજતી દેખી, અધીકપણે ભરીશું રે. પાં૦ ૨

* ભકાર્યા=કાન ભર્યા. † શિર.

ચતુરપણું ને ચાળા જોજે, કસ્તૂર કાંબી જીમ લલકે રે;
સર્વાંગે શોભતી શામા, શશીવદની મુખ ઝલકે રે. પાં૦ ૩
વેણુ વિશાલ મણિધર જીમ ડોલે, ભૂખ બોલે મધુરી વાણી રે;
બત્રીશ માંહે એકે નહીં ઓછું, જેહવી સામુદ્રિકે વખાણી રે. પાં૦ ૪
મચ્છર માન તણો મન ધરતી, એહને નાકે અનોપમ મોતી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળવા, ખંજન નયણે જોતી રે. પાં૦ ૫

પદ ૩૩ મું.

લોચન એનાં રે, ન તુલે કોઈ આવે, જાણું જઈને મલીયે રે;
નિત નિત એણે મારગ જતાં, નિરખી વિષયી થઈએ રે. ૧
દાણ મસે આગળ આવીને, વેણુ મધુરી વાહે રે;
મહીની ગોળી ધરણે ઢોળી, માકલડાંને પાયે રે. ૨
ઉરવર નેહાલી રુદયા ભીડી, મેં તો નવ બોલાયે રે;
ભણે નરસૈંયો શામળીયાને, જોયા વિના ન રહેવાયે રે. ૩

પદ ૩૪ મું.

ભ્રગુટી ભાવ કરીને વહાલો, મહારા ઉરપર રાખું રે;
સર્વસ સોપી શામળીયાને, વિનય વચન મુખ ભાખું રે. ૧
અંતરગતની જાણે વહાલો, પ્રેમ હોય તો આવે રે;
નેણે નેણ મેલાવી વહાલો, માનની માન છંડાવે રે. ૨
એકરસ થઈ આલિંગન લેતા, વહાલો અંતર તાપ સમાવે રે;
ભણે નરસૈંયો સગમ સ્વાદે, અણનેડ્યો ઘેર આવે રે. ૩

પદ ૩૫ મું.

લોચન માંહે કાંય કામણ ભરીયું, તે તો હુને શું રે કરીયું.
કેમ કરી મંદિર જાઉં મારી સજની, મારું મન એણે હરીયું રે. લોચન૦ ૧
રુદયા સરસો કેમ કરી ભીડું, હું સર્વાંગે રહી ડૂલી રે,
ચાર્યું ન ચાલે મારગ માંહે, મુખડું જોતાં ભૂલી. લોચન૦ ૨
આકુળ વ્યાકુળ વેદના વ્યાપી, તે તો મેં ન સેહવાયે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી આવી ભેટે, રુદયા ટાઢું થાયે રે. લોચન૦ ૩

પદ ૩૬ મું.

ઉરવર ભીડી રહો રે સજની, રમતાં સંગે રહો રે, સજની. ટેક.
અધુરઅમૃતરસ પીતાં પીતાં, વહાલોજી અલગો ન થાય રે;
નયણે નયણાં મેલતાં રે, ઉલટયો પ્રેમ ન સમાય રે, સજની૦ ૧
મ્હારા મનની વાત હુતી, તે મારે વહાલોજીએ જાણી રે;
ભણે નરસૈંયો અંતર ટાળી, સેજડીએ લીધાં તાણી રે, સજની૦ ૨

પદ ૩૭ મું.

ઉરથી અળગો ન ટાળું રે, સજની, વાલી વાલી વદન નિહાળું રે, સજની૦ ટેક.
યૌવન મારુ લહેરે જાયે, પ્રગટયા પયોધર મોહી રે;
શામલીયાને ભેટ કરુરે, રગ ભરુ રમતાં રજની ખોઈ રે, સજની૦ ૧
જો માહરો વહાલો સેજે આવે, તો નવલું અંગ સમારુ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી માહરો જીવન, તનમન ઉપરે વારુ રે, સજની૦ ૨

પદ ૩૮ મું.—રાગ ધનાશ્રી. (પ્રભાત.)

સાંભળ બ્હેની વાતલડી, મીઠામાં અતિ મીઠી રે;
જમુનાં પાણી હું ગઈતી, તહાં નંદને કુંવરે દીઠી રે. ૧
આગળ આવી ઉભો રહ્યો, હુંને ઘાલી પગમાંહે આંટી રે;
મારા વાહલા એમ જોર ન આણો, અમે અબલા તમો માટી રે. ૨
અધુરઅમૃતરસ ગ્રહીને દાખી, મારી નવલ પટોલી ફાટી રે;
આલિંગન લીધુ અતિ પ્રેમે, કેશર લઈ લઈ છાંટી રે. ૩
જાદવરાય શું સ્નેહ સબળો, પીઠ ધરુ ઉપર નમેલી છાતી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળ્યો, હુંને આપી હાથે વીંટી રે. ૪

પદ ૩૯ મું.—રાગ માલકાલેરો—ગોડી.

ઉરપર લીધો શામળિયોરે, હું માનેતી કીધી રે;
વાત કરતાં વહાલ જણાવી, કરગ્રહી તાળી દીધી રે. ૧
નાના વિધના અન્ન નીપાવ્યાં, ભોજન ભાવે કીધુ રે;
સથરુ દહીં આગળ લઈ મેલ્યું, કાજ અમારુ સીધુ રે. ૨
સુંદર પાન તણી જે બીડી, વહાલો મુખમાં લેતો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી પ્રેમ ધરીને, મ્હારા ઉરપર લેહેતો રે. ૩

પદ ૪૦ મું-રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

ઉરનું ભુષણ અલગું ન કરે, મહારો પ્રાણ આધાર રે;
મંદિરમાં આવે મલપતો, નહાનડીયો નંદકુમાર રે. ૧
ગોરસ ગમતું* મહારા પીયુને, માંખણ મુખમાં મહેલું રે;
સરવસ વારી વારહો, હું માંહે શાકર ભેળું રે. ૨
સકળ શણગાર કરીને અંગે, વહાલા સાથે વિલસું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સેજડીયે, ભુજ બળે ભીડી રેહેશું રે. ૩

પદ ૪૧ મું-પ્રભાત.

સાંભળ સખી, આજની વાતડી, મધ્યમ રાતડી હું રે જાગી;
મેં જાણું પીઉજી, મંદિરે આવિયા, લઈ આલિંગન કંઠડે લાગી. ૧
મહારો જો ઉતારો નેહે, ન દેખું તમને, ટલવલું ને અંગે તાપ લાગે;
દીન જાણી કરી, સેજ આવ્યા હરી, વળતાં વિલસતાં મેહ ભાગે. ૨
અમે અબળાતણી,પ્રીત મનમાં ધરી, રંગ ભરી રમતાં થયું રે વોહાણું;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામી, ઉરપર લીધો, સાસુ નણંદનું ટાળ્યું રે મેહાણું. ૩

પદ ૪૨ મું.

સેજ સમારુ શોભંતી, શોભંતા સજુ શણગાર રે;
હાવભાવ કરી રીઝવું, કરતાં સંગે વેહાર રે. ૧
નેણ ભરી ભરી વદન નેહાળું, સુરત સમે શામલીયો રે;
અધક્ષણ અલગો ન કરુ ઉરથી, પ્રેમ ધરી પાતલીયો રે. ૨
હું સોહાગણ સહિયરમાં થાઉં, વહાલાને વશ કરતાં રે;
ભણે નરસૈંયો નરસૈં થઈને, હરીજન મહેલ્યાં લવતાં રે. ૩

પદ ૪૩ મું.

સેજડીનો શણગાર શામળીયો, અળવે આલિંગન હું આલું,
રમતે પ્રેમ ધરી પધરાવું; સેજ સુરંગીએ મહાણું, સેજ૦ ૧
વાહાલાજી વણ વ્યાકુળ થાઉં, ક્ષણ ક્ષણ અત્યે ના રેવાઉં,
સેજડીએ સુંદરવર લાવું, ધસમસતી જોવા જાઉં. સેજ૦ ૨
મોતીયે ચોક પુરાવું મંદિર માંહે, હરખી હું મંગળ ગાઉં,
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખ દીઠે, ફૂલી અંગે ન માઉં. સેજ૦ ૩

---

* મૂળમા પાઠ "ગોરસગતુ" છે

પદ ૪૪ મું.

છેડલો ન તાણ મ્હારા છાલનો, છેલપણું મેલ મ્હારા વહાલા. છેડલો૦ ટેક.
અમારે આહીરડા નાર પીંઢારી, ને તુંને લોક ક્હાવે વ્યભિચારી;
પરનારીનો પાલવ તાણ્યો, તો કાહાંનો બ્રહ્મચારી. છેડલો૦ ૧
સુરીજન મુનીજન કૌતક જોયે, તુને નિરખતાં મન મોહે;
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી ભલે મળીયો, તજ સમો નહી બીજો કોયે. છેડલો૦ ૨

પદ ૪૫ મું.

આવડો શો આસકો* રે, બાઇ તારે શામળિયા સાથે;
કાંઇએક એને અક્ષત મેલ્યા, મંત્ર ભણી માથે રે. બાઇ૦
જમનાજીમાં ઘડુલો ભેળાવે, મસ્તકપર મેલાવે રે;
ઉંચા કરાડા ચઢતા ઉતરતાં, વાહલો બળ કરી આંવડી ઝલાવે રે. બાઇ૦
ગાય દોહી ગાગર ભરાવે, ઘર લગી સાથે તેડે રે;
વૃંદાવનને મારગ જાતાં, ક્હાન પડ્યો બાઈ કેડે રે. બાઇ૦
વાહલો ઘેર આવીને માથુ હોરાવે, લાંબી વેણુ ગુંથાવે રે;
સેંથામાંહે સિંદૂર ભરાવે, લીલવટ ટીલડી સોહાવે રે. બાઇ૦
એક સમે મારા ખોળા ઉપર, મસ્તક હેઇને પોઢે રે;
પહેર્યાંનો પિતાંબર મારો, તેનો પાલવ સાહીને ઓઢે રે. બાઇ૦
નાનું સરખું રમકડુ કીધુ, નાહના નાચ નચાવે રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી નાનકડો, વણ તેડ્યો ઘેર આવે રે. બાઇ૦

પદ ૪૬ મું.

આવની સુંદર શ્યામળા, તારી આંખલડી અણીઆળી રે;
શેરડીએ સામો મળ્યો, હું તો મુખડુ જોઉં વાળી વાળી રે. ૧
પાંચ પટાનો મારો ઘાઘરો, ને ઉપર પીળી સાડી રે;
ચિત ચોર્યું ચાળા કરી, મુને પ્રેમને ફંદે પાડી રે. ૨
કાળા કમખાની મ્હારી કાંચળી, ને ઉપર ફરતા બખીઆ રે;
વૃંદા તે વનમાંહે હરિ મળ્યા, મારા પુરવજન્મના લખીયા રે.† ૩

* આસંગો=પ્રીતિથી કોઇની પૂંઠે પડવું. મૂળમાં 'આસકો' છે, તે 'આસગો'ને બદલે જ-અશુદ્ધ છે † પાઠ "મારા પુરવ જનમના રસીયા રે".

પદ ૪૦ મું-રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

ઉરનું ભુષણ અલગું ન કરૂ, મહારો પ્રાણ આધા
મંદિરમાં આવે મલપંતો, નહાનડીયો નંદકુમા
ગોરસ ગમતું* મહારા પીયુને, માંખણ મુખમાં મહેલ્
સરવસ વારી વારણે, હું માંહે સાકર લેઉ
સકળ શણગાર કરીને અંગે, વહાલા સાથે વિલસ
નરસૈંયાચો સ્વામી સેજડીયે, ભુજ ભલે ભીડી રેહે

પદ ૪૧ મું-પ્રભાત.

સાંભળ સખી, આજની વાતડી, માઝમ રાતડી હુંરે
મેં જાણું પીઉજી, મંદિરે આવિયા, લઇ આલિંગન કંઠ
મહારો જો ઉતારો નેહે, ન દેખું તમને, ટલવલું ને અંગે તા
દીન જાણી કરી, સેજ આવ્યા હરી, વળતાં વિલસતાં મેહ
અમે અબલાતણી, પ્રીત મનમાં ધરી, રગ ભરી રમતાં થયુંરે
નરસૈંયાચ્યા સ્વામી, ઉરપર લીધો, સાસુ નણંદનું ટાળ્યું રે

પદ ૪૨ મું.

સેજ સમારુ શોભંતી, શોભંતા સજુ શણગાર
હાવભાવ કરી રીઝવું, કરતાં સંગે વેહાર
નેણ ભરી ભરી વદન નેહાલું, સુરત સમે શામલીયો
અધક્ષણ અલગો ન કરુ ઉરથી, પ્રેમ ધરી પાતલીયો
હું સોહાગણ સહિયરમાં થાઉં, વહાલાને વશ કરતા
ભણે નરસૈંયો નરલે થઇને, હરીજન મહેલ્યાં લવતા

પદ ૪૩ મું.

સેજડીનો શણગાર શામળીયો, અળવે આલિંગન હું આ
રમતે પ્રેમ ધરી પધરાવું; સેજ સુરંગીએ મહા
વાહાલાજી વણ વ્યાકુળ થાઉં, ક્ષણ ક્ષણ મત્યે ના રેવા
સેજડીએ સુંદરવર લાવુ, ધસમસતી જોવા જા
મોતીયે ચોક પુરાવું મંદિર માંહે, હરખી હું મંગળ ગા
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખ દીઠે, ફૂલી અંગે ન મા

* મૂળમાં પાઠ "ગોરસમતુ" છે.

પદ ૪૪ મું.

છેડલો ન તાણુ મહારા છાલનો, છેલપણું મેલ મહારા વહાલા. છેડલો૦ ટેક.
અમોરે આહીરડા નાર પીંડારી, ને તુંને લોક કહાવે વ્યભિચારી;
પરનારીનો પાલવ તાણ્યો, તો કાહાંનો બ્રહ્મચારી. છેડલો૦ ૧
સુરીજન મુનીજન કૌતક જોયે, તુને નિરખતાં મન મોહિ;
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી ભલે મળીયો, તજ સમો નહી બીજો કોયે. છેડલો૦ ૨

પદ ૪૫ મું.

આવડો શો આસકો* રે, બાઇ તારે શામળિયા સાથે;
કાંઇએક એને અક્ષત મેલ્યા, મંત્ર ભણી માથે રે. બાઇ૦
જમનાજીમાં ઘડુલો ભેળાવે, મસ્તકપર મેલાવે રે;
ઉંચા કરાડા ચઢતા ઉતરતાં, વાહુલો બાળ કરી આંવડી ઝલાવે રે. બાઇ૦
ગાય દોહી ગાગર ભરાવે, ઘર લગી સાથે તેડે રે;
વૃદાવનને મારગ જાતાં, કહાન પડ્યો બાઈ કેડે રે. બાઇ૦
વાહુલો ઘેર આવીને માથુ હોરાવે, લાંબી વેણુ ગુંથાવે રે;
સેંથામાહે સિંદૂર ભરાવે, લીલવટ ટીલડી સોહાવે રે. બાઇ૦
એક સમે મારા ખોળા ઉપર, મસ્તક દેઇને પોઢે રે,
પહેર્યાનો પિતાબર મારો, તેનો પાલવ સાહીને ઓઢે રે. બાઇ૦
નાનું સરખું રમકડુ કીધુ, નાહના નાચ નચાવે રે,
નરસૈંયાનો સ્વામી નાનકડો, વણુ તેડ્યો ઘેર આવે રે. બાઇ૦

પદ ૪૬ મું.

આવની સુંદર શ્યામળા, તારી આંખલડી અણીઆળી રે;
શેરડીએ સામો મળ્યો, હું તો મુખડું જોઉં વાળી વાળી રે. ૧
પાંચ પટાનો મારો ઘાઘરો, ને ઉપર પીળી સાડી રે;
ચિત ચોર્યું ચાળા કરી, મુને પ્રેમને ફંદે પાડી રે. ૨
કાળા કમખાની મહારી કાચળી, ને ઉપર ફરતા બખીઆ રે;
વૃદા તે વનમાંહે હરિ મળ્યા, મારા પુરવજન્મના લખીયા રે.† ૩

* આસગો=પ્રીતિથી કોઇની પૂંઠે પડવું. મૂળમા 'આસકો' છે, તે 'આસગા'ને બદલે જ—અશુદ્ધ છે † પાઠ "મારા પુરવ જનમના રસીયા રે"

રાતા રેશમની મારી ઓઢણી, અને વચવચ ધોળો ધાગો રે,
સાસરીયાં રે મને શું કરે, મનમોહનશું રંગ લાગો રે ૪
ઝાંઝરીઆં રે ઝમકે ઘણું, ને વીછીઅડા ઘુઘ વાજે રે,
નહકુંવર નિરખે ઘયો તેહ્‌ને, અતકરણ મારા દાઝે રે ૫
સકલ જળ જમુનાં રે ગાગેર ભરે, સામો આવી આવી આખડે રે,
નરસૈંયાચોગી આવી ઠરી મહારી, ચોળીની કસ છોડે રે ૬
ગાુરાં ગયા, કાંઈ અમને આરે મૂકી રે
સાભળ સખી, આજનામી વિના, માહારી સુંદર દેહેલી સુપી રે ૭
મેં જાણું પીઉજી, મદિરે આ પદ ૪૭ સું.
મહારો જો ઉતારો નેહે, ન દેખું તમને,
દીન જાણી કરી, સેજ આવ્યા હરી, વળતાં [illegible] અ વે૦
[illegible]પણલાતણી, પ્રીત મનમા ધરી, રગ ભરી રમે [illegible]
[illegible]કુળથી [illegible] સ્વામી ઉરપર લીધો, સાસુ નણદનું ટાળ્યું રે મેહું [illegible] આવો
[illegible]રસૈંયાના

પદ ૪૨ મુ.

આવો હરિ ભલેને રે પધાર્યા, તમે સકળ સજ્યું શણગાર રે, આવો
પૂજી અર્ચી દડવત કીજે, તારી સેવા [illegible] રે, ૧
હમથી સીજે તેવાં કામે રે, માવો૦
મેહુલો મેહુલો મરડની વાણી, તમે રાધિકાને કીધી રાણી
સોળસે અષ્ટમે તે પટરાણી ૨
બેહુ મળીને કીધો લટકો, ૧
જોયો જોયો શ્યામાજીનો મચકો, ભાગ્યો ભચકો [illegible] ૨
ત્યા તો નરસિંહ [illegible] ૩
[illegible] ૪
પદ ૪૮ મું.
ચાલી આવ્યો તો અમારે [illegible] ૫
આવ્યા સુંદર સુખને ભામણે, આપણ સાઇડા લીજે બેહુ [illegible]
પાય લાગુ વાહાલા લળી લળી, પૂરો મનસા મજના
સેજ સમારુ મારી સોહામણી, તનમન ઉપ[illegible]
મોતીએ ચોક પૂરાઉ, કૃષ્ણ મલામણ [illegible] રે ૧
ભણે નરસૈંયો વાધ્યો ઉછલાસ,

પદ ૪૯ મું.

મરકલડો કરી મોહન મ્હારો, મને મોહ પમાડી રે;
ભણે નરસૈંયો મુખડું જોતાં, મેં ન જવાયે છાંડી રે. ૩

પદ ૫૦ મું.

મહાલેરે મંદિરમાંહે મોહન, દૂધ દહીં દારણમાં લેલે;
રાવ કરંતા લાડકડો રુડો, બાલક થૈ બેશે ગોળે. મા૦ ૧
જશોદા નંદન કાનુડોરે, ગોવાળા માંહે ગાજે;
જો ક્ષણ અલગો રહીએ એથી, આવી ભેટે માઝમ રાતે. મા૦ ૨
દીકા પાખે ક્ષણ નવ ચાલે, આઠે પહોર રહે હૈયે;
નરસૈંયાચો સ્વામી દીકાપાખે, મનનીવાત તે કેમ કહીએ. મા૦ ૩

પદ ૫૧ મું.–રાગ પ્રભાત.

મ્હારે ઘેરઆવેતો હુને મ બોલાવીશ, સાસુડી છે સરડી મ્હારી રે;
જણ જણ આગળ જુઠું બોલે, વાત કહે છે વધારી રે. મ્હારે૦ ૧
જેઠ જેઠાણીયે છીદ્રવું બાળ્યું, સાસરડાનું સુખ ટાળ્યું રે;
દેયરીઓ હુને અણઘટ બોલે, વહુવર એહવાતણ રોળ્યું રે.* મ્હારે૦ ૨
તિચકારી નણદી પલપલ પૂછે, પેલા કાનનું શું કાજ રે;†
અણ તેડાવે આવે છે અમ ઘેર, નિર્લજને નહિ લાજ રે. મ્હારે૦ ૩
ઠામ ઠામથી ઇમ સહુ ઠપકાવે, એકલડી ઓશીયાલી રે;
વહુવર માટે સાંખી રહીએ, વેણ જન જન કુથારી રે.‡ મ્હારે૦ ૪
રીસાવ્યાં અમો પીહેરે જાશું,§ નિર્લજ નાર કહેવાશું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને કહેશું, જઈ અમરાપુર રહેશું રે.‖ મ્હારે૦ ૫

પદ ૫૨ મું.–રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

મહાલ્યો રે મેમાન થઈને, નરખે થઇ અનુભવતાં રે;
દુરીજન કેરુ કાંઇ નવ ચાલે, હીંડા સઘળાં લવતાં રે. મ૦ ૧
પ્રીત બંધાણી પુરણ પ્રેમે, સાચે સાચો મળિયો રે;
આંગણડે હું ઉભી હુતી, આવી અઢળક ઢળીઓ રે. મ૦ ૨

* પા૦ "નણદ દેયરીઓ નમી ન બોલે, મારુ એવાતણ એમ રોળુ રે." † પા૦ "નસ ગોરી ને નગોદીયું કેહે છે, આવે કાહનડ શું કાજ રે." ‡ કુંવાડી. § પા૦ "લાજ તજી પિહેરડે બશુ" ‖ પા૦ "નરસૈંયાનો સ્વામી આણે આવે તો, સાસરડે સમાશું રે."

સોળ શણુગાર સજ્યા મેં અંગે, નીલી પટોળી સોહાતી રે;
ભણે નરસૈંયો સન્મુખ આવી, વહાલાનું મુખ જોતી રે. મ૦ ૩

પદ ૫૩ મું–રાગ માલકાલેરો–ગોડી.

મલપંતી મહાલું મહારા પીઉશું, ક્ષણું અળગો નવ થાયે રે;
જે જાણે તે કહેરે સુજને, વહાલો ઉરપે ન ધરાયે રે. મ૦ ૧
મહારું મન મોહ્યું મોહનશું, અવર ન લાગે મીઠું રે;
શામલિયાશું રંગ ભરી રમતાં, કુટુંબ સહુ સહજ રુઠું રે. મ૦ ૨
જો રુઠાં તો રુઠજો મહારે, નંદકુંવરશું કામ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી નિત્યે ઘેર આવે, પોહુચે હૈયે હામ રે. મ૦ ૩

પદ ૫૪ મું.–રાગ માલકાલેરો–ગોડી.

દૈઇશ જો આળ તો દેશું ગાળ, કહોની કહાનજી એ કયાંની ચાલ,
વણ બોલાવ્યો વણ ચલાવ્યો, ધાઈ ધાઈ ચુંબન દેરે ગાલ. ૧
દહીંઆં મહીંઆં વેચી તેજી, હું દીકડે મારગ જાઉં રે;
ધાએ અસુરુ ને સૂર ચઢે માથે, ફુલડાં જિમ કરમાઉં રે. ૨
ઘેર બેઠાં કર કંસને ન આપું, અંગ કહેને નવ દાખું રે;
કરશું રાવ જસોદા આગળ, તમારા કુંવરનું શું દાણમાં દાપું રે. ૩
હું ગુજર સેપાળાની ધેયડી, મહારું નામ ધનાઈ રે;
* * * * * * * ૪
અમોએ જાત આહીરડા, જહાં ખાઉં ત્યાં લેહું હાથ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી હવે મેલો, જાએ અમારો સહીઅર સાથ રે. ૫

પદ ૫૫ મું.

મનનો મનોરથ મોહનીએ જાણી, આંગણડે હરિ આવ્યો રે;
ગો ઉઠી આનંદે વહાલો, મંદિર માંહે પધરાવ્યો રે. ૧
વહાલા તેરું વદન નેહાળી, ફુલી અંગે ન માઉં રે;
સ્દીયા સરસો બીડી વહાલો, બામણુડે હું જાઉં રે. ૨
વહાલો વહાલો અતિ છે વહાલો, ઉરપર રાખી રહિયે રે;
ભણે નરસૈંયો શામલિયાને, ભાવેશું ભોગવિયે રે. ૩

પદ ૫૬ મું.

નયણાંઘોળીશા માટે અમ દેખી, અમ દેખીરે પરાણે પ્રીત ન હોય,*
એ કારણ મન માન્યું, તે જાણેજ વિરલો કોય રે. નયણાં૦ ૧
મારગડે મા વળગીશ વિઠ્ઠલ, મારગે લાગે વાર;
દોહેલા દુરીજન લોકલડાં રે, દોહેલી લોકાચાર રે. નયણાં૦ ૨
છાની કહું એક વાતલડી રે, સાંભળ દેવ દયાળ;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તુજને, હાવે ભેટતા શાની વાર રે. નયણાં૦ ૩

પદ ૫૭ મું.

નયણાં ન રહેરે વાર્યાં, વેરણ વિષયાનાં ધારાં;
હરિ અવિલોકનત કરે, ઈતર ઉન્મદ ઉણારાં રે. નયણાં૦ ૧
પ્રેમ પ્રઘલ રસ પીવાનેરે, સન્મુખ શણગાર્યાં,
શ્યામા સંગ રંગ અતિ રાતા, મોહ બાણ માર્યા રે. નયણાં૦ ૨
પર રામાશું પ્રીત કરેવા, છે મમ કર્મ ભારા;
નરસૈંયાચો સ્વામી નવ્ય નિરખો, તેણે ભૂતલ ભવ્ય હારા રે. નયણાં૦ ૩

પદ ૫૮ મું.

નયણાં નેહ રસ મચ્યાં મહારાં, વાહલાજીનું મુખ જોતાં;
મોહી રહી મરકલડે મોહન, વાત સાલે કરતાં રે. નયણાં૦ ૧
જેમ જેમ વહાલો વેણ વજાડે, ફૂલી રહી મન મોહે;
મંદિર જાવા મન નહીં જાણું, ભીડુ રુદયા માંહે રે. નયણાં૦ ૨
સાન કરી વહાલો સામું જોયે, રહી હું નયણાં †મેલી;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર રાખ્યું, મનની લજ્યા મેલી‡ રે. નયણાં૦ ૩

પદ ૫૯ મું.

નહિ આપુંરે નંદાજીના લાલરે, મહિડાં મારાં રે;
હાંરે તમે વળગો મા વિઠ્ઠલરાય, હમે નહિ તારાં રે. ટેક
વહાલો મારો ઉભો છે જમના તીરરે, નેણ બાણ માર્યાં રે;
આવી વાગ્યાં છે રુદેયા મોઝાર, તે મને સાલ્યાં રે. નહિ૦
કાહાના કાંકરડી ના મારરે, માટ મારી ફુટશે રે;
ફુટે ફુટે નંદાજીના લાલ, મહી મારું ઢળશે રે. નહિ૦

* અમ=અમને અમ=એમ † મેલી=મેળવી ‡ છોડી દેવી, તજી દેવી

વહાલે મારે મારી છે અવળી દોટરે, ઉતારીને લીધાં રે;
લીધાં મહી તે* નંદાજીના લાલ, ઉતારીને પીધાં રે. નહિ૦
એમ જિત્યા જાદવરાયરે, ગોપીકા હારી રે;
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો નાથ, બાલો બ્રહ્મચારી રે. નહિ૦

પદ ૬૦ મું.

ના આવે, ના આવે રે, નાથજી ના આવે,
એને મથુરામાં મળી મોહીની નારરે, ગોકુળ કેમ ભાવે, નાથજી૦
મથુરામાં છે સાલ દુશાળા, ને નાના વિધના વાગા રે;
ગોકુળ મેલી નાસી ગયા, કાળી કામળ ઓઢતા ભાગા; નાથજી૦
આગળ હુતા ગોવાળીયા, ને થયા મથુરાના રાય રે,
કહો બાઈ ગોકુળ કેમ ગમે, એને નિત્ત ઉઠી દોહવી પડે ગાય; નાથજી૦
કસરાયની દાસી કુબજા, ખુધી ને વળી ખોડી રે;
કાળો કાહનો કાળી કુબજા, સરખી મલી છે જોડી રે; નાથજી૦
વૃંદાવનની કુંજગલીમાં, હમને રમાડ્યાં રાસ રે;
નરસૈંયાના સ્વામી હમને, કરી ગયા છે નિરાશ રે; નાથજી૦

પદ ૬૧ મું–રાગ માલકાલેરો–ગોડી.

નહિ જાઉં જળ જમુના પાણી, મારગડે માહારો નાથ મળ્યો;
હું આશંકી અળગી રહું તો, આવી અંગો અંગે ભળ્યો. ૧
માન કરે દેહી પરવશ થાયે, મૂકાવે વહાલો માનની લાજ,
અંગોઅંગે અનંગ ઉલટ્યો, મુકાવે વહાલો ઘરનાં કાજ. ૨
જોતી નેણ તૃસ ન થાયે, છાનો વાહે વહાલો છમકલડો,
ભણે નરસૈંયો વહાલો આ ઉપર, મહાલે જસોદાનંદ લાડકડો. ૩

પદ ૬૨ મું.

નહિ પાઉં પાણી રે, જાઓ હરિ નહિ પાઉં પાણી;
અમને તો અણુગમતાં કીધાં, દીધી કુબજા પટરાણી રે, જાઓ હરિ૦
અમને દેખી હરિ આંખ મીંચો છો,
તે શો રે રોષ મનમાં આણી; જાઓ હરિ૦

* પાઠ "લીધા લીધા"

અણગમતીનું હરિ નામ શીદ લીધુ,
દીધી મનગમતી રાણી રે; જાઓ હરિ૦
પહેલાં હમને લાડ લડાવ્યાં,
ગમે નહિ પીવા પાણી રે; જાઓ હરિ૦
નરસૈંયાચા સ્વામી સગ વઢીયે,
તે શેને અહીં મનમા આણી રે, જાઓ હરિ૦

પદ ૬૩ મું.

નામ ન જાણું પણ છે કાળો,
ઓ જાયે, ઓ જાયે, કોઇ પાછો વાળો, નામ૦ ૧
છેલપણે છમકલો વહાલો, શામળીયે સાઇડુ લીધુ રે,
મારગમા વાસલડી વાહતાં, ચિત હરીને લીધુ રે.* નામ૦ ૨
આલગિંન આપ્યુ વહાલા અલવે,નાથ મન માન્યું તમશુ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી આપણ રમિયે, અતર ટાળો અમશુ રે. નામ૦ ૩

પદ ૬૪ મુ.-રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

ના, ના, રે હરિ મારે ના, ના, રે,
ઘેલી દાણ ઊમે ને બીજા મહીડા ખા રે. ના, ના, રે૦
નજર પડ્યા હરિ ના જોઇયે,
ઘર મેલી ઘેલા થઈએ રે, ના, ના, રે૦
એક કહે તમે શાને બીઓ છો,
આપણા મહીડા હરિ નવ લેશે રે, ના, ના, રે૦
જો હરિ આપણા મહીડા લેશે,
રાવ જશોદાને જઈ કહેશે રે, ના, ના, રે૦
મસ્તકથી રે મારી મટુકી રે લીધી,
મુને મારગ જાવા ના દીધી રે, ના, ના, રે૦
ભલે મળ્યો મેહેતા નરસિંહનો સ્વામી,
અહીં લૂટી ગોપી પ્રસન્ન કીધી રે, ના, ના, રે૦

---

* પા૦ 'ચિત્ત હરિને લીધુ બાઇરે.' એમજ ત્રીજી કડીના બીજા પાદમા પણ બાઇ ૧૦૬ છેવટે છે

પદ ૬૫ મું–રાગ આશાવરી.

નેહેનેહ્યુ મેળવતાં બહેની, મારગડે હું મોહી રે;
કેમ જાઉં શામળિયે લોભી રહી, હું સુખડું જોઈ રે. ૧
મરકલડો કરી મોહન હસીયો, વસીયો રુદીયા માંહે રે;
દુરીજન કેરી લાજ ન આણું, વહાલો આવે મંદીર માંહે રે. ૨
દુધ કઢીને આગળ મેહેલું, માંહે શાકર સરશુ રે,
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી આરોગે, વહાલે વળતો વિલશુ રે. ૩

પદ ૬૬ મું.

તન મન ઉપરે વારુ,
મનગમતો રથ સારુ, મહારી બાઇ રે. તન૦ ૧
સકળ શણગાર સોહાવે મહારો વહાલો, નયણે નેહ ઝડ લાગે,
શામલીયાસું પ્રેમ ધરીને, મદિરિયે મેહેના બાણ વાગે રે,* તન૦ ૨
અવસર આવે આલિંગન આપુ, મેહ વચન સુખ ભાખી,
નરસૈંયાચો સ્વામી કંઠે વિલાગી, મધુ મધુ અમૃતરસ ચાખી રે. તન૦ ૩

પદ ૬૭ મું.

તમો મરકલડો કરી શું જોયું, તમારી વાત મેં જાણી રે,
મન માન્યાવિના મારા વહાલા, પ્રીત ન હોય પાયે પાણી રે. ૧
વહાલા આઘા આંઘેરા આવો છો, માણો છો એહને સારું રે,
નાના ભાવ કરી અમે દેખિ, વાહી કહેની નવ જાઉં રે ૨
* * * * *
એહિ નિમેશે આ પાલવ તાણ્યો, તે છમકલડા શા વાળો રે ૩
અમો સુંદરી કાય નિમિષ ન આવું, જ્યો કરો ક્રોડ ઉપાયે રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી સુખ દીઠે, દેહી પરવશ થાયે રે ૪

પદ ૬૮ મું.

તે મહારી શોક દેખાડરે સજની, જેણે મહારા વહાલાજી શું કામણુ કીધું, તે૦ મ૦ ૧
આજ લગી પીયુ મહારે વશ હુતો, જેમ કહેતી તેમ કરતો,
આનંદ ઉવેખ્યાં અળગા જણાએ, મંદિર ન પેખ્યો વલતો રે; સે૦ તે૦ ૨
જે નારી શશી શાલ શોકયનુ, તે સગમ સુખ નોહે,
નરસૈંયાના સ્વામીની કિયા વિના, રસ અનુભવ કેમ હોયે રે, સ૦ તે૦ ૩

* પા૦ "આદરે પીયુજી મદાયે ર તન૦" † શિર.

પદ ૬૯ મું.–રાગ આશાવરી.

હુંદિયા સરસો શામળિયો, તે ક્ષણું અળગો ન કીજે રે,
નિશદિન આવે મંદિર માંહે, તન મન ધન વારીજે રે. ૧
મુખડું જોતાં હું અંગે ફુલી, આનંદ ઊર આણું રે;
શું કરે સાસુડી મુને, મ્હારો મોહન માણું રે. ૨
મારુ મન મોહ્યું શામળિયે, અવર કોય ચિત્તે ન ભાવે રે;
ભણે નરસૈંયો વહાલો વિલશું, મ્હેતાપ સમાવે રે. ૩

પદ ૭૦ મું.–રાગ આશાવરી.

શ્યાં શ્યાં સુખ કહું શામળિયાનાં, નાના લાડ લડાવે રે;
એકલડો આવે એકાંતે, માહરે ઊર સોહાવે રે ૧
હાસ્ય કરીને માહરે વહાલે, કંઠ બાહુડી ઘાલી રે;
હું દરપણ લઈ શામળિયાનું, નિરખું વદન નેહાલી રે. ૨
વાત કરંતાં વહાલા સાથે, ઉલટ્યો પ્રેમ ન માયે રે;
નિશદિન મહારા સુંદરવરને, રાખું રુદીયા માંહે રે. ૩
જે જે મનોરથ મહારા મનના, તે વહાલા સાથે કરશું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રસપૂરણ, રસ માંહે રીઝવશું રે. ૪

પદ ૭૧ મું.–રાગ આશાવરી.

સાઈડાં શી પેરે લીજે મારી સજની, એ નાવલીયો નાહનો રે;
બેઠો બાળક બોલ ચઢાવે, શી પેરે રાખું છાનો રે. સા૦ ૧
વેશ ચઢી વિચિક્ષણ બોલે, નર નારી નહીં જોડ રે;
વિધાતાએ શું સરજ્યડ્યુ, કલયુગમા કજોડ રે. સા૦ ૨
આ ભવનુ ઊધાર થયું તે તો, લક્ષ્મીવરનું લેણુ રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી સેવા વણ, સંસાર સુખ કેમ માણું* રે. સા૦ ૩

પદ ૭૨ મું.–રાગ આશાવરી.

હરખે હીંડુ મંદિર માંહે, ભુષણ અંગે સોહાવું રે,
નલવટ ટીલડી નેણ સોહાવુ, મોતીયે ચોક પુરાવુ રે. હ૦ ૧
નિલાંબર અંગે ઓપતુ, પાયે નેપુરનો ઝમકાર રે,
કર કંકણ આંઝરીયાં ઝમકે, ઉરપર લટકે હાર રે. હ૦ ૨

* ભોગવું

ચાંપાવરણી ચોળી સુંદર, માંહિ ભાત ભરાવી રે,
શામળિયાશું સાંઇડું લેવા, રમઝમ કરતી આવી રે. હ૦ ૩
આનંદે મેં ઉરપર લીધો, ભીડ્યો રુદેયા માંહિ રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, ધન સોહાગી થાયે રે હ૦ ૪

પદ ૭૩ મું.—રાગ આશાવરી.

લોચન એનાં જોવા સરખાં, નિત નિત જોવા જઇએ રે;
જો આવીને આળ કરે તો, મનમાં જાણી રહીએ રે. ૧
પ્રગટ ન કીજે પીઉનો અનુભવ, મનમાં ફૂલી રહીએ રે,
એકાંતે આલિંગન આપી, ક્ષણું અલગો નવ કરીએ રે. ૨
સથરુ દહિ ઞામીસું દેખી, એકલડાં લઇ જઇએ રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી આરોગે, તેહે અમીરસ ભરીએ રે. ૩

પદ ૭૪ મું.

જો ઘેર આવે એકલડો,
વહાલ ધરી વહાલો વિલસું, યશોદાનંદન લાડકડો જો૦
પ્રેમ ધરી વહાલો ઉરપરે રાખુ, સુરત સમે વહાલો રંગે રમતો,
સેજડીયે શામળિયો શોહે, મોહન મ્હારે મન્ય ગમતો. જો૦
દુરીજન લોક તે અડલક બોલે, તે તો મનમા નવ આણું,
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખસાગરમાં, રંગભરી રયણી હું માણું. જો૦

પદ ૭૫ મું.

જે જે મનોરથ હુતા મનમાં, પુર્યા પાતળીયે ભાવી રે,*
અલવેસુ આલિંગન લેતા, સેજડીએ રમતાં ભાવી રે.† સજની૦ ૧
સનમુખ થઇને સાઇડુ લીધું, દીધુ અધુરરસ પાન રે,
ઉર ઉપર હું ધરીને રહીરે, કઠ કોરીલો કાહન રે. સજની૦ ૨
સહીયર માહે સમોતી કીધી, પ્રેમધરી બોલાવી રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, રમતા રઠ ન લાવી રે. સજની૦ ૩

પદ ૭૬ મું.

ભાવેરે ભજતાં મારો વહાલો, રંગ રેલ રસ વાધ્યોરે;
કઠ વિલાગી ક્હાનજીને, અધુર અમૃત રસ આપ્યોરે. ભા૦ ૧

---

* ભાવી=પૂર્ણ કરનાર. † ભાવતુ=ગમતુ, આનંદ પામતુ, તેની નારી, ભવિ, 'ભાવી'

ભુજ બળ ભીડી ભાવ ધરીને, અલવે આલિંગન આપીરે;
સંગમ રમતાં શામળિયાને, સરવસ રહી હું સાંપીરે. ભા૦ ૨
કદ્રપ કોટ સરીસો સુંદર, દીસતો નાનડીયોરે;
ભણે નરસૈંયો પ્રેમી પ્રાણ, બલીયા માંહે બલીયોરે. ભા૦ ૩

પદ ૭૭ મું-રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

જાવા દે જમના પીયુ પાણી ભરવા, આલીગારા નંદકુમાર,
છેડલે મ વળગીશ છેલ છબીલા, દુરીજન લોકડાં કરે વિચાર.* ૧
કહાન એકલડા મળજો વૃંદાવન, તે વારે કરીશ હું ઉરહાર;
હમણાં મેહલો મદ ભર્યા મોહન, આપણુ મળશું ઝાઝીવાર. ૨
મુખ જોતાં વિઠુલ શું વદતાં, વનિતા વિસરાં અંગ વહેવાર;
નરસૈયાચા સ્વામી તમો અમારા, લોભી લોચનના શણગાર ૩

પદ ૭૮ મું.-રાગ આશાવરી.

મનમાન્યું શામળિયા સાથે, વશ કીધા નેણની શાને રે;
બોલ્યું ન ગમે બીજા કોઈનું, કામણ કીધલાં કહાને રે. મન૦ ૧
ઘાટરવાલે જમ મૃગ વેધાયે, ગાયન સાંભલી કાને રે;
તમ વેધાઈ રહુરે મન મહારુ, શામળિયાના ગાને રે. મન૦ ૨
જે જે રાગ જેહને હાયે વહાલો, તે રીઝે તેણે તાને રે;
નરસૈંયો રસ મન ભીંજે, હરિરસ અમૃત પાને રે. મન૦ ૩

પદ ૭૯ મું-કેદારો.

જવા દેની જાદવ, મેલ મારો પાલવ, મોડીશ ના મારુ અંગ દુઃખે;
ભીડ ના ભૂધરા, રાખડી તૂટશે, ચોળી કચુઆકેરા બધ છૂટશે. જવા૦
હમોરે આહીરડાં, અમીરસ ન ભરીયાં, પીંડારાના છાશની છાક લાગે;
જાણતા પુરષને, પૂછરે ગોવાળિયા, હીંદોલે ચઢ્યું તે હાથ નહિ જ લાગે. જવા૦
ઓછા માણુસની, પ્રીત કરતાં, આ આહીરડીને શરમ લાગે;
નરસૈંયાના સ્વામીની, સંગે રમતાં, નીચ સગત જોની લાજ લાગે. જવા૦

પદ ૮૦ મું.

ધન ધનરે શામલિયા વહાલા, તેં તો પુર્યા મનનાં કોડ રે;
સૈયર સઘળી દેખતાં હું, હીંડું મોડામોડ રે. ૧

* પાઠ "કાગ્યુ છ લોકાચાર."

પ્રગટ થઇ ઘેર આવિયો તે, સઘળે વાત જાણાણી રે,
મારો મોહન મળતાં હું તો, થઇ છુ સફરાણી રે. ૨
મોતીયે ચોક પુરાવી મંદિર, કુકુમરોલ કરાવુ રે.
જે રુચે તે શામળિયાને; તે તે ભોજન નિપાવું રે ૩
જીવન જમતાં દેખીને ફુલી, સથરુ દહીં હું લાવુ રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી પુરણ પ્રીતે, માન તજીને મહલાવું રે. ૪

પદ ૮૧ મું.

ધરણીધર શું લાગ્યું મ્હારુ ધ્યાન રે;
મહીડુ વિસરી ગયું લો કોઇ કહાન રે. ૧
ચાલી ચાલી ગોવાળણી, ગઈ નગર મોઝારરે,
મટુકીમા બેઠા શ્રી દેવમોરાર રે. ૨
લોક કહે ગોવાલણી ઘેલી થઇ રે,
વેચે છે કાહન, આને માથે છે મહી રે. ૩
નરસૈંયાચો સ્વામી ભેટશું ધીર રે;
આપ સરીખડી વહાલે કીધી આહીર રે. ૪

પદ ૮૨ મું.

ધન ધન દહાડો આજનો, મહારો મોહનજી મદિર આવ્યો રે,
મુક્તાથાલ ભરીને અહેની, વહાલાને વધાવ્યો રે ૧
ઉલટ અગે ન માયે મહારે, જેમ જેમ વદન નેહાળુ રે,
રુદેયા સરસો ભીડીભીડી, ઉરથી અતર ટાળુ રે. ૨
સોવ્રણ પાટ ઢલાવી વહાલો, ત્યા લઇ હું બેસારુ રે,
ભણે નરસૈંયો ભાવતા ભોજન, કહાનજીને કરાવુ રે. ૩

પદ ૮૩ મું.

ધન ધનરે ધેન સઘાથે, શામળિયો શોભતો રે,
વનમાળા વન વાટ બીરાજે, વેણુ મધુરો વહતો રે. ૧
નાદ સુણીને શામા મવે, ઘેર ઘેરથી ધાઇ રે,
વદન સુકુમળ સુદર દેખી, ફુલી અગ ન માઇ રે. ૨
આગણુડા શણગાર્યાં શેરી, પ્રાણજીવન ઘેર આવે રે,
પ્રેમ કરીને રુદેયા ભીડે, મેહુતાપ સમાવે રે. ૩

મોતીયે ચોક પુરીને, કુંકુમ છડા દેવરાવું રે;
મનગમતો હું મચકો કરીને, વહાલાજીને વહાલ જણાવું રે. ૪
નાના વિધનાં ભોજન ભાવે, વહાલાજીને સરાવું રે;
ભણે નરસૈયો ધન ધન જોબન, મારે ઉર સોહાવું રે. ૫

પદ ૮૪ સું.

ધન ધનરે ગોકુલની નારી, શામળિયા સંગ માણે રે;
વદન નેહાળી વહાલા કેરુ, અળવે ઉરપર આણે રે. ૧
સથરુ દહી પરિમલ સંઘાતે, માખણ શાકર નાંખ્યું રે;
મહારો વહાલો મુખમાં મહેલે, તેમ તેમ મનડું હરખ્યું રે. ૨
ક્ષીર ખાંડ ઘૃત તાવી મહેલ્યા, આરોગે મહારા નાથ રે;
ભામણડાં લેઇ ભેટું ભાવે, ઘાલી ગલામાં હાથ રે. ૩
નીત નીત મહારે મદિર આવે, મારો પ્રાણ આધાર રે;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામીશું રમવા, સકળ કરુ શણગાર રે. ૪

પદ ૮૫ સું.

ધન ધન ઉરપર મહાલે રે, મોહન ધન ધન રમતાં રગે રે,
ધન ધન નેણાં નેહાળું રે, વહાલો ધન ધન ભીડું અંગે રે. ૧
ધન ધન સેજડી રચી રઢીઆળી રે, જ્યાં મહારો નાથ સોહાવે રે;
ધન શણગાર કરી અગ અર્પુ રે, પીયુજીના મન જે ભાવે રે. ૨
ધન ધન દીપક થાઉં આલી રે, ધન પીયુશું પ્રીત માંડી રે,
નરસૈંયાચ્યા સ્વામી ધન ધન રે, ધન ધન પરમ આનંદ પમાડી રે. ૩

પદ ૮૬ સું.

ધન ધનરે આ મદિર મહારુ, મારો મોહન મહાલે રે;
રમઝમ કરતી આગળ હીંડુ, લટકે બાહુડી ઝાલે રે. ૧
મુખડુ જોતાં મોહ ભરાણી, હું એ ઉપર વારી જાઉં રે;
સરવ સાહેલી શામળિયાને, જેમ રીઝે તેમ રીઝાઉં રે ૨
હારકુસુમના કંઠે ઘાલી, પરિમલ પૂરણ બહેકે રે;
શણગારે શોભતો વહાલો, કાને કુડલ લહેકે રે. ૩

મારા પ્રાણજીવનને હું તો, આનંદે આરોગાવું રે,
ભણે નરસૈંયો દુધ કઢિયલ, ઘસમસતી હું ધરાવું* રે. ૪

પદ ૮૭ મું.

ધન ધનરે આ જોબન મહારૂ, વહાલો વહાલ જણાવે રે,
મલપંતો વાંસલડી વહાલો, નંદકુંવર ઘેર આવે રે. ૧
હું હરખીને રુદેયા ભીડ્યો, મંદિરમાં લઈ જાઉં રે;
માખણ શાકર મુખ માંહે મહેલી, ફુલી અંગે ન માઉં રે. ૨
હાવભાવ કરી શામળીયાને, મહારા ઉરપર ધરતી રે;
ભણે નરસૈંયો રસમાં રાતી, હસી હસી કર તાલી દેતી રે. ૩

પદ ૮૮ મું–રાગ માલવ કોલેરો–ઝોડી.

જોતીરે હું જઇ વનમહારો વહાલો, નેણા નેણ મેલાવી રે,
સાસરીયેરે શામલિયાની સાથે, રમતાં રુડો ભાવી રે. ૧
નિર્મળ જોત પ્રગટ થઇ દીવડે, રેણી રગ રસ વાધ્યો રે,
સુરત સમાગમ શામળિયાશું, મનનો મનોરથ સાધ્યો રે ૨
આરત ટાળી વહાલે મહારી, મલપતો ઘેર આવ્યો રે,
ભણે નરસૈંયો શી કહું શોભા, સુંદર વર મન ભાવ્યો રે. ૩

પદ ૮૯ મું–રાગ આશાવરી.

રજની વીતી અમ ઘેર આવ્યા, શું કીધુ શામળિયા રે,
તમ સાથે નહિ બોલું મહારા વહાલા, પ્રીત જાણી પાતળિયા રે. રજ૦ ૧
મોલીડું છુટું ને લટ લેંકે લટકે, હાર હૈયે પણ પહેર્યાં રે,
અધુરે ડકદીશે ઘણા માહરા વાહલા, નેણાં નિદ્રાએ ઘેર્યા રે.† રજ૦ ૨
બોલે બધ ન હોયે જેહને, તેહને શું અનુસરીએ રે,
તસ્કરનો લઈ છેડલો ગ્રહિયે, જુઠડા બોલાને શું કહીએ રે. રજ૦ ૩
ઘણા ઘરનો જે હોયે પરણ્યો, તેહનું મન સ્થિર ન હોયે રે,
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી ભલે મળીયો, માનનીમાં મન મોહે રે. રજ૦ ૪

* પા૦ "ઘસમસતી હું લાવુ રે" † પા૦ "અધર રેખ કાજલની થએ તી, નયણા નિંદ્રાલુડા ઘેર્યાંરે"

પદ ૯૦ મું.

રાતલડી નવ પહોંચે રસીયાને, પ્રેમીને આળસ નાવે રે;
પીયુશું પ્રેમ ઘણો રે બેહેની, મનમથ માન છંડાવે રે. રાત૦ ૧
આઝમ રાતે હું પીઉ સાથે, કંઠે વિલાઈ* સૂતી રે;
પીયુનો કર કુચ ઉપરે ધરીને, એણીપેર નિશાએ રમતી રે. રાત૦ ૨
જાદવરાય મારૂ કહ્યું નવ માને, પરસ્પર સંગમ પીડ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, રુદયાશું લે ભીડ રે. રાત૦ ૩

પદ ૯૧ મું.

રાધે તું કુજ ભુવનમાં બિરાજે, રાસવિનોદ કરે તે છાજે; રાધે૦
હરિને ઉર તો મણિનો રે હાર, દ્રષ્ટે નિર્ખ્યો રાધાએ નાથ;
નિર્ખી મનમાં આણી ભ્રાંત, તજીને રે ચાલ્યાં હરિનો સાથ. રાધે૦
હરિએ મનશું કર્યો રે વિચાર, દૂતી તેડાવી તેણીવાર;
જો રે દૂતિ તું મારે મન ભાવે, જઈ રાધાને મનાવી લાવે. રાધે૦
પ્રભુનાં વચન સુણી દૂતી ચાલી, જઇ રાધાની આંગડલી ઝાલી,
રાધે તમે હરિશું કેમ રીસાયાં, વણુ કહે ઉઠી શું †આયાં. રાધે૦
ચાલો સખી મારો લાલ બોલાવે, તુજ વિના ઓર ત્રિયા નહિ ભાવે;
દૂતી પરાક્રમ પીયુના ન તું જાણે, મુજ આગળ તું શું રે વખાણે. રાધે૦
જારે દૂતી હમારે વિના જ્યા ચાલે, પ્રભુનુ મન માને ત્યાં મહાલે;
રાધાનાં વચન સુણિ દૂતી આવિ ચાલી, કુંજસદનમાં જ્યાં બેઠા વનમાળી રાધે૦
પ્રભુ રાધે મનાવ્યું નવ માને, જાણે બેઠા યોગી મુનિ ધ્યાને;
એમ ભણે નરસૈંયાચો સ્વામી, એકવાર જઈ મનાવો શિરનામી રાધે૦

પદ ૯૨ મું.

રમઝમ કરતાં હીંડુ જ્યો, પીયુજી પ્રેમ જણાવે રે;
પ્રગટ થઇને પાતલીયોરે, નીત નીત મંદિર આવે રે‡ ૧
મરકલડો કરી કહાનજીએ, કંઠે બાહુડલી ઘાલી રે;
તો શોહાગણ થઈ બહેની, વહાલાના ઉરપર મહાલી રે. ૨

* વિલાઈ=વિવાગી=વળગીને=ભેટીને=વિંટળાઇને † આવ્યા
‡ પા૦ "નીત નીત લાડ લડાવે રે." બીજો પા૦ "જીત્યે નીત્ય નવલા છદ જણાવે રે"

સકલશણગાર સજ્યો ધનથાઉં, નેણે નાથ નેહાલે રે;
રમતાં રુડું લાગે મજને, જાં વહાલો અંતર ટાળે રે ૩
(પછે)સરવસ સોંપી શામલિયાને, ભાવ ધરીને ભજીયો રે;
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી નિરંતર માહલું, ક્ષણ અળગો નવ કરીયો રે. ૪

પદ ૯૩ મું.–રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

રમઝમ કરતી આવું સહેજે, જો વહાલો હુને મળિયો રે;
સહિયર માંહે થઈશ પટરાણી,* દુરીજનનો ભે હરિયો રે. ૧
પ્રગટ થઇ વહાલો મંદીર મહાલે, હું વહાલા સંગ રાતી રે;
મહારા મનની વાતલડીરે, પ્રેમ ભરી ન કરાતી રે† ૨
સાસુ નણદી પ્રરહરીઆ મેં, પ્રીત થઇ પીયુ સાથે રે;
ભણે નરસૈંયો સર્વસ્વ મહારુ, સોંપું વહાલાને હાથે રે. ૩

પદ ૯૪ મું.

સાંભળ આજ આનંદ વાધ્યો, હું ગાઉં મંગળ ગીત રે;
કુલડે પાગર ભરાવીયે, પીયુશું આણી પ્રીત રે. ૧
સોવણ પાટ ઢળાવી, મોતીએ ચોક પૂરાવું રે;
આગણડું દીસે રળીયામણું, કુલડે મેહ વરસાવુ રે. ૨
લટકંતો આવે મહારો વહાલો, છેલડો તાણી તેડે રે;
આરતી અગરે ઉતારુ શામળિયાની, નેણાંએ રસ ઘેરે રે. ૩
વદન નેહાળી વહાલા કેરુ, વારી વારી આપું અધરદાન રે,
સુરત સગમે રસ વાધશે, હું વિલસુ શામલવાન રે. ૪
નોના ભાવ ધરી ઉરસાથે, સજી સકળ શણગાર રે,
નરસૈંયાચ્યો સ્વામી ઉરપર રાખી, કરુ વિવિધ વિહાર રે.

પદ ૯૫ મું.

તું નહિ માણસા રે, ગોવાળિયા, તું નહિ માણસા રે;
તું નહિ ગામ ગરાસીયો રે, તું નહિ રાજ કુમારરે; ગોવાળિયા૦
રાક્ષસ માર્યા ઘાત કરી રે, દેવતાને આલ્યાં દાન,
નદ આહીર વસે વ્રજમાં, તું શાનું માગે છે દાણરે; ગોવાળિયા૦

* પા૦ 'સફરાણી.' † પા૦ "૦ કહાનજી સાથે કરતી રે"

અમો ગોકુળ કેરી ગોવાલણીરે, ને તું રે મથુરાનો કહાન;
નાત જાતમાં કોણ પત તારી,* અમો નહિ આલીએ દાણરે; ગોવાળિયા૦
માસી મારી પય પીતાં રે, મામાનો કાઢયો વશ;
નરસૈંયાના સ્વામી સંગ રમતાં, નોહે રાવણ નોહે કસરે; ગોવાળિયા૦

પદ ૯૬ મું.

પરણવા કોને પધાર્યાં, પ્રભુ પરણવા કોને પધાર્યા. ટેક.
અગે પડ્યો તબોલનો ડબકો, આ વરમાળના આંકા રે;
ચતુરવર ચોરીમાં કાં બેઠા, હાવે શુરે હીંડો છો હરિ વાંકા રે પરણવા૦
કોહની હરિ પટલુ કયાંથી આણ્યું, વામણુડીનું શું બેઠુ રે;
આ નાની તમે કન્યા લાવ્યા, શું રે જુઓ છો હરિ હેઠું રે. પરણવા૦
આ નાનકડી તમે જુવતી લાવ્યા, એથી શું હોય નાનું રે,
નરસૈયા સરખા જાનૈયા હશે તો, કેમ રાખશો હરિ છાનુ રે. પરણવા૦

પદ ૯૭ મું.

કંઠડાચો ભૂષણ સજની,
અળગો ન મેલું દિવસ ને રજની. કંઠડા૦
હરિ વિલોકતાં અધરરસ ચાખુ,
હૃદયા સરસો ભીડીને રાખુ. કંઠડા૦ ૧
એ ભૂષણ મહારે અતરયામી;
મનરજન મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી. કંઠડા૦ ૨

પદ ૯૮ મું-રાગ માલકાલેરો-ગોડી.

કૃષ્ણ કોડીલો હું વર પામી, મહારો પ્રાણ આધાર રે;
સન્મુખ થઈને સાંઇડું લેતાં, હું વારી વારંવાર રે. ૧
મસમસતો મદિરમાં આવ્યો, છળ કરી મેં સાહ્યો રે;
પ્રીત ધરી પાતળિયે મ્હારે, હલવે ઉર સોહાવ્યો રે. ૨
મોહી રહી એણે શામળિયે, રહી હું વદન નેહાળી રે;
ભણે નરસૈયો ઘણા દિવસની, વહાલે વેદના ટાળી રે. ૩

પદ ૯૯ મું.

કુટુંબ સહુકોએ કેડે લાગ્યાં, જણ જણ આગળ લવતાં રે;
હું માહરે મનમાંહિ ન આણું, પરહરિ પાપ જલતાં રે.† ૧

* પા૦ "હ કોણ બરાહે" † પા૦ "ભજના પાપ નીત ધોતા રે"

સકલ શણગાર કરીને અંગે, નેણે કાજલ સારું રે;
ભામલડાં લઈ ભીડું વહાલો, સરવસ ઉપર વારું રે. ૨
ગાય દોહીને દુધ કઢયું રે, સરસી શાકર ભેલું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઘેર આવે, આગલ લઈને મહેલું રે. ૩

પદ ૧૦૦ મું.

કાયર થઈએ તો રસ ના આવે, શામલિયાના સંગે રે;
મગન થઇને મોહન સાથે, ભળીયે અંગોઅંગે રે. ૧
ભર જોબનમાં પીયુડો પામી, પ્રગટ થઈ ઘેર આવે રે;
થઈ સફ્રાણી પ્રેમ ભરાણી, વહાલો લાડ લડાવે રે. ૨
અંતર ટાળી ઉરપર લીધો, નેહ કીધો વિવિધ વિહાર રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી અળગો ન કરું, મહારો પ્રાણ આધાર રે. ૩

પદ ૧૦૧ મું.

કેમ કરી મંદિર રહીએ,
વેણુ વગાડી કહેો સખી કેને કહીએ. કેમ૦ ૧
કામકાજ વીસર્યાં મજના, વિરહ અંગે અતિ થાયે;
જાણું જઇને તન મન સોંપું, પુલી અંગે ન માયે રે, સજની કેમ૦ ૨
જો કોઇ મારો નાથ મેલાવે, તો તેને પાયે લાગું;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામીનું એ બાઈરે, કામબાણુ ઉર લાગું રે, સજની. કેમ૦ ૩

પદ ૧૦૨ જું.

કામ બાણુ ઉર લાગુ,
રોતી રોતી રયણી સઘળી જાગી રે, સજની. કામ૦ ૧
ક્ષણુ આંગણે ક્ષણુ મંદિર માંહે, ટોડલે ઉભી રહું;
માહારા મનની વાતલડીરે, પીયુ વિના કોને કહું રે, સજની. કામ૦ ૨
આ વેળા આવે મહારો વહાલો, તો હૈડું હરખ ન માયે;
નરસૈંયાચ્યા સ્વામીને પ્રેમ ધરીને, ભીડું હ્રદયા માંહે રે, સજની. કામ૦ ૩

પદ ૧૦૩ જું.

કાહ્નો રમ્યા રજની રે, રસીયો કાહ્નો રમ્યા રજની;
આજનું સુખડું કોને આપ્યું, તે આ પૂછે સઉ સજની રે; રસીયો૦

શાકર ધાન્ય ધરીને વાહ્યા, બુધ હરિ અજની;
તેણી વેળા ત્રિકમજી પધાર્યા, તે ચાલ ચાલે ગજની રે; રસીયો૦
સૂર ઉગે સહુ સાધન સાધે, તે ભજન કરી ભજની;
નરસૈંયાચા સ્વામી સાથે રમતાં, તારુ નફટપણું* તજની રે; રસીયો૦

પદ ૧૦૪ થું.

કહા જાઉંરે વેરણુ રાત મલી, કહાં જાઉંરે વેરણુ રાત મલી. ટેક
ચોરા જોયા ચોથકુટા જોયા, જોઇ વળી સારી રાજ ગલી; કહા૦
પીંડી ફાટે મારા પાયા દુઃખે, દુખનાં દળણાં દળી રે દળી; કહાં૦
નરસિંહના સ્વામીએ વેણુ વજાડી, તેરે સમે મારી આંખ મલી, કહા૦

પદ ૧૦૫ મું.

કરુ વિહાર રયણી રગે રમતા, મૂકી મારા મનની લાજ;
સુંદિરવર શામળીયો આવે, પૂરે મારા મનનાં કાજ. કરુ૦ ૧
સેજ સમારુ કુસુમ લઇને, નાના વિધના કરુ શણગાર,
દીપકને અજવાલે ઉભી, રુદયા ભીડુ દેવ મોરાર. કરુ૦ ૨
થૈ નિરભે ને વહાલો વિલસુ, અતર ટાળી આપું અગ;
નરસૈયાચા સ્વામીનુ મૂખ દીઠે, તમ તમ મનમાં વાધે રગ કરુ૦ ૩

પદ ૧૦૬ ઠું.

કયમ કરીએ ને કેમ રહીએ, વાહલો વેણુ વાહે અતી મેહ થાય,
કામકાજ હુ ઘરના ભૂલી, જોવા મારુ મન કુમલાય. કયમ૦ ૧
મન મારુ મારા વાહલાશું, બીજુ મનમા નવિ આવે,
નદ નંદન વિણ રહ્યુ નવિ જાવે, શામળીયો તે મુખડુ† નચાવે કયમ૦ ૨
કોણુ ઉપાય કરુ રે એહની, સુંદિરવર આવે ઘરમાંહિ,
નરસૈંયાચો સ્વામી નયણે નેહાલુ, અગોઅગે અગ્નિ થાશે. કયમ૦ ૩

પદ ૧૦૭ મુ–રાગ સામેરી.

વાહલાને વછોડી રે, દિન મારો કેમ જશે રે,
મનમાં મોટી વિમાસણુ થાય,
મેં ના રે કહેવાય, હરિ મુખ જોયા વિના રે,
આઇ મારે એક પલક યુગ જાય. વાહલાને૦

---

* પાઠ "હંપટપણું" † પા૦ '૦ મનડું નચાવે.'

સજની શાન સર્વે ગઈ રે,
અક્રુરને શે ન થયો પિંડ રોગ,
રથને જોડી રે, ગોકુળ આવીયો રે,
અમો અબળાને પાડ્યો વિજોગ. વાહલાને૦
નગર ધુતારુ રે, કે નાથજી દેખાવડું રે,
દેખી સુરનર મુનિવર જાતા મોહી,
નગર જોવાને રે, નાથજી જાશો નહિ રે,
વાહલા કઈ કામણ કરશે વાહલા મોઈ. વાહલાને૦
મથુરા નગરની રે, નાર મીઠા બોલણી રે,
તેની તમે વાત ન ધરતા કાન;
હાજી હાજી કરતાં રે, નાથજી હીંડજો રે,
નીચુ નિહાળીને ચાલજો શામલવાન.* વાહલાને૦
વખત વિચારી રે, નાથજી શે ના કેહેતા રે,
દુઃખ દેખાડજો ન દીન દયાળ;
જીવણ હમારા રે, જોઇ વેહેલા આવજો રે,
કઈ દેહની લેજો સભાળ. વાહલાને૦
આંખી ના જોશો રે, મામાજીના મહેલને રે,
જાઓ તો જોઈને ન રેહેતા રાત;
હળવે વિખ પાશો રે, નાથજી હેરવી રે,
વાહલા મારા કહું શિખામણની વાત. વાહલાને૦
મલ્લને અખાડે રે, મલ્લને મારજો રે,
મારજો મથુરા કેરો રે રાય,
પાછેને ડગલે રે, પાછા તે અહિં આવજો રે,
વાહલા મારા ગુણ નરસૈયો ગાય. વાહલાને૦

પદ ૧૦૮ મું.

મોહી રહ્યુ મન મ્હારુ, વહાલાજી ઉપર સર્વસ્વ વારુ; મોહી૦
પ્રેમ ધરી પધરાવ્યો મંદિરમાં, કંઠ બાહોડલી વાળી,
હાસ્ય કરી મેં ઉરપર લીધો, બીજ્યો અંતર ટાળી રે, મોહી૦

* પા૦ "નીચુ નેહાળીને ચેટલો' સાચે શામલવાન."

મ્હારું સુખ તો મેં કહ્યું નવ જાયે, વહાલોજી વહાલ જણાવે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, લટકંતો ઘેર આવે રે; મોહી૦

પદ ૧૦૯ મું.

મોહી રહી પીઉનું મુખ જોતી, રસમાં રાતી તાલી દેતી;
વહાલાશુંરે વહાલ ધરીને, સુખ ઉપર સુખ મુકી જોતી રે. મોહી૦ ૧
નાના ભાવ જણાવે ભ્રકુટીમાં, શણગટડો લઈ વાળે;
ભણે નરસૈંયો પ્રેમ ભરાણી, અવળો અંબોડો વાળે રે. મોહી૦ ૨

પદ ૧૧૦ મું.

ભુજબળ ભીડું રે વહાલે, રંગભર રજની રમે રે રસાલે; ભુજ૦
શાં શાં સુખ આપુ સેજડીયે, પહેરુ નવરંગ ફાળી;
કસમસતી કાંચલડી ઝલકે, સાંઇડું દીઉ વાલી વાલી રે; ભુજ૦ ૧
જેમ જેમ રીઝે શામળીયો, તેમ તેમ સંગમ મહાલું;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર રાખું, ક્ષણુ અળગો નવિ ટાળુંરે; ભુજ૦ ૨

પદ ૧૧૧ મું.

ભુજબળે ભીડું ભાવ ધરીને, શામલીયાશું રમતા રે;
અંગો અંગે આનંદ વાધ્યો, મહારા ઉરપર ધરતાં રે. ૧
સેજ સમારુ નાના વિધની, ભુષણ ભાવે અંગે રે;
સુંદિરવરશું સાંઇડું લીજે, રેણી રસમાં રંગે રે. ૨
માન નિવારી વહાલા સાથે, મહેલું મનની લાજ રે;
ભણે નરસૈંયો મારો મોહન, પૂરે મનનાં કાજ રે. ૩

પદ ૧૧૨ મું.

કાંબળી ઓઢાડો રે કાહાન, મારી ચુંદડી ભીંજે;
નહીં કાં સુને સ્હયા ભીડો, અંગ ઉઘાડું ધ્રૂજે રે; મારી૦ ૧
સ્નેહ ધરી શામલીયા વાહલા, રંગભર સાંઇડાં લીજે;
કંઠ ધરીને બાંહોડલી રે, અધુર અમૃત રસ પીજે રે; મારી૦ ૨
ઝરમરીઓ આ મેહુલો વરસે, દાદુર, જોરે ટહુકે;
નરસૈંયાચા સ્વામી(ના) સંગમમાં, મેઘ ને વીજ ઝબુકે રે, મારી૦ ૩

પદ ૧૧૩ મું.

મીઠડાબોલા નાથ રે, આવોને મારા મીઠડા બોલા નાથ,
એક ઘડી એકાંતે આવો તો, કહું મારાં મનડાં કેરી વાત રે; આવોને૦
આજે આનંદ અતિ ઘણો વહાલા, વહાલે પ્રેમે સાહ્યો હાથ;
તરીયા તોરણ દ્વારે બંધાવું, મગદલ ખવડાવું સારી રાત રે; આવોને૦
વૃંદાવનકી કુંજ ગલીમે, સહુ સખીઓનો સાથ રે,
નરસૈંયાના સ્વામી સંગ રમતાં, હવે તો થયો પ્રભાત રે, આવોને૦

પદ ૧૧૪ મું–રાગ માલકાલેરો–ગોડી.

મીઠા માંહે મીઠો મોહન, ચિત અમારે ચડીઓ રે,
એકાંતે આણીને હળવેશું, મેં મહારે ઉર ધરીઓ રે. ૧
જોબન માંહે જીવન મહારો, ભલી પેરે ભોગવશું રે;
સાસુ નણુદી છટકાવાશે, તો તેને પરહરશું રે. ૨
લજ્જા શાની પીયુશું માની, સઘળે વાત જણાણી રે,
ભણે નરસૈંયો ફૂલી હીંડું, પીયુજીનો રસ માણી રે. ૩

પદ ૧૧૫ મું.

મંદિર માંહે મોહન મહાલે, ફુલી અંગે ન માઉં રે,
વાળી વાળી વદન નેહાળુ, ભામણુડલે હું જાઉં રે. ૧
વિધવિધનાં સોવણ પાટ સોહાવે, વહાલે મોતીએ ચોક પૂરાવું રે,
વિધવિધનાં હું કરુરે વારણાં, કુકુમ છડા દેવરાવું રે. ૨
શણગારે શોભતો કરીને, આગળ અગર ઉવારુ રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી કંઠે વિલાગો, સહી સોહાગણ થાઉ રે. ૩

પદ ૧૧૬ મું.

મારો વહાલોજી વરણાગીયો, મારો૦ ટેક.
શામળીયા મારા વહાલા સાન કરુ છુ,
સાન કરીને સાદ કરુ છુ,
એક વાર તો ઘેર આવ મારા વહાલા,
નયણુ નિહાળુ ને નેહ ધરુ છુ. મારો૦

કોમળ અંગ કોમળ કર સરખા,
ને લક્ષ્મીવર લિલે વિચરું છું;
નંદકુંવરના રંગા ચંગા,
તે આવ્ય ને વાગો ભેટ ધરું છું મારો૦
જે દીન દેખું સોહી દીન લેખું,
બીજું જીવ્યું આળ પરું છું,
નરસૈંયાચો સ્વામી કહું છું અમો,
અમર્યાદિયા પાગ (વન) લુછું છું મારો૦

પદ ૧૧૭ મું.

મારો વહાલોજી આવ્યો આંગણુડે, વેણુ મધુરી વાહતો રે, મારો૦
મંદિરમાંથી હું આનંદી, જઈ મેં ઉર પર લીધો રે,
મૂક્તાથાલે વધાવ્યો વહાલે, વિનય કરી વશ કીધો રે, મારો૦
લેહેકતો બેહેકતો દેખી, સેજડીએ પધરાવ્યો રે,
ભણે નરસૈંયો સુખની સીમા, શામળીયો ભીડાવ્યો રે; મારો૦

પદ ૧૧૮ મું.

મારો વહાલોજી વરણાગીયો, મસમસતો હસતો આવે રે,
છોગાળો અતિ છેલ છબીલો, મોહ ઘણો ઉપજાવે રે. મા૦ ૧
લેહેકતો બહેકતો આવે, કોટે કૌસ્તભ મણીચી માળા રે;
સગમ આવે અતિ સુખ પાવે, કરે વિલાસ રમણના ચાળા રે મા૦ ૨
* * * * *
નરસૈંયાચો સ્વામીશું મલીયો, રુદયા સરખો ભીડે રે મા૦ ૩

પદ ૧૧૯ મું-રાગ માલ કાલેરો-ગોડી.

માણે માનની રાવ કરતાં, નેણ નેણ મેલાવે રે,
અગો અગે આનંદ વાધ્યો, ભામની ભાવે ભાવે રે. માણે૦
કંદ્રપ કોટ સરીખો સુદર, સન્મુખ સાન કરતી રે,
શ્યામા સર્વે શામલિયાનુ, વદન નિહાળી વરતી રે. માણે૦
માતા જાણે મારો મોહન, મારી આગળ રમતો રે,
ભણે નરસૈંયો અહરનિશ ગોપીમાં, ગોવિંદ પ્રેમે ભમતો રે*. માણે૦

* પા૦ ગોપી ગોવિંદના ગુણ ગાતી રે, નરસ તેમાં બમતો રે

પદ ૧૨૦ મું.

માણુંરે માણ્યું મનમોહન, વદન નેહાલી વારંવાર;
રુદયા સરખો ભીડી રાખું, મહાસુખાં વન સીંચણહાર. મા૦ ૧
સકળ શૃંગારકરું હું અંગે, મૃગમદ અંજન નયણે સાર;
તાલી દેતાં વહાલાજીશું, દીમકે ઝાંઝરના ઝમકાર. મા૦ ૨
કંઠ પરસ્પર બાંહોડલીરે, મારો જીવણ પ્રાણ આધાર;
નરસૈંયાચો સ્વામી અલગો કયમ મહેલું, સુંદર સેજડીનો શણગાર. મા૦ ૩

પદ ૧૨૧ મું.

મારગ જાતાં મલીયો મુને, સાન કરી હું ચાલી રે;
પાછળથી આવી પાતળીયે, કંઠ બાંહોડલી ઘાલી રે. મારગ૦ ૧
પ્રગટ થઈ હું સહીઅર માંહે, તે' શું છાના રહીએ રે;
અંતર ટાળી આલિંગન આપ્યું, વહાલો ઉરપર ધરી રહીએરે. મારગ૦ ૨
શામળીઆને સંગમ રમતાં, હું શોહાગણ થાઉં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી અમ ઘેર આવે, ભામણડે હું જાઉં રે. મારગ૦ ૩

પદ ૧૨૨ મું.

બાળી બળવંત સુંદિરવરશું, વાદે ચડીને વિલસે રે;
એક એકને આગળ આવીને, જાણે જળધર વરશે રે. બાળી૦ ૧
માનની મોહન રસમાં રાતાં, કરતાં મધુરાં ગાન રે;
પ્રેમે ભરાણી પ્રેમદા ભારે, રહી નહિં શુદ્ધ બુદ્ધ સાન રે. બાળી૦ ૨
મગન થયા મન માંહે જાણે, કંઠે વિલાગી કહાન રે;
ભણે નરસૈંયો સહુને સન્મુખ, કરતાં અમૃત પાન રે. બાળી૦ ૩

પદ ૧૨૩ મું.-રાગ રામગ્રી.

બપૈયા પીઉને શેરે સંભારે;
અબળાના હૈડા હોયરે સકોમલ, વેણુને બાણે એમ કાં મારે. બ૦ ૧
અધોજની જલ નયણ ભરાણાં, શબ્દ સુણી સુણી તારો; '
તોયેરે બપૈયા તું અરે પાપીડા, જનમનો વેરી મારો. બ૦ ૨
પંખી પીડ મ જાણે પીઆરી, ગુણવંત કયાં થયો ઘહેલો;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગમ આવત, વાટે બપૈયો બોલે વહેલો. બ૦ ૩

પદ ૧૨૪ મું–રાગ રામગ્રી.

બાઇ મારે તાણોવાણો થયો;
તે મારી સાસુડીએ સચલ લહ્યો, તો લોક લાજ હવે ભય કીધો. બાઈ૦ ૧
વારે વારે વારુરે વીઠલા, મારગ જાતાં પ્રીત ન કીજે રે;
મનની વાત તે મનમાં જાણી, આપણ કેલ કરીજે રે. બાઈ૦ ૨
જેને જેશુ પ્રીત હોય રે, તે દેખી તે મોહીએ રે;
સ્નેહતણું દુઃખ દોહલું બાઈરિ, તે જાણે જવલ્યો કોઈએ રે. બાઈ૦ ૩
દેહ દાઝો પણ સ્નેહ મ દાઝો, જો હૈયે હરી વસીયા રે;
ભણે નરસૈંયો ભૂતલ થોડા, હરીરસ કેરા રસીયા રે. બાઈ૦ ૪

પદ ૧૨૫ મું–રાગ માલકાલરો-ગોડી.

બળીઓ બાથ ભરીને રાખું, શું કરશે પેલા દુરીજન લોક રે;
હું રંગ રાતી પીઉ સગ માતી, જે બોલે તે જાણુ ફોક રે. બ૦ ૧
મહારા પીઉશું રંગ ભરી રમતાં, ગાજી લાજે રહીયે રે,
સજ્જન અમારે શામલિયો તે, ક્ષણુ અળગો નવ કરીયે રે. બ૦ ૨
પ્રીત બંધાણી થૈ સફ્રાણી, કૃષ્ણ કોડીલો પામી રે;
ભક્તવત્સલ બળીઓ પેહેલો, નરસૈંયાચો સ્વામી રે. બ૦ ૩

પદ ૧૨૬ મું–રાગકાલરો–ગોડી.

માણીરે મહારો મનમોહન, સુરત સમે હું જીતી રે;
ચાર પહોર મેં જાતાં ન જાણ્યા, રજની રંગે વીતી રે. માણી૦ ૧
જાણું વહાલો મંદિર મહાલે, ક્ષણું અળગો નવ કરીયે રે;
નિશદિન સુંદર શામલિયાને, ઉરપર રાખી રહીયે રે. માણી૦ ૨
ખીર ખાંડ ધૃત સુંદર તાવી, વહાલા આગળ ધરીયે રે;
ભણે નરસૈંયો વહાલા ગમતું, તે તે આપણ કરીયે રે. માણી૦ ૩

પદ ૧૨૭ મું–રાગ માલ કાલેરો-ગોડી.

પામી રે વરવારુ રે સજન, કહાન કુંવર રઢિયાલો રે,
મારગ જાતાં હું વેંધાણી, જોઈ કહાનના નેણનો ચાળો રે. પામી૦ ૧
વાહે વહાલો વેણુ રસાળી, તિમ તિમ વ્યાકુલ થાઉં રે;
મુખ તે મોહન મોહન વેલડી, કેમ કરી મંદિર જાઉં રે. પામી૦ ૨

દુરિજન દેખતાં, શામલિયે, ચાલવ મ્હારો આલ્યો રે;
ભણે નરસૈંયો હું નવ બોલી, મહારા ઉરપર રંગે મહાલ્યો રે. પામી૦ ૩

પદ ૧૨૮ મું.

એકવાર આખા દીન માંહે વાહલા, તમશુ વાત ન થાય;
કામકાજ મારે ચિત ના આવે, મંદીરમાં ન સોહાય રે. એક૦ ૧
જાહેર તમશું પ્રીત બંધાણી, તે કહે તે સોહાયે;
છાનો સ્નેહ તે મીઠો લાગે, પ્રગટ થયે પત જાયે રે. એક૦ ૨
એકવાર એકાંતે રમતાં, બાંહેડલી કંઠ સોહાયે;
વાળી વાળીને આલિંગન લીજે, તવ રુદીયા ટાઢું થાયે રે. એક૦ ૩
સુંદરીયાંચા સ્વભાવ એવા, પીયુજી વિના ન સોહાયે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનો સ્નેહ મ જાશો, લાગુ તમારે પાયે રે. એક૦ ૪

પદ ૧૨૯ મું.

અબળાને બળ નાથ તારું;
આવોરે શામળિયા, તન મન તમ પર વારુ. અબ૦ ૧
સમૂળ શૃંગાર સજ્યે મેં અંગે, પહેરી પટોળી સાર;
સેજ રચીને પંથ નેહાળું, ઉભી મદિર દ્વારરે વાહલાજી. અબ૦ ૨
દિવડીઓ અજવાળ્યો પ્રેમે, પ્રકટીઓ તે અપાર;
નરસૈંયાચો સ્વામી હસતો આવ્યો, અબળાનો પ્રાણ-
આધાર વહાલાજી. અબ૦ ૩

પદ ૧૩૦ મું.

સર્વસ વારુ એ વહાલા ઉપરી, નિશદીન રમતાં રંગે રે;
આઠે પહોર ન મુકું અળગો, પ્રેમ ધરી પીઉ સંગે રે. સ૦ ૧
મંદિર માંહે આવે વાહલો, જ્યમ માગું તેમ જોવું રે;
સુંદરવર શામળીયાને હું, અળવે ઉરપર માગું રે. સ૦ ૨
શું કરશે હવે દુરીજન મૂજને, વાહલોજી પ્રીત્ય જણાવે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મહારંગમાં, તે અણતેડ્યો ઘેર આવે રે. સ૦ ૩

પદ ૧૩૧ મું–રાગ પ્રભાત.

હજી ન ધરાયો રંગ તે રમતાં, ચાર પોહોર નિશા નિકર નિગમતાં.—ટેક.
અધર સુધારસ પીજી પીજી પીધિરે, કેસરી કામને મેં મુંકડી ન દીધી રે, હજી

પીન પયોધર પાખર કીધીરે, સુરતસંગ્રામે હું વઢતી ન બીધી રે; હજી.
નખ શીખા લગે તાકી તાકી મૂકીરે, કેસરી કામશું વઢતી ન ચૂકી રે; હજી.
ઉદ્યો દિવાકર રજની વીતીરે, નરસૈંયાચા સ્વામી સંગમ જીતી રે; હજી.

પદ ૧૩૨ મું–રાગ પ્રભાત.

નીત નીત લાછવર લક્ષણ રુડાં, મોટેરાં થઈએ રે ત્યમ બોલીએ કૂડાં.
માત યશોદા જાણેરે માહારો લાડકો પુત્ર, વાહાલાજીએ ઠામઠામ માંડ્યાં ઘરસૂત્ર
જેહનું બ્રહ્માદિક ધ્યાન ધરે સુર મુનિ ગાયે, દૃષ્ટે પડી નારય વિના રમી ન જાયે.
શીખ દેતાં દુભાશો મા શામળા કાહાન, નરસૈંયાએ એ નારયને દીધું સનમાન.

પદ ૧૩૩ મું.

વહાલાજી તમોરે નહાનડીઆ, અમોરે નહાંનડલાં, સરખે સરખી જોડ મળી,
પહેલું આલિંગન દો મારા વાહાલા, પછે અમો દેઈશું લળીઅલળી.
સુંદરીયાચો સ્વભાવ છે એવો, પીયુને મળવા હિંડે ઘણુ,
આલિંગન એણીપેર દો મહારા વહાલા, રખે હમ દેખે હુબક જણ.
તમે નહાના હું હજી નહાની, નણુદી આઘાં પાછાં કરે;
સાસુને ઘેર એ લાડકડી વહાલા રે, તે અમ વારી ક્યમ ઓસરે
શું કરે સાસુ શું કરે નણુદી, જેહના હૃદેમાં હું રે વસ્યો,
નરસૈંયાચા સ્વામી મુજશું રમતાં, સસારમાં તેને ભેય રે કશો.

પદ ૧૩૪ મું–રાગ પ્રભાત.

પાછલી રાતના પધારિયા નાથજી, ઘૂમતે લોચને અંગ ડોલે,
બેહુ પાસા સુંદરી, બાહે કંઠે ધરી, શોભિત ભવન કો નહીરે તોલે. પા૦
હું રે સન્મુખ હુઇ, રીસ મનની ગઇ, ઉભી રહી ચકિત ગતિ પ્રેમ નિરખુ;
પ્રભુયને રસભરી, સુખદાજ શર્વરી, નાર સૌભાગ્યતા જોઈરે હરખું. પા૦
ચોકતણા ચાર, ચરણશું મુક્તિ ધરી, પ્રભુને પધરાવિયા પલંગ પીઠે,
ભોગ સનેગથી, અધિક સુખ ભોગવ્યું, એરે સુરત એણીપેર દીઠે. પા૦
ભણે નરસૈંયો નિત નેહ તે નવનવા, જાહાંરે ગોવિંદ ગુણની સમાધી,
શું જાણે બ્રહ્મા સુર સ્નેહની વારતા, ભર્યાં અધિકારની આધિવ્યાધિ. પા૦

પદ ૧૩૫ મું–રાગ પ્રભાત.

પલગ પાયે તને કુસુમમાળાવડે, બેહુ કર બાંધ્યો લાજ લોપી,
માહરે મદિરથકી કોણ મૂકાવશે, શું કરશે સહુ શોકય કોપી. પ૦

તું વનમાળી કાહાવે, હું કુસુમ વનવેલડી, નીર નિત સીચતો કાં અરોપી,
ભમર જાએ પુલ, પુલ મકરંદ વશ, કમળમાં હેત ન રહ્યોરે રોપી. ૫૯
પ્રીતનો કરનાર પ્રેમના પાત્રશું, તન મન પ્રાણ ત્યાં મેલે સોંપી,
ભણે નરસૈંયો જિમ રીસ ઉતરે, તિમ તું શિખ શાણી દે રે ગોપી. ૬૦

પદ ૧૩૬ મું–રાગ પ્રભાત.

સાંભળો કામની કૃષ્ણ કામી કેહે, તાહરા મંદિરથકો નહીંરે જાઉં;
અવર કો નાર નહીં તુજ સારખી, જેહને ફૂલ કરી હું બંધાઉં. સાં૦
તું વનવેલડી, હું વનમાળી, સીંચવે સમર્થ દ્રષ્ટિયે કર;
તુજ પાસામાં લે રાખું શીતલ પાણિ ધરી, પ્રેમની વાડ કરૂ. સાં૦
સાંભળો સુંદરી એમ કહે શ્રીહરિ, જેની ફૂલમાળા કરી હું રે બાંધ્યો;
ચૌદ ભુવનતણાં બંધન છોડવું, મેં જાણ્યું તે મોહિની મંત્ર સાધ્યો. સાં૦
માન તું માનની, માન માગી કહું, નહીં તજું મંદિરમાં બોલ દીધો;
નરસૈંયાચો સ્વામી, સર્વે રસ લહ્યો, સુરત સંગ્રામે આધીન કીધો. સાં૦

પદ ૧૩૭ મું–રાગ પ્રભાત.

મેહેલ પીતાંબર, અંબર માહરુ, સુરજ ઉગ્યો સુધ કયમ રહીએ;
અમ ઘર સાસુ નણંદ જૂઠી વસે, કથ પૂછે ત્યારે શુંરે કહીએ. મે૦
સાવજ શબ્દ કરે અતિ સુંદર, દીપક તેજ તો ક્ષીણ થાએ;
કંઠથી કુસુમનો હાર કરમાઇયો, બાહેર રાગ પંચમ ગાયે. મે૦
તું તારે મંદિરે, પ્રેમશું પોઢીઓ, માહરે મંદિરિયે દૂર જાવું,
લોકની લાજ, લોપીરે લક્ષ્મીવરા, હું રે વળતી હવે નહીં રે આવું. મે૦
ધેન દોહોણી ઘેરરે, વાછરુ વલવલે, મહીરે વલોવવું આજ માહારે;
કંઠથી બાહાર કાઢિ કમલાપતિ, કાલ આવે હવે કોણ તારે. મે૦
સુરત સંગ્રામની, શાંતિજ હુઈ, રહીરે ઉજાગરી, શીશ નામી;
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખસાગર પોઢિયો, વિરહની વેદના ત્યારે વામી. મે૦

પદ ૧૩૮ મું.

અમશું કપટતણી વાતજ છાંડ મારે ઘેર આવો તો;
કાંઈ ઉદ્ધાંડ મ માંડ, મારે ઘેર આવો તો.
જુઠાં જુઠાં મ બોલીશ, જાણું તારી વાત;
નીશા વશી રમી નાહાશી, આવ્યો છે પ્રભાત;

અંગચેહેન તારે દીસે છે ઘણાં,
જોઇને વીમાસી બોલે ચતુરસુજાણ;
ઘેર આવ્યોરે શેં ન દીજે માન,
નરસૈંયાચા સ્વામી સુખનું નિધાન; મારે૦

પદ ૧૩૯ મું-રાગ કેદારો.

સમીરે સાંજનાં, સોડમાં સુતાં, નણદલીએ સાદ કીધો;
હવું પ્રભાત, પીયુ થયો ઘેલો, ઉંઘરેટો જઈ સૂતો.
હરિનું પીતાંબર, સેજે રહ્યુંરે, પાલટીને પટકૂલ ગયો;
ક્યમ કરી વનજાઉંરે મહી વેચવા, દુરિજન લોકે બોલ કહ્યો.
દીઠડે ડાઢ ગળે,અસતીઆ બહુ બળે,તો અભિમાનશુંરે કરીએ;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, ભવસાગર ઉતરીએ.

પદ ૧૪૦ મું.

કેસર ભીના કહાનજી, કસુંબે ભીની નાર;
લોચન ભીનાં ભાવશું, ઉભાં નદદ્વાર.
એમાં સુંદર કોને કહીએ, વનિતા ને વ્રીજનાથ;
પરખી પરખી ધરો તમને, માણુકડાંબેહુ હાથ.
વેગે કુંજે પધારીયા, તો લચકે થઈ અગરોળ;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, રગતણા બહુ રોળ.

પદ ૧૪૧ મું-રાગ રામગ્રી.

મોહ્યું રે લટકે, મારુ મન મોહ્યું રે લટકે.—ટેક.
ગાતર ભગ કીધાં ગિરધારી, જેમરે માર્યા ઝટકે; મારુ મન
વેણુ વજાડી વહાલે મારે વનમાં, રંગતણે કટકે; મારુ મન
મન મારુ મોળીડરે અટક્યું, પેલે પીતાંબર પટકે, મારુ મન
નરસૈંયાના સ્વામીની સાગે રમતાં, રસ વાધ્યો ચટકે; મારુ મન.

પદ ૧૪૨ મું-રાગ રામગ્રી.

કામણગારોરે, કહાના તું તો કામણગારો રે. ટેક.
મને કાંઈ કામણ કીધાંરે, મારાં ચિત્ત હરીને લીધાં; કહાના

મારી સાસુડી સંતાપેરે, પેલી નણુદી ઓળંભા આપે; કહાના.
મને ભોજનીયાં નવ ભાવેરે, મને નિંદ્રા તે કઇપેરે આવે; કહાના.
મને પગની ભરાવી આંટીરે, મને મુખનાં તંબોળે છાંટી; કહાના.
હું તો પૂરણ પદને પામીરે, મને મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી; કહાના.

પદ ૧૪૩ મું–રાગ રામગ્રી.

કુંકુમને પગલે, પધારો હરિ કુમકુમને પગલે.
લડસડતા મોહુન ઘેર આવ્યા, ડગમગતે ડગલે; પધારો૦
મુસ્તક પાઘ પીતાંબર સોહિયે, નીલાંબર ડગલે; પધારો૦
મુખ ઉપર શ્રમ જળનાં મોતી, તો દીઠડે મન હરી લે; પધારો૦
મસમસતા મોહુન ઘેર આવ્યા, લડસડને ડગલે; પધારો૦
છૂપીને છોગાળે* છેતર્યાં, જ્યમ મીનને બગલે; પધારો૦
દુધલે મેહ વૂઠ્યા નરસૈંયાને, આંગળડી† સઘળે; પધારો૦
શાકર કેરા કરા પડ્યા રે, તો રસ વાધ્યો ઢગલે; પધારો૦

પદ ૧૪૪ મું.

તારા હલડાની વાતો મેં જાણીરે, ગીરધર દાણી રે.
આણી શેરડીએ લુબો નેજુઓ, પેલી દેખે છે સૈયર સમાણી રે. ગીરધર
સૌ સખીઓમાં વહાલા સરખુંરે જાણી, ના ગણે દૂધ કે પાણી રે, ગીરધર.
છેલપણું મૂકી દ્યોને છબીલા, અમે કહીશું નંદાજીની રાણી રે ગીરધર.
વૃંદાવનને મારગ જાતાં, મારી નવરંગ ચુંદડી તાણી રે; ગીરધર.
નરસૈંયાના સ્વામી સંગે રમતાં, મારી અંતર પ્રીત લપટાણી રે. ગીરધર.

પદ ૧૪૫ મું.

મને રોકે છે કાનવર દાણીરે, નહિ જાઉં જમના પાણી રે.
એકવાર જમના પાણીરે ગયાંતા વહાલા, મારી સાથે સૈયર સમાણી રે. મને.
વૃંદાવનને મારગ જાતાં, મારી નવરંગ ચુંદડી તાણી રે. મને.
જોરે પાણી મોકલવાંરે હોય તો, સાથે મોકલો સૈયર સમાણી રે. મને.
મરકલડે મારાં મન હરી લીધાં, હું તો લાલચમાં લપટાણી રે મને.
નરસૈંયાચા સ્વામીની સંગે રમતાં, હું તો મોહનસંગમાં માણી રે. મને.

* પાઠ. "છળીરે."   † પાઠ "આંગળિયે."

પદ ૧૪૬ મું.

મારે આંદલીએ ચોંટચો, રાજ સારા સુરતમાં* શામળિયો રે;
તું એક વહાલા અળગા ન થાઓ, રાજ પ્રાણજીવન વર પાતળિયો રે.† તું મારે.
ઊંકીએ જોઉં ત્યારે અટકીને ઉભો, બારીએ જોઉં ત્યારે બેઠો રે;
ઓએ જોઉં ત્યારે સન્મુખ આવે, વહાલો અમૃતપેં અતિ મીઠો રે. તું મારે.
મતાં જોઉં ત્યારે મારી જોડ બેઠો, સૂતાં જોઉં મારી સેજડીએ રે;
ાવનને મારગ જાતાં, આવીને વળગ્યો મારી બેલડીએ રે. તું મારે.
ત કરે તેની કેડ ન મેલે, રસ આપે ‡અતિ રસિયો રે;
સૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, મારા હૃદયકમળમાં વસિયો રે. તું મારે.

પદ ૧૪૭ મું

ખંમખંમરે ચાંદલા મા કરીશ વહાણલું, મારા પ્રાણજીવન ઘેર આવ્યા રે;
પૂરવ જનમની પ્રીત જે હુતી, પુરુષોત્તમ પધરાવ્યા રે. ખંમખમ રે.
પેલા ભવનો વાલમીઓરે, ચૌદભુવનનો સ્વામી રે;
જનમ કોટી કોટી તપ કીધાં, હું ત્યારે વિઠ્ઠલ વર પામી રે. ખમખંમ રે.
અપૈયા પિયુ પિયુ કરેરે, કોયલ મધૂરે વાસે રે;
હું તને વારું કુકડલારે, રખે વહાણલું પ્રકાશે રે. ખમખમ રે.
ચદ્ર વિંટચો જેમ ચાદરણીએ, તરુવર વિંટચો જેમ વેલી રે,
ગોવિંદ વિંટચો ગોવાલણીએ, હુસાગવની હેલી રે. ખમખંમ રે.
સાહર સોહીએ લેહેરે લેહેરે, જેસી લેહેર તુરગ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, ગોપીવર ગોવિંદ રે. ખમખમ રે.

પદ ૧૪૮ મું–રાગ પ્રભાત.

કોણ પુન્યે કરી, નાર હું અવતરી, શ્રીહરિ દીન થઇ મન માગે,
અમર અવિગતિ કહે, અકલ કો નવ લહે, તે કમલાવર કંઠ લાગે. કોણ.
જગન જાગે કરી, જોગ ધ્યાને ધરી, બહુ વ્રન આદરી દેહ કષ્ટે;
તોય તે શ્રીહરિ, સ્વપ્ને ન પેખીએ, તે હરિ નિરખીએ પ્રેમ દૃષ્ટે. કોણ.

---

* પાઠ "શામળી સુરત" † પાઠ "એક ઘડી અલગો નવ મૂકું, પ્રાણથકી વાલો ાતળિયો રે" ‡ પાઠ "૦ તેના પૂઠ ન મૂકે, એવો વા'ગે એ રસિયો."

શેષ સુખાસન, સેજ સદા સહી, ભુવન જસૂં વૈકુંઠ કાહાવે;
તે પેં અધિક જે, મંદિર માહારુ, પ્રેમે પીતાંબર ધરી પલંગ આવે. કોણ.
ભગતવછલતણું, બિરદ પોતે વહે, વેદપુરાણ એમ શાસ્ત્ર અમૃત વાણી;
નરસિંહાચો સ્વામી, ભલેરે મળિયો, કીધી કૃપા મુને દીન જાણી. કોણ.

પદ ૧૪૯ મું-રાગ પ્રભાત.

સફલ રજની હુઇ, આજની અભિનવી, પલંગ બેસાડી વાહાલે હાસ્ય કીધું;
કર દર્પણ ધરી, વદન અવિલોકવા, પ્રેમનું ચુંબન ગાલે દીધું. સ૦
કુસુમના ટોડર, કંઠ ભૂષણ ધરી, ભૂજ ભીડી ભુધરે હૃદયા સાથે;
સુરત સંગ્રામશું, હું એને જઇ ભીડી, જીત્યો યદુનાથ દ્રય બાહુ બાથે. સ૦
મદનના સૈન્યશું, માન માર્યું ઘણું, જુદ્ધ જીતું રણ હાથ આવ્યું;
ચૌદભુવનતણો નાથ મેં વશ કર્યો, અજિત જીત્યાતણું બિરદ કહાવ્યું. સ૦
જેમ ગજયુવતિ માતગ, મદગલીતા, સુંદરી સેજ હરિસિંહ આવ્યો;
નરસિંહાચો સ્વામી, સુભટ સુરાસુર, કેસરી કાન સાહી નચાવ્યો. સ૦

પદ ૧૫૦ મું-રાગ પ્રભાત.

લડસડતી કાંહાં જા'છે રે અબળા, કોણ પુરુષે તને ભોળવી રે;
કહેરે સખી તને ગરડરસ લાગ્યો, કે વિષ પીધું ઘોળવી રે. લડસડતી.
અજ્ઞાનપણામાં સૂતીરે હુતી, શ્યામ ભુજંગે ચટકાવી રે;
હરિ મંત્ર જપ્યો તેણી વારે, તો જીવતડી ઘર આવી રે. લડસડતી
એ ડખ બેઠા જે નરનારી, તે ભૂતળ દેહ નહિ ધરશે રે;
નરસૈંયાના સ્વામી સગે રમતાં, વહાલો આપ સરીખડાં કરશે રે, લડસડતી.

પદ ૧૫૧ મું-રાગ કાલેરો.

વારીશ મા માતા તું મુજને, નંદતણો સુત નાથ ભણું;
બ્રહ્માદિકને મોહ ઉપજાવે, અમો અબળાનું કોણ ગજું. વારીશ.
ધન ધન રે સાહેલી પેલી, ખેલે હરિસું રાસ. રમે;
હસતું મુખ હરજીનું દેખી, મરકલડે ભવ તાપ શમે. વારીશ.
આડી આંખ કાં દે રે માતા, જાવા દે જદુનાથ ભણી;
રંગભર રાસ રમે રાધાવર, સખી સમાણી મળીય ઘણી. વારીશ.

લોક કેહેશે તે સહુ કેહેશે, દુરીજન શીર ડાબા પાયે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતા, મારે અંગ ઉલટ ન માયે. વારીશ.

પદ ૧૫૨ મું.

વહાલે કોણુ વેળા કોણુ વાર, કામણુ કીધું રે;
વહાલે વાહી વેણુ રસાલ, મન હરી લીધું રે.
હરીનાં નેણુ સલુણાં બાણુ, હૃદયામાં વાગ્યાં રે;
તું વેદડા વેરે મા માર, જોરે ઉરપર લાગ્યાં રે.
સર્વ છેલ માંહે તું છેલ, કાહાનજી રસીઓ રે;
વહાલે વાહી મોહિની વેણુ, મોરે મન વસીઓ રે.
અમો રમતાં રાસ વિલાસ, છેડલે ચંપાણી રે;
મુને દીધું આલિંગન, સારંગપાણી રે.
મુને કાંઈ ન સૂઝે કામ, થઈ છું દીવાની રે;
મારો ગયો સહિયરનો સાથ, જમુનાં પાણી રે.
હરી પ્રેમલ સુણી ઝાળ, હૃદયામાં લાગી રે;
મારાં નયણાં વહે દિન રાત, વિરહણી જાગી રે.
અમો રમતાં માઝમ રાત, વેદના વામી રે;
એવો ધુતારો શ્રીમહારાજ, નરસૈંયાનો સ્વામી રે.

પદ ૧૫૩ મું.

નહિ દેઉં સાંઈ રસ લેવા, અધર અમૃત રસ પીવા;
કુચ ફલ ગ્રેહેવા, આવ્યા સુંદર વર, નંદના લાડકવાયા એવા. નહિ.
આજ લગે અમારા કુલમાં, એવું કાંઈ ન કહેવાએ;
લક્ષણુ લાગે લક્ષમીવર, તમો અમથી રેહુ અળગાએ. નહિ.
તમ દીઠે દાઢ ગળે મહા વરતીઆ, અમો અભિમાન ધરેવા;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે, રમતાં ભવસાગર તરેવા. નહિ.

પદ ૧૫૪ મું.

આવું હવે નાવડીઆ રે, સાંઈડાં કાં ન લેત;
સાંઈડાં લેતાં રે વહાલો, લોચન કાં મીંચેત. સાંઈડાં.

સાંઈડાં લેઇ તેય જાણે, જે હોએ રાજકુમાર;
નંદ આહીર વસે ગોકુલે, તું તેહતણો ગોવાલ. સાંઇડાં.
જો કહો હરી તો શીખાઉં, સાંઈડાં લેવાની પેર;
મારુ કહ્યું એટલું કરજો, પરમંદિરયા પરહેર. સાંઇડાં.
કુચગ્રહી મુખ અધર ડસીને, એણીપેરે સાંઇડાં લીજે;
મા મા મંત્ર જપું જેહે વેળા, મ્હારુ મન પતીજે. સાંઇડાં.
અંતર ટાળી એક કરે રે, સાચા તેહના સ્વામી;
નરસૈંયાચા સ્વામીસાચા વિના,હું નવલપદ કંઇ ન પામી. સાંઇડાં.

પદ ૧૫૫ મું.

નહિ જાઉં રે જમનાં પાણીડાં, મને મારગડે નંદલાલ મળે;
બાળપણાંની સહીઅર દેખે, હુંએ ટળું પણ એએ ન ટળે. નહિ.
અમેરે આહીરડાં સદાએ સુંઆળાં,કઠણ કઠોર પેલો કાનુડો;
નંદરાયની આણ ન માને, જસોદાનો કુવર લાડકડો. નહિ.
સાન કરે દેહી પરવશ થાએ છે, છાનાં છાનાં વાહે વહાલડો;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, વૃંદાવનમાં એકલડો. નહિ

પદ ૧૫૬ મું.

લટકો તારો લાખ સવાનો, મરકડલાંનું મૂલ નહિ;
જેમ શામલીઓ વદન નિહાળે, કેહ તુજ સમાન કો નાર નહિ.
પાયે કાંબી કનક તણી રે, નેપૂર ઝાંઝરનો ઝમકાર;
નાકે નંગ નંગોદર સોહે, ઉર સોહે એકાવલિ હાર.
વેણિયે ઝલકે રાખલડી, ફુમલડાં ફરકે તલખે મન;
કહાનજી કહે આલિંગન નહીં દેઉં, કઠણ પયોધર ખૂંચે તન.
નવજોબન નવરંગી બાલા, જમણે ઉભા વનમાલી,
કાંચલડી કસમસતી પહેરી, સાત સાતેક કસ કસી વાળી.
કહાનજીએ કામિની કરઝાલી, માખણપેં અતિ કોમળ અંગ,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, દીધું આલિંગન રાખી રંગ.

પદ ૧૫૭ મું—રાગ પ્રભાત.

પ્રાત હવો પ્રાણપત્તિ, ઇંદુ ગયો આથમી, કાં રહો બાંહડી કંઠ ઘાલી;
નાથ મુકો બાથમાંથી, મુજને વળગો નહીં, શું કરયો હજી હાથ ઝાલી. પ્રાત.

આ જુવો અરુણ, પુરવ દસા ઉગિયો, તેજ તારાતણાં ક્ષીણુ દીસે;
શબ્દ સોહામણા, સાવજાં ઓચરે, વચ્છ ધેન ઘણું ઘેર હીસે. પ્રાત.
લલિત સ્વર સુંદરી, લલિત આલાપતી, ઘેર ઘેર દધિ મથન ઘોષ થાયે;
ઉઠ આલસ તજી, કાનજી માહરા, સાસુ જસોદા સાદે સાદે. પ્રાત.
કમલ વિકાસીયાં, મધુપ મધ્ય ઉડી ગયા, કુરકુટા બોલે પીયુ પાય લાગું;
સૂર્ય ઉગ્યા સમે, લાજીએ ઘર જતાં, નરસૈંયાચા સ્વામી માન માગું. પ્રાત.

પદ ૧૫૮ મું–રાગ પ્રભાત.

ઝાંઝર ઝમકે, હું ઝબકીને જાગી, જાણું મારા પિયુજીને કંઠડે હું લાગી. ઝાંઝ૦
પછી તો લજાણીરે,આલિંગન દેતાં, મારે વહાલેજીએ પૂછ્યું સખિ તુંને વર્ષ કેતાં. ઝાંઝ૦
મારાં રે વરસ વહાલા, હું શુંરે જાણું, માસ તો થયા છે મુને એકસો ખાણું. ઝાંઝ૦
ભણે નરસૈંયો, મેં સુખ દીઠું, કાહાને કહ્યું તે મુંને કેવું લાગ્યું મીઠું. ઝાંઝ૦

પદ ૧૫૯ મું–રાગ પ્રભાત.

આંખડલીને ચાળેરે, ચતુભુજ મોહી રહ્યારે, હવે કેમ જીવુંરે મોરીરે માય;
મેહને સંતાપેરે, સખિ મુજ દેહરે, હરિ વિના સણું એક સાંસો ન થાય. આં૦
હુંને ઉભીતીરે, મદિર માહરેરે, વહાલે મારે કીધીરે નેણુની શાન;
મુગટ બીરાજેરે, માથે મોર પીછનોરે, સુંદર મુરલી હરીનું ગાન. આં૦
જમુનાની તીરેરે, ગોધન ચારતારે, રમતા ગોવાળીયાની સાથ;
મહીડાંની મશેરે, હરજી જોવા નીસર્યારે, આવિયાં વૃંદાવન કેરે ઘાટ. આં૦
મોહનજી મારેરે, હૃદે કમળે વસ્યોરે, લઉં ઓવારણાં કોટિ પ્રકાર.
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, સખી મુને ત્યાં મળ્યોરે, વહાલા મારી આવાગમન નીવાર; આં૦

પદ ૧૬૦ મું–રાગ કેદારો.

કુંજનો વિહારીરે, અમ ઘેર આવશેરે, શા શા હું સજુંરે શણુગાર;
માંગને સમારુંરે, પ્રભુ મારુ મોતીયેરે, કંઠ સોહીએ એકાવળ હાર. કું૦
શામલડીને ચોળીરે, અંગે સોહીએ ચુંદડીરે, રગ ભેર રમીશુંરે સેજ,
ભાવ કરીનેરે, વહાલાજીને ભેટશુંરે, આપીશું તે હઇડા કેરાં હેજ. કું૦
નિશા ને અજવાળીરે, ચાંદા તારી ચાંદનીરે, ચાંદલીયા તું જાજેરે પેલે પાર;
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, સખિ મુને ત્યાં મળ્યોરે, વહાલે મારે ઉતાર્યો ભવપાર. કું૦

પદ ૧૬૧ મું—રાગ કેદારો.

ઓધવ કહેજોરે, હરીને એટલુંરે, કે અમને તમારો આધાર;
વિખડાં પાઇનેરે, વહાલોજી શે નવ ગયારે, કે દુઃખ દેખાડ્યાં દીન દયાળ. ઓ.
દુખડાંની દાઝીરે, કે ઓધવ દેહ કેમ વળેરે, કે હરી વિના હોળી હઇડામાંહે;
કે નેહતણા ભડકારે, ઓધવ જો સમેરે, કે બળવંત આવી ઝાલે બાંહે. ઓ.
મ્હારા મન વિષેરે, હરિની દાસ છુંરે, કે ઘણા તમો સાધો મા નવ સાર;
કે જીવે તેનેરે, જોવા આવજોરે, કે મુવા પછી લેજોરે સંભાળ. ઓ.
કે સાધુને વળાવીરે, ઓધવ આવીયારે, મથુરા નગરની મોઝાર;
ગોપીજનનિત્યેરે, નરસૈંના સ્વામીને કહીએરે, કે નયણે વેહુ આંસુડાંની ધાર. ઓ.

પદ ૧૬૨ મું—રાગ કેદારો.

કુબજાને કહેજોરે, ઓધવ એટલુંરે, હરી હીરો આવ્યો તાહારે હાથ;
માન કરીનેરે, એહેને તું લજાવેરે, કહું છું શીખામણની વાત. કુ૦
પ્રાતે ઉઠીનેરે, પ્રથમ પૂછજેરે, જે માગે તે આપજે તતખેવ;
બીજું કાંઈરે, ભુધરને ભાવે નહીંરે, માહાવાને છે મહિ માખણની ટેવ. કુ૦
રાજ ને દીપેરે, માળ રુડા પુષ્પનીરે, નિત નિત ધરજે નવલાં વેશ;
ઝાઝું ન જગાડીશરે, જાદવરાયનેરે, કોમળ કરમાશે એનો સુવેશ. કુ૦
એહેને તે આપીરે, ઘડી નવ કીજીએરે, ઘેલી નવ કરીએરે અહંકાર;
શિવ ને વિરંચીરે, મહા મોહ્યા મુનિરે, જેને નવ જડ્યો એહેનો પાર. કુ૦
કેસ ઘેર દાસીરે, ઘેલી કુબજારે, સુંદર શામળીયો ભરથાર;
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, સખિ સુને મળ્યોરે, વહાલા મારા આવાગમન નિવાર. કુ૦

પદ ૧૬૩ મું—રાગ કેદારો.

સુખડાના સિંધુરે, સજની વહી ગયારે, દુઃખના દરિયા આવ્યા પૂર;
મોહન મૂર્તિ જાતાંરે, કંઈ નવિ રહ્યુંરે, . નયણે વેહે છે સાગર પૂર. સુ૦
વહાલાજીને જાતાંરે, કાંઇ નવિ ઉગર્યુંરે, હવે તે હાથ ઘસે શું થાય,
વહાલાનો પાલવરે, ગ્રહી અમો નવ રહ્યાંરે, કહે હવે મારી રોતાં રજની કિમ જાય. સુ૦
પીડ નવ જાણીરે, હે પ્રભુજીએરે, કરી ગયો નહાનપણાનો સ્નેહ;
સ્નેહની સાંકળરે, શામળીયો તોડી ગયોરે, એણે છોગાળે આપ્યો છેહ. સુ૦

ગોપીજન કીધારે, ગોવિંદે ઘેહેલડાંરે, કમળાના કંથ પધારો ઘેર;
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, સખી મુને જો મલેરે, ટાળે મારો જનમ મરણનો ફેર. સુ૦

પદ ૧૬૪–મું રાગ કેદારો.

સુખડલાંના દહાડારે, રાજ નિત સાંભરેરે, કે રમતાં શામળીયાની સંગ;
મોરલીની ટેરરે, સંભળાવતારે, કહો કેમ કીધા વીસરે રંગ. સુ૦
સુખે મીઠે મીઠેરે, હરી મુખ હસતુંરે, કે તાળી લેતી હાથોહાથ;
હરીને જમાડીરે, અમો જમતાંરે, કરતાં વિંજણો કર લઇ હાથ. સુ૦
પાન બીડી વાળીરે, મેલતાં મૂખમારે, છબીલોજી છાટતા તંબોળ;
શરદ સમાણીરે, રજની શોભતીરે, શશિયર સોળ કળાએ રસરોળ* સુ૦
શિવ સનકાદિકનેરે, સ્વપ્ને નહીં આવ્યા હરીરે, તે હરી રમે અમારી સાથ;
એકવાર રમાડેરે, આંખ મીંચામણીરે, આખડલી નચાવેરે નાથ. સુ૦
કહેવા સરખુંરે, કાંઇ કીધું નહીંરે, અમોને વળગાડ્યાં વૃક્ષની ડાળ;
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, સખિ મુને ત્યાં મળ્યોરે, વહાલે મારે ઉતાર્યાં ભવપાર. સુ૦

પદ ૧૬૫ મું.

કઠણ થયા મોહન મથુરાં જઇ, કાગળ નવ લખ્યો કટકોરે—ટેક.
ગોકુળમાં સહુ વાત કરે છે, કાહાન કુબજાશું અટક્યો રે. કઠણ૦
કુબજા કાળી ને અંગે કુબડી, શું કરતી હશે લટકો રે. કઠણ૦
ચતુર હોય તે ચિત્તમાં ચેતે, મુરખને શો ચટકો રે. કઠણ૦
નરસૈંયાચા પ્રભુ તમને ન ઘટે, નીચ સાથે શીદ ભટકો રે. કઠણ૦

પદ ૧૬૬ મું–રાગ પ્રભાત.

આજની રાતની, વારતા શી કહું, સ્વપ્નમાં શામળા સંગ પરણી,
ચોરીમા પરવરી, પાસ બેઠા હરી, બાઇ મારા કર્મની કોણ કરણી. આજની.
ચાર વેદે કરી, ચાર ફેરા ફરી, શ્રી હરીએ મારો હાથ ઝાલ્યો;
ઘૃતતણા દીપક, મંડપ ચોરી રચી, આગણે નંદ આનંદ માહાલ્યો. આજની.
થાળ કુમકુમ ભરી, મોડ મસ્તક ધરી, જશોમતી સાસુને પાય લાગી,
નરસૈંયાચા સ્વામીને, સંગ રમતી હતી, એટલે ઝબકીને હુંરે જાગી. આજની.

---

* પાઠ "શશીયર સોળ કળાએ સંપૂર્ણ"

પદ ૧૬૭ મું.

લાડકવાયા લોકડિયારે, ચોરે ચડાવી પ્રીતલડી;
ક્યાંની હું ને ક્યાંનો કાનજી, સગપણની શી રીતલડી. લાડ૦
કોક કહે કાહાનો તારા કાજે, મારગડે ઉભલો રેહે છેરે;
જોઉં ભલો તો ક્રોડદીવાળી, તારુ તો શું લે છેરે. લાડ૦
અનેક નારી એને ઇચ્છે છે, નથી બેઠો મુજ સારુરે;
તે નરસૈંનો સ્વામી જોવા સરીખડો, વરઘોડો કીધો વારુરે. લાડ૦

પદ ૧૬૮ મું.

જમના કાંઠે ઉભો સુંદર શામળો જો;
મીઠી મોરલીમાં મધુરી વેણુ વજાડતો જો.
ગોપી જમુનાજી ન્હાવાને નીસર્યાં જો;
ન્હાવા નીસર્યાં ને અંગનાં આભ્રણ વિસર્યાં જો.
ગોપી આકુળ વ્યાકુળ થઈ છે ઉતાવળી જો,
મ્હારા અંગના આભ્રણ ક્હોની સખી ક્યાં વળી જો.
વહાલે વનમાં વજાડી ; ઝીણી વાસળી જો,
વાગી વાસળી ને કોરી મારી પાંસળી જો.
મેહેતા નરસૈંના સ્વામીને વીનવૂં જો,
મારી ચુંદડી આપો તો પાયે પડૂં જો.

પદ ૧૬૯ મું–ગરા પ્રભાત.

પરણીને પારકે, હાથ શું લાળવી, લજ્યા ન આવીરે કંથ તુજને;
અલપી કોટિ અપરાધ હોયે શામળા, મ્હેલ મન આંબળા રાખ મુજને. પર.
કર ગ્રહ્યો કહાનજી, કોય મૂકે નહીં, મન ધરી માવજી મયારે કીજે,
જેમ જેમ જામનિ, જાયરે જાદવા, તેમ તેમ પાતકી મંન ન રીઝે. પર.
સુંદરી સોળ સહુસ્ર હરિ તાહરે, તેમાં એક અવર હું દાસ તારી,
નરસૈંયાના સ્વામી, જેમ ઘટે તેમ કરો, કમ્ની ગોપાળ સંભાળ મારી. પર.

પદ ૧૭૦ મું.

ઉભો રહેની ગોવાળિયા, તારી મોરલી મીઠી વાય,
અલ્યા છેલ છબીલા નહનારે, તું ગીત મધુરાં ગાય. ઉભો૦

અમો સઘળી સહીઅર રીજશું, ત્યારે આપશું ગોરસ દાણ;
કહું છું કાનજી એટલુંરે, મારો પાલવડો મા તાણ. ઉભો૦
પાલવ મેલની પાતળારે, લોક સાથે* શાં લાડ;
કહું છું કાનજી તમનેરે, ખાશો મારા મુખલડાની ગાળ. ઉભો૦
કામણ ટુમણ તારી વેણમાંરે, તારી આંખલડીમાં છે જંત્ર;
વશ કીધી વ્રજ નારીઓરે, તું ક્યાંનો શીખ્યો એ મંત્ર. ઉભો૦
તારુ મુખ દીઠે સુખ ઉપજેરે, મારાં નયણાં શીતળ થાય;
નાચી દેખાડો નાથજીરે, માહરા તનના તાપ સમાય.' ઉભો૦
પીળાં પીતાંબર પહેરીઆંરે, મોર મુગટ ધરીઓ શીશ;
વૃંદાવનની કુંજ ગલનમાંરે,† ચાલો રાસ રમીએ જુગદીશ. ઉભો૦
ગોપી સહુ ટોળે મળીરે, હીંડે છે મોડામોડ,
નરસૈંયાચા પ્રભુ પાતળારે, મારા ભવનાં બધન છોડ. ઉભો૦

પદ ૧૭૧ મું.

વાહાલા કહું છું કેવારની, પાલવડો મારો મેહેલ;
માથે મારુ મહી તપે, ગોરસની હેલાહેલ;
સહીઅર સહુ વહી ગઇ, મને થાય ઘણી અવેર. વાહાલા૦
વાસના તારી ઘટઘટમાં, જેમ વાલમાં‡ પડ્યું તેલ;
તારી વાસનાનો મને પાસ લાગ્યો, જેમ એકુકે ફૂલેલ. સહીઅર૦
તારે મારે પ્રીત બંધાણી, જેમ સૂતરની સેલ;
લોકડા શોકડા વાત કરે, એમ બેહુનો થયો મેળ. સહીઅર૦
તું છેલ છબીલો, રૂપે રુડો, હું છબીલી છેલ;
નરસૈંયાચા પ્રભુ પાતળારે, તારા મનનો આંટો મેલ. સહીઅર૦

પદ ૧૭૨ મું.

મેહેલો મન મોહન મારી મટુકી, મહીડુ છળકાય;
ભિંજે મારી નવરંગ ચુંદડી, કાનજી લાગું તારે પાય-
પાલવ મૂકોની પાતળા.

---

* પાઠ૦ "પરનારી સાથે" † પાઠ૦ "કુંજ ગલીઆહેરે" ‡ કેશ

મટુકી તે નારી નવ મૂકીએરે, મનથી કીધો એ વિચાર;
તુજને તે જાવા નહીં દીંઉ, તુંછે પુટડીરે નાર.
નહીં મૂકુ તારી મટકી.
ફજેત થવાની આ વાતડીરે, કાનજી માંડી તેં આજ;
વ્રજમાં તે જાણશે નંદજી, કહો કેમ રહેશે લાજ. પાલવ.
લાજ જશે તો જશે લોકમાંરે, કોણ સંગ કરવો વેપાર;
કાનજીનું બોલ્યું ફરે નહીં, તારી મટુકીરે ઉતાર. નહીં.
કાનજી માનીએ મારું કીધુંરે, નડે છે લોકડીયાની લાજ;
અમ ઘેર કંથડો પીડશે, જીવને શોકડીઆનું શાલ. પાલવ.
મારે તારે બંધાણી પ્રીતડીરે, દધી વેચવા નીત આવ;
દાણ નહીં માંગું દોકડો, રુડું માંખણ તું લાવ. નહીં.
મટુકી તે મારી ફૂટશેરે, મહી જાશે રેલાઈ;
તારે હાથે એ આવે નહીં, છોડી દે કંસની દુવાઈ. પાલવ.
કંસ પાપીઓ શું કરેરે, મારીશ મથુરાને દ્વાર;
પણ દાણ નહીં મૂકું દોકડો, કોણ છે મને પૂછનાર. નહીં.
આવડી તે વાર નવ રોકીએરે, હરિ અળગા રે રહો;
દુરીજન લોકો નિંદશે, દુર રહી કહેવું હોય તે કહો. પાલવ.
દહાડી દહાડી દાણ ચોરતીરે, અબળા આવી હાથ આજ;
લાજ રાખુંરે શ્રીવ્રુખભાનનીરે, નથી આવતી કાં લાજ. નહીં.
સાસુ અમારી ખીજશેરે, નણદલ દેશેરે ગાળ;
વળગાઝુમી તમે ના કરોરે, તૂટશે નવસેરો હાર. પાલવ.
સાસુડી તારીને વારશુંરે, નણદલને દેઈશ જવાપ;
હાર અમુલક આપશું, તું ટાળને સંતાપ. નહીં.
દુઃખના દયાળ છો શ્રી નાથજીરે, મુખડું દો શ્યામ શરીર;
કરજોડી વીનવું શ્યામળા, છાના મંદિર આવો વ્રજના વીર. પાલવ.
મુખડે તારે મોહી રહ્યો છું, શરદ પુનેમનો ચંદ;
આંખલડી તારી અણીઆલડી, વાંકો કેડનો છે લંક. નહીં.
ધોરી બળદ જીણી વેલડીરે, કેડે ઘાલી ઘુઘરમાળ;
બેસાડું તેમાં આવ રાધિકારે, હાંકું હું નંદનો ગોવાળ. નહીં.

નરસૈં મેહેતાની માગણી* રે, લ્યોને ચતુરસુજાણ;
ગોરસ કેરડાં શાં ગજાં, સોંપ્યાં તન મન પ્રાણ. પાલવ.

પદ ૧૭૩ મું.

ગુણની વીધી રે, ગોપ ગાય દૂવે;
વીપરીત રવૈએ, કાંઈ રાધા વલોવે. ૧
રાધાજીએ માધવજીનું, મુખડું જોયું;
ગોળીને વરાંસે, મહીડું ધર્ણી ઢોળ્યું. ૨
ગોકુળ માંહે ગોવિંદ રાજા, રાધિકા રાણી;
દોહતાં દોહતાં ધેન, જાતી ન જાણી. ૩
સોળ સહુસ સુંદરી મળી, અચરજ પામી;
ભક્તવત્સળ મળ્યો, નરસૈંનો સ્વામી. ૪

પદ ૧૭૪ મું-રાગ પ્રભાત.

વહાલાજી જાગો તો એક વાત કહું, માહારો લાલ ગોવરધનધારીરે;
પ્રાત થયો મંદિર કેમ જાશું, મોહન મદન મોરારી રે. વહા૦
અમારા પતિનો સંગ તજીને, આવ્યાં શર્ણ તમારે રે;
આલિંગન દો ભીડીને ઘાડું, જાવું છે ઘેર અમારે રે. વહા૦
તમ સાથે રમતાં રેણી વિહાણી, હજી નહીં પ્રેમે ધરાયાં રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી ભલે મળીઓ, નારપણું ભલે પામ્યાં રે. વહા૦

પદ ૧૭૫ મું-રાગ સામેરી.

ચાંદલાનો ચટકોરે રુડો, રાતડીયે સોહે રે;
પીતાંબર પટોળી પહેરી, એને તેજે ત્રિભુવન મોહે રે. ચાં૦ ૧
અંગ અનોપમ ભૂષણ ભારી, તહારી ગત નવ લહિએરે;
કસમસતી કાંચલડી ઉપર, હાર હુલાવી રહિયે રે.† ચાં૦ ૨
સર્વ શણગાર કરીને ચાલી, શામતણે રંગ રાતી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળવા, નિશાયે એકલડી જાતી રે. ચાં૦ ૩

* પા૦. "વીનતિ રે" † પા૦. "હાર હુલાવી લીજેરે"

પદ ૧૭૬ મું.

ચુંદડીનો રંગ રુડોરે, કાનજી તહારી કાંબળીથી રૂડો;
જમલી રાખીને જોયાની જાદવરાય, બાહુડીયાં ઘલાએ ચૂડો. ચું૦
હું ગોરી તું શામળો, આપણ શણગાર સજશુંરે;
મારગ જાતાં માણસ મળશે, જણ જણને પૂછશુંરે. ચું૦
એ પટંતર કોય નવ જાણે, જુઓ નાથ વિચારીરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, આવાગમનની ફેરી વારીરે. ચું૦

પદ ૧૭૭ મું.

હુંને મહારા પિયુજીનું બોલ્યું ગમે;
મહારો વહાલો મુજથી અળગો ન રમે. ૧
નવજોબન ભર નાહુલીઓરે, નારી રૂપ સમે;
સંસાર માંહે સરખાં સરીખું, જો પામીયે નિજકર્મે. હુંને૦ ૨
કોયક જપ તપ આચરેરે, કોયક દે સખી દાન;
અમારે જપતપ એહજ તીરથ, નંદકુંઅર વર કહાન. હુંને૦ ૩
જેને જે શું પ્રીત બંધાણી, તે દીઠા વના ન રહેવાય;
નરસૈંયાચા સ્વામી વના દાહડા, ક્ષણ વરસ સો થાય. હુંને૦ ૪

પદ ૧૭૮ મું.

નેણ લોભાણા નાથશું, પાછા મેં ન વલાએરે;
નરખતાં નરખતાં બાઇજી, રુદયામાં ટાઢું થાએરે. નેણ૦ ૧
દઈ આલિંગન રુદયામાં ભીડ્યો, શામળીયાને સંગેરે;
અધર અમૃત રસ પાન કરતાં, રજની વિતી રંગેરે. નેણ૦ ૨
કુસુમે રચી સેજ સમારી, તાંહાં પાતલીયો રમતોરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભલે પામી, પ્રેમ ધરીને મળતોરે નેણ૦ ૩

પદ ૧૭૯ મું—રાગ પ્રભાત.

ઓરા આવ અળગો, એક વાત નાની કહું, તુજને જમ હૈડામાહે હર્ષ પામે;
કામની કામ અભિલાખ કરી બોલતી, ભુર ગોવાલિયા માહે શુંરે રમે.
નેણ નીશાન, સનકારતી સુંદરી, નેણ કટાક્ષ ગુણ બાધુરી;
નવનવા રંગ કરી, દાખવું આપું અપૂરવ, તેડતી તારુણી પ્રેમે કરી.

ગોરસમાંહે, શો રસ ગોવાળીયા, અધુર અમ્રતરસ જોની ચાખી;
ચાખતાં ચાખતાં, પીયુષ પરહરે, તે વેળા તોરે મન સાખી.
સુરતસંગ્રામની, સાધના શીખવું, રીઝવું બહુપેરે ભાવ દાખી;
નરસૈંયાચો સ્વામી, ચરીત્ર કરી વાળવો, ભેળવ્યો ભુધરો અંગ આપી.

પદ ૧૮૦ મું–રાગ ધનાશ્રી.

અબોડલે મારા નાથનો ઝળકે, ટળકે ચિત અમારું રે;
નેણુ સલોણા શામળીયાપર, તન મન ધન તે વારું રે. ૧
કંદ્રપ કોટ સરીખો સુંદર, પુરુષ લક્ષણ બતીશે રે;
નવજોબન જાદવરાયજી, તે જેવો ક્રોડ વરીસે રે. ૨
આંગડલે ઉભી હું મહારે, મહારી આગળ થઈ જાયે રે;
જીવન મહારા સામું જોયે, મનમાં મોદ ન માયે રે. ૩
સુંદરવરશું સ્નેહ ધરીને, રેણી રમીએ રાસ રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, અબળાની પહોંતી આશ રે. ૪

પદ ૧૮૧ મું.

અંબોડલે મારુ મન મોહ્યું, જાણું અળગી ન થાઉં રે,
વદન નિહાળી વહાલા કેરુ, ફુલી અંગ ન માઉં રે. ૧
ઘરનાં કામ વિસાર્યાં મનથી, શામળિયા સંગે રાતી રે,
આખો દહાડો આનંદ ભરી હું, વહાલાના ગુણ ગાતી રે. ૨
શામળીયાને પ્રેમે ભરાણી, અવર કોયને નવ જાણું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રસપૂરણ, અલવે ઉરપર આણું રે. ૩

પદ ૧૮૨ મું.

આજ મહારે વહાલાજીએ સામું જોયું, હશી હશીને બોલાવી રે;
મનગમતો મેં મચકો કીધો, વહાલાજીને મન ભાવી રે. ૧
મંદિરમાંહે આવ્યો મહારો વહાલો, ઉજમ આણી હીંડુ રે,
સાન કરીને સામું જોયું, પિયુજીને કરજોડુ રે. ૨
સેજ સમારુ નાના વિધની, પિયુજીને ત્યાં પધરાવું રે;
સાઇડુ લીધું સગમ રમતાં, રેણી રંગે મહલાવું રે. ૩

કંઠે બાહુડલીવાળી મ્હારે વહાલે, પ્રેમે ચુંબન દીધુરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતાં, સુરત સમે સુખ લીધુરે. ૪

પદ ૧૮૨ મું–રાગ કેદારો.

સુખનો સાગર મ્હારો વહાલો, આનંદે ઉરપર મ્હાલ્યો રે. સુખ૦ ટેક
રખે એ ઊરથી અળગો થાયે, જાણું વીલસું ચારે જામ રે;
અનેક હાવ ને ભાવ કરીને, પૂરણ કીજે કામ રે. સુખ૦ ૧
ધન ધન થાયે આ રજની રુડી, ધનધન થાયે શણગાર રે;
ભણે નરસૈંયો ધન એ વહાલો, ધન ધન કરતો વેહાર રે. સુખ૦ ૨

પદ ૧૮૩ મું–રાગ કેદારો.

અંતર ટાળીને ઉરપર લીધો, ભાવે ભજતાં મનોરથ સીઝયો. અં૦ ટેક.
કંદ્રપ કોટ સરખો સુંદર, મોહી રહી મુખ જોતાં રે;
અગટ પયોધર કશણ કશીને, ભાવે ભેટ કરતાં રે. અં૦ ૧
રીઝવીયા સેજડીયે શામને, વહાલાને વશ કીધો રે;
ભણે નરસૈંયો રજની સઘળી, જોબન લહાવો લીધો રે. અં૦ ૨

પદ ૧૮૪ મું.

આ જોરે બાઇ નહાનડીયો, નીતનીત એમ કરતો રે;
વારું તો માને નહીં મારું, મુખ જોઇને નેણ ભરતો રે. ૧
ગોરસની ગોળી ઢોળી, મ્હારુ મહિ મંદિરમાં ચાલ્યું રે;
આડો આવી શામળીયે મ્હારુ, અલવે અબરજ ઝાલ્યું રે. ૨
મરકલડે હું મોહી રહી, વીસરીયાં ઘર કાજ રે;
ભણે નરસૈંયો મનમાં ન આણો, કસતણું એ રાજ રે. ૩

પદ ૧૮૫ મું.

મીઠડા બોલા મોહનજી, તમો માખણ સાકર લીજે રે;
દુધ કઢ્યું આણીને આપું, ઘુટડે ઘુંટડે પીજે રે ૧
શાલ દાલ ઘૃત તરત્તનું તાવ્યું, કુંવર કોળીયા ભરીયે રે;
ગોવાળીયાને સાથે આતાં, પુત્ર પછે જઈ રમીએ રે. ૨
પલવટવાળો સુખડલી આપું, જે તહારે મન આવે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામીતોતળો, તોતળું માતા માંડ બોલાવે રે. ૩

પદ ૧૮૬ મું.

ધન ધન દાહાડો આજુનો, જીવન મુજ ઘેર આવ્યા રે;*
સરવસ વારુ વારણે, ગોવિંદજી મન સોહાવ્યા રે. ૧
કાને કુંડળ ઝળહળે, મુખ મરકલડા કીધો રે;
મોહી રહી મુખ નિરખતાં, મેં આનંદે ઉર લીધો રે. ૨
દીવડીયો અજુવાળીયો, હું ગાઊં મંગળ ગીત રે;
નેણ સલોણાં શામળિયાશું, બંધાણી મ્હારે પ્રીત રે. ૩
સાસુ નણદી નાટક જોતાં, તે તો અળગાં કીધાં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ રંગભરી રમતાં, વાંછિત કારજ સીધાં રે. ૪

પદ ૧૮૭ મું.

અંબોડલો વાળીને જોએ, મરકલડા કરે પિયુ મન મોહે; અં૦ ટેક.
વહાલે ઉરપે લઈ અંતર ટાળી, વહાલાને સંગ ભરતી;
સુરત સમાગમ શામળીયાશું, મનના મનોરથ કરતી. અં૦ ૧
સુખસાગર શામળીયો પામી, કરતી વિવિધ વિહાર;
ભણે નરસૈંયો અળગો ન મેલું, મ્હારો પ્રાણ આધાર. અં૦ ૨

પદ ૧૮૮ મું-રાગ પ્રભાતી.

ભલેરે ભગવાન પ્રગટ્યા, અમારે કાજે;
આટલા દહાડા છાંના રહ્યાતા, મુનીવરની લાજે. ભ૦ ૧
ગોકળીયામાં કોટિક નારી, શણગાર સાજે;
ચાલેરે ગજગતિ ચાલે, પાયે નેપૂર વાજે. ભ૦ ૨
એહેવા માનશપે રહેવું, તને ન રાજે;
કામરસ ભોગ ભોગવ્યા, નીશાનાં વાજે. ભ૦ ૩
નારીરૂપે જુગત મોહે, લિલા સમ વાદે;
નરસૈંયો ભવસાગર ઝીલે, પ્રેમની પાજે. ભ૦ ૪

પદ ૧૮૯ મું-રાગ પ્રભાતી.

આજ તો દીવાળી જસોદાયે જીવન જાયો;†
કંશનો વડારણ પેલો, કાનુડો આયો.‡ આ૦ ૧

* પાઠ. "ગોવિંદજી ઘેર૦" † પાઠ "જસોદાયે જાદવ જાયો." ‡આવ્યો.

કેશર કેરા છાટણા છાટ્યા, પરસાલ ધોળી,
પેર્યાં રે પીતાંબર અંબર, ચન્ણા ને ચોળી. આ૦ ૨
મોતી કેરા તોરણ બાધ્યા, માનની મગળ ગાયે,
ફુલીરે વ્રજ સુંદરી હૈડે, હરખ ન માયે. આ૦ ૩
જમનામા પેમીને વહાલે, નાથ્યોરે કાળી,
નરસૈંયાચા સ્વામી પધારે, ત્યા નિત્ય દીવાળી. આ૦ ૪

પદ ૧૯૦ સુ–રાગ આશાવરી.

અળગો ન કરુ એહને ઉરથી, શામલિયાને સજની રે,
મનગમતો શણગાર કરીને, ગ્ગ ભરી રમશું રજની રે અળ૦ ૧
ઓ પટોળી પહેરુ મનગમતી, ચોળી નાના ભાતી રે,
હૈયે હરખ ન માયે માહરે, પુરતી રસાળી વાહતી રે અળ૦ ૨
સુરત સમાગમે જેમ પીઉ રીઝે, અંતર મહાલી રહેશું રે,
નરસૈંયાચા સ્વામીચે સંગમ, ભાવ ધરીને ભજશું રે અળ૦ ૩

પદ ૧૯૧ સુ–રાગ ધનાશ્રી.

આજના દિનના ભામણા લઉં, શામળીયો ઘેર આવ્યો રે,
શ્રી વત્સલાછન ઓપે ભાતે, મસ્તક મુગટ સોહાવ્યો રે. ૧
કાને કુંડળ ઝળહળે, અધુર પ્રવાલે રગ રાતા રે,
પીતાંબર પેહેર્યું શ્યામ અગે,*જેને લેવા મુનીજન ધાતા રે† ૨
નાનાવિધના અન્ન નીપાવ્યા, આરોગ્યા જગદીશ રે,
પ્રેમ ધરી નરખુ મન હરખુ, વાળી વાળી નામી શિશ રે ૩
નિર્મળ જ્યોતિ પ્રગટ થઇ દીવડા, દીસે થયુ અજુવાળુ રે,
બ્રહ્માદિકને સ્વપ્ને દુર્લભ, તે સંગમ રસ મહાલુ રે ૪
સન્મુખ થઇને સાઇડુ લીધું, તનનો તાપ નિવારી રે,
નરસૈંયાચા સ્વામિશું રમતા, ધન ભૂતળ દેહ ધારી રે. ૫

પદ ૧૯૨ સુ–રાગ ધનાશ્રી.

ક્ષણું આગણે ક્ષણું મંદિરમાહે, ક્ષણ ક્ષણું આવું દ્વાર રે
મગન થઇ હુંને કાઇ નવિ સુઝે, મોહી રહી નદકુમર રે. ૧

---

* પાઠ "પીતાબર પહેર્યું પીત અગે" બીજો પાઠ– પીતાંબર લીધાબર રો તીર અગે"
† પા૦ "જેને મહા મુનીજન૦"

આવંતો વહાલો ઉરપર લઈને, ભૂજબળે ભીડું નાથ રે;
મંદરિયામે પધરાવ્યો પ્રેમે, ઘાલી ગળામાં હાથ રે. ૨
ધનરે મંદર મહારુ સુંદર, ધનરે રેણી રસાળ રે;
કંદ્રપ કોટ સરીખા નટવર, હું કરતી કેલી વિશાળ રે. ૩
ઉરપર રાખી રહી હરી હું, સેજડીએ વાધ્યો રંગ રે;
એ સુખ મેં કોને કહેવાયે, અમી ઠરીયો અંગો અંગ રે. ૪
નેણેનેણ મેળવતાં મહારે, વાધી રંગની રેલ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રસપૂરણ, મોહન મોહનવેલ રે. ૫

પદ ૧૯૩ મું–રાગ ધનાશ્રી.

અબોટો મહારા વહાલાજીનો સોહે, જોતાં તૃપ્ત ન થઈએ રે;
જોડે જમતાં વાત કરીને, વહાલો ઉરપર ધરીએ રે. ૧
મહારુ મન તો મોહન સાથે, મંદરમાં ન જવાય રે;
જે જાણો તે કહોરે હુંને, વહાલા વિના કિમ રહેવાય રે. ૨
સાસુ નણદી કુટુંબ સહુ કોય, નીતનીત ઉઠી લવતાં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મારો જીવન, કરશે મનનાં ગમતાં રે. ૩

પદ ૧૯૪ મું–રાગ ધનાશ્રી.

આજનો દિન સોહામણો, સોહાગણ કીધી વહાલે રે;
દુધે વુઠ્યા મેહુલા, મંદરમાં મોહન મહાલે રે. ૧
આગળ ઉભી વાયરુ કરુ, મહારા મનમાં હરખી રે;
કુલી અંગે ભોજન કરતાં, સુંદરવરને નરખી રે. ૨
મરકડલો કરી સણગટવાળું, સુંદર સેજ સમારુ રે;
મહારા પ્રાણજીવનને પ્રેમે, મહારા ઉરપર ધારુ રે. ૩
વહાલા સાથે તાળી દેતાં, ખળકે કંકણ ચૂડી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને સંગમ, રમશું રેણી રુડી રે. ૪

પદ ૧૯૫ મું–રાગ ધનાશ્રી.

આજ મહારે સંગમ મંદર માંહે, દીવડીયો અજુવાળું રે;
નંદકુંવરને સાંઇડું દઈને, સુંદર વદન નિહાળુ રે. ૧

પુલડે પાગર ભરાવું શેરીએ, સહીયર સાથ તેડાવું રે;
મંદરદ્વારે રાખી વહાલો, મુક્તાથાળે વધાવું રે. ૨
સોનવણુપાટ ઢળાવી વહાલો, હું ત્યા લઈ બેસારુ રે;
નાના વિધનાં અન અનોપમ, ભાવે ભોજન કરાવું રે. ૩
આગળ અગર ઉવેખી મેહલું, ચુવા ચદન સાર રે;
ભણે નરસૈંયો મંગળ ગાઉં, પામી પ્રાણ આધાર રે. ૪

પદ ૧૯૬ મું–રાગ ધનાશ્રી.

હરિજન કેરુ કાઈ ન ચાલે, હું મલપતી મહાલું રે;
તન મન મહારુ વારી વારી, ઉરવરથી હું નવ ટાળુ રે. ૧
સણુગટડા હું શાને રાખું, પ્રીત બંધાણી પિયુશુ રે;
મહારો પ્રાણજીવન પાતળીયો, આનંદે અનુભવશું રે. ૨
કઠે વિલાગી કહાનજીશું, વાત રમાળી કરશું રે;
ભણે નરસૈંયો સુખની લેહેરે, ભુજબળ ભીડી રહેશું રે. ૩

પદ ૧૯૭ મું.–રાગ ધનાશ્રી

આજનો દિન રળીયામણો ને રળીયામણું મદિર મહારુ રે;
સુંદરવર શામળીયો આવે, મનના મનોરથ સારુ રે. ૧
આગળ આવી અગર ઉવેખુ, મોતીએ ચોક પુરાવું રે,
વિધવિધનાં હું દાન દઈને, કુસુમે નાથ વધાવું રે.* ૨
ક્ષીર ખાડ ઘૃત મોદક મુખમા, મહેલતાં મન હરખુ રે,
સુંદર મુખ સોહામણું, વાળી વાળી નરખું રે. ૩
સુંદર બીડી મુખમા મેહલી, ઢોળું વહાલાજીને વાય રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી પ્રેમે પોઢયો, હૈયે હરખ ન માય રે.† ૪

પદ ૧૯૮ મું.–રાગ ધનાશ્રી

મનમા હરખ ન માય મ્હારે, તૃપ્તિ ન પામું લેતી રે;
શામળીયાને સંગમ રમવા, શણુગારે સોહંતી રે. ૧
પટોળી પહેરી નવરગી, પાયે નેપુર ધુની‡ થાય રે,
નીલવટ ટિલડી નેણુ સમારી, નરખુ દરપણ માહે રે. ૨

---

* પા૦ "વિધવિધના હું દેના દાખી, નટવર નાચ નચાવુંરે" † પા૦ "પ્રેમે આપુ પાવરે"
‡ ધ્વનિ

ધન ધનરે આ જોબન મહારૂ, નદકુવર ઉર ધરશું રે;
આલિંગન આપીને અંગે, ભુજબળે ભીડી રમશું રે. ૩
લટકંતી લેહેકંતી શામા, શામળીયા મેજે આવી રે;
નરસૈંયાચોસ્વામી રસમાં રંગ્યો, ભજતાંભામનીભાવી રે. ૪

પદ ૧૯૯ મું–રાગ ધનાશ્રી.

હું સફરાણી કીધી મહારે વહાલે, પ્રેમે સામું જોયું રે.*
મરકલડો દેખી મોહનનો, તાંહાં મહારૂ મન મોહ્યું રે. ૧
સરવસ સાંપી ઉરવર આણ્યુ, ક્ષણું અળગો નવ રાખુ રે;
માખણ સાકર સુખમાં મહેલી, વન્યો† વચન સુખ ભાખું રે. ૨
હાર કુસુમના ગુંથી કરશું, વહાલા કંઠે ઘાલું રે;
શોભતો દેખી શામળીયો, ઘડીએ ઘડીએ નિહાળું રે. ૩
ચુવા ચંદન ચરચું અંગે, સોવ્રણપાટ બેસારી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને સંગમ, મનના મનોરથ સારી રે. ૪

પદ ૨૦૦ મુ–રાગ ધનાશ્રી.

સરવસ વારુ વારણે, શામળીયે સામું જોયું રે;
મરકલડો કર્યો મહારે વહાલે, મહારુ મનડું મોહ્યુ રે. ૧
દીવાળીરે દીવાળી જો, નદકુવર ઘર આવ્યો રે;
સોવ્રણપાટ બેસારી વહાલો, મોતીડે લઈ વધાવ્યો રે. ૨
ધન ધન દહાડો આજનો, સહીયર સહુ તેડાવું રે;
કુંકુમ રોળ કરી મંદરમાં, મગળ ગાન કરાવું રે. ૩
સથરુ દહીં જાગ્યું અતિ સુંદર, માખણ સાકર સાથે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ઘોળી ઘોળી, મુખમાહે મેહલે હાથે રે. ૪

પદ ૨૦૧ મું–રાગ ધનાશ્રી.

અણીયાળાં લોચન વહાલાજીનાં, માંહે રાતડલી રેખરે,
જો મન માને તહારુ રાજી સુજનું, ઓલવડે રહી પેખરે. ૧
અવલોકતાં ઊતાવળારે, જેમ બાણ છુટેરે;
એક આશ્ચર્ય કહું સુણરે સજની, તન સાલે ઘટ પીડેરે. ૨

* રાસ સહસપદીના ૫૦ મા પદની પ્રથમ ટુકની અરધી આને મળતી છે. † વિનય

એક ઉપાય કર્‌ું સુણુ બેહુની, જેમ ભાંગે અંગે પીડરે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળીને, રુદયા સરસો ભીડરે. ૩

પદ ૨૦૨ મું–રાગ ધનાશ્રી.

અમ ઘેર આવે મ્હારો વહાલો, મોતીડે ચોક પુરાવુંરે;
ધસમસતી જઈ રુદયા ભીડું, હરખે હાર પેહરાવુંરે. ૧
જે જે ભાવે મ્હારા પિયુને, તે તે ભોજન નીપાઉંરે;
આનંદે આરોગે મ્હારો વહાલો, હું માતી મંગળ ગાઉંરે. ૨
સકળ સીંગાર સજું હું અંગે, સુંદર સેજ સમારુરે;
નરસૈંયાચા સ્વામીના ઉપર, હું તનમનધન તહાં વારુરે. ૩

પદ ૨૦૩ મું–રાગ ધનાશ્રી.

આજ સખી આલિંગન લીધું, શામળીયે ઘેર આવી રે;
મેં મારુ તન મન ધન વાર્‌યું, ગ્રેહ તાપ સમાવી રે. ૧
મનગમતો મેં મચકો કીધો, મ્હારા વહાલાને ભાવી રે;
રેણી રંગભરી મ્હારા પિયુને, ભજીયો ભાવ જણાવી રે. ૨
ઉર ઉપર અમીરસ 'ઠરીયાં, વહાલે કીધું મનગમતું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીએ સંગમ, રસમાં વેહલું વીતું રે. ૩

પદ ૨૦૪ મું–રાગ ધનાશ્રી.

આજ સખી આનંદ ન માયે, વહાલોજી પ્રેમે પધાર્યા રે;
મેં હળવે આલિંગન લીધું, મ્હારા ઉરવર મોહાવ્યા રે. ૧
સુંદર મુખ સોહામણું, જોતાં તૃપ્ત ન થાઉં રે;
વહાલે ઉરવર વળીવળી જોતો, વારણે હું જાઉં રે. ૨
રેણી રંગે રમતાં વિહાણી, મનમાં મોહ ન માય રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મંદર મહાલે, ક્ષણું અળગો ન થાય રે. ૩

પદ ૨૦૫ મું–રાગ ધનાશ્રી.

આનંદે અનુભવિયે વહાલો, હરીજનનો ભય ટાળી રે;
આઠે પોહાર ન મેલું અળગો, કંઠ બાહુડલી વાળી રે. ૧
ક્ષણુ એક અળગી મેં ન રેહેવાયે, પ્રગટ પ્રીત બંધાણી રે;
સરવસ સોંપી શામળીયાને, વિશ્વમું તે ઉરવર આણી રે. ૨

જ્યાં લગી વહાલો સામું જોતો, ત્યાં લગી જોબન જાળવતી રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીચે સંગમ, મહારસ માંહે મહાલંતી રે. ૩

પદ ૨૦૬ મું–રાગ ધનાશ્રી.

અમારે ઉલટ વાધ્યો અંગે, શામળીયાને સગે રે;
ધસમસતો મોહનજી આવ્યો, ભીડ્યો અગોઅગે રે. ૧
મસ્તકે મોળીયું મનોહર દીસે, કાને કુંડળ ઝળકે રે;
વાંસલડી વાહે મહારો વહાલો, વનમાળા ઉર લેંહકે રે. ૨
શી શોભા કહું તે વેળાની, હું મોહી મુખડું જોતી રે;
ભણે નરસૈંયો સુખ પામી હું, માખણ મુખમાં ધરતી રે. ૩

પદ ૨૦૭ મું.–રાગ ધનાશ્રી

આગણુલે આવી શામળીયો, વેણુ મધુરી વાહાતો રે;
વાળી વાળી કરુ વારણાં, અમથી અળગો ન થાતો રે. ૧
નિશદિન જાણે નંદકુંવરને, મહારા ઉરપર રાખું રે;
કંઠે બાહુલડી વાળી વહાલે, અધુર સુધારસ ચાખું રે. ૨
દુધ કઢી કઢી વહાલા કાજે, માંહે સાકર ભેળુ રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી આરોગે, આરત મહારી મેળુ રે. ૩

પદ ૨૦૮ મું–રાગ ધનાશ્રી.

ગેલ કરતો ધેન સંધાતે, આવે વાંસલડી વહાતો રે;
ગોકુળ (ની) નારીનુ ઉર ભૂષણ, માહવો મન સોહતો રે. ૧
મંગળ ગાતી માનની આવે, મનમાં મોદ ન માય રે;
વદન સકોમળ શામળીયાનુ, જોતાં તૃપ્ત ન થાય રે. ૨
માત જશોદા કુંવરને લઈ, મુક્તાથાળે વધાવે રે;
ભણે નારસૈંયો ભામણુલાં લઈ, મદર માંહે પધરાવે રે. ૩

પદ ૨૦૯ મું–રાગ ધનાશ્રી.

બંસ મધુરો વાહે વહાલો, મદિરમાં કેમ રહીયે રે;
સાંજ સમે આવતો સજની, નેણ સફળ કરી ઠરીયે રે. ૧
મોર મુગટ કુંડળ ઝળકંતાં, મીઠાં* મીઠડાં કીજે રે;
એકલડો આવે આંગણુલે, હળવે ઉરપર લીજે રે. ૨

* પાઠ 'મુખના'

ગોવાળાની ટોળીમાંહે, ધેન બોલાવે ધોળી રે;
ભણે નરસૈંયો એ વહાલાપર, વારુ ગોરસ ગોળી રે. ૩

પદ ૨૧૦ મું-રાગ ધનાશ્રી.

લોચન અખળાનાં આધાર, મેં જોઉં વારવારે રે;
દાણુ મશે આવીને વહાલો, ઉરવર* મહારુ નિહાળે રે. ૧
મહારા મનમાં મોદ ભરાણી, જેમ કહાનજી લઈકરઝાલે રે;
હસી હસી ભુજમાં ભીડી સુજને, કંઠે બાહુડલી ઘાલે રે. ૨
મહીની ગોળી મસ્તકે લઈને, હળવે હળવે જાઉં રે;
નારસૈંયાચા સ્વામી(ની)મહા સંગે મળતાં, જોતી તૃપ્ત ન થાઉંરે. ૩

પદ ૨૧૧ મું-રાગ ધનાશ્રી.

લોચન શામળીયાનાં સજની, હું નિરખુ વારંવાર રે,
અંગોઅંગે આનંદ વાધ્યો, જો આવે નદકુમાર રે. ૧
આરત જાણી આગણુલે આવ્યો, મહારો પ્રાણુ આધાર રે,
મેં ઉઠી રુદયામા ભીડિ, સુંદર (વર) સુકુમાર રે ૨
મદરમા પધરાવી વહાલો, મોતીએ ચોક પુરાવુ રે,
નારસૈંયાચા સ્વામીનું મુખ જોતાં, વાળી વાળી વધાવુ રે. ૩

પદ ૨૧૨ મું-રાગ ધનાશ્રી.

નેણુ સલુણાં શામળીયાનાં, સજની ઉરવર દીજે રે;
મનમાન્યું તમ માહુલે વહાલો, આપણુ રગ રમીજે રે. ૧
કરતી મનોરથ મદર માંહે, જાણું જીવન જોઈયે રે,
પ્રેમ ધરીને પાતળીયાશું, અંતર ટાળી મળીયે રે. ૨
સરવસ વારુ સગમ કરતા, કંઠે વિલાગી રહીયે રે,
નારસૈંયાચા સ્વામીશુ રમતા, તે સુખ કહેને કહીયે રે. ૩

પદ ૨૧૩ મું-રાગ ધનાશ્રી.

કામણુ કીધુ શામળડાયે, મદરમાં ન રહેવાય રે,
રાત દિવસ આરત રહે મનમાં, દીઠા વના ન મોવાય રે. ૧

*છાતી-સ્તન.

જળ જમુનાં મશે જોવા જઈએ, નંદકુંવર રઢીયાળો રે;
અમ દેખીને વેણુ વજાડે, કરે નેણુનો ચાળો રે. ૨
અંગેઅંગે આનંદ વાધે, જો વહાલો ઉર ધરીયે રે;
ભણે નારસૈંયો હરિજનનો ભે, મનથી કાઢી હરીયે રે. ૩

પદ ૨૧૪ મું–રાગ ધનાશ્રી.

હું આંગણુલે ઉભી હુતી, વહાલો વહાતો વાંસે વળી આવ્યો રે;
હું ફુલી રહી વદન જોતાં, મંદરમાં પધરાવ્યો રે. ૧
જે જે મહારા મનમાં હુતું, મેં તે ભોજન દીધાં રે;
સારી પેઠે શામળીયેઆરોગે, મનવાંચ્છિત ફળ સીધાં રે. ૨
કુસુમ લઈને સેજ સમારુ, સકળ કરુ શણગાર રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર રાખી, રસમાં કરુ વિહાર રે. ૩

પદ ૨૧૫ મું–રાગ ધનાશ્રી.

મુખ જોતાં શામળીયા કેરુ, માયલે અંગે આનંદ વાધ્યો રે,
સન્મુખ થઈને સુંદરવરને, માયલા ઉરપર લાધ્યો રે. ૧
મંદરમાં પધરાવ્યો પ્રેમે, હરખી મગળ ગાઉં રે;
માયલા વહાલાજી ઉપર, વારી વારી જાઉં રે. ૨
મનગમતો શણગાર કરીને, સુંદર સેજ સમારુ રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, ધનધન જોબન મહારુ રે. ૩

પદ ૨૧૬ મું–રાગ ધનાશ્રી.

દીવાળી આવી રે મહારે, દુધે મેહ વુઠાં રે;
નંદકુંવરને ઉરવર રાખા, શું કરશે દુરિજન રુઠાં રે. ૧
સાહુગટડો હું શાને રાખુ, મારે શામળીયાશું મનમાન્યું રે;
પ્રેમ હોય તો પ્રગટ જણાવે, તે તો ન રહે છાનું રે. ૨
આરગડે જાતાં મોરી બેની, પ્રીત બધાણી હરીશું રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, ગમતી ગોઠડી કરીશું રે*. ૩

પદ ૨૧૭ મું–રાગ ધનાશ્રી.

દીવાળી શામળીયે પામી, મોરે હૈયે હરખ ન માય રે;
ભામણડાં લઈ ભેટી વહાલો, ભીડચો રુદયામાંય રે. ૧

* મૂળ પાઠ 'હરશું' અને 'હરશુ' છે. હરશું એટલે શિવ સાથે એવો અર્થ થવાથી પાઠ ફેરવ્યો છે

નાના વિધનાં વહાલા કારણ, ભાવે ભોજન નિપાઉં રે;
મથન દહીં લઇ આગળ મેલું, પુલી અગ ન સમાઉં રે. ૨
સકળ શણગાર સજીને અગે, કરશુ મનના ગમતા રે;
નારસૈયાચો સ્વામી ભોગવતાં, હિંડે હરિજન લવતા રે ૩

પદ ૨૧૮ મું–રાગ ધનાશ્રી.

ધન ધન દિવાળી મહારે આજ મુખ શામળીયાનુ નિહાળુ રે,
મનગમતો હું મચકો કરીને, માયલો મોહન મહાલુ રે. ૧
મોતીએ ચોક પુરાવું મદર, સોમણુપાટ ઢલાવુંરે,
વહાલે ઉરવર સરવસ વારી, મગળ ગાન કરાવુ રે. ૨
જમજમ રીઝે માયલો વહાલો, તમતમ ભાવ જણાવું રે,
નારસૈંયાચા સ્વામીચે સગમ, રમતાં રુડી ભાવું રે. ૩

પદ ૨૧૯ મું–રાગ ધનાશ્રી.

દીવાળી નીત્ય દીવાળી, જો નંદકુવર વર વરીયો રે,
હું આનદી અળગો ન કરુ, જઇ મેં ઉરવર ધરીયો રે. ૧
સહીયર સઘળી દેખતા, હું મલપતડી પિયુ મહાલું રે,
સુદર મુખ શામળીયાકેરુ, વારી વારી નિહાળુ રે. ૨
લજ્જા મેલી કુટુંબ સહુની, નણદી મહેલી લવતી રે,
ભણે નરસૈંયો ભરજોબનમા, મોહનરસમાં માતી રે. ૩

પદ ૨૨૦ મું–રાગ ધનાશ્રી.

દીવાળી દીવાળી રે, વહાલે હસી કર દીધી તાળી રે;
સોમણુપાટ(લે) બેસારી વહાલો, હું રહી વદન નિહાળી રે. ૧
આગળ અગર ઉવેખી મહેલા, પેરપેરનાં પકવાન રે,
સુખમાહે મહેલતા હું પુલી, પામી પરમ નિધાન રે. ૨
ચુવા ચદન અગે અરચી, ધરુ કુસુમના હાર રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર રાખી, રેહ્યી કરુ વિહાર રે. ૩

પદ ૨૨૧ મું–રાગ ધનાશ્રી.

કુકુમ પગલા પ્રાણજીવનના, નિરખી મગળ ગાઉં રે,
મદરમા મહાલતો મોહન, કુલી અગે ન માઉં રે. ૧

ધન ધન દહાડો આજ સખી રે, જો જીવન સામુ જોવે રે;
નિશદિન જાણુ શામળિયો, મ્હારા ઉરપર સોહે રે. ૨
જે જે મારા મનમાં આવે, તે તે ભોજન કરાવુ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની સેજે, માન તજીને આવું રે. ૩

પદ ૨૨૨ મું-રાગ ધનાશ્રી.

શામળીયો તે મ્હારો મોહન, વનથી આવે વ્હાલો રે,
આગળ ધેન ગોવાલા માંહે, વાહે વેણુ રસાળો રે. ૧
વનમાળા વૈજંતી ઉરપર, વનની ધાતુ સોહાવે રે;
નેહે નેણુ ભેળું બાઈરે, સ્નેહ તાપ સમાવે રે. ૨
પિતાંબર અબર ઓપતું, મુખે વેણુતણી ધૂન થાય રે;
ભણે નરસૈંયો શું કહું શોભા, ગેલ કરંતો ગાય રે. ૩

પદ ૨૨૩ મું-રાગ ધનાશ્રી.

આ જોરે આ વનથી વહાલો, વેણુ મધુરી વાહે રે;
ગોવાળાની ટોળી માહે, આગળ ધેન સોહાયે રે. ૧
સાંજસમે શામળીયો શોભે, વનમાળા ઉર લળકે રે;
પિતાંબરની પલવટવાળી, કાને કુંડળ ઝળકે રે. ૨
સુંદર મુખ સોહામણું, જોઈ જોઈને વળી જોઇએ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી જુવતી જીવન, ઉરપર રાખી રહીયે રે ૩

પદ ૨૨૪ મું-રાગ ધનાશ્રી.

મોહ લાગ્યો હુને મોહ લાગ્યો, નિરખતાં નદકુમાર રે;
મહી મશે મારગમાં જાતાં, નંદતણે ઘેર દ્વાર રે ૧
શી પેરે એહને મળીજે, દોહલો લોક વહેવાર રે,
સાન કરીને સ્નેહ જણાવે, સુંદર નેણ વિશાળ રે ૨
કોય લીલાએ કરી અવતરીયો, કોય ન જાણે પાર રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી મુખ દીઠે, વિસાર્યાં પતિ પરીવાર રે. ૩

પદ ૨૨૫ મું-રાગ ધનાશ્રી.

મરકલડા કરીને શું હસો છો, વાત તમારી જાણી રે;
મનમાન્યા પાખે મારા વહાલા, પ્રીત ન હોય પરાણી રે. ૧

તમો આઘા આઘા આવો છો, જાણો છો જે સારૂં* રે;
નાના ભાવ કરો અમ દેખીને, વાહી કોહેની ન જાણી રે. ૨
નીત એણે મારગડે આવું, તે વાહ્યા કહોના ન જાઓ રે;
દાણ મશે મ્હારો પાલવ સાહ્યો, છમકલડે તે વાહો રે. ૩
અમો સુંદરી કોયને વશ ન આવું, જો કરો કોડ ઉપાય રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનું સુખ દીઠે, સર્વે દુઃખ વિસરી જાય રે. ૪

પદ ૨૨૬ મું–રાગ ધનાશ્રી.

અમારે તમશું પ્રીત બંધાણી, દીઠા વના ન સોહાયે રે;
એકવાર આખા દિવસમાં, શે ન આવો ઘેર મ્હારે રે. ૧
સકળ શણગાર કરી હું નિહાળું, જાણું જીવન આવે રે;
પ્રેમ ધરીને રુદયાશું ભીડું, શામળીયો ઉર સોહાવે રે. ૨
મેહુ ઘણો મળવાને મોહનશું, પણ મનમાં જાણી રહીયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી વહેલા પધારો, આપણ રજની રમીયે રે. ૩

પદ ૨૨૭ મું–રાગ ધનાશ્રી.

કેમ કરીયે ને કેમ ટળીયે, મનમાન્યું મોહન સાથે રે;
જળજમુનાં ભરવાને ચાલી, શામળીયે સાહી હાથે રે. ૧
મરકલડા કરી હુને વહાલે, ભીડી અંગો અંગે રે;
ભૂલી રહી ભુવન કેમ જઈયે, મોહી રહી પિયુ સંગે રે. ૨
સાસુ નણંદ છે નસકારી, તેના ઉત્તર સહીયે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી કામણગારો, ઉરપર રાખી રહીયે રે. ૩

પદ ૨૨૮ મું–રાગ ધનાશ્રી.

†અસુરસહવારાં જાતાં વળતા, શે ન આવો ઘેર મહારે રે;
વેળા વિચારે વાત કરી હું, ભીડું તે રુદયામાંહે રે. ૧
સાન કરીને હુને બોલાવો, ને મેં તો નવ બોલાય રે;
મળવા મનડું અતી તલપે, પેલા દુરીજન આડા થાય રે. ૨
એટલા ઉપર નવ જોવું વહાલા, અવર ન માગું કાંઈ રે;
જો માગું આપો મ્હારા વહાલા, હમી હમી દો મુને સાંઈ રે. ૩

* પારડું. † મોડા-વહેલા.

છોડું તો છોડ્યો નવ જાયે, ચિત્ત હરીને લીધુ રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી વેણુ વજાડી, કાંઈક કામણુ કીધુ રે. ૪

પદ ૨૨૯ મું–રાગ ધનાશ્રી.

મીઠડા માંયલે મીઠડો વહાલો, લાજ તજીને જોયે રે;
એકલડા એકાંતે થઈને, ઉરપર રાખી રહીયે રે. ૧
જળ જમુનાં ભરવાને આવુ, નેણેનેણા ભેળુ રે;
કામકાજ ન સુઝે હુંને, જાણે લાગ્યું ઘેલુ રે. ૨
આજલગે મેં ધીરજ રાખી, હવે મેં ન ધરાય રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી નીરખે થઈને, આવ્યો મદર માય રે ૩

પદ ૨૩૦ મું–રાગ ધનાશ્રી.

વહાલો વેહલો વલુણ* કરે†, રજની છે અતી દૂર રે,
કોણ ભાગ્ય વદ્રાવન નારી, પેખે ઉગમતે સૂર રે. ૧
નદતણે ઘેર નવનિધી સઘળી, બેઠો પશુઆ ચારે રે,
કુમળ અગ કુમાર કહાનનુ, નિત્ય ઉઠી વન પધારે રે. ૨
જશોમતીને ઓળભો દેશુ, મુકી મનની લાજ રે,
ગોપ ઘણા છે ગૌધન સાથે, ત્યા સુંદર (વર)નું શુ કાજ રે. ૩
અમૃત વેલડી વ્રજની નારી, ઉરવર સફળ ફલી રે,
નેત્ર કમળની માળા આરોપે, નરસૈંયાચા સ્વામી મળી રે. ૪

પદ ૨૩૧ મું.

એક વાર સામુ જુવો મહારા વહાલા, તનડાનો તાપ તે જાયે રે;
તહારી નેણે અમી ઠરે મહારા વહાલા, મહારી નવપલ્લવ દેહી થાયે રે. ૧
તહારી કૃપા વિના કયાય સુખ નહોયે વહાલા, બીજા કીજે કોટ ઉપાયે રે,
સ્વામિની શરણાગત પાખે મહારા વહાલા, બીજા અનેક દેવ આરાધાયે રે. ૨
દુર્લભ દેહિ માનવી પીછુ મહારા વહાલા, વળી અવતાર અવની માયે રે,
કૃપા કરો તમે નરસૈંયાને મહારા વહાલા, ગુણ તમારા ગાયે રે. ૩

પદ ૨૩૨ મું.

હું મહારા મદિરમા સુતી, વહાલે વેણુ વજાડી રે,
મેં જાણ્યુ હું જઈને નિરખુ, મૂરત ધૂરતની‡ સારી રે. હું૦ ૧

* વલોણ † પા૦ 'વાહલો વેગેવણુ ૮૮" ‡ ધુતારો.

શું કીજે જે મન હરી લીધું, પેલે કહાનજી કામણગારે રે;
દેવર જેઠ સંતાપે હુંને, ને નણદી મેહેણાં મારે રે. હું૦ ૨

* * * * *

* જો એ શામળીયા શું સાચું મ્હારે, તો કીજે આનંદરે. હું૦ ૩
નરસે થઈ વહાલો વશ કીધો, પ્રેમે આલિંગન દીધું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સદા સોહાગી, ત્યાં મારુ (તારું) મન વીધું રે. હું૦ ૪

પદ ૨૩૩ મું.

સુરીજન શામળારે, આવોને મ્હારા મંદિર માંહે;
નાના ભાવ ધરી તમ સાથે, રાખું હ્રુદિયા માંહે. ૧
સેજ સમારી કુસુમ લઈને, સકલ કરુ શણગારરે;
દીવડીઓ અજુંવાલી મેહેલું, મારા પ્રાણ આધારરે. ૨
રેણી રમતાં રમતાં, અલવેશું આલિંગન આપુંરે;
ભણે નરસૈંયો શામલીયારે, સરવશ તમને સાંપુંરે. ૩

પદ ૨૩૪ મું.

તમારું મુખ મેહેલ્યું નવ જાય, તમો છો અમારે મન ગમતા;
બ્રહ્માદિકને મોહ ઉપજાવ્યો, રૂપ લક્ષણ ગુણ સુંદરતા. ૧
વેણા વાહો ને મધુરુ ગાયો, ચંચળ નેણે ચપળતા;
સુંદર સ્વર કરી ધેન બોલાવો, માનનીયાંચા મન હરતા. ૨
મોર મુગટ ગુંજાફળ સોહે, વ્રજસુંદરીશું રંગરમતા;
નંદનંદન તમો કળ્યા ન જાઓ, લીલા ન જાણે વેદવદતા. ૩.
અગમ નિગમ સર્વે જાણો, જાણો છો જનની મમતા;
નરસૈંયાચા સ્વામી તમને ન જાણે, તે નર હિંડે જગ વગુતા. ૪

પદ ૨૩૫ મું.

કાં ચાલો પરદેશ પિયુડા, શામળીયા સામું જોતો જા;
કહીએ મળશું મારા વાહલા, સાચો હાથ ગળે વહાતો જા. કાં૦ ૧
ચંચલ ચિત્ત તારુ ભાવ નહિ રહે, તો અમશું પ્રીત કાં માંડી રે;
જેણી વેળા દહણી દેહ સંતાપે, તેણી વેળા શે ગુન્હે છાંડી રે. કાં૦ ૨

* "જો વહાલાશું સાચું છે તો, કીજે આનંદ અપાર રે" પાઠાંતર. બીજી પ્રતમાં ત્રીજી કડીનું પૂર્વાર્ધ ન સમજાય એવુ છે.

તન મન પ્રાણ આવે તમ સાથે, જીવ વના કેમ ધરીએ દેહ;
નરસૈયાચો સ્વામી એ શું કીધું, દુઃખ દેને કાં ત્રોડ્યો સ્નેહ. કાં૦ ૩

પદ ૨૩૬ મું.

વહાલો મોરલી અધુરધરે, મ્હારો પિયુ પ્રેમ કરે રે;
નાદ સુણી શામળીયા વહાલા, ઉરવરરે અમી ઠરે રે. વ૦ ૧
અતિ ઉત્તમ છે મહીડું મહારુ, તમવના કોને ન આપું રે;
વહેલા પધારો પાતળીયારે, તન મન તમને સાંપું રે. વ૦ ૨
સુંદર સુખ સોહામણું, ક્ષણું અળગુ નવ કરીયે રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી કહુ તમને, મ્હારે મંદરથી નવ ફરીયેરે. વ૦ ૩

પદ ૨૩૭ મું.

વહાલા નેણે નેણ મળે, મ્હારા ઉરવરસુ ભળે રે,
આશા વલુધી અબળા ખાળી, તું દીઠડે તાપ ટળે રે. વ૦ ૧
ગોપેન સાથે વન વન હીંડે, અધિક લીલા મનભાવે રે,
તમ વિના અમો આકુળવ્યાકુળ, મંદિરમાં ન સોહાવે રે. વ૦ ૨
તન મન ધન આવે તમ સાથે, ચરણે ચિત્તડુ ધરિયે રે;
ભણે નરસૈંયો કૃષ્ણ વિનારે, બીજે નહી અનુસરિયે રે. વ૦ ૩

પદ ૨૩૮ મું.

સુરીજન શામળીયારે, મ્હારા લોચનનો શણગાર રે;
કંઠે ભુષણ કહાનજી મ્હારા, ઉરવર માંડણ હાર રે. સુ. ૧
કુમળ મુખ હરી દીર્ઘ લોચન, અધુરે અમ્રત સુખધામ રે;
અવિલોકવા મહારી આંખડી, અભિલાષ પુરણકામ રે. સુ ૨
વન શીદ પધારીયા, મહારી દ્રષ્ટે અંતર થાયે રે;
વદન સુંદર વિઠલા, શેં ન રહો મદિર માંહે રે. સુ. ૩
ચિત્ર ચિંતામણી શામળો, મ્હારો જીવન પ્રાણાધાર રે;
નરસૈંયાની રસનાએ વસો, નવનિધ નંદકુમાર રે. સુ. ૪

પદ ૨૩૯ મું.

સખી હું તો રમઝમ કરતી હીંડુરે;
વાહલા કેરુ વદન નિહાળી, શણગટડો સકોડુરે. ૧

મરકલડા કરી વહાલા સાથે, હસી હસી તાલી દીજેરે;
કામકાજ વિસારાં ઘરના, જેમ રીજે તેમ કીજેરે. ૨
માન તજીને વહાલાજીશું, એક થઇને રહીએરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી તો વશ થાયે, જો સાચે સ્નેહ ઉર ધરીયેરે. ૩

પદ ૨૪૦ મું.

વાહલો ઉરવર ધરીએરે;
પ્રીત હોયે તે પ્રગટ જણાયે, મલપતડાં જઈ મળીએરે. ૧
જોવન સફળ તે તો થાએ, શામળીઓ સગમ આવેરે;
રમતાં રુડું તો મન લાગે, જો પ્રેમ ધરી બોલાવેરે. ૨
હું તો મનમાં નરખે થઇને, કરતી નિત્ય વિહારરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી શું રમતાં, કરજો ન કોઈ વિચારરે. ૩

પદ ૨૪૧ મું.

વહાલા નાદે વિંધીરે;
મંદર માંહે મેં ન રહેવાયે, મહારી શુદ્ધ બુદ્ધ લીધીરે. ૧
મેહ વ્યાપ્યો તમ મળવા કારણ, મારા પ્રાણ આધારરે,
ક્ષણું ક્ષણું આવું આંગણુડે, વહાલા નરખુ ઉભી દ્વારરે. ૨
આ વેલા આવે મહારો વહાલો, ભલિએ અંગો અંગેરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, સાંઇડું લીજે રંગેરે. ૩

પદ ૨૪૨ મું.

વહાલા આપણ રગભર રમીયેરે,
મહારુ મન મોહ્યુ તમ સાથે, ક્ષણું અળગાં નવ રહીએરે. ૧
ભૂલી ગઇ હું તે ભૂવન ન ભાવે, નયણે નિંદ્રા નિવારીરે,
તમ કારણ મેં કહાનજી, આ સુંદર સેજ સમારીરે. ૨
દીવડીઓ અજુંવાલી ઉભી, સકલ કરી શણગારરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, કરીએ રેણી વિહારરે. ૩

પદ ૨૪૩ મું.

કહાન તું તો કામણગારોરે;
જળ જમુનાનાં ભરવા રે જાતાં, મારગમાં પાલવ તાણ્યો મહારોરે. ૧

સાન કરતા વેંધી અગે, કેમ કરી અળગા થઇએરે;
મુખ જોતાં મેં જાણ્યું મનમાં, લાવી ઉરપર ધરીએરે. ૨
લોક લાજ છડાવી વહાલા, પ્રગટ થઈ વાત જણાણીરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી અમ ઘેરઆવ્યા, રંગ ભરી રેણી વેહાણીરે. ૩

પદ ૨૪૪ મું.

વહાલા રમીએરે રંગેરે;
ચાલો આપણ વનમાં જાઈએ, આનંદ ઉલટો અંગેરે ૧
જોવન મારુ લહેરે જાયે, તમ વિણ કોયે ન માણેરે,
ચતુર શિરોમણ શામળીઆ, તમો આવો ઉરવર આણેરે. ૨
વિનય વચન સુણી વિનતાનાં, વાહુલે વાહુલે કર સાહ્યોરે,
નરસૈંયાચો સ્વામી વહાલે વશક થાએ, માનની મહારસ પાયોરે ૩

પદ ૨૪૫ મું.

સનમુખ સાન કરતાંરે,
અગો અંગે અનંગ ઉપજ્યો, મારગડે જાતાં વળતારે. ૧
મોહન મહારા મનમાં વશીયા, જાણુ સાથે રહીયેરે,
મનનીવાત મહારા વહાલા આગળ, જઇને સઘળી કહીયેરે. ૨
મદર માંહે મેં ન રહેવાયે, વહાલો વેણુ વગાડેરે,
નરસૈંયાચો સ્વામી કામણ જાણે, માનની મોહ પમાડેરે ૩

પદ ૨૪૬ મું.

સખી માનની મોહ પમાડીરે,
કામકાજ વિસારીયાં જ્યાં, વાહી વહાલે વાસલડીરે. ૧
લટકતો આવે મહારો વહાલો, ચાલો જોવા જઇએરે;
નેણે નેણ મેળવતાંરે, મેહ તાપથી ટળીયેરે. ૨
દુરીજનસઘળા લવતા મેહેલી, જીવન જમલાં રહિયેરે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરવર રાખી, નરભે થઈઅનુભવીએરે. ૩

પદ ૨૪૭ મું.

સર્વસ સોપું મહારા નાથરે,
આવોની આલિંગન લીજે, ભૂજબળે ભીડી બાથરે. ૧

કર કંકણુ ઝાંઝરીયાં ઝમકે, તાલી દેતાં હાથરે;
વાત રસાલી કીજે વહાલા, આપણુ બેઉ સાથરે. ૨
આઠ પોહોર હું પલઇ* વહાલા, જીવન જોવા કાજરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, પૂરો મનના મનોરથ આજરે. ૩

પદ ૨૪૮ મું.

મનના મોહન કરી રાખુંરે;
પ્રેમ ધરી પધરાવું વહાલો, વિનય વચન મુખ ભાખુરે. ૧
આંગણુડે ઉભી રહું, કોઈ કહે હરી આવે રે;
જોઉં શામળિયા માહરાને, મનના તાપ સમાવે રે. ૨
* * * * પટોલી પહેરુ ચંપાવરણીરે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, બોલું અમૃત વેણીરે. ૩

પદ ૨૪૯ મું.

વેણુ રસીલો બોલીરે;
નંદકુંવરશું નેહ ઝટ લાગે, તો રસમાં રહું ડોલીરે. ૧
અંગે આરત અતિ ઘણી, હુને નેણે નિદ્રા ન આવીરે;
સુંદરવર શામળિયો સેજે, ભજતાં હુને ભાવીરે. ૨
નલવટ ટીલડી ને હાર સમારુ, ઝાલ ઝબુકે કાનરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી કંઠે વિલાગે, કરીએ અમ્રત પાનરે. ૩

પદ ૨૫૦ મું.

રમવા લાગી રંગેરે;
પ્રેમ ધરીને પાતળિયાને, ભીડી અંગે અંગેરે. ૧
હાસ્ય કરીને શામળિયાશું, કરતી વાત રસીલીરે;
અધુરતણો રસ પીવા કારણુ, કંઠે બાહુલડી વાલીરે. ૨
સુંદર વદને સર્વસ સાંપ્યું, અલવે આલિંગન લીધુરે;
નરસૈંયાચા સ્વામીએ સંગમ, મનગમતું કીધુરે. ૩

પદ ૨૫૧ મું.

કીધુ મનનું ગમતું રે;
સેજલડીએ શામળિયા સાથે, રંગ ભરી ચેહર્ણું વીતું રે. ૧

* પીલઈ

પીન પયોધર ઉરપર રાખી, વિલસો ચારે જામરે;
પ્રીત બધાણી પીયુજી સાથે, પહોંચી હૈયે હામરે. ૨
સહીયર માંહે થઈ સફરાણી, વાહલાને વશ કરતાંરે;
ભણે નરસૈંયો પ્રેમે પામી, હવે હીંડું લટકંતાંરે. ૩

પદ ૨૫૨ મું.

સખી હું તો મરકલડે મોહીરે;
સુંદરવર શામળિયા કેરુ, વદન સકોમળ જોઈરે. ૧
મંદર જાવા મારગ ભૂલી, કાનજીએ કર સાહીરે;
અંગો અગે હું વેંધાણી, જેમ વેણુ મધુરી વાહીરે. ૨
આગળ થઈ નિસરીયોરે, પાછળથી હું ચાલીરે;
ભણે નરસૈંયો વ્રદાવનમાં, મહારસમાં હું મહાલીરે. ૩

પદ ૨૫૩ મું.

મહાલી મોહન સાથેરે;
અળવેશું આલિંગન લીધું, ભીડી રહી બાથેરે. ૧
એકાંતે એકલડો વહાલો, ભાવ ધરીને ભજીયોરે;
મેં મારું તન મન ધન સોંપી, વહાલ ધરી વશ કરીયોરે. ૨
આનદી હું અંગ ન માઉં, જો સુંદરવર પામીરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી અનુભવતાં, ત્રેહ વેદના વામીરે. ૩

પદ ૨૫૪ મું.

વેદના વામી રગે રમતાંરે;
અગોઅંગે ઉલટ વાધ્યો, શામળિયો મળતાંરે. ૧
વાત કરંતા વહાલા સાથે, કંઠે ધરીને બાંહી રે;
અધુરતણો રસ પીતાં, મેં ન જાણ્યું કાંઈ રે. ૨
પ્રેમ ધરીને સહામું જોયું, શણગટડો મેં તાણ્યો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર રાખી, મનગમતો મોહન માણ્યોરે. ૩

પદ ૨૫૫ મું.

નેણ બાણ વહાલા કાં મારેરે;
દાણમશેં કાં વળગો વહાલા, વારુ વારે વારેરે. ૧

ઉરવર આલ ન કીજે આવડી, ફાટે નવરંગ ચોળીરે;
જો માગે તો ગોરસ નથી જે, ધરણે નાંખો ઘોળીરે. ૨
કરશું રાવ જશોદા આગળ, મારગડા માંહિ લુટેરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સાંઇડું લેતાં, કોઉ ઉરના હાર ત્રુટેરે. ૩

પદ ૨૫૬ મું-રાગ માલકાલેરો.*

આંખડીએથી અલગો અલિયલ, મોહન ઘડીએ ન મેહેલુંરે;
આવંતો સુંદરવર સજની, રુદિયા ભિતર ભેલું રે. ૧
મીડકા માંહિ મીડકો મોહન, દીઠડો જમુનાં તીર રે;
આગળ આવી શામળિયો તે, ભરી ભરી ભરતો નીર રે. ૨
મરકલડો કરી કહાનજીએ, કુચ ઉપર કર વાચો રે;
ભણે નરસૈંયો છેલપણે, મહારો પાલવ સાહ્યો રે. ૩

પદ ૨૫૭ મું-રાગ માલ કાલેરો.

છેલપણુ નવ કીજે, અમશું દેખે સહીયર સમાણી રે;
ગોરસની ગોળી શીર ભરી, બાહુડલી મેલી અમાણી રે. ૧
કાંચલડી કમખાની ફાડી, તોડ્યો હાર હૈયાનો રે;
પરાક્રમ તારાં કોઈ નવ જાણે, દીસંતો હરી નહાંનો રે. ૨
નેણ નચાવી વેંધી અંગે, કહાનજી કામણગારો રે;
ભણે નરસૈંયો અળગો ન કરુ, જીવન પ્રાણ અમારો રે. ૩

પદ ૨૫૮ મું-રાગ માલ કાલેરો.

જીવન માયલો જોઇ જોઈ, જોતાં તન મન નાખું છોલી રે;
મીઠું મહી પીજે પાતલીયા, આ લો ગોરસ ગોળી રે. ૧
મારગડે મરકલડો કરતાં, મનડું મહારુ મોહ્યુ રે;
ચિતડે ચટકો લાગ્યો સઘળે, જમ તેં સહામું જોયું રે. ૨
જે જે તાહરા મનમાં ઉતું, તે તે આપણ કરીએ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, ચાલો વંદ્રાવન જઇએ રે. ૩

---

* આ સગ્રહમા જ્યાં જ્યા રાગ નામ નિર્દેશ કર્યા છે, તે ખરા છે એવો નિશ્ચય નથી. આ અને એની નીચેનાં કેટલાક પદો ઉપર રાગ માલકાલેરો છે, અને એક પ્રતમા પરજ છે સારુ ગાનારા એક મિત્રને બતાવતા કહે છે કે બનેમાં ગાઈ શકાશે

પદ ૨૫૯ મું-રાગ માલ કાલેરો.

જે જે મનમાં હતું મોહન, હૈયડલે લીધું રે;
કંઠે પરસ્પર બાહુડલી રે, અધુર અમ્રત રસ પીધું રે. ૧
કામ કામઘેલી ચાલી વે'લી, જમલાં જીવન જોડે રે;
મનમાં મોહ ભરાણી ભામની, શણુગટડો સંકોડે રે. ૨
તાલી દેતાં વહાલા સાથે, ખલકે કંકણ ચૂડી રે;
ભણે નરસૈયો સાંઇડુ દેતાં, ઝળકે રાખડી રૂડી રે. ૩

પદ ૨૬૦ મું-રાગ માલ કાલેરો.

શામળિયાશું સાંઇડુ લેતાં, માનની માન ધરતી રે;
અંતર હાલી આઘો લીધો, મનગમતું મન કરતી રે. ૧
વંદ્રાવનમાં વહાલા સાથે, આપોપુરે અરપંતી રે;
નેહઝડલાગીરગભરી રમતાં, વહાલા સંગે સોહતી રે. ૨
માંહોમાંહે રસ ભરીયાં, કામની ને વળી કાહાન રે;
નરસૈયાચોસ્વામીઅળગો નથાયે, કરતા અધુરરસપાનરે. ૩

પદ ૨૬૧ મું-રાગ માલ કાલેરો.

વાતલડી કરતાં માહરા વાહલા, ચિત્ત અમારું ચલીયું રે;
સુંદિરવર શામળિયો જોતાં, મનડુ મારું મલિયું રે. ૧
મેં જે મનમાં જાણ્યું જીવન, તે તે આપણ કીજે રે;
એકલડાં એકાંતે થઇને, અધુર અમ્રત રસ પીજે રે. ૨
શામળિયા વહાલા કહું તુજને, પ્રિત નિરતર કરીએ રે;
નરસૈયાચા સ્વામી કહું તમને, અતર ટાળી મળીએ રે. ૩

પદ ૨૬૨ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મલિયે મોહનજી અમશું, મૂકી મનની લાજ રે;
દુધ કઢી ને વાટકડી જોઉં ઉભલી, રહ્યાંરે ઘરનાં કાજ રે. ૧
રેણી નિદ ન આવે વહાલા, દિવસે જાણું જોયે જો સહી રે;
જો વહેલા પામું મહારો વહાલો, રૂદિયા સરસો ભીડુ રહીરે. ૨
દીઠા વણુ મેં ક્ષણું ન રહેવાયે, તમ સાથે મન માન્યું રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી આવો રમીએ, હવે શું રાખો છાનું રે. ૩

પદ ૨૬૩ મું-રાગ માલ કાલેરો.

માયલા મોહનશું હું મીઠડી, ભરી ભરી ગોઠડી કરતા રે,
અગોઅગે ઉલટ વાધ્યો, શું કહીયે ઉર ધરતા રે. ૧
સુંદિરવર શામળિયા સગમ, રંગરે, અકુરોલી રે,
મુખડુ જોતા ફૂલી ફૂલી, વાલી વાલી ન અકુરોલી રે,
માય બાપ શું કરશે મુને, દુરીજનનો ભે ટલીયો રે; ૨
ભણે નરસૈંયો લાજ તજીને, કૃષ્ણ વર મેં વરીઓ રે ૩

પદ ૨૬૪ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મરકલડો કીધોરે સહીયો, શામળે સાંઝી વાર રે,
પાલવ માયલો ચ્હાહીને ઉભલો, નહાનડો નદકુમાર રે. ૧
જલ જમુના ભરતી હું ભૂલી, ચીતડે માયલે ચઢીયો રે,
ભામણુડા હુલઈને ભેટી માયલો, ભૂજ બળ ભીડી મળિયોરે. ૨
કામણ કરી કહાનુડાશી, માયલે મદર આણી રે,
ભણે નરસૈંયો ઘડિએ ન મ્હેલો, શામળો સેજડી માણીરે ૩

પદ ૨૬૫ મુ-રાગ માલ કાલેરો.

સેજ સમારી શામળો રાખા, ગમતી ગોઠડી કરશા રે,
માયરા ઉરવર ઉપર માયલો, ભીડી ભીડી ભરશા રે ૧.
આગણુડે એકલડો આવી, વહાતો મધુરી વેણુ રે,
મુખડુ એહનું જોતા ફૂલી, સુંદર માયલો શેણ* રે ૨
દુધ કઢીને સાકર ભેળા, પાતલીયાશી પાશા રે,
ભણે નરસૈંયો માયલો મોહન, મીઠડા ભરી ભરી જોશા રે. ૩

પદ ૨૬૬ મુ-રાગ માલ કાલેરો.

મીઠડી મીઠી મોહન કેરી, કામણ કરતી લલાટે રે,
સરોવર જળ ભરવાને જાતા, આવીને ઉભો વાટે રે ૧
ચિતડા માંહે ચટકો લાગ્યો, મુખડુ એહનું જોતા રે,
કામણકરા એ કહાનુડાશી, વેધી વાસલડી વહાતા રે. ૨

* પરોણો

માયલું મન તાહ રીઉં સહીયો, *કરડી કૃષ્ણે કાલે રે;
ભણે નરસૈંયો જીવન માહરો, આવીને મંદર માહલે રે. ૩

પદ ૨૬૭ મું-રાગ માલ કાલેરો.

સુંદરવર શામળિયો સહીયો, ચીતડી માયલી ચઢીયો રે;
ચિતડું માયલું ચલિયું સહીઓ, મરકલડો જે કરીયો રે. ૧
કામણ કરી મદર કી જાવાં, લટકે હું લોભાણી રે;
રુદેયા સરસો ભીડીને રાખાં, માયલાં ઉરપર આણી રે. ૨
કહાનુડાશી ગોઠડી કરશાં, મીઠડા મીટ મેલાવી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશી ભજશાં, દુધ કઢી પીયાવી રે ૩

પદ ૨૬૮ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મીટડી તાયરી મીઠડી મુર્શી, લાગે માયલાં શેણુ રે,
માયલે મંદિર આવની માવા, ભાંખાં મીઠડાં વેણુ રે. ૧
વાંસલડી વહાતો જા જીવન, સાંભલતાં આંગણડે રે;
મનડુ માયલું મલવા તુંશી, આવની જાઉં ભામણડે રે. ૨
સેજડી તાયલી ફુલડે રચશાં, શણગારે શોહાવાં રે;
ભણે નરસૈંયો માયલો મોહન, ભૂજબળ ભરતી ભાવાં રે. ૩

પદ ૨૬૯ મું-રાગ માલ કાલેરો.

ભૂજબળ ભીડી ભામણા લેશાં, રાતડલી રગભર રમશાં રે,
માયલા ઉરવર ઉપર રાખી, ગમતું ગમતું કરશાં રે. ૧
દીવડીઓ અજુંવાલી ઉભી, પથરો તાયલો નિહાળાં રે;
સેજ સમાણી ભેટતી મુંશી, તપ તમાયલી ટાળાં રે. ૨
મંદરમાં મનોરથ કરતી, જીવન માયલો પામાં રે;
ભણે નરસૈંયો વહાતો દેખી, શામલશી શીર નામાં રે. ૩

પદ ૨૭૦ મું-રાગ માલ કાલેરો.

માયલું મન તો મોહે રે માવા, આંખડલીને ચાલે રે;
અંગો અગે વેંધાણી હું, વાહી વેણુ રસાલે રે. ૧
કામણ કરાં હું મંદર જાઉં, જાણાં તે જમલાં રહિયે રે,
કામણગારા કૃષ્ણજી, તુંને ઉરવર રાખી રહિયે રે. ૨

કાલેરો.

જળ જમુના ભરવાને હીં ગોઠડી કરતાં
ભણે નરસૈંયો માયલો મો ઉર ધરતાં

પદ ૨૭૧ મું-રાગ ઝકઝોળી

મંદિર માયલે આવની મોહન, ...
તન મન ધન તું ઉપર વારા, મીટડી ... રે;
સથરુ દહીં તુજ કારણ રાખ્યા, માખણ મુ...
ભાંમણડે તાયરે જૈને જીવના, સરસાં સાકર...
આલિંગન લેવા ઉભળી, વાટડી તાહરી ...
ભણે નરસૈંયો સજ્જન અમારા, રુદેયા ભીડી રેહુ... ૧

પદ ૨૭૨ મું-રાગ માલ કાલેરો.

રુદેયાસરસો ભીડી ભીડી, સજ્જન અમારો રાખ્યાં રે,
વેણ રસાલાં ચીકલા તુંથીં, વાલી વાલી ભાખ્યાં રે.
મલપતડો મોહનજી આવે, મોતીડે પાગ ભરાવાં રે;
શામળિયાશી સહાંમાં જઇને, ઉરપર લઈ વધાવા રે.
મંદરમાં પધરાવી આવો, ફુલી અંગ ન માઉં રે;
ભણે નરસૈંયો સરવસ સોંપી, આગળ અગર ઉવાઉં રે.

પદ ૨૭૩ મું-રાગ માલ કાલેરો.

માયલે કાજે માયલો મોહન, આવે તો રસ વાજે રે;
મીઠડો મીટ મેલાવતાં સહીઓ, અળવે ઉરપર ગાજે રે.
સુગુણ શામળિયો તુંથીં, ગોઠડી કરતો ભાવે રે;
સુંદરવરના સંગમાં રમતા, નવલો નેહ જણાવે રે.
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કરતી, ગાંજે હીંયં જોતી રે,
ભણે નરસૈંયો કૃષ્ણ પાંખે, મંદરમાં પરજલતી રે.

પદ ૨૭૪ મું-રાગ માલ કાલેરો.

માયલે ગાજે મોહન આવે, ચીડલી ભરી ભરી જોવાં રે;
મુખડું એહનું મોહનવેનડી, માયલે મનથી મોહવાં રે.
સધરુ દહીં શામળિયા તાયલે, સાકર ભેળી મેલાં રે,
... આવીને ... હો દેખે દ...જન ...નાં રે

માંહે મેં ન રહેવાયે, ચિતડે ચટકો લાગો રે;
નરસૈંયો શામળિયાએ, વશ મધુરો વાસો રે. ૩

પદ ૨૭૫ મું.

મધુરોરે વાયલો એણે, કહાનુડે કામણ કીધલાં રે;
ગાજે ભમતી ભામા, ચિતડાં ચોરી લીધલાં રે. ૧
જીવન જોવાં પાખે સહીઓ, ભોજન કીં ન ભાવે રે;
લપતડો આગણુડે માહરે, મોહન નેણુ મેલાવે રે. ૨
જીવન માહરુ ઉલટું સહીઓ, શામળીઆશી સાંપાં રે;
ણે નરસૈંયો ગાંજી વાહાં, કાયરજી ન કાંપાં રે. ૩

પદ ૨૭૬ મું-રાગ માલ કાલેરો.

નાયલે ગાંજે ગમતી ગોઠડી, કહાનુડા શી કરશાં રે;
લપતડો મેગલજી આવે, માયલા ઉરવર ધરશાં રે. ૧
ચત્ત અમાણે ચઢીઓ સહીઓ, મારગડે હું મોહી રે;
મન હલકુ ભાવુંચું સહીઓ, જીવન માયલો જોઈ રે. ૨
ાશર કાંઇ ન રાખાં સહિઓ, શામળિયો સાંભળતાં રે;
ભણે નરસૈયો ભામણાં લેઇને, હું વારી વાંસલડી વહાતાં રે. ૩

પદ ૨૭૭ મું-રાગ માલ કાલેરો.

માયલું મન ત્યાં ટલકું* સહીયો, ઇદાં† કૃષ્ણજી જોતી રે;
ક્ષણું આંગણે ક્ષણું મદિર માયલે, કૃષ્ણ કૃષ્ણ ભણતી રે. ૧
ગાંજે મુંથે ગમે નહીં, શામલિયા શેણ પાખાં રે;
મદર માયલે આવા મોહન, માયલે ઉરવર રાખાં રે. ૨
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ માયલો, મારગડે કીં દીઠડો રે;
ભણે નરસૈંયો વાસલડી વહાતો, મીઠડા માંહિ મીઠડો રે. ૩

પદ ૨૭૮ મું-રાગ માલ કાલેરો

મીઠડો મોહન માયલો સહિયો, મુરીં કોણ મેલાવે રે;
મોતીડાનો હાર હેવાને વાર્શી, ભુદરો ભભતો‡ ભાવે રે. ૧

*-ચન્નુ †ઇદા-હિરો-હિંગ્યોના અર્થમા વપરાયનો છે ‡ભભકતો?

આંગણુડે આવીને ઉભી, જીવન માયલો જોવાં રે;
મોલિડાનો લટકો દેખી, મનડું માયલું મો'વાં રે. ૨
કુંડલ વનમાળા ઝલકતી, વાંસલડી મુખે વહાતો રે;
ભણે નરસૈંયો વનથી ઈંદો, ગોવાળામાં ગમતો રે. ૩

પદ ૨૭૯ મું–રાગ માલ કાલેરો.

ગોવાળામાં ગમતો ગોવિંદ, રમતો રમ્મત રુડી રે;
શંખ શીંગલું મહાધુન વાધી, માંડતો મોહન મીટડી રે. ૧
સુંદરવર શોભંતો દીસે, પીતામ્બર પલવટડી રે;
નેપુર કંકણ રમઝંમ વાજે, પાઊલિયે ઘુઘરડી રે. ૨
શામલ સરવે* ધેન બોલાવે, ગૌ રજ મુખડે લાગી રે;
ભણે નરસૈંયો ભામણાં લીજે, આરત માયલી ભાગી રે. ૩

પદ ૨૮૦ મું–રાગ માલ કાલેરો.

મુખડે એણે મોહીરે સહિયો, જોતી તરપત ન થાવાં રે;
માયલે ગાંજે આવની મોહન, મોતીડે લઈને વધાવાં રે. ૧
દુધ કઢીયેલું મંદરમાં, મોહન માયલા પીજે રે;
આંખલડીથી અલગો ન કરું, ભામણાં તાયલાં ત્યાં લીજે રે. ૨
માયલું મન તો મલિયું તુંશીં, બીજે ચિત્તડે ન આણું રે;
ભણે નરસૈંયો ભેટી તુંશીં, માયલે ઉરવર તાણું† રે. ૩

પદ ૨૮૧ મું–રાગ માલ કાલેરો.

ભામણાં લેતાં ભાવે રે મુંશીં, આવની ઉરવર લીજે રે;
ભાવતાં ભોજન કરીને કહાનજી, આપણું ગોઠડી કીજે રે. ૧
સોવણ પાટ ઢલાવી મૂકાં, મોતીડે ચોક પુરાવાં રે;
મદગલતો મેગલજી આવાં, હું ફૂલડે પાગર ભરાવાં રે. ૨
સેજ અમાણી સજશાં સહિયો, દીવડીયો અજુવાલાં રે;
ભણે નરસૈંયો પાતલીયાશું, રંગ ભરી રેણી મહાલાં રે. ૩

---

* ધીમો ને મીઠો સ્વર. † તાણું–તાણવું, ખેંચવું

પદ ૨૮૨ મું–રાગ માલ કાલેરો.

માયલે ગાંજે આવની મીઠડા, મીઠડા તાયલાં કીજે રે;
દુધ કઢી ને સાકર સરસું, ભાવતું ભાવતું પીજે રે. ૧
ખીરખાંડ હું સરસી આપાં, મોહન મુખમાં મેહલાં રે;
નીતપ્રત આપણ જમલા જોડ, ભૂજબળે ભીડી ભેલાં રે. ૨
કંઠડે મોતી હાર આરોપાં, ચિત્તડાં નાથને ચરણાં રે;
ભણે નરસૈંયો પ્રીતડી તુંશી, બાંધી શામળ વરણાં રે. ૩

પદ ૨૮૩ મું–રાગ માલ કાલેરો.

શામળા તુંજ પાખેરે મુંશીં, ઘરમાં ઘડીએ ન ભાવે રે;
આંગણડે હું ઉભી જોવા, જીવન માયલો આવે રે. ૧
શણગારે શોભતી ઇંદા, ચોલી ઉરવર ચળકે રે;
અવડો દેખી હું ભીડાં, નાગલડાને લટકે રે. ૨
મુખડું સુંદર દીઠે સહીયો, પુલી અગ ન માવાં રે;
ભણે નરસૈંયો ભાવતાં ભોજન, કાનજી શા કરાવાં રે. ૩

પદ ૨૮૪ મું–રાગ માલ કાલેરો.

ભેટ કરાં હુ શામલિયાશી, નવલું અંગ સમારી રે;
માયલા ઉરવર ઉપર રાખાં, વાલી વાલી વારી રે. ૧
માયલે ગાંજે ગમતો મુંશીં, ગોવિંદ ગાતો આવે રે,
આંખલડી માયલી અમીરસ ભરશાં, મોહન મીટ મેલાવે રે. ૨
પાલવડો પીતામ્બર કેરો, સજન અમાણો સોહાં રે;
ભણે નરસૈંયો મલપતડી હુ, મુખડું મીઠડું જોવાં રે. ૩

પદ ૨૮૫ મું–રાગ માલ કાલેરો.

મુખડું મીઠડું મહાવા કેરુ, ચિતડ માયલે ચઢીયું રે,
કામણકરાં સહીયર મારી, કહાનુડે કામણ કરીયું રે.* ૧
મારગડેરે મલીયો મુંશીં, શામળીસુરત શેણે રે;
ગમતી ગમતી ગોઠડી કરતાં, લોભાણી હું તેણે રે. ૨
મીઠડો માયલા આગલ ઉભી, મારતો મીઠડી નેણે રે;
ભણે નરસૈંયો વેંધાણી હું, વહાલો વહાતો વેણે રે. ૩

* પાઠ "નમણગારો એ સહીયરુરે"

પદ ૨૮૬ મું-રાગ માલ કાલેરો.

વેણુ રસાલો વાહ્યો રે વહાલે, મારગડે હું મોહી રે;
કાંકરડી મારીરે રાંચીં, હું રહી મુખડું જોઇ રે. ૧
પાલવ ઝાહી પરવરીયો આણે, કહાનજી કંઠે વલગો રે;
રુદિયા સરસો ભીડી ભુદર, ઉરથી ન કરુ અળગો રે. ૨
જાણું જીવન અળગો ન રાખાં; માયલે મંદિર આણ્યાં રે;
ભણે નરસૈંયો સરવસ સોંપી, શામળો સેજડી સમાણાં રે. ૩

પદ ૨૮૭ મું-રાગ માલ કાલેરો.

ગમતી ગોઠડી કરશો સહીયો, સજન અમાણો ઇદ્દો રે;
ગાંજી વશાં મંગળ ગાશાં, ગાંજી ગાંજે ગોવિંદો રે. ૧
ભાવતાં ભુષણ શામળા અંગે, મોતીડાં લઈ વધાવશાં રે;
પુલડાં કેરો હાર કરીને, કંઠડે લઈ સોહાવશાં રે. ૨
ભાવતાં ભોજન ભામણાં લઇને, કહાનજી શી કરાવશાં રે;
ભણે નરસૈંયો સેજ સમારી, કહાનજીને પોઢાવશાં રે. ૩

પદ ૨૮૮ મું-રાગ માલ કાલેરો.

સુંદરવર સેજડીયે પોઢે, આગળ અગર ઉવેશાં રે;
મનગમતો શણગાર કરીને, રમઝમ કરતાં આવશાં રે. ૧
મન ગમતો મનોરથ માયલો, રાતડી રુડી રમશા રે;
રુદિયા સરસો ભીડી ભીડી, કંઠે વિલાગી રહેશા રે. ૨
કંદ્રપકોટ સરીખો સુંદર, દીઠડે મનડા મોહ્યલાં રે,
ભણે નરસૈંયો પુલી અંગે, શામલે સામું જોયલાં રે. ૩

પદ ૨૮૯ મું-રાગ માલ કાલેરો.

સેજડી માયલે પુલડે પુલી, સજન અમાણો માણે રે;
ભામણા લઇને ભેટું રે માવો, માયલા ઉરપર આણે રે. ૧
રાતડી રસમાં ઝીલા રે સહીયો, દીવડીયો અજુવાલા રે,
માયલો જીવન મુંથીં રમતાં, માયલો અંતર ટાલાં રે. ૨
પ્રીતડી માયલી શામલા સાથે, જડી કુંદન હીરલે રે;
ભણે નરસૈંયો ચીતડું ચલિયું, વાંસલી વાહી વિઠલે રે. ૩

પદ ૨૯૦ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મલપતડો મેગલજી આવે, શામલિયો સુજાણ રે;
વાલી વાલી વારી ઉરપર, માયલો જીવણ પ્રાણ રે. ૧
ફુલે પાગર ભરાવારે મોહન, આવતડો હું જાણું રે;
ભેટ કરુ હું ભામણું લઈ, માયલા ઉરપર આણું રે. ૨
સહીયર સઘળી દેખતાં હું, માણું મંદીર માહે રે;
ભણે નરસૈંયો શામલિયાશી, ઉભી ઢોલું વાયે રે. ૩

પદ ૨૯૧ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મરકલડે મોહન ને મોહિલી, માયલું ચિત તે ચલીઉં રે;
આંગણડે આવીને વહાલો, મીટ ભરી ભરી જોઉં રે. ૧
વાંસલડી વહાતો પરવરીયો, હું તો કેડે ચાલી રે;
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ ભણુતી, ઘુઘટ મેહેલો ટાળી રે. ૨
મુખડું જોતી જોતી જીવન, કેમે તૃપ્ત ન થાવાં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઘેર આવે, દુધ કઢીને પાવાં રે. ૩

પદ ૨૯૨ મું-રાગ માલ કાલેરો.

માયલા મોહન કેરી મીટડી, માયલે ઉરવર માંડી રે;
સરવસ વારાં શામલિયાપર, કેમેં ન જાવા છાંડી રે. ૧
માયલે ગાંજે ગમતી ગોઠડી, કહાનજી શી હું કરશાં રે;
માયલે ઉરવર ભીડી લીડી, ભામણડે હું જાશાં રે. ૨
માયલુ મન ત્યાં મલિયું સહીયો, ઉભલો જમુના તીર રે;
ભણે નરસૈંયો વાસલી વહાતો, આવે શ્યામ શરીર રે. ૩

પદ ૨૯૩ મું-રાગ માલ કાલેરો.

ચિતડે માયલે ચઢીયો સહીયો, શામલિયો સુજાણ રે;
આંગણડે ઉભી હું જોવું, માયલો જીવન પ્રાણ રે. ૧
માંખણ સાકર સરસી રાખ્યા, મીઠડો મોહન આવે રે;
મુખડામાહે મહેલો સહીયો, ભામણડાં લેતાં ભાવે રે. ૨
સુંદરવરશીં સાઇડાં લેતાં, કરીયે મનના ગમતાં રે;
ભણે નરસૈંયો અમીરસ વાધે, વહાલો ઉરપર ધરતાં રે. ૩

પદ ૨૯૪ મું–રાગ માલ કાલેરો.

ચિતડું માયલું ચાલી ન શકે, વેંધાણી મુખડું જોતાં રે;
ગોરસની ગોળી હું ભૂલી, માયલો મોહન જોતાં રે. ૧
સજન અમાણો શામલો સહીયો, આંખડી માયલી વશીયો રે;
પ્રેમ ધરીને ઉરપર લીધો, કુંદન હીરો જડીયો રે; ૨
જાણ્યાં જીવન જમલી ઈદાં, ગમતી ગોઠડી કરશાં રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીના મુખમાં, માખણ સાકર મેલશાં રે. ૩

પદ ૨૯૫ મું–રાગ માલ કાલેરો.

માયલે મંદિર આવો રે સહીયો, શામલો મારો શેણુ રે;
ગાંજે ગમતી ગોઠડી કરતાં, દાખ્યાં મીઠડાં વેણુ રે. ૧
પીતામ્બરની પલવટવાળી, મારગડે મેં દીઠો રે;
વાંસલડી વહાતો વહાલો, માયલા ચિત્તમાં બેઠો રે. ૨
કામણ મુંર્શી કરીયું સહીયો, મોહન મીટડી મલતાં રે;
ભણે નરસૈંયો ભુદ્દર ભાવે, માયલા ઉરપર ધરતાં રે. ૩

પદ ૨૯૬ મું–રાગ માલ કાલેરો.

મલપતડો મોહનજી ઈદો, મોતીડે લઈ વધાવાં રે;
ભામણડાં લઈને ભેટી માયલો, મીટડી મેલવતો ભમાવાં રે. ૧
મંદર માયલે આવી બેઠો, વહાનો મધુરી વેણુ રે;
મુખડે માયલું મનડું મોહ્યું, શામલો માયલો શેણુ રે. ૨
ગોઠડી કરતાં કરતાં સહીયો, માયલે ઉરવર લીધો રે;
ભણે નરસૈંયો કહે વિલાગી, કહાનજીશો વશ કીધો રે. ૩

પદ ૨૯૭ મું–રાગ માલ કાલેરો.

મલશેરે મારગમાં મુંર્શી, શામલો માયલો શેણુ રે;
મુખડા ઉપર તન મન વારાં, નીરખી માયલે નેણુ રે. ૧
રુદિયા સરસો ભીડી ભીડી, માયલા સુંદરવરથી રાખ્યાં રે;
ગોરસ માયલું મીઠડું પાઈ, વેણુ રસાલી ભાખ્યાં રે. ૨
ગોઠડી કરતી કરતી સહિયો, ગાંજે માયલે માણ્યાં રે;
ભણે નરસૈંયો માયલો મોહન, અલવે મંદર આણ્યાં રે. ૩

પદ ૨૯૮ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મોલીડાંને લટકે સહીયો, માયલું મન તે મોહ્યુ રે;
કામણ કરાં મારગડો ભૂલી, શામલે સહામું જોયું રે. ૧
જીવન અમાણો અલવે ઉરવર, ભામણાં લઇ ભુજ ભરીયોરે;
કંઠે વિલાગી કહાનુડાશી, અંતર અળગો કરીયો રે. ૨
ગુણવંત કંથ કોડીલો પામી, સેજડી ફુલડે રચેશાં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલિયો, રાતડી રગભરી રમેશાં રે. ૩

પદ ૨૯૯ મું-રાગ માલ કાલેરો.

ગોવિંદ ગોઠડી કરતા મીઠડી, મીટડી માંડી જોતો રે;
મરકલડો કરી મોહન માયલું, ચિતડું ચોરીને લેતો રે. ૧
વાલી વાલી ઘોલી ઉપર, વાસલી વહાતો જોઇ રે,
હૈડા સરસો ભીડી રાખ્યો, મુખડે એહો મોહી રે. ૨
તન મન માયલું શામલો સહિયો, આંખડી આગલ રાખાંરે;
ભણે નરસૈંયો ભાવતાં ભોજન, કહાનજી શી કરાવશાં રે. ૩

પદ ૩૦૦ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મુખડે તાયલે મોહી રે માવા, મોહન મીટડી મેલાં રે;
ગાજે ગમતી ગોઠડી કરશાં, માયલે ઉરવર ભેલાં રે. ૧
સજન અમારી સહીયો, વાટડી તાયલી જોયાં રે;
દીવડીયો અજુંવાલી ઉભી, આવતો સેજડી શોહાં રે. ૨
મન ગમતોરે મચકો માયલો, કીધો કૃષ્ણને કારણે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી હું ભેટી, વારી જાઉં વારણે રે. ૩

પદ ૩૦૧ મું-રાગ માલ કાલેરો.

કાંઇ કરાં હું સહીયર મોહીલી, મોહીલી મારગ જાતાં રે;
અંગો અગે વેંધાણી હું, મોહન મીટડી મેલાતાં રે. ૧
ક્ષણ આંગણે ક્ષણ મદર માંહે, પાંજરે પીડા ચાલી રે;
આયલા સુંદરવરને ભીડી, કંઠે આહુલ્લી વાલી રે. ૨
માયલો મોહન આવે સહીયો, ઉઠી ઉરવર લેશાં રે;
ભણે નરસૈંયો વેદના વામી, સરવસ શામળિયાને દેશાં રે. ૩

પદ ૩૦૨ મું–રાગ માલ કાલેરો.

માયલે ગાંજે આવજે માવા, ભામણાં તાયલાં લીજે રે;
આંગણડે ઉભી રહેશાં, ગમતી ગોઠડી કીજે રે. ૧
ધમલી કેરુ દુધ કઢીને, સાકર સરસું આપાં રે;
માયલા ઉરવર ઉપર મોહન, સરવસ તુર્થી આંપાં રે. ૨
એકલડા એકાંતે મલિયે, દુરીજનનો લેં ન આણું રે,
ભણે નરસૈંયો મલપતડો, એહુ એજ સુરગી માણું* રે. ૩

પદ ૩૦૩ મું–રાગ માલ કાલેરો.

માયલે ગાંજે આવીને, વહાલે વાંસલડી તે વાહી રે,
મનમાં જાણું શામલિયાને, ઉરવર લીજે ધાઇ રે. ૧
દુરીજન માયલા દુર કરીને, ગમતી ગોઠડી કીજે રે,
રુદીયા સરસો ભીડી ભીડી, અધુરતણો રસ પીજે રે. ૨
મીટડી ભરી જોઇ જીવનશીં, ભામણડાં તે લીજે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ઘેર આવે, ક્ષણું અળગો નવ કીજે રે. ૩

પદ ૩૦૪ મું–રાગ માલ કાલેરો.

સરોવર જળ ભરવા ચાલી, મારગડે હું મોહી રે;
કહાનજીયે મહારો પાલવ સાહ્યો, હું રહેતી મુખડું જોઈ રે. ૧
આજલગે કોય એહવો દાણી, નેણે મેં નવ દીઠો રે;
મરકલડે હું મહામું જોઉં, ચિતડે માયલે બેઠો રે. ૨
કેમ કરીયે જો દુરીજન દેખે, એકલડો એ ઘેર આવે રે;
ભણે નરસૈંયો તનમન વારી, કીજે જે મન ભાવે રે. ૩

પદ ૩૦૫ મું–રાગ માલ કાલેરો.

સજન અમાણો શામલિયા તું, આવની ઉરપર લીજે રે,
ગોરસ માયલું છે અતિસારુ, ભાવતું ભાવતું પીજે રે. ૧
મીટડી માયલી મોહનવેલડી, નિરખતયાં વશ થૈયે રે,
પ્રીત વધારણ પાતલીયા આપણુ, એકલડા વન જૈયે રે. ૨

---

* માણું–માણવું–ભોગવવું

રમતાં રમતાં શામળિયા આપણ, રંગભરી સાંઇડાં લીજે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કંઠે વિલાગી, અધુરતણો રસ પીજે રે. ૩

પદ ૩૦૬ મું-રાગ માલ કાલેરો.

માયલા મનમાં વશિયો વિઠલો, ખીજે ચિતડી ન આવાં રે;
જાણું જમલા રહિયે જીવન, ભુદરો મુંશીં ભાવાં રે. ૧
ચિત્ત અમારું ચલિઉં તે, કહાનજી કામણગારો રે;
મોહી રહી મરકલડે મોહન, જીવન પ્રાણ અમારો રે. ૨
દાણ મશેં મારગમાં આવી, પાલવ ગ્રાહીને રાખે રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી સરવસ સાંપું, અધુરતણો રસ પાજે રે. ૩

પદ ૩૦૭ મું-રાગ માલ કાલેરો.

ચિતડી માયલી ચટકો લાગો, કેમ કરી મંદર જઇયે રે;
કામણ તાયલાં કીકી માંહે, જીવન જમલાં રહીયે રે. ૧
જો મન માનુ તાયલું વહાલા, સાઇડ રુડિ પેરે લીજે રે;
આપણ બેઉ એકઠા થઇને, રમણતણો રસ પીજે રે. ૨
બલિયો બાથ ભરે એ વહાલો, વદ્રાવન મોઝાર રે;
ભણે નરસૈંયો રંગભરી રમતા, નારી નંદકુમાર રે. ૩

પદ ૩૦૮ મું-રાગ માલ કાલેરો.

મારગડે વલગે શે મા'વા, ઉરવર આલિંગન કા લીયે રે;
છમકલડા આવીને વાહો, કહો કેઈ પેરે કીયે રે. ૧
દાણમશેં પાલવ કા ગ્રાહો, અમો એકલડી જાણી રે;
અગો અગે વળગતા આવા, દેખા સહીયો સમાણી રે. ૨
કરશુ રાવ જસોદા આગળ, નીતનીત એમ જ કરતો રે,
ભણે નરસૈંયો જો વારુ તો, ભાજન ભાંજી ભરતો રે. ૩

પદ ૩૦૯ મું-રાગ માલ કાલેરો.

ભરીયુંરે કાં ઉરવર માયલું, ગોરસ ગોળી ઢોળી રે;
કર સાહી રહા રે કહાનજી, તાંહાં ભરી નવરંગી ચોળી રે. ૧
મા મા કરતે માયલું અંબર, શે ઉલાલી લીધુ રે;
પીનપયોધરશું મુને ભીડી, મુખ ભેલી ચુંબન દીધુ રે. ૨

દુરિજન પેલાં અણઘટ બોલ્યાં, નણદી નાટક જોવતી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી કહું તમને, કરીયે વાત સોહવતી રે. ૩

પદ ૩૧૦ મું—રાગ માલ કાલેરો

સજન અમાણો મારગે મળશે, ગમતું ગમતું કરશાં રે;
સહિયર સઘળી જાવા દઈને, અલવે ઉરપર ધરશાં રે. ૧
મીઠડું દહી માયલું છે તે, વહાલાજીને પાશાં રે,
પીતાં પીતાં પાતળિયાનું, નેણુ ભરી મુખ જોશાં રે. ૨
છેલપણે છમકલડા વહાશાં, માન ધરી નવ રેહેશાં રે,
ભણે નરસૈંયો એકલડાં બેહુ, લઈ વંદ્રાવન જાશાં રે. ૩

પદ ૩૧૧ મું—રાગ માલ કાલેરો.

ચિતડું માયલું ચોરી એણે, કહાનજીએ કામણ કીધલું રે;
વાંસલડી વાઈ એણે વહાલે, હીર હૈયાનું લીધલું રે. ૧
કોઇ મેલાવે માયલો મોહન, મેહ વેદના વ્યાપી રે;
પરવશ થઇ મુને કાંઇ નવ સૂઝે, કામ બાણુ સંતાપી રે. ૨
કોણ ઉપાય કરુ રે બહેની, વહાલા વિના ન રહેવાયે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રુદેયા ભીંડ, તો આ વેદના જાયે રે.

પદ ૩૧૨ મું—રાગ માલ કાલેરો.

ઘડીએ ઘડીએ માયલુ મન તે, જીવન જોવા જાયે રે,
માયલે મંદર આવીને વહાલો, વાસલડી તે વાયે રે ૧
મોતીએ ચોક પુરાવીએ, વાલી વાલી વારણે જાઉં રે,
સુંદરવરનું મુખડુ જોતાં, ફુલી અંગ ન માઉં રે. ૨
ફુલડે પાગર ભરાવું શેરીયે, કુમકુમ રેલ કરાવુ રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી આવે તો, મોતીડે થાળે વધાવુ રે ૩

પદ ૩૧૩ મું—રાગ માલ કાલેરો.

માયલે ગાંજે* આવની ગોવિંદ, ગોઠડી મીઠડી કરવા રે,
સુંદર રે શામળિયા તાયલુ, દુર્લભ દર્શન દેવા રે ૧
આછી પોળી ધીયે ઝબોળી, સુખડલી દીયા સારી રે,
જીવના જીવનશીં જોઇને, જાઉં નેણાપર વારી રે. ૨

* આગણે.

સરસી સાકર ભેલી મેલાં, સથરુ દહીં શાખાં રે;
બોલડીયો આપનોરે વીઠલા, વળી વળી વેહેણે ભાખ્યાં રે. ૩
મનહુ મળવા કાજે તલખે, હૈડુ માયલું હીશે રે;
એકલડો એ આવ એકાંતે, મનછા શુદ્ધ મલીશે રે. ૪
બોલડીયા બહુનામી તાયલા, રુદેયા માંહે રસીયો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, વેદ વેદાચો વશીયો રે. ૫

પદ ૩૧૪ મું-રાગ માલ કાલેરો.

ભામણે તાયલે જાઇશાં માવા, મારગડે મલશાં પહેલાં રે;
આણે આણે પગલે હું આવીશ, પાણીડાં બીન હેલાં રે. ૧
જાણુ છ રે જાદવા ગોલણી, મુંશે જાણી વાહેલી રે;
સમ કરુ મહારા મા'વા, દુરજન નણદુલી ઘેર રાહેલી રે. ૨
વશીવટની છાહુંડીયે તમે, ના ઉભા રહેજો રાજ રે;
આણે આણે પગલે હું આવું, સમોવણ કાજ રે. ૩
ગોલણી કેરા બોલડાં મીઠાં, ગોવિંદને મન ભાવાં* રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલિયો, ઘડુલા ઉતરાવાં† રે. ૪

પદ ૩૧૫ મું-રાગ માલ કાલેરો.

શામલિયો તે મહારો મોહન, વનથી આવે વહાલો રે;
આગળ ધેન ગોવાલામાંહે, વાહે વેણુ રસાલો રે. ૧
વનમાલા વૈજતી ઉરપર, વનની ધાતુ સોહાવે રે;
નેણે નેણાં મેલવું બાઈરે, ઞેહે તાપ સમાવે રે. ૨
પીતાંબર અબર ઓપતું તાંહાં, વેણુતણી ધુન થાયે રે,
ભણે નરસૈંયો શી કહું શોભા, ગેલ કરતો ગાયે રે. ૩

પદ ૩૧૬ મું.

માચીએ‡ બેઠાં આવીને વલગાં, સાંભલરે તું મોરી સહી,
આગે સાસુડીશું સંતોષ નોહોતો, મેં જાણું શુ થાશે સહી. ૧
ગૌ દોહિણની વેલા હુતી, નિશા અંધારી ને મદર દૂર,
નદનંદનશું નેહ જડ લાગી, મુકી જવાય ના ઉગીલા સૂર. ૨

*ભાવ્યા † ઉતરાવ્યા. ‡ ગોવાળણી ગૌ દોહવાને બેસે છે તે માચી

આલિંગન લેતા અધુર રસ પીતાં,મેં જાણ્યું અબલા ધનધન,
સુખની સીમા કહી નવ જાએ,વૃથા ગયા પેલા પાછલા દન ૩
હોનાર હોય તે એણી પેર હોયે, મુરખ મન વિમાસે ફોક,
નરસૈંયાચા સ્વામીશુ રમતા, જખ મારે પેલા દુરજન લોક ૪

પદ ૩૧૭ મું.

ઘણે ઘણે દહાડે ઘેર પધાર્યા, હવે કરી રહો મન હેહુ રે,
સગુણ શામલિયો સહેજે પામી, તો દોહેલા દન શે વેઠુ રે. ૧
સફલ કીધી ને સમરથ સ્વામી, માયલા અતરયામી રે,
મદર માંહે પ્રેમ ધરીને, થિર થૈ રહો બહુનામી રે ૨
માયલા મનમાંહેને ચિત માંહે,નોતુ તે પરમાનદ પામી રે,
અણુચિતવા આવી આલિંગન લીધુ, મલ્યો નરસૈંયોચો સ્વામીરે ૩

પદ ૩૧૮ મુ–રાગ કેદારો.

મોરચડક* તણો મુગટ મસ્તક તમો, રમી રહી આવિયા અર્ધ રજની,
માગે† ભાગ્યનિધ ભામની કોણ, જેવા સરખી અગોઅગ સજની. ૧
અધમલા નેત્ર તે અધિક ઉજાગરા, ભરારે તબોલ અતિ રસ રસાલા,
કોમલ કલીવર,કુસમ કાહાનાતણું, ભોગવો કામની વિધવિધ બાળા ૨
સકલસુંદરી વદન, ચંદનો ચદ્રમા, એને ચતુરચો ચારેશ ચદ્ર લાગે,
મોહ નેત્રે ભરા, રજે રસદા, તેહમા દતતણા દસન ભાસે ૩
વદન મકરદમાં‡, મદન દમન કરે,દમલો§ ભલો અલિડા‖ લડેલડે¶લોલ લોલે,
નાયક નિટ+ સગીત સૂત ધરરુમા (?), આવ્યો એણીપેરે અધિક શોભે. ૪
લડથડો નાથ ઉચેત્ર અગે લીધો, ચારપોહર પીધો તૃપ્ત નયણે,
આવરતુ સુખ, શું કહું સજની, અગે સુણ્યુ નારસૈંયા વચણે. ૫

પદ ૩૧૯ મુ.

સરોવર પાણી હું ગઇ, વાહલો મારી તે મરડેરે બાયરે,**
પીનપયોધરત† ગ્રહી તે રહો, અધુર અમૃત રસ પીયે પાયરે ૧
સાસુ પુછે સુણ વહુઆરુ, આ અધુર ટક‡‡ કાહા લાગો રે,
સરવર કુભ§§ ચડાવતા હુને, સહીયરનો નખ વાગો રે. ૨

* મોરના પીંછામાં જે ચાંદરો હોય છે તે. † મારાથી. ‡ કમળ (કમળવદન.) § દમ્યો. ‖ અલિ–ભમરો. ¶ ગુંજારવ કરતાં. ऽ ભમે. + સુપદ ** હાથ †† કઠણકુચ ‡‡ ઘા. §§ ઘડો.

જાતાં ગઇ ઉતાવળી, વાહલે વલતી વલવા* ન દીધી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલેરે મળિયો, આપ સરીખડી કીધી રે. ૩

પદ ૩૨૦ મું.

કાજલ તાહારું કામણગારું, ઘોળીને આંખે ઘાલું† રે;
મનમથચી‡ પીડ દોહલી દેખી, જોબન ન રહે ઝાલું રે. ૧
નલવટ ટીલી§ નયણ સમારાં,‖ શેથે ફૂલડી શોહેરે;
મુનિજન સઘલા મોહ પમાડ્યા, ઈંદ્ર ઉભો રહી જોયે રે. ૨
ધ્યાન ધરતા મહાદેવ ચૂકયા, જાણે સુંદરી કોયે રે;
નારી નયણે. અંજન દેતાં, વિશ્વપર્ણલા¶ મોહે રે. ૩
તંત્ર મંત્રને ઓખધ ભૂલી, એણીપેરે કાજલ કીધું રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળ્યો, કાજ અમારું સીધું રે. ૪

પદ ૩૨૧ મું.

અમારું મન તાં તમશુ સાચૂં, તમારા મનની કોય નવ લહે;
પરનારીશું પ્રિત જ માંડો, તે સતીયા નારી કયમ સહે. ૧
તમો છો વાહલાજી ચતુર શિરોમણ,સહુ કોયનાં સુખદુઃખ જાણો;
શોકલડીને પ્રેમે બોલાવો, અમશું અંતર શે આણો. ૨
સ્નેહ કીજે તે સાચો કીજે, સાચા વિણ તે મોહ કશો;
આઠે પોહોરરે રહેવું એકઠડાં, જાણો હીરો કુન્દન રસો.$ ૩
અનેક નારીઓ હાથ તમારે, અમારે તમ વિના નહિ કોય;
તે નારીનાં ભાગ્ય વડાંx જે, નારસૈંયાચો સ્વામી નયણે જોય. ૪

પદ ૩૨૨ મું.

મીઠડાશા બોલ બોલે વાહલો, અબોલડે બોલાવે રે;
કાંઈક દ્રષ્ટે મોહે જોઇને, જાણે મોર શો** મદન જગાવે રે. ૧
મેં જાણ્યું હું હવે નહિ બોલું, વન ગઈ પીયું પહેલી રે;
કંદ્રપ કોટી†† કલિવરાં‡‡ સુંદર, નીરખતાં થઇ ઘેહેલી રે. ૨

---

* પાછી ફરવા. † ઘાલવું. આંજવું. ‡ કામદેવની. § ટીકો બીનકી. ‖ અંજન આંજ્યું–સોળ શણગારમાંનું એક. ¶ આ શબ્દ મને અજ્ઞાત છે. હું ધારું છું કે આ લીટી આ પ્રમાણે હોય. 'વિશ્વપતિ' કે 'વિશ્વપાળક મોહેરે.' $ રસેલો. x મોટાં. ** પ્રથમ-પુર્વેથી. †† કરોડ કામદેવ. ‡‡ કલેવર-અંગ.

રૂપણુડે હું રહી અલગી, મદન છંડાવે માન રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, કાનડ ચતુરસુજાણ રે. ૩

પદ ૩૨૩ મું.

જાઓ જુઠડા બોલા જાદવા દૂર, હવે ન માનું તમારા બોલ,
વાચ* દઇને વાહી ગયા વિઠલા, નિર્ગુણશું ગોવાળો નઠોર. ૧
મીઠડા માણસને નવ ધીરીયે, તેહતણું કપટ તે કોય ન જાણે,
મધુરી વાણી મુખ મોરલી ઉચરે, વિખ હાલાહાલ સર્પ ખાણે. ૨
ક્ષણ આંગણે ક્ષણ મંદર માંહે, ટોડલે ઉભા રયણી ગઈ;
આશાબંધનો, હૃદય રડતાં, કુસમચી† શેજ સૂની રહી. ૩
નાથ નોહરી‡ કરે, નાર મન નેહ વધે, પરમાનંદશું પ્રેમ આણ્યો;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, વિરહિણીનો પ્રભુએ નેહ ભાંગ્યો. ૪

પદ ૩૨૪ મું.

નાનડિયો અતિ સુંદર બાઈરે, કર ગ્રહ્યો ને ઉરપર લીધો રે;
નિમિખમાંહે§ જોબનો થઈને, અધુર અમૃત રસ પીધો રે. ૧
પંથ તજી વંદ્રાવન ચાલ્યો, કુંજ મહોલમાં બેઠો રે;
આશ્ચર્ય દેખી મન આસંગી, કોટિ કંદ્રપ મેં દીઠો રે. ૨
રાસ વિલાસ રમાડ્યાં બહુ પેરે, મદન થઈને મન હસીયો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ચતુર શિરોમણ, હૃદયા માંયલે વસીયો રે. ૩

પદ ૩૨૫ મું.

નાનડીયો પીયું તેહ ન જાણે, તો શું કીજે સુનો શણગાર;
અંતરથી વહાલો મેહ ઉપજાવે, અગોઠડા જેવડો ભરતાર. ૧
કંઠ આરોપે, દ્રગ‖ નિમેષ માંડે, મંદિરમાંહથી મોરલી વદે;
સાસરડે આવતો જાતે, નવલનારશું નેહ ધરે. ૨
જો મુને વહાલોજી પ્રેમે બોલાવે, તો તન નવલી નેહ ધરું;
ભણે નરસૈંયો કારમી કાયા, અંતરયામી કૃષ્ણ વરું. ૩

પદ ૩૨૬ મું.

શે ન સરજી તાહરા વદનની વાંસલી, જે અધુર અમૃતરસ પાન કરતે. શે ન૦ ૧
જન કોટાણુકોટ ઈશ્વર ઓલગા, અગન આફલડી દેહ દીધી,
પૂરવ જનમનું સુકૃત્ય શું એહનું, તે તારા મૂખની હામ લીધી. શે ન૦ ૨

*વચન-વાયદો. †ફુલની. ‡અકારી-પ્રીતિ વગરની. §જોત જોતામા, આખના પલકારામા. ‖આખ.

રાઈ રુકમણી લાછ ચંદ્રાવલી, અધિક નારાયણી પેર બોલે;
લોલ સહસ અતે હરી તાહરે, નહીં કોય વલ્લભ વંસ* તોલે. શે ન૦ ૩
વનતણી વાંસલી કયમ ગમી તમને, જે પૂરવ જનમની શોક માહરી,
ભણે નરસૈંયો શામલો શ્રી હરી, કૃષ્ણમાં વેણું† કામણગારી. શે ન૦ ૪

પદ ૩૨૭ મું.

ચાંદલો તપેરે લલાટ;‡
કર અવિલખી રહીરે કપાટ ચાંદલો૦ ટેક
શીરપરે સોહે રાખડલી રે, કંઠે મુક્તાહાર;
ગોફણડે ઘુઘરડી ઘમકે, તમીઁ§ રહિ જાન્ને વનમાંહરે એહેની. ચાંદલો. ૧
કરતી મનોરથ મલવારે, મોહન સેજ રચીરે રસીલી;
નરસૈંયાચો સ્વામી તેણીવેળા, આવ્યારે શ્રીવનમાલીરે એહેની. ચાંદલો૦ ૨

પદ ૩૨૮ મું.

ચાદલો સોહે મૃગ નયણી,
પીયુશું રગભર રમતાંરે રયણી. ચાંદલો.
ટીલી કીધી કુસુમે કરી, ઝાલ ઝબુકે કાન;
પ્રેમ ધરી વદન નીહાલું, કંઠ વીલાગ્યો કાહાન રે. ચાંદલો.
નાના માન ધરી પીઉ સાથે, કરતી કેલ વિલાસ;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળ્યો, પોહોતી મનની આશ રે. ચાંદલો.

પદ ૩૨૯ મું.

ચાંદલો ઘુઘટમાં ઝલકે;
તાલી દેતાં ઝાંઝર ઝમકે. ચાંદલો.
કઠ ધરી બેહુ બાહોડલી રે, દરપણ માંહે નીહાલું;
જમજમ રીઝે શામલીયોરે, તમતમ સગમ માહલું રે એહેની ચાદલો.
સેજડીયે સુંદરવર પામી, વામી વેદના ભારી;
નરસૈંયાચો સ્વામી સેજ સોહાવે, રાખ્યો ઉરંપર ધારી રે એહેની. ચાંદલો.

પદ ૩૩૦ મું.

ચાંદલો ચતુર ચિત ચાલે;
દીપકને અજવાલેરે એહેની. ચાંદલો.

---

* વાસ-વાસવી. † એક પ્રતમા 'વેણ' છે ‡ કપાળ § તમે.

રૂપણુડે હું રહી અલગી, મદન છંડાવે માન રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, કાનડ ચતુરસુજાણુ રે. ૩

પદ ૩૨૩ મું.

જાઓ જુઠડા બોલા જાદવા દૂર, હુવે ન માનું તમારા બોલ,
વાચ* દઇને વાહી ગયા વિઠલા, નિર્ગુણશું ગોવાળો નઠોર. ૧
મીંડડા માણુસને નવ ધીરીયે, તેહતણું કપટ તે કોય ન જાણે,
મધુરી વાણી મુખ મોરલી ઉચરે, વિખ હાલાહાલ સર્પ ખાણે. ૨
ક્ષણુ આંગણે ક્ષણુ મંદર માંહિ, ટોડલે ઉભા રયણી ગઇ;
આશાબંધનો, હૃદય રડતાં, કુસમચી† શેજ સૂની રહી. ૩
નાથ નોહરી‡ કરે, નાર મન મેહ વધે, પરમાનંદશુ પ્રેમ બાંધ્યો;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, વિરહિણીનો પ્રભુએ મેહ ભાંગ્યો. ૪

પદ ૩૨૪ મું.

નાનડિયો અતિ સુંદર બાઇરિ, કર ગ્રહ્યો ને ઉરપર લીધો રે;
નિમિખમાંહેઽ જોબનો થઇને, અધુર અમૃત રસ પીધો રે. ૧
પથ તજી વંદ્રાવન ચાલ્યો, કુંજ મહોલમાં બેઠો રે;
આશ્ચર્ય દેખી મન આસંગી, કોટિ કંદ્રપ મેં દીઠો રે. ૨
રાસ વિલાસ રમાડ્યાં બહુ પેરે, મદન થઇને મન હસીયો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ચતુર શિરોમણ, હૃદયા માંયલે વસીયો રે. ૩

પદ ૩૨૫ મું.

નાનડીયો પીયું તેહ ન જાણે, તો શું કીજે સૂનો શણગાર;
અંતરથી વહાલો મોહ ઉપજાવે, અગોઠડા જેવડો ભરતાર. ૧
કંઠ આરોપે, દ્રગ‖ નિમેષ માંડે, મદિરમાંહુથી મોરલી વહે;
સાસરડે આવતો જાતે, નવલનારશું નેહ ધરે. ૨
જો મુને વહાલોજી પ્રેમે બોલાવે, તો તન નવલી નેહ ધરું,
ભણે નરસૈંયો કારમી કાયા, અંતરયામી કૃષ્ણુ વરું ૩

પદ ૩૨૬ મું.

શેન સરજી તાહરા વદનની વાંસલી, જે અધુર અમૃત રસ પાન કરતે. શે ન૦ ૧
જન કોટાણુકોટ ઈશ્વર ઓલગા, અગન આફલડી દેહ દીધી,
પૂરવ જનમનું સુકૃત્ય શું એહનું, તે તારા મૂખની હામ લીધી. શે ન૦ ૨

*વચન-વ ચરે. †ફુલની. ‡આરી-પ્રીતિ વગરની. ઽજેવ જેવામા, આખના પલકારામાં. ‖આખ

કંદ્રપ કોટ સરીખો સુંદર, તે મ્હારે મન વસીયો;
નયણે નયણાં નિહાળી રહીરે, ભાવ ધરીને ભજીયો રે. ચાંદલો.
સકલકલાશશી શામલીયો રે, સુરવસ્ર વનિતા કીધો;
ભણે નરસૈંયો બેહુ રમી રહ્યારે, મનનો મનોરથ સીધો રે. ચાંદલો

પદ ૩૩૫ મું.

ચાંદલો સોહાગીર મારો;
વહાલોજી નિહાલી ઉર લીધોરે, બેહેની. ચાંદલો.
નયણ સલૂણો માહરો શામલીયોરે, મરકલડે મન મોહ્યું;
વિહ્વલ થૈ હું કઠ વિલાગી, ધિરજ માહરુ ન રહ્યુંરે બેહેની. ચાંદલો.
ઉદયો દિવાકર મેં નવ જાણ્યો, પીયુંશું રગભર રમતાં;
ભણે નરસૈંયો સુખની લેહેરે, મગન થઈ અનુભવતારે બેહેની. ચાંદલો.

પદ ૩૩૬ મું.

ચાંદલો સફલ મેં કીધો;
વહાલાજીશું પ્રેમ પ્રઘલ* રસ પીધો. ચાંદલો.
સાંભલ સજની આજની રજની, મહાટ્યો પીયું મનગમતો;
સુરત સમાગમ શામલિયોરે, મહારા ઉરપર રમતોરે બેહેની. ચાંદલો
જીવન માહારો જમજમ માહાલે, તમતમ હરખ ન માયે;
ભણે નરસૈંયો એ લીલારસ, તુજ વિના કહેને કહેવાયેરે બેહેની. ચાંદલો.

પદ ૩૩૭ મું.

આજ મૂહને કાંઇ કાંઇ થાયરે બેહેની, જાણૂ જાણૂ રદેથી ન મૂકૂ;
રગભર રમતાં કરુ મનગમતાં, અંગોઅંગે ભેલુંરે બેહેની. આ૦
કૂર કુકડારે તું કને માનજ માગૃ, મહારો વહાલોજી રસ માંહે રાતો;
નરસૈંયાચા સ્વામી ઉરવરે માહાલે, રખે તું વયણ ઉચરતોરે બેહેની. આ૦

પદ ૩૩૮ મું.

વાંસલડીયે શાંતવન કીધાં રે,
અધુર ધરીને વનમાં ગાજે, ચિત હરીને લીધાં રે. વાંસ૦ ૧

* મૂળમાં સસ્કૃતમાં 'ગ્લ્વ' છે તેને 'પ્ર' ઉપસર્ગ લગાડેથી પ્રગલ્વ થાય છે અને તેનું આ ગ્રટ રૂપ હોવુ જોઇએ, કારણ કે તે વિના બીજો અર્થ બેસતો નથી પ્રઘલ એટલે ગાવ † શબ્દ

મરકલડા કરી વહાલે સામું જોયે, તમતમ હરખ ન માયે;
શામલિયાશું નેહજડ લાગી, જાણું રખે રયણી વાહાયરે* એહેની. ચાં૦
ધન ધન આ રયણી ને ચંદર, આ જોબન ધન ધન કીધા શૃંગાર;
નરસૈંયાચો સ્વામી સૂર સનેહી, ધન ધન કરતાં વિહાર રે એહેની. ચાં૦

પદ ૩૩૧ મું.

ચાંદલો કામા કર કર્યો;
જાણે શશી ઉપર દિનકર ધરયો. ચાંદલો.
કર કંકણ નેપૂરીયાં વાજે, કર કિંકણી ઝણુકાર;
સૂરત સમાગમે મહા રસ વાધ્યો, વિલસે પ્રાણ આધાર રે. ચાંદલો.
ચોલી ઉપર હાર હુલાવે, નયણે નયણ મેલાવે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મનનો મોહન, ભજતાં વાહાલો મન ભાવે રે. ચાંદલો.

પદ ૩૩૨ મું

ચાંદલો ભામનીને ભાવે,†
નિરખતાં વહાલો પ્રેમ જણાવે. ચાંદલો.
મૂખ ઉપરે મૂખ કરીને રહીરે, કરતાં અમૃત રસ પાન,
વહાલો વહાલ ધરી બોલાવે, તેણે કરી ગયું રે મોહન માહરુ માનરે. ચાંદલો.
રાતડી રઢિયાલી કીધી, વહાલોજી સગમ મહાલે;
નરસૈંયાચો સ્વામી માહરો જીવન, મરકલડા મને મારેરે. ચાંદલો.

પદ ૩૩૩ મું.

ચાંદલો સકલ ગુણવંતો;
રંગભર રમતાં પીયુ મન હરતો. ચાંદલો.
નયણ સફલ કીધાં વહાલે, વદન નિહાલું કરતાં વાત રસાલી;
અંગોઅંગ માહરે, અમી રસ છાંટ્યાં, રંગની રેલમાં હું માહાલી રે. ચાંદલો.
સેજ સફલ થઈ પીયુ ઉર લીધો, સફલ થયો શણગાર;
ભણે નરસૈંયો સફલ આ રયણી, સફલ થયો વિહાર રે. ચાંદલો.

પદ ૩૩૪ મું.

ચાંદલો પીયું મનરંજન,
શા સુખ કહીએ જે માહાલે મોહન. ચાંદલો.

---

* વીતી જતું. † ભાવવુ—ગમવુ.

માયલો મોહન કારણ સહિયો, આંબલાનો રસ ઘોળ્યો રે;
પાતલીઓ લઇ આવ્યારે સહિયો, ઝાઝે ઘીયે ઝબોળ્યો રે. ૨
મીટડી* મુરી મલતાં સહિયો, શામલા ઉરપર ઘોળી રે;
ભણે નરસૈંયો આલિંગન આપે, કઠડે બાહુડી વાલી રે. ૩

પદ ૩૪૩ મું.

નથલડીને† લેહેકે રે, મોહ્યો દેવ દયાલો રે;
દાણ મસે દામોદર વળગે, નંદતણો ગોવાળો રે. ૧
સહેજે શામલો સામે આવે, જેને ત્રિભુવન મોહે રે;
મોહનજી છેડલે વળગે, ગોવાલણી નિરખી જોયે રે. ૨
જોગી, જતી,‡ સંન્યાસી, જેહેને લાગી તાળી રે;
બ્રહ્મા આગળ વેદ વખાણે, ધન તે ગોરસવાળી રે. ૩
બ્રહ્માદિક ઇંદ્રાદિક નારદ, શકર પાર ન પામે રે;
ભણે નરસૈંયો તેહેનું લોભે, કહાનજી નેતરુ§ તાણે રે. ૪

પદ ૩૪૪ મું.

કહાનજીને કો લાવોરે, મારા તનની પીડા તે જાણે રે;
મદન સંતાપે મુને, વહાલો મન ન આણે રે. કહાન૦ ૧
ચિતડામાં ચટકાવી સહિયો, ત્રણ ઘર એને કાલે રે;
વખની‖ વેંધી ગોવાલણી રે, તે વખ વિઠલ વાળે રે¶. કહાન૦ ૨
ઓસડીયા મા કરશો સહિયો, ઘણું ઘણેરુ થાશે રે;
આણી આણી લહેરડીએ, જીવડલો મારો જાશે રે. કહાન૦ ૩
સકળ સહિયરો મળીને, સમર્યો અંતરજામી રે;
ભગતવત્સલ મળ્યો રે, નારસૈંયાચો સ્વામી રે. કહાન૦ ૪

પદ ૩૪૫ મું.

આજ મેં દીઠા દેવ, જમુનાંને તીર રે;
ભરતાં ભરતાં ઘડુલે, કોયે ન આવે માંહે નીર રે. આજ૦ ૧
માય ને બાપ મા વઢશો, ને મા વઢશો માહારા વીર રે;
આજનુ મ્હારુ મન સવશ નહિ, વિકળ થયું શરીર રે. આજ૦ ૨

* દૃષ્ટિ † નાકની વાળી. ‡ મૂળમા 'જપી' છે § વલોણાની દોરી. ‖ વિરહરૂપી ઝેરની. ¶ ઉતારે

આઠે પોહોર ન મૂકું અલગી, શામળિયા સંગ રાજેરે;
અમે અબલાના ઉરવર વીંધે, આવી બાણુ થઈ વાગે રે. વાંસ૦ ૨
કામણુ મોહણુ જાણે સઘળું, માહારા વાહાલાજીને મોહે રે;
ભણે નારસૈંયો થઈ સફરાણી, મલપતડી માનની શોહે રે. વાંસ૦ ૩

પદ ૩૩૯ મું.

કાહાનજીએ કામણુ કીધું;
વંદ્રાવનમાં વેણુ વજાડી, ચિંત્ત હરીને લીધું. કાહાન૦ ૧
તનમન જાણું સાંપુ સજની, અમ ઘેર નણુંદ ધૂતારી;
સાસૂ આગલ જૂઠું બોલે, વાત કરે વધારી રે. કાહાન૦ ૨
કોણુ ઉપાય કરુંરે બેહેની, વાહાલોજી સંગમ આવે;
નારસૈંયાચો સ્વામી દે આલિંગન, વિરહ તાપ સમાવે રે. કાહાન૦ ૩

પદ ૩૪૦ મું.

જોબન તેહેનું પરમ સોહાગી, જેણે જાદવને વશ કીધો રે;
સેહેજડીએ આવંતો બાઇરિ, આનંદે ઉર લીધો રે. ૧
સુરત સગ્રામે શામળિયાશું, રમતાં ન્યુન ન રાખી રે;
ઓચિંતો રમ્યો એક થઈને, અધુર અમ્રત રસ ચાખી રે. ૨
તે વહાલા વિના ઘડીય ન રહેતાં, વાહાલોજી જાહાંતાંહાં આવે સાથે રે,
ભણે નારસૈંયો તેહને મેં કસ્યો જે, એનો કર ગ્રહ્યો માહરે નાથે રે. ૩

પદ ૩૪૧ મું.

કહાના શી વળગે છે રે, કહાનજી મારગમાં અમ દેખી રે,
વહેલી આવીશ કહું છું વિઠુલ, સહિયર આપું સાખી રે. ૧
આ જુગે અમારે ઉરપર, બીજો કોઈ નવ વશીયો રે;
કાળો સરખો કૃષ્ણજી, તે ચિત્ત અમારે ચડીયો રે. ૨
ગોકુળમાંહે ગોવાલણીનું, જીવન જાદવરાયે રે;
નારસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, ક્ષણું અળગો ન થાયે રે. ૩

પદ ૩૪૨ મું.

કૃષ્ણુ કૃષ્ણુ કૃષ્ણુ પાગ્યા, માંખણુ મુખ માંહે મેહેલાં રે;
જીવન માયલો જોતાં સહીયેર, રુદેયા સરસો ભેલાં રે. ૧

શંભુએ શરણાગત રાખી,' સુખ કમળ કર વાહો;
માગ માગ શકર એમ બોલે, અધુર અમૃતરસ પાયો. આજ૦ ૩
હું માગુ છું મહારા સ્વામી, હૃદે તારા રસગુણવાન;
સંકટ તો સાધારણ થાજો, કરતાં હરિ ગુણ ગાન. આજ૦ ૪
વદ્રાવનમાં મધ્યે મોહનજી, ગોરી કરતી ગાન;
કહે કમળાવર તું માગ નરસૈંયા, પુરી આશ આપું માનરે. આજ૦ ૫

પદ ૩૫૦ મું.

બાઈ મહારે શેણું* કે સાચુ;
નંદકુવરશુ રંગભેર રમતાં, અતરગતિ રાચુંરે. ટેક.
સહીયર મોયે હેતે બોલાવી, મરકલડા કીધો;
આલિંગન લીધુ આવીને, અધુર અમૃત રસ પીધો બાઈ૦ ૧
અબોલડા ટાલીને વાહાલે, માનીતી મજ કીધી,
ભણે નરસૈંયો પછે સેતજીને, ઉરપર ઉચળી લીધી. બાઈ૦ ૨

પદ ૩૫૧ મું.

આજ મારે દિવાલી દિવાલી, ઘેર આવ્યા શ્રીવનમાલી રે;
ઘણા દિવસનો તાપ સમાયો, પ્રેમે બોલાવી રે. આજ૦ ૧
ઝલહલ મલહલ કરેરે દીવડા, મોતીએ ચોક પુરાવું રે;
માનની મલી મલી મગલ ગાયે, ઓ ઢોલ દદામા વાહું રે. આજ૦ ૨
મસ્તક મૂગટ પહેર્યો પીત અમ્બર, ચોહોસર ચાંપ લહેકે રે,
ભરાં તબોલ ગલ પ્રસ્થલ ઝલકે, ચૂઆચદન બહેકે રે. આજ૦ ૩
સનાથ કીધાં સ્વામી મારા, તારા ગુણ શા કહીએ રે;
નારસૈંયાના સ્વામી એટલું માગું, મારે મદિરથી નવ જઇએ રે. આજ૦ ૪

પદ ૩૫૨ મું.

નીરમલીયો† ન કર તું દીવા, સેજડીએ શામલીયો આવે રંગભેર રમવા. ૧
‡કુલી કુલી કશણ મચોડી સજની, ન હોય રે મનગમતો રયણી. ૨
દીવડારે તું મ કરી ચોરી, નોહે દેવાકર શિર રાખડી મોરી. ૩
દીવડો દેખી સુંદરી સુખ પામી, ભગવત્ચ્છલ મળ્યો નરસૈંયો સ્વામી. ૪

---

* સ્વપ્ન † ઝાખુ. ‡ લીટી અરપષ્ટ છે

શીર ઉપરથી ખસીયાં, નવરંગા ચીર રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, હેરુ હેયાનું હીર રે. આજ૦ ૩

પદ ૩૪૬ મું.

કહાન દેવને કોડામણે ભામણે, મહીડું વલોવી જાણે રે;
ગોળો સ્વાઇયો ગુણિયલ ગોવિંદો, તરત નેતરુ તાણે રે. ૧
બ્રાહ્મણ કોઇ ભગતને ભેલે, મહેલે મહી અજ માણે રે;
જે રસ બ્રહ્માદિકને દુર્લભ, તે અલવે* આહીરડાં માણે† રે. ૨
કોઈ વિચાર વધારે વિઠ્ઠલ, માંખણ અતિ ઘણું આણે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભયે મળીયો, જેહને વેદ વખાણે રે. ૩

પદ ૩૪૭ મું.

આંખલડીથી અલગો રે, માહારા વિઠ્ઠલ સું‡ જાઈશ વલીઈ§ રે;
મનમાન્યું મહાવાશું મલતાં, તતક્ષણ લાગી તાળી રે. ૧
અમે ભરવાડાં ભુધરા, ઓઢણ કંબલ કાળી રે;
મ્હારા જીવના જીવનરે જાદવા, હું ન શકું કાંયે સંભાળી રે. ૨
કામણગારા કહાનજી, તારા ચર્ણ ઉપર ચિત્ત વાલી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, ભવસાગર બે ટાલી રે. ૩

પદ ૩૪૮ મું.

તવતવડી ટોળી મળીને, ચાલી જમુનાં તીર રે;
મારગડામાં આવીને મલીયો, સુંદર શ્યામ શરીર રે. ૧
અલવે શું આધેરો આવીને, લટકે બાહુડી‖ ઝાલી રે;
મરકલડે મુખ ચુંબન દઈને, વદન નિહાળ્યું વહાલી રે. ૨
લાખેણો કમખો¶ ફાડ્યો, ફોડી મહીની ગોળી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, તું ઉપર મહી ઘોળી રે. ૩

પદ ૩૪૯ મું.

આજ મેં નયણે નીરખ્યો નાથ,
અભે કર આપ્યો કરુણા શ્રી, નયણાં મ્હોવાં મારા નાથરે. આજ૦ ૧
પારવતી તે પતિ શ્રી બોલ્યાં, સુણીએ સ્વામી વાત;
દયા કરો આ સુત જાણી, પ્રગટે ત્રિભોવન નાથરે. આજ૦ ૨

---

* સહેજે. † ભોગવે. ‡ નકારના અર્થમા-નહિ (જેતો.). § પાછો. ‖ પહોંચો. ¶ ચોળી

પદ ૩૫૭ મું.

નણુદી વેરણ રે, મોરી આવત ડાહેરી રે. ટેક.
એકવાર સાસુ ને નણુદી, બેહુ ગડબડતાં હુતાં;
અધબોલું મેં કેઈક પ્રીછ્યું, એના મૂખ મીઠા ચીત વુઠા.* નણુદી૦
સાસુ સાપણ ને સસરો વીછી, નાહુરીયો† મૂહને મારી;
સકલ વિશ્વનો તું સાધારણ, તે માટે હું દાસ તમારી. નણુદી૦
જો મારો વહાલો મુને પ્રેમે બોલાવે, તો તો સહુને નટકરાધું;‡
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળી વરીએ, સાસરડે ન આવું પાછું. નણુદી૦

પદ ૩૫૮ મું.

સાઇડું લીધુ રંગભેર રજની, શામલીયાને સંગમ રમતાં રે;
મનતણા મનોરથ પૂરવારે, સુખ પામી ઉરપર ધરતાં રે.
સાન કરી મહારો શણુગટ ટાળ્યો, સુરત સમે વહાલે લોપી લાજ;
અધુર અમ્રતરસપાન કરતાં, સાર્યાં અમારાં સઘલાં કાજ.
પુરુષોતમશું પ્રીત બધાણી, શુ કરે દુરજન કરતાં તાંત;§
જે રસ બ્રહ્માદિકને દુર્લભ, તે નરસૈંયે જાણી વાત.

પદ ૩૫૯ મું.

સુંદરી તનમુખ ચદ્દ અવિલોક્યા, સનમુખ શામળે દ્રષ્ટિ કીધી;
નયણ નયણાં મલ્યાં, વિરહાતુર ટળ્યાં, અવલા‖ મોરે નાથે અર્ધાંગ લીધી. ૧
કંઠે બાંહે ગ્રહી, સનમુખ ગુણ ઉચરે, તુમસી મમ જીવન ઇમ નાથ બોલે;
તુમસી શૃંગાર ઉર હાર મમ ભૂષણ, તુમસી મમ મગન ચિત્તસંગ ડોલે. ૨
પ્રીતપૂરણ કરી, એમ કહે શ્રીહરી, માન અગલોચની વચન મહારૂ;
યદપિ સુખથકી વીસર્યો વલ્લભા, હૃદયામાંહે સખી ધ્યાન તહારૂ. ૩
ધન કુલકામિની કૃષ્ણ તેને કહે, જેહેનું ધ્યાન સૂર બ્રહ્મ રટતાં;
નરસૈંયાચો સ્વામી સુખતણો સાગર, એહની સુકૃતને અરજ કરતાં. ૪

પદ ૩૬૦ મું.

આંખડલી અણિયારી શ્યામા, મૃગમદ અંજન સારુ રે;
શામલીયો મલવાને કાજે,' નખસૂ અંગ સમારુ રે. ૧

---

* વડેલા. † નાહુલિયો. સ્વામી-ધણી ‡ લેખક દોષ હોવો જોઈએ. 'આરાધુ' બધબેસતુ છે
§ પીંજરાની તાત-વારવાર એકની એક વાત-નિંદા કરવી. ‖ પ્રથમ.

પદ ૩૫૩ મું.

મહારા પરણ્યાના પગમાં, કોટડી* મશે નમી જાઉરે,
દુરીજન દેખતાં કેમ નમુરે, દોહેલો લોકાચારરે. ૧
છાની છાની કહું એક વાતલડીરે, આઘેરા આવેલોરે;
તમ દીઠડે મોરા અનંગ જાગીલા, ભૂતલ મલજે વહેલોરે. ૨
તહારી લીલાએ તું ઝટ લે, હું ટળી તું શે ન ટળ્યોરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સુંદરી ભુરકવા, મારગમાં વહેલો મળ્યોરે. ૩

પદ ૩૫૪ મું.

નદુલીયે પરવશ કીધાં, વહાલોજી આવનો ન જાણ્યોરે સજની. ટેક
સાસુડી છાનો મેં શણગાર કીધો, રુચિ રુચિ સેજ સમારી,
જાણું વહાલાજી શું રગભેર રમશું, વેરણ રયણી વીહાણી ન જાણીરે સજની. ૧
ધીક ધીક પડ્યો, એ નિશ્ચે જડીઆરે, જેણે મહારો વહાલોજી કંઠે ન લાગે,†
નરસૈંયાચા સ્વામીને મલવા રહયામાં, ધસમસ્યો આવ્યો ન જાણ્યોરે સજની. ૨

પદ ૩૫૫ મું.

મારગ માંહે ઉભી રાખી, મૂલવી ભૂદરજીએ મટકી ટેક.
મૂકો મૂકો વહાલાજી, મારી જાયરે સખીની ટોળી,
શીરપર ભાર મારે, ન અરથ સારે, ફૂટે મહીડાચી ગોળી મારગ૰
રહો રહો સજની આવશું સાથે,
પાલવડો શહ્યો મહારો શ્રીવૃજનાથે,
કામણગારે કંઇ કામણ કીધું,
નરસૈંયાચે સ્વામી મહારુ મન હરી લીધું. મારગ૰

પદ ૩૫૬ મું.

મારગડા માંહે વાહલ સાથે, પાલવડો શહ્યો શ્રીવ્રજનાથે. ટેક
ગોપીના વહાલાજીશું, માહારુ કંઈ નવ ચાલે,
છેડલો મહેલાવું તો, માહરી બાહડલી ઝાલે. માર૰
સકલ સયોગે સુંદરવર પામી,
પ્રેમ સહિત મળ્યો, નરસૈંયો સ્વામી. માર૰

---

* કાંગી તેનું રસીઉ રૂપ કોટડી. અર્થાત્ કરોડ નિમિત્તે † એ ટુક અસ્પષ્ટ છે

ગોપી ગરવ ભરી અંગ ડોલે, બોલે મધૂરી વાણી રે;
ભ્રકુટી ભાવ ધરાવે ભમરની, નયણુ કટાક્ષ રહી તાણી રે. ૪
શકલ શણુગાર કરી મનગમતા, દર્પણુ માંહિ નીહાળે રે;
નલવટ ટીલી ને નકવેસર, ગજગમની ગત ચાલે રે. ૫
પાયે કાંબી કડલાં ખલકે, જાણે મદગલ આવે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીયે સગમ, ભામિની ભેદ જણાવે રે. ૬

પદ ૩૬૪ મું.

મલપતિ દરપતી મૂખ અધુર ધરતી,શામળિયા સગ રાતી રે;
દરપણુમાંહે જમલા જોડે, વહાલે વદન જોતી રે. ૧
વહાલે પ્રેમ ધરીને જોયું, મૂખ મરલકડો કીધો રે,
કઠ બાહોડવી વાળી કરીને, અધુર અમૃત રસ પીધો રે ૨
હાસ્ય કરીને વહાલા સાથે, તાલી દે છે હાથે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી માન છડાવી, ભુજબલ ભીડે બાથે રે. ૩

પદ ૩૬૫ મું.

મરકલડો કરી મોહન સાથે, રયણી રગભેર રમતી રે;
સકલ કલા રસ શામળિયો રે, અલવે આલિંગન લેતી રે. ૧
ભરજોબનમા પીઉડો પામી, મનનુ ગમતું કરતી રે;
પ્રેમ ભરાણી પીઉ અગભરતા, અધુર અમૃત રસ પીતી રે. ૨
સુખશુ સુખ મલી, કલીશું કલી, માનની માન નિવારી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, શુ કરે નણુદી મારી* રે. ૩

પદ ૩૬૬ મું.

રીઝી રહી શામળિયા સંગમ, આનદ અગથી ટાળે રે,
પીઉડે પ્રેમ જણાવ્યો પૂરણુ, રગરેલમા મહાળે રે. ૧
જહા લગી એ રસ જાણ્યો નહોતો,ત્યાંલગીઅલગી રહેતી રે;
ભરજોબનમાં પીઉડો પામી, હવે હેડે મલપતી રે.† ૨
શુ કરે સાસુ શુ કરે નણુદી, પ્રગટ પીઉ ઘેર આવે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સેજ સુરગી, મહા રસ માંહે મહલાવે રે. ૩

* પાઠ "બીચારીરે" † પાઠ "હવે હૈડેથી થઇ છતીરે"

લલાટે ટિલી ને નાકે વેસર, કાને આલ ઝબુકે રે;
રાખડલી રતનાલી શોભે, ગોફણડે ઘૂઘરી ઘમકે રે. ૨
નીલાંબર તન તારુણી શોભે, કાંબી કડલા ખળકે રે;
મરકલડે કરી શણગટવાળી, અધૂર તબોલે બેહેકે રે. ૩
ભરજોબનમાં મદમાતી, પીયુને મળવા ચાલી રે;
નરસૈયાચો સ્વામી ઉરપર લીધો, રજની રંગભેર મહાલી રે. ૪

પદ ૩૬૧ મું.

પાયલે* નેપૂર રમઝમ વાજે, શામલીયા સંગમ રમતી રે;
ભરજોબનમાં કામઘહેલી, મોહન મળવા ધમતી† રે. ૧
વિધ વિધના શણગાર કરીને, હુસતણી ગતિ ચાલે રે;
ચોલીબંધ કશીને બાંધ્યા, મુનિજન ધ્યાન તાં હાલે રે. ૨
પ્રેમ ધરીને સહેજે આવી, કરતી હોડલીવાળી‡ રે;
નરસૈયાચા સ્વામીશું રમતી, અબલા અંતર ટાળી રે. ૩

પદ ૩૬૨ મું.

શામળિયાની સ્નેહની બાધી, રુચિ રુચિ સેજ સમારું રે;
પ્રેમ ધરી પાતળિયો આવે, તનમન ધન ત્યાં વારું રે. ૧
સાસૂ નણદીની લાજ તજીને, સકલ કરુ શણગાર રે;
શામલીયાશું સાંઇડૂં લેતાં, ઉલટે અનંગ અપાર રે. ૨
જે માગે તે આપુ તેહને, પ્રેમ વચન મૂખ ભાખું રે;
નરસૈયાચા સ્વામીશું રમતાં, નૂન§ કાંઈ નવ રાખુ રે. ૩

પદ ૩૬૩ મું.

શણગટડો સોહાવે શામા, મરકલડે મન મોહે રે;
હૈયા ઉપર હાર હુલાવે, ચંચલ નયણે જોયે રે. ૧
કસમસ કરતી કાંચલડી પહેરી, લટકે વહાલો આવે રે;
શામળિયો મલવાને કાજે, ના'ના ભાવ જણાવે રે. ૨
ભરજોબનમાં કામઘહેલી, વહાલા સેજે આવે રે ૩
* * * *

* પગે. † આકુળ વ્યાકુળ થતી, ગાભરી ગાભરી દેખાતી. ‡ હોડ=સ્પર્ધા કરનારાની.
§ ન્યૂન=ઓછું.

પદ ૩૬૭ મું.

મહાલીરે નરભે થૈ પીઉશું, મહારે વહાલેસોહાગણ કીધી રે;
જે મહારા મનમાંહે હોતું, તે વહાલે હઠ લીધી રે.* ૧
મેં ન જાણ્યું એમ જ થાશે, વહાલો અઢલક ઢળીયો રે;
મેં મહારે શણુગાર કરીને, વહાલો ઉરપર ધરીયો રે. ૨
જ્હાં લગી હું નહાની હુતી, સાસરીયાં વશ હુતી રે;
ભણે નરસૈંયો થઇશ પટરાણી, વહાલા સંગમ રમતી રે. ૩

પદ ૩૬૮ મું.

નયણુ સલુણાનાંરે રતિ રસ ઘોલાં,† સોમ સમુદ્ર તરંગે ભેલાં. ૧
અધમેલાં‡ અલશાણું§ ડોલે, તું ન બોલે પણ એહ જ બોલે. ૨
માહારીરે લાજ હજી તુને સજની, મેં અર્પું આતમ ગતિ રજની. ૩
નાચે નારસૈંયો એ સુખ જોઇ, બેહુ તાંહાં અવર બીજો ન કોઇ. ૪

પદ ૩૬૯ મું.

આજ માહરે વાહલેજીએ સાંહાંમું જોયું, હશીને બોલાવીજી,
મનગમતો મેં મચકો કીધો, નોહાલીયા‖ મન ભાવીજી. ૧
એ સુખની વાત તે કહી નવ જાએ, સાંભળો સહિયર માહરીજી,
આનંદે અમ ઘેર પધાર્યા, કયમ ઘણે દહાડે સંભારીજી. ૨
આપણી ઇચ્છાએ સેજે બેઠા, આલિંગન તે લીધુંજી,
નારસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, માહરા મનગમતું કીધુંજી. ૩

પદ ૩૭૦ મું.

આજ માહરો વહાલો મારે મંદિર આવ્યો, માનની મંગલ ગાયોરે;
મોતીએ ચોહોક પૂરાવો સજની, ઢોલ દદામા વાયો રે. ૧
માંડવે મલપતો આયો નાથજી, ભુવનદત્ત નિહાલું રે;
જાણું જાણું મનમાંહે દેઉં આલિંગન, વાહલા સગે મા'લું મા'લું રે. ૨
સનાથ કીધા એણે શામળિયે, પૂર્યા માહરાં મનનાં કોડ રે;
નારસૈંયાં સ્વામી કૃષ્ણ મળ્યા રે, સરખા સરખી જોડ રે. ૩

---

* પાઠ. "તે વહાલે વાત કીધીરે" † પાકા લાલ ધીચોળા જેવાં ‡ અધે મીચેલા § ઠેક કરવાથી ઘેરાયલાં હોય તેવાં. ‖ (નાવલિયો) શૃંગારમાળાનું પદ ૧૮૨ની પ્રથમ કડીના એક શબ્દ વિના સર્વે એક જ છે.

પદ ૩૭૧ મું.

છત્રપતિ ગજપતિ રાય રે, જાણો રે નંદજીનો લાડીલો;
નથી મલો* નિરંકુશ નાથરે, તાંહાં લગે ધરે મન માન તૂ. ૧
એ સુણી બોલી સામા સાહેલડી, મ બોલીશ મોહોટો બોલરે;
ભૂવન સુંદર (માહરુ) માહરી સુંદરી, તાહરો કૃષ્ણ નહી સમતોલ રે. ૨
કાંહારે હુતો તાહરો કૃષ્ણજી જગેશ્વર, લેહેતા† ન કોય રે;
માહરી પ્રેમદાની પ્રીત મેં પ્રગટચો, હવે મોહોટા કેહ સહુ કોય રે. ૩
તેવારે બોલી કૃષ્ણજીની સાહેલડી, તું મન મ ધરીશ અભિમાન રે;
વિશ્વભૂષણ માહરો શામલો, તાહરી સુંદરી નહી તે સમાન રે. ૪
એહની આંખલડી અણિયાલડી, જોતાં નયણાં તૃપ્ત ન થાય રે;
એહવો રુડો દેખશે તારી સુંદરી, તેવારે લાગશે આવીને પાય રે. ૫
તમે શું કરો છો તે હું કરુ, ટાળું તમ બેહુની વઢવાડ રે;
કહી સજ થઇ ચાલી વાહાલે, શું રાડની મારામાર રે. ૬
ચાલીરે મદનભર માનની, સુંદર પ્રભુ સુખડાને કાજ રે;
નારસૈંયો ત્યાંરે રગમે આનંદ્યો, જાણે રાંક બેસારુ રાજ રે. ૭

પદ ૩૭૨ મું.

માનની માન ન કીજીએ, શામલડી પહેરો શણગાર રે;
વિલસે વનમાં આવીને, સેજડીએ દેવ મુરાર રે. ૧
વળતી વિનતા એમ વદે, દૂતી કહુ સૂણ એક વાત રે;
અહિ સમાણી સાંભળે, દુરજન વાધે ખ્યાત રે. ૨
બ્રહ્માદિક પામે નહી, મુનીશ્વર નાવે ધ્યાન રે;
તે તામેશું રંગ રમે, કહે તું તો રૂપનિધાન રે. ૩
મહેલોરે માન મનમાં ધરી, મૂકી રે હૈયાનો રોષ રે,
અધુર સાંપી ભાવશું મળીને, ટાળ્યો હૃદયનો રોષ રે. ૪
પહેર પટોળી પદ્મિની, ચોલીશું ચિત્ત લગાડ રે,
નારસૈંયાચો સ્વામી વિના, તુંને કોણ લડાવે લાડ રે. ૫

---

* મળ્યો. † ઓળખતા.

પદ ૩૭૩ મું.

સેજડીયે રમે સુંદરી, વાધ્યો છે રંગ અપાર રે;
ભજરે સુંદર શામળો, તારો મહાદેવ મુરાર રે. ૧
ચોલી ચીર ઓહેકે ઘણું, પહેર્યો છે નવસર હાર રે;
કાને ઝાલ ઝબૂકતી, પાય નેપૂરના ઝમકાર રે. ૨
વેણુ ગુથી વિશેષશું, ગોફણડો લચકે અંગ રે;
રાખલડી રતને જડી, ફૂલ સેંથે શિશફૂલ ઉમંગ રે. ૩
આલિંગન અબલા લે, ઉરમાંહે રાખ્યો નાથ રે;
અધુરરસ પ્રેમે પીયે, કામિની કંઠે હાથ રે. ૪
વિલશે બેહુ રસ ભર્યા, પીઉને ખવરાવે પાન રે;
હરખે હાસ્ય વિનોદશું, દેતી અતિ ચુંબન દાન રે. ૫
પ્રેમદાની પ્રીતે થકી, સુખ પામ્યા શ્રી મહારાજ રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી ભોગવો, ભવસાગર તરવાને કાજ રે. ૬

પદ ૩૭૪ મું–રાગ કેદારો.

આંખ્ય અણિયાળી સહુ કોય આંજે, આંજ્યા માંહે વેહેરો* રે,
જાંહાં લગી પીઉજી પ્રેમે ન બોલાવે, કઠમાળા પણ ડોહેરો રે. ૧
મોહ મચકોડે મોહન નવ વશ થાએ, હૃદયા ભીતર જુએ ગુણ રે,
આવલકેરાં ફૂલ સુંદર તે, શીશ ઘાલે કુણ રે. ૨
સત ભાવે સાચે મન રાચે, સનમુખ સગમ ઝામે રે,
નારસૈંયાચો સ્વામી રસરુદે ભરી, લેવો ઘુંઘટ શા કામે રે. ૩

પદ ૩૭૫ મું–રાગ મારુ.

કામણીએ રે કહાને, મુને કામણી† રે,
ન જાણે એ વાસલડી માંહે, મહેદયો મત્ર ભણી રે ૧
ભૂલી રહી મુને ભુવન ન ભાવે, ક્યમ કરી ધીરજ ધરીયેરે,
સુંદરવર શામળિયો આવે, પ્રેમ ધરીને મલીયે રે. ૨
અંગે આકુલ વ્યાકુલી રે, જા લગે નયણે ન દેખું રે;
નારસૈંયાચા સ્વામી વીણ બાઇરે, દુઃખતણું નહી લેખું રે. ૩

---

* આંજવા આંજ્યામાં ફેર (વેહેરો-ફેર) † દોરાને ગળે બાધવાનુ લાકડું ‡ કામણ કર્યું

પદ ૩૭૬ મું.

વાત કરતાં વહાલો આવે, સાંભળરે તું મોરી સહી;
અંગ ભીડી આલિંગન લીધું, ચોળીયાચી કસ તૂટી ગઈ. ૧
સુંદર વહાલો શામલો અગે, હું માહરે મન ગોરી રે;
રજનીયે મુને રંગ રમાડી, મનમથ ઇચ્છા પૂરી રે. ૨
પુરુષોતમશું પ્રીત ઘણેરી, જણાવે તે જાણે રે;
નારસૈંયાચા સ્વામી દર્શન સુલભ, મન મોટાઈ નાણે રે. ૩

પદ ૩૭૭ મું-રાગ કેદારો-પ્રભાત.

પાછલી રાતના નાથ પાછા વળ્યા, શું કરુંરે સખી હું ન જાગી;
નિર્ખતાં નિર્ખતાં નિદ્રા આવી ઘણી, બોલ દીધોની વહાલા અર્દ થાપી. ૧
સોલડી સુણસે કૃષ્ણજી હાંસશે, એહને જઇને પાય લાગું;
સરલ છે શામલો મેલશે આંમલો, માહાવજી કને ખમા* જઈને માગું. ૨
ઉઠ આલસ તજી નથી ગયા નાથ હજી, તે આંગણે ઉભા હેત જોવા;
નારસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, ઘેર જઇએ હવે ધના† દોહોવા. ૩

પદ ૩૭૮ મું-રાગ પ્રભાત.

ધન ધન રયણી મારે આજ થૈરે, શામળિયે સામું જોયું રે;
નયણ નયણ મેલાવાં વાહાલે, મરકલડે મન મોહ્યું રે. ૧
પ્રેમ ધરીને ઉરપર લીધો, રાખ્યો ચારે જામ રે;
રગભર રમતાં થઉરે વિહાણું, સીઝળાં સઘલાં કામ રે. ૨
અધુર સુધારસ પીતાં પીતાં, કા'નાએ કરુણા કીધી રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, નારી ઉરપર લીધી રે. ૩

પદ ૩૭૯ મું.

ઘુંઘટડા માંહે લોચન ઝળકે, જાણે કાંઇ ઉદયો ભાણ રે;
શામળિયાશું રમતાં રમતાં, સફલ થઉ વિહાણાં‡ રે. ૧
પ્રેમભરાં ડોલે મદમાતાં ઘોળે, પૂરણ પ્રીતે સીચાંડ§ રે;
જઈ સેજડી સુંદરવર સાથે, સંગમ મોહન મીચાં રે. ૨

---

* ક્ષમા. આ અને બીજા પદોમા જવા 'ખમા' અને 'ખણ' શબ્દ છે, તે ક્ષમા અને ક્ષણના અર્થમા વપરાયા છે † ગાય ‡ પ્રભાત. § ભરેલાં.

પદ ૩૭૩ મું.

સેજડીયે રમે સુંદરી, વાધ્યો છે રંગ અપાર રે,
ભજરે સુંદર શામળો, તારો મહાદેવ મુરાર રે. ૧
ચોલી ચીર બહેકે ઘણું, પહેરયો છે નવસર હાર રે,
કાને ઝાલ ઝબુકતી, પાય નેપૂરના ઝમકાર રે. ૨
વેણુ ગુથી વિશેષશું, ગોફણુડો લચકે અંગ રે,
રાખલડી રતને જડી, ફૂલ સેથે શિશફૂલ ઉમંગ રે ૩
આલિંગન અબલા લે, ઉરમાંહિ રાખ્યો નાથ રે,
અધુરરસ પ્રેમે પીયે, કામિની કંઠે હાથ રે. ૪
વિલશે બેહુ રસ ભરયા, પીઉને ખવરાવે પાન રે,
હરખે હાસ્ય વિનોદશું, દેતી અતિ ચુબન દાન રે ૫
પ્રેમદાની પ્રીતે થકી, સુખ પામ્યા શ્રી મહારાજ રે,
નારસૈંયાચો સ્વામી ભોગવો,ભવસાગરતરવાને કાજ રે. ૬

પદ ૩૭૪ મુ–રાગ કેદારો.

આખ્ય અણિયાળી સહુ કોય આજે, આજ્યા માંહે વેહેરો* રે,
જાંહા લગી પીઉજી પ્રેમે ન બોલાવે, કંઠમાળા પણ ઉંહેરો† રે ૧
મોહ મચકોડે મોહન નવ વશ થાએ,હ્રદયા ભીતર જુએ ગુણ રે,
આવલકેરા ફૂલ સુંદર તે, શીશ ધાલે કુણ રે ૨
સત ભાવે સાચે મન રાચે, સનમુખ સગમ આમે રે,
નારસૈંયાચો સ્વામી રસરુદે ભરી, લેવો કુઘટ શા કામે રે. ૩

પદ ૩૭૫ મુ–રાગ મારૂ

કામણીએ રે કહાને, મુને કામણી‡ રે,
ન જાણે એ વાસલડી માંહે, મહેલ્યો મંત્ર ભણી રે ૧
ભૂલી રહી મુને ભુવન ન ભાવે, ક્યમ કરી ધીરજ ધરીયેરે,
સુંદરવર શામળિયો આવે, પ્રેમ ધરીને મળીયે રે. ૨
અંગે આકુલ વ્યાકુલી રે, જા લગે નયણે ન દેખુ રે,
નારસૈંયાચા સ્વામી વીણુ બાઇરે, હુ ખતલું નહી લેખુ રે. ૩

* આંજવા આજવામા ફેર (વેહેરો ફેર) † ઉં રને ગળે બાધવ નુ લાકડું ‡ કામણ કર્યું

પદ ૩૮૪ મું.

નયણ નીહાલી જોઓ શામળિયા વહાલા;
દીનકર ઉદે થયો મ કરો ચાલા.
કાજલ ભરેલો રે કાંટો ન ગાલે સમાય;
અધુરના ડંક દીધા દીસે ગાલની માય. ૧
અંબર મહેલોની માહરુ પહેરુ સાડી;
લે રુદયા ભીડી રહો ખલીયો વનમાલી. ૨
મરકલડા કરીને વહાલે હાસ્ય કીધું;
મુખ શું મુખ મેલી* પ્રેમનું ચુંબન લીધું. ૩
આનંદે ઉભીરે અબળા ઓ વનમાલી;
ભણે નારસૈયો રમતાં રયણી વીતાડી. ૪

પદ ૩૮૫ મું.

શામલાનું સખીરે સુખ કહ્યું ન જાયે, સુરતસંગ્રામે વહાલો અલગો ન થાયે. ૧
પૂરણ પ્રીતે વહાલો ઉરશું લીધો, ચાર પહોર રસભર સંગમ કીધો. ૨
ઘડીએ ઘડીએ કાંહાન કરે નવલા રગ, તમતમ વાધો મારે ઉલટ અંગ. ૩
આ મુહને મંદીરમાં કાંઈક થાએ,નારસૈંયાચો સ્વામી,વશો† નયણા માહે. ૪

પદ ૩૮૬ મું-પ્રભાત.

નવલ અંબુજશાં નયણ નાગરી, રયણી ઉજાગરી આંખ દીશે;
કાજલ ગેરેલાં ને વેણી શર લટકે, માન તું માનની જો અરીશે. ૧
અધુર ખંડન થયો હાર ઉરપર રહ્યો, અલશાણા થઈ સખી અંગે ડોલે;
શશી વદનશું મદન સકલશો સૂમ, ભોગવી ભામની મધુર બોલે. ૨
સગુણ સહેજે મલો ચતુર નર શામલો, સરવરી પૂરણ ચંદ્ર રીતે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું મહા સંગ્રામ રમણ, માનવા ધુસરી વચે ન જીતે. ૩

પદ ૩૮૭ મું.

જાગો જીવન પીઉજી વનના, પંખી મધુર બોલે રે;
પ્રીતની વાત તે પ્રગટ જણાએ, દીવડીયો અતિ ડોલે રે. ૧

---

* (મેલવી.) † વસો-રહો.

વશ કીધો વહાલો એહે, વિલમી સાંઇડ રમેયો રે;
ભણે નારસૈંયો કૃષ્ણ વિનારે, બીજો કોઈ ન જોતો રે. ૩

પદ ૩૮૦ મું.

બલિયાં બલ કાં કરીને ગ્રહોરે, કુચ ફલ છે નાથ નાહના રે;
અધુર ડંક દીધા અતિ અબલાને, કયમ રાખું છાના રે. ૧
રમતાં રંગે વીતાણી રયણી, પાલવ મેલોની માહરો રે;
જમ વારુ તમ રદયા ભીડો, શો સ્વભાવ તમારો રે. ૨
માહરુ મનશું તાંહુ તમારુ માનું, તો બીજો શે ભણીએ રે;
નારસૈંયાચા સ્વામી વીનવતાં આવ્યા, કૃષ્ણજી ઉરપે ધરીએ રે. ૩

પદ ૩૮૧ મું.

છેલકડા વાહોરે છાના, હું છું વહાલા નાહની રે;
ઉરવર કર કાં અડોરે કહાનજી, એ વાત કોહો ન સારી રે. ૧
તમને બ્રહ્મચારી કેહ તે ઘેહેલા, તમે સદા વિભીચારી રે;
અમ સતીયાના પાલવ તાણો, અનંગ દેત મુરારી રે. ૨
તમ સાથે નાથ શબ્દે વિલશે, તે તમ સરખી કામી રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતા, નહી અવતરીએ વલી રે. ૩

પદ ૩૮૨ મું.

જાગો નાથ નિદ્રાલુડારે, રજની વિતિ વહાલા રે;
પુરુષ વિકલથા ભૂતલ વિચરે, પણુ અબલા મારગ દોહેલા રે. ૧
જાણ્યા પાખે જે ફલ લીજે, તાંહાં તેવા થઈ રહીએ રે;
થયું વિહાણું અંગ વેધાણું, મંદીરમાં કયમ જઇએ રે. ૨
વાલિ વાલિ ન વરાંશીયેરે, સંગમ કરશું આલી* રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, નહીં આલ આવે વા'લી રે. ૩

પદ ૩૮૩ મું.

રાતલડી રઢિયાલે મુંશું કપટ કીધુ, હાર ઉતાર્યો વિના સાઈડું લીધું.
કુચ વચે ખુચી રહ્યો પ્રગટાં ચેહેન, કંઠથી આહોલડી કા'ટા શામળિયા શેણુ ૧
જાવા દોની આવાર મુને અસુરા થઉં, અધુર ચુંબન દેતાં કાંઇ ન રહું,
પ્રાતઃ થઉંરે વહાલા પંખીયા બોલે, ભણે નારસૈંયો વહાલો તોયે ન મેલે ૨

* અલી † મોડું

દરપણમાંહે નીહાલી કરીને, આનંદે ઉરપે લીધો રે;
મેં વહાલાશું અતર ટાળી, સેજડીયે અનુભવી પીધો રે. ૨
કાલે ભૂજબલ ભીડી રાખી, માહાલ્યો ચારે જામ રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી પ્રેમની લહેરે, પૂર્યાં મનનાં કામ રે ૩

પદ ૩૯૨ મું.

કામકલા રસ પીઉજી પનોતો, તે મેં ઉરપર લીધો રે;
શામળિયાશું સનમુખ થઈને, મનનો મનોરથ કીધો રે. ૧
વહાલે વહાલ જણાવ્યું મજને, રાત સમે રગ રમતાં રે;
સાસુ નણદી અણુરવા* કરેરે, તે મેં મેહેલાં લવતાં રે ૨
જોબન માહરુ સફલ થઉંરે, પીઉજી શું પ્રીત બંધાણી રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી ઘડીએ ન મહેલું, કોક કલા રમતી સધાણીરે. ૩

પદ ૩૯૩ મું

કોક કલા રસ ગતિ સાથ મારી બાઇરે, વહાલો માહરો રસીયો રે;
કંઠ વિલાગી અધુરરસ પીધો, સેજ સુંદરવર વસીયો રે. ૧
†કર કુઠાર બે નયણ પ્રકાશે, માહરો વહાલોજી રંગમાં રાતો રે;
અંતર ટાલી એક થયોરે, પ્રબલ પ્રેમરસ પાતો રે. ૨
આજ નિશા તે ધન થઇરે, વહાલાશું વિલસતી રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, સહીયર માંહે સમોહતી રે. ૩

પદ ૩૯૪ મું.

સહીયર માંહે સમોહતી કીધી, વહાલોજી રગભર માણ્યો રે;
શામળિયાશું સાંઇડું લેતાં, અતર કાંઈ નવ આણ્યો રે. ૧
પેરપેર પીઉજી પ્રેમ જણાવે, મુખ ઉપર મુખ ધરતાં રે;
સુખની સીમા કહી નવ જાયે, અધુર અમ્રતરસ પીતાં રે. ૨
હાસ્ય વિલાસ મહારસ જીલી, રયણી જાતી ન જાણી રે;
નારસૈંયાચા સ્વામી, સંગ રંગ રાતી, તો સાસરડે સફરાણી રે. ૩

---

* ફેફટનો બડબડાટ (અણુ—નકામા, રવા—રવ—શબ્દો) † મૂળ પ્રતમા 'કર કુઠાર બે વયણ' એવો પાઠ છે, પણ તે બંધબેસતો ન લાગવાથી, ઉપર પ્રમાણે સુધારો કર્યો છે. એનો ભાવ એ થાય કે, હાથ ઘણા જ મજબૂત છે તથા નેત્રો પ્રકાશિત છે.

મુગતા હાર શીતળ ઉર લાગે, જાણું રખે દીનકર ઉગે રે;
નણદી મારી નાહક જોએ, મહેણાં દેતી આગે રે. ૨
કંઠ બાહોલડી કાં ભરી રહોરે, ઉરવર અલગું કીજે રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી વળ્યો વહેલો, આ રજની રંગભર રમીને રે. ૩

પદ ૩૮૮ મું.

મેં ઘુઘટડો ટાળ્યોરે, લાજ લોપીને વહાલો આવ્યો રે. ટેક.
એકલડાં એકાંત થઈને, રયણી રંગભર રમીએ રે;
મનનો મેલ તજી અનુભવતાં, મેહ વેદનાથી ટલીએ રે. મેં૦ ૧
થઈ નિઃશક અંગ આપીને, નાથ આપણો કીજે રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીને મલીયે, તો ઉત્તર કેહને ન દીજે રે. મેં૦ ૨

પદ ૩૮૯ મું.

કૃષ્ણ કહે કામની સુણ સાચું કહું, તું મુહને અતિ વહાલી રે,
અનેક સુંદરી છે મળવા, તે સુખ નહી તીહારી રે. ૧
કહે તો ઉભો વેણુ વજાડું, કહે તો મધુરું ગાઉં રે;
કહે તો આપણ રંગભર રમીએ, મદીરથી નવ જાઉં રે. ૨
શામા વચન સુણી વહાલાના, હસી હૈયામાં લીધો રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, અધુર અમ્રતરસ પીધો રે. ૩

પદ ૩૯૦ મું.

રુસણડાં લીધાં મારે વહાલે, હું હરખી મંગલ ગાઉં રે;
શામળિયાશું સાંઇડાં લેતા, વાલિ વાલિ વારણે જાઉં રે. ૧
મન ગમતો મેં મચકો કીધો, વા'લેજીરે સામું જોયું રે;
હાસ્ય કરીને રદયા ભીડી, માહરે પ્રેમે મન મોહ્યું રે. ૨
મંદીરમાં મોહનજી મહાલે, જીવન જાદવરાય રે;
કામ કરુ ને વદન નિહાળુ, જાણું અલગો ન થાય રે ૩
વિનય કરીને નીરખ્યો વહાલો, મેજડી સેજડીએ રંગ વાધો રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, સકલ મનોરથ સીધો રે. ૪

પદ ૩૯૧ મું.

કંઠ બાહોડી વાલી મહારે વહાલે, મરકલડાં સુખ દીધો રે,
હાસ્ય કરીને વહાલે મજના કુચ ઉપર કર દીધો રે. ૧

પદ ૩૯૯ મું.

મગલ ગાઉં મ્હારો વહાલોજી વશ થયો, મોતીએ ચોક પૂરાવુરે ૧
રમજમ રમજમ કરતી હીડુ, લટકે બાહુ લોડાવુ રે,
સોવણુ પાટ ઢોલાવી કરીને, તાહા માહરો નાથ પધરાવુ રે ૨
મરકલડો કરીને સામુ જોયે, તેમ તેમ મોદ ન માયે રે,
નારસૈંયાચો સ્વામી જીવન માહરો, જાણુ રખે અળગો થાયે રે ૩

પદ ૪૦૦ મુ–રાગ ધનાશ્રી.

સેજડી સોહાવતી શામા, રમતી ને જગાવતી અનગ,
અતિ વહાલા સગ ભાવે ભજતી, મન વાધ્યો અતિ રગ ૧
પીઉ સંગ વિલસે ને વદન નીરખે, કરે રે અમૃતપાન,
ભુજ બલ ભીડ્યોરે, ઉરપર લીધોરે કાહાન ૨
કચુકી કસણુ કસમસેરે, ઉરપર લટકે હાર,
અધર ડસે ઉરવર ધસેરે, જોબનમાતીરે નાર ૩
હાસ્ય કરતી ઉમગી અબલા, સબલા સનમુખ શ્યામ;
કોય ન ઓશરેરે રમતા, શૂરાનો સગ્રામ ૪
ધનધન કૃષ્ણ ને ધનધન નારીરે, ધન એ લીલા અવતાર,
નારસૈંયો નિરખતોરે હરખે, પોહોતી રે નદકુમાર ૫

પદ ૪૦૧ મું.

હરિ ઉર લીધોરે પીધલો ચારે જામ,
સ્નેહ ધરી માહરે સગમ આવ્યો, વીલસો સુદર શામ ૧
સુણ સુણ સખી માહરી, પ્રભુ સેજડી થયા ઝકઝોલ,
પ્રાણપીઉશુ પ્રીત બાધી મેં, કીધલો સગમ કલોલ ૨
આરે અમીઢરા અગો અગજ મહી, વિંધાણુ વાહલા સગ,
નયણે નયણા મલા રહ્યા તાહા, વાધ્યો અતિ રગ ૩
અધુર ધરી કીધુ પાન તેણે, ગયુ માહરુ માન,
અતર ટાળી એક કીધા, પામી વર હું કાહાન ૪
ધનધન માહરો નાથ નાનકો, આજલા કીધા સનાથ,
નારસૈંયા રગ રોલ માંહે, હસી હસી દીધી તાળી હાથ. ૫

પદ ૩૯૫ મું.

સાસરીયાં શું કરશે મુને, ગોવિંદશું મન માનું રે,
નણદી સઘળે લવતી હીંડે, તો હું શા રાખુ છાનું રે. ૧
નીરભે થઇ વાહાલે ઉર લીધો, જે સહુ કહેશે તે સેહશું રે;
પીઉજી મહારો પ્રગટ પધાર્યે, પ્રેમ ધરી વહાલો ભજશું રે. ૨
અંગોઅંગે અમીરસ વાધો, નયણે નયણાં મેલતાં રે,
નારસૈંયાચો સ્વામી અલગા મ થાશો, આ યૌવન રેહો રેલતારે. ૩

પદ ૩૯૬ મું.

યૌવન માહરુ થયુંરે સફરાણું, જો સુંદરવર પામી રે;
કામણ મોહણ અનેક કરારે, તોયે હું નાથ ન પામી રે ૧
મેં માહરુ અભિમાન તજ્યુ, તો વહાલે સામું જોઇ રે;
સેજડીએ રમતાં મન ગમતા, તે તો જાણે ન કોઇ રે. ૨
થઈ સોહાગી શામળીયો, જોતા હર્ખી મગલ ગાઉં રે,
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, હું અળગી નવ થાઉં રે. ૩

પદ ૩૯૭ મું.

આજ સખી આનદે વહાલો, રયણી રગભર રમતો રે;
સુરત સમાગમ રમતાં રગે, અતર ટાળી મલતો રે. ૧
દીપક જ્યોત પ્રગટ કરીને, હું રહી રહી વદન નિહાળું રે;
અગોઅંગે ભીડી રહીરે, ખણુ અળગો નવ ટાળું રે. ૨
ઘેર ઘેર ધૂન વલોણે વાજે, માનિની મગલ ગાયે રે,
ભણે નારસૈંયો રગમાં રાતો, રાખો રદયામાંહે રે. ૩

પદ ૩૯૮ મું.

હૃદયા સરસો હું ભીડી રહીરે, રાખ્યો ચારે જામ રે,
રંગમાં રાતી પીઉ સગ માતી, પૂરા મનના કામ રે. ૧
સકલ શૃંગાર કરી ઉર લીધો, રયણી રમતાં ન જાણી રે,
મેં માહરો મનોરથ કરીને, માંહા રસ માંહે વેંધાણી રે. ૨
વહાલો મારો મદિર મહાલે, ફુલી અગ ન માઉં રે,
ભણે નારસૈંયો આનંદ માંહે, હું રહી રહી મંગળ ગાઉં રે. ૩

પદ ૩૯૯ મું.

મંગલ ગાઉં મ્હારો વહાલોજી વશ થયો, મોતીએ ચોક પૂરાવુંરે. ૧
રમઝમ રમઝમ કરતી હીંડું, લટકે બાહુ લોડાવું રે;
સોવણુ પાટ ઢોલાવી કરીને, તાંહાં માહરો નાથ પધરાવું રે. ૨
મરકલડો કરીને સામું જોયે, તેમ તેમ મોદ ન માયે રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી જીવન માહરો, જાણું રખે અળગો થાયે રે. ૩

પદ ૪૦૦ મું-રાગ ધનાશ્રી.

સેજડી સોહાવતી રામા, રમતી ને જગાવતી અનંગ;
અતિ વહાલા સંગ ભાવે ભજતી, મન વાધ્યો અતિ રંગ. ૧
પીઉ સંગ વિલસે ને વદન નીરખે, કરે રે અમૃતપાન;
ભુજ બલ ભીડ્યોરે, ઉરપર લીધોરે કાહાન. ૨
કંચુકી કસણુ કસમસેરે, ઉરપર લટકે હાર;
અધર ડસે ઉરવર ધસેરે, જોબનમાતીરે નાર. ૩
હાસ્ય કરંતી ઉમંગી અબલા, સબલાં સનમુખ શ્યામ;
કોય ન ઓશરેરે રમતા, શૂરાનો સંગ્રામ. ૪
ધનધન કૃષ્ણ ને ધનધન નારીરે, ધન એ લીલા અવતાર;
નારસૈંયો નિરખતોરે હરખે, પોહોતી રે નંદકુમાર. ૫

પદ ૪૦૧ મું.

હરિ ઉર લીધોરે પીધલો ચારે જામ;
સ્નેહ ધરી માહરે સંગમ આવ્યો, વીલસો સુંદર શામ. ૧
સુણુ સુણુ સખી માહરી, પ્રભુ સેજડી થયા ઝકઝોલ;
પ્રાણુપીઉશું પ્રીત બાંધી મેં, કીધલો સંગમ કલોલ. ૨
આરે અમીઠરાં અંગો અંગજ મહી, વિંધાણું વાહલા સંગ;
નયણે નયણાં મલાં રહ્યાં તાંહાં, વાધ્યો અતિ રંગ. ૩
અધુર ધરી કીધું પાન તેણે, ગયું માહરું માન;
અંતર ટાળી એક કીધાં, પામી વર હું કાહાન. ૪
ધનધન માહરો નાથ નાનકો, આજલાં કીધાં સનાથ;
નારસૈંયા રંગ રોલ માંહે, હસી હસી દીધી તાલી હાથ. ૫

પદ ૪૦૨ મું.

બાઈ હુંતો જાતી પુહુરે,
શામળિયાને કંઠે વળગી, અગેઅગે ભૂલું રે.
રમઝમ કરતી મદીર માંહે, શણુગટડો સંકોડુ રે,
શામળિયાનું વદન નિહાળી, હળવે અગડું મોડું રે.
ધન ધન જોબન ધન ધન રેણી, વહાલો ઉરપર મહાલે રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, અગ અનગને ટાલે રે.

પદ ૪૦૩ મું.

અંતર ટાળીને ઉરપર રાખુ,
ભૂજબળ ભીડી શામળિયાને, વિનય વચન મુખ ભાખુ રે.
નાના વિધનાં અન્ન નિપાઉં, વહાલા મુખે મેલુ રે;
એકાન્તે આલિંગન આપુ, જો અવાયું વહેલુ રે.
મનગમતો શણુગાર કરીને, વાળી વાળી જોઉં રે,
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતા, મરકલડેશું મન મોહું રે.

પદ ૪૦૪ મું.

બાઈ હું તો મરકલડે વેધાણી રે,
શામળિયો આવ્યો મદિરમા, લટકે ત્યાં લોભાણી રે.
મોતીએ ચોક પૂરાવું પ્રેમના, કુમકુમની રોલ કરાવું રે;
સૈયર મારી માનતી મીઠું, મગળ ગાન કરાવું રે.
સોવણુપાટ બેસારી વહાલાની, આરતી ઉતરાવું રે,
નારસૈંયાચો સ્વામી રુદીયા ભીડો, કૂલી અગ નમાવું રે

પદ ૪૦૫ મું.

આજની રુડી રાત વાત, વહાલે મારે રંગે રમ્યું રે,
મેં સકલ કર્યા શણુગાર, પીયુને મન ગમ્યું રે
વહાલાની સાથે વાત કરીને, કંઠ બાહુલડી વાળી રે.
એણે હસતું વદન કરીને, દર્પણુ જોયું નિહાળી રે
માન તજીને પીઉછ મહાલો, પીઉશું પ્રેમ રસ ચાલે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે આનંધો, મારા ઉરપર મહાલે રે.

પદ ૪૦૬ મું.

મહારો મોહન મારા સંગે રે;
દીપકને અજવાળે વહાલે, ભીડી અંગો અંગે રે.
કુસુમે રચી મેં સેજ સમારી, ચુવા ચંદન સાર રે;
જોબન મારું સફળ થયું, હું પામી પ્રાણ આધાર રે.
અંગોઅંગે અમી ઠરેરે, ને હરખે ઉરપર લીધો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભલે મળિયો, લા'વો સઘળો લીધો રે.

પદ ૪૦૭ મું.

આજની રુડી રાત, વહાલો મારો રંગે રમ્યોરે. ટેક.
સ્નેહી શામળા રે આવીને, મારા પ્રાણ આધારરે;
સકલ શણગાર કરી અંગેઅંગ આપું, રેણી કરતાં વિહારરે. આજ૦
અગમદ અંજન નેણે કરીને, ચલકે ચોળી અપારરે;
રુદીયા સરખો ભીડી રાખું, અલગો ન મૂકું લગારરે. આજ૦
મળવા મનડું અતિ તલસે વહાલા, મંદિરમાં ન રહેવાયરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી આરત ટાળી, ધીરજ મેં ન ધરાયરે. આજ૦

પદ ૪૦૮ મું.

ધીરજ મેં ન ધરાયે સ્નેહી શામળારે, હું વારી વારંવાર;
આવો તો આલિંગન લીજે, સુંદર નંદકુમાર. ધીરજ૦
સેજ રચી નાના વિધની, જાણું જીવન આવે રે;
અલવડેશું શામળિયો મારો, મારે ઉર સોહાવે રે. ધીરજ૦
દૂધ કઢી માંહી શાકર ભેળી, મારા વહાલાજીને પાઉં રે;
વાટ જોઉં આંગણડે ઉભી, આકુળ વ્યાકુળ થાઉં રે. ધીરજ૦
કેમ કરીએ ને કોને કહીએ, મારા મનની વાત રે;
તેમ તેમ અંગે અનંગ જગાવે, કેમ રહું મંદિર રાત રે. ધીરજ૦
મનમે ચિતમે ધ્યાન ધરી, જીમ તીમ વાટડી જોઉં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી આવી ભેટો, રાતલડી રહી મોહું રે. ધીરજ૦

પદ ૪૦૯ મું.

વહાલો વાંસલડી વાહે;
તેમ તેમ અંગે અનંગ જગાવે, કેમ રહું મંદિર માંહે. વહા૦ ૧

પદ ૪૦૨ સું.

આઈ હુંતો જાતી પુહુરે;
શામળિયાને કંઠે વળગી, અગોઅગે ભૂલું રે.
રમઝમ કરતી મદીર માંહે, શણગટડો સંકોડું રે;
શામળિયાનું વદન નિહાળી, હળવે અંગડું મોડું રે.
ધન ધન જોબન ધન ધન રેણી, વહાલો ઉરપર મહાલે રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, અંગ અનગને ટાલે રે.

પદ ૪૦૩ સું.

અંતર ટાળીને ઉરપર રાખુ;
ભૂજબળ ભીડી શામળિયાને, વિનય વચન મુખ ભાખું રે.
નાના વિધનાં અન્ન નિપાઉં, વહાલા મુખે મેલું રે;
એકાન્તે આલિંગન આપું, જો અવાયું વહેલું રે.
મનગમતો શણગાર કરીને, વાળી વાળી જોઉં રે,
નારસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, મરકલડેશું મન મોહું રે.

પદ ૪૦૪ સું.

આઈ હું તો મરકલડે વેધાણી રે,
શામળિયો આવ્યો મદિરમાં, લટકે ત્યાં લોભાણી રે.
મોતીએ ચોક પૂરાવું પ્રેમના, કુમકુમની રોલ કરાવું રે;
સૈયર મારી માનતી મીઠું, મંગળ ગાન કરાવું રે.
સોનાણુપાટ બેસારી વહાલાની, આરતી ઉતરાવું રે;
નારસૈંયાચો સ્વામી રુદીયા ભીડો, ફૂલી અગ નમાવું રે.

પદ ૪૦૫ સું.

આજની રુડી રાત વાત, વહાલે મારે રંગે રમ્યું રે;
મેં સકલ કર્યાં શણુગાર, પીયુને મન ગમ્યું રે
વહાલાની સાથે વાત કરીને, કંઠ બાહુલડી વાળી રે.
એણે હસતું વદન કરીને, દર્પણે જોયું નિહાળી રે.
માન તજીને પીઉજી મહાલો, પીઉશું પ્રેમ રસ ચાલે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે આનંદો, મારા ઉરપર મહાલે રે.

પદ ૪૦૬ મું.

મ્હારો મોહન મારા સંગે રે;
દીપકને અજવાળે વ્હાલે, ભીડી અંગો અંગે રે.
કુસુમે રચી મેં સેજ સમારી, સુવા ચંદન સાર રે;
જોબન મારું સફળ થયું, હું પામી પ્રાણ આધાર રે.
અંગોઅંગે અમી ઠરેરે, ને હરખે ઉરપર લીધો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભલે મળિયો, લ્હાવો સઘળો લીધો રે.

પદ ૪૦૭ મું.

આજની રુડી રાત, વહાલો મારો રંગે રમ્યોરે. ટેક.
સ્નેહી શામળા રે આવોને, મારા પ્રાણ આધારરે;
સકલ શણગાર કરી અંગેઅંગ આપું, રેહુ઼ી કરતાં વિહારરે. આજ૦
અગમદ અંજન નેણે કરીને, અલકે ચોળી અપારરે;
રુદીયા સરખો ભીડી રાખું, અલગો ન મૂકું લગારરે. આજ૦
મળવા મનડું અતિ તલસે વહાલા, મંદિરમાં ન રહેવાયરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી આરત ટાળી, ધીરજ મેં ન ધરાયરે. આજ૦

પદ ૪૦૮ મું.

ધીરજ મેં ન ધરાયે સ્નેહી શામળારે, હું વારી વારંવાર;
આવો તો આલિંગન લીજે, સુંદર નંદકુમાર. ધીરજ૦
સેજ રચી નાના વિધની, જાણું જીવન આવે રે;
અલવડેશું શામળિયો મારો, મારે ઉર સોહાવે રે. ધીરજ૦
દૂધ કઢી માંહી શાકર ભેળી, મારા વહાલાજીને પાઉં રે;
વાટ જોઉં આંગણુડે ઉભી, આકુળ વ્યાકુળ થાઉં રે. ધીરજ૦
કેમ કરીએ ને કોને કહીએ, મારા મનની વાત રે;
તેમ તેમ અંગે અનંગ જગાવે, કેમ રહું મંદિર રાત રે. ધીરજ૦
મનમે ચિતમે ધ્યાન ધરી, જીમ તીમ વાટડી જોઉં રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી આવી ભેટ્યો, રાતલડી રહી મોહું રે. ધીરજ૦

પદ ૪૦૯ મું.

વહાલો વાંસલડી વાહે;
તેમ તેમ અંગે અનંગ જગાવે, કેમ રહું મંદિર માંહે. વહા૦ ૧

કોણ મીલાવે મારા પીયુને, તેને લાગુ પાયેરે;
તનમન વારી શામળિયાને, ભીડું રુદિયા માંહેરે. વહા૦ ૨
વાટ જોઉં નીત વહાલા કેરી, સકલ કરી શણગારરે,
અલગ ગઈ હું આલિંગન લેવા, ખણું આંગણું ખણુ વારરે. વહા૦ ૩
સર્વસ સાંપું શામળિયાને, શું આવે ઘર માંહિરે,
નરસૈંયાચો સ્વામી મેલાં* વણ, વેદના કેમ જાયેરે. વહા૦ ૪

પદ ૪૧૦ મું.

મુને વેદના વ્યાપીરે;
આવોને ઉરપર વહાલા, મુજને કાં સંતાપીરે મુને૦
કુસુમે રચી મેં સેજ સમારી, કેમ કરી ધીરજ રાખુ રે;
શામળિયો આવે તે વેળા, વિને વચન મુખ ભાખું રે. મુને૦
અતર પ્રીત જોઇને વહાલો, મંદિર માંહે હુતો રે,
ભણે નરસૈંયો આનંદ વાધ્યો, અબળા ઉર સોહતો રે મુને૦

પદ ૪૧૧ મું.

ધન ધન ઉરવર મારુ આજ;
સ્નેહ ધરી શામળિયો મહાલે, મૂકી વહાલે મનની લાજ. ધન૦
દીવડીઓ અજવાળી વહાલે, ખણુ અલગો ન મૂકુ રે;
ગાય દોહીને દુધ કાઢું હું, માંહે સાકર ભેળું રે. ધન૦
થઇરે સોહાગણુ વહાલો પામી, અવર કોઈ નવ જાણું રે;
ભણે નરસૈંયો મારો મોહન, માન તજીને માણું રે. ધન૦

પદ ૪૧૨ મું.

વહાલા તૂટે કસ કાંઈ,
નેણુ નચાવે અવર દેખીને, આહી આહુઠી લાજ લેઈ વહાલા૦
જો મન માને તો હસી બોલો, આરગમા ક્યાં રાખીરે,
કામણુ તારી કીકી માંહે, કાંયક ભુરકી નાંખીરે વહાલા૦
મલકલડો કરી મોહનજીએ, માનની મોહ પમાડીરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી હાસ્ય કરીને, રુદિયા સાથે ભીડીરે. વહાલા૦

---

* મળ્યા

પદ ૪૧૩ સું.

વહાલે મુને રુદીયા સાથે ભીડી,
મા મા કરતા કાનજી, મારી બાહુડલી મોડીરે. વહાલે૦
શા માટે શામળિયા વહાલા, અબર અળગુ કીધુરે;
કઠે વળગી અધુરરસ પીધો, મુખ ભેવી ચુબન દીધુરે. વહાલે૦
અંગે જેણુ જણાયે વહાલા, વહાલ કરી મદીર જઈએરે,
નરસૈંયાચો સ્વામી સૈંયર દેખે, ઉત્તર તેને શો દઈએરે વહાલે૦

પદ ૪૧૪ સુ.

વહાલા ઉત્તર શો દીજે,
તમે તમારા રગમા રહ્યા, અમે અબળા ભોલી શું કીજેરે વહાલા૦
મન માના પાખી પાતળિયા, અધુર રસ કેમ દીજેરે,
એકલડા આવો એકાન્તે, આ પ્રાણુ અરપીજેરે વહાલા૦
સર્વસ સાપી શામળિયારે, ચાલો વનમા તમ પાડરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી નરલે થઈને, કરીએ રગ વિહારરે વહાલા૦

પદ ૪૧૫ સું.

રગ ભરી કીજે મન ગમતા,
અંતર ટાળી આલિંગન આપુ, ભાવ ધરીને ભજતાંરે રગ૦
મનમાન્યુ તમ સાથે વહાલા, રમતા રુડી ભાવુરે,
દુરિજન હુને શું કરે વહાલા, શું હું કોને સમજાવુરે રગ૦
એકવાર આખા દહાડા માહે, લટકતા ઘેર આવોરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી જીવન જીવના, મારા ઉરપે સોહાવોરે. રગ૦

પદ ૪૧૬ સું.

બાઈ હુ તો મોહનશું માગ્ળી,
જાણુ રુદિયા ભીડીને, રાખુ કંઠે બાહુલડી વાળી રે. બાઈ૦
મારગ માંહે મોહન ઉભો, વેણુ મધુરી વા’તો રે,
મુખ દેખી મરકલડા કરતો, સરને સાદ ગાતો રે બાઈ૦
મેં જાણું જો વાત કરુ તા, આવી ઉરઝર ભળીયો રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી ભલે મળીયો, મહારસ માંહે રસીયો રે. બાઈ૦

કોણ મીલાવે મારા પીયુને, તેને લાગુ પાયેરે;
તનમન વારી શામળિયાને, ભીડું રુદિયા માંહિરે. વહા૦ ૨
વાટ જોઉં નીત વહાલા કેરી, સકલ કરી શણગારરે;
અલગ ગઈ હું આલિંગન લેવા, ખણું આંગણુ ખણુ વારરે. વહા૦ ૩
સર્વસ્ સાંપું શામળિયાને, શું આવે ઘર માંહિરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મેલાં* વણુ, વેદના કેમ જાયેરે. વહા૦ ૪

પદ ૪૧૦ મું.

મુને વેદના વ્યાપીરે;
આવોને ઉરપર વહાલા, મુજને કાં સંતાપીરે. મુને૦
કુસુમે રચી મેં સેજ સમારી, કેમ કરી ધીરજ રાખું રે;
શામળિયો આવે તે વેળા, વિને વચન મુખ ભાખું રે. મુને૦
અંતર પ્રીત જોઇને વહાલો, મંદિર માંહે હુતો રે;
ભણે નરસૈંયો આનંદ વાધ્યો, અબળા ઉર સોહતો રે. મુને૦

પદ ૪૧૧ મું.

ધન ધન ઉરવર મારુ આજ;
સ્નેહ ધરી શામળિયો મહાલે, મૂકી વહાલે મનની લાજ. ધન૦
દીવડીઓ અજવાળી વહાલે, ખણુ અલગો ન મૂકું રે;
ગાય દોહીને દુધ કાઢું હું, માંહે સાકર ભેળું રે. ધન૦
થઇરિ સોહાગણુ વહાલો પામી, અવર કોઈ નવ જાણું રે;
ભણે નરસૈંયો મારો મોહન, માન તજીને માંણું રે. ધન૦

પદ ૪૧૨ મું.

વહાલા તૂટે કસ કાંઈ;
નેણુ નચાવે અવર દેખીને, ગ્રાહી બાહુડી લાજ લેઈ. વહાલા૦
જો મન માને તો હસી બોલો, મારગમાં કયાં રાખીરે;
કામણુ તારી કીકી માંહે, ચંપક ભુરકી નાંખીરે. વહાલા૦
મલકલડા કરી મોહનજીએ, માનની મોહ પમાડીરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી હાસ્ય કરીને, રુદિયા સાથે ભીડીરે. વહાલા૦

* મળ્યા.

પદ ૪૨૧ મું.

મરકલડો કરી ઉભી રહી, શામળિયો ઉર લીધો રે,
રયણી રંગભેર રમતાં રમતાં, વહાલાને વશ કીધો રે. ૧
દીવલડીયો અજવાળી મેં તો, પ્રગટી જ્યોત અપાર રે;
યૌવન માહરુ સફલ થયુંરે, પામી પ્રાણ આધાર રે. ૨
તનમન વારુ એ વહાલા ઉપર, ઉરથી અલગો ન કીજું રે;
અલવેશું આલિંગન આપી, જમ ભીંજે તમ ભીંઝું રે*. ૩
ફૂલી રહી વાહલા મૂખ જોતાં, સેજડીએ રગ રમતાં રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ચતુર શિરોમણ, કીધાં મનનાં ગમતાં રે. ૪

પદ ૪૨૨ મું.

મનનું ગમતું કીધું મારે વાહલે, સફલ થયો શણગાર રે;
ઉરવરપે ધરી રહી હું હોંસી, વારી વારમવાર રે. ૧
મેં જાણ્યું એ માહરો વાહલો, રખે ખણ અલગો થાય રે;
ધનધન જોબન મહારુ બાઇરિ, રાખ્યોં† રદીયામાંય રે. ૨
થઈ સફ્રાણી શામળિયો પામી, સેજ સોહાગણ કીધી રે;
ભણે નરસૈંયો મહારસ માંહે, વાહલે ઉરપર લીધી રે. ૩

પદ ૪૨૩ મું–રાગ કેદારો.

ઓરો આવ અલબેલડા, સગુણ ગુણ ઘેલડા, લાજ લોપી રુદેમાંહે ચાંપું;
દેવને દુર્લભ, પેર પામે નહિ, પ્રગલ અધર‡ રસ પાન આપું. ૧
નવલશાં રંગરાં, અમલ અમૃત ભર્યાં,§ તુજ વિના ચતુર નરા કોણ ચાખે;
કામ રસ કેલીને,¶ કારણે મુજ વિના, જતનશું જાળવી કોણ રાખે. ૨
ગાલ કોમળરુ, કળેવર કમલ તાહરુ,** અધિક કોમલ વપુ સેજ મહારી;
રંગ રમતાં રખે, અગ અલગું થતાં, મુલ મોધુ પનર નાહો+ નાગી ૩

* ભીંજે-ઝુમુમે. ઝુંઝુ=સામી થાઉં અથવા ઝુમુમું † રાખ્યો. ‡ "છેલ અમૃત' એવો બીજો પાઠ છે § રા. રા તનસુખરામ મનસુખરામ ત્રિપાઠીની પ્રતમાં "નવલ નાર- અમૃત રસે ભર્યાં" એવો પાઠ છે ‖ પાઠ "ચતુરવર" ¶ અત્રે સ્વીકારેલો પાઠ [illegible]. તનસુખરામની પ્રતિનો છે 'કામ રસ કામને' એવો બીજો પાઠ છે. ** રા. તનસુખ[illegible] પ્રતમા "નીલકમલ કોમલ કલેવર તાહરુ" એવો પાઠ છે + સ્વામી-પતિ અથવા પર[illegible] નાથનુ પ્રાકૃતમા 'નાહ' રૂપ થાય છે અને નરસિંહ મહેતાના પદોમાં એ રૂપ વિશેષ[illegible] આવે છે વળી હિંદી ભાષામા પણ 'નાહ' શબ્દ આજ અર્થમાં વપરાય છે "કંતતુમ વંકાપે, હો નિમગ્ન નર નાહ, ચઢી આયો તુમ નગરપર, મહમદ પીરી શાહ." પૃથુરાજ રાસો

પદ ૪૧૭ મું.

રસથી મારે મારો મોહન;
જાણું નિશ દિન આવે અમ ઘેર, જોઇ જોઈ જીવું જીવનરે. રસીયો૦
આંખલડીથી ન કરુ અળગો, હરીજનનો ભે ન જાણું રે;
પ્રેમ ધરી હું મારા પીયુને, રેણી સઘળી માણું રે. રસીયો૦
નાના વિધનાં અન નીપાઉં, વહાલો વહાલે જમતો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, મારા મનમાં ગમતો રે. રસીયો૦

પદ ૪૧૮ મું.

વાહાલોજી રગ રમીયો રજની, વહાલ ધરી વશ કીધો રે;
કંઠવિલાગી કહાનજીને, અધુર અમૃત રસ પીધો રે. ૧
શાશા સુખ કહીએ સંગનાં, મીઠડાંમાંહે મીઠડો રે;
દરપણ માંહે નીહાળી જોતાં, કદ્રપકોટ રૂપ દીઠડો રે. ૨
વહાલો મારો છે રઢિયાળો, મીન કરે મન ગમતી રે;
ભણે નરસૈંયો પ્રગટ ન કીજે, રાખો વાત એ છમતી રે. ૩

પદ ૪૧૯ મું.

ભામની ભેદ જણાવે મજરૂ, હળવે આલિંગન લેતી રે;
શામળિયાને ઉરપર મહાલે, લજ્યા સઘળી લોપી રે. ૧
માન તજીને મોહન સાથે, હું કરતી વાત રસાળી રે;
અધુર સુધારસ ખાનક રેખા, કંઠ બાહોડલી વાળી રે. ૨
ચંપાવરણી ચોલી ઉપર, લટકે મુગતા હાર રે;
ભણે નરસૈંયો ઉલટી અબલા, કરતી રંગ વિહાર રે. ૩

પદ ૪૨૦ મું.

ઉલટી અબલા રજની રણુ ઝીલે, કંઠ વિલાઈ કહાન રે;
અંગે અંગે આનંદ વાધ્યો, કરતાં અધુરરસ પાન રે. ૧
ભાવતાં ભૂષણ અંગ ધરીને, ચોળી પો'ળી ચલકે રે;
શામળિયાશું સાઈયાં લેતાં, કંકણ ચૂડી ખલકે રે. ૨
મૃગમદ અંજન નયણે સારુ, જમ વહાલાનું મન મોહે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીચ સંગ રમતાં, મરકલડે સુખ જોએ રે. ૩

ચંપક ચંપા કળી, હાર વેણુ ચોકડ વળી, આલ ઝળુકાતી મકર ભીટે;
કવિ જન કેમ કહે, દૃષ્ટિગોચર નહિ, નરસૈંયો નાહની પલંગ હેઠે. ૩

પદ ૪૨૬ મું–રાગ કેદારો.

કોટ કંદ્રપનો દર્પ એવા હરિ, ભૂતળ ભોગીનું રૂપ લીધું;
કામની કેલ કરવા કળિ કાળમાં, અધમ જનને અભેદાન દીધું. ૧
ચાર જુગને વિષે મુક્તિ નહી નારને, જુગત જાણી એમ વેદ બોલે;
ત્રીજ તણી નાર વિધિ ચાર ભાવ ભવે, રંગ રાતો સદા સંગ ડોલે. ૨
સારમાં સાર શણગાર રસ કીધલા, માનની જુથ મળી અંગ મોડે;
તે રસ રેલમાં રસીક જન રેલશે, કંથ કમલાતણો હાથ જોડે. ૩
અધમ ઓધારવા અવતર્યા શ્રીહરિ, એવું જાણીને જે જ્ઞાન કરશે;
તેહના ચરણની રેણુમાં લોટતા, નરસૈંયા સરખા રંક કોટિ તરશે. ૪

પદ ૪૨૭ મું–રાગ કેદારો.

તે નાર તણે વશ શું હશે શ્રી હરિ, નાથ તે નાથ કહી વિનોદ કરશે;
આફલી આફલી આવશે આ શરે, જો રસિયાતણ ભરદ ધરશે. ૧
એવા ધૈર્ય ગુણ, ચાતુર વચનશ્યામા વદે, નીત પ્રત્યે નાથશું તેજ વીલસે;
અંગોઅંગ શોભા શી કહું સુંદરી તણી, નીરખવા નાહોનાં નેણ તરશે. ૨
હરિમિત્ર મહારો સદા, નાથ અવરાં તણો, મુજ વિના અમૃતે કોણ ભરશે;
નરસૈંયાચા સ્વામી જગ્ત ભમશો સદા, રસસિંધુ મગ્ન તે હાર્દ ઠરશે. ૩

પદ ૪૨૮ મું–રાગ કેદારો.

વાંસની વાંસળી, અમ થકી થઈ ભલી, હેતે શું શામળે અધુર રાખી;
જે રસ પ્રેમદા, દુલ્લભ છે સદા, તે રસ દિન નીશ રહીરે ચાખી. ૧
વાલમો વશ કર્યો, તેણે કાંરે કરો પરો, અધુર અમ્રત રસ પાન કરતી;
શોક જોડ થઈ, કેમ રહીયે સહી, હરનીશ નાહોના શ્રવણ ભરતી. ૨
કોણ તપ કીધલાં, પુન્ય આવી મળ્યાં, તેણે કરી નાથને અસંખ્ય વહાલી;
નીચ ને ઉંચનું, ત્યાં નથી પારખું, પ્રેમ દીઠો તેને રહ્યોરે ઝાલી ૩
ઘેર લગે કામની, શ્રવણે જોને સુણી, સીદ લીધા તેના પ્રાણ તાણી;
નરસૈંયાચો સ્વામી, શોકને વશ થયો, કામની કૃષ્ણને વશ જાણી. ૪

રસિક જન લહે, રસના રસને, અવર કોઈ નવ લહે, વિષય વાહ્યાં,
નરસૈંયાચા સ્વામી, અતરયામી, સંગમાં વિલસતાં તે જ ડાહ્યાં.

પદ ૪૨૪ મું–રાગ કેદારો.

નવ સાત વરસની, સરસ શ્યામા-અતિ, શ્યામ સુંદર તણી સેજ આવી;
અતિ ચતુરતા, દુતિકા ભોળવી, જતીશી પરિ કરી રત્ન લાવી.
ચકિત નેણે કરી, નીરખીયા શ્રી હરિ, હરખી નાથે ભુજ બાથ ભીડી;
કસકસે કામની, જાણે ધ્વજ દામની, ખલું એક ચપળતા દૂર કીધી.
જુધે ચઢા સઘળા, રણુ ખેત આવી મળ્યા, જુધે તે ચઢા દોહુ રસીયા;
બિંબફલ* મધ્ય જેમ, કમલ બીકસી રહી, તેણે આવી લીધું કુસુમ થશીયા.
ચાર ચંપક કળી, હરશુ જ્યા કરી, મધુપ મંડલી અહી સાથ જડીયા,
માન જન બેહુ, રીઢા અતી ઓસરી, હંસહુ કદલી શિખર ચડીયા.†
મજનાથના વદનપર, શ્રમ જલકણુ ઝરે, જાણે અમરે અભિષેક કીધો;
મદન મહીપતિતણું, માન મૂકાવીયું, સુરતસંગ્રામનો સુજશ લીધો.
કુંજતરુ અંતરે, નરખી બેહુ નાગરી, નરસૈંયો નાહોના સુજશ બોલે,
નંદનંદન, મ્રષભાણુ નદની, ત્રિભુવન પટંતરે નહીરે તોલે.

પદ ૪૨૫ મું–રાગ કેદારો.

સુંદરી વદન વીધુ, કુમુદ કમલાપતી, જડીત્ર ચિંતામણિ હેમ રત્ને,
સેજપર સેજડી, વીલસે વહાલો ચઢી, રતિશુ રણુધીર મલી બેહુ યત્ને.‡
લસત નાભીસર, હંસ મુક્તાવલી, ચકોર થકીત થયાં બેઉ સંગે;§
ઉદધિ લહેર જ્યારે નીરદ‖ ઉપર વળી, તૃપત ત્રિલોક તે તેને રંગે.

* 'અધરપુટ.' આ પાઠ રા તનસુખરામની પ્રતિમાથી સ્વીકારેલો છે અમારી પ્રતિમ 'બિબલ' એવો પાઠ છે તેનો આવો અર્થ થઇ શકે એમ છે મૂળ ,બિમલ શબ્દ છે બલ એટલે પાંદડું અને 'વિ' એટલે નિર્મળ, ચોખ્ખું અર્થાત્ સાફ પાંદડામાં. † બીજી પ્ર તનો પાઠ "હસી હસી કેલી શિખર ચડીયા" છે. હસતુ એટલે હસીને, કદલી–કેળની રોચ-કોમળ શરીરપર ચડ્યો, એવો અર્થ થઈ શકે, અથવા હંસ કેળની ટોચપર બેસે તેમ રાધા સાથે રંગરંગે આ વિપરીત રતિ છે ‡ આ પાઠ રા. તનસુખરામની પ્રતિનો છે અમારી પ્રતિમાં 'રતિરૂપુન. ધીર બેહુ મલ્યા' એવો પાઠ છે § 'ચકોર તે શશીને સંગે,' એવો પણ પાઠ છે. ‖ એક પાઠ 'જલજ' છે અને બીજો પાઠ 'ધીરદ' છે, પરંતુ ધીરદનો અર્થ બરાબર બેસતો નથી 'ની'ને બદલે 'ધી' લખાયો છે એમ માનીએ, જે માનવાને સબળ કારણ છે, તો નીરદ એટલે ઘનશ્યામ ... શકે છે

છેરે ચંચળ અતિ, ગર્વ ના કીજીએ, અહંકાર જાશેરે જોતાં જોતાં;
ભણે નરસૈંયો મુક્ય મમ નાથને, નિસરશે કાદવ કોઠી ધોતાં. ૪

પદ ૪૩૩ મું.

નહિ દીયા આણી વારરે, મહીડાંનું દાણ નહિ દીયાં. ટેક.
કહાન તારે લોચનીયે લેલાટેરે, કહાન તુને ધુતરડો જાણું આગેરે;
કહાન ઉભો અધુર સુધારસ માગેરે. મ૦ ૧
કહાન મારી મહીની મટુકી ફોડીરે, કહાન તેં તો બાંહડલી મરોડીરે;
કહાન મહારી કસ કાંચલડીની તોડી રે. મ૦ ૨
હું તો રાજાકસ તણી છુ મૈયારીરે, કહાન મારો પાલવ મેલ મોરારીરે,
હું તો તારાં ચરણ કમલપર વારી રે. મ૦ ૩
કહાન હું તો એકલડી રહીરે, વનડામાં સાથડીયો નથી કોઈ રે;
હું તો મેહેતા નરસૈંયા સ્વામી સગે મોહી રે. મ૦ ૪

પદ ૪૩૪ મું.

તું ક્યાનો દાણી રે ધગડમલ્લ, તું ક્યાનો દાણી રે;
તુંને જાશું મથુરા તાણીરે, ધગડમલ્લ તું ક્યાનો દાણી રે. તુ૦ ૧
નહિ તું ગામ ગરાશીયો રે, નહિ તું રાજકુમાર રે;
નદ આહીર ગોકુળમાં વસે, તે તણો પીંડાર રે. તું૦ ૨
મોટપણ મનમાં આણ્યો, જાણ્યા છાં એ જાત તારી રે;
રાવણે જેને રાજ કરેશું, કહી ન શકું તુને વારી રે. તું૦ ૩
જશ પુરુષ તું નાદવારે, મધુરો વાયો વંશ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, જેમ રાવણ તેમ કસરે તું૦ ૪

પદ ૪૩૫ મું.

છેડ ન કરીએરે છબીલા રણછોડજી, છેડ ન કરીએ રે,
તમને નિર્લજને લાજ નહી, અમે લાજીને મરીએ રે. છેડ૦ ૧
મહી માટે માતાએ બાધ્યો, નવલખ લખડુ (?) ગાતાંરે;
સાન નવ આવી શામળા, તુંને નિત્ય પ્રત વારતા રે છેડ૦ ૨
ગોરસનો રસ ભાવે તેટલો, દા'ડી ઉઠી શું દાણ રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી શું કહું તુજને, તનમન સોંપ્યા પ્રાણરે. છેડ૦ ૩

પદ ૪૨૯ મું—રાગ કેદારો.

ત્રિભુવન જે પતિ તે પતિ તાહરો, જેની તું ભામની ભાગ્ય તારુ;
મુનિવર યોગીને સ્વપ્ને આવે નહિ, તે કહે સુંદરી પ્રાણ મહારુ ૧
માનની માનુની વલ્લભ સ્વામીની, ભજને શ્રી કૃષ્ણને ભેદ ટાળી; .
ચૌદભુવન તણો નાથ વશ તાહરે, તુજ સમાન નથીરે કોઈ વહાલી. ૨
તવ હશી કામની, હતી ત્યાં જામની, ભુદર ભેટવા સંગે ચાલી,
નરસૈંયાચા સ્વામીમાં અંગ મેળાવીયું, પ્રેમશું રુદીયા માંહે ઘાલી. ૩

પદ ૪૩૦ મું—રાગ કેદારો.

આજની રાતનો, રંગ સખી શો કહું, સન્મુખ શામળે સાંઈ લીધું;
ભોગ ભાવે કરી, ભોગવ્યો શ્રી હરિ, પ્રેમેશું ચુબન ગાલે દીધું. ૧
ઠામ ઠામ ઠક, દીધા ઘણા પ્રેમશું, પ્રીતની વાત તે પીયુશું કીધી,
સુરત સંગ્રામમાં, ન્યૂન રાખી નહિ, કર સાહી કૃષ્ણજીયે ઉર લીધી. ૨
પિનપયોધર, મરડ્યા માવજી, કચુકી બંધ તે ગયા રે છુટી;
નરસૈંયાચો સ્વામી, રગે રમિયો બહુ, જનમ જનમની બીક છુટી. ૩

પદ ૪૩૧ મું—રાગ કેદારો.

આજની રજની, સફલ અવતાર જે, પ્રેમ ધરી પીયુ મારી સેજે આવ્યા,
નેણાં નિદ્રાલવાં, ભોગવો ભામની, કુસુમચા હાર તે કંઠે સોહાવ્યા. ૧
હું સન્મુખ રહી, નાથ હાથે ગ્રહી, તાપ તનનો ટાળ્યો સાંઈ લેતાં;
સુખતણો સિંધુ તે, આજ ભોગવો હરિ, અધુર અમ્રત રસ પાન કરતાં. ૨
ઉલટ અંગે અતિ, પ્રેમ વાધ્યો ઘણો, સેજનું સુખ તે આપ્યું વહાલે;
નરસૈંયાચા સ્વામી, સુરજ ઉગ્યો હવે, ત્યાં લગી નાથજી મેહેલે મહાલે. ૩

પદ ૪૩૨ મું—રાગ કેદારો.

શ્રી રાધીકા સુંદરી, સબળ સોહામણી, વિઠ્ઠલ પાસ એ દાન માગ્યું,
ક્ષણું એક બાથથી, હાથ અળગો કરે, સુકૃત મમ નાથને પાએ લાગું. ૧
એ અધર તેં બાંધીઓ, અજીત તેં જીતીયો, શ્યામળા સંગ બહુ કેલ કરતી;
ચાલતીસી ઘેરતી, મોહ દીસે ઘણો, સમુદ્ર તનયા ફરે આખ ભરતી. ૨
પુરુષને પુરુષનો, સ્નેહ શા કામનો, નારી પુરુષનો સ્નેહ રુડો;
જે તણી માયામાં જગત સહુ વહી ગયું, તે હરિ રાધીકા સંગ બુડ્યો. ૩

સકલ સંજોગે સુંદરવર પામી;
માનતી મનરંજન મળ્યો, નરસૈંયાનો સ્વામી. ૪

પદ ૪૪૦ મું.

દુર મા જાઇશ રે, હરિ મ્હારી દ્રષ્ટિ થકી અલગો;
ગોપીશું પરવરીયો, આવી આવી ખોહોડલી વલગો. ૧
તાહરું હુને ધ્યાન, રુદયા વ્યાકુલ થાઉં;
નેણુ સલુણો શામળિયોરે, તહારે ભાંમણલડે જાઉં. ૨
ઓરા આવો ખણું એક બેસો, મ્હારી પેન દોહુ જ્યાંહ;
નરસૈંયાચા સ્વામી થીર થઇ રહેજે, જ્યાં લગી જીવું ત્યાંહ. ૩

પદ ૪૪૧ મું.

નિદ્રાએ ભરીયાં છે, નયણે રોહ રોહ સજની;
કહી સુઆગણ જેની સેજે પધાર્યા, રંગભેર રમ્યા સૌ રેણી. ૧
કુમકુમ આડ લેલાટ બિરાજે, અંજન કીધો અંગ રેણુ;
વાસે ચુડી રમ્યા કાં રંગે, ભુજ ભરીયા છે કેણુ.* ૨
નીલામ્બર અગે લપટાણું, હું પુછુ છૌ તેણુ;†
ગાલે ગાલ અનુપમ અવલી, કરમાણાં કુસમ નેણુ. ૩
લીલા લલિત લઘુવર લાહુવો, હવે નહી માને વેણુ;
નરસૈંયાનો સ્વામી સુખનો મીઠો, સોકલડી સુખ દેણુ‡ ૪

પદ ૪૪૨ મું-રાગ પ્રભાત.

નેણુ નિંદ્રાલવાં નાથ નારીતણાં, બહુ મોહામણાં આજ દીસે;
ઉઠ ઉજાગરા બાહુદી કઠ ધરી, વદન નીહાળતા મન હીસે. ૧
કંચુકી વધે શીતળ થવા સુંદરી, પ્રગટ થયાં ચીહ્ન ને અંગ ઓપે;
નીલ પટ પ્રીત તે પલટ્યાં પરસ્પરે, કૃષ્ણ લઈ કામની હાથ સોંપે. ૨
મરકલડો કરી મોહ પમાડતાં, ભાવતી અબળા સોહે સાથે;
ભણે નરસૈંયો સુખ ઘણુ હતું, હસી હસી તાળી દેરે હાથે. ૩

પદ ૪૪૩ મું.

સૌભાગ્ય શૃંગાર અતિ રૂડો,
નંદકંદ નંદકુંવર સહેજે તું પામી, અખંડ એહેવાતણ ચૂડો;
બાઈ તાહરો સૌભાગ્ય શૃંગાર અતિ રૂડો

* કોણે. † તને ‡ દેનારો.

પદ ૪૩૬ મું.

લેશેરે મહીનાં દાણ શામળો, લેશે રે મહીનાં દાણ;
અમે મથુરાંની ગોપી કહાવીએ, તું છે ગોકુલીઆનો કહાન. લેશે૦ ૧
અમે જીતુ હારુ નહિ, મહારા વહાલાજીશું રાખું માન;
નરસૈંયાચા સ્વામી હજી લગે, તુજને ન આવી સાન. લેશે૦ ૨

પદ ૪૩૭ મું.

લેશે રે મહીનાં દાણ શામળો, લેશે રે મહીનાં દાણ;
અમો ગોકુલના ગોવાળીયા, તને શી સમજણ શી સાન. લેશેરે૦ ૧
કેને જોરે કામની, અમ શું કરે છે વાદ;
ઈંદ્ર સરખો અલગો રહે, તેનો ઉતારણ નાદ. લેશેરે૦ ૨
આવડાં શાં અભિમાન તારાં, બોલે છે બળ ભર્યા બોલ;
મટુકી ઢોળીને મહી ચાખશું, ત્યારે શું રહેશે તુજ તોલ. લેશેરે૦ ૩
ડહાપણ જવા દો તમે ઘેલી, આપી જાઓ આજ;
નરસૈંયાચા સ્વામીને રસ દ્યો, મને નિર્લજને નહિ લાજ. લેશેરે૦ ૪

પદ ૪૩૮ મું.

મહીડાંનું દાણ ન હોય મારા વાલાજી, મહીડાંનું દાણ ન હોય. ટેક.
કાનુડા ખોટી નવ કીજે, પરનારીશું શું પ્રીત;
ભાવે તો મહી મહીડાં લીજે, પણ દાણ તણી નહીં રીત. મહીડાં૦
વડીરે વારનો વીઠલો તું, બેઠો છે રોકીને ઘાટ;
સરવે મળી સમજાવતું, નહી આવુરે આણી વાટ. મહીડાં૦
પ્રીત વચન સુણી પ્રેમદાનાં, હસીયા તે વૈકુંઠરાએ;
ચિત ચરણમે ધારુ તે, નરસૈંયો તો પરાણે જાએ. મહીડાં૦

પદ ૪૩૯ મું.

વાહાલે મુને મારગ રાખી;
ન જાણું ભુદરજીયે ભુરકી રે નાખી. ૧
જાવા દીધો જાદવરાય, જાય મટુકી ઢોળી;
અમરશીર તપે વહાલા, મહીડાની ગોળી. ૨
ક્ષણું એક રહો તો આવું લગે સાથે;
પાલવ ગ્રહ્યો મારો વ્રજના નાથે. ૩

મંદીરમાં આવીને માતા, દુધ કહ્યું તો પાયેરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી જેમ જેમ નાશે, માતા કેડે ધાયેરે. આં૦ ૨

પદ ૪૪૭ મું.

મંદિરમાં આવ્યો મ્હારો વહાલો, નિરખે થઇને રહેશું રે;
કોઇની બીક ન આણું મનમાં, આનંદે ઉર ધરશું રે. ૧
લવતાં હોય તે લવતાં હીંડે, હું માતી મંગળ ગાઉં રે;
દુધ કઢી સાકર માંહે ભેળું, પ્રેમે વહાલાને પાઉં રે. ૨
શકળ શણુગાર તમ સારુ કરેશાં, આવો વહાલા રમીયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તમને, ગમતું ગમતું કરીયે રે. ૩

પદ ૪૪૮ મું.

આજની રજની રંગે વિહાણી, મારા વહાલાજીશું રમતાં રે,
પ્રેમ ધરીને કંઠે વળગી, કાજ કર્યાં મન ગમતાં રે. ૧
પિનપયોધરશું મરડી મુને તેડી, તવ મેં ઉરપર લીધો રે;
ચોળીનાં બંધ વછુટ્યા સઘળા, અધુર અમ્રત રસ પીધો રે. ૨
સેજતણું સુખ કહ્યું નવિ જાયે, જે પીયુજી પ્રેમ ધરીજે રે;
જેનું ધ્યાન ધરે બ્રહ્માદિક, તેશું રંગે રમીજે રે. ૩
દુરીજન કેરુ કાંયે ન ચાલે, જેને સન્મુખ સ્વામી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, અખળા આનંદ પામી રે. ૪

પદ ૪૪૯ મું.

હરિ સંગમથી હરખી રાધા, નીજ મંદિર ભણી ચાલી રે;
ચરણ સામું જોયે ચતુરાં હસી હસી, મુખ પાલવ રહી આલી રે. ૧
વિવિધનો વિનોદ કરતી મનશું, ગોપીનાથ વશ કીધો રે,
જે રસ શિવસનકાદિક દુર્લભ, તે નેત્ર ભરી ભરી પીધો રે. ૨
અધુરતણા ડક જણાય અલગા, તે પ્રગટ પ્રેમે દીઠા રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનો અધુરરસ, અમૃત પે અતિ મીઠા રે. ૩

પદ ૪૫૦ મું.

જોરે આઇ એણીપેરે મેં વશ આણ્યો, વઘરી સુરતે આલ્યો રે. જોરે૦
ના ના કહેતો નાશી જાતો, મા મા કહેતો ઉર લીધો રે;
નેણ નેણશું અધુર અધુરશું, અમૃતની પેર પીધો રે. જોરે૦

સહસ મુખ કરી ગોપીને, ગમતું ગમતું નીત નીત બોલે;
તે વહાલાને તેં ઉરપર રાખ્યો, કમલાજી નહિ તુજ તોલે. બાઈ૦
શામળીઓ વર અતિશે બળીયો, તુજ આગળ દીન કહાડે;
ધન ભાગ્ય ધન ભોવન તારું, વણ તેડ્યો ઘેર આવે બાઈ૦
અનંત કોટિ બ્રહ્માંડતણો પતિ, સુરીનર સ્વપ્ને ન આવે;
શીવ વીરચી જેનું ધ્યાન ધરેરે, તે તુજને લાડ લડાવે બાઈ૦
પ્રેમ વિના પુરુષોતમ દુર્લભ, કોટી જનમ તપ સાધે,
જન્મો જન્મ નરસૈંયોરે જપતો, એ લગની પ્રેમરસ વાધે બાઈ૦

પદ ૪૪૪ મું.

પ્રાણજીવન ધન મારું, સુખડેથી રમાડું રે હો સજની. પ્રા૦
ગુંજ કરોરે બાઇ તવ તનડીમાં, જો હા હોયેજ વકીરે તારી,*
એક મોટી ને એક નાનકડી રે સખી, સહીયરો જારી જાણે,
મારી રે હો સજની. પ્રા૦
આશ કરો એવાતણુ કેરી, તો આપોપું વશ આણો;
નરસૈંયાચા સ્વામીને સગ રમતાં, સંસારીયો નવ જાણેરે,
હો સજની. પ્રા૦

પદ ૪૪૫ મું.

દુધડે વુઠાંરે મેહુલ્યા, સાકરનાં ટીમ જામ્યાં રે, હો સજની. દુધડે૦
આજ મારો વા'લોજી મારે મદીરે પધાર્યા, પ્રીતે આલિંગન લીધું,
મીઠી મીઠી કહી વા'લે એક વાતડલીરે, મનડાનું ગમતું તો કીધું,
હો સજની દુધડે૦
ચાર પહોર ગયા મારે અનુભવતાં, સાંભળ રે તું બે'ની,
નરસૈંયાચા સ્વામીને કોણુ મોપર આણે, કર જોડી દાસી થઉં તેની,
હો સજની. દુધડે૦

પદ ૪૪૬ મું.

આંગણડે આવતો દેખી, શામળીયાને સુખડી લાવીરે. આં૦ ટેક.
આનંદે ઊછરંગે લીધો, ચાંપી ચુંબન દેતીરે,
માખણ શાકર વા'લા મુખમાં, મોહનને મેલંતીરે. આં૦ ૧

* અસ્પષ્ટ છે

સોનાનું પાટ ઢળાવી વહાલાને, હું ત્યાં લઈ બેસારું રે;
ભણે નરસૈંયો બેઉ કરજોડી, સર્વસ ઉપર વારુ રે. હું૦ ૩

પદ ૪૫૫ મું.

સરવસ વારુંરે સુંદરવરપર, દુધ તે કઢીયલ પાઉં રે;
સરસ સાકર ભેળું ગમતી, પુલી અંગે ન માઉં રે. સરવસ૦
જેમ જેમ વહાલો સામું જોયે, રહી રહી વદનનીહાળું રે;
નાના વિધના હાર કુસુમના, વહાલાને કંઠે ઘાલું રે. સરવસ૦
સેજ સમારું શામળીયાની, મનમાં હરખ અપાર રે;
ભણે નરસૈંયો (આવી) સોડ પોઢે, મારો પ્રાણ આધારરે. સરવસ૦

પદ ૪૫૬ મું.

સુરત સ્નેહી શામલિયો, વાછડી લાવ્યો હેરી રે;
અમને આરત અતિ ઘણી, મહાલો રુદિયા માંહેરી રે. ૧
દીસંતો હરિ નાનકડો રે, ગળકશું* આવે જાયે રે;
અધુર સુધારસ સિંચીએ, તો મોટેરો થાયે રે. ૨
વંદ્રાવનમાં વિલસતાં, કંઠે બાંહુડી સોહાયે રે;
અગો અંગે ભીડતાં, સુખ સેજે થાયે રે. ૩
રાસ રમતાં રસભેર, ગોપીશું ગાયે રે;
નરસૈંયો ત્યાં ઉભો રહી, જોતાં તૃપ્ત ન થાયે રે. ૪

પદ ૪૫૭ મું.

પ્રીત બંધારણુ પાતળીયા, મંદિરમાં આવો રે. (ટેક)
સાંઈડું લીજે રસ ભરી, મ્હારે મન સોહાવો રે;
આંગણડે વેણુ વજાડો વીઠલા, વળી વળી મધુરુ ગાઓ રે. પ્રીત૦ ૧
જસોદાજીને જીવને જાણીયું, આવ્યા તેણી વાર રે;
ભણે નરસૈંયો બેહુ ભેટીયાં, હુલી હુલી વ્રજની નાર રે. પ્રીત૦ ૨

પદ ૪૫૮ મું.

કહાનજીએ ગોવરધન ધરીયોરે, સકલ સુંદરીએ એ વર વરીયો રે. કહાન૦ ૧
એકે હાથે વેણુ વજાડરે વહાલો, બીજે હાથે માખણુ ખાય રે;
ત્રીજે હાથે કરે કામનીશું ચાળા, ચોથે કરે ચારે વન ગાય રે. કહાન૦ ૨

* ગપ દઇને–ઝડપથી.

એક સમે મેં ઉરપર લીધો, જેમ કર્યું તેમ માણ્યો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, સંસારીડો જાતો નવ જાણ્યો રે. જોરે૦

પદ ૪૫૨ મું.

મીઠડાં બોલા મોહનજી, તમો નિશદિન અમ ઘેર આવો રે;
આપણ બંને રંગભેર રમતાં, મહારે ઉર સોહાવો રે. મીઠડાં૦
મારે મનશું પ્રીત બંધાણી, બીજો કોઈ ન જાણું રે;
અલવેશું આલિંગન લેતાં, સેજ સુરંગી માણું રે. મીઠડાં૦
તન મન તમને સોંપું વહાલા, ક્ષણ અલગા ન થાશો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી તો જાવા દઉં, જો સામા સમ તમે ખાશો રે. મીઠડાં૦

પદ ૪૫૨ મું.

મન માન્યું રે મારુ મન માન્યું, શામળીયા સાથે મન માન્યું રે;
વંદ્રાવનમાં રંગભેર રમતાં, ધાઇ ચુંબન લીધું ગાલે ના'ણ્યું રે. મન૦ ૧
સૈયર સઘળી સાથે હુતી, તેણે કાંઈ ન જાણ્યું રે;
પૂરણ પ્રીત જણાવી વહાલે, સાન કરી અંબર તાણ્યું રે. મન૦ ૨
આઘેરા જઇ જીવન મને સાહીને, આલિંગન દીધું ધારુરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી ઉરપર રાખ્યો, રુદિયાભીત થયું ટાઢુરે. મન૦ ૩

પદ ૪૫૩ મું.

મીઠડાં કરુરે મોહનજી તમને, મલપતડા ઘેર આવો રે;
નેણ ભરી ભરી નિરખતાં વહાલો, ત્રિવિધિના તાપ સમાવોરે. મીઠડાં૦
મારગે જાતાં શામળીયે મુને, સાન કરીને જોયું રે;
તે દહાડાનું સજની મારુ, મનડું એણે મોહ્યું રે. મીઠડાં૦
અગે આકુળ વ્યાકુળ કરવા, આંગણડે આવી જોય મુને રે;
ભણે નરસૈંયો વહાલો આવે, દુરીજન બોલે સહુને રે. મીઠડાં૦

પદ ૪૫૪ મું.

દુરીજન બોલસ સુણીને વહાલા, નિશદિન રંગભેર રમીયેરે,
સકળ શણગાર કરીને, આનંદ અગે અંગ ધરીયે રે. દુ૦ ૧
ચુઆ ચંદન પ્રેમ પુરણ, વહાલા અગે કરીએ રે;
મુક્તાફળની થાળે વધાવી, પ્રેમ ધરી ધરીને* માળીએ રે. દુ૦ ૨

* પાઠ. "ધાઈ ધાઈ નેનભરી મળીએરે"

સોનાનું પાટ ઢળાવી વહાલાને, હું ત્યાં લઈ બેસારું રે;
ભણે નરસૈંયો બેઉ કરજોડી, સર્વસ ઉપર વારું રે. હુ૦ ૩

પદ ૪૫૫ મું.

સરવસ વારુંરે સુંદરવરપર, દુધ તે કઢીયલ પાઉં રે;
સરસ સાકર ભેળું ગમતી, ફુલી અંગે ન માઉં રે. સરવસ૦
જેમ જેમ વહાલો સામું જોયે, રહી રહી વદનનીહાળું રે;
નાના વિધના હાર કુસુમના, વહાલાને કંઠે ઘાલું રે. સરવસ૦
સેજ સમારું શામળીયાની, મનમાં હરખ અપાર રે;
ભણે નરસૈંયો (આવી) સોડે પોઢે, મારો પ્રાણ આધારરે. સરવસ૦

પદ ૪૫૬ મું.

સુરત સ્નેહી શામલિયો, વાછડી લાવ્યો હેરી રે;
અમને આરત અતિ ઘણી, મ્હાલો રુદિયા માંહેરી રે. ૧
દીસંતો હરિ નાનકડો રે, ગળકશું* આવે જાયે રે;
અધુર સુધારસ સિંચીએ, તો મોટેરો થાયે રે. ૨
વંદ્રાવનમાં વિલસતાં, કંઠે બાંહુડી સોહાયે રે;
અંગો અંગે ભીડતાં, સુખ સેજે થાયે રે. ૩
રાસ રમતાં રસભેર, ગોપીશું ગાયે રે;
નરસૈંયો ત્યાં ઉભો રહી, જોતાં તૃપ્ત ન થાયે રે. ૪

પદ ૪૫૭ મું.

પ્રીત બંધારણુ પાતળીયા, મંદિરમાં આવો રે. (ટેક)
સાંઈડું લીજે રસ ભરી, મ્હારે મન સોહાવો રે;
આંગણુડે વેણુ વજાડો પીકલા, વળી વળી મધુરું ગાઓ રે. પ્રીત૦ ૧
જસોદાજીને જીવને જાણીયું, આવ્યા તેણી વાર રે;
ભણે નરસૈંયો બેહુ ભેટીયાં, હુલી હુલી વ્રજની નાર રે. પ્રીત૦ ૨

પદ ૪૫૮ મું.

કહાનજીએ ગોવરધન ધરીયોરે, સકલ સુંદરીએ એ વર વરીયો રે. કહાન૦ ૧
એકે હાથે વેણુ વજાડેરે વહાલો, બીજે હાથે માખણુ ખાય રે;
ત્રીજે હાથે કરે કામનીશું ચાળા, ચોથે કરે ચારે વન ગાય રે. કહાન૦ ૨

* ગપ દઈને-ઝડપથી.

એવા કૃષ્ણ તે ભક્તવચ્છલરે, આપણા સહુજન ઉગાર્યા રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી તેં તારીઆ, સઘળાના તાપ નિવાર્યા રે. કહાન૦ ૩

પદ ૪૫૯ મું.

મહી વલોવે રે ગોપી, મહી વલોવે રે ગોપી,
પરવશ થઇને પ્રેમે ભરાણી, તન મન હરિને સોંપી. ગોપી મ૦
ભરજોબન માંહે કામની ઘેલી, નાદે નેપુર વાજે,
વલોણું અતિ વાચે ભરાણું, મેઘ પે રહી રહી ગાજે. ગોપી મ૦
હૈયા ઉપર હાર હુલાવે, પાછળ ફુમકુ ફરકે,
કામા કૃષ્ણ તણે રંગે રાતી, શીશ રાખડલી ઝળકે. ગોપી મ૦
કટી માંહિ તો ઘુઘરડી ઘમકે, ઝાંઝરીયા ઝમઝમકે,
ગાયે ગુણ ગોવિંદતણા રે, વિંછીડાને ઠમકે. ગોપી મ૦
મગન થઈ ગોરસ ભૂલી, કૃષ્ણ કૃષ્ણ મુખ બોલે,
શીશફુલ વેણી લટ લટકે* લટકે, જાણે મણીધર ડોલે. ગોપી મ૦
મહી વલોવે માખણ કાઢે, જાણે વહાલો આવે,
માખણ સરસુ સાકર ભેળુ, જેમ જીવનને ભાવે ગોપી મ૦
પ્રેમદાની પ્રીતે નાથ પધાર્યા, વાસલડી રે વા'તા,
નરસૈંયાચો સ્વામી વનિતા સાથે, મોહે જેને સુરીનર ધાતા ગોપી મ૦

પદ ૪૬૦ મું.

પ્રેમદા પ્રીત ભરી મહી મથતાં,સર્વાંગે વ્યાપી અનંગે નાથ જોતા. પ્રેમ૦
સ્નેહ ઝાળ લાગી શામળીયાશું, ઘુમે ગર્વ ભરી રે,
કરકંકણ ચુડી અતિ ખલકે, વ્યાકુળ અંગ ભરી રે. પ્રેમદા૦
નાકે વેશર મોતી અતિ (અતિ) લલકે,ઝાલ ઝણુકે કાનેરે,
ભણે નરસૈંયો અવર ન ભાવે, કહાન દીઠે મન માને રે. પ્રેમદા૦

પદ ૪૬૧ મું.

ગાજે ગાજેરે ગોરસ ગોળી,
શીરથી ચીર ખસી ગયુરે, ચતુરાની ચળકે ચોળી. ગા૦
નીલવટ ટીલડી કકુમકેરી,નેણીએ (એશાં) સારંગ લલકેરે,
શ્રમ ભર્યા બેહુ ગલસ્થલ સોહે, જાણે મુકતા ઝલકે રે. ગાજે૦

* હીંડાયી-હાલે.

મનના મનોરથ ભોમી ઉપર, ભજવાને વનમાળી,
ભણે નરસૈંયો રસમા ઉલટી, રામા રઢીયાળીરે. ગાજે૦

પદ ૪૬૨ સું.

કામા કૃષ્ણ તણે રંગ રાતી,
લેહ લાગી મળવાને મોહન, મહીરસ માંહે માતી. કામા૦
ખણું ઉભી મથતું મહેલી, ખણુ ખણુ આવે બહારરે,
ખણુ એક નેણા નિર્મળ કરીને, નીરખે પ્રાણુ આધારરે કામા૦
જીવન મારો શામળો આવે, ખણુ એક અલગો નવ કરીયે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી આવતો દેખી, હળવેશું ઉર ધરીયે રે. કામા૦

પદ ૪૬૩ સું.

ગોપી ગોવિંદના ગુણ ગાતી,
કટી ચીર પલટી શામળીયા સગ રગ રાતી. ગોપી૦
મોહી રહી સુખ મોહન કેરે, અવર કોઈ ન જાણે રે,
સુખસાગરની લેહેર પેરે, કરે નેત્રુ તાણે રે ગોપી૦
આ વેળા આવે મારો વહાલો, ગમતું ગમતું કીજે રે,
દૂધ કટીયલ મુકું મદિરમા, સકળ મનોરથ સીધે રે* ગોપી૦
ભાવ ભામનીનો જાણીને, પાછળ આવી ઉભા રે,
ભણે નરસૈંયો નાથ નિહાળે, શું કહીયે એ શોભા રે. ગોપી૦

પદ ૪૬૪ મું

ગોપી મગન થઈ મહી મથતા,
અગેઅગે ઉલટ વાધ્યો, કૃષ્ણ કૃષ્ણ મુખ કહેતા† ગોપી૦
જેમ જેમ વહાલો ઘણું વલોવે, તેમ તેમ માનની મહાલે રે,
‡ચોલી ચીર સ્થિર થઈ, વેણા લઇ અંગ ડોલાવે રે. ગોપી૦
નાથ નાથ કહી ઘેર આગણે બેસે, મોહન માનની માણે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી સન્મુખ ઉભો, તે કોઈ નવ જાણે રે. ગોપી૦

* પૂર્ણ થાય. † પાઠ "કાન કાન મુખ રટતાં." ‡ સ્તન પણ ઉછળતા સ્થિર થઇ ગયા.

એવા કૃષ્ણ તે ભક્તવચ્છલરે, આપણા સહુજન ઉગાર્યાં રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી તેં તારીઆ, સઘળાના તાપ નિવાર્યા રે. કહાન૦ ૩

પદ ૪૫૯ મું.

મહી વલોવે રે ગોપી, મહી વલોવે રે ગોપી,
પરવશ થઇને પ્રેમે ભરાણી, તન મન હરિને સોંપી. ગોપી મ૦
ભરજોબન માંહે કામની ઘેલી, નાદે નેપુર વાજે,
વલોણું અતિ વાચે ભરાણું, મેઘ પે રહી રહી ગાજે. ગોપી મ૦
હૈયા ઉપર હાર હુલાવે, પાછળ ફુમકુ ફરકે,
કામા કૃષ્ણ તણે રગે રાતી, શીશ રાખડલી ઝળકે ગોપી મ૦
કટી માંહે તો ઘુઘરડી ઘમકે, ઝાઝરીયા ઝમઝમકે,
ગાયે ગુણ ગોવિંદતણા રે, વિંછીડાને ઠમકે ગોપી મ૦
મગન થઈ ગોરસ ભૂલી, કૃષ્ણ કૃષ્ણ મુખ બોલે,
શીશફુલ વેણી લટ લટકે* લટકે, જાણે મણીધર ડોલે. ગોપી મ૦
મહી વલોવે માખણ કાઢે, જાણે વહાલો આવે,
માખણ સરસુ સાકર ભેળુ, જેમ જીવનને ભાવે ગોપી મ૦
પ્રેમદાની પ્રીતે નાથ પધાર્યા, વાસલડી રે વા'તા,
નરસૈંયાચો સ્વામી વનિતા સાથે, મોહે જેને સુરીનર ધાતા ગોપી મ૦

પદ ૪૬૦ મુ.

પ્રેમદા પ્રીત ભરી મહી મથતા, સર્વાંગે વ્યાપી અનગે નાથ જોતા પ્રેમ૦
સ્નેહ ઝાળ લાગી શામળીયાશુ, ઘુમે ગર્વ ભરી રે,
કરકકણ ચુડી અતિ ખલકે, વ્યાકુળ અગ ભરી રે પ્રેમદા૦
નાકે વેશર મોતી અતિ (અતિ) લલકે, ઝાલ ઝણુકે કાને રે,
ભણે નરસૈંયો અવર ન ભાવે, કહાન દીઠે મન માને રે. પ્રેમદા૦

પદ ૪૬૧ મુ.

ગાજે ગાજેરે ગોરસ ગોળી,
શીરથી ચીર ખસી ગયુરે, ચતુરાની ચળકે ચોળી. ગા૦
નીલવટ ટીલડી કકુમકેરી, નેણીએ (એશા) સારગ લલકે રે,
શ્રમ ભર્યા બેહુ ગલસ્થલ સોહે, જાણે મુકતા ઝલકે રે. ગાજે૦

* ઇં'ઢાણી-હારે.

સંતોકી શામલીયે શામા, વામી વેદના વાહાલી રે;*
ભણે નરસૈંયો શાં સુખ કહીયે, સંગ વિલસે વનમાળી રે. ગોપી૦

પદ ૪૬૮ મું.

ગોપીને મનમાં મોદ ન માયે;
ધન ધન મંદિર મહારૂં આઇ, જે મહાલે મોહન માંડે રે. ગોપી૦
કામકાજ ગૃહ ભૂલી સર્વે, શમા રસમાં રાતી રે;
લચી શી† ચતુરા ઉભી, જુવતી જોબન માતી રે. ગોપી૦
હાસ્ય કરીને હાર કુસુમના, વહાલાને કંઠે ઘાલે રે;
વારેવારે ભૂજ ભરી ભેટે, ખણુ એક દષ્ટ ન ટાળે, રે. ગોપી૦
સુખસાગર શામળીયો પામી, વામી સ્નેહ અપાર રે;
હરીજનશું બોલું નહી લેતી, ઉર લીધો પ્રાણાધાર રે. ગોપી૦
ઉછરંગે લાવી અબળા, નાના ભાવ ધરતી રે;
તન મન ધન છે શામળીયો, તૃપ્ત ન થાયે જોતી રે. ગોપી૦
એ વહાલો વહાલો અતિ વહાલો, વને કરી વશ કીધો રે;
મરકલડે સુખચુંબન દઇને, અધુર અમૃત રસ પીધો રે. ગોપી૦
મહારો મોહન છે રઢીયાળો, હાવભાવ રસ જાણે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મહા રસ થઇ, સેજ સુરંગી માણે રે. ગોપી૦

પદ ૪૬૯ મું.

માણે મોહન અમશું રે;
અંતર આણી અબલા કેરી, પરવરીયાં અમો તમશું રે. ૧
જે જે બોલો તે તે સહીયેં, પ્રાણ રહિત તે કેમ રહીયે રે;
તમ કારણ અમે સર્વત્ર વહાલા, તે તો મનમાં ન ધરીયે રે. ૨
આરત જાણી અંતરજામી, વાત હસીને કીધી રે;
ભણે નરસૈંયો વંદ્રાવનમાં, અબળા ઉરપર લીધી રે. ૩

પદ ૪૭૦ મું.

ઉરપર લીધી રે વહાલે;
કંઠે વિલાગી કામનીને, (ગોપી) મંડળમાં મહાલે રે ૧

* પાઠ. "વામી વેદના ટાળી રે." † લચકાઇને, કેડમાથી છટાદાર રીતે વાંકી વળીને

પદ ૪૬૫ મું.

ગોપી માખણ કાઢે, ગોળી માંહેથી કર વલગું;
જતન કરીને જાળવે, તે ન કરે કરથી અળગું. ગોપી૦
ખણુંરે નેયે ખણું મેહેલે, પીયુજી કારણ કામા રે;
વિલબ કરે કહાનજી, આવી મેહેલે મુખમાં રે. ગોપી૦
સર્વ અંગે સુખ હોયે તે વેળા, જેમ જેમ નીરખે નેણે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને સર્વશ સોંપું, બોલે અમૃત વેણે રે. ગોપી૦

પદ ૪૬૬ મું.

વહાલો વાંસલડી જેમ વાહે;
તેમ તેમ છંદે મહી વલોવે, રીઝી રહી મન માંહે. ૧
નેણે નેણાં મેળવી કરીને, વહાલાને ઉર ધરીયો રે;
માનની મોદ ભરાણી અંગે, અધુર અમ્રત રસ ઠરીયો રે. ૨
જે જે મનોરથ કરતી હતી, તે તે મનોરથ પામી રે;
ભણે નરસૈંયો શાં સુખ કહીયે, મેહની વેદના વામી રે. ૩

પદ ૪૬૭ મું.

ગોપી ગર્વ ભરી ગુણ ગાયે;
શામળીયાને સંગે રમતાં, બીજું કાંયે ન સાંચ્યે રે. ગોપી૦
કંઠે વળગી વહાલા સાથે, દરપણ માંહે જોતી રે;
પ્રેમ ધરીને વાતડી કરતાં, અધુર અમ્રત રસ પીતી રે. ગોપી૦
છેલપડે છેડા ઉર લેતી, મરકલડા સુખ કરતી રે;
અંતર ટાળી અલને અબળા, ઉર આલિંગન ભરતી રે.* ગોપી૦
શામળીયાને સન્મુખ ઉભી, સ્નેહ ધરી નચાવે રે,
પીન પયોધર કશણ કસીને, લટકે બાહુ બોલાવે રે.† ગોપી૦
જીવન મારો જમલો જાણું, મહાલું દુરીજન સાથ રે;
આંખલડી આગળથી ન કરું, અલગો મારો નાથ રે. ગોપી૦
ધન ધન જોબન નારીતણું રે, તે નિશદિન ઉર આણે રે;
સોભાગી શામળીયો સુંદર, સેજડીયે સુખ માણે રે. ગોપી૦

---

* પાઠ. લેતીરે. † પાઠ. "લટકે બાહુડી દલાવે રે."

સતોકી શામલીયે શામા, વામી વેદના વાહાલી રે;*
ભણે નરસૈંયો શાં સુખ કહીયે, સંગ વિલસે વનમાળી રે. ગોપી૦

પદ ૪૬૮ સું.

ગોપીને મનમાં મોદ ન માયે;
ધન ધન મંદિર મહારૂં બાઇ, જે મહાલે મોહન માંહે રે. ગોપી૦
કામકાજ ગૃહ ભૂલી સર્વે, શામા રસમાં રાતી રે;
લચી લચી† ચતુરા ઉભી, જૂવતી જોબન માતી રે. ગોપી૦
હાસ્ય કરીને હાર કુસુમના, વહાલાને કંઠે ઘાલે રે;
વારેવારે ભૂજ ભરી ભેટે, ખણુ એક દ્રષ્ટ ન ટાળે રે. ગોપી૦
સુખસાગર શામળીયો પામી, વામી સ્નેહ અપાર રે;
દુરીજનશું બોલું નહી લેતી, ઉર લીધો પ્રાણાધાર રે. ગોપી૦
ઉછરંગે લાવી અબળા, નાના ભાવ ધરતી રે;
તન મન ધન છે શામળીયો, તૃપ્ત ન થાયે જોતી રે. ગોપી૦
એ વહાલો વહાલો અતિ વહાલો, વને કરી વશ કીધો રે;
મરકલડે મુખ ચુંબન દઇને, અધુર અમૃત રસ પીધો રે. ગોપી૦
મહારો મોહન છે રઢીયાળો, હાવભાવ રસ જાણે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી મહા રસ થઇ, સેજ સુરગી માણે રે. ગોપી૦

પદ ૪૬૯ મું.

માણે મોહન અમશું રે;
અંતર આણી અબલા કેરી, પરવરીયાં અમો તમશું રે. ૧
જે જે બોલો તે તે સહીયેં, પ્રાણ રહિત તે કેમ રહીયે રે;
તમ કારણ અમે સર્વત્ર વહાલા, તે તો મનમાં ન ધરીયે રે. ૨
આરત જાણી અંતરજામી, વાત હસીને કીધી રે,
ભણે નરસૈંયો વદ્રાવનમાં, અબળા ઉરપર લીધી રે. ૩

પદ ૪૭૦ મું.

ઉરપર લીધી રે વહાલે;
કંઠે વિલાગી કામનીને, (ગોપી) મંડળમાં મહાલે રે ૧

* પાઠ. "વામી વેદના ટાળી રે." † લચકાઇને, કેડમાથી છટાદાર રીતે વાંકી વળીને

જેમ જેમ નાચે શામલિયોરે, શ્યામા સંગે ગાયે રે;
વાજા વાજે (વાહે) ઘુઘરી ઘમકે, થૈ થૈ શબ્દ સોહાયે રે. ૨
કૃષ્ણ કામની રસમાં ઝીલે, સમ સ્વર ઓચરતાં રે,
ભણે નરસૈંયો વિનતા આવી, વહાલાને ઉર ધરતા રે ૩

પદ ૪૭૧ મું.

માયલો મોહન મલપતો, મંદિર માંહે આવે રે,
નાના ભાવ ધરી હું સાથે, પ્રેમ ધરી બોલાવે રે. ૧
મુખની શોભા શી કહું (મારી આલી), નેણે નેહ જણાવે રે,
ભાંમણડાં લીજે પીયુનાં, નીત નીત લાડે લડાવે રે. ૨
સહીયર સઘળી દેખતા વહાલો, હસી હસી કર દે તાળી રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી મરકલડો કરીને, કંઠે બાંહડલી વાળી રે. ૩

પદ ૪૭૨ મું.

જેમ જેમ નિરખુ શામલીયાને, તેમ તેમ હરખ ન માય રે,
સકળ શણગાર કરી વહાલાને, ભીડુ રુદિયા માંહ્ય રે ૧
મોતીયે ચોક પુરાવુ પ્રેમે, ફૂલી (ફુલી) મંગળ ગાઉં રે,
કરી આરતી વદન નિહાળુ, આગળ અગર ઉવેખી જાઉં રે.* ૨
સ્નેહ ધરી મહારા વહાલા સાથે, મન ગમતા સુખ કરીએ રે,
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, મન અતિ માન ન ધરીએ રે. ૩

પદ ૪૭૩ મુ.

એ સુખ સખી મેં કહ્યુ ન જાયે, મારો વાહાલોજી સામુ જોયે રે,
કર સાહીને વાત કરંતા, તેમ (તેમ) મહારુ મન મોહે રે. ૧
રસમા વહાલે વેણુ વગાડી, હું ત્યા જમલી ગાઉં રે,
શોભાસાગર શામળીયાની, રીઝવી ભામણે જાઉં રે. ૨
ઘડીયે વહાલો રુદીયા ભીડે,† કરે અધુર રસ પાન રે,
વિવશ થયું કોયે ન જાણ્યું, ન રહી શુદ્ધ બુદ્ધ સાન રે. ૩

---

* પા૦ "અગર તગર મુકી મલકાઉં રે" † પા૦ "ઘડીયે વાહલો રુદિયા ચાપે"
બીજો પાઠ "ઘડીયે ઘડીયે વાહલો ઉરપર ચાંપે, ઘડીયે કરે અધુર રસપાન રે"

સેજડીયે હું વહાલા સાથે, રહી કંઠે હું વળગી રે;*
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલિ મલિયો, મેહેલ વેદના થઈ અલગી રે. ૪

પદ ૪૭૪ મું.

બેઠી મનોરથ કરતી હુતી, ઓચિંતાં ઘેર આવ્યા રે;
ધસમસતી જઈ રુદીયા ભીડ્યા, મંદિરમાં પધરાવ્યા રે. ૧
મેં જાણ્યું એ શું હતું રે, આનંદે રસ ભરી વાહીયો રે;
તે વેળા મેં તન મન વારી, વહાલો ઉરપર ધારીયો રે. ૨
ધન ધન રે આજુની રેણી, ધન જે સેંજ સમારી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રંગભેર રમતો, પૂર્વની પ્રીત સંભારી રે. ૩

પદ ૪૭૫ મું.

મીઠડાબોલા મેં જાણ્યું, મહારા મંદિર આગળ થઈ જાયોરે;
કામ કરતી હું કાન દઉં, મહારી શેરી આગળ શે ન આવોરે. ૧
મંદિરમાંથી મેં ન રે'વાયે, હાથ નથી રે'તું મહારા ઘરનું કાજરે;
શામળા તારું સાઇડું લીજે, ન કરુ રે પેલાં લોકની લાજરે. ૨
ટળવળતી દેખીને વિનતા, કૃપા કરી ઘેર આવ્યા કહાનરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, લીધું આલિંગન રાખ્યું માનરે. ૩

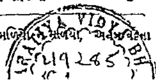
પદ ૪૭૬ મું.

આજ પીઉડા રીસાણો સજની,
મનડું મહારુ ઇમ જાય ન રહ્યુરે;
નાહોલીયો રંગ ભરી ભરી રમ્યો,
આવો રમીએ તાં ઇમ કાંઇ કહ્યુરે. ૧

એક વચન ઉતું ઉઘાડું, તે મેં કહેતાં કહેવાણુંરે;
મેં જાણ્યું પીયુને હસીને હસાવું, અવળું થાતું ન જાણ્યુંરે. ૨
એક અપરાધ અમારો સજની, જે મેં કહ્યું હોય કાંઇરે;
તનનો તાપ જાયે જુક્તે, હસી હસી દો વહાલા સાંઇરે. ૩

---

* પા૦ "૦ રહી રહી કંઠે વિલાગી રે, નરસૈંયાચો સ્વામી મળિયો ભલે મળિયા, અલગ વેદના ગી રે"

પીતામ્બરીયાને પાયે લાગું, કૃપા કરો જદુરાઈરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી જેટલે રીઝયા, તેટલે રેણી વિહાઈરે. ૪

પદ ૪૭૭ મું.

પીયુજી તને પાયે લાગુ, રુષણુડે નવ રહીએ રે;
સર્વસ મ્હારે શામળીયા તું,અમે અબળા કેમ સહીએરે. ૧
સકળ શણગાર કરીને ઉભી, સુંદર સેજ સમારી રે;
જોતી વાટ તમારી વહાલીડા, નેણે નિંદ્રા નિવારી રે. ૨
લટકતો બેહકતો આવ્યો, અગે ચો'ન મેં દીઠડાં રે;
બોલાવવાની બુધ કરીને, મેં વચન કહી કહી મીઠડાં રે. ૩
જો હું આવડુ જાણુત વહાલા, તો હું શાને કહેતત રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીશું રમતાં, મનમા જાણી રહેતત રે. ૪

પદ ૪૭૮ મું.

અનંગ અગેરે, મહારે ઉલટયો રે, આવો મારા પ્રાણ આધાર;
કામણ કીધુરે, કોણે મારા કહાનનેરે, રસ માંહે કરતો વિહાર. ૧
પપીહારે, મધુરા સ્વર કરેરે, કેમ કરી રાખુ મનશું ધીર;
વહાલાજી વનારે, વેદના કેમ ટળેરે, વ્યાકુળ થયું આ શરીર. ૨
સેજ રચીરે,મહારી એમને એમ રહીરે,કરમાણા તે કુસુમના હાર,
વાટડી જોતાં રે, નિંદ્રા મેં તજીરે, ઉભી રહી મદિરયાને દ્વાર. ૩
સુંદરવરરે, ત્યાં લોભી* રહ્યોરે, હળવે આવો રે મહારા મોહન,†
ભણે નરસૈંયોરે, માનની મહાલતીરે, ધન ધન તેનું જોબન. ૪

પદ ૪૭૯ મું.

ધન ધનરે, જેને ઉર વસ્યોરે, કાંઈક કરતો સારી વાત;
શામળીયાના, સગમાં શામા પ્રેમશુરે, રગભેર રમતીરે રાત. ૧
ધન ધનરે, તેહની આખડીરે, ધન જેણે નીરખ્યો મહારો નાથ;
આલિંગન લેતારે, અગે અમી ઠરીરે,વા'લાજીને કઠે ઘાલી હાથ. ૨
ધન ધનરે, ભૂષણ તેહતણાંરે, ધન પટોળાં પહેરી ગાત્ર;
સેજડીયેરે, સુખ સાગર ઝીલતારે, સંગમ નંદકુમારસું રાત્ર. ૩

---

* લોભાઈને † પાં૦ "૦ માહારા મનરાનારે મેન."

ધન ધનરે, જોબન તેહતણુંરે, ધન ધન માણે સુંદીર શ્યામ,
નરસૈંયાચારે, સ્વામીને ભોગવીરે, પહોંચી હૈડા કેરી હામ. ૪

પદ ૪૮૦ મું.

અનુભવીયા રસમાં માણે, તે જે જાણે તે જાણે મ્હારી સજની. ટેક૦
એ અનુભવ બ્રહ્માદિક દુર્લભ, સનક સનદ રસ ભોગીરે;
તે વ્રજનાર નિરતર માણે, તે માણે નદનદન રસ ભોગીરે. અ૦ ૧
ચૌદ લોકથી અપાર જેહને કહીએ,સદા આનદો સુખ રાશીરે,
તે પુરુષોત્તમ ગોકુળ પ્રગટ્યો, નદગોપી નિરખે રહેવાશીરે. અ૦ ૨
જ્યાં આનદ ત્યા પરમાનદ છે, વેદ કરે રે વિખાણરે,
આનદ નદ જસોદા જનુની, આનદ વરતે છે આણરે અ૦ ૩
આનદ શ્રી ગોવરધન પર્વત, વદ્રાવન સુખ ધામરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી અતરજામી, આનદ ગોપી પૂરણ કામરે. અ૦ ૪

પદ ૪૮૧ મું-રાગ માલવ.

અલિયો ભુજબલ ભરતી ભરતી, ભામની કરતી છુરર સચાંનેરે,
તાલ દઈ દઈ નાદ વેનાદિ, સુન્યું ળકરતી સાને રે.
વહાલા કાછ કછી કામની સોહે, નેપુરની ધ્વનિ થાયે રે,
ઘુઘરડીને ઘમકે ગોરી, ગર્વ ભરની ગાયે રે
કરશુ કર નેણ નેણાશુ, સુદસ્વર ને શ્યામા રે,
ભણે નરસૈંયો રસરગ હુવ્યો, વહાલો મ્હાલે વનમા રે

પદ ૪૮૨ મુ-રાગ માલવ.

વદ્રાવનમા મહારસ ઝીલે, ગોપી ગોવિંદ સગે રે,
થઇ થઇ થઇકાર કરીને, મચીયો અગોઅગે રે.
કુચશુ કુચ અધર અધરશું, તાલીશુ તાલ દે તાલી રે,
આનંદી અબલા ઉરવર રાખ્યો, વશ કીધો વનમાલી રે
સુરીનર મુનીજન જે જે બોલે,ધનધન ધન એ જોડી રે,
ભણે નરસૈંયો ધન વ્રજનારી, ધન રમતા રમત રૂડી રે.

પદ ૪૮૩.

ઝાંપણ સનારુ મ્હારા વા'લાજીને કાજે,
[illegible] નીલવર ગિરધર હું કરુરે [illegible] ૧

ચોલીયાચો કરણુ કસનકસ સાંધૂ;
નયણુ કટાક્ષ ભ્રકુટી બાણુ સીધૂ. ૨
* * * *
પ્રેમનું સાંઇડુ ઉરપે રાખી લીધું. ૩
સકલ શૃંગારચા શ્રીહરિ ભોગી,
નરસૈંયાચો સ્વામી સદા સંયોગી. ૪

પદ ૪૮૪ મું.

મારે દેહ ધર્યાનુ ફળ એહ, લ્હાવો દર્શનનો ટેક.
નંદતણે ઘેર આવું ને જાઉં, નંદ કરે ન કોઇની મેવરે,
જશોદાજીને કરુરે વિનતિ, મારે શામળીયાસું સ્નેહરે. લ્હાવો૦
નીત નીત નવલા નેહ ધરુ ને, સજું મુજ અંગ શણગારરે, •
પ્રેમતણો ભોગી પાતલીયો, તે તો લટકે આવે બા'રરે. લ્હાવો૦
જમના જળ ભરવાને જાઉં, વાહુલા ન કરુ કોઇનો સગરે;
એક વાર પાણી અદકુ રે જાવું, મારે તેમ તેમ અતિ આનદરે. લ્હાવો૦
ધન્ય વૃદાવન ધન્ય આ વસતુ, ધન્ય અબળાનાં અગરે,
નરસૈંયાચા સ્વામી સગે રમતા, મારો અવિચળ વાધ્યો રગ. લ્હાવો૦

પદ ૪૮૫ મું.

મોરલીનેવાળોરે, બાઇમારે મન વસ્યોરે, સુંદર સુખડુ શ્યામ વદન,
મોર મુગટરે, વા'લાજીને શોભતારે, કુડળ ઝળકે હરિને કરણ. મોર૦
લીલવટ આડરે, શોભતી કેસરતણીરે, જાણે સુખે ઉગ્યો શશીયર ભાણુ,
શ્યામને જોતારે, સુરનર મોહી રહ્યારે, જેના ગુણ ગાય વેદ ભારે માન મોર૦
ભ્રકુટિ ભમરરે, ધનુષ્યાકાર છેરે, વા'લાજીનાં નેણુ દીસે છે બાણુ,
પ્રેમ ધરીનેરે, નાખે વા'લો અમ ભણીરે, વા'લે મારે વેંધ્યાં મન ને પ્રાણુ મોર૦
અધર મધુરીરે, વાગે ઝીણી વાંસલીરે, તેણે હુ તો ભૂલી સુધ ને સાન,
નરસૈયાનો સ્વામીનેરે, મળવાને મન હીસેરે, આ * * * મોર૦

પદ ૪૮૬ મું.

શરદ નીશાએ શ્રી મહારાજ, કે વનમેં આવીયા રે લોલ,
મધ્ય નીશાએ વજાડી વેણુ, કે ગોપીકા ચાલીયાં રે લોલ.

શ્રવણે સુણી મોરલીનો નાદ, કે સહુ વ્યાકુળ થયાં રે લોલ,
જે જેમ હતું પોતાને ધામ, તે તેમ નીસર્યાં રે લોલ.
જોયે પૂરણ ચંદ્ર પરિબ્રહ્મ, કે સુધ બુધ સર્વે ટળી રે લોલ;
જુએ નયણાં ભરી ભરી નાર, કે ગોપીકા સહુ મળી રે લોલ.
વચન બોલ્યા શ્રી મા'રાજ, કે કહો કેમ આવીયાં રે લોલ;
વળતી બોલી વ્રજની નાર, કે તમ આશ્રયે આવીયાં રે લોલ.
રંગભર રાસ રમાડો નાથ, કે શરદ સોહામણી રે લોલ;
ઉગ્યો સોળ કળાનો ચંદ્ર, કે હાલડી રળીયામણી રે લોલ.
પૂરણ પ્રીત જોઇ પરિબ્રહ્મ, કે રુદીયા ભીડીયાં રે લોલ;
રંગભર રમવા માંડ્યો રાસ, કે કારજ સીજીયાં રે લોલ.
વાજે તાલ પખાજ ને ઝાંઝ, કે વિણા* વાંસળી રે લોલ;
નાચે નરસિંહ નંદકુમાર, કે ગોપીકા સહુ મળી રે લોલ
ચોકમાં ફરતી વ્રજની નાર, કે વચ્ચે રાધા હરિ રે લોલ,
નવ સતા† સજ્યા શણગાર, કે પાવલે ઘુઘરી રે લોલ.
હમચી‡ લે હરજીની સાથ, કે તાલી લે હાથમાં રે લોલ;
નાચે નટવર મદન ગોપાળ, કે જુવતીના સાથમાં રે લોલ.
અતરીખ દેવતા રહીને જુએ, કે પુષ્પે વધાવતા રે લોલ;
રૂપે રૂડો નરસૈંનો નાથ, કે મનમાં ભાવતા રે લોલ.

પદ ૪૮૭ સું.

કે શમીઠાં (?) જઇને પોત્યાં, કે રાધાજીના કાનમાં રે લોલ,

* * * *

* * * *

રાધાજી કુંજ ભુવનના દ્વાર, કે ઉભાં હેરવા§ રે લોલ;
વાહાલે મારે લીધો દડુલો હાથ, કે માંડ્યો ફેરવા રે લોલ.
રસીએ ઉછાળીને નાખ્યો, કે રાધાજીના ઊરમાં‖ રે લોલ;
રાધાજીએ સતાડ્યો કાંચલડી માંહે, કે સુખના પૂરમાં રે લોલ
ત્યારે હરિએ નાંખ્યો હાથ, કે વળગાઝૂમ થઇ રે લોલ;
રાધા રોળી વ્રજની નાર, કે અગની સુધ ગઇ રે લોલ.

---

* પા૦ "ઝીણી" બીજો પા૦ "મધુરી" † નવ ને સાત=સોળ. ‡ દશ બાર ઓ કે પુરૂષ ગોળ ફરતા ને તાળી પાડતા ગરબે રમે તે. § હેરેપરથી હેરવું=જોવું ‖ છાતી ઉપર.

વાહાલે મારે રોળી વ્રજની નાર, કે રંગની રેલ વહી રે લોલ,
રસીએ લીધા નથનાં મોતી, કે કૌતક ખેલવા તહી રે લોલ.
જોતા નાક થઈ તપાસ, કે ગઈ રાધા લેહેરીએ* રે લોલ,
રસીયા આપો નથનાં મોતી, કે નાકે પેહેરીએ રે લોલ.
સહીયર જાણુશે એવી વાત, કે ઘેર જઈ સોંપશે રે લોલ,
પરણ્યો જાણુશે એવી વાત, કે ગડ્ડા થાપશે† રે લોલ.
પરણ્યો પોકશે‡ સારી રાત, કે આખ રાતી થશે રે લોલ,
ચોટી ખણુશે§ ગોરે ગાલ, કે મીઠડી લાગશે રે લોલ.
નણુદલ જાણુશે એવી વાત, કે જાણે ગઈ ગાસડી રે લોલ,
જુઓ જેઠાણીના ઢગ, કે ઘેર ઘેર વાતડી રે લોલ
જેઠ મારો શ્રી મહારાજ, જઈ કેશે માતને રે લોલ,

* * * * *

બાપને લાડકડી છઉં નાથ, કે બીજી કો નહીં રે લોલ,
લાવો લાવો પારિજાતકના ફૂલ, કે નાથને વધાવીએ રે લોલ.
નાચે નરસૈંયો સુખશ્વાસ,‖ કે લીલા જોઈ નાથની રે લોલ,
સદા રમે છે હેડે રાસ, કે લીલા બ્રહ્મ પ્રકાશની રે લોલ.

પદ ૪૮૮ મુ.

વાસલડી વેરણ મારી રે, હા રે વશ કીધા તે વૈકુંઠનાથ રે,
નાર ધૂતારી ટેક
કયા રે ઘડાણી બસી કયા રે કટાણી,¶ કોણ દાન તપ કીધા રે,
વાસલડીનો શબ્દ સુણીને, હો રે મારા મનડા હરીએ લીધા રે, નાર ધૂતારી.
પોતે પોતાના ગોપી તન રે છેદાવીને, વા'લાજીના મુખ પર આવી રે,
સોકલડીનું સાલ જગાવી, હા રે વા'લાને તો મન ભાવી રે, નાર ધૂતારી
વૃંદાવનના તે વન પક્ષી જ મોહ્યા, મોહ્યા ત્યા પશુઓ પ્રાણી રે,
સોલ સહસ ગોપીજન વહાલ, તેમા તું પટરાણી રે, નાર ધૂતારી.
કામણુગારી તેં કામણ કીધા ને, કર્મે હમારે કા જાગી રે,
નરસૈંયાના સ્વામીની વાસલડી, કર કગન થઈ વાગી રે, નાર ધૂતારી

---

* લટકો કરતી † ગડદા–મુક્કા, થાપ મારવું ‡ વ્યગમા મારશે. § દેવી–ખણવું–નાખવી
‖ પાઠ "સુખરાસ." ¶ કપાઈ

પદ ૪૮૯ મું.

વાંસલડી વા'તો રે, કા'નો મોરલી વા'તોરે.
હાથમાં ગેડી ને ધેન ચરાવે, વૃંદાવન જાતો રે; કા'નો.
ગોપી તણાં ગોરસડાં જોઇને, દુર થકી ધાતો રે; કા'નો.
મોર મુગટ્યા ને કાનેરે કુંડળ, ગોપીઓમાં ગાતોરે; કા'નો.
ભલે મળ્યો મે'તા નરસૈંયાનો સ્વામી, રંગમાં રાતોરે; કા'નો.

પદ ૪૯૦ મું.

તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે, વૃદાવન મોરલીવાળા,
મે તો ઘરનાં કામો ખોયાં રે, વૃદાવન મોરલીવાળા.
હું તો દો'તાં દોણી ભૂલી રે, વૃ૦ નાથ નિરખતા ગઈ ડુલી રે, વૃ૦
તારુ મુખડુ જોઈ જોઈ ફુલાણી રે, વૃ૦ હું તો જમના ગઇતી પાણી રે, વૃ૦
મેં તો પ્રેમે વાછરડાં ધવડાવવા રે, વૃ૦ મેં તો અવળાં આભ્રણ હોસ્યાં રે, વૃ૦
મેં તો સામે છેડા મેલ્યા રે, વૃ૦ મેં તે મહીંના માટો રેળ્યા રે. વૃ૦
કાનુડો કાળો ને છોગાળો રે, વૃં૦ * * *
મને કાંઇ એક કામણ કીધાં રે, વૃ૦ મારાં ચિતડાં હરી મન લીધાં રે, વૃ૦
મેં તો રોતાંજ બાળક મેલ્યાં રે, વૃ૦ મેં તો ધાવતાં બાલ વછેડ્યાં રે, વૃ૦
* * વૃ૦ મને મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી રે, વૃં૦

પદ ૪૯૧ મું.

મારે પ્રભુજી પરુણા ઘેર આવ્યા રે; મેં તો મોતીડાંને ધૂપે વધાવ્યા રે.
મારો વા'લોજી બોલાવે વારે વારે રે; મને ભવજળ ડુબતી તારે રે.
મારે રસીયા સધાતે રગ લાગ્યો રે; મારે જન્મ મરણનો ભો ભાગ્યો રે.
વાગ્યાં પ્રેમનાં તે બાણ કેમ રૂઝે રે; તાલી રગની રસાળી વા'લી લીજે રે.
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી રે; સર્વે ગોપીકા આનદ પામી રે.

પદ ૪૯૨ મું.

સખી આજની ઘડી રળિયામણી રે; મારો વા'લોજીને જવા વધામણી રે.
પૂર પૂર સોહાગણ સાથીયો રે, મલપતો આવ્યો હરિ હાથીયો રે.
સખી મોતીડે ચોક પુરાવીયે રે; આપણા નાથને તાં પધરાવીયે રે.
સખી ફૂલડે પાગરણ ભરાવીયે રે; ત્યાં છબીલાજીને પધરાવીયે રે.
સખી નીર ગંગાજળ લાવીયે રે; રુડા ચત્રુભુજના ચરણ પખાલીયે રે.

સખી ચાર સોહાગણ આવશું રે; આપણા નાથને પુલડે વધાવશું રે.
સખી આ રસ મીઠા અતિ મીઠડા રે; મે'તા નરસૈંયાનો સ્વામી દીઠડો રે.

પદ ૪૯૩ મું.

મને કૃષ્ણ જોયાનાં કોડ, સહીયર ચાલો રે;
હું તો લાગું તમને પાય, હરિવર આલો રે. ટેક.
જાદવ જમનાને કાંઠલે રે, વાહે વિણુ રસાળ;
નાદમાં મોહી ગોપી નિસર્યાંરે, ઘેરે રોતાં મેલ્યાં બાળ સહીયર.
દે'રે દે'રે દીવા કરૂ રે, પૂજું સઘળા દેવ;
શામળીઓ વર જો મળે તો, શાલુ કરૂ રે તમારી સેવ. સહીયર.
અમે જળ જમના ઝીલતાં રે, ન્હાતાં નિર્મળ નીર,
વસ્ત્ર હરિ ગયો વિઠલો રે, શેને ઢાંકું કોમળ શરીર. સહીયર.
સાસુ હમારી જશોમતિ રે, સસરો શ્રી નંદરાય;
કૃષ્ણ કોડીલો કાનજી રે, મારૂ સાસરૂ ગોકુળ ગવાય. સહીયર.
ગોકુળ ગામની ગોવાળણી રે, આવે ઘુરકતી ઘોર;
મુખપર માવજી મોહી રહ્યા રે, એના ઉરપર નાચે મોર. સહીયર.
ગાય શીખે ને સાંભળે રે, હરિ રાધાનો રાસ,
તે નર વૈકુંઠ પામશે રે, ગુણ ગાય નરસૈંયો દાસ. સહીયર.

પદ ૪૯૪ મું.

ચતુર રસકડી નાર વે'લી રે, વેળાસર થાય ચાલતી રે. ટેક
વા'લો મારો તેડે છે વનમાં રે, હજી શું છે તારા દિલમાં રે. ચતુર.
બાંવડીએ તું બાંધ બાજુ રે, ટીલડીએ તો બાંધ બાજુ રે. ચતુર.
વેળાસર આંખડીએ કરી લે અંજનરે, મુખડીએ કરી લે મંજનરે. ચતુર.
સાલુડો તો પે'ર સોરંગી રે, દીસે તનડું બહુ રંગ રંગી રે. ચતુર.
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળીઓ રે, સહુ જોવા તેને મળીયો રે. ચતુર.

પદ ૪૯૫ મું–રાગ સામેરી.

કુંજનો વિહારી રે, આ મુને સાંભરે રે,
હવે કયાં દેખું દીન દયાળ;
મોળીડુ ને બાંધે રે, મોહન મલપનો રે,
આંગળીએ વા'લો વિલુ રસાળ. કુંજનો.

મધુવન જાતાંરે, માખણ મહી વેચવા રે,
માર્ગે આવીને માગતો દાણ;
હાસ્ય વચનરે, વા'લો મારો સાંખતો રે,
ભાખે મીઠડાં વેણ કરે વિખાણ. કુંજનો.
સુખના વિસરામરે, અમને તો આપતોરે,
નીત નીત ઉત્તમ નવલોરે નેહ;
નરસૈંયાના સ્વામીરે, વિના હું તો વ્યાકુળીરે,
તેણે મારી દુર્બળ થઈ છેરે દેહ. કુંજનો.

પદ ૪૯૬ મું–રાગ સામેરી.

કુંજનો કલ્લોલી* રે, કાનજી તો કયાં ગયોરે,
જેની સંગે રમતાંતાં રંગ વિલાસ;
મહીએર મેલાવ્યું રે, એણે મારુસાસરુ રે,
કીધી મને દાસ તણીરે દાસ. કુંજનો.
સુંદરતા એની રે, સખી શું વરણવું રે,
જેણે એનુ જોયું રૂપ રસાળ;
પતિ તે વ્રતા રેહતા રે, પ્રભુને પેખતાં રે,
જોતામા જાય જન્મ મરણ જજાળ. કુંજનો.
માસે માસે આવે રે, મંદિર માહરે રે,
મુજને તો જોવા જાદવરાય;
સાસુને મ્હારી રે, મુજને તો સાચવે રે,
લાજ તજીને લાગતી હું તો પાય. કુંજનો.
જમતીને વેળા રે, જીવણ મુને સાભરે રે,
ત્યારે મ્હારે કઠે ના ઉતરે અન્ન,
ત્રિકમજીને જોવારે, હું તો તરફડુ રે,
ત્યારે મ્હારું તપીને ઉઠેરે તંન. કુંજનો
ઘેલી મુને કે' છે રે, ઘરમાં ઘરધણી રે,
બાહેર વગાડી કેહછે લોક;
નરસૈંયાના સ્વામીરે, જ્યારે મુજને મળેરે;
ત્યારે મ્હારો ટળે હૈયાનો શોક. કુંજનો.

---

* કલ્લોલ કરનારો.

પદ ૪૯૭ મું–રાગ સામેરી.

મોહની લગાડીરે, મા મને મોહને રે,
રસીએ દેખાડી રંગનીરે રેલ;
જીવતર સુધાર્યુંરે, સખી મ્હારુ શામળે રે,
નીત નીત થાય વૃંદાવન ખેલ. મોહની.
આડી આડી દૃષ્ટેરે, જુએ વા'લો અમો ભણીરે,
જુએ મ્હારા નખશિખના શણુગાર;
મે'ણુંને દે છેરે, સાસુડી સાસરે રે,
વહુ તારે ગિરધરસું ઘરવેવાર.* મોહની.
રાધા ને માધવરે, બેઉ વળગ્યાં બેલડી રે,
અંગો અંગ નયણામાં લપટાય;
સોલ વરસનીરે, શોભે સુંદરી રે,
અંગે સજી શણગાર હરખાય. મોહની.
ધંન ધંન લીલારે, લક્ષ્મીવર તણી રે,
ધંન ધંન ઉત્તમ રંગ વિલાસ;
ધંન ધંન ગોપીરે, ગોકુળ ગામની રે,
ધંન ધંન ગાય નરસૈંયો દાસ. મોહની.

પદ ૪૯૮ મું–રાગ સામેરી.

આંખડલીને ચાળેરે, શામળો મન લેઇ ગયો રે,
હવે કેમ જીવુંરે મોરી માય;
મોર પીછનોરે, મુગટ સોહામણો રે,
કુંડલ મીનાકારી કાનેરે સોહાય. આંખડલીનો.
આજ ને ઉભીરે, મ્હારે આંગણે રે,
આણી વાટે જાતા હતારે કહાન;
મીઠાનો મેળાવોરે, હમને ત્યાં હવો રે,
વા'લે મ્હારે કીધી નેણુની સાન. આંખડલીનો.
વિણુ વગાડીરે, વનમાં તેડીયાં રે,
હવે મેં મેલ્યાંરે ઘરનાં કામ;

* પાઠ. "ઘર રુસાર"

વા'લો મ્હારો રમ્યારે, આંખમીંચામણી રે,
હરિ હાવે હુવારે અતરધ્યાન. આંખડલીનો.
અમે વન સાહેલીરે, જોવા નીસરી રે,
જોયું જોયું વૃંદાવન મોઝાર,
નરસૈંયાના સ્વામીરે, પ્રીતે ત્યાં મળ્યા રે,
ધન ધંન આહીરનોરે અવતાર આંખડલીનો.

પદ ૪૯૯ મું-રાગ સામેરી.

કુંજનો કલ્લોલીરે, કાનુડો કાંહાં ગયો રે,
જેની સગે રમતાં રજની જાય,
શેરડીએને જાતારે, વીણુ વજાડતો રે,
ઉભી ઉભી ચચળ જોઉં મુકી તેની લજાય. કુંજનો.
આ'વું નો'તું જાણ્યુરે, નમેરા નાથજી રે,
મેં જાણ્યું જે વે'રો નહિ કરે લગાર,
જમતાં ને જીવણુરે, બાઈ મુને સાભરે રે,
હાવે મને અન્ન ના ભાવે લગાર કુંજનો.
અતિ દવ વ્યાપ્યોરે, એ'ની મારા અંગમા રે,
સેજડીએ સુતાં નવ લેવાય સાસ;
નરસૈંયાનો સ્વામીરે, બાઇ મને ત્યા મળ્યોરે,
વા'લે મારે ફરી રમાડ્યા રાસ. કુંજનો.

પદ ૫૦૦ મું-રાગ સામેરી.

શરદની રાતેરે, વા'લે વાહી વાંસલી રે,
વા'લે મારે માર્યાં મોહનારે બાણુ,
શ્રવણે સુણીરે, અમે સઉ નિસર્યાં રે,
વા'લે મારે હર્યાં અમારા પ્રાણુ શરદની.
લોકડીયાની લજ્યારે, અમે સર્વે પરહરી રે,
દરશન કરવા દીન દયાળ,
જમનાને તીરેરે, અમે સઉ ઉભાં રહ્યાં રે,
વા'લે મારે સામી ચઢાવી આળ. શરદની.

અરધ નીશાએરે, તમે કેમ નિસર્યા રે,
તમે તોડી પરણ્યા કેરી પ્રીત;
તમે ગુણવતાંરે, એવું કેમ કરો રે,
એ તો નો'ય તમારા કુળની રીત. શરદની.
એવાં એવાં વચનરે, વનમાળી ઓચરા રે,
વેણુ સુણી અબળા થઇ રે નિરાશ;
અમો અબળાનેરે, નવ તરછોડીએ રે,
વા'લા રે આવ્યા તમારી રે પાસ. શરદની.
દીન વચન રે, શ્રવણે સાંભળી રે,
હસીને કર ગ્રહ્યો શ્રી રણછોડ;
નરસૈંયાના સ્વામી રે, ભાવે ભેટીયા રે,
વા'લે મ્હારે પૂર્યા મનનાં કોડ. શરદની.

પદ ૫૦૧ મું–રાગ સામેરી.

રાતલડી રમીને રે, વા'ણુ તે વાહી ગયો રે,
શા શા કહું રાતલડીના રે રગ;
મદિરીએ હમારે રે, જાવા મન થાય નહિ રે,
કેમ મે'લું શામળીઆનો રે સગ. રાતલડી.
રાધા ને નારી રે, મોહન મહામણી રે,
સુંદર જોયું કુંજ ભોવન,
સજની તે રજની રે, રગભેર ઝીલતાં રે,
સુખનો શો લ્હાવો કહીએરે, જાગ્યો અંગ અનગ. રાતલડી.
મદિરીએ મ્હારે રે, મહી વલોવતાં રે,
માથે મા'રે હરજી કેરો રે હાથ;
નરસૈંયાના સ્વામી રે, સગે રગ ઝીલતાં રે,
ગોપીઓ સરવે થઇ છે સનાથ. રાતલડી.

પદ ૫૦૨ જું.

કેણી પેરે ભરીયે આછાં નીર રે, જમનાને આરે વા'લા;
ધૂતારા છે ગોકુળીયાના લોક રે, શામળીયા વા'લા.

સોના રૂપાનો મારો ઘડ્યો રે, ઘડુલો વા'લા,
ઊઢણીએ છે રતન જડાવ રે, શામળીયા વા'લા.
તાણુ મા તાણુ મા હાર રે, મારો ટૂટે વા'લા;
મોતીડાં વેરાશે ગિરધર લાલ રે, જમનાને આરે વા'લા.
માથે મટુકી ગોપી રે, વનડામાં રોકી વા'લા;
જાય છે મારી સહીયરોનો સાથરે, શામળીયા વા'લા.
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, મને મળીયો વા'લા,
ઉતાર્યાં છે ભવ પાર રે, શામળીયા વા'લા.

પદ ૫૦૩ જું

ઘેલી રે ગોવાળણી, કરગરતી કા ગોરસ સારુ,
આજ તારુ ગોરસ ચાખવુ મારે, મન ઇચ્છે મારુ રે ઘેલી રે.
આજ ગોવાલણ કહું છુ તુજને, તારી ધેને દોહવા નવ દીધુ,
કુશળ રે' રોજ ધેન જ તારી, કાલે કારજ ન સીજુ રે ઘેલી રે.
આપ ગોવાલણ આજ ધેન જ જાણુજે, કઠણુ મન કમ કીધુ,
વાગી ઠેસ વાટડીએ જાતા, ગોરસ સઘળુ ઢોળી પીધુ રે. ઘેલી રે.
સુરનરને સ્વપ્ને ના આવે, મુનિ જન દેહ દમે,
નરસૈંયાના સ્વામી શુ કરીએ તમને, પીતાં ગમે અમને રે ઘેલી રે.

પદ ૫૦૪ શુ.

ચાલો સહીયો જોવાને રે જઇયે, વિનતી તો જઈ વા'લાને કહીયે,
સુખ દુઃખ તો હેડામા રે સહીયે, કોને જોઇને તા રે રહીયે. ચાલો
આજના સુદર રે સુખડા, વા'લાજીના જોવા સરખાં મુખડા,
દુખના દાણા રે દરીએ, ભોજન લેઈ વા'લાને ધરીએ ચાલો.
સાભળ મોરી રે સજની, આવી રુડી રમવા સરખી રજની,
મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી, ગોપી સહુ આનંદ રે પામી. ચાલો

પદ ૫૦૫ મું.

ભલે રે સર્જ્યાં અમો લોક ભરવાડા, નિત્ય વલોણા વલોવતા રે લોલ. ભલે.
લખ ધેન ગોઠ* બાવા નદ ઘેર દુઝે, મેરુ રવૈયો ઘાલી રે લોલ. ભલે.

* ગોઠ ગાય રાખવાની જગ્યા

એકી પા વૂમે રાધીકા રે ગોરા, એકી પા કાનજી કાળા રે લોલ ભલે
હળવા હળવા ઘૂમજે રે કા'નજી, ગોળી નદારો મ્હારી રે લોલ. ભ
ગોળી નદારો ને ચોળી છટાશે, ટુટશે મોતીની માળા રે લોલ ભલે
કાળીનાગના નેતરા રે કીધા, મેરુ કીધો રવૈયો રે લોલ ભ
સાત સાહેરની ગોળી રે કીધી, ને ચદો સૂરજ બે સાખી રે લોલ. ભલે
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી, સાત સાહેર વલોવતાં રે લોલ ભલે

પદ ૫૦૬ હુ

લોક લડાવે છોકરડા ને, મારે તો છેલ છબીલો રે,
નદકુવર હરિ નાધડીયો વર, ઘડીએક ન મેલું વીલો રે. લોક
બારે માસ મારે બારણે તોરણ, કુકમ કેસર ઘોળુ રે,
રગભરી રાધાને માધવ નિરખે, હર્ષે ભરી હિંદોળુ રે લોક
છપન ભોગ છબીલાજી તમને,વસ્ત્ર આભૂષણ પહેરાવું રે,
સેજ તળાઈ ને પુષ્પ પીછોડો, પ્રેમ કરીને પોઢાડુ રે લોક
માનુની મળીને મંગળ ગાઇએ, જાણે મડપમા મા'લુ રે,
માથેથી માડ હેઠો નવ મેલુ, મલપતી વળી ચાલુ રે. લોક
સત સખા સાબેલા હરિના, પૂજીને પધરાવું રે,
નરસૈંયાનો સ્વામી અતિ રે લાડકડો, નટવર ઘોડે ચઢાવુ રે લોક

પદ ૫૦૭ મુ

જોની એ'ની ગોવાળામા ગોવિંદજી રે, કરમદડો જમનો રે,
જગન કરે તેને સ્વપ્ને ના આવે, વા'લો આહીરડામા રે રમનો રે જોની
આપ આપણાં હાથ થાળા લેઇને, જાદવરાય આગળ દાખે રે,
નાના વિધના શાક પાક રે, તે લેઇને જાદવરાય ચાખે રે. જોની
બ્રહ્માએ મનમા એવુ વિચાર્યું આપણુ મીનતણું રૂપ લીજીશું રે,
જળ જમનામા ચળુ* દેશે ત્યારે મહાપ્રસાદ પામીશું રે જોની.
અતરજામીએ તતખણ જાણ્યુ, બ્રહ્મા મીનતણું રૂપ લાવ્યા રે,
નરસૈંયાનો સ્વામી ચતુર શિરોમણિ, તે કામળીએ ઢર લોવડાવ્યા રે જોની

પ૦ ૫૦૮ મુ

રગ લાગ્યો મુને તારો, રગીલા રંગ લાગ્યો મુને તારો,
જન્મોજન્મ શામળીયા વા'લા, સગ ના છોડુ તારો. રગીલા.

* ચળુ–હાથ ધોવા

રજની થોડી ને રંગ ઘણેરો, જોબન હુ'રે જાએ,
પારકુ ચિત્ત ચોર્યાની રે વિદ્યા, કાહાં શિખ્યો એ ચાળો. રંગીલા.
તેં મારાં મનડા વશ કીધાં, કર્યો નેણુનો ચાળો,*
આવો તો મન મેળીએ, પ્રીતતણાં ફૂલ ઠારો. રંગીલા.
ચૂવા ચંદન ઓર અર્ગજા, કસ્તુરી રંગ રેરો,
ભલે મળ્યો નરસૈંનો સ્વામી, નીતનીત જાગે કયમજેરો. રંગીલા.

પદ ૫૦૯ મું

લાવ લાવ સખી એક કાગળ લખીએ હરિને રે,
નાથ શો રે હમારો વાંક, કે ન આવ્યા ફરીને રે. ૧
સ્વસ્તશ્રી મથુરા માંહે, મોહનજી મા'લે રે,
નાથ કુબ્જાને કરી પ્યાર, રાધે કહી ચાલે રે ૨
તમારા ચરણ કમળની આણ, નથી હુમે લોપી રે,
છો સકળ ગુણનિધાન, ગાય છે ગોપી રે. ૩
ચૌદ વિદ્યા ગુણ છો જાણ, લક્ષણ બત્રીસ રે,
છો બોત્તર કળા પ્રવિણ, કે રાગ છત્રીશ રે ૪
ગંગાજીના નિર્મળ નીર, નિર્મળ જેવા રે,
પૂર્ણ પુણ્ય પવિત્ર, કે ભવ સુખ દેવા રે ૫
છો તરસ્યાના સરોવર, કે વિવેકી સાગર રે,
વા'લા અધિક કળા પ્રવિણ, કે નટવર નાગર રે ૬.
વાસુદેવ દેવકીના તન, કે નંદ દુલારા રે,
છો જાદવકુળની જ્યોત, કે જીવણ મારા રે. ૭
છો આશાના વિશ્રામ, મુને છો વા'લા રે,
બીજુ અપરંગ અહિં ખેમકુશળ, તમ પ્રતાપે સારારે ૮
* * * * *
* * .. મલીએ રે. ૯
તમે મેલ્યુ ગોકુળ ગામ, નાથજી આવો રે,
નાથ કાલિંદ્રીને તીર, કરે મન ભાવો રે. ૧૦
નાથ તે દા'ડાનો સ્નેહ, લગાડી અમને રે,
હવે વળતી દો છો છેહ, ઘટે નહિ તમને રે ૧૧

* મૂળપાઠ 'ચારો' છે

લખીતંગ ચરણુ રજ દાસ, રાધિકા નારી રે;
વા'લા એટલી આશીશ, વાંચજો મારી રે. ૧૨
ફરી ફરી લખજો પત્ર, કે કુબ્જા કે'તી રે;
હાવે ચરણે લાગે તારી દાસ, કે નરસિંહ મે'તો રે. ૧૩

પદ ૫૧૦ મું–રાગ કેદારો.

સખી જોબન રે તારુ પરમ સોહાગી, અલી તેં વા'લો વશ કીધો રે;
સેજલડીએ હુતો પીઉડો, આનંદે ઉરપર લીધો રે. જોબન.
સુરતસગ્રામ શામળીયા સાથે, રમતાં ન્યૂન ન રાખી રે;
હાં રે ભીતરમાં એકએક* થઇને, અધર સુધારસ ચાખી રે. જોબન.
તેની વા'લો કેડ ન મૂકે, જાહાં જેઉં તાંહાં સાથે રે;
ભણે નરસૈંયો શો કર્મે નહિ, જેનો કર સાહ્યો મારા નાથે રે. જોબન.

પદ ૫૧૧ મું–રાગ કાલેરો.

જાણી જાણી તમારી જાત, જાવજી જાણી રે,
એવી ન હોય મોટાની રીત, કોને ઘેર માણી રે. જાવજી૦
રાસ રમી ઘેર આવીયા રે, રવિ ઉગમતે સૂર,
સુખડાં આપ્યાં પેલી નાગ્નેરે, વા'લે હમને તે મેલ્યાં દૂર જાવજી૦
શેરીએ સા'મા મળ્યા રે, નીચાં ઢાળ્યાં નેણ;
બોલાવ્યા બોલે નહીં રે, પ્રભુ વિપ્રીત તમારાં વેણ. જાવજી૦
વિસાર્યા વિસરે નહીં રે, પળ એક અળગા ના થાય;
નરસૈંયાચા સ્વામી અતરજામી, વા'લા ભીડ પડે ત્યાં ધાય. જાવજી૦

પદ ૫૧૨ મું.–રાગ રામગ્રી.

વૃંદાવન રુડુ રે રમતાં, પેલી નણદીના મન ગમતા,
હાં રે મારી બાઇજીના સમ તાહાં,
ખીર ખાંડ ઘૃત મધ ભેલીને, જેવુ લાગે જમતાં. વૃંદા૦
મુક્તિ પે અવતાર ભલા રે, હૈડા હોયે વસતાં;
આલિંગન ચુંબન અવિલોકન, વહાલાસુ સુરતતાં. વૃંદા૦
મોટા મુનીવરને સ્વપ્ને ન આવે, દેહ ઘણું દમતા;
નરસૈંયાચા સ્વામી સગ રમતા, હાવે રાખ્યા ભમતાં. વૃંદા૦

---

* પા૦ એકમેક

પદ ૫૧૩ સું.

આજ મારે દીવાળી દીવાળી, મારે ઘેર આવીલા વનમાળી;
ઘણારે દીવસના તાપ નિવાર્યા, તો પ્રેમે બોલાવી રે. આજ૦
ઝળહળ મલહળ કર્યો રે દીવડો, મોતીડે ચોક પુરાવો;
માનનીઓ મળી મંગળ ગાઓ, તો ઢોલ દદામાં વાહો રે. આજ૦
મુસ્તક પાઘ પીતાંબર સોહે, ચાંપા ચોસર લેહેકે;
ભર્યા રે તંબોળ ગલસ્થળ ઝમકે, તો ચુવા ચદન બહેકે રે. આજ૦
સનાથ કીધા રે સ્વામી માહારા, તારા ગુણ શા કહીએ;
નરસૈંયાચા સ્વામી એટલું માગું, મારે મંદિર થકા નવ જઈએ રે. આજ૦

પદ ૫૧૪ સું.

જાલવરે દીવડો રે સોહાસણ, જાલવરે દીવડો;
આપુલા મંદિરમાં હો, સખી જાલવરે દીવડો. સોહા. ટેક.
ઘણે દહાડલે પીયુ માહુણલા આવ્યા, આદર ગોરવા દીજે,
તેલ દીવેટ કોડીએ પુરીને, અખડ દીવડો કીજે. સોહા. ૨
અંતરગત ઓલવડે રાખજે, પવન લહેર રખે લાગે;
તહાં લગી અબળા કર અજવાળુ, જ્યાં લગી પીયુડો જાગે. સોહા. ૩
નિર્મળ જ્યોત કરો રે દીવડા, જાહાં રેહ તાહાં રાત,
નરસૈંયાચા સ્વામી અનુભવીને, રુદીયા ભીતર દાખ. સોહા. ૪

પદ ૫૧૫ સું–રાગ રામગ્રી.

જશોદા પરણાવોરે કાહાન, હાંરે બાઈ તમો છો ચતુર સુજાણ;
કન્યા છે વ્રીખભાન નદની, છે રુડી રૂપ નિધાનરે. જશો.
શુભ નક્ષત્રે લગન જ ટચોની, ગુણે ગુણ મળશે;
સદા નીરતર રગભેર રમશે, તો એક એકને હલશે રે જશો.
રચો મંડપ મંગળ ગાઓ, વાઓ ઢોલ નિશાન;
ગુણ ગાય ગાંધ્રવ બંદીજન બોલે, જય જય શ્રી ભગવાનરે. જશો.
સુરિનર મુનિજન નારદ સહુકો, વહેલા પધરાવો જાન;
વર વિઠ્ઠલ પરણવા ચાલ્યા, તાં નરસૈંયો ખવરાવે પાન રે. જશો.

પદ ૫૧૬ મું–રાગ ધનાશ્રી.

સુણ સાહેલડી રે, રજની રંગે વિહાણી;
શામળીયાસુ રંગભેર રમતાં, જાતી નવ જાણી. સુણ. ૧
પ્રેમ ધરીને મારે પીઉડે બોલાવી, ઉતાવળી હું આવી;
સંગે રમતાં કીધાં મન ગમતાં, નાહોલીઆ મન ભાવી. સુણ. ૨
સ્નેહ ધરીને શ્રી હરી હેજે, સે'જે પામી સુખ;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતાં, ભાંગ્યાં ભવનાં દુઃખ. સુણ. ૩

પદ ૫૧૭ મું–રાગ કેદારો.

ગોકુળીઉં તે ગામરે અતિ રળીઆમણું રે, જ્યાં મારા વા'લાજીનો વાસ;
વ્રજ નારીઓ સહુ ટોળે મળી રે, રંગભેર રમવા આવ્યાં રાસ. ગો૦ ૧
* * * * * * * હાંરે કાંને દીઠા નંદકુમાર;
થેઈ થેઈ નૃત્ય કરતો કાનુવો રે, વા'લે મારે કંઠ આરોપ્યો હાર. ગો૦ ૨
સુંદર જમુનાજીને કાંઠે રે, ઉગ્યો શરદ પુનમનો ચંદ;
રાસને મંદિરીયે પ્રભુએ ત્યાં રચ્યોરે, ગોપિકા પરમ પામી આનંદ. ગો૦ ૩
એક એક ગોપીરે વચ્ચે મારો વાલમો રે, હમચી ખુંદે ને વળી* ગાય;
વાંકેને અબોડેરે મન વીંધીયાં રે, વાંકા વાજંત્ર તે નવલા વાય. ગો૦ ૪
વાંકાં વાંકાં વેણુરે અતી રસાળુવાં રે, વાંકાં વળી ગાય મધુરાં રે ગાન;
નરસૈંયાચા સ્વામી રે જાઉં બલીહારીરે, જેણે મને દીધું સુખનિધાન ગો૦ ૫

પદ ૫૧૮ મું–રાગ કેદારો.

તટ જમુનાનુંરે એ તો રળીઆમણુંરે, જેણે તટે ખેલે ગોપી ગોવાળ;
જીવન હમારોરે વચ્ચે માહાલે વા'લમો રે, વા'લો મારો વાહ્યો વેણુ રસાળ. તટ. ૧
તમે તરુવર રે અમે દ્રુમ વેલડી રે, વા'લો મારો મેહણીઆચી વેલ;
ગુણવંત સાથે રે મારે શી ગોઠડી રે, જીરે રહીઆલો રંગની રેલ. તટ. ૨
સુખડાંને જોઈ જોઈ રે વૃજ જન મા'લતાંરે, હીંચી હમે હીંડતાં જોરાજોર;
વા'લાજીને ઝલકેરે કુંકુમ કાંબલી રે, ઉપર ભ્રમર કરેરે ગુંજાર. તટ. ૩
વા'લાજીને સોહીએ રે કુંકુમ મોગરોરે, હરી મારો હૈડા કેરો હાર;
ચોદશ ચમકેરે વનિતા વીજળી રે, વા'લો મારો ગાજે રે નંદકુમાર. તટ. ૪

* પા૦ 'કુદી કુદી હમચી ખુંદે ને વળી વળી ગાય''

મહા જલદશોરે શ્યામા શ્યામ વદેરે, મને ગમે શામળીયાનો શો'ર;
નરસૈંયાચા સ્વામી અતે અમો લેણુલા રે, વા'લો મારો પુર જુગલકિશોર. તટ. ૫

પદ ૫૧૯ મું.

માલણ લાવે મોગરોરે, કાચી કલીનો હાર;
આવતાં ભીંજે ચુંદડી, રણ મેઘ ન પડે ધાર;
તંબોલણ લાવે કમલીઆં પાન,
મારે ઘેર આવ્યા શ્રી ભગવાન. ટેક.
રૂપલા કેરી ઊઢાણુલીરે, સોના કેરી થાળ;
પીરસે પદ્મિની પાતળી, તમે આરોગો નંદલાલ. તં૦
ચંદ્ર વિના શી ચાંદનીરે, દીવડા વિના શી રાત;
હરજી વિના શી ગોઠડી, મારે જવું શામળીયા સાથ. તં૦
પાંચ સાત ગોપીઓ ટોલે મળીરે, ઉલી ચાંપલીઆ હેઠ;
છેલ કાનુડો આવશે, પેલી પાતલડીને ઘેર. તં૦
આંબુડો વાવો મલગુગડો, જાંબુડો લહરેરે જાય;
ભલે મળ્યો મે'તા નરસૈંનો સ્વામી, મારી હૃદયા ટાઢી થાય. તં૦

પદ ૫૨૦ મું

છાનો માનો આવ્યો કહાન, પાછલી રે રાતે;
વેણુમાં તહી રવ ગાયો, આવીને પ્રભાતે. છાનો૦ ૧
સમ ખાઇ સુતી હું, નહીં બોલું જાતે;
દ્વાર ઉઘાડી પાય લાગી, મોરલીને નાદે. છાનો૦ ૨
તમે તો પ્રાણાધાર, પેલી શોકલડીને આવે ખાર;
ઓળખ્યા હૈયાનો હાર, દીઠો તો પડો વાદે. છાનો૦ ૩
વાયદો કીધો તો આવીશું, ગાવડલી રે દોતાં;
નરસૈંયાચા સ્વામી પધાર્યા, વલોણું વલોતાં. છાનો૦ ૪

પદ ૫૨૧ મું

ભલેને પધારા કાંહાંન, વાટડી રે જોતાં. ટેક.
ઝાંઝરનો ઝણકારો, જાણે સીતનો સણકારો;
વાજેરે ભણકારો, બધી રેણ ગઇ રોતાં. ભલે૦

ઉગ્ર તપ કીધુ મેં તો, આહીરડાંની જાતે,
નરસૈંયાચા સ્વામી, મોહ્યા અબલાની વાતે. ભલે૦

પદ ૫૨૨ મું

સખી આજની ઘડી રળીઆમણી, મારો વા'લોજી આવ્યાની વધામણી જીરે સ૦
આ કુકુમ કેસરની ગારે ધસૌંઇએ, કેસરનો સાથીઓ પડાઇએ જીરે. સ૦
સખી આલા લીલા વાસ વઢાવીએ, મારા વા'લાજીના મડપ રચાવીએ જીરે. સ૦
સખી ગગા જમુનાનાં નીર મગાવીએ, મારા વા'લાજીના ચરણ પખાલીએ જીરે. સ૦
તરીયાતોરણ બારે બધાવીએ, મોતીડે ચોક પુરાવીએ જીરે. સ૦
સહુ સખીઓ મળીને વધાવીએ, મારા વા'લાજીને મગલ ગવરાવીએ જીરે. સ૦
પુરો પુરો સોહાગણ સાથીયો, ઘેરે મલપતો આવે હરી હાથીયો જીરે. સ૦
અતી મીઠડા થકી થાય મીઠડા, મેહુતા નરસૈંયાનો સ્વામી મેં તો દીઠડા જીરે. સ૦

પદ ૫૨૩ મું–રાગ ગરબી.

નહિ મેલુ નદના લાલ, છેડલો નહિ મેલુ,
પાતલીઆ પ્રાણાધાર, છેડલો નહિ મેલુ,
મીઠી લાગે રે તમારી ચાલ, છેડલો નહિ મેલુ ટેક
છો તમે રસીઆ હૃદયકમલમા વસીઆ, હવે કેમ થાશો અલગા રે;
છો બલીઆ અમ અબલા ઉપર, બલ કરી કયા પલકા રે. છેડલો.
ત્રીકમ તમારી પાઘડીએ રે, કાઈ લલકે મોતી સેર રે,
સાકડી શેરીમા સામા રે મળીઆ, બેઠીલાની શી પેર રે. છેડલો.
એકવાર આવજો વૃદાવનમા, આપણે કરીશું ખેલ રે,
તારુ મુજને લઘરુ લાગ્યું, નરસૈંયાની રગ રેલ રે. છેડલો.

પદ ૫૨૪ મુ–રાગ કાલેરો.

ચાલો રે ચાલો હરિ જોવા, આવતડા ગોવાલાની સાથ,
મોર પીછ શિર મુકુટ બીરાજે, સુદર મોરલી હરિને હાથ. આવો.
(કામની) થાલ ભરી સરવે સુંદરી, ઘેરે ઘેરથી ગાતી આવે,
સુંદરવર વિઠ્ઠલને વધાવી, મોતીની થાલ ભરી લાવે. આવો.
ગોપી નિસર્યાં નરહરિ જોવા, શ્યામા સોલ શણગાર ધરી,
ટોડલે ટોડલે ઉભા રહીને, નિરખ્યા નેણાં ભરી રે ભરી. આવો.

મડળી મધ્યે મલપતો રે આવે, શામળીઓ સુંદર ગોપાલ,
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતા, સેવક જન કેરો પ્રતિપાલ. આવો.

પદ પર૫ મું–રાગ માળવ.

હાં રે શામળીઆજી સઉ દેખતા, સામાં તે નયણાં નચાવીશ મા,
હાં રે એ પેલા દુષ્ટ દુર્જન દેખે, તે રે સાંભળતા બોલાવીશ મા. શા૦
હાં રે અદેખા લોક તે અદકા બોલે, હારે તેને તે વચમાં લાવીશ મા;
હાં રે સાને સતલસ કરી સળલાવે, તે સાથે કઈ કા'વીશ મા. શા૦
હાં રે હું તુજપર રીસાઉ મારા વા'લા, તું મુજપર રીસાવીશ મા;
નરસૈંયાના સ્વામીને રાસ મડપમા, તેચરણુ કમળથી વિસારીશ મા. શા૦

પદ પર૬ મું–રાગ મારુ.

આજ સપરમો દહાડો, મારા વા'લા રે,
હરિ આવ્યા મારે ઘેર, કાહન છોગાલા રે.
શેરી વળાવુ સોહામણી, મારા વા'લા રે,
પુલડીયા વેરાવુ નીત, કાહન છોગાલા રે.
સેજ પાથરણાં પાથરુ, મારા વા'લા રે,
તે ઉપર બેસો પ્રાણાધાર, કાહન છોગાલા રે.
કુકુમ કેસર છાંટણા, મારા વા'લા રે,
તોરણ બધાવુ હું વર, કાહન છોગાલા રે
અગર કપુર કરુ આરતી, મારા વા'લા રે,
તન મન ધન નીવારુ, કાહન છોગાલા રે.
પીતલ લોટા જલે ભર્યા, મારા વા'લા રે,
દતી દાતણ દઈશ, કાહન છોગાલા રે.
તાંબા કુડીઓ જલે ભરુ, મારા વા'લા રે,
મોગરા મર્દન દઈશ, કાહન છોગાલા રે
ખાનપાન પકવાન ખવડાવુ, મારા વા'લા રે,
બીડલે બાસઠ પાન, કાહન છોગાલા રે.
પુષ્પે પાથરણાં પાથરુ, મારા વા'લા રે,
હું તો વીંજણે ઢોલું વાય, કાહન છોગાલા રે.

નરસૈંયાચો સ્વામી મળ્યો, મારા વા'લા રે,
વા'લે રમાડ્યાં રાસ, કાહ્‌ન છોગાલા રે.

પદ પર૭ મું.*

મનોહર ગયો રે વનમાં વાહીને રે, હવે કેમ જીવું રે મોરી માય,
કાલજું નખે વિદારુ કપટી કાનુડે રે, તેહે સમે ઘરમાં નવ રહેવાય. ૧
જીવણજીને જોતાંરે ભરી અમે નવ ગયારે, રહ્યાં રહ્યાં ગત રગ લેવા કાજ,
ભાલ બતાવે રે કોય ભુધર તણી રે, સખી હવે કહું છુ મૂકી લાજ. ૨
વૃંદાવન શોધ્યું રે શ્યામા અમે સૌ મળી રે, જેયું જેયું જમુનાજીનું તીર;
કાનુડો છોગાળો રે કોઇએ દીઠો નહિ રે, આંખડીએ તો ભરી ભરી આવે નીર. ૩
મનનો મેલાપી રે કોઈ અમને મેળવે રે, તેને આપું હૈડા કેરો હાર,
નરસૈંયાનો સ્વામી રે સુંદર શામળો રે, સઘળી સહીયરનો શણગાર. ૪

પદ પર૮ મું–રાગ કેદારો.

બોલાવીશ મા હું નહિ બોલું, મારા વા'લા વા'લજી વારુ વારોવાર;
અમો છું કુલવધુઆં નારી, તમે છો નદતણા કુમાર બોલા૦
પરપુરુષોસું વાતુંઉ કરતાં, મારા વીરજી આવે અમને લાજ,
દુરીજન લોકડા કાઈ વિચારેલા, એહને એ સાથે શું કાજ. બોલા૦
કામ તણે જે સગ વલુંધ્યા, તે નર મોહોના શૃઠા;
નરસૈંયાચા સ્વામી તમ સરીખડા, ભૂતલમાં કો નવ દીઠા બોલા૦

પદ પર૯ મું–રાગ કાલેરો.

ગોકુળ વે'લા પધારજો, મથુરા જાવ તો મારા સમરે લાલ, ગોકુળ ટેક.
અક્રૂર આવ્યા તેડવા, તે તો મારા દુખડાનો દેનાર રે લાલ, ગોકુળ.
બળીભદ્ર બેઠા રથમાં, હરિ હળધરનું જુગતે જેડું લાલ, ગોકુળ.
આણી આણી શેરડીએ પ્રભુ મારા, રથ પાછા લાવો લાલ, ગોકુળ.
રાણી રાધા બેઠાં આડાં થઈ, પ્રભુ મારા રુદીયાપર રથ ખેડો લાલ, ગોકુળ.
વા'ણામાં જેતી વાટડી, પીયુ મળસ્કે હમને તજ્યાં લાલ, ગોકુળ.

* આ પદની લીટીઓ ૧-૪-૫, વસતના પદ ૯૫ ની ૧-૪-૫ લીટીઓ સાથે અનુક્રમે મળે છે વસતના ૯૫ મા પદની ૪ થી લીટીનો ઉત્તર ભાગ આ પદની ૧ લી લીટીના ઉત્તર ભાગ સાથે મળે છે

ગોકુળ મથુરા છે બે ગામડાં, વચમાં જમનાજી ભરપૂર રે લાલ, ગોકુળ.
મથુરામાં મામાને મળવા જતાં, વા'લા કેમ રાખ્યું ન હેત લાલ; ગોકુળ.
જગજીવન મારો જીવાડો, મથુરામાં જાવ તો આણુ નાખુ કાઢી લાલ, ગોકુળ.
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળો, વા'લે મારે ફરી રમાડ્યાં ન રાસ લાલ; ગોકુળ.

પદ ૫૩૦ મું-રાગ મારુ.

ચંપો મોર્યો રે, વૃંદાવન ચંપો મોર્યો રે. ટેક.
એ ચંપો ઉતારવાને હું ગઈતી, દીએરીઓ રખવાળ;
ચંપો ઉતારી પાછાં વાળ્યાં રે, પાયે નેપૂરનો ઝમકાર. વૃંદા૦
એ લીલો હતો ત્યારે લળજતો, સૂકાઈ સલવરો છાર;
વેડનારો વેડી ગયો રે, એ તો ઝુડાઈ ગયો નિર્ધાર. વૃંદા૦
એ વૃંદાવનમાં ચંપો મોર્યો, કરનારો કરતાર;
ભલે મળ્યો મે'તા નરસિંહનો સ્વામી, વા'લે ઉતાર્યા ભવપાર. વૃંદા૦

પદ ૫૩૧ મું-રાગ રામગ્રી.

રામને વા'લો સુગ્રીવ, સીતાને વા'લા શ્રી રામ,
ઈશ્વરને વા'લાં પાર્વતી, જેમ ગોપીને વા'લો કાન;
કોઈ મને કૃષ્ણ બતાવો રે, આલું રે વધામણી,
હઈયા કેરો હાર આપુ રે, માથા કેરી દામણી, રે કોઈ.
વા'લે મારે હમણા જોયું, ત્યારે ગયા સુને વાહીને,
પાપણીઓ ખરી ગઈઓ છે રે, આંસુડાં લોહીને,
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામીરે, ગોપી સર્વ આનંદ પામીરે, રે કોઈ.

પદ ૫૩૨ મું.

આ મારગડામાંહાં જાતા તદી, પ્રભુ માહારાં મહીનું દાણ માગે રે;
કાહાનોરે વધેલો કોહીનો જણેલો, આહાં શું તાહારુ લાગે રે. આ મારગડા.
કાહાનજી કાળા ના કરેશ ચાળા, અમે નહીં તારા લોક રે;
અમે કઠીઆરાં કંસ રાયનાં, તમે ભરવાડાં ફોક રે આ મારગડા.
મેહેર કરશો તો માખણ આપીશ, નહીંતર વસ્ત્ર લેશું રે;
ચાલો જઈયેરે તારી જશોદાની પાસે, નદજીને ઉત્તર દેશું રે. આ મારગડા.
દહાડી દાણ લેતો મારગમા, નથી મળી હું સરખી રે;
ભણે નરસૈંયો વૃંદાવન માંહાં, સુખડું જોઇને હરખી રે. આ મારગડા.

પદ ૫૩૩ મું.

આજ તો આનંદ અતિ ઘણા રે, દેવકીનંદન કૃષ્ણ પરોણા રે;
અમે શેરીએ શેરીએ કાચ ઢલાવશું રે, કૃષ્ણજીને મંદિર પધરાવશું રે.
અમે ચંદન કાઠ વેહેરાવશું રે, અમો તેહેનાં પાટ ઘડાવશું રે;
અમો નીર ગંગા જળ લાવશું રે, અમો કૃષ્ણજીના ચર્ણ પખાળશું રે.
અમો બાવના ચંદન લાવશું રે, અમો કૃષ્ણજીને ઉગટ કરાવશું રે;
અમો ગોરડી ગાયં દોવડાવશું રે, અમો કૃષ્ણજીને નૈવેદ્ય કરાવશું રે.
અમે ચંદન ચોક પૂરાવશું રે, અમો કૃષ્ણજીને મોતીડે વધાવશું રે;
અમો ચાર સોવાગણ આવશું રે, અમો કૃષ્ણજીનાં મંગળ ગાવશું રે.
પુરો પુરો સોવાગણ સાથીયો રે, મલપતો આવે હરિ હાથીયો રે;
અમૃતપે હરિ રસ મીઠડો રે, મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી દીઠડો રે.

પદ ૫૩૪ મું.

આજ માહારે આનંદના ઓઘ વળીયા;
અષ્ટમા સીદ્ધિ આંગણીએ ઉભી, કનકનાં કળસ ઢળીયાં. આજ.
પૂર્ણાનંદ હું પૂરણ પામી, ત્રિવિધી તાપ સહુ ટળીયા; આજ.
નરસૈંયાના સ્વામીની સંગે રમતાં, હરિસન્મુખ થઇને મળીયા. આજ.

પદ ૫૩૫ મું.

ભલે ને પધાર્યા નાથ, દાડલા સફળ ફળ્યા;
હાંરે હું તો ધરતી ધ્યાન તમારુ રે, તનના તાપ ટળ્યા. દાડલા. ટેક.
ઘણા રે દિવસની અળગી રે હુતી, ધરતી ધ્યાન તમારુ રે;
માયા કરીને સુખ રે દેખાડો, તેણે દુખડું જાશે મારુ રે. દાડલા.
બરદ તમારુ રે સભળ સાંભળ્યું, તે તો સર્વે દીઠું સાચું રે;
હરિઆનંદ મારે અંગે ન માયો, હું તો મગન થઇને નાચુ રે. દાડલા.
હરિઆજનો દીન દીવાળી મારે, નાથજીએ દર્શન દીધું રે;
ધંન ધંન રે આંખડલી માહારી, નયણે અમૃત કરીને પીધુ રે. દાડલા.
હાંરે એક પલક અળગા નહીં મેલું, ચર્ણે વળગીને માગું રે;
અખંડહેવાતણુ આલો વ્હાલા મારા, વળી વળી ચર્ણે લાગું રે. દાડલા.
ધંન ધંન રે વૈષ્ણવના વાહાલા, ધન ધંન કાનડ કામી રે;
ધંન ધંન રે નરસૈંયાના સ્વામી, હરિ હું કોણ પુણ્યે પામી રે. દાડલા.

પદ ૫૩૬ મું.

મથુરાના વાસી કાહનજી, તારુ ગોકુળ જોવાને આવ રે. ટેક.
ગોકુળીયું રળીયામણું રે, સોહામણું જમનાનું તીર;
જશોદાના જીવન કાહાનજી રે, બળીભદ્રજીના વીર રે. મથુરાના.
અક્રુર આવ્યો તેડવા રે, મેં ના જાણ્યું હૈયામાં કુડ;
પાલવગ્રહીને રાખશું રે, વ્હાલો મેલીને ગયો દૂર રે. મથુરાના.
કાહન વળાવી રે હું વળી રે, હું ઉભી વડલા છાંહ;
આંસુડે ભીંજે મારો કંચવો રે, કાંઈ ડસકલે ભીંજે હાર રે. મથુરાના
નહીં કોઈ જોષી બેટડો રે, તેડી જોવરાવું જોષ;
ગોકુળ વેહેલા આવીયે, પ્રભુ અમને ના દેશો દોષ રે. મથુરાના.
મ્હોંનું રે માગ્યું આપીએ રે, કોઈ છે રે મથુરા જાય;
કાગળ લખીએ કાહાનને રે, હૈયે રે ધારણ થાય રે. મથુરાના.
વ્હાલા વ્હાલપણું વિસારીએ રે, કાંઈ સમજો મન માંહ;
નરસૈંયાના સ્વામી આવજો રે, ફરીને ગોકુલ માંહ રે. મથુરાના.

પદ ૫૩૭ મું.

શ્રી ગોકુલમાં આંબો મોર્યો રે, જોવા જઇયે રે;
હરિને વારણે વારોવાર, વિનતિ કહીયે રે. શ્રી ગોકુળ.
* * - - ગુણવતને અતિ નીચો રે;
શ્રીનંદાનંદજીએ સુકૃત વાવ્યો, જશોદાજીએ સીંચ્યો રે. આંબો મો.
સાખ રે પાત્રનો પાર ના લાધે, ચૌદ ભુવન વીંટીયો રે;
શિવ સનકાદિક પખી બેઠા, તે તો વેદ ના જાયે વર્ણ્યો રે. આંબો મો.
શ્રી ભૂતલ માંહાં અમૃત ભરવા, બ્રહ્માએ યાચીને તેડ્યો રે;
ભણે નરસૈંયો આંબો સફળ ફળ્યો, વ્રજનારીએ આંબો વેડ્યો રે. આંબો મો.

પદ ૫૩૮ મું.

જાઓ રે મદન ગોપાલ, ગુણ ગર્જન. ટેક.
અધમ નર ઓધાર્યો પ્રેમ પાતો;
સુપેર શ્રદ્ધા કરે, સનક શુકદેવસુ રાતો;
નિરતર હરિ તારુ નામ લેતો;
કોટી જપ કોટી તપ, કોટી સાધન કર્યાં રે તેણે. ગુણ.

કોટી યજ્ઞાદિક હવન કરે;
ગંગા આદે લેઈ સકલ તીર્થ કર્યાં;
જેણે પ્રેમસું કૃષ્ણ નામ લીધાં,
એ જન શાસ્ત્ર સકળ આરાધન કર્યાં. ગુણ.
અનુસરે નામ ગોવિંદ કેરું;
નરસૈંયો એમ કહે ભવ ફેરા ટળ્યા;
કૃષ્ણ થકી નથી દુજો કોઈ રે;
જોયા મદન ગુણ ગર્જન. ગુણ.

પદ ૫૩૯ મું.

આજ રે કાનુડે વ્હાલે, અમસુ અંતર કીધો રે;
રાધીકાનો હાર હરિએ, રુકમણિને દીધો રે. આજ રે.
શેરીએ શેરીએ સાદ પડાવું, ઘેર ઘેર હીંડું જોતી રે;
રાણી રુકમણિની કોટે મ્હેં તો, ઓળખ્યાં મારાં મોતી રે. આજ રે.
જાગતી તો લેવા ના દેતી, કર્મ સંજોગે સુતી રે;
વેરણ નિદ્રા મુને આવી, હરિ હરિ કરીને ઉઠી રે. આજ રે.
આગળ જોઉં તો ગંગા ભરેલી, થરથર જીવડો કાંપે રે;
પ્રાણ તજું મારા પ્રભુજીની આગળ, મોતી મારાં આપે રે. આજ રે.
વેરણ આછી લોંબડીનાં, ઓઢણ કમખો કાળો રે;
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી, કાનુડો ધુતારો ચાળો રે. આજ રે.

પદ ૫૪૦ મું.

તમે મુજને તે બોલ જ આપ્યો, મારી નણદીનું મન ઘણું દાઝ્યું રે;
એવું પૂછ્યું મારી ભાભીજી રે, પાન તે કયાં થકું ખાધું રે. તમે મુ૦.
મનોજે મારા દાંત જ રંગતાં, અળતો હાથે અડીયો રે;
મુખની રે માખી ઉરાડતાં રે, રંગ તે દાંતે રે ચઢીયો રે. તમે મુ૦.
જોઉં રે ભાભી જીભ તમારી, એકેક* આહારી દા'ડા રે;
જેની જીભલડી હોશે લાખેરી, તે કાહડશે આંખો દા'ડા રે. તમે મું૦.
તમે ભાભી કાંઇ કુડુ ના માનો, નીત સ્વારથ આખું રે;
નરસૈંયાના સ્વામીની સંગે રે રમતાં, ગામ તે જાણે આખું રે. તમે મુ૦.

* થોડીક.

પદ ૫૪૧ મું-આરતી, ચાલ છંદની.

રાધા માધવને કરુ આરતી, શોભા કહી નવ જાયરે;
પ્રભુજીને આરતી ઉવારતાં,* ભવનાં પાતક જાયરે. રાધા૦ ૧
મોર મુકુટ મસ્તક ધર્યો, કંઠે સોહે વનમાળારે;
શ્રવણે કુંડળ ઝળકતાં, સંગે શોહે વૃજ બાળારે. રાધા૦ ૨
હરિ નૃત્ય કરે વૃંદાવનમાં, સંગે લઇને રાધારે;
ઠુમઠુમ છંદે બોલતી નાચે, મધુરી મૃદંગ વાજા રે. રાધા૦ ૩
તાથેઇ તાથેઇ થેઈ રહી, થાય શબ્દનો પ્રકાશ રે;
નેત્રે ભ્રુકુટી છંદે નાચતાં, જોઇ કૌતુક મન ઉલ્લાસ રે. રાધા૦ ૪
રુમઝુમ ચરણે શોભતાં, રુડાં નેપુર વાજે રે;
રાધા માધવ ઠમકે રમે, ભલી જોડી વિરાજે રે. રાધા૦ ૫
ઘમઘમ કરતી ઘુઘરી વાજે, પ્રભુ નાચે સણણણાટ રે,
કર કંકણ કામિનીતણા, થાય ઝણઝણઝણાટ રે. રાધા૦ ૬
શ્રી ગિરિધર નમી ગાય ગોપિકા, ઉંચે ગરુવે સાદે રે,
મોહનવરને દેખી કરી, સુમુગત મન લાજે રે. રાધા૦ ૭
એવી શોભા રુડી વૃંદાવન તણી, હું તો જોવાને જાઉં રે;
સુંદર મુખ જોઇ કરી પ્રભુનો, દીવેઠીઓ થાઉં રે. રાધા૦ ૮
એ આરતી ગાયને સાંભળે, તેનાં પાતક સહુ જાય રે;
કરજોડી નરસૈંયો વીનવે, પાપી પાવન થાય રે. રાધા૦ ૯

---

* પા૦ "ઉતારતા"

શ્રી કૃષ્ણ જન્મ સમાનાં પદ.

પદ ૧ લુ.—રાગ રામગ્રી—સાખી.

શ્રી ગુરુને પ્રણામ કરીને, વર્ણવુ શ્રી જદુરાય,
શ્રી કૃષ્ણની લીલા સાભળતા, પાતિક દૂર પલાય

ઢાળ.

અસુર વાધ્યા ભૂમિપર, સાધુ દુ ખ પામ્યા ઘણું,
અમરલોકે સહુ ટોલે મળીને, સ્મરણ કીધુ શામળીયાતણું
સાહે થાજો શ્યામળા, વ્હારે ચઢજો વૈકુઠરાય,
કષ્ટ જાણી દેવનું, પ્રભુ અમર પાસે જાય
અતરીક્ષ રહીને ઉચરે, હરિ અમર પ્રત્યે બોલ્યા વાણી,
જાઓ ગોકુલમા અવતરો, અવતાર લેઇશું નિર્વાણી
ભાર ઉતારી ભૂમિતણો, તમોતણી પુરશું આશ,
અવતાર લેઇશુ વસુદેવ ઘેર, રહીશું જશોદા પાસ
વચન આપી દેવને, હરિ હુવા અતરધ્યાન,
અમર નરસૈંયે અવતાર ધર્યો, જહા ગોકુલ વૃદાવન.

પદ ૨ જુ.—રાગ આસાવરી.

મથુરા નગરીનો કસ રાજા, મહા મોટો રાજન રે,
ભગિની દેવકી વાસુદેવને દીજે, એવો વિચાર કીધો મન રે. મથુરા.
ગર્ગાચાર્ય ત્યા જોષી તેડાવ્યા, લગ્ન લીધા નિરધાર રે,
દેશ દેશના ભૂપ તેડાવ્યા, તે મથુરા મધ્યે અપાર રે. મથુરા
ચૈત્ર શુદી દ્વાદશી સોમવાર, મગળ વરત્યા ચાર રે,
ભગિની દેવકીને સાસરે વળાવી, કસ હરખે અપાર રે. મથુરા.

આકાશ વાણી અગોચર ઉપની, રાજા માનજે નિરધાર રે;
અષ્ટમો ગર્ભ ભગિની કેરો, તુજને કરશે ઠાર* રે. મથુરા.
કાઢી ખડક કંસ રાય ઘણું કોપ્યો, તારુણી ચોટલે ત્યા સાહી રે;
પ્રથમ મારુ ભગિની દેવકી, પછે મુને ભય નાહી રે. મથુરા.
વાસુદેવ કંસને પાયે પડીયા, સ્ત્રીનો શો વાંક રે;
અષ્ટ બાલક તુને આણી આપું, એ તો અબળા રાંક રે. મથુરા.
કંસે કહ્યુ માન્યું વાસુદેવનું, એને કારાગ્રેહેમા નાખો રે;
ભણે નરસૈંયો એટલું જાણો, રહોની ભોગળ * * * રે. મથુરા.

સાખી.

કારાગ્રેહેમાં રાખીયાં, ત્રિલોકની જે માત,†
સાધુ જન સહુ કોઈ પીડીયા, તેનો થયો માહા ઉત્પાત.

પદ ૩ જું—રાગ કાલેરો.

કારાગ્રેહેમાં કંસ રાય આવ્યો, વસુદેવ દેવકીને તેડી રે;
કારાગ્રેહમાં બનેને બેસાડી, ત્યા લોહની ભોગળ ભીડી રે કારાગ્રેહ.
બંદીગીરી કીધી બનેની, સહસ્ત્ર મૂક્યા રખવાલ રે;
ભાઈઓ ખેપ કરી સાચવજો, આવતું કહેજો બાલ રે. કારાગ્રેહ.
અખાડ શુદિ અગીઆરસ રવિવાર, દેવકીએ પુત્ર જાયો રે;
કારાગ્રેહેમા બાલ રોવા રે લાગ્યું, તે સુણી અનુચર ધાયો રે. કારાગ્રેહ.
કંસરાય આગળ જઈને પોકાર્યો, ભગિએ જાયો બાલ રે,
કંસરાય ઉઠીને ધાયો, હું છુ એનો કાળ રે. કારાગ્રેહ.
કંસે ભાગી ભોગલ લોહની, વસુદેવને બોલાવ્યા રે,
લાવ દેવકી સતાન તાહારુ, ત્યા વસુદેવ લેઈ આવ્યા રે. કારાગ્રેહ.
જઈને કુવર કંસને સોંપ્યો, કંસે કીધો વિચાર રે;
પાપી પંડે મેં મહા દુખ દીધુ, આ બાલ મને શું માર રે. કારાગ્રેહ.
કંસે કુવર વસુદેવને આપ્યો, તું લેઈને મંદિર પધાર રે;
મહા દુઃખે મેં બ્હેન સતાપી, ધિક ધિક મુજ અવતાર રે. કારાગ્રેહ

* પા૦ "પાર." † પા૦ 'ત્રિલોક તુજ માત'

તે સમે ત્યાં નારદ આવ્યા, વચન કહ્યું તે દહાડે રે,
કંશ કહે તે આઠમો ગર્ભ, ત્યા નારદ ગણી દેખાડે રે. કારાગ્રેહે.
કંસે કુવરને ફરી મગાવ્યો, લેઈ શલ્યા સાથે પછાડ્યો રે,
કહે નરસૈંયો કુવર માર્યો કંસે, ત્યા નારદે મર્મ દેખાડ્યો રે. કારાગ્રેહે.

સાખી.

નારદે મર્મ દેખાડીયો, કુવર માર્યો કંસરાય રે,
વહારે ચઢજો વિઠલા, ઘણું દુ ખ પામે તુજ માય રે.

પદ ૪ થું–રાગ કાલેરો.

ત્રાહે ત્રાહે સઉકો કરે નગર લોક, ભલો ભલો તુજ અવિચાર રે,
સાહે થાજો શ્યામળા, મુખે વદે તે નર ને નાર રે. ત્રાહે ત્રાહે
દુષ્ટે દેવકીને મહા દુ ખ દીધું, એવો પાપી વિખની જ્વાલ રે,
દુષ્ટે દયા ના આણી મનમા, ખટ માર્યાં ત્યા બાલ રે. ત્રાહે ત્રાહે
મહા દુ ખ પડ્યુ વસુદેવ દેવકીને, દુ ખે સુકાઈ બેઉની કાય રે,
એટલુ દુ ખ પડે પૃથ્વીપર, ફાટીને રસાતળ જાય રે. ત્રાહે ત્રાહે.
સ્તુતિ કરતા શામળીયાની, સાહે થજો શ્રી મહારાજ રે,
વહારે ચઢજો હો વિઠલારે, લજ્જા રાખજો શ્રી જગનાથ રે. ત્રાહે ત્રાહે.
દુ ખ જાણ્યુ રે માત પિતાનુ, ક્ષય આણ્યું કંસરાય રે,
કહે નરસૈંયો સાતમો ગર્ભ, તે બળીભદ્ર કહેવાય રે. ત્રાહે ત્રાહે.

સાખી.

સાતમો ગર્ભ બળીભદ્ર કેરો, વહારે વિઠલજી ધાય રે,
કષ્ટ જાણી વડા વીરનુ, પ્રભુએ આરાધી ચોગમાય રે.

પદ ૫ મું–રાગ કાલેરો.

વડા રે વીરની રક્ષા કરવા, આરાધી જોગ માય રે,
માત પિતાના બંધન છોડું, કોડ પૂર કંસરાય રે. વડા વીરની.
રમરતા આવ્યા ઉમિયાજી, દો આજ્ઞા હું દાસી રે,
કહે સ્વામી જાઓ કારાગ્રેહેમા, જાઓ દેવકી ઉવાસી રે. વડા વીરની.
ગર્ભ ગાળજો દેવકી કેરો, રખે દેતા દુ ખ રે,
ગર્ભ લઈને જોવું ગોકુળમા, જઈ મૂકો રોહિણી કૂખ રે. વડા વીરની.

સ્વામી ગર્ભ ગાળતાં સ્ત્રી કેમ જીવે, તે માનજો નિર્માણ રે;
કહે પ્રભુજી એ માયા મારી, તેનો કોઈ ન જાણે મર્મ રે. વડા વીરની.
ગર્ભ ગાળ્યો ઉમિયાજીએ, નારી પામી સૂખ રે;
કહે નરસૈંયો ગર્ભ લેઇને, મૂક્યો રોહિણી કૂખ રે. વડા વીરની.

સાખી.

ગર્ભ ગાળ્યો ઉમિયાજીએ, નારી પામી સુખ ઘણું રે;
કંસે નવ જાણ્યું ગર્ભ ગળીયો, તે પરાક્રમ ન જાણ્યું પ્રભુતણું રે.

પદ ૬ ઠ્ઠું—રાગ કાલેરો.

કારાગ્રેહમાં તેજ ઘણું વ્યાપ્યું, ઉદય થયા મહારાજ રે;
કહે દેવકી જાગો પીયુડા હમારા, શીદ રાખો છો અહિં લાજ રે. કારાગ્રેહમાં.
નહિ પીએરમાં માતા મારી, નહિ સાસુ નણદ જેઠાણી રે;
દોહેલી વેળાએ નહિ કોઈ પાસે, શાને રહ્યા છો લાજ આણી રે. કારાગ્રેહમાં.
લાજ મૂકી સ્વામી પાસે આવ્યા, કહો ભામની સમાચાર રે;
કહે દેવકી પુત્ર આવ્યો તમારો, અધૂરીએ અવતાર રે. કારાગ્રેહમાં.
કુંવર લેઈ વસુદેવ બોલ્યા, પુત્ર શીદ હમારુ ઘર વાસ્યું રે;
પાપી મામા તમને મારશે, એમ કહી ઢાળ્યાં આંસું રે. કારાગ્રેહમાં.
ધરીયું રૂપ ત્યાં શ્રી મહારાજે, અમો કરીશુ મામાનું કામ રે;
ચિંતા ન કરો ઘણું સુખ પામશો, મને લેઈ જાઓ નંદને ધામ રે. કારાગ્રેહમાં.
મુને ત્યાં મૂકીને લઈને લાવજો, કહેજો જે આ તુજ સતાન રે;
પાપી મામો બહેનને મારશે, ઉડી જાશે આ કાંત રે. કારાગ્રેહમાં.
ચિંતા ના કરશો માતા મારી, અમો છું નાનું બાલ રે;
વરસ અગીયાર રહીશું ગોકુળમાં, પછી આણીશું મામાનો કાળ રે. કારાગ્રેહમાં.
એવાં વચન સુણી બોલ્યાં માતા, પુત્ર વે'લી લેજો સંભાળ રે;
ભણે નરસૈંયો વચન દીધું માતાને, પ્રભુ થયા ન્હાનું બાળ રે. કારાગ્રેહમાં.

પદ ૭ મું—રાગ આશાવરી.

કહે દેવકી સુણો કુંવર હમારા, હમો દુખીયાંની લેજો સભાળ રે;
રખે પુત્ર હમોને વિસારતા, નહિ તો આવશે હમારો કાળ રે. કહે.

દો દુઃખે દાઝી માતા તમારી, દુ.ખે દમીયા છે તાત તમારો રે;
પાપીનો ભે ભાગ્યો પુત્ર વળાવું છું, ઘણું દાઝે જીવ હમારો રે. કહે.
પર ઘેર પુત્રને કોઈ ન વળાવે, જેની માતા હોય મુઈ રે;
પરવશ પિંડ પડ્યો હમારો, તો રાત દિવસ રહું છું રોઈ રે. કહે.
કારાગ્રેહેમાં સુખ માતા પિતાનું, તમે જો જો નયણે નીહાલી રે,
આ સુખ જોઈને નિરાંતે રહેજો, હમો રહીશું ગોકુલ સામું ભાળી રે. કહે.
પુત્ર ધન કમાઈ જશોદા કેરી, માતા તે કહેવાશે રે;
મિથ્યા માતા હું પુત્ર તું મારો, પર ઘેર તોરણ બંધાશે રે. કહે.
પુત્રને આપી માતા આંસુડાં ઢાળે, પુત્ર છેલ્લી અરજ હમારી રે;
ક્રોડ વરસ આયુષ્ય હજો પુત્રને, માતા લુણ નાંખે ઉતારી રે. કહે.
પ્રભુપે અમર લોક અતરીક્ષથી, પુષ્પની વૃષ્ટી કરાવે રે,
ભણે નરસૈંયો ગયા ગોકુલમાં (થઈ), ત્યાં વૃજનારીઓ વધાવે રે કહે.

પદ ૮ મું–રાગ આશાવરી.

વસુદેવ કુવર દેવકીએ જાયો, આઠમ દિન જન્મીયા રે,
લોહની ભોગળ ભીડી દ્વારે, દોદશથી ઉઘડીયા રે. વસુદેવ.
આંગણે ચોકી કસરાયની, દ્વાર રોકીને બેઠી રે;
વસુદેવ કુવરને લેઈ સધાર્યા, પ્રભુએ અઘોર નિદ્રા મેલી રે. વસુદેવ.
વસુદેવ કુવર લેઇ સધાર્યા, અધારીયું ઘનઘોર રે;
માથે મેવલીઓ ધાર નાંખે છે, જમના વહે ભરપૂર રે. વસુદેવ.
જોઇને જમના વિસ્મય પામ્યા, હાવે કોણ કરવી પેર રે,
મનમાં વિચાર કરી પાછા વળીયે, ત્યારે જમનાએ દીધો સેર* રે. વસુદેવ.
જેમ તેમ કરીને પદ રજ પામું, અહિં થઈ જદુપતિ જાય રે,
ધાયું નીર કુવર લીધો રે ઉંચો, ત્યારે પ્રભુએ ચાપ્યા પાય રે. વસુદેવ.
જઇને કુવર નદને સાપ્યા, બાઈ વીજળીને લીધાં રે,
લેઇને વસુદેવ પાછા વળીયા, જઈ દેવકીને કન્યા દીધાં રે. વસુદેવ.
દોદશથી તે દ્વાર દેવાયાં, જેવું હતું તેવુ કીધુ રે,
નરસૈંયાનો સ્વામી નાશી ગયો, જઈ ગોકુલમાં દર્શન દીધુ રે. વસુદેવ.

---

* માર્ગ.

પદ ૯ મું-રાગ આશાવરી.

ધાયો કંસરાય વધ કરવાને, કારાગ્રેહેમાં જાય રે,
આડો વિષધર ઉતર્યો કંસને, તો પણ ધાયો જાય રે. ધાયો.
કંસે દ્વાર હાથે ઉઘાડ્યાં, ભાંગી લોહની તાલ રે;
લાવ દેવકી બાલ તાહારૂં, નહિ તો આણીશ કાળ રે. ધાયો.
કહે દેવકી સુણો વીરા મારા, દીકરી દીવો રેહુ એવું ધારો રે,
બાઇ વીજળીને લેઈ કરીને, પાયે ઝાલી ભૂપ ભડો* રે.† ધાયો.
લેઈ શલ્યા સાથે પછાડતાં, એક વચન વીજળીએ કહ્યુ રે,
છટકીને ગઈ આકાશમાં, તારો વૈરી પ્રકટયો ગોકુળ મધ્યુ રે ધાયો.
* * * * * * *
સુણી કંસરાયને ત્રાસ જ પડીયો, થઈ મૂર્છા ને ઢળીયો રે ધાયો.
કંસરાય મન ભે ઘણું પામ્યો, વચન વીજળીએ જે કહ્યાં રે,
કહે નરસૈંયો ગોકુળમાં વસ્યા, તે પરાક્રમ કંસે ના લહ્યાં રે ધાયો.

પદ ૧૦ મું-રાગ કાલેરો.

કારાગ્રેહેમાં વસુદેવ દેવકી, છોડ્યા તે કંસરાય રે,
મહાદુ ખ પાડ્યુ મેં ભગ્નિ મારી, તે દુ ખ ન આણુશો મનમાયરે. કારાગ્રેહેમાં.
હું અપરાધી મહા અજ્ઞાની, પાપી મહા અહંકારી રે,
મહા પાપે મેં બેહેન સતાપી, પાપે અવધ આવી હુમારી રે. કારાગ્રેહેમાં.
મનમાં વિચાર કીધો કંસરાયે, ધન્ય મારી કમાઈ રે,
મારે પાપે દુઃખણી કરી ભગ્નિ,‡ દર્શન દે જદુરાઈ રે કારાગ્રેહેમા.
જમ તમ કરીને દર્શન પામું, કરુ મહા જુદ્ધનો ઉપાય રે;
જાદવ સરવે દુઃખ પમાડુ, સદ્યમુક્તિ જમતમ થાય§ રે, કારાગ્રેહેમા.
ઝેર ચોળીને પૂતનારે મોકલી, તે રહી જઈ ગોકુલ ગામ રે,
પડી પૂતના નદ છાપરે, કાયા દીપે કોટીક કામ રે.‖ કારાગ્રેહેમાં.
સુણી કંસરાય ત્રાસ બોહ¶ પામ્યો, મોકટયો શકટાસુર રે,
કરી કીલકલાટ પગ પ્રહારે, મારી કીધો ચકચૂર રે. કારાગ્રેહેમાં.

---

* ભડો-ઉભો † પા૦ "ભૂપ ખડોરે" ‡ પા૦ "પ્રજાને" § પા૦ "ધાવરે" ‖ પા૦ "તે તો રહી છે થઇ ગોકુલ ગાયરે, * * * તેની કદપ દીસે કાયરે' ¶ બો૦—બહુના અર્થમાં.

લીલા કવિતા વિસ્તારી, લીલા ધર્મ અપાર રે;
કૃપા કરો હવે નરસૈંયાને, રાખો શરણ આધાર રે. કારાગ્રેહેમા.

પદ ૧૧ મું–રાગ કાલેરો.

કસરાય મન તો ઘણું દુ:ખ પામ્યો, વચન વીજળીએ કહ્યુ રે;
વેરી તારો પ્રકટયો ગોકુલમાં, પરાક્રમ કંસે ના લહ્યુ રે. કંસરાય.
બકી ભેદી ને શકટ ભેદ્યો, તૃણાવર્ત તત્ક્ષણ હણ્યો રે,
વૃક્ષ ઉપર પ્રલભ નાખીને, અત આણ્યો તેહ તણો રે. કસરાય.
બકાસુરની ચાંચ મરડીને, વન ઘેરીને વેડાવ્યો રે,
ઉદરમાં ઘણું વૃદ્ધી થઈને, એમ અઘાસુર માર્યો રે. કસરાય.
એક સમે પ્રભુ વૃદાવનમા, ચારે નવ લખ ગાય રે,
એક અસુર થઈ ગોવાલો આવે, સાથી કર્યા આવતા વિદાય રે. કસરાય
એક સમે પ્રભુ ગોકુલમાહી, બેઠા નદજી સહિત રે,
બબારવ કરતો રે આવ્યો, આવ્યો કેસી દઈત રે. કસરાય.
કરડે દત, ભૂરને* મારે પગસું, પરાક્રમ કોઈ ના જાણુ રે,
ઝેરચોળીને હાથ મૂકયો મુખમાં,(તેણે) પુછડે પછાડી છોડ્યા પ્રાણરે.કસરાય.
એક સમે દાવાનળ આવ્યો, વન પ્રજાલ્હી દીધો રે,
ગોપી ગોવાલાની આખ મીચાવી, મીરજ ધરીને પીધો રે કસરાય.
બબાસુર હતો કદલી વનમાં, જાવા ન પામે કોઈ રે,
ઝાલી વન ઢંઢોળ્યુ શ્યામળે, ગોપી ગોવાલા રહ્યા જોઈ રે. કંસરાય.
બહુ ગર્જના કરી ઉછાળ્યો, બધું વન ઢંઢોળીને કાઢ્યો રે,
ઘણું એક[illegible] રંગે રમાડીને, ઝાલી પુછડે પછાડ્યો રે. કંસરાય.
તેરે સમે ત્યાં નારદ આવ્યા, છાની વાતો હરિ[illegible] કરીએ રે,
કસે મોકલ્યા કાકા તેડવા, અક્રૂરે રથ જોતરીએ રે. કસરાય
સ્નાન કરવા જમનાજીમા ગયા, રથ [illegible] રાખ્યો રે,
અક્રૂરજીને પરાક્રમ દેખાડ્યુ, માહી દેખાડ્યું ગોકુળ[illegible] રે. કંસરાય.
પહેલી પોળે માર્યો પર્વતને,† પાછી લીલી [illegible] આર્યા રે,
બીજી પોળે માર્યો ગ[illegible] [illegible] મસળ્યા રે કસરાય.

* ભૂરજાપૂરી † [illegible]

ચોથે મહાંથી ઝાલ્યો મામાને, બાંહે ઝાલી બહાર કાઢ્યો રે;
લાવ પાપી મારાં માત પિતાને, કંઠ ઝાલી કંસ પછાડ્યો રે. કંસરાય.
વેર જમાઇનું લેવા જરાસંધ, આવ્યો તેણી વાર રે;
સત્તરવાર તો નાશી ગયો, આવ્યો અઢારમી વાર રે. કંસરાય.
કારાગ્રેહેથી માત પિતાને, છોડ્યાં શ્રી મહારાજ રે;
યાદવકુળમાં આનંદ હુવો, ઉગ્રસેનને આપ્યું રાજ રે. કંસરાય.
કંસને મારી ભાર ઉતાર્યો, દેવ સહુ નમીયા માવ રે;
ભણે નરસૈંયો જાદવકુળને, દ્વારામતિ લેઈ જાવ રે. કંસરાય.

શ્રીકૃષ્ણ જન્મ વધાઇનાં પદ.

પદ ૧ લું-રાગ કાલેરો.

આનંદ વાધ્યો અતિ ઘણો રે, હરખ્યાં સુર નર લોક રે;
જાદવકુળમાં જીવન* જાયો, માતાના ટળીયા શોક રે. આનંદ.
મનમાં વિસ્મય થયાં માતાજી, કારણ કુંવર આવ્યો રે;
દુષ્ટ વિદારન સંકટ તારન, ગોકુલમાં પધરાવ્યો રે. આનંદ.
દુંદુભી નાદ અતરીક્ષ વાગે, પુષ્પની વૃષ્ટી થાય રે;
નરસૈંયાના સ્વામી જશોદા ખોળે, વસુદેવ મૂકીને જાય રે. આનંદ.

પદ ૨ જું-રાગ કાલેરો.

મનમાં વિસ્મય થયાં માતા જશોદા, પાસામાં દીઠો બાલ રે;
ચૌદભુવનનો લીલાકારી, અવતર્યો કસનો કાળ રે. મનમાં.
પ્રથમ નયણે નિરખુ કુંવરને, પછે જગાડુ નંદરાય રે;
જાગો પ્યારા સબળ સારુ, જાગ્યું ભાગ્ય તમારુ વરણાયા† રે. મનમાં.
જાગ્યા નંદજી આનદ પામ્યા, જોયા જગદાધાર રે;
કોટી રવિ શશી પ્રગટ્યા, કોટી કોટી દીવડાની હાર રે. મનમાં.
શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ વિરાજે, નિરખી મોહ પામ્યાં નરનાર રે;
નંદ કહે · સુણો ભામની મારી, દીસે છે લીલાકાર રે.‡ મનમાં.

* પા૦ "જાદવ" † પા૦ "વખણાય રે" ‡ પા૦ "લીલા અવતારરે" એ પાઠ માત્ર એકજ પ્રતમા છે ત્રણ પ્રતમા રાખેલો પાઠ છે

વ્રજલોકનું પ્રતિપાલણ કરવા, અસુર હણવાન કાજ રે,
ભણે નરસૈંયો લીલા વખાણું, અવતાર લીધો મહારાજે રે મનમા.

પદ ૩ જું.

ધન્ય ધન્ય દિવસ આજ અનોપમ, ધન્ય ધન્ય શ્રીગોકુલરાયરે,
ધન્ય ધન્ય નંદ(જી) જશોદા, ઘેર ઘેર ઓચ્છવ થાય રે ધન્ય ધન્ય.
ઘેર ઘેર સાદ જ દેઇને ગોપી, જમના ઝીલવા જાય રે,
તરીયા તોરણ દ્વારે શોભતા, માનુની મંગળ ગાય રે ધન્ય ધન્ય.
જશોદા રોહિણી કુંવરને નિરખી, આનંદ ઊર ન માય રે,
અંતરીક્ષ રહીને જુવે દેવતા, દુંદુભી વાજા સોહાય રે ધન્ય ધન્ય.
ધન્ય ધન્ય શ્રાવણ વદી અષ્ટમી, ધન્ય શ્રી ગોકુલ ગામ રે,
નરસૈંયાના સ્વામીની સંગે રમતા, પૂર્યા તે મનના કામ રે ધન્ય ધન્ય.

પદ ૪ થું.

નંદને આંગણે નર ઘોષ વાધ્યો, પંચમ શબ્દના પૂર્યા નાદ રે,
ધોળ મંગળ આલાપે બાલા,* શ્રી ગોકુળમાં પડીયો સાદ રે નંદને.
ઘર ઘરથી નિસરી રે ગોપી, સરખા સરખી ટોળી રે,†
દધી કીચ મચ્યો નંદ આંગણે, શીરથી ઢોળી ગોળી રે નંદને
શ્રાવણ માસ અષ્ટમી અંધારી, ભાગ્ય રોહિણીએ રુડા કીધા રે,
નરસૈંયાના સ્વામી મધ્ય રેણીએ, જઈ ગોકુલ દર્શન દીધા રે ‡ નંદને

પદ ૫ મું.

જશોદાના આંગણીએ, સુંદર શોભા દીસે રે,
મુક્તાફલના તોરણ બાંધ્યા, જોઈ જોઈ મનડું હીસે રે જશોદાને.
મહાલા મહાલ કરે માનુની, આનંદ ઊર ન માય રે,
કેસર કુંકુમ ચર્ચે સહુને, ઘેર ઘેર ઓચ્છવ થાય રે જશોદાને.
ધન ધન લીલા નંદભુવનની, પ્રકટ્યા તે પૂરણ બ્રહ્મ રે,
રંગ રેલાયો નરસૈંયો ગાયે, મન વાધ્યો આનંદ રે જશોદાને

---

* પા૦ 'બાલીકા' † પા૦ 'ઘેરઘેરથી ગોરસડા લઇ નિસરી ગોપી સરખા૦" ‡ પા૦ "૦ એમરોહિણીએ કીધા રે નરસૈંયાચો સ્વામી પ્રકટ્યો મધરજની, સુરનર જે જે કીધા રે"

પદ ૬ ઠું.

ચાલો સખી આપણુ જઇએ, નંદકુંવરને જોવા રે;
કંચન થાળ ભરી મુક્તાફળની, મંગળ ગાન કરેવા રે. ચાલો.
ધંન જશોદાએ જીવન જાયો, પૂર્વે મહાતપ કીધાં રે;
પૂરણ બ્રહ્મ અવિલોકી જોતાં, મનવાંછિત ફળ દીધાં રે ચાલો.
ભક્તતણું સુખ પૂરુ કરવા, નારાયણ અવતરીયા રે;
કૃપા કરો હવે નરસૈંયાને, ગુણ તમારા ઉચરવા રે. ચાલો.

પદ ૭ મું.

પારણે પોઢ્યા પુરુષોત્તમજી, માતાને હર્ખ ન માય રે;
આનંદ વ્રજવાસી સહુકો, માનુની મંગળ ગાય રે. પારણે.
સાવ સોનાનું રે પારણું, માણુક મોતીએ જડીયું રે;
ચાદશ રત્નની કાન્તિ વિરાજે, ઝાઝા હીરલે મઢીયું રે. પારણે.
હિંડાળે ઉલલાંરે ઉલ્લાસે, ઘમઘમ ઘુઘરી ઘમકે રે;
કુંવર કનૈયો અલૌકિક નાનો, માનુનીનું મન ઠમકે રે. પારણે.
ધંન ધંન માતા જશોમતિ, ધન ધંન ગોકુલ ગામ રે;
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળીયો, પૂર્યાં તે મનનાં કામ રે. પારણે.

પદ ૮ મું–રાગ પ્રભાત.

નાનુ સરખું ગોકુળિયું મારે, મારે વાહલે* વૈકુંઠ કીધું રે;
બ્રહ્માદિકને સ્વપ્ને ન આવે, આહીરને દર્શન દીધું રે. નાનું૦ ૧
ખટદર્શને ખોળ્યો ન લાધે, વેદ પુરાણ એમ ગાયે રે;
અવનવી લીલા વૃન્દાવનમાં, વન વન ધેન ચરાવે રે. નાનું૦ ૨
પુરુષોત્તમ લીલા અવતારી, દેહ ધર્યાં અવિનાશી રે;
કર જોડીને કહે નરસૈંયો, ગોવાળિયા વૈકુંઠ વાસી રે. નાનું૦ ૩

* પા૦ "વિઠ્ઠલે વૈકુંઠ."

હીંડોલાનાં પદ.

પદ ૧ લું-રાગ કલ્યાણનો હીંડોળો.

એ સખી શ્રાવણ આયોરે, એ શ્રાવણ આયોરે, શ્રાવણ આયોરે. ટેક
ચાલો સખી ઝુલિયે સુવર્ણ હીંડોળે, કીજે શ્યામ મન ભાયો;
હાવભાવ ખંજન મનોહર, કંચુકી કંકન સોહાયો રે. એ૦
નિત્ય* જપત વૃષભાન નંદિની, રસિકરાય વર પાયો;
મન માન્યો દેખી મન મોહી, જઇ હાથ હરિનો સાહાયો રે. એ૦
શ્રાવણ માસ સોહામણો, સોહામણો સહુ વૃજ સાથ;
પરમ સોહાગી શ્યામ મારો,† કેડામણો છે પ્રાણનાથ રે. એ૦
સદા રમણ વૃંદાવન સોહિયે, નીત પ્રતે રાસ વિલાસ;
શ્રી જમુનાજીને કાંઠડલે કંઇ, આહીરડાનો છે વાસ રે. એ૦
સખી મળી છે તેવતેવડી, ચાલી આવી છે રમવા રાસ;
મધ્યે વિરાજે શ્રી સ્વામિનીજી, જેનું સદા નિરંતર રાજ રે. એ૦

* * * * * * * *

જેને કાજે વાહલો વ્રજમાં પ્રકટયા, નંદ તણે ઘેર આજ રે. એ૦
એ શોભા મેં કેમ રે કેહવાયે, કહી શંકર પૂછે વાત;
કહેનાર શેષ સરીખા હારે, ત્યાં પામરની કોણ જાત રે. એ૦
વૃંદાવનની કુંજગલનમાં, શ્યામ હીંડોળેરે હીંચાય;
મારો વાહલોજી ઘાલે ઘુમડલી, ગોપી હમચી લેઇ લેઈ ગાય રે.‡ એ૦
મારા વાહલાજીસું વાત કરતાં, ઘુમરી થઈ દશ વીશ;
વેણુ વછૂટી ને હાર જ તુટચો, અંબર ખશિયાં શીશ રે. એ૦

* પા૦ "કામે" † પા૦ "સ્વામીજી." ‡ પા૦ "સહિયરો માહોમાંહે ગાય"

હીંડોળો રાખો મારા વાહાલા, અંગ ઉથાડાં થાય;
મારી સહિયેર સર્વે હાસ્ય કરે છે, તેમાં તમારુ શું જાય રે. ઓ૦
આવા નિર્લજ થયા તે મેં નવિ જાણ્યા, લાડકવાયા નાથ;
નહિ બોલું નહિ ચાલું વાહલા, આજ પછી તમ સાથ રે. ઓ૦
એવાં એવાં વચન સુણી હરિ હસીયા, રસિકવર સુકુમાર;
પ્રસન્ન થયા શ્રી સ્વામીનિજી, નરસૈંયાને આપ્યો એકાવળ હાર રે. ઓ૦

પદ ૨ જું–રાગ સોરઠનો હીંડોળો.

સખી ઝરમર ઝરમર વરસે મેહ, તમ નાથને નારી સંગ વાધે નેહ;*
લપટાઇ તે અબળા અંગે, ઘુમલડી† ઘાળી નાચે સંગે. સખી.
અબળાએ અંબોડો વાળ્યો, ઉર અધર અંતર ટાળ્યો;
ચતુરાની તે ચોળી ચમકે, જમ વિજ ગગનમાં દમકે‡ સખી.
મધ્યે મોર મધુરા ટૌકે, કોયલડી માંહી કૌકે;
વાંસલડી વહાલો વાયે, તમ તમ ગોપી નાચે ને ગાયે. સખી.
કામા કામે ઘેલરડી ડોલે, મોહી મોહનસું હસીને બોલે;
ગોફણડે ઘુઘરડી ઘમ ઘમકે,§ ચતુરાની તે ચોળી ચમકે. સખી.
માંહી હીંચે હીંડોળે વનમાળી, વારે ઓવારણાં વાળીવાળી,
ઘાલે કઠ મુક્તાનો હાર, મોહ્યા મરકલડે નંદકુમાર. સખી.
એક ઉભી નાથને નિહાળે, એક ચાલીને ચમ્મર ઢાળે;
એક ફૂલી તે અંગ ન સમાય, એક ભીડી રહી હૃદયા માય. સખી.
એક કરે દુદભિના નાદ, શ્રવણે સુણી શ્યામનો સાદ,
કરે પુષ્પ વૃષ્ટિ અપાર, મુખે બોલે તે જેજેકાર. સખી.
લીલા જોઇને તરપત થાઉં, તાળ લઇને પુઠળ ગાઉં,
નરસૈંયો તે પ્રેમે ભરાણો, સખી સંગ માંહે સમાણો.‖ સખી.

પદ ૩ જું–રાગ કાલેરાનો હીંડોળો.

મેઉલો ગાજે ને માધવ નાચે, રુમઝુમ વાજે ઘુઘરડી;
આછા ચીર ચરણાં ને ચોળી, માથે લીલી લોબરડી.¶ ટેક.

* પા૦ "૦ વરસે, તેમ નાથ ને નારી વિલસે" † ફેરફુદડી ‡ ઝબકે–ચમકે § પા૦ "૦ ઘુઘરડી ઘમઘમ ઘમકે" ‖ પા૦ "લપટાણો" ¶ એક જાતનું વસ્ત્ર કાઠિયાવાડી સ્ત્રીઓ–આહીરાદિ–ચણિયાની જગે, ગાંઠ બાંધીને પહેરે છે

તાળ પખાજ વજાડે ગોપી, શ્યામ વજાડે વાંસલડી;
દાદુર મોર બપૈયા બોલે, મીઠે સ્વરે બોલે કોયલડી. મેઉલો.
ધન વૃંદાવન ધન જમુના ત્રટ, ધન કૃષ્ણે અવતાર લિયો;
ધન નરસૈંયાની જીભલડીરે, ધન ધન રાગ કાલેરો કહ્યો. મેઉલો.

પદ ૪ થું–રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

ઝાંઝરીયાં ઝમકે ઘમકે ઘુઘરી રે, કાંઈ ફરતી ફરતી હીંચે હરિના સંગ રે;
ઘુમડલી ઘાલે શ્યામલાને સહુ મલી રે, વાજે તાલી તાલ મ્રદંગ રે. ૧
કાંઈ સાન કરે સુંદર શ્યામને રે, અબલા આલાપે પૂરણ પ્રેમસું રે;
કાંઈ વાધો વાધો અંગમાં આનંદ અપાર રે, ગોપી નાચે મુકી સહુ નેમસું રે. ૨
એક એકને સાંઇડાં* દે શ્યામલો રે, કરતાં કરતાં અધુર અમ્રતરસ પાન રે;
ઝલકેને હીંડોલો સર્વે શ્યામનો રે, ગમતાં ગમતાં ગોપી કરતાં ગાન રે. ૩
સુરીનર ને મુનિજન ત્યાં મોહી રહ્યા રે, નિરખી નિરખી ગોપી ને ગોપાલ રે;
અંગે અંગે ત્યાં સુધ બુધ વીસરી રે, અર્પે અર્પે ગોપી કુસુમની માલ રે. ૪
નરસૈંયો તેના તે રસના ગુણ કેટલા કહે રે, લીલા લીલા અગણિત સાર રે;
તારુણીના ટોલામાં અણુમનીને† મલપતોરે, તેમાંથી એક કણકાનો વિસ્તારરે. ૫

પદ ૫ મું–રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

હીંડોલે હીંચે નારી નાથસું રે, વાધો વાધો ઘુમણડી અતી રંગ રે;
શ્યામલિયો શ્યામાને ભુજે ભરી રહ્યો રે, અલગાં અલગાં પાસે અંબર અંગ રે. ૧
ચુવા ને ચંદન પ્રેમલ અતિ ઘણા રે, વિધ વિધ આણ્યા કુસુમના હાર રે;
છેલપણે રે આવી ખોળે નાથને રે, ભામણડાં લેતી વારંવાર રે. ૨
ઝલકે મુગટ ને પાણે‡ રાખડી રે, વાદે વાદે ઘુમડલી ઘાલે નાર રે;
મરકલડાં કરતી માનુની મદ ભરી રે, ઝમકે ઝમકે નેપૂરની ઝમકાર રે. ૩
પલવટડીવાળી પટોલી ચુંદડી રે, કરતી કરતી કામા કુંકુંમ રોલ રે;
અંગો અંગે શ્યામા સહુ શોભતી રે, વાધો વાધો વહાલાસું ઝકઝોલ રે. ૪
ચોદશથી મોર મધુરાં બોલતાં રે, ઝીણી ઝીણી ઝરમર લાગી ધાર રે;
નરસૈંયો તંહી લાવે બીડાં પાનનાં રે, તાંહાં આરોગે નારી ને નંદકુમાર રે. ૫

---

* સાંઈ=ભેટવું † અણુમણી=કેન્મન્યુ=વિકાર રહિત ‡ હાથે.

પદ ૬ ઠું–રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

ઠંમઠમ રે વરસે મેહ સોહામણો રે, હીંચે હીંચે હીંડોલે અતિ રંગ રે;
શામલિયો ને શામા બેહુ શોભતાં રે, નિલામ્બર પિતામ્બર ઓપે અંગ રે. ૧
ઘુમડલી ઘાલે ગોપી રસભરી રે, શામલિયાને સન્મુખ કરતી સાન રે;
મરકલડા કરતી માનુની મોદસું* રે, નાચે ને વલી ગાયે મધુરું ગાન રે. ૨
બોલે રે કોયલ મોર સોહામણા રે, ગાજે ગાજે ગગન ઘેરું ગભીર રે;
વંદ્રાવન અતિ સોહામણું રે, સોહે સોહે જમુના તીર રે. ૩
વાહેને વેણા મહુયર વાંસલી રે, વાજે વાજા તાલી તાલ મ્રદંગ રે,
મગ્ન થઈને વહાલાજીને નિરખતા રે, ઉલટ્યો ઉલટ્યો અબલાને આનંદ રે. ૪
ઉપરથી કુસુમ બોહુ વરખી રહ્યા રે, સુરીનર મુનિજન બોલે જય જયકાર રે,
નરસૈંયો નિરખી હરિગુણ ઓચરે રે, ધન ધન કામની કૃષ્ણ વેહાર રે. ૫

પદ ૭ મું–રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

હીંડોલે ને હીંચે સુંદર શામલો રે, હીંડોલે હીંચોલે વ્રજની નાર રે;
મુસ્તકે મુગટ સોહામણો રે, કાને કાને કુંડલ સાર રે. ૧
ઝળકે શ્યામાને શીર રાખડી રે, લટકે લટકે મુક્તાફળના હાર રે,
ખલકે ખલકે કંકણું કંકણી રે, પાયે પાયે નેપુરનો ઝમકાર રે. ૨
ભામણુંડા લેતી રે સર્વે સુંદરી રે, હીંડોલે હીંચતા વાધ્યો છે અતિ રંગ રે,
સંગમા મહાલે મળી માનુની રે, અબર અબર ઓપતાં અંગ રે. ૩
મધુરેને રાગે આલાપતી રે, મીઠા મીઠા બોલે છે મોર રે,
તેમ તેમ વહાલો વહાએ છે વાસલી રે, ગાજી ગાજી રહ્યો છે ઘનઘોર રે. ૪
નરસૈંયોને નેણે ત્યા નીરખતો રે, ફુલ્યો ફુલ્યો અંગ ન માય રે,
કૃષ્ણ કામની જ્યા રંગે રમે રે, ધન ધન લીલા ગુણ ગાય રે. ૫

પદ ૮ મું–રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

હીંડોલો શોભે હરીને હીંચતા રે, તેવતેવડી શ્યામા સોહે સંગે રે
ઘુઘરડીને ઘમકે ઘુમણું રસ ચઢી રે, વાધ્યો વાધ્યો આનંદ અબલા અંગે રે. ૧

* પાઠ "મદસુરે" † એક પ્રતમા પાઠ–"ખલકે કર કંકણ ને ઝીણી [illegible]
પાઠ રાખ્યો છે–તે કે એક પ્રતનો પાઠ સારો છે

કામની કૃષ્ણસું ક્રીડા કરે રે, કીધા કીધા સકલ શણગાર રે;
વહાલાને વહાલે મોહી મલપતી રે, પામી પામી પ્રાણાધાર રે. ૨
જોબનમાતી માનુની મદભરી રે, ચાલે ચાલે ચમકતી ચાલ રે;
(પાયે) કાંબી ખલકે કનકની રે, ખલકે ખલકેરે કાને ઝુમણુ ઝાલ રે. ૩
નયણાં નિહાળ્યા કરે રે કહાનસું રે, ગર્વ ભરી ભીડે ગોરી શ્યામ અંગ રે;
ઘુમડલી ઘાલે ને શ્યામા સ્વર કરે રે, વાજે વાજે તાલી તાલ અહંગ રે. ૪
જીવન ને જુવંતી બેહુ મળી રહ્યાં રે, બાહુડલી તે કંઠે સોહે રે;
નરસૈંયાની રસના શ્યામવર રટે રે, વસિયો હૃદયા નયણાં મોહે રે.*૫

પદ ૯ મું—રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

આજે રે આ વહાલો રમતો રસ ભર્યો રે, હીંડોલે હીંચતાં દે છે હેલ રે;
શામલીયો ને શ્યામા બેહુ એમ કરતાં રે, ગમતે ગમતે ગમતે કરતાં ગેલ રે. ૧
વનિતાસું વહાલો અતિ વાદે ચઢ્યો રે, ઘુમડલીનાં ઘુમણુ ઘાલે નાથ રે;
અંગેથી અંબર ખસીયું અંગનાનુંરે, ભીડી ભીડી ભામનીને ભરી બાથરે. ૨
નિરખતાં નાથને નારી ભાળી રહી રે, હરખે હરખે હૈયે હરખ ન માય રે;
મુસ્તક મણી મહાઝલકે કનક વેલડી રે, શોભા શોભા કહી નવ જાય રે. ૩
ચમકતી આવી રે ત્યાં ચંદ્રાવલી રે, મરકલડાસું બોલે વહાલા સંગ રે;
હીંડોલો રાખો રે સુંદર શામલા રે, કંપે કંપે કામા કેરાં અંગ રે. ૪
ધન ધન ગોકુલીયા કેરી નારને રે, ધન ધન તે સુરીનર ઉપરથી કરે રે;
નરસૈંયો ત્યાં અંગો અંગે ફૂલીયો રે, નિરખી નિરખી નરભે રંગ વારે રે. ૫

પદ ૧૦ મું—રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

હીંડોલે હીંચે વહાલો હરખશુંરે, જોડજ મલી શશીવદની કુમાર રે;
આનંદ વાધ્યો અંગે અંગ અંગનારે,† હીંડોલો હીંચોલે ગોકુલ નાર રે. ૧
વાહેરે મહુયર વેણુ વાંસલીરે, વાજાં વાજે નાચે નારી રંગ રે;
પાયે ઝાંઝર નેપૂર રણઝણેરે, આલાપીને‡ ગાયે ઉલટી અંગ રે. ૨
અંગેરે ભુષણ ભામની ભાવતાંરે, ચોલી પટોલી ચલકે નારી રગ રે;
મરકલડે મોહે કામની કૃષ્ણને, ઉલટચો અબલા આનદ અંગોઅંગ રે. ૩

* પા૦ "જે શ્યામવર રમે રે, વસિયો વસિયો નયણા માહેરે." † પા૦ "૦ અગ નારીરે"
‡ પા૦ "અલવીને"

વહાલાને વહાલે અગર ઉવેખતી રે, ભામણડાં તે લેતી વારવાર રે,
પેર પેરના પકવાન આગળ અરપણ કરે રે, આરોગે આનંદે પ્રાણાધાર રે. ૪
ઘુમણડી ઘાલે રે ગોપી રસભરી રે, કરતી કરતી શ્યામા નેણે સાન રે,
નરસૈંયો તે લીલા રસમાં લલવલો રે, કરુણા કીધી સુંદર શ્યામ રે. ૫

પદ ૧૧ મું.

શામળિયો બોહુ બળિયો, હીંડોલે હીંચતો રે;
રંગ ભરી શ્યામાનુ, મરકલડે મુખ જોતો રે. ૧
સર્વ મળી શામળિયાસુ, સંગમ શૂરી શ્યામા રે;
ઘુમણુડી ને રસ લે ઘણો, વાદે ચઢી છે વામા રે. ૨
છૅહલ છૅહલપણે, છબીલાને છલ કરતી રે,*
બુદ્ધિ ઘણી બુદ્ધિ ઘણી તે,અલવે આલિંગન લેતી રે. ૩
ગોવિંદજી ગોવિંદજી, ગોપી સંગે સોહે રે,
નરસૈંયો ત્યા તાલ લઇને, કૃષ્ણતણા ગુણ ગાય્યે રે. ૪

પદ ૧૨ મું.

આ જોને આ જોને, હરિ હીંડોલે હીંચતો રે;
શામલીયો શ્યામાને કંઠે, બાહુડલી ધરતો રે ૧
પ્રેમેસુ પ્રેમેસુ પ્રેમદાને, ઘુમડલી ઘાલે રે,
મદભરી માનુની તે, હસભરી ગત ચાલે રે ૨
રસભરી રસભરી કાયે, કરતી મનના ગમતા રે,
વારણે જઇએ ગોપી, વહાલાજીને વળતા રે ૩
નરસૈંયો નીરખે થઇ, એ લીલા રસ ગાયે રે,
કરુણાએ કૃષ્ણજીયે રાખો, જુવતી જૂથ માહે રે. ૪

પદ ૧૩ મું.

જોરે સખી આ રુડુ આ રુડુ, અવર સહુથી આ રુડુ રે,
વદ્રાવનમા હર્ષે હીંચે, શામલિયો શ્યામા જોડું રે ૧
ઝરમર વરસે મેહુલો, વચ્ચે વચ્ચે વીજ ઝબકે રે,
નારી નાથસુ તે રસ ભરી,‡ અબર અગે ઝલકે રે. ૨

* પા૦ "છૅહેલપણે છૅહેલપણે છબીલાને છળબલ લેતીરે" † પા૦ "શામ શામાનું જુગર્દ જોડું રે" ‡ પા૦ "નારી નાથ તે રસભરા"

કામની કૃષ્ણસું ક્રીડા કરે રે, કીધા કીધા સકલ શણગાર રે;
વહાલાને વહાલે મોહી મલપતી રે, પામી પામી પ્રાણાધાર રે. ૨
જોબનમાતી માનુની મદભરી રે, ચાલે ચાલે ચમકતી ચાલ રે;
(પાયે) કાંબી ખલકે કનકની રે, ખલકે ખલકેરે કાને ઝુમણુ ઝાલ રે. ૩
નયણાં નિહાળ્યા કરે રે કહાનસું રે, ગર્વ ભરી ભીડે ગોરી શ્યામ અંગ રે;
ઘુમડલી ઘાલે ને શ્યામા સ્વર કરે રે, વાજે વાજે તાલી તાલ મૃદંગ રે. ૪
જીવન ને જુવતી બેહુ મળી રહ્યાં રે, બાહુડલી તે કંઠે સોહે રે;
નરસૈંયાની રસના શ્યામવર રટે રે, વસિયો હૃદયા નયણાં મોહે રે.*૫

પદ ૯ મું–રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

આજે રે આ વહાલો રમતો રસ ભર્યો રે, હીંડોલે હીંચતાં દે છે હેલ રે;
શામલીયો ને શ્યામા બેહુ એમ કરતાં રે, ગમતે ગમતે ગમતે કરતાં ગેલ રે. ૧
વનિતાસું વહાલો અતિ વાદે ચઢયો રે, ઘુમડલીનાં ઘુમણુ ઘાલે નાથ રે,
અંગેથી અંબર ખસીયું અંગનાનુંરે, ભીડી ભીડી ભામનીને ભરી બાથરે. ૨
નિરખતાં નાથને નારી ભાળી રહી રે, હરખે હરખે હેયે હરખ ન માય રે;
મુસ્તક મણી મહાઝલકે કનક વેલડી રે, શોભા શોભા કહી નવ જાય રે. ૩
ચમકતી આવી રે ત્યાં ચંદ્રાવલી રે, મરકલડાસું બોલે વહાલા સંગ રે;
હીંડોલો રાખો રે સુંદર શામલા રે, કંપે કંપે ક્ષમા કેરાં અંગ રે. ૪
ધન ધન ગોકુલીયા કેરી નારને રે, ધન ધન તે સુરીનર ઉપરથી કરે રે;
નરસૈયો ત્યાં અગો અંગે ફૂલીયો રે, નિરખી નિરખી નરસૈ રગ વારે રે. ૫

પદ ૧૦ મું–રાગ ધનાશ્રીનો હીંડોળો.

હીંડોલે હીંચે વહાલો હરખશુંરે, જોડજ મલી શશીવદની કુમાર રે;
આનંદ વાધ્યો અંગે અંગ અંગનારે,† હીંડોલો હીંચોલે ગોકુલ નાર રે. ૧
વાહેરે મહુયર વેણા વાંસલીરે, વાજા વાજે નાચે નારી રંગ રે;
પાયે ઝાંઝર નેપૂર રણઝણેરે, આલાપીને‡ ગાયે ઉલટી અંગ રે. ૨
અંગેરે ભુષણ ભામની ભાવતાંરે, ચોલી પટોલી ચલકે નારી રંગ રે;
મરકલડે મોહે કામની કૃષ્ણને, ઉલટયો અબલા આનંદ અંગોઅંગ રે. ૩

* પા૦ "શ્યામવર રમે રે, વસિયો વસિયો નયણા માહેરે." † પા૦ "૦ અગ નારીરે"
‡ પા૦ "અલપીને"

વહાલાને વહાલે અગર ઉવેખતી રે, ભામણુડાં તે લેતી વારવાર રે;
પેર પેરનાં પકવાન આગળ અરપણ કરે રે, આરોગે આનંદે પ્રાણાધાર રે. ૪
ઘુમણુડી ઘાલે રે ગોપી રસભરી રે, કરતી કરતી શ્યામા નેણે સાન રે;
નરસૈંયો તે લીલા રસમાં લલવલો રે, કરુણા કીધી સુંદર શ્યામ રે. ૫

પદ ૧૧ મું.

શામળિયો ઓહ બળિયો, હીંડોળે હીંચતો રે;
રંગ ભરી શ્યામાનું, મરકલડે મુખ જોતો રે. ૧
સર્વ મળી શામળિયાસુ, સંગમ શૂરી શ્યામા રે;
ઘુમણુડી ને રસ લે ઘણો, વાદે ચઢી છે વામા રે. ૨
છેહેલ છેહેલપણે, છબીલાને છલ કરતી રે,*
બુદ્ધિ ઘણી બુદ્ધિ ઘણી તે,અલવે આલિંગન લેતીરે. ૩
ગોવિંદજી ગોવિંદજી, ગોપી સંગે સોહે રે,
નરસૈંયો ત્યાં તાલ લઈને, કૃષ્ણતણા ગુણ ગાએ રે. ૪

પદ ૧૨ મું.

આ જોને આ જોને, હરિ હીંડોળે હીંચતો રે;
શામળીયો શ્યામાને કંઠે, બાહુડલી ધરતો રે. ૧
પ્રેમેસું પ્રેમેસુ પ્રેમદાને, ઘુમડલી ઘાલે રે,
મદભરી માનુની તે, હસભરી ગત ચાલે રે. ૨
રસભરી રસભરી કાયે, કરતી મનના ગમતાં રે,
વારણે જઈએ ગોપી, વહાલાજીને વળતા રે ૩
નરસૈંયો નીરખે થઈ, એ લીલા રસ ગાયે રે,
કરુણાએ કૃષ્ણજી થૈ રાખો, જુવતી જૂથ માહેરે. ૪

પદ ૧૩ મું.

જોરે સખી આ રુડુ આ રુડુ, અવર સહુથી આ રુડુ રે,
વદ્રાવનમાં હવે હીંચે, શામળિયો શ્યામા જોડુ† રે ૧
ઝરમર વરસે મેહુલો, વચે વચે વીજ ઝબકે રે,
નારી નાથસું તે રસ ભરી,‡ અબર અંગે ઝલકે રે. ૨

* પા૦ "છેહેલપણે છેહેલપણે, છબીલાને છળકલ જોતીરે" † પા૦ "શ્યામ શામાનું જોગનું જોડુ રે" ‡ પા૦ "નારી નાથ તે રસભરા"

સુંદર અંગ* સોહામણું, જોતા નયણા તૃપ્ત ન થાયે રે,
આગળ ઉભી અંગના, તે મધુરુ મધુરુ ગાયે રે. ૩
એક એકપે ધાઈ આગલ, ગોપી ઘુમલડી ઘાલે રે,
મરકલડો કરી માનસું, વહાલે વદન નેહાળે રે ૪
મગન થઇ સહુ મોહનસું, આનંદે ઉરપર આણે રે,
બ્રહ્માદીકને જે રસ દુર્લભ, તે નરસૈંયો માણે રે ૫

પદ ૧૪ મું.

ધન જોડુ ધન જોડુ સહીયો, રંગ ભરી રમતા શોભતુ રે,
શામલિયો ને શ્યામા ગોરી, મુસ્તકે ફૂલ તે લટકતું રે. ૧
ઝલકે કુંડલ શ્યામા કાને, રાખડલી રતનાલી રે,
કંઠ પરસ્પર બાહુડી, રુડી પલવટડી વાલી રે. ૨
આગલ પાછલ આનંદે, ચતુરા તે ચમર કરતી રે,
ભામણડા ભલી ભાવસું,† ભામની હર્ષે લેતી રે ૩
હીંડોલો હીંડોલે કાંઈ, ઘુમણી ઘાલે ગમતી રે,
ઉર અંબર ઉલટ્યા કાયે, ઉલટી અબલા કપતી રે. ૪
આ શોભા આ શોભા, એહની એહને સોહે રે,
રંગરેલ નરનારી કરી, નરસૈંયો તહી જોયે રે. ૫

પદ ૧૫ મું.

મંગલ ગાયે માનુની, હરિ હીંચી‡ ઉતરીયા રે,
આરતી વારતી વ્રજની નારી, જેજે શબ્દ ઓચરીયારે. ૧
સુંદર વાજા વાજતા, કૃષ્ણ મંદિર પરવરીયા રે,
કુસુમે વધાવે દેવતા, મનના મનોરથ કરીયા રે. ૨
મુકતા થાલ ઉતારી ઉપર, માતા હરખ ન માય રે,
ભામલડાં લઈ કુંવર કેરા, મોહ વિધ દાન દેવાય રે. ૩
ઉછરંગે બેસારી માતા, આનંદે આરોગાવે રે,
તૃપ્ત ન થાયે ત્યા નરસૈંયો, હરિ લીલા મન ભાવે રે. ૪

* પા૦ "અંલદ." † પા૦ "ભામણડાંથી ભલી ભાવસું કાંઈ કાંઈ" ‡ પા૦ "હરી હીંચરાં."

પદ ૧૬ મું—રાગ કાલેરો માલવગોડી.

હીંડોલે હીંચતાં રંગે, સંગે શ્રી વનમાળી રે,
ઘુમણુડી ઘાલે ગજગામની, દેતી પરસ્પર તાલી રે. ૧
શ્યામા તે શામલીઆ સન્મુખ, બોહુ મરકલડા કરંતી રે;
સણુગટડો વાલી જોયે, ભજવા ભાવ ધરંતી રે. ૨
મથે છે મનગમતી મોહુના, શશીવદની કુમાર રે;
રંગભરી રમતાં ગાયે ગોપી, રીઝી રહ્યા મોરાર રે. ૩
હાસ્ય કરીને વહાલે વનિતા, કહાનજીએ કર સાહી રે,
મનગમતું કીધું સુંદિરવર, ચુંબન દીધું ધાઈ રે. ૪
પૂરણ પ્રેમ પ્રવાહે [illegible] કુને નવ જાણે રે;
ભણે [illegible] ુ કામની માણે રે. ૫

[illegible] માલવગોડી).

મો[illegible] જુગતે જોડુ દીસે રે;
પ્રેમ[illegible] હીચતાં મન હીસે રે. ૧
નિલ[illegible], પિતામ્બર પાતલીયો રે;
સઘળ[illegible], જો વહાલો ઉર ધરીયો રે. ૨
એક [illegible] રરે, એક ઘુમડલી ઘાલે રે,
એક વિ[illegible] કુસુમે વધાવે, એક વદન નિહાલે રે. ૩
તાલ પ[illegible] નણા રસ વાજે, ઝાંઝર નેપુર વાદે રે,
પાર ન પામે મુનિજન મોહોટા, સુરીનર બ્રહ્મા આદે રે. ૪
પ્રેમે મગન ઉલટ અતિ વાધ્યો, સુખસાગરની સીમા રે,
ભણે નરસૈંયો ધન એ નારી, વહાલો વિલસે વનમાં રે. ૫

પદ ૧૮ મું.

હીંડોલે હીંચતાં રુડુ જ, મળ્યા જાદવરાય રે,
ઘુમણડી ઘાલે ઘણેરી, જેમ વહાલો વશ થાય રે. ૧
ઉલટી અબળા જોબનમાતી, કહ્યુ ન માને કાંઇ રે,
કોપીત કમલા કઠે વિલાગી, વહાલે દીધુ સાંઇ રે. ૨
સાન કરીને સામું જોયું, માહોમાહે દેતાં તાલી રે,
જો કહો તો હળવે હીંચાવુ, સુંદિરવર વનમાળી રે. ૩

પીતામ્બર તે પીયુજી કેરુ, અગેથી અલગુ થાયે રે,
તેમ તેમ તારુણી મનમા હરખે, ઉલટ અગ ન માયેરે. ૪
સતોષી સર્વે સુદરી, ફરતી ફરતી હીચે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી સન્મુખ, અધુરસુધારસ સીંચે રે.* ૫

પદ ૧૯ મુ–રાગ ગોડીનો હીંડોલો.

હીંડોલે આવે રે વહાલો, અમને ઘુમણુ ઘાલે રે,
ઘુમણી ઘાલીને અમને, પ્રેમે બોલાવે રે ૧
હીંડોલે તો હીંચુ મ્હારા વહાલા, ઘુમણી ઘાલે લાખી રે,
પડશો રે પડશો રે કહાનજી, સભાળુ પગની કાળી રે. ૨
પલવટ છુટે ચીર ચપાયે, વેણી ઉઘાડી થાયે રે,
ઘુમણુડી ઘાલોજી હળવે, હીંડોલે ન રહેવાયે રે. ૩
તમારુ પિતામ્બર અમારુ ચીર, આપણુ બન્ને ભીંજીયેરે,
આવો રે આવો રે કહાના, રગેસું રમીજીએ રે. ૪
ચુવા ચદન અગર કસ્તુરી, છટાવુજી અગે રે,
અમો નાનડીયા તમો નાનડીયા, નીત નીત નવલાં રગેરે. ૫
આબા ડાલે સરોવર પાળે, તહી રમતા રગ લાગ્યો રે,
આવો આવો સાહેલીયા સર્વે, નાથ કને કાંઈ માગો રે. ૬
કાયલી મધે શ્રવણી ત્યા, હીંચી હીંચી દ્રાયા† રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલિયો, જે જે ગોકુલરાયારે. ૭

પદ ૨૦ મુ–રાગ ગોડીનો હીંડોલો.

ઘુમણુ ઘાલે ગાયે ગોપી, વહાલાનુ મુખ નિહાળી રે,
વાદ ચહડી વનિતા વહાલાસું, તારુણી દેતી તાળી રે. ૧
રમઝમ રમઝમ નેપૂર વાજે, કકણી ધૂની થાએ રે,
તમ તમ વહાલો વહાલ ધરીને, વેણુ મધુરી વાહે રે. ૨
ઉલટી અબલા સન્મુખ આવી, શામલિયા રગ રાતી રે,
હીંડોલો હીંચોલે હરખે, જુવની જોબનમાતી રે. ૩

* પા૦ 'નરસૈંયાચો સ્વામી સ મુખ રહી સહુને અડુરા૦"   † પ્રાયા

અબલા અંગે અબર ઓપે, સણુગટડામા જોયે રે,
ભમરી દેતા ભામની ભાવે, વહાલાનુ મન મોહે રે. ૪
નરસૈંયો આનદે અંગે, કૃષ્ણ લીલા ગુણ ગાયે રે;
સુરીનર મુનિજન કુસુમે વધાવે, દેવ દુદુભી વાહે રે. ૫

પદ ૨૧ મું-રાગ ગોડીનો હીડોલો.

ધન ધન આ વનની શોભા, જ્યાં સુંદિરવર મહાલે રે;
ધન ધન રે હીંડોલે હીંચે, ગોપી ધુમણ ઘાલે રે. ૧
ધન ધન રે પ્રેમે મળ્યાં જોડે, કંઠડે બાહુડલી વાલી રે,
માન કરી મરકલડો કરીને, રહી વદન નિહાલી રે. ૨
ધન ધન રે વિધવિધનાં વાજા, ઉપર અબર ગાજે રે;
ધન ધન ધન નાચતા રગે, ઝાંઝર નેપૂર વાજે રે. ૩
ધન ધન રે જમુનાજીને તીરે, મોર મધુરા બોલે રે,
ધન ધન રે ગોકુળની નારી, નહિ કોય એહને તોલે રે ૪
નરસૈંયાની રસના એ રસનો, કરુણાએ કૃષ્ણ આવી રે,*
ફુલ્યો અંગે મનમા વહાલો, હરી લીલા મન ભાવી રે. ૫

પદ ૨૨ મું-રાગ ગોડીનો હીડોલો.

હીંડોલે હીંચતા શ્યામલીઓ શ્યામા મન હીશે રે,
નિલામ્બર પિતામ્બર ઝલકે, શોભા સુંદીર દીશે રે. ૧
માનુની મનમા મોહે મોહન, જમજમજીવન જોતી રે,
આનદી આગળ આવીને, ઘુમણુડી ઘાલતી રે ૨
વાસલડી વહાલે જેમ વાહે, તમ (તમ) નાચે નાગી નાદે રે,
વિધવિધના ત્યા વાજા વાજે, ગાયે સગ્વે સાદે રે. ૩
શણુગારે શોભતી સર્વે, ઉરપર હાર હુલાવે રે,
નેપૂર ધ્વની ઘુઘરડી ઘમકે, તારુણી તાન મેલાવે રે. ૪
લતા કુસુમની આવી ઉપર, સગ સખીરી લહેકે રે,
વદ્રાવન રળિયામણી ત્યા, પ્રેમલ પૂરણ બહેકે રે. ૫
સુરીનર મુનિજન અતિ આનદા, પુષ્પવૃષ્ટિ તહી થાયે રે,
ભાણે નરસૈંયો નરમલ કીધો, હરખે હરિગુણ ગાયેરે. ૬

* એ લીટી અસ્પષ્ટ છે

પદ ૨૩ મુ–રાગ ગોડીના હીંડાલો.

ધન ધન રે જુવતી જીવનશું, હીંડાલે હીંચતી રે,
શામલિયાની કંઠે વિલાગી, કામની કેલ કરતી રે. ૧
જોબનમાતી રસમા રાતી, પ્રેમદા પ્રેમ ભરાણી રે,
થૈ થૈ કરીને તાન મીલાવે, ગાયે મધુરી વાણી રે. ૨
આલાપે અબલા, ઉલટી સહુ અંગે, ગગન ઘટા થઈ આવી રે,
વાજા વાજે નાદે નાચે, ભામની ભેદ ભુલાવી* રે. ૩
ઘુમણુ ઘાલે મનમા મહાલે, વહાલાજીનું વદન નેહાળી રે,
મોર કોકીલા કરે કલારવ,† ધન ઋતુ રઢીયાલી રે ૪
નિલામ્બર પિતામ્બર ઝળકે, ઝાંઝર નેપૂર વાજે રે,
સન્મુખ શ્યામા સુંદિરવરસું, તાલી દઈ દઈ ગાજે રે. ૫
ધન વદ્રાવન ધન જુમના તટ, ધન ધન લીલા જોઈ રે,
ભણે નરસૈંયો કૃષ્ણ કામની, સમોવડ આવે ન કોઇ રે. ૬

પદ ૨૪ મુ.

હીંડાલે હીંચતા રુડુંજ, મળ્યા જાદવરાય રે,
વાજા વાજે ઝાંઝર ઝમકે, નેપૂર નાદ સોહાય રે ૧
તાલ પખાજ મહાધ્રૂની લાગી, નાચે નારી છટે રે,
વહાલા કેરુ વદન નેહાલી, ઉલટ વાધ્યો અંગે રે ૨
ઝીણી ઝડ લાગી ઉપરથી, બીચ બીચ વીજ ઝબૂકે રે,
ઉલટ્યો અબર ગાજી રહેતા, મોર મધુરા ટહૂકે રે ૩
સન્મુખ આવી શ્યામા સર્વે કરી કુસુમના હાર રે,
જીવનને કંઠે આરોપી, કરે નેણુના માર રે ૪
શામલિયો ને શશીવદની તે, જોડજ મળ્યા રાજે રે,
ઘુમડલી ત્યા વાદ ચઢીરે, ગાન કરીને ગાજે રે. ૫
નરસૈંયાની રસના રુડી, ગોવિંદના ગુણ ગાયે રે,
કૃષ્ણ લીલામા લોભી રહ્યો રે, જોતા તૃપ્ત ન થાયે રે. ૬

---

* પાઠ ભેદ જણાવી રે † પાઠ કલાટલ"

પદ ૨૫ મું-રાગ ગોડી.

ધન ધન રે ગોકુળની નારી, ધન ધન જીવન જોતી રે,
ધન ધન રે હીંડોલે આવી, હરી સંગે હીંચતી રે ૧
ધન ધન રે વન્દ્રાવન ફુલ્યું સજની, ધન તે અબલા બાલી રે,
ધન ધન (ધન) કોકીલા બોલે, ધન વાહે વેણુ રસાલી રે. ૨
ધન ધન વાજા વાજે ત્યાં, ઝાંઝર નેપૂર નાદે રે,
ધન ધન રે આનંદી અબલા, ઘુમણુ ઘાલે વાદે રે ૩
ધન ધન રે જમુનાં જળ ઉલટયુ, ત્રિવિધ પવન ત્યાં વાહેરે,
કુસુમે વધાવે લતા સમીપે, પ્રેમલ પૂરણુ થાયે રે. ૪
ધન ધન રે નવઅકુરતણી, શોભા કહી નવ જાયે રે,
કેલ કરતી કહાનજીશુ, તારુણી તૃપ્ત ન થાયે રે ૫
સુરીનર ઉપર કુસુમે વધાવે, બોલે જેજેકાર રે,
નરસૈંયો ત્યા નેણુ સફ્લ કરી, નીરખે કામા કૃષ્ણુ વેહાર રે ૬

પદ ૨૬ મું-રાગ ગોડી.

હીંડોલે રગ રાતી શ્યામા, બાહુડલી કઠ વિલાગી રે,
જમ જમ ઘુમણુ ઘાલે સઘળી, ઉરથી ન થાએ અલગી રે ૧
નિલામ્બર પિતામ્બર સજીયા, વનિતા ને વનમાળી રે,
ઉલટી અબળા કહ્યુ ન માને, હસી હસી કર દે તાળી રે ૨
માનુની મોદે ભરાણી મનમા, હસી બોલે બળવત બાળીરે,
કહો તો હીંડોલો રાખીએ વહાલા, કહેતી વદન નેહાળી રે. ૩
મગન થયા મહાલે જુવતી જન, પ્રેમવચન મુખ ભાખીરે,
વહાલી વહાલે કરે રે વારણા, હીંડોલો જમ તમ રાખી રે ૪
ચમકતી ચતુરા આવીને નેહે, વહાલાને વાય કરતી રે,
એક આવીને શ્રમ જળ લોહે, મુખ મરકલડો કરતીરે ૫
પુરણુ પ્રીતે પામી પ્રેમદા, મોહનસુ રહી લોભી રે,
નરસૈંયાને કીધો કૃતારથ, કૃષ્ણુ લીલા મુખ શોભી રે. ૬

પદ ૨૭ મુ-રાગ ગોડી.

શામલીયો ને શ્યામા સોહે, હીંડોલે હીંચતી રે,
ચોદશ ચતુરા ચમરકરતી, મહારસ માંહે મહાલતી રે. ૧

એક આવી ભામણુડાં લેતી, ભામની ભાવ જણાવતી રે;
એક આવીને શામલિયાને, નાના કુસુમે વધાવતી રે. ૨
એક આવી સુંદિરવરનું, વદન નેહાલી રહેતી રે;
એક આવી આલિંગન લેતી, એક બીડાં આપેતી રે. ૩
એક આવીને ચુવા ચંદન, ચરચે વહાલા અંગે રે;
એક આવીને સબડી શ્યામા, ઘુમણુ ઘાલે રંગે રે. ૪
જુવતી જુથ મલીને આગળ, નાચે ને વળી ગાયે રે;
સુખસાગરમાં ઝીલે ગોપી, મોહન મહારસ પાયે રે. ૫
કૃષ્ણુ કૃપા કરી પુલી અંગે, નરસૈંયો તેણી વાર રે;
પ્રાણુનાથની લીલા જોતાં, ન રહે કાંઈ વિકાર રે. ૬

પદ ૨૮ મું–રાગ ગોડીનો હીંડોલો.

શામલીયાસું નેહ ઝડ લાગી, ફુલ્યાં ગોપી અંગે રે;
શશીવદની ને સુંદિરવર તે, શોભતાં બેઉ સંગે રે. ૧
પિતામ્બર પહેર્યું પાતલીયે, નિલામ્બર તન ગોપી રે;
શ્યામા શ્રવણે* ઝાલ ઝબુકે, કુંડળ દેવ મોરારી રે. ૨
વનમાળા વહાલા ઉર લટકે, કામની કઠે હાર રે;
માંહોમાંહે મરકલડો કરતાં, શોભાનો નહી પાર રે. ૩
કટીમેખલા† કંકણી ખલકે, પરસ્પર હીંચતાં ધ્રુન થાયે રે;
મધુરે નાદે ગોપી ગાયે, વહાલો વાંસલડી વાહે રે. ૪
ગગન ઘટા ને ઝરમર ઝીણી, ઉલટો અંબર ગાજે રે;‡
ઘુમડલી ઘાલતી અલવે, નેપુરની ધ્રુન વાજે રે. ૫
કુસુમે વધાવે સુરીનર હરખે, દેવ દુંદુંભી થાયે રે;
નરસૈંયો ત્યાં નરસે થઈને, કૃષ્ણુતણા ગુણ ગાયે રે. ૬

પદ ૨૯ મું–રાગ ગોડીનો હીંડોલો.

કૃષ્ણુ કામની મહારસ ઝીલે, હીંડોલે હીંચતા રે;
ગાયે ગોપી આનંદ વાધ્યો, શામલિયો ઉર ધરતા રે. ૧

---

* કાને. † કંદોરો. ‡ પા૦ "ઉલટે અભના ગાજેરે"

સન્મુખ શ્યામા સાન કરીને, મરકલડે મુખ જોયે રે;
શોભાસાગર સુંદિરવર તાંહાં, માનુનીયા મન મોહે રે. ૨
ઉલટ અંગે નંદકુવર નેહાલી, હીંડોલે રંગ વાધ્યો રે;
ઉલટી અબલા ઘુમણુ ઘાલે, વહાલાને વશ કીધો રે. ૩
નાના વિધનાં કુસુમ અનોપમ, કામા કરતી હાર રે;*
અળવેસું આવીને ઘાલે, કંઠે પ્રાણુઆધાર રે. ૪
તાલ પખાજ વેણુ ને મહુયર,† મધ્યે વાંસલડી વાહે રે;
નાચે નારી નેણુ નચાવી, મધુરુ મધુરુ ગાયે રે.‡ ૫
નાગ્વે ધ્યાન ધરતાં મુનિજન, તે તારુણી રગ રાતો રે;
નરસૈંયો તાંહાં નીરખી નીરખી, હરિલીલા રસ માતો રે. ૬

પદ ૩૦ મું–રાગ ગોડી.

આવી રે રુતુ રગ રમવાની, હીંડોલે હીંચતાં રે;
નંદકુંવરને ભુજ બલે ભીડી, કરશું મનનાં ગમતાં રે. ૧
મણિમય ઝલકે હીંડોલો, ત્યાં સુંદિરવર રાજે રે;
ઘુમણી ઘાલે સન્મુખ ઉભી, ગર્વ ભરી અતિ ગાજે રે. ૨
ઝરમર ઝરમર ઉપર વરસે મેહુલો મોરલો ટહુકે રે;
નારી નાહે નાચતાં, પાયે ઘુઘરી ઘમકે રે. ૩
શામલીયો ને શશિવદની, તે શણગારે શોભતી રે;
નિલામ્બર પિતાબર પલવટડી, માહે માહે મા'લંતી રે. ૪
જમુનાં તીરે લહેર સમીરે, કેલ કરે કૃષ્ણ કામા રે;
ભણે નરસૈંયો લીલા જોતાં, આનદ વાધ્યો મનમાં રે. ૫

પદ ૩૧ મું–રાગ ગોડી.

આનંદ વાધ્યો અબલા અગે, જો વહાલો વશ થાયે રે;
પ્રેમ ધરી પાતલીયાને, રીઝવીએ રસ માંહે રે. ૧
હીંડોલે હીંચોની હરખે, કરી સન્મુખની સાન રે;
મગન થઇને મહારસ માંહે, કરી મધુરાં ગાન રે. ૨

* પા૦ "કરતી કામા કેડાર રે" † પા૦ "મધુકર." ‡ પા૦ "મરકે મોહે ગોરે."

વહાલ ધરીને વહાલા કેરુ, વદન નેહાળી રહીએ રે;
મરકલડો* કરી મોહન માથે,† ચાલો ચમ્મર કરીએ રે. ૩
નાના॰ વિધનાં કુસુમ લઇને, કરીને‡ સુંદર હાર રે;
વહાલા કંઠે દોડી ઘાલે, ઉલટ અંગ અપાર રે. ૪
ચુવા ચંદન ચરચી અંગે, વહાલો ઉરપર લીજે રે;
ભણે નરસૈંયો ભાવ ધરીને, કેલ કૃષ્ણસું કીજે રે. ૫

પદ ૩૨ મું–રાગ ગોડી.

ધન ધન શામલિયો ને શ્યામા, હીંચતાં મન હીસે રે;
ધન ધન રે સુંદિરવર શોભા, હીંડોલાની દીસે રે. ૧
ઘેર ઘેરથી સર્વ સુંદરી, મગલ ગાતી આવી રે;
એક મુકતા એક કુસુમે વધાવે, વહાલાને મન ભાવી રે. ૨
નાના વિધનાં અંબર અંગે, શોભીનો શણગાર રે;
કાંબી કડલાં ઝાંઝર ઝમકે, કર કંકણી ઝણકાર રે. ૩
માનુની મહાલે ઘુમણી ઘાલે, હૈયે હરખ અપાર રે;
નંદકુવરનું વદન નેહાલી, કરે નેણાંનો માર રે. ૪
નાચે ગાયે છદે છદે, વેણા મહુયર વાયે રે;
તટ જુમના સરોવરની છાયા, મેઘ ઘટા ઘન થાયે રે. ૫
બ્રહ્માનંદ ન જાણે જેહને, તે અબલા ઉર આણે રે;
ભણે નરસૈંયો પૂરણ લીલા, કૃષ્ણ કામની માણે રે. ૬

પદ ૩૩–મું રાગ સોરઠનો હીંડોલો.

સજની એ તો વાંસલડીવાળો, રાધા ગોરીને કાનડ કાળો;
એને નયન ભરી ન્યાળો, શોભે રૂપે ઘણું રઢિયાળો. સ૦ ટેક.
લપટાઇને અબળા અંગે, મન માન્યું મોહન રમે રંગે,
ભુજમાં ભીડી શામની વાહલે, બીજી સખીઓ ઘુમડલી ઘાલે. સ૦
લીલાં પીળાં તે પટકૂળ ઝળકે, મુખ જોઇ મોહન મન મલકે;
સોહિયે કર રાખડલીની જ્યોતિ, ફરકે ઝૂમતણાં મોતી સ૦

* મંદ હાસ્ય. † પા૦ "સાથે" ‡ પા૦ "કરીએ"

નૌતમરૂપ છે દીસે નંદકુમાર,* પ્રેમદાના તે પ્રાણાધાર;
એની દૃષ્ટિ તે મોહનવેલી, પ્રેમે વાધી તાંહાં રંગની રેલી.† સ૦
વૃંદાવન ફૂલ્યું તાંહાં અપરમપાર, ત્યાં તો પ્રસર્યો પ્રેમ રસાળ;
વળી ત્રિવિધિ પવન તાંહાં વાય, છંદે નાચે ગોવિંદ ગુણ ગાય. સ૦
ઘુઘરડી તે ઘમકે પાય, માનુની નેપૂર નાદે સોહાય;
ગોપી ગાય મધુરા ગાન, કરે નયન નયનસું સાન. સ૦
કંઠે બાંય‡ પરસ્પર ઘાલે, સુખસાગરમાં શ્યામ શ્યામા માહ્લે;
તે તો શોભા વર્ણી ન જાય, વશ કીધા છે જાદવરાય. સ૦
કૃષ્ણ કામનીએ ઉરપર લીધો, પ્રેમ અપાર અબળાએ પીધો;
નરસૈંયાનો મનોરથ સીધો, લીલા જોઈ કૃતારથ કીધો. સ૦

પદ ૩૪ મું–રાગ કાલેરાનો હીંડાલો.

પરમ ચતુર ઝુલે નાથ મારો, શ્યામ શ્યામાની સગ રે,§
શી વર્ણવુ અગોઅગ શોભા, વારુ કોટિ અનગ રે. પરમ.
શ્રાવણ માસ સદા સુખકારી, ઝરમર વરસે મેહ રે;
દાદુર મોર બપૈયા બોલે, તંમ તમ ઉપજે નેહ રે. પરમ.
આજ સખી મેં અદ્‌ભૂત દીઠું, હીંચતાં હરિ હસિયો રે;
સામા સામી દૃષ્ટ કરીને, નયન નચાવે રસિયો રે. પરમ.
શ્યામ સુભગ‖ ને રાધા ગોરી, સુવર્ણ હીંડાળે ઝૂલે રે;
જમ જંમ હીંડાળો ઝુલાવે સજની, તમ તમ નરસૈંયો ફૂલેરે. પરમ.

પદ ૩૫ મું–રાગ ધનાશ્રીનો હીડાલો.

ઝાંઝર ઝમકે ને ઝૂલે હીંડાળે, શ્યામસુંદરને સખી વાયુ ઢાળે. ઝાંઝર.
દામની દમકે ને ગગનમા ગાજે, ભ્રકુટી ધનુષ્યપર શોભા બિરાજે. ઝાંઝર.
લીલાંબર પીતાંબર સોહિયે, નરખી હરખી માનની મન મોહિયે; ઝાંઝર.
નેત્રાંબુજ¶ નાશા કીર$ જેવી, છે દશન+પક્તિ દાડિમબીજ તેવી. ઝાંઝર.
આમ્રકાતળીશા** અધર સોહતા, લાલ ગાલ સ્રીના મન મોહતા; ઝાંઝર

* પા૦ "એવા દીસે તાહા નદકુમાર" † પા૦ "તાહી રંગદ રેલી" ‡ હાથ
§ પા૦ "શ્રી સ્વામીનીજીની સંગરે" ‖ ભાગ્યવત ¶ કમળ જેવા નેત્ર $ પોપટ
ꝗ નાક + દાત ** પા૦ "આમ્રકળીસુ"

બ્રહ્માદિકરૂપ જોઈ ધન ધન કેહતા, મુનિયે ન દીઠું રૂપ ધુમ્રપાને રેહતા. ઝાં.
એ રૂપ નહિ દ્વાપર નહીં ત્રેતા, એ રૂપ નિત્ય જુવે નરસૈંમેહતા. ઝાંઝર.

પદ ૩૬ મું–રાગ કાલેરાનો હીંડોલો.

હીંચોરે હીંચો મારા વાહાલા, હીંચતાનો રંગ લાગ્યોરે;
શ્યામા સામી શામળિયા સાથે, લજ્જાનો ભય ભાગ્યો રે. હીંચો.
સુંદરરાય સદા સુખકારી, પ્રીતે પ્રેમ રસ વાધ્યો રે;
લાહવો લીધો અંગ સમાગમ, મન વાંછિતવર લાધ્યો રે. હીંચો.
ગોકુળરાય હીંડોલેરે ઝૂલે, ઝૂલી મદમદ માણ્યો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળિયો, જેણે ગોપ્યાચો* પાલવ તાણ્યોરે. હીંચો.

પદ ૩૭ મું–રાગ બિહાગડાનો હીંડોલો.

રંગ રસિયા રંગમાં ઝૂલે છે, બેઉ રસિયે રસિયાં ઝૂલે છે,
ઝૂલે છે મન ફૂલે છે, રસિયે રસિયા ઝૂલે છે; બેઉ. ટેક.
એક એકની સુંદરતા જોઈ, પેલા દુર્જનનાં મન દૂલે છે; બેઉ.
રસની વાત પરસ્પર બેઉને, મરકડલે મન ફૂલે છે; બેઉ.
ચંપકવર્ણા ચીરજ પેહર્યાં, વળી નવ સપ્ત† ભારે. મૂળે છે; બેઉ.
રાધા રૂપે ન સાવિત્રી, ન પારવતી, પણ એ લક્ષ્મી તૂલે છે; બેઉ.
હીમથી શીતળ હરિથી શીતળ, એવી (એ) જમુનાની ધૂળે છે; બેઉ.
ભણે નરસૈંયો સુરીનર બ્રહ્મા, શંકર જોઇ જોઈ ફૂલે છે; બેઉ.

પદ ૩૮ મું–રાગ મેવાડાનો હીંડોલો.

અદ્‌ભૂત શોભા રે, હરિના હીંડોલાની રે, શેષે વરણી ન જાય;
વિશ્વકર્માએ રે, રચીને આરોપિયો રે, કુંજ ભવનની માંય. અ.
ભારે અતિ દાંડી રે, હેમ જડાવની રે, નંગ છત્ર ઝગમગ જ્યોત;
રાધા ને માધવ રે, હીંચે રસ ભરાં રે, રવિ શશિ કોટિ ઉદ્યોત.‡ અ.
ધુમચીને વાળે રે, સખી સાહેલડીરે, પ્રેમે પ્રફૂલિત ગોપાંગ;
સ્વપ્ને ન આવે રે, જોગી મુનિ જેહને રે, તેનો હું પામીછું સંગ. અ.
મેઘની ઘટારે, ગગનમાં શોભતીરે, બીચ બીચ ચમકે ખણખણ વિજ;
ભણે નરસૈંયો રે, હીંડોલો અભિનવો§ રે, ઝૂલાવે ગોકુલવાસી બ્રિજ. અ.

* પા૦ "સ્ત્રીઓનો." † નવ ને સાત સોલ શણગાર. ‡ પ્રકાશ. § નવો.

પદ ૩૯ મું.

ગાયે રે માનુની મદમાતી, ધન ધન ઘુમણુ ઘાલે રે;
શ્યામા સર્વે જય જય જય જય, મુખથી પ્રેમે બોલે રે. ૧
મુક્તા થાળ વધાવી ઉપર, આરતી અણુવાએ રે,
પેર પેરનાં પકવાન પૂરણુ રસ, ધસમસતાં લઈ જાએ રે. ૨
સુંદર બીડાં પાન તણાં લઈ, વહાલા આગળ મહેલે રે;
હીંચોળે મારા પ્રાણજીવનને, મળી સહુ ટોળે ટોળે રે. ૩
સુર અંતરીખે રહી કુસુમે વધાવે, ધન એ વૃજનારી રે;
ધર ગંધ્યાં* ન આવે સ્વપ્ને, તે મ્હારા ઉરપે ધાઈ રે. ૪
ધન લીલા એ હરિ તણી, જેહને એ ભેટ આવે રે;
ભણે નરસૈંયો કૃષ્ણ વિના, તેને બીજો કોઈ ન ભાવે રે. ૫

પદ ૪૦ મું.

આ જોરે આ રભા તો રગે, તારુણી તાલી દેતી રે;
શામલિયાના સગમાં શ્યામા, મુખ મરકલડો કરતી રે. ૧
ઉલટે વહાલો વેણુ વગાડે, ઉલટે અબલા ગાયે રે;
તાલ પખાજ ને વેણા મહુયર, નેપૂરની ધૂની થાયે રે. ૨
ચોદશ ચતુરા કરે કરતા, હીંડોલે રસ વાધો રે,
નરમલ નેણુ કટાક્ષે કરીને, નિરખીને રસ પીધો રે. ૩
કઠે કહાનજી કર કામની હીંચતાં રહી ભીડી રે;
ગોરુ અગ ઉઘાડુ દીસે, ઝલકે રાખડી રૂડી રે. ૪
જો જાણે નહીં મેહેલું મારા વહાલા, તો ફરી અગ સભાળુ રે;*
નરસૈંયાચા સ્વામી જેમ જેમ રીઝે, તેમ તેમ રગે મહાલું રે. ૫

પદ ૪૧ મું-રાગ કેદારો.

હીંડોલે હીંચતા વહાલા સગે, શ્યામા સોહેતી રે;
નિલામ્બર પિતામ્બર ઝલકે, ઘન દામની જોતી રે. ૧
ઘુઘરડી ઘમકે રે ઘુમણુ ઘાલે ગર્વ ઘહેલી રે,
ચતરપણેરે ચિત્ત ચલાવે, નેણે નેણુ રહે મેલી રે. ૨

---

* અસ્પષ્ટ છે

ઉરગર ચોલી કશણુ કસ્યાં રે, ચુડીલીનો ચટકો રે;
સન્મુખ થઇને હીંચોલતાં, વાગે વીંછીડાનો રણકો રે. ૩
મદમાતી ગાતી રગે રામા, ઝાંઝર ઝમકે ઝમલાં રે;
ભણે નરસૈંયો અગેઅગે ફુલ્યો, નિરખી નાથ નારી સબલા રે. ૪

પદ ૪૨ મું-રાગ કેદારો.

હીંડોલે હેલવે* તો શ્યામાને સંગ શામલિયો સોહેતો રે. ટેક.
અધુર અમ્રત રસ પીતાં પ્રીતે, આલિંગન લે અબલા રે;
ઉરપર રાખીને હીંચિરે હરખે, મન ગમતી માણેરે સબલા રે. ૧
ઝાંઝર ઝમકે ઘુઘરડી ઘમકે, હીંડોલે રસ વાધો રે;
અતિ બલીયો છે શામલિયો, તે વનિતાએ વશ કીધો રે. ૨
ભર જોબનમાં ઘુમડલી ઘાલે, મહાલે માતી નાર રે,
ભણે નરસૈંયો શોભા શી કહું, એની ધન લીલા અપાર રે. ૩

પદ ૪૩ મું.

રેણી રગભર રમતાં શ્યામા, શામલિયો હીંડોલે હીંચતાં રે. ટેક.
દીવડીયા અજવાળ્યા પ્રેમે, પ્રગટે જોત અપાર રે;
પ્રીતે પરસ્પર ઉર લપટાણા, નારી નંદકુમાર રે. રેણી૦ ૧
ઉલટી અબલા ઘુમણુ ઘાલે, હાસ્ય કરી દે તાળી રે;
સુખની સીમા કહી નવ જાયે, ધન આ જોડું નિહાળી રે. રેણી૦ ૨
મદ ભરાણી નાચે છદે, મધુરુ મધુરુ ગાયે રે;
તાલ પખાજ ને તાલી રે વાજે, નેપૂર ઘમકે પાયે રે. રેણી૦ ૩
પ્રેમે પ્રેમદા વાહી કરીને, મરકલડે શું જુએ રે;
હીંડોલે રગ વાધે સબલો, તેમ તારુણી મન મોહે રે. રેણી૦ ૪
ધન ધન જોબન જુવંતી કેરુ, માણે મોહન સંગે રે;
વશ કીધો વહાલો ભાવ ધરીને, ભીડ્યો ભડ અગેઅગે રે. રેણી૦ ૫
સન્મુખ થઇને શામલિયો, એક એકને ઉર મલિયો રે;
પુર્યો મનોરથ માનુની કેરા, અઢળક અમીરસ ઢળીયો રે. રેણી૦ ૬
ધન વંદ્રાવન ધન જુમના ત્રટ, ધન અબલા અવતાર રે;
નરસૈંયો ત્યાં નયણે નીરખે, શ્યામા કૃષ્ણ વેહાર રે. રેણી૦ ૭

* હલાવે.

પદ ૪૪ મું.

હીંડોલો રઢિયાળો હીંચે, શ્યામ ને શ્યામલિયો રે. ટેક૦
સુવા ચંદન હાર કુસુમના, કંઠે પરસ્પર સોહે રે;
કાને કુંડલ ગાલ ઝળુકે, દરપણ લઈ લઈ જુયે રે. હીં૦ ૧
શ્યામલડી આગળ આવી નાચે રંગે, વાજાં વિધવિધ વાજે રે;
ઝાંઝર નેપૂર કંકણીની ધુની, થઈ થઈ થઈ કરી ગાજે રે. હીં૦ ૨
આલાપીને ગાયે ગમતાં, આનંદ અંગ ન માયે રે;
રીઝી રીઝી શામલિયો, વાંસલડી તેમ વાહે રે. હીં૦ ૩
આગળ એક પાછળ છે ગોપી, હીંડોલો ઉલટે હીંચોલે રે;
સુરત સમાગમ જીવન જુવંતી, મહારસ માંહિ ડોલે રે હીં૦ ૪
નિલામ્બર પિતામ્બર ઓપે, કંઠ વિલાગી કામા રે;
અધુર સુધારસ પીતાં પીતાં, રંગમાં રમતી રામા રે. હીં૦ ૫
ઉરસુ ઉર નયણે નયણાં, પ્રગટો પ્રેમ અપાર રે;
સરવશ સોપ્યું શામલિયાને, ધન ધન કરતાં વેહાર રે. હીં૦ ૬
હાસ્ય કરી તાલી તાંહાં દેતાં, મુખ ભરીયા તંબોલ રે;
કૃષ્ણ લીલા રસ પાન કરીને, નરસૈયો કરેરે કલોલ રે. હીં૦ ૭

પદ ૪૫ મું.

હીંડોલે રંગ વાધ્યો, શામલિયો સગમ સાધ્યો રે. ટેક૦
હીંચતાં હીંચતાં ફુલી* રહ્યા રે, મધુરુ મધુરુ ગાયે રે;
આગળ પાછળ નંદ વનિતાનાં, વહાલો વેણુ વાહે રે. હીં૦ ૧
ઘુમણ ઘાલે રસ ભરી રે, દીપકને અજવાળે રે;
મગન થયાં માનુની મોહન, રસ ચઢી બેહુ માલ્યે રે. હીં૦ ૨
હંસતણી ગજગમની ગોરી, આવીને ઢાલે વાયે રે;
શ્રમજલ બિંદ ગલછલ ઝલકે† ને શોભા કહી નવ જાયે રે. હીં૦ ૩
ભાવ ધરીને ભુજબલ ભીડે, કરે અધુર રસ પાન રે;
વિહવલ થઈને કંઠે વિલાગી, કામની ને વળી કહાન રે. હીં૦ ૪
ધન ધન લીલા કૃષ્ણ તણી રે, માણે વૃજની નાર રે;
કરુણા કીધી નરસૈયાને, ભાવે કૃષ્ણ વેહાર રે. હીં૦ ૫

* પા૦ "ડુલી." † અરપણ છે.

બાળલીલા.

પદ ૧ લુ–રાગ કેદારો ચરચરી.

નંદનુ આંગણું પરમ રળીયામણું, સદાએ સોહામણું કૃષ્ણે કીધુ,
માનો વૈકુઠ કૈલાસ બ્રહ્માસદન, ઇંદ્રઆસનથી અધીક સીધું નંદનું.
સકળ તીરથ વસે વાસ જાહાં વિઠુલો, ઇશ અજ ઇંદ્ર ને દેવ સઘળા,
ભકત વિણુ ભૂદરો વશ કોને નહિ, એકથી એક અધિક સબળા. નંદનું.
માત ઉભાં રહે નાથશું નયણુ હસે, ભકત વહાલા વસે પ્રેમ પ્રીતે,
નરસૈંયાચો સ્વામી નંદને આગણે, બાળલીલા રચી એણી રીતે. નંદનું.

પદ ૨ જું.

આવડી રાઢ શી વિઠુલા તુજને, ગગનથી ઇંદુ કમ આપુ આણી,
કુંવર કાંઇ નવ લહે, વાત અભિનવી કહે, નોહે કોય ટોપરુ ગોળ ધાણી આવડી.
આંખે આંસુ ઢળે, ઇંદુ* દેખી ચળે, ટળવળે માતા ને માન માગે,
રેહે રેહે રોતો, શું રે જોતો ઘણું, રમવા રમકડાં છે રે બોહુ આગે.† આવડી.
ઇંદુ થયો અસ્ત ને રહે નહીં રાખતાં, દધીસુત‡ પ્રગટ કરી આણુ આપે,
નરસૈંયાચો સ્વામી માખણે ભોલવ્યો, સકળ વૈશ્નવતણો બધ કાપે. આવડી.

પદ ૩ જું–રાગ કાલેરો.

માતા આગળ મોહન નાચે, આંગલીએ હરી વલગ્યો રે,
વદન સકોમળ નીરખે જનુની, ક્ષણુ નવ મેલે અલગો રે. માતા.
મદીરમાંથી મોદીક લાવી, માતા મુખ મેલંતી રે;
નાસી જાએ આધો આવે, વાહી વાત કરતી રે. માતા.
એમ કરી જુવતી જન આવ્યા, રાવ કુવરની કરવા રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી નયન નચાવે, માનનીનાં મન હરવા રે. માતા.

---

* ચન્દ્ર † પાસે–ન્હોડા આગળ ‡ ચન્દ્ર

પદ ૪ થું.

આંગણુડામા રમતો મોહન, માતા રહી મુખ જોએ રે;
મીટલડી* માંડીને મોહન, જુવતીના મન મોહે રે. આંગણુ.
ઘુઘરડી ઘમકતી† પાએ, કટી કીંકણી ધુન થાએ રે;
તેવતેવડી ટોળી શોભતી, માતા મોદ‡ ન માએ રે આંગણુ.
ભામણુડા લઇ ભેટે ગોપી, તે તો કોએ ન જાણે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, જે જાણે તે માને રે. આગણુ.

પદ ૫ મું.

માને માનુની રાવ કરતા, નયને નયનાં મેલાવી રે,
અગોઅગે આનદ વાધ્યો, ભામિની ભાવે ભાવી રે માને
કદ્રપ§ કોટી‖ સરીખો સુંદીર, સનમુખ સાન કરતો રે,
માતા જાણે મહારી આગળ, મારો મોહન રમતો રે માને.
શામા સઘળી શામલીઆનુ, વદન નીહાળી રહેતી રે;
ભણે નરસૈંયો હરનીશ ગોપી, ગોવિંદના ગુણ ગાતી રે. માને.

પદ ૬ ઠું

ગાએ ગોપી ગોવિંદના ગુણ, ઉલટ અગ ન માએ રે,
રાવ મશે તે શામળીઆનું, મુખડુ જોવા જાએ રે. ગાએ.
દુધ દહી આગળ કરી રાખે, માખણ સાકર માંહે રે,
ઘરના દવાર ઉઘાડા મુકે, જો આવે તો ખાએ રે. ગાએ.
ધન ધન ગોકુળ ધન ધન ગોપી, કૃષ્ણના ગુણ ભાવે રે,
નિશ દિન ધ્યાન ધરે મન હરીનુ, ઈમ જાણે ઘેર આવે રે. ગાએ.
જેનુ ધ્યાન ધરે મહા મુનીજન, તે સ્વપને ના દેખે રે;
તે શામલીઓ પ્રગટ થઈને, પ્રેમદા પ્રેમે પેખે રે. ગાએ.
યજ્ઞ કરે ત્યાહાં પ્રગટ ન થાએ, તે ગોપીના ઘર માંહે રે,
ભણે નરસૈંયો ગોરસ ગમતું, માખણ ચોરી ખાએ રે. ગાએ.

પદ ૭ મુ.

જુઓ રે આ બાળકની ગતી, આગણુડામા રમતો રે,
માતા આગળ બોલી ન જાણે, તે માનુનીના મન હસ્તો રે. જુઓ.

---

* એધી નજરે–ટગર ટગર † મૂળ પાઠ "લગકતી" ‡ આનદ § કામદેવ. ‖ કરોડ.

ધન ધન માતા જશોમતી, ઓછગે આવતો રે,
બ્રહ્માદિક જેનો ભેદ ન જાણે, તે ભામિની મન ભાવતો રે. જુઓ.
વાછલડાનું પુછ ગ્રહીને, ઉઠી ઉભો થાએ રે,
ભણે નરસૈંયો ધન એ ગોપી, ભીડે હ્રદિયા માંહે રે જુઓ.

પદ ૮ મુ.

ભીડે ભામિની ભામણા લેઈ લેઈ, માખણ માહી નચાવે રે,*
બ્રહ્માદિકને નીગમ નીરતર, તેને સમીપે ન આવે રે. ભીડે.
આગળ આવ્યો નદકુવર તહીં, પાલવ ગ્રહીને નીહાલે રે,
ક્રીડા કેલ કરે હરી સાથે, જેમ જાણે તેમ મહાલે રે. ભીડે
ગમતુ ગોપી કરે ગોવિંદશુ, મધુરુ મધુરુ ગાએ રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી દેવમુનિ દુર્લભ, તે કરમલડો લઇ ખાએરે ભીડે.

પદ ૯ મુ–રાગ કેદારો.

કામણગારો કેમ વીસારુ, જાણું જે અલગી ન થાઉં રે,
આખો દહાડો કાંઇ કામ ન સુઝે,વહાલા વીણ વ્યાકુલ થાઉંરે કામણ
મધુરી વેણ સુણીને શ્રવણે, ભાવતા ભોજન નિપાઉં રે,
આવે તો આગલ લઇ મેલુ, જીવણ જોતી ન ધરાઉં રે કામણ
સેજ રચી મહારા શામળીઆને, પ્રેમ ધરી પધરાવુ રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી આગલ ઉભી, મુખમા બીડી ધરાવું રે. કામણ

પદ ૧૦ મુ–રાગ કેદારો.

રુમઝુમ નાદે નેપુર વાજે, ઝાઝરના ઝમકાર રે,
તાલી તાલ મૃદગ ધુને નાચે, કટી કીંકણી રણુકાર રે રુમઝુમ
એક વેણ મહુવરે વાહે, કામિની કેલ કરતા રે,
શીરપર સોહે રાખડલી રે, ઝલકે ભમરી દેતા રે રુમઝુમ.
કાને કુડલ મૂગટે મહામણિ, શોભા કહી મન ના'વે રે,
ભણે નરસૈંયો આનદ થયો અતિ, હરિ ભામિની ભાવે રે રુમઝુમ.

પદ ૧૧ મુ–રાગ પ્રભાત.

જશોદા તારા કાનુડાને, સાદ કરીને વાર રે,
આવડી ધુમ મચાવે વ્રજમા, નહીં કોઈ પુછણહાર રે જશોદા

* પા૦ 'માખણ દોહી નચાવેરે

શાકુ તોડ્યું ગોરસ ઢોળ્યું, ઉઘાડીને બાર રે;
માંખણ ખાધું ઢોળી નાંખ્યું, જાન* કીધું આ વાર રે. જશોદા.
ખાખાખોળાં કરતો હીંડે, બિહે નહીં લગાર રે;
મહી મથવાની† ગોળી ફોડી, આ શાં કહિયે લાડ રે. જશોદા.
વારે વારે કહું છું તમને, હવે ન રાખું ભાર રે;
નિત ઉઠિને એમ કયેમ સહિયે, વશી નગર મોઝાર રે. જશોદા.
મારો કાનજી ઘરમાં હુતો, કયારે દીઠો બ્હાર રે;
દહી દૂધનાં માટ ભર્યાં છે, બીજે ચાખે ન લગાર રે. જશોદા.
શાને કાજે મળીને આવી, ટોળી વળી દશ બાર રે,
નરસૈંયાનો સ્વામી સાચો, જૂઠી વ્રજની નાર રે. જશોદા.

પદ ૧૨ મું–રાગ વસંત.

હવે કયાં જઇએ શામળીઆ વહાલા, જોર અમારુ લીધુ,
નાનકડી ગોપીનું ગોરસ, વાટી વાટીને પીધુ. હવે કયાં.
નાસતા નહિ છૂટે રે, દૃષ્ટિ થકી નહિ ચૂકુ;
ઘેરીને લેઇ હું ઘરમાં ઘાલુ, બાંધીને આજ ન મૂકુ. હવે કયાં.
ઓશીઆળો આગણિયેરે ઉભો, અન્યાય થયો અપાર;
ભલે મળ્યો મેહેતા નરસૈંનો સ્વામી, ભક્તતણો દાતાર હવે કયાં.

પદ ૧૩ મું.

જસોદાજી જમવાને તેડે, નાચતા હરી આવે રે,
બોલે મીઠડા બોલડીઆ ને, અગો અગ નચાવે રે. જસોદાજી.
મુખની શોભા શી કહું જાણે, પૂનમચંદ બીરાજે રે;
નેત્ર કમળના ચાળા જોઈ જોઈ, મન્મથ મનમાં લાજે રે. જસોદાજી.
અજન બેઉએ નયણે સાર્યાં, ઉર લટકે ગજમોતી રે,
તિલકતણી રેખા અતિ સુંદર, માતા હરખે જોતી રે. જસોદાજી.
સ્નેહ જણાવીને પુત્રને સાર્યાં, આવીને કોટે વળગ્યો રે;
લાડકડો અતિ લાડ કરે છે, ક્ષણું ના મેહેલું અળગો રે. જસોદાજી.
ખોળે બેસાડીને ભોજન કરતા, માતા આનદ પામી રે;
ભક્તવચ્છલ ભૂધરજી મળ્યા, મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી રે. જસોદાજી

* નુકશાન † વળોવવાની

પદ ૧૪ મું.

જસોદાજીને ખોળે બેઠા, સુંદર વ્રજનો નાથ રે;
ભોજન કરતાં મેહેતે દીઠા, જેના જુઠડા હાથ રે. જસોદાજી.
ભોજન કરી રમવા સંચરયા, જનુનીએ ભીડી બાથ રે;
આભ્રણ સઘળાં એઠાં કીધાં, અંગે વળગ્યો ભાત રે. જસોદાજી.
મુખ કેરાં મરકલડાં જૂવે, ગોપી જનનો સાથ રે;
ભણે નરસૈંયો આનંદ વાધ્યો, ગોવિંદના ગુણ ગાત રે. જસોદાજી.

પદ ૧૫ મું-રાગ માલવ.

જમો જમો રે નહાના લાડકડા, માતા જસોદાના બાલકડા;
રાડ ના કીજે સામળીઆ વહાલા, તારી જનુની કરે કાલાવાલા. ટેક.
મધુરો શો કોળીઓ મેહેલો મુખમાંહી, વા'લા હળવે હળવે લીજેરે;
કઢ્યાં દૂધ સાકર સંગાથે, એક એક ઘૂંટડે પીજે રે. જમો.
વેણુ વાગે વહાલાજી તમારી, બલભદ્રપે મોટી થાય રે;
ભક્તશિરોમણી જનુની વહાલાને, એવે એવે વચને વા'ય રે. જમો.
કૌતક જોતાં વ્રજની ગોપી, તન મન ધન ત્યાં વારે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનું મુખડું, ફરી ફરી જસોદા ન્યાળે રે. જમો.

પદ ૧૬ મું.

ઓ પેલો ચાંદલિયો, આઇ મુને રમવાને આલો;
નક્ષત્ર લાવીને માતા, મારા ગજવામાં ઘાલો. ૧
રૂવે ને રાતરડો થાએ, ચાંદા સાંમુ જૂવે;
માતારે જશોદાજી, હરીનાં આંસુડાં લુવે. ૨
લોકનાં અનેરાં બાળક, ઘેલો તું કાં થાએ;
ચાંદો આકાશે વહાલા, તે કેમ લેવાએ. ૩
વાડકામાં પાણી ઘાલી, ચાંદલિયો દાખ્યો;
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળીઓ, રડતો તવ રાખ્યો. ૪

પદ ૧૭ મું.

માતા ફૂલી અંગે ન માયરે;
પારણા માંહિ પુત્ર પોઢાડી, હરખી મંગળ ગાયરે. માતા૦ ૧

ઘેર ઘેરથી આવી ગોપીજન, મુગતા થાળે વધાયરે,
સુંદર વદન શોહામણુંરે, તે જોતાં તૃપ્ત ન થાયરે. માતા૦ ૨
સુરીનર મુનીજન અતિ આનંદે, દેવ દુંદભી વા'યરે;
ભણે નરસૈંયો સુખ સાગર ઊલટો, પ્રગટ્યા શ્રીજદુરાયરે. માતા૦ ૩

પદ ૧૮ મું.

બાળક બાહુવા રે, પરવત મૂક પાછો ધરણી;
કોમળ કર દુખાશે તારો, શી કીધી કરણી. બાળક.
ટચી આંગળીએ ત્રસક નાંખશે, અહિં નથી બળવંત;
વ્રિજવાસીને કાજે વહાલા, આ શી આવડી ખંત. બાળક.
સહુ રહેશે ત્યમ આપણુ રહેશું, કોને કાજે કીજે;
કોડી માત્ર દધીને કાજે, ગાલ દએ નીત ખીજે. બાળક.
કહે કૃષ્ણજી સુણો રે માતા, પર ઉપગારા પુન્ય,
નરસૈંયાચા સ્વામિની લીલા, માહે નથી કંઈ નુન્ય. બાળક.

પદ ૧૯ મું–પ્રભાતિયું–નાગદમન.

જલકમલ છાંડી જાને બાળા, સ્વામી અમારો જાગશે;
જાગશે તને મારશે, મને બાળહત્યા લાગશે. જલ. ટેક.
કહે રે બાળક તું મારગ ભૂલ્યો, કે તારા વેરીએ વળાવિયો;
નિશ્ચય તારો કાળ જ ખૂટ્યો, અહિંઆં તે શીદ આવિયો. જલ.
નથી નાગણુ હું મારગ ભૂલ્યો, નથી મારા વેરિએ વળાવિયો;
મથુરા નગરીમાં જુગટું રમતાં, નાગનું શીશ હું હારિયો. જલ.
રંગે રૂડો રૂપે પૂરો, દીસતો કોડીલો કોડામણો,
તારી માતાએ કેટલા જન્મ્યા, તેમાં તું અળખામણો. જલ.
મારી માતાએ બહુ જન્મ્યા, તેમાં હું નટવર નહાનડો,
જગાડ તારા નાગને, મારુ નામ કૃષ્ણ કહાનડો. જલ.
લાખ સવાનો મારો હાર આપું, આપું રે તુજને દોરિયો;
એટલું મારા નાગથી છાનું, આપું તુજને ચોરિયો. જલ.
શું કરુ નાગણુ હાર તારો, શું કરુ તારો દોરિયો;
શાને કાજે નાગણુ તારે, કરવી ઘરમાં ચોરિયો. જલ.

ચરણ ચાંપી મૂછ મરડી, નાગણે નાગ જગાવિયો;
ઉઠોને બળવંત કોઈ, બારણે બાળક આવિયો. જલ.
બેઉ બળિયા બાથે વળગિયા, કૃષ્ણે કાલિનાગ નાથિયો;
સહસ્ર ફેણા ફુંફવે જેમ, ગગન ગાજે હાથિયો. જલ.
નાગણ સૌ વિલાપ કરે જે, નાગને બહુ દુઃખ આપશે;
મથુરા નગરીમાં લેઇ જશે, પછી નાગનું શીશ કાપશે. જલ.
બેઉ કરજોડીને વીનવે, સ્વામી મૂકો અમારા કથને;
અમે અપરાધી કાંઈ ન સમજ્યા, ન ઓળખ્યા ભગવંતને. જલ.
થાળ ભરી નાગણી સર્વે, મોતિયે શ્રીકૃષ્ણને વધાવિયો;
નરસૈંયાના નાથ પાસેથી, નાગણે નાગ છોડાવિયો. જલ.

પદ ૨૦ મું.

વાહીને જમાડે, માતા કુંવર* કહાન;
નાશી જાયે આઘો આવે શામલેવાન. ૧
જુવતી જોતી રે, મોહન મનમાંહે ભાવે,
છેડલો સાહીને, માતા આગળ લાવે ૨
માતા જાણે મારો પુત્ર કાંય ન જાણે,
ભણે નરસૈંયો ગોપી ઉરસું આણે.† ૩

પદ ૨૧ મું.

નેણાં દીઠાં મારા નાથતણાં, સુખ દીઠે અગી ઠરે રે;
વદન જોઈ જોઈ નિહાળતાં, સુખની સીમા કહી નવ અડરે. ૧
વહાલો મરકલડા કરી બોલાવે, સ્નેહે સામું જોયે રે;
માનનીયાંચા માન છોડાવે, ભૂતળ એશા ન કોયે રે.‡ ૨
સગુણ શામળીયો સુંદર બાઈરે, સુખની સીમા કહી નવ જાયેરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કર્દુ તુને, રખે ક્ષણું રે અળગો§ થાયે રે. ૩

પદ ૨૨ મું.

હાંરે આઘો આવને રે કુંવર કૃષ્ણ કોડામણા રે,
ભામણડાં લઇને પોઢાડું પાલણે રે, ઘુમડી ઘાલુ રે, કૃષ્ણ શોહામણા રે. ૧

* પા૦ "કૃષ્ણ" † પા૦ "ભણે નરસૈંયો ગોપી સુદિયિાને આણે વાહી જમાડે."
‡ મૂળ પાઠ "ભુતળિયે શાન કોયે રે" § મૂળ પાઠ "રખે ક્ષણ ન રહે અળગો થાયે રે."

હું ગાઉં ગીત આવે નિંદ્રડી રે, સાંભળો શ્રવણે સુંદર શામળીારે;
આણીલું આપુ રે આતા સુખડી રે. કૃષ્ણ૦ ૨
ધન્ય ધન્ય જશુમતી માયેરે * * * * *
એમ કરીને પુરે મનસા મન તણીરે. કૃષ્ણ૦ ૩
હસતો મસતો ત્યાં આવીયો રે, ઉછરંગે ચાંપે રે માતા હરખશુંરે;
પુત્રને લઇને ત્યાં પધરાવે રે. કૃષ્ણ૦ ૪
હીંડોલી માતા તે મોહનને ગમેરે, ઘમકે ઘુઘરી પાય કનકનીરે;
તેમ તેમ આનંદ હરી રમેરે, ભણે નરસૈંયો લીલા હરીતણીરે. કૃષ્ણ૦ ૫

પદ ૨૩ મું–રાગ પ્રભાત.

આંગણુડે આવતો દેખી, શામળીયાને સુખડી લાવી રે. આં૦ ટેક.
આનંદે ઊછરંગે લીધો, ચાંપી ચુંબન દેતી રે;
માખણ સાકર વહાલા મુખમાં, મોહી મોહીને મેલંતી રે. આં૦ ૧
મંદીરમાં આવીને માતા, દુધ કડુ તે પાયે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી જેમ જેમ નાશે, માતા કેડે ધાયે રે. આં૦ ૨

પદ ૨૪ મું.

માતારે જસોદા હરિને ઘુમણ ઘાલે;
આનંદે ઉલટે ઉભી વદન નિહાલે. ૧
ઘમઘમ ઘમકે ઘુઘરી હુંકારા કરે;
જોઇ જોઇ જનુનીનું મનડુ ઠરે. ૨
જેહને કાજે મહામુનિ દેહરે દમે;
તે તો કૃષ્ણજી પારણામાં રંગે રે રમે. ૩
સુંદર વદન જોઇ ચુંબન દીધું;
નરસૈંયાચો સ્વામી જોતાં કારજ સીધું. ૪

પદ ૨૫ મું.

મંગલ ગાયેરે માતા મંગલ ગાયે,
પારણા માંહે પોઢયોરે પુત્ર, જોતી તૃપ્ત ન થાયે. ૧

હીંચોલે ઉભી આનંદે ઘુઘરડી ઘમકે;
માખણ સાકરે ભેળી* મુખ માંહે મૂકે. ૨
મીઠડાં કરીને માતા આંતે ખવરાવે,
ભણે નરસૈંયો મુનિજનના† ધ્યાને ન આવે. ૩

પદ ૨૬ મું.

મંગલ ગાયે ને માતા મનશું મહાલે;
પારણામાં કુંવર પોઢે ત્યાં વદન નિહાલે. ૧
મીઠડા કરીને કુંવર ઉછરંગે લેતી,
તોતલું બોલે કહાનજી મનડું મોહતી. ૨
મોદિક મુખ માંહે મેલો કુંવર કા'ના કાલા;
હમણાં હું તેડાવું સગે રમવા ગોવાલા. ૩
કચોલું ભર્યું દુધે પીઓ મારા આતા;
ભણે નરસૈંયો પાયે જશોદા માતા. ૪

પદ ૨૭ મું.

આનંદે આરોગો બેઉ સુંદર ભ્રાતા,
જે જોઈએ તે આણી મેહેલુ બોલતા એમ માતા. ૧
ખીર ખાંડ માંહે ઘ્રત ભાવતું જમો;
વારણે જાઉરે વલતાં આંગણે રમો. ૨
તેવતેવડી ટોળી તેડાવું શોભતી સગે,‡
વળી વળી મુખડુ જોઉં ઉલટ ભરી અંગે. ૩
આનંદે આવીને માતા ઉછરંગે લેતી,
ભણે નરસૈંયો જીયે ચાંપી ચુબન દેતી. ૪

પદ ૨૮ મું—રાગ ધોળ.

જમો તો જમાડું રે, જીવન મારા. ટેક
વાલાજી મારા, સોવન થાળ ભરી લાવું;
કાંઈ મોતીડે વધાવું રે, જીવન મારા.

* પા૦ "ઘાળી" † પા૦ "મુનિવરને" ‡ પા૦ "વમ જેવડી ટોળી૦"

વાલાજી મારા, આજ જલેબી ને મેવા;
કાંઈ ધીરે ધીરે લેવા રે, જીવન મારા.
વાલાજી મારા, શીરેપુરી ને કંસાર;
કાંઈ ઉપર ઘીની ધાર રે, જીવન મારા.
વાલાજી મારા, જમના જળ ભરી લાવું;
કાંઈ આચમન લેવરાવું રે, જીવન મારા.
વાલાજી મારા, પાનની બીડીઓ આપું;
માંહી લવિંગ સોપારી નાખુંરે, જીવન મારા.
વાલાજી મારા, આવો તો આસન આપું;
વીંજણીએ ઢોળું વાયુ રે, જીવન મારા.
વાલાજી મારા, સુંદર સેજ સમારું;
કાંઈ રંગભેર રમાડું રે, જીવન મારા.
વાલાજી મારા, નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રંગ કીધો;
કાંઈ ભોગ ધરીને લીધો રે, જીવન મારા.

પદ ૨૯ સું.*

જમો જમો રે જુગદાધાર, જુગતે જમાડું;
શામળીઆ સરજનહાર, રંગભરી રમાડું.
પુરીઓ સુંદર સાર, કુર કપુરે વાસી,
સીરાવો સાકર દૂધ, હરીની હું દાસી.
મારે ઘરે ઘરી રહું હું, ઘી ભરી છે વાઢી;
હું ઠારું રે મારો હાથ, જીવન જમાડી.
પીરસું પીરસું રે પોળીપાક, સુંવાળી સેવું છે,
મારુ મદીર જુઓ મહારાજ, જોવાને જેવું છે.
બેસો બેસોરે મદીર માંહે, છોગલીયાં છોડીને;
શું કરશે દુરજન લોક, મુખડાં મોડીને.*
મારે નવ રે કોઈનુ કામ, કામ તમારુ છે;
મારે તમ પ્રતાપે શ્યામ, સરવે સારુ છે.

* પા૦ "મચકોડીને" મોડી-મો મરડવુ, કરડાકીથી જોવુ

પીયો પીયો રે પૂર્ણાનંદ, જીવન જળ લોટા,
મુખવાસે બીડી પાન, ગગેરી મોટા.
નરસૈંયાના ઠાકોર ઠીક, મન મારૂ મોહ્યું છે,
શ્યામળીયો જાણુ સુજાણુ, સામું જોયું છે

પદ ૩૦ મું–રાગ આરતી.*

જય જય નટવર વેષા, આરતી ઉતારૂ જદુવર જગદીશા જયદેવ જયદેવ.
મોરમુકુટ મુસ્તક પર રાજે, કંઠે વનમાળા; (૨)
શ્રવણે કુંડળ લળકે, સંગ લીએ બૃજબાલા જયદેવ જયદેવ.
નૃત્ય કરે નારાયણુ વૃંદાવન, ઘુઘરડી ઘમકે, (૨)
નાચે રાધા માધવ, પાયલ ઠમઠમકે. જયદેવ જયદેવ.
ઘમઘમ (ઘમ) ઘુઘરડી ઘમકે, તાળ પખાજ વાજે, (૨)
સુંદર સ્વર અતિ સારો, ઉંચે સ્વર ગાજે. જયદેવ જયદેવ.
તાતા થેઈ તાતા થેઈ, શબ્દ થાય આજે, (૨)
નુપુર ભ્રકુટી વિરાજીત, કૌસ્તુભમણિ રાજે. જયદેવ જયદેવ.
ઉંચે સ્વર ગાજે ગિરધારી, ઉંચે સ્વર ગાજે, (૨)
મન મોહનની શોભા, મનમથ બહુ લાજે ! જયદેવ જયદેવ.
રાસ રચ્યો વૃંદાવન, જોવાને જઈએ, (૨)
માધવ મુખ નિરખીને, નરસં દીવડિયો લઈયે. જયદેવ જયદેવ.

* નરસિંહ મેહેતાના આ કાવ્ય ભાગમા જે જે પદપર ફુદડી કરી છે, તે તે પદો નરસિંહ મેહેતાનાં છે, એ માટે મને સંપૂર્ણ શંકા છે. પૂર્વે આવેલા છપાયલા પુસ્તકોની ભાષા ને એ પુસ્તકોની ભાષામાં મોટો ફેર આવે છે

ભક્તિ જ્ઞાનનાં પદો.

પદ ૧ લું-રાગ પ્રભાતિયું.

ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું, બ્રહ્મલોકમાં નાંહીરે;
પુણ્ય કરી અમરાપુરી પામ્યા, અંતે ચોરાસી માંહીરે. ભૂતળ.
હરિના જન તો મુક્તિ ન માગે, માગે જન્મોજન્મ અવતારરે;
નિત્ય સેવા નિત્ય કીર્તન ઓચ્છવ, નિરખવા નંદકુમારરે. ભૂતળ.
ભરતખંડ ભૂતળમાં જનમી, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયારે;
ધન ધનરે એનાં માત પિતાને, સફલ કરી એને કાયારે. ભૂતળ.
ધન વૃંદાવન ધન એ લીલા, ધન એ વ્રજના વાસીરે;
અષ્ટ મહાસિદ્ધિ આંગણિયેરે ઉભી, મુક્તિ છે એમની દાસીરે. ભૂતળ.
એ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે, કે જાણે શુક જોગીરે;
કાંઇએક જાણે વ્રજનીરે ગોપી, ભણે નરસૈંયો ભોગીરે. ભૂતળ.

પદ ૨ જું-રાગ માળવ.

ધન્ય જીવીત વૈષ્ણવ કેરું, જે જન હરિ ગુણ ગાયે રે;
સકળ સભામાં પહેલી પૂજા, નરનારી તે વૈકુંઠ જાયે રે; ધન્ય.
હાં રે વૈષ્ણવ જનનાં કીયાં રે લક્ષણ, છાપા તીલક (કંઠે) તુલસીની માળ રે;
હાં રે તે વૈષ્ણવ જનનાં ભેખ દેખીને, જમ કિંકર ત્રાસે તતકાળ રે. ધન્ય.
હાં રે જન્મ મરણનો ફેરો છૂટે, તે જનમ જોખથી રાખે અગ રે;
હાં રે તે નર છૂટ્યા સંસારમાંહે, જેને હોય વૈષ્ણવનો સંગ રે. ધન્ય.
હાં રે માતા પિતા કુળ તારે વૈષ્ણવ, તારે પાડોશી પરિવાર રે;
હાં રે ભણે નરસૈંયો એટલું માંગું, પુનરપિ નહિ અવતાર રે. ધન્ય.

પીયો પીયો રે પૂર્ણાનંદ, જીવન જળ લોટા;
મુખવાસે બીડી પાન, ગંગેરી મોટા.
નરસૈંયાના ઠાકોર ઠીક, મન મારુ મોહ્યું છે;
શ્યામળીયો જાણુ સુજાણુ, સામું જોયું છે.

પદ ૩૦ મું-રાગ આરતી.*

જય જય નટવર વેષા, આરતી ઉતારુ જદુવર જગદીશા. જયદેવ જયદેવ.
મોરમુકુટ મુસ્તક પર રાજે, કંઠે વનમાળા; (૨)
શ્રવણે કુંડળ ળળકે, સગ લીએ ખૃજબાલા. જયદેવ જયદેવ.
નૃત્ય કરે નારાયણ વૃંદાવન, ઘુઘરડી ઘમકે; (૨)
નાચે રાધા માધવ, પાયલ ઠમઠમકે. જયદેવ જયદેવ.
ઘમઘમ (ઘમ) ઘુઘરડી ઘમકે, તાળ પખાજ વાજે; (૨)
સુંદર સ્વર અતિ સારો, ઉંચે સ્વર ગાજે. જયદેવ જયદેવ.
તાતા થેઈ તાતા થેઈ, શબ્દ થાય આજે; (૨)
નુપુર ભ્રકુટી વિરાજીત, કૌસ્તુભમણિ રાજે. જયદેવ જયદેવ.
ઉંચે સ્વર ગાજે ગિરધારી, ઉંચે સ્વર ગાજે, (૨)
મન મોહનની શોભા, મનમથ બહુ લાજે ! જયદેવ જયદેવ.
રાસ રચ્યો વૃંદાવન, જોવાને જઈએ; (૨)
માધવ મુખ નિરખીને, નરસૈં દીવડિયો લઈયે. જયદેવ જયદેવ.

* નરસિંહ મેહેતાના આ કાવ્ય ભાગમા જે જે પદપર ફુદડી કીધી છે, તે પદો નરસિંહ મેહેતાના છે, એ માટે મને સમ્પૂર્ણ શકા છે પૂર્વે ભાગોમાં છપાયેલા પદોની ભાષા ને એ પદોની ભાષામા મોટા ફેર ભાસે છે

ભક્તિ જ્ઞાનનાં પદો.

પદ ૧ લું-રાગ પ્રભાતિયું.

ભૂતળ ભક્તિ પદારથ મોટું, બ્રહ્મલોકમાં નાંહીરે;
પુણ્ય કરી અમરાપુરી પામ્યા, અંતે ચોરાસી માંહીરે. ભૂતળ.
હરિના જન તો મુક્તિ ન માગે, માગે જન્મોજન્મ અવતારરે;
નિત્ય સેવા નિત્ય કીર્તન ઓચ્છવ, નિરખવા નંદકુમારરે. ભૂતળ.
ભરતખંડ ભૂતળમાં જનમી, જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયારે;
ધન ધનરે એનાં માત પિતાને, સફલ કરી એને કાયારે. ભૂતળ.
ધન વૃંદાવન ધન એ લીલા, ધન એ વ્રજના વાસીરે;
અષ્ટ મહાસિદ્ધિ આંગણિયેરે ઉભી, મુક્તિ છે એમની દાસીરે. ભૂતળ.
એ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે, કે જાણે શુક જોગીરે;
કાંઇએક જાણે વ્રજનીરે ગોપી, ભણે નરસૈંયો ભોગીરે. ભૂતળ.

પદ ૨ જું-રાગ માળવ.

ધન્ય જીવીત વૈષ્ણવ કેરુ, જે જન હરિ ગુણ ગાયે રે;
સકળ સભામાં પહેલી પૂજા, નરનારી તે વૈકુંઠ જાયે રે; ધન્ય.
હાં રે વૈષ્ણવજનનાં કીયાં રે લક્ષણ, છાપા તીલક (કોટે) તુલસીની માળ રે;
હાં રે તે વૈષ્ણવ જનનાં ભેખ દેખીને, જમ કિંકર ત્રાસે તતકાળ રે. ધન્ય.
હાં રે જન્મ મરણનો ફેરો છૂટે, તે જનમ જોખથી રાખે અંગ રે;
હાં રે તે નર છૂટ્યા સંસારમાંહે, જેને હોય વૈષ્ણવનો સંગ રે. ધન્ય.
હાં રે માતા પિતા કુળ તારે વૈષ્ણવ, તારે પાડોશી પરિવાર રે;
હાં રે ભણે નરસૈંયો એટલું માંગું, પુનરપિ નહિ અવતાર રે. ધન્ય.

પદ ૩ જું-રાગ પ્રભાતિયું.

બળિતણે દ્વારે હરિ, વિપ્ર વામન હુવા, વેદની ધૂન ગઇ ગગન ગાજી,
ઇંદ્રપ્રસ્થથિ બળિ, આવ્યો ઉતાવળો, જેરે જોઇયે તે દ્વિજ લ્યોને માગી. બ.
એક પર્ણકુટિતણો, ઠામ ભણવા કરુ, બોલવુ તે મારે મૂળ સાચુ,
વિપ્ર કુરે ઘણા, લોભના વાહેલા,* દાન માટે ઘણો હુ ન રાચુ બ.
લ્યોને દ્વિજજી તમે, નવનવાં મદિરો, ભૂમિ શું માગીરે ત્રણ્ય ડગમાં,
લ્યોજી ભંડાર બહુ, કૂચિયો સહિત વળિ, માગો હસ્તી મારા રાખો ઘરમાં. બ.
હસ્તી ભડારને, હુ લેઇ શું કરુ, લોભિયાની નથી જાત મારી,
આગે વિધાતાયે, વામન નિરમ્યો, મને રહેવું મારે બ્રહ્મચારી. બ.
ચેતજે તું બળી, શુક્ર કહે છળ પડ્યો, વિષ્ણુ એ વામન વેશધારી;
અશ્વજગન સમે, દાન અવનીતણું, પાત્ર એવુ ક્યાં મળે મુને મુરારી. બ
હરિતણા ચરણ ઉપર નિર નામતાં, નાળમાં† ભૃગુસુત પેઠો ચાલી,
રીસ હૃદય ધરી, ઘણું ઘણું રાયજી, નેત્રમા દર્ભની શેર ઘાલી. બ
બાપડો બળિરાય, પગતળે ચાંપીયો, પ્રભુ પાતાળનો કરીને થાપ્યો,
ભણે નરસૈંયો હરિ, ભક્ત આધીન છે, ઇંદ્ર અવિચળ અધિકાર આપ્યો. બ.

પદ ૪ થું-રાગ પ્રભાતિયું.

ગિરિ તળાટીને કુડ દામોદર, ત્યાં મેહેતાજી નહાવા જાય,
ઢેઢ વરણમાં દઢ હરિભક્તી, તે પ્રેમ ધરિને લાગ્યા પાય ગિરિ.
કરજોડીને પ્રાર્થના કીધી, વિનતિતણા બહુ વદયારે વચન,
મહાંત‡ પુરુષ અમારી અરજ એટલી, અમારે આંગણે કરોરે કીરતન. ગિરિ.
પ્રેમ પદારથ અમો પામિયે, વામિયે જન્મ મરણ જજાળ,
કરજોડતામા કરુણા ઉપજી, મેહેતાજી વૈષ્ણવ પરમ દયાળ. ગિરિ.
પક્ષાપક્ષી ત્યાં નહિ પરમેશ્વર, સમ દષ્ટિને સર્વ સમાન,
ગૌમૂત્ર તુલસી વૃક્ષ કરી લીપજો, એવું વૈષ્ણવે આપ્યું વાહદાન. ગિરિ
મેહેતાજી નિશાએ આવ્યા, લાગ્યા પ્રસાદ ને કર્યો ઓચ્છવ,
ભોરૂ§ થયા લગિ ભજન કીધું, સતોષ પામ્યા સઉ વૈષ્ણવ ગિરિ.

---

* વાહેલા-પ્રેરાયલા. † ઝારીનું નાળચુ. ‡ મોટા. § પ્રભાત.

ઘેર પધાર્યા હરિ જશ ગાતા, વા'તા* તાળને શંખ મૃદંગ;
હસિ હસિ નાગર તાળિયો લે છે, આ શાને બ્રાહ્મણના ઢંગ. ગિરિ.
મૌન ગ્રહીને મેહેતાજી ચાલ્યા, અધવધરાને† શો ઉત્તર દેઉં;
જાગ્યા લોક નર નારી પૂછે, મેહેતાજી તમે એવા શું? ગિરિ.
નાત ન જાણો ને જાત ન જાણો, ન જાણો કાંઈ વિવેકવિચાર;
કરજોડીને કહે નરસૈંયો, વૈષ્ણવતણો મને છે આધાર. ગિરિ.

પદ ૫ મું.

એવારે અમો એવારે એવા, તમે કહો છો વળી તેવા રે;
ભક્તિ કરતાં જો ભ્રષ્ટ કહેશો તો, કરશું દામોદરની સેવા રે. એવારે.
જેનું મન જે સાથે બંધાણું, પેહેલું હતું ઘર કરાતું‡ રે;
હવે થયું છે હરિરસ માતું, ઘેર ઘેર હીંડે છે ગાતું રે. એવારે.
સઘળા સાથમાં હું એક ભુંડો, ભુંડાથી વળિ ભુંડો રે;
તમારે મન માને તે કહેજો, સ્નેહ લાગ્યો છે મને ઊંડો રે. એવારે.
કર્મ ધર્મની વાત છે જેટલી, તે મુજને નવ ભાવે રે;
સઘળા પદારથ જેથકી પામે, મારા પ્રભુની તોલે નાવે રે. એવારે.
હળવાં કર્મનો હું નરસૈંયો, મુજને તો વૈષ્ણવ વાહાલા રે;
હરિજનથી જે અંતર ગણશે, તેના ફોગટ ફેરા ઠાલા રે. એવારે.

પદ ૬ ઠું—દ્રૌપદીની પ્રાર્થના.

દ્વારકાના વાસીરે, અવસરે આવજોરે, રાણી રુકમિણિકેરા કંથ;
દુષ્ટ દુર્યોધનરે, લાગ્યો મને પીડવારે, પ્રભુ મારા ચોદશ ન્યાળું તારો પંથ.—ટેક.
સોડ તાણીને રે, શું રે સુતો શામળારે, આળસ મોડીને ઊઠો આજ;
લક્ષ્મીજી તાળાંસેરે, પાવન તારા પાવલારે, અમપર મેહેર કરો મહારાજ. દ્વા.
ગ્રાહ થકી§, ગજ‖ મૂકાવિયો રે, કીધી તમે સુધન્વાની સહાય;
નરસિંહરૂપે રે હિરણ્યકશિપુ હણ્યોરે, પ્રહ્લાદ ઉગાર્યો લાગ્યો પાય. દ્વા.
છપ્પનક્રોડ રે જાદવ તાહરે રે, સાથ બળિભદ્ર સરીખા ભ્રાત;
કાળીનાગ નાથ્યો રે, જરાસંધ જીતિયોરે, તે બળ ક્યાં ગયું મારા નાથ. દ્વા.
વસમી¶ વેળામાંરે, વહારે ચડો વિઠ્ઠલારે, ધાજો તમે છત્રપતી નિરધાર;
અસવારી કરજોરે, ગરુડની ઊપરે રે, નરસૈંયો વિનવે વારંવાર. દ્વા.

* વગાડતા. † અરધું સમજેલા ‡ પા૦ "ઘરકાતુંરે." કાતું એટલે છરી જેવું. અને રાતું એટલે રજન કરનારુ. § મગર—ચૈં—થકી ‖ હાથી ¶ સંકટની, વિપત્તિની.

પદ ૭ મું.

કોણુ એ સમાના કામની, દત્ત* ફળિયેલ† રામા;
દ્રૌપદીની લજ્જા રાખવા, હરિ ઉભા છે સામા. કોણ.
વહાલોજી ગયાતા વાડિયે, સર્વે સુંદરી સાથે,
શેલડીની છોઈ‡ ઉતારતાં, છરી બેઠી છે હાથે. કોણ
માનની મંદિર સિધાવિયાં, ચીંથરડુ રે લેવા;
દ્રૌપદીએ ચીર વધેરિયું, હરિને હાથે બધેવા. કોણ.
ત્રીકમે તેના તાંતણા, લખી ગખ્યા છે લેખે;
નવસે નવાણું ચીર પૂરિયાં, સઘળી સભારે દેખે. કોણ.
ગરુડે ચઢીને ગોવિંદ આવિયા, આવ્યા અંતરજામી,
ભક્તઉદ્ધારણ ભૂધરો, મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી. કોણ.

પદ ૮ મું–પ્રભાતિયું.

તું તારા બીર્દ સાંહાંમું જોજે શામળા, ન જોઈશ કરણી હમારી રે. ટેક.
હીરણ્યાકશીપુને હાથે હણીયો, મામી પુતના મારી રે,
પ્રહ્લાદ કારણ સ્થંભમાં વશીયા, પ્રગટ્યા દેવ મોરારી રે. તું તારા.
લાખાગ્રેહમાં જેમ પાંડવ ઉગાર્યા, બ્રહ્માંડ જવાળા વ્યાપી રે;
અર્ધ વચને ગજ ગુણુકા તારી, જયદેવને પદ્મિનિ આપી રે. તું તારા.
દુષ્ટ સભામાં જેમ ચીરજ પુર્યાં, લાજ પંચાળીની પાળી રે;
તેલ કઢા જેમ શીતળ કીધી, વેળા સુધન્વાની વાળી રે. તું તારા.
રુષિશ્વરે જેમ અહલ્યા શ્રાપી, બ્રહ્મ સત્યા થઈ ભારી રે,
તે પણુ તારે ચરણે રઘુવર, થઈ અનોપમ નારી રે. તું તારા.
મીરાંબાઇનાં વિખ અમૃત કીધાં, વિદુરની આરોગ્યા ભાજી રે,
સવરીના તમે બોરજ પ્રાશ્યાં, તેની પ્રિતે થયા રાજી રે. તું તારા.
અનેક ભક્ત આગે ઉગાર્યાં, સહાય થયા મોરારી રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી લક્ષ્મીવર, મોટી ઓથ તમારી રે તું તારા.

પદ ૯ મું–રાગ કાલેરો.

ભજરે ભજરે તું ભૂતળમાં, જેની જશોદા માવડલી,
શ્યામ વર્ણું મનોહર મુખડું, ચરાવે ગોકુળ ગાવડલી. ભજરે.

---

* કરણી, નસીબ † ફળ્યુ ‡ છોલ.

મુસ્તક મુકુટ કુંડળ હરિ કાને, ઓઢણું આછી ધાબળડી;
દાણુ મિષે ગોપીને ગ્રેહતો, લાવે નિત્ય નિત્ય રાવડલી. ભજરે.
વૃંદાવન વાછરુઆં ચારે, રત્ન જડિત પાય પાવડલી;
ઠમકડે ચાલે નરહરિ, મુખ મરકડલાવે માવડલી. ભજરે.
ઉર વનમાળા સોહિયે માવને, રમતો માજમ રાતડલી;
બાંધવ શ્રીબળદેવનો બળિયો, ઘેર ઘેર કરે સઉ વાતડલી. ભજરે.
પીંડારે પરવરીઓ કાનડ, વાયે મધુરી વાંસડલી;
કેહે નરસૈંયો સેવો નંદનો નંદન, કાઢે કુળની કાસડલી. ભજરે.

પદ ૧૦ મું–રાગ પ્રભાત.

જેવો ને તેવો રે તમારે, પાલવડે બાંધ્યો;
અણછતો હું તો તમારો, વધાવી લીધો. જે.
અણુતેડાયો આવું રે, હું તો તાણ્યો નવ ત્રુટું;
તમારા પ્રેમની સાંકળીએ બાંધ્યો, છોડ્યો ન છૂટું. જે.
રમાડ્યો રમું રે, તમારો જમાડ્યો જમું;
તમારે સમુરે સજની, બીજું નવ અમારે સમૂ. જે.
હુંકારે આઘેરો જાવું, તમારે ટુંકારે રાચું;
નરસૈંયો જઠ્ઠું ખાંના કરે, ત્યાં પ્રેમ ધરી નાચું. જે.

પદ ૧૧ મું.

ઘેલા મન ગોવિંદને ગાનીરે, ઘેલા ગાની ગોવિંદ ગાનીરે. ઘેલા મન. ટેક.
શુકલ તીર્થને ઉમરે રે, આલ્યાં જમણે હાથ;
આલ્યાં હશે તો પામશોરે, નહિ આવે તારી રે સાથ;
ગવાય તો ગોવિંદ ગાજોરે, પવાય તો પાઈને પીજોરે. ઘેલા મન.
ખાઓ પીઓ ધન વાવરો રે, પહેરો કપડા સાર,
પ્રાણી તે સરખો આતમા રે, નહિ મળે વારો વાર. ઘેલા મન.
ભીડ પડ્યા ભાગ્યા રે, નહિ મા ને બાપ;
ચેતી શકે તો હરિ ચેતજોરે, ફરી કથાય ન દેયરે જણાપ. ઘેલા મન.
ચોખ્ખી કરની ચાકરી રે, ખરો મહિનો ખાની;
જ્ઞાન ખડગ લે હાથમાં રે, જમનો શિર લે ન ઘાની. ઘેલા મન.

બાંધી શકો તો બાંધજો રે, પાણી પહેલી પાળ;
છેટલે ક્યારે જળ વળ્યું રે, ગુણ ગાયે નરસૈંયો દયાળ. ઘેલા મન.

પદ ૧૨ મું.

પ્રાતઃ સમે સુર ઉગ્યા પહેલાં, જો રે રસના સુખ રામ કહે,
હાંરે હાંરે કૃષ્ણને તું ભજ નામે, જગમા તારુ નામ રહે. પ્રાત.
રામ નામનો મહિમા મ્હોટો, શિવ સનકાદિક ધ્યાન ધરે;
મેરુ થકી મ્હોટું હોય પ્રાયશ્ચિત, નારાયણના નામે તરે. પ્રાત.
કેસરી ધૂરે* જ્યમ મૃગજ ત્રાસે, રવિ ઉગે જ્યમ તિમિર† ટળે;
પૂરણબ્રહ્મ અકળ અવિનાશી, કુબુદ્ધિના તાપ તરત હરે. પ્રાત.
કોટિ કલ્યાણ ફળ ઉદય ભાણે,‡ પાપ આપકું ક્યારે રહે;
અધમ નીર ગગામાં ભળ્યું ત્યારે, ગગા સરખું થઈને વહે. પ્રાત.
એ રસને શુકદેવજી જાણે, કોઈક વિરલા સંત લહે,
ભણે નરસૈંયો તમે પ્રભુ ભજી લો, આવાગમનનો ફેરો ટળે. પ્રાત.

પદ ૧૩ મું.*

સતો હમે રે વેપારીયા શ્રી રામનામના,
વેપારી આવે છે બધા ગામ ગામના સતો.
હમારુ વસાણું સાધુ સૌ કોને ભાવે;
અઢારે વરણ જેને હોરવાને આવે,
હમારુ વસાણું કાળ દુકાળે ન ખૂટે;
જેને રાજા ન દડે, જેને ચોર ના લૂટે. સંતો.
લાખ વિનાનાં લેખાં નહિ, ને પાર વિનાની પુંજી,
હોરવુ હોય તો હોરી લેજો, કસ્તુરી છે સોંઘી. સતો.
રામ નામ ધન હમારે, વાજે ને ગાજે,
છપ્પન ઉપર ભેર ભેરિ ભૂગળ વાજે;
આવરો ને ખાતાવહીમા, લક્ષ્મીવરનું નામ;
ચીઠીમાં ચતરભુજ લખીયા, નરસૈંયાનું કામ. સતો.

---

* ધુરાકે, ખરાડવું † અધકાર. ‡ સૂર્ય

પદ ૧૪ મું-રાગ પ્રભાતિયું.

જાગને જાદવા, કૃષ્ણ ગોવાળિયા, તુજ વિના ધેનમાં કુણ જાશે?
ત્રણસે ને સાઠ ગોવાળ ટોળે મળ્યા, વડારે ગોવાળિયો કુણ થાશે? જા.
દહિતણા દૈથરાં, ઘીતણા ઘેવરાં, કઢિયલ દૂધ તે કુણ પીશે?
હરિ તાર્યો હાથિયો, કાળિનાગ નાથિયો, ભૂમિનો ભાર તે કુણ લેશે? જા
જમુનાને તીરે, ગૌધણ ચરાવતા, મધુરીસી મોરલી કુણ વહાશે?
ભણે નરસૈંયો તારા ગુણ ગાઈ રીઝિયે, બૂડતા બાહેડી કુણ સહાશે? જા.

પદ ૧૫ મુ-રાગ પ્રભાતિયું.

રાત રહે જાહરે, પાછલી ખટ ઘડી, સાધુ પુરુષને સુઈ ન રહેવુ,
નિદ્રાને પરહરી,* સમરવા શ્રીહરી, એક તું એક તુ એમ કહેવુ. રા.
જોગિયા હોય તેણે જોગ સભાળવા, ભોગિયા હોય તેણે ભોગ તજવા,
વેદિયા હોય તેણે વેદ વિચારવા, વૈષ્ણવ હોય તેણે કૃષ્ણ ભજવા. રા.
સુકવિ હોય તેણે સદગ્રથ બાધવા, દાતાર હોય તેણે દાન કરવુ,
પતિવ્રતા નારિયે કથને પૂછવુ, કથ કહે તે તો ચિત્ત ધરવું રા.
આપણે આપણા, ધર્મ સભાળવા, કર્મનો, મર્મ લેવો વિચારી,
નરસૈના સ્વામિને, સ્નેહથી સમરતાં, ફરી તેવ અવતરે નર ને નારી રા.

પદ ૧૬ મું-રાગ પ્રભાતિયું.

નદના નદશુ, નેહ જેને નહીં, તેરે માનવ ખર શ્વાન† તોલે,
ભૂતળ ભાર કરવાને એ અવતર્યા, પ્રેતની‡ પેરે સસાર ડોલે. ન.
દહીચડી ટળો,§ ભોગ તેના બળો, શિલા પડો તેના સુખ માથે,
જીવતા જન તે તો જમ જેવા જાણવા, પ્રીત નહિ જેહને કૃષ્ણ સાથે ન
કીર્તિ શ્રીકૃષ્ણની, જીભથી નવ ભણે, તેરે મુખે દેવરાય તાણે,
ભણે નરસૈંયો જેણે, હરિને જાણ્યા નહીં, તેહનુ કુટુબ સદાય કાણે ન

પદ ૧૭ મુ-રાગ પ્રભાતિયું.

ઉઠ ઉતાવળો, ચાલ્યને વિઠ્ઠલા, ગોવિંદ ગાયને વચ્છ|| ધાવે,
જાગને જાદવા, જનની જશોદા વદે, કહાન કા ઘણી તને નિદ્રા આવે. ઉઠ.

* પરહરી–તજીને, છોડીને † ખર–ગધેડો શ્વાન–કૂતરો ‡ ભૂતાદિ § ટળો || વાછરડા

દંતધાવન* કરો,આળસ પરહરો, રજની તિમિર† ગયું પોહો ફાટ્યું;‡
કરમળો કૃરને, શે ન શીરાવતો, દહિંરે દામોદરા થાય ખાટું. ઉઠ.
બારણા બાહાર બળિભદ્ર ઉભા રહ્યા, જોરે વાહાલા તારી વાટ જોયે;
નરસૈંના સ્વામિનું, મૂખડું દીઠડે, માતાનું મનડું અતિરે મોહે. ઉઠ.

પદ ૧૮ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

સાધુ સાચે ભજો, ચરણ ગોવિંદનાં, માનવી દેહ તે તત્ત્વ કહિયે;
કૃષ્ણ કહો કૃષ્ણ કહો, વળિ વળિ કૃષ્ણ કહો,કૃષ્ણ કહેતાં સઉ સૂખ લહિયે. સાધુ.
કૃષ્ણ સેવાતણી, અમર§ ઈચ્છા કરે, મૂઢમતિ માનવી કાંઈ ન જાણે;
કૃષ્ણનું નામ રખે, હૃદયથી વીસરે, ધન્યમાં ધન્ય કૃષ્ણજ પ્રમાણે. સાધુ.
જેને જોવા મહા મુનિજન વન ભમે, તે વિઠુલો વનમાં ગાયું ચારે;
ભણે નરસૈંયો જે ચતુર નર તે ખરો, અહરનિશ કૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ ધારે. સાધુ.

પદ ૧૯ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

કૃષ્ણ કીર્તન વિના, નર સદા સૂતકી, વિમળ‖ કીધે વપૂ¶ શુદ્ધ ન થાયે;
સકળ તીરથ શ્રીકૃષ્ણ કીર્તન કથા, હરિતણા દાસ જેને હેતે ગાયે. કૃ.
પૂર્ણ પુરુષોત્તમ, નવલ રંગી તજી, અન્ય દેવે જેનું મન મોહે;
કોટી ચિંતામણિ કામધેનુ તજી, અજવિના પુત્રનુંઽ દૂધ દોહે. કૃ.
ગર્ગ જોશી જશ ગાય જેનો સદા, નારદ માંગે મુખથી ...કે;
તે બ્રહ્મ દ્વાર આવીને ઉભા રહ્યા, ગોપિકા મૂં... કૃ.
અજ ભવ સુરપતિ+સ્વપ્ને પેખે નહીં, નેતિ નતિ કહી ... ..ન;††
નરસૈંયો રંક, જશ ગાઇને રીઝવે, સહસ્ર મુખે શેષ પાર ન પામે. કૃ

પદ ૨૦ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

હરિહરિ રટણ કર, કઠણ કળિ કાળમાં, દામ‡‡ ખેસે નહી કામ સરશે;
ભક્ત આધીન છે, શ્યામસુંદર સદા, તે તારાં કારજ સિદ્ધ કરશે. હરિ.
અલ્પ સુખ સારુ શું, મૂઢ પુલ્યો ફરે,શીશપર કાળ રહ્યો દંત કરડે;
પામર§§ પલકની, ખબર તુજને નહીં, મૂઢ શું જોઇને મૂછ મરડે. હરિ.

---

* દાંતણ. † અધકાર ‡ પ્રભાત થયું § દેવતા ‖ નાહ્યે ધોયે. ¶ શરીર. ઽ પાડો.
+બ્રહ્મા, શિવ, ઇંદ્ર. ** વેદ. †† વામે–વામતું; અટકતું ‡‡ પૈસો. §§ કંગાલ, રંક.

પ્રૌઢ પાપે કરી, બુદ્ધિ પાછી ફરી, પરહરી યડ શું ડાળે વળગ્યો;
ઇશને ઇર્ષા છે નહીં જીવપર, આપણો અવગુણો રહ્યો રે અળગો. હરિ.
પરપંચ પરહરો,* સાર હૃદિએ ધરો, ઉચરો હરિ મુખે અચળ વાણી;
નરસૈંયા હરિતણી, ભક્તિ ભૂલીશ મા, ભક્તિવિના બિજું ધૂળધાણી. હરિ.

પદ ૨૧ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

બાપજી પાપ મેં કવણ કીધાં હશે, નામ લેતાં તારું નિદ્રા આવે;
ઉંઘ આલસ્ય, આહાર મેં આદર્યાં, લાભવિના લવ† કરવી ગંમ ભાવે. બાપ.
દિન પુઠે દિન તો વહી જાય છે, દુરમતીનાં મેં ભર્યાં રે ડાલા;‡
ભક્તિ ભૂતલ§ વિષે, નવ કરી તાહરી, ખાંડ્યાં સંસારનાં થોથાં ઠાલાં. બાપ.
દેહ છે જૂઠડી, કરમ છે જૂઠડાં, ભીડભંજન તારું નામ સાચું;
ફરિ ફરી વરણવું, શ્રીહરિ તૂજને, પતિતપાવન તારું નામ જાચું. બાપ.
તારી કરુણા વિના, કૃષ્ણ કોડામણા, કળ અને વિકળનું બળ ન ફાવે;
નરસૈંયા રંકને, જંખના તાહરી, હેડ્યો બેડી ભાગો શરણ આવે. બાપ.

પદ ૨૨ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

તારા દાસના દાસની નિત્ય સંગતવિના, ભ્રષ્ટ થાય ભૂધરા મંન મારું;
દુષ્ટની સંગતે, દુષ્ટ મતિ ઉપજે, શ્રવણ કીર્તન નવ થાય તારું. તા.
પૂર્ણ વિષપાનથી, હરિજન દોહેલા, વિષ પીધું તન તેનું મરશે;
તુજથકી વેગળા, તેહની સંગતે, જન્મ કોટીતણાં સુકૃત હરશે. તા.
અમૃતની ઉપમા, સાધુને નવ ઘટે, રાહુની દુષ્ટતા ન ટાળી તેણે;
પ્રહ્લાદ નારદે ગર્ભસંગત કરી, વશ કર્યા વૈકુંઠનાથ જેણે. તા.
ચતુરધા મુક્તિ છે, જૂજવી જૂક્તિની, તાહરા તે તેહને નવ રાચે;
બેહુ કરજોડીને, નરસૈંયો વીનવે, જન્મોજનમ તારી ભક્તિ જાચે. તા.

પદ ૨૩ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

સારમાં સાર અવતાર અબળાતણો, જે બળે બળિભદ્ર વીર રીઝે;
પુરુષપુરુષોતન, શું કરું હે સખી, જેથી નહિ માહરું કાજ¶ સીઝે.$ સાર.

* પરપંચ–સંસાર. પરહરો–ત્યજી દો. † લવ–લવલવાટ. ‡ મોટા છાછરા ઘાટના પહોળા ટોપલા, એ ખાળ ભરવાના કામમાં આવે છ § પૃથ્વી. ‖ ગુનેહગારને રાખવા માટે કરેલો લાકડાનો કટકો. ¶ પા૦ "કારજ." $ સિદ્ધ થાય.

મુક્તિ પર્યન્ત તો પ્રાપ્તિ છે પુરુષને, સત્ય જો સેવકભાવ રાખે;
રસભર્યું રુસણું, નાથ નોહરા* કરે, તે નહીં નારી અવતાર પાખે. સાર
ઈન્દ્ર આદિક અજ ઇશ ને મહામુનિ, ગોપિકા ચરણરજ તેહ વંદે;
ગોપીથી આપનું, અધમપણું લેખવે,† નરપણું નવ રુચે આપ નંદે. સાર
વેદ વેદાંત ઉપનિષદો ખટ મળી, જે મથીને રસ પ્રગટ કીધો;
તે રસ ભાગ્યનિધિ ભામની ભોગવે, અહોનિશ અનુભવ સંગ લીધો. સાર.
સ્વપ્ન સાચું કરે, ગિરિધર શામળો, પ્રણમું હું પ્રાણપતિ પાણ‡ જોડી;
પંથનું જેમ પશુ, પુંઠળ વળગ્યું ફરે, નરસૈંના નાથજી નાથ§ તોડી.‖ સાર.

પદ ૨૪ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

પ્રેમરસ પાને તું, મોરના પીછધર, તત્ત્વનું ટુંપણું¶ તુચ્છ લાગે;
દૂબળા ઢોરનું, ફુશકે મન ચળે, ચતુરધા મુક્તિ તેઓ ન માગે. પ્રેમ
પ્રેમની વાત પરીક્ષિત પ્રીછયો નહીં, શુકજીએ સમજી રસ સંતાડ્યો;
જ્ઞાન વૈરાગ્ય કરિ, ગ્રંથ પૂરો કર્યો, મુક્તિનો માર્ગ સુધો દેખાડ્યો. પ્રેમ
મારીને મુક્તિ આપી ઘણા દૈત્યને, જ્ઞાની વિજ્ઞાની બહુ મુનિરે જોગી;
પ્રેમને જોગ તો, વ્રજતણી ગોપીકા, અવર વિરલા કોઇ ભક્ત ભોગી. પ્રેમ.
પ્રેતને મુક્તિ તો, પરમ વલ્લભ સદા, હેતના જીવ તે હેત વૃઠે;
જન્મોજન્મ લીલારસ ગાવતાં, લ્હાણનાં વ્હાણ જેમ દ્વાર છૂટે. પ્રેમ.
મેં ગ્રહ્યો હાથ ગોપિનાથ ગરવાતણો, અવર બીજું કાંઇયે ન ભાવે;
નરસૈંયો મહામતી, ગાય છે ગુણ કથી, જતિ સતિને તો સ્વપ્ને ન આવે. પ્રેમ.

પદ ૨૫ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર નંદના કુંવરનું, જેથકી અખિલ આનંદ પામે;
અષ્ટમહાસિદ્ધિ તે, દ્વાર ઉભી રહે, દેહનાં દુકૃત તે દૂર વામે. ધ્યાન.

---

* કાલાવાલા; આજીજી; પ્રાર્થના. † લેખવે–લેખવું; માનવું. ‡ હાથ. § ઢોરના નાક વિંધી જે દોરી ઘાલવામાં આવે છે તે. ‖ પા૦ "નરસૈંયા નાથે મજ બેડી તોડી." ¶ પા૦ "ટુંપણું" "ટુંપણું" ટુંપણ–રુના ગાંડા કાઢી, જેમ ટુંપવામાં આવે છે; તેમ જ્ઞાનને ટુંપવામાં આવે તે. અર્થાત્ જ્ઞાનીજન તત્ત્વમસિ એમાં તત્ એટલે અમુક, ત્વં એટલે તમુક, અસિ એટલે ફલાણું એવા એવા જે વિચાર કરે છે, વાદ કરે છે, તેપર પંડિતાઇ દર્શાવે છે એ રુના ગાંડા ગડફાને ટુંપવા જેવું વ્યર્થ છે બીજો પાઠ એવો પણ છે કે "તત્ત્વનું ટુંપણું." એનો અર્થ આ પ્રમાણે બેસાડી શકાય છે વેદાન્તમાં તત્ત્વમસિ. એમાં તે એટલે ઈશ્વર, તું એટલે જીવ, છે; અર્થાત્ તું જીવ તે ઈશ્વરજ છે. એ વિચાર નરસિંહ મેહેતાને તુચ્છ છે.

મોરનાં પીંછનો, મુગટ મસ્તક ધરે, કુંડળ મકરાકૃત શ્રવણ લળકે;
નીલવટ તિલક તે, સુભગ કેસરતણું, કંઠ મુક્તાફળ હાર ઢળકે. ધ્યાન.
પીતાંબર પલવટ, કટિતટ રુચિર છે, લલિત ત્રિભંગી વાહાલે વેણુ વાયે;
કદમનાં દ્રુમતળે, રાધિકા રસ ભરી, હરજીને સંગ આલાપિ ગાયે. ધ્યાન.
મોરલીની ધુની સુણી, વનિતા વ્યાકુળ થઇ, ગોપિકા કેરચું વૃંદ આવે;
નરસૈંયાને મન, આનંદ અતિ ઘણો, પુષ્પ મુક્તાફળ લેઇ વધાવે. ધ્યાન.

પદ ૨૬ મું–રાગ રામકલી–ભૈરવ અથવા પ્રભાતિયું.

ધ્યાન ધર ધ્યાન ધર, નેત્રમાં નાથ છે, અતર ભાળની એક સુરતી;
દેહીમાં દરસશે, પ્રેમથી પરસશે, અજબ અનોપમ અધર મુરતી. ધ્યાન.
મોરલીના નાદમાં, શ્રવણના સાદમાં, ઝાંઝરી ઝાલરી ડમક વાજે;
તાલ મૃદંગ ને ચંગ ઉપમા ઘણી, ભેરીનો નાદ બ્રહ્માંડ ગાજે. ધ્યાન.
મન પરસન થશે, કરયાં કર્મ નાસશે, ભાસશે બ્રહ્મ વ્રજ વન વેલી,
કુંજલલિત માંહે શ્રીકૃષ્ણ લીલા કરે, નિરખની નૌતમ નિત્ય કેલી. ધ્યાન.
સુરતસંગ્રામમાં, વીલસે રંગમાં, દરસશે દેહીનું માન મરતાં,*
નરસૈંયાચા સ્વામી, સર્વ સુખ આપશે, દુહીત કાપશે ધ્યાન ધરતાં. ધ્યાન

પદ ૨૭ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

હરિતણું હેત તને, ક્યમ ગયું વીસરી, પશુરે ફેડીને નરરૂપ કીધું;
હાડ ને છેડ† કરિ, સહુ તને હાંકતું, આજ વધારીને માન દીધું. હ.
ઘાચીનું ગાળિયું, કઠથી ટાળિયું, નેત્રના પાટા શ્રીનાથે છોડ્યા;
તે તણા ચરણને, નવ ભજ્યો કૃતઘ્નિ, તેં ન ગુણ પાડના હાથ જોડ્યા. હ.
પગ ઠોકી કરી, માગતો મૂઢ મતી, ઘાસ પાણી કરી શબ્દ ઝીણા;
આજ ગોવિંદ ગુણ ગાઇને નાચતા, લાજ આવે તને કર્મહીણા. હ.
લાખીશી ડાક ને કાંકોલ‡ ચાવતો, ઊંટ જાણી ઘણો ભાર લાદે;
આજ અમૃત જમે, હરખે હળવો ભમે, વૈકુંઠનાથને નવ આરાધે. હ.

* આ કડી ઉપરથી એમ ભાસ થાય છે કે મેહેતા કૃત "સુરતસંગ્રામ"નું કાવ્ય પ્રસિદ્ધ હોવુ જોઇએ. એ અને ઉપરની તુકોપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે મેહેતાએ "સુરતસંગ્રામ"મા કૃષ્ણની લીલાનું વિશેષ વર્ણન કર્યું છે તે પ્રતિ તેના તે ગાનારાનું લક્ષ ખેંચ્યું છે † હાડ ને છેડ–હાડ છેડ. હડકારી કાઢવુ, શરીરપર મારવું ‡ કાંકોલ–એક જાતનો કાંટાનો છોડ.

રૂંઠે અંબાડી ને અંકુશ માર સહી, રેણુ* ઉડાડતો ધરણી† હેઠો;
આજ ચુવા ચંદન, આભ્રણ‡ અંગ ધરી, વેગે જાય છે તું વેલે બેઠો. હ.
અન્ન ને વસ્ત્ર ને ભૂષણ સર્વ જે, તેહનો તુજને હતો ઉધારો;
નરસૈંયાના સ્વામિએ, સર્વ સારુ કર્યું, તે પ્રભુને તમે કાં વિસારો. હ.

પદ ૨૮ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

મારા નાથજી મુજને, ભક્તિ દેજો સદા, દીન જાણીને સંભાળ લેજો;
ભક્તિ આપી ભલા ભાવથી ભૂધરા, અંતે આવી અહોનીશ રહેજો. મારા.
ભક્તિ કારણ મારો, દેહ દુર્બલ હજો, દેહ કારણ રખે સ્નેહ જાયે;
આજ મન સાથ જદુનાથ જો વીસરે, વળતી વલે§ મારી કુણ થાયે. મારા.
કર્મ કૂડાં કરી, ખાણ ચારે ભરી, નાસવા નીસર્યો નામ ખારી;
કૃષ્ણ કીર્તન વિના, જામ‖ જાએ વૃથા, જેમ રહે જૂગટે સિદ્ધિ હારી. મારા.
હું ગર્ભ નાના ફર્યો, નિત્ય ઉજાગરો, નવ ઠર્યો નાથજી શરણ પાખે,
ભવ¶ વિષે બૂડતાં, વાહર ને બુમ નહિ, બાંહ્યગ્રહી§ મુજને કોણ રાખે. મારા.
અલ્પ આયુષ્યમાં, કલ્પના મનુષ્યને, આજ કીધું વળી કાલ કરવું;
શ્વાસનો શો વિશ્વાસ, નહિ નિમિષનો, આશ અધુરી અને એમ મરવું. મારા.
ઉત્તમ મધ્યમ, વરણ તું વિઠ્ઠલા, પ્રકટ થઇને દરશન પમાડો;
નરસૈંયા રકને, ટંક+ કરુણા કરો, દીનબંધુ વર્જ્યો આંક આડો. મારા.

પદ ૨૯ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

જે ગમે જગતગુરુદેવ જગદીશને, તે તણો ખરખરો** ફોક કરવો;
આપણો ચિંતવ્યો અર્થ કાંઈ નવસરે, ઉગરે એક ઉદ્વેગ ધરવો. ટેક.
હું કરુ હું કરુ, એજ અજ્ઞાનતા, શકટનો†† ભાર જેમ શ્વાન તાણે;
સૃષ્ટિ મંડાણ છે, સર્વ એણીપેરે, જોગી જોગેશ્વરા કોઈક જાણે. જે.
નીપજે નરથી તો, કોઈ ન રહે દુઃખી, શત્રુ મારીને સૌ મિત્ર રાખે;
રાય ને રંક કોઇ, દૃષ્ટે આવે નહીં, ભવનપર ભવનપર‡‡ છત્ર દાખે. જે.
ઋતુ લતા પત્ર ફળ ફૂલ આપે યથા, માનવી મૂર્ખ મન વ્યર્થ શોચે,

* ધૂળ † પૃથ્વી. ‡ ઘરેણાં. § સ્થિતિ. ‖ પહોર ¶ સંસારરૂપી સાગર.
§ હાથ પકડી + થોડી, ટાક જેટલી. ** ખરખરો–શોક, દુખ †† ગાડું. ‡‡ ભવન–ઘર.

જેહના ભાગ્યમાં, જે સમે જે લખ્યું,* તેહને તે સમે તેજ પોહોચે. જે.
સૂખ સંસારિ મિથ્યા કરી માનજો, કૃષ્ણ વિના બીજું સર્વ કાચું;
જુગલ કરજોડી કરી, નરસૈંયો એમ કહે, જન્મ પ્રતિજન્મ હરિનેજ જાચું.† જે.

પદ ૩૦ મું.

અનેક જૂગ વીત્યારે, પંથે ચાલતાંરે, તોયે અતર રહ્યોરે લગાર;
પ્રભુજી છે પાસેરે, હરી નથી વેગળારે, આડડોરે પડ્યો છે અહંકાર.‡ અ૦
દીનકર રુંધ્યોરે, જેમ કાંઈ વાદળેરે, ગયું અજવાળું થયો અંધકાર;
વાદળુંને મટ્યેરે, લાગ્યું જેમ દીસવારે, ભાનુ કાંઈ દેખાયો તેવાર. અ૦
લોકડીયાની લાજરે, બાઈ મેં તો નાણીયોરે,§ મેહેલી કાંઇ કુળતણી વળી લાજ,
જાદવાને માથેરે, છેડો લઇ નાખીયોરે, તારે પ્રભુવર પામી છૌં આજ. અ૦
નાવને સ્વરૂપેરે, બાઇ એનું નામ છેરે, માલમી‖ છે વળી સરજનહાર,
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, જે કોઈ અનુભવેરે, તે તરી ઉતારે ભવપાર. અ૦

પદ ૩૧ મું-રાગ પ્રભાતિયું.

ધ્યાન ધર હરિતણું, અલ્પમતિ આળસુ, જેથકી જન્મના દુઃખ જાયે,
અવર ધંધો કરે, અરથ કાંઈ નવ સરે, માયા દેખાડિને મૃત્યુ વહાયે.¶ ધ્યા.
સકળ કલ્યાણ શ્રીકૃષ્ણના ચરણમાં, શરણ આવે સુખ પાર હોયે,
અવરક્ષ વેપાર તું, મેહેલ્ય મિથ્યા કરી, કૃષ્ણનું નામ તું રાખ મ્હોંયે. ધ્યા
પટક+ માયા પરી, અટક ચરણે હરી, વટકય મા** વાત સુણતાંજ સાચી,
આશાનું†† ભવન આકાશ સૂધી રચ્યું, મૂઢ એ મૂળથી ભીંત કાચી ધ્યા
અંગ જોબન ગયું, પલિત પિંજર‡‡ થયું, તોય નથી ટહેલો શ્રીકૃષ્ણ કહેવું;
ચેતરે ચેત દિન, ચાર છે લાભના, લીંબુ લ્હેકાવતાં§§ રાજ લેવું. ધ્યા.

---

* પાઠ 'જેહના ભાગ્યમાં, જેહને જે લખ્યું' † બીજી પ્રતમાં નિચેની કડી વિશેષ જોવામાં આવે છે, અને એ કડી ૩ જી અને ૫ મીની વચ્ચે ૪ થી તરીકે આવેલી છે

"કાષ્ટની પુતળી કોડી મટકા કરે, મરકટ માનવી ચાહી નચાવે,
અખિલ બ્રહ્માંડમાં એક છે નાથ તું, પુન્ય ને પાપ નામ કહાવે."

‡ કેટલીક પ્રતમાં ઓંકાર શબ્દ લખ્યો છે એનો સબંધ કંઈ બેસતો નથી, અહંકાર શબ્દ અસલ ને યોગ્ય લાગે છે, માટે એ પાઠ સ્વીકાર્યો છે § ન+આણી-નાણીઓ ‖ માલમી-માલનો ધણી, અથવા વાહણને ખરી દિશામાં જતું ચલાવનાર. ¶ વહાવે-ઉતારે ક્ષ અવર-બીજો + પટક-તરછોડી નાખ ** વટકયમા-મનમાં શંકા ઉત્પન્ન ન કર. †† આશાનું ‡‡ પલિત પિંજર-પળીઆ આવેલું શરીર. (पलित मुंडम्) §§ ઉછાળતા

મુંઠ અબાડી ને અંકુશ માર સહી, રેણુ* ઉડાડતો ધરણી† હેઠો,
આજ ચુવા ચંદન, આભ્રણ‡ અંગ ધરી, વેગે જાય છે તું વેહેલે બેઠો. હે.
અન્ન ને વસ્ત્ર ને ભૂષણ સર્વ જે, તેહનો તુજને હતો ઉધારો,
નરસૈંયાના સ્વામિએ, સર્વ સારૂ કર્યું, તે પ્રભુને તમે કા વિસારો. હે

પદ ૨૮ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

મારા નાથજી ભૂજને, ભક્તિ દેજો સદા, દીન જાણીને સંભાળ લેજો,
ભક્તિ આપી ભલા ભાવથી ભૂધરા, અંતે આવી અહોનીશ રેહેજો મારા.
ભક્તિ કારણ મારો, દેહ દુબલ હજો, દેહ કારણ રખે સ્નેહ જાયે,
આજ મન સાથ જદુનાથ જો વીસરે, વળતી વલે§ મારી કુણ થાયે. મારા.
કર્મ કૂડા કરી, ખાણ ચારે ભરી, નાસવા નીસર્યો નામ બારી,
કૃષ્ણ કીર્તન વિના, જામ‖ જાએ વૃથા, જેમ રહે જૂગટે સિદ્ધિ હારી મારા
હું ગર્ભ નાના ફર્યો, નિત્ય ઉજાગરો, નવ ઠર્યો નાથજી શરણ પાખે,
ભવ¶ વિષે બૂડતા, વાહર ને ણુમ નહિ, બાહ્યગ્રહી$ મુજને કોણ રાખે. મારા.
અલ્પ આયુષ્યમા, કલ્પના મનુષ્યને, આજ કીધુ વળી કાલ કરવુ,
શ્વાસનો શો વિશ્વાસ, નહિ નિમિષનો, આશ અધુરી અને એમ મરવુ મારા
ઉત્તમ મધ્યમ, વરણ તું વિઠ્ઠલા, પ્રકટ થઈને દરશન પમાડો,
નરસૈંયા રંકને, ટક+ કરુણા કરો, દીનબંધુ વળ્યો આક આડો. મારા.

પદ ૨૯ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

જે ગમે જગતગુરુદેવ જગદીશને, તે તણો ખરખરો** ફોક કરવો,
આપણો ચિંતવ્યો અર્થ કાંઈ નવસરે, ઉગરે એક ઉદ્વેગ ધરવો ટેક
હું કરું હું કરુ, એજ અજ્ઞાનતા, શકટનો†† ભાર જેમ શ્વાન તાણે,
સૃષ્ટિ મંડાણ છે, સર્વ એણીપેરે, જોગી જોગેશ્વરા કોઈક જાણે. જે.
નીપજે નરથી તો, કોઈ ન રહે દુખી, શત્રુ મારીને સૌ મિત્ર રાખે,
રાય ને રંક કોઈ, દષ્ટે આવે નહીં, ભવનપર ભવનપર‡‡ છત્ર દાખે. જે.
ઋતુ લતા પત્ર ફળ ફૂલ આપે યથા, માનવી મૂર્ખ મન વ્યર્થ શોચે,

---

* ધૂળ. † પૃથ્વી. ‡ ઘરેણું. § સ્થિતિ ‖ પહોર. ¶ સંસારરૂપી સાગર.
$ હાથ પકડી + ઘોડી, ટાક જેટલી ** ખરખરો–શોક, દુઃખ †† ગાડું ‡‡ ભવન–ઘર.

જેહના ભાગ્યમાં, જે સમે જે લખ્યું,* તેહને તે સમે તેજ પોહોંચે. જે.
સુખ સંસારિ મિથ્યા કરી માનજો, કૃષ્ણ વિના બીજું સર્વ કાચું;
જુગલ કરજોડી કરી, નરસૈંયો એમ કહે, જન્મ પ્રતિજન્મ હરિનેજ જાચું.† જે.

પદ ૩૦ મું.

અનેક જૂગ વીત્યારે, પંથે ચાલતાંરે, તોયે અંતર રહ્યોરે લગાર;
પ્રભુજી છે પાસેરે, હરી નથી વેગળારે, આડડોરે પડયો છે અહંકાર.‡ અ૦
દીનકર રુંધ્યોરે, જેમ કાંઈ વાદળેરે, ગયું અજવાળું થયો અંધકાર,
વાદળુંને ગટયુંરે, લાગ્યું જેમ દીસવારે, ભાનુ કાંઈ દેખાયો તેવાર. અ૦
લોકડીયાની લાજરે, બાઇ મેં તો નાણીયોરે,§ મેહેલી કાંઇ કુળતણી વળી લાજ,
જાદવાને સાથેરે, છેડો લઇ નાખીયોરે, તારે પ્રભુવર પામી છઁ આજ. અ૦
નાવને સ્વરૂપેરે, બાઇ એનુ નામ છેરે, માલમી|| છે વળી સરજનહાર;
નરસૈંયાનો સ્વામી રે, જે કોઈ અનુભવેરે, તે તરી ઉતારે ભવપાર. અ૦

પદ ૩૧ મું-રાગ પ્રભાતિયું.

ધ્યાન ધર હરિતણું, અલ્પમતિ આળસુ, જેથકી જન્મનાં દુઃખ જાયે,
અવર ધંધો કરે, અરથ કાંઈ નવ સરે, માયા દેખાડિને મૃત્યુ વહાયે.¶
સકળ કલ્યાણ શ્રીકૃષ્ણનાં ચરણમાં, શરણ આવે સુખ પ
અવર$ વેપાર તું, મેહેલ્ય મિથ્યા કરી, કૃષ્ણનું ના
પટક+ માયા પરી, અટક ચરણે હરી, વટકય મા
આશાનું†† ભવન આકાશ સૂધી રચ્યું, મૂઢ એ મૂ
અંગ જોબન ગયું, પલિત પિંજર‡‡ થયું, તોય નથી ટહેતો અ
ચેતરે ચેત દિન, ચાર છે લાભના, લીંબુ લ્હેકાવતા§§ રો

* પાઠ 'જેહના ભાગ્યમા, જેહને જે લખ્યુ' † બીજી પ્રતમા નિચેની કડી જોવામા આવે છે, અને એ કડી ૩ જી અને ૫ મીની વચ્ચે ૪ થી તરીકે આવેલી છે
"કાટની પુતળી કોઈ મટકા કરે, મરકટ માનવી ચાહી નચાવો,
અખિલ બ્રહ્માંડમા એક છે નાથ તુ, પુન્ય ને પાપ નામ કહાવો"
‡ કેટલીક પ્રતમા ઓંકાર શબ્દ લખ્યો છે. એનો સબધ કઈ બેસતો નથી, અહંકાર અ. સમજ ને યોગ્ય લાગે છે, માટે એ પાઠ સ્વીકાર્યો છે § ન+આણી-નાણીઓ || વ--- માલનો ધણી, અથવા વાહણને ખોગી દિશામા જતુ અટકાવનાર. ¶ વહારમા દેવા
$ અવર-બીજો + પટક-તરછોડી નાખ ** વટકયમા-મનમા રાકા ઉપ થઈ
†† આશાનુ ‡‡ પલિત પિંજર-પનીઆ આવેલુ શરીર. (पलित मुण्डम्) "भार करवा"

સરસ ગુણ હરિતણા, જે જને અનુસર્યા, તે તણા સુજશ તો જગત બોલે;
નરસૈંયા રંકને, પ્રીત પ્રભુશું ઘણી, અવર વેપાર નહિ ભજન તોલે. ધ્યા.

પદ ૩૨ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

તારા દાસનાં ચરણની, રેણુ મસ્તક ધરું, જેથકી કોટિ કલ્યાણ પામું;
નિરખતાં નેહશું, નેત્ર અમૃત ઠરે, ભવતણાં પાપ તે ક્ષણમાં વામું. ટેક
ભક્તને ભેટતાં, કિલ્બિષ* નવ રહે, જ્ઞાનદીપકથકી તિમિર નાસે,
ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય જે સાધુ સંગત કરે, કૃષ્ણ કીર્તનથકી કૃષ્ણ ભાસે. તારા.
એક ક્ષણવાર જે સંતસંગત કરે, ધન્ય ઘડી જંતુની† તે જ જાણો;
ભણે નરસૈંયો, ભવસાગર બૂડતાં, હરિજન નાવ નિશ્ચે પ્રમાણો. તારા.

પદ ૩૩ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

સમરને શ્રીહરી, મેલ્ય મમતા પરી, જોને વિચારીને મૂળ તારું;
તું અલ્યા કોણ ને કોને વળગી રહ્યો, વગર સમજે કહે મ્હારું મ્હારું. સ.
દેહ તારી નથી, જો તું જુગતે કરી, રાખતાં નવ રહે નિશ્ચે જાયે;
દેહ સંબંધ તજે, નવનવા બહુ થશે, પુત્ર કલત્ર‡ પરિવાર વહાયે.§ સ.
ધનતણું ધ્યાન તું, અહોનિશ આદરે, એજ તારે અંતરાય મોટી;
પાસે છે પિયુ અલ્યા, કેમ ગયો વિસરી, હાથથી બાજી ગઈ થયો રે ખોટી. સ.
ભરનિદ્રા ભર્યો, રંધિ ઘેર્યો ઘણો, સંતના શબ્દ સુણી કાં ન જાગે;
ન જાગતાં નરસૈંયા, લાજ છે અતિ ઘણી, જન્મોજન્મ તારી ભ્રાંત ભાગે. સ.

પદ ૩૪ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

પારકી હૂંથે મહનાઃ કરે પ્રાણિયા, પુણ્ય પાખી સર્વ વાત ખોટી;
કે તેં તો કર્પણ કોદરા વાવિયા, કયાંથી જમે તું તો દાળ રોટી! પારકી.
કે તેં તો દાન કદી આપ્યું અજ્ઞતવઙ્,ક કયાંથી દૂહે તું તો ઘેર ઝોટી!+
કે તેં તો કથિર સોનારને આપિયું, કયાંથી પેહેરે તું તો કનક ટોટી!** પારકી.
પુણ્યથી રિદ્ધિ છે, પુણ્યથી સિદ્ધિ છે, પુણ્યથી પેહેરશો ડગલો ટોટી;††
ભણે નરસૈંયો તું, પુણ્ય કર પ્રાણિયા, પુણ્યથી પામશે પદવી મોટી. પારકી.

* પાપ. † મનુષ્ય. (જંતુ એટલે નાનું જીવડું) ‡ કલત્ર–સ્ત્રી § ધિતરે.
ખ્ય ઃ હૂંથે–(હોંસનું અપભ્રંશ) આશા, હુમશ, ભરેર. મહતા–મોટાઈ. ક વાછરે
+ ભેંસ પાડી** કાનમાં પહેરવાનું એક ઘરેણું †† એક જાતનું વસ્ત્ર

પદ ૩૫ મું–રાગ પ્રભાતિયું.

ધન્યરે ધન્ય મહાપુણ્ય જશોદાતણું, પુત્રભાવે પરિબ્રહ્મ રાજે;
નંદનો નંદ* આનંદ થઇ અવતરયો, શેષ બળિભદ્ર સંગે બિરાજે. ધન્યરે.
અમર આહીરા, અરધાંગ ગોપાંગના,‡ વૃક્ષવેલી સર્વ ઋષિરાણી;
ભક્તિ તે રાધિકા, મુક્તિ જશોમતી, વ્રજ વૈકુંઠ તે વેદવાણી. ધન્યરે.
નિગમ વસુદેવજી, ગાય ગોપી ઋચા,§ દેવકી બ્રહ્મવિવાદ કહાવે;
બ્રહ્મા કરલાકડી, વેણુ મહાદેવજી, પંચવદન કરી ગાન ગાવે. ધન્યરે.
ઇંદ્ર અર્જુન અહંકાર દુર્યોધન, દેવતા સર્વે અવતાર લીધો;
ધર્મ તે રાય યુધિષ્ઠિર જાણજો, દાસનો દાસ નરસૈંને કીધો. ધન્યરે.

પદ ૩૬ મું–રાગ રામકલી–ભૈરવ અથવા પ્રભાતિયું.

વર્ણ ધર્મ તે, કર્મ કરવાં ટળ્યાં, મર્મ જાણ્યો ત્યારે ભર્મ ભાગ્યો;
શ્રી કૃષ્ણ, ભજ સચ્ચિદાનંદને, તેથી નથી કાંઇ ધર્મ આઘો. વર્ણ.
કરવાં ઘટે જ્યાં લગી, ત્યાં લગી ભકિતનો ભેદ અળગો;
ભજન ભેદી રહો, એક ઉપાસના જઇને વળગો. વર્ણ.
નરથી ટળ્યા, ભૂખ વેઠી સીદ વ્રત કરતો;
મનથી પરી, દેહ દમીને કા જંજાલ કરતો. વર્ણ.
. નામ છે, પાર પામ્યા કોઇ સંત પૂરા;
ક્ર તરે જેટલા, જાલ કાપી ગયા જંન શૂરા. વર્ણ.
., એક હરિ નામનો, છેકો‖ આવ્યો હવે ક્યાંરે જઇએ;
. એ, નામને આશરે, નામ ને મૂર્તિમાં લીન રહીએ. વર્ણ.

પદ ૩૭ મું–રાગ રામકલી–ભૈરવ અથવા પ્રભાતિયું.

...ત્યા ભૂલ મા ભૂલ મા, ભકિત ભૂધરતણી, કારમી માયા જોઇ કાંરે હરખો;
સ્વપ્નની વાર્તામાં, શુરે રાચી રહ્યો, પ્રેમ દ્રષ્ટે કરી હરી નરખો. અ.
શાને તેં દેહ ધરી, સમરને શ્રી હરિ, આવ્યો સંસારમાં શુંરે કરવા;
માયાની જાળમાં, મોહ પામી રહ્યો, અવનિપર અવતર્યો ભાર ભરવા.¶ અ.

---

* પુત્ર † ગોવાળ, ભરવાડ ‡ અર્ધાંગના–ધણિયાણી અમર–દેવો કૃષ્ણાવતારમા દેવો આહિર અર્થાત્ ગોવાળીઆ થયા તથા અરધાંગ કહેતાં દેવોની સ્ત્રીઓ તે ગોપીકારૂપે થઈ § ગાય ને ગોપી તે વેદના મંત્રો ‖ પા૦ "છેડો આવ્યો." છેક–છેડો, અંત ¶ પા૦ "ભાર કરવા."

ભકિત કારણુ જોને, ભુધરે દેહ ધરી, ભાવે ભરવાડની છાશ પીધી;
શંકર ઉગારીને, ભસ્માંગદ મારિયો, આપી કૈલાસ ઉમિયારે દીધી. અ.
લોકની લાજ, મરજાદ તે પરહરો, નીરભે થઈને હરી ગુણુ ગાવો;
મનના મનોરથ, પૂરશે માવજી, તજી સંસાર વૈકુંઠ જાવો. અ.
દેહ દમન ષટ્ કર્મથી વેગળો, સાધનવાળો જો જગ્ન જાગે;
નરસૈંયાચા સ્વામિ, સબળ વશ ભકિતને, અવર ઉપાય નહીં દેહ તાગે.* અ.

પદ ૩૮ મું–રાગ રામકલી–ભૈરવ અથવા પ્રભાતિયું.

અલ્યા નામ પામ્યો, પણુ રામને નવ લહ્યા, વૈષ્ણુવપદ કેરુ બિરદ ઝાલે;†
પુત્ર‡ વિના જેમ, ઘર મધ્યે પારણું, વર વિના તે જેમ જાન મહાલે. ૧
વ્યાધિની વેદના, વિશ્વની ના ટળે, ઠાલો ગગનમાં મેઘ ગાજે;
હરિને જાણ્યા વિના, હરિ કેરો જન થયો, વાત પકવાનથી ભૂખ ન ભાગે.§ ૨
તું એમ જાણે જે, હરિજન હું થયો, વિષ્ણુપદ ગાઇ થયો ભક્ત ભવમાં,‖
કરણી તો કાગની, હોડ¶ કરે હંસની, હંસને તો હસી કાહડે લવમાં.$ ૩
પિંડમાં પ્રભુ પણુ, પ્રગટ પેખે નહીં, ફોકટ ભમે તે દૂર ભાળે;
અગણિત બ્રહ્મનું, ગણિત લેખું કરે, દુષ્ટ ભાવે કરી માળ ઝાલે. ૪
જો નિરાકારમાં જેહનું મન ગળે, ભિન્ન સંસારની ભ્રાંતિ ભાગે,
દાસ નરસૈંયો કહે, તેને ચરણે નમું, જ્ઞાન વિજ્ઞાનની× જ્યોત જાગે. ૫

પદ ૩૯ મું–રાગ રામકલી–ભૈરવ અથવા પ્રભાતિયું.

નીરખને ગગનમાં, કોણ ઘુમી રહ્યો, તેજ હું તેજ હું શબ્દ બોલે;
શ્યામના ચરણમાં, ઇચ્છું છું મરણરે, અહીંયાં કોઇ નથી કૃષ્ણ તોલે. ની.
શ્યામ શોભા ઘણી, બુદ્ધિ ના શકે કળી, અનંત ઓચ્છવમાં પંથ ભૂલી;
જડ ને ચેતન, રસ કરી જાણવો, પકડી પ્રેમે સજીવન મૂળી. ની.

---

* તાગ કરવા, દેહને સંકટ આપવું અથવા દેહના ત્યાગ-મરણથી † પા૦ "વિના વિવેક ગ્રહિ નેત્ર ભરો." ‡ પા૦ "ઘર વચે પુત્ર વિન જેવું પારણું" § પા૦ "વિરહની વેદના, મેઘધરે નવ સમે, વરસાદ વિના જેમ ગાજે નમે, અરથ સર્યો, કઇ જીવ ઓધર્યો, વસ્તુ વિના નહિ ભૂખ ભાગે" ‖ પા૦ " મને એમ જાણ્યું જે, હરિજન હું થયો, વૈષ્ણવપદ ગાવ તે ભક્તિભાવે" ¶ હોડ–સ્પર્ધા, હરિફાઈ $ લવ–જરા, લગાર, ગોદડું અથવા બબવાટમાં
× જ્ઞાન તે જાણવું, વિજ્ઞાન તે અનુભવ સાથે જાણવું

જળહળ જ્યોત ઉદ્યોત રવિ કોટમાં,* હેમની કોર† જ્યાં નીસરે તોલે,
સચ્ચિદાનંદ આનંદ ક્રીડા કરે, સોનાનાં પારણાં માંહી ઝુલે ની.
બત્તિ વિણુ તેલ વિણુ, સૂત્ર વિણુ જે વળી, અચળ ઝળકે સદા અનળ‡ દીવો,
નેત્ર વિણુ નિરખવો, રૂપ વિણુ પરખવો, વણુ જિંહ્વાએ રસ સરસ પીવો. ની.
અકળ અવિનાશી એ, નવ જ જાએ કળ્યો,§ અરધ ઉરધની માહે મહાલે;
નરસૈંયાચો સ્વામી, સકળ વ્યાપી રહ્યો, પ્રેમના તંતમાં સત ઝાલે. ની.

પદ ૪૦ મું.

અખિલ બ્રહ્માંડમા એક તુ શ્રીહરી, જૂજવે રૂપે અનંત ભાસે,
દેહમા દેવ તું, તેજમાં તત્ત્વ તું, શૂન્યમાં શબ્દ થઈ વેદ વાસે. ટેક.
પવન તું પાણી તું, ભૂમિ તું ભૂધરા, વૃક્ષ થઈ ફૂલી રહ્યો આકાશે,
વિવિધ રચના કરી, અનેક રસ લેવાને, શિવથકી જીવ થયો એજ આશે અ૦
વેદ તો એમ વદે, શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડલવિષે ભેદ નોહોય,
ઘાટ ઘડિયા પછી, નામ રૂપ જુજવાં, અંતે તો હેમનું હેમ હોય અ૦
ગ્રંથ ગડબડ કરી, વાત ન કરી ખરી, જેહને જે ગમે તેને પૂજે,
મન કર્મ વચનથી, આપ માની લહે, સત્ય છે એ જ મન એમ સૂઝે.‖ અ૦
વૃક્ષમા બીજ તું, બીજમાં વૃક્ષ તું, જોઉં પટંતરો¶ એ જ પાસે,
ભણે નરસૈંયો એ, મનતણી શોધના, પ્રીત કરું પ્રેમથી પ્રગટ થાશે અ૦

પદ ૪૧ મું.

શરિર શોધ્યા વિના, સારફ નહિ સાપડે,× પંડિતા પાર નહિ પામે પોથે,
તાદુલ** મેલીને, તુષને†† વળગી રહ્યો, ભૂખ નહિ ભાગે એમ ઠાલે શેથે. શ૦
રસના સ્વાદમા, સર્વ રુધાઈ રહ્યા, વિગતિ‡‡ ગુરુ જ્ઞાન વિના રે ગુથે,§§
વાણી વિલાસમા, વિવિધ વાણી વડે, પરહરી વસ્તને વળગે ચુથે શ૦

---

* રવિ-સૂર્ય, ઉદ્યોત-પ્રકાશ, કોટ કરોડો † હેમ સુવર્ણ, કોર-કારણ ‡ અનળ-અગ્નિ અને ઈશ્વર અથવા સૂર્ય § અરધ ઉરધ=અધ ઉર્ધ્વ-નીચે અને ઉંચે ‖ કેટલીક પ્રતમા આ તુક-'જે ગમે જગતગુરુદેવ જગદીશને' તેની ચોથી તુક તરિકે દાખલ થએલી જોવામા આવે છે ¶ પટંતર-પડદો, આવરો ફ સાર-સત્ય વસ્તુ, જ્ઞાનનો સાચો ભેદ × સાપડવુ-જડવુ, મળવુ ** તાદુલ-ચોખા †† તુષ-છાલા. ‡‡ વિગતિ-યુક્તિ, પ્રાપ્તિ §§ ગુથે-ગોઠવે

શબ્દ શીખે ખરો, સકલ વિદ્યા ભણ્યો, અધ્યાત્મ ઊચરે આવી ઓથે;
પ્રપંચ પિંડમાં રહ્યો, અહંકાર નવ ગયો, આથડ્યો એમ અનંત કોઠે.* શ૦
શાસ્ત્ર કથા કહે, રજનિમાં આથડે, એમ અજ્ઞાનમાં શીશ ગોઠે;†
ભણે નરસૈંયો જે, ભેદ જાણી જુઓ, મેં તો રચી કહ્યું પદ ચોથે. શ૦

પદ ૪૨ મું.

જાગીને જોઉં તો, જગત દીસે નહીં, ઉંઘમાં અટપટા‡ ભોગ ભાસે,
ચિત્ત ચૈતન્ય§ વિલાસ તદ્રૂપ છે, બ્રહ્મ લટકાં કરે બ્રહ્મ પાસે. ટેક.
પંચ મહાભૂત પરિબ્રહ્મ વિષે ઊપન્યાં, અણુ અણુમાહિ રહ્યાં રે વળગી;
ફૂલ ને ફળ તે તો વૃક્ષનાં જાણવાં, થડથકી ડાળ તે નહિ રે અળગી. જા૦
વેદ તો એમ વદે, શ્રુતિ સ્મૃતિ શાખ દે, કનક કુંડળ વિષે ભેદ નોયે;
ઘાટ ઘડ્યા પછી, નામ રૂપ જૂજવાં, અંતે તો હેમનું હેમ હોયે.‖ જા૦
જીવ ને શીવ તો, આપ ઇચ્છાએ થયા, રચી પરપંચ ચૌદ લોક કીધા;
ભણે નરસૈંયો એ, તેજ તું તેજ તું, એને સમર્યાથી કંઇ સંત સીધ્યા.¶ જા૦

પદ ૪૩ મું.

જ્યાંલગી આતમા તત્ત્વ ચિન્યોꝰ નહીં, ત્યાંલગી સાધના સર્વ જૂઠી;
માનુષ દેહ તારો, એમ એળે ગયો, માવઠાંની+ જેમ વૃષ્ટિ વૂઠી. જ્યાં૦
શું થયું સ્નાન સેવા ને પૂજાથકી, શું થયું ઘેર રહિ દાન દીધે,
શું થયું ધરિ જટા ભસ્મ લેપન કરે, શું થયું વાળલોચન** કીધે. જ્યાં૦
શું થયું તપ ને તિર્થ કીધાથકી, શું થયું માળ†† ગ્રહી નામ લીધે;
શું થયું તિલક ને તુલસી ધાર્યાથકી, શું થયું ગંગજળ પાન કીધે જ્યાં૦
શું થયું વેદ વ્યાકરણ વાણી વદે, શું થયું રાગ ને રગ જાણે;
શું થયું ખટદર્શન સેવાથકી, શું થયું વરણના ભેદ આણે. જ્યાં૦
એ છે પરપચ સહુ, પેટ ભરવાતણા, આત્મારામ પરિબ્રહ્મ ન જોયો;
ભણે નરસૈંયો કે, તત્ત્વદર્શન વિના, રત્ન ચિંતામણિ જન્મ ખોયો. જ્યાં૦

---

* કોઠે–પેટ, પણ અત્રે ગર્ભસ્થાન † ગોઠે–અફાગે, સ્થિર થાય ‡ અટપટા–ભાતભતના, તરેહતરેહના § ચૈતન્ય વિલાસ–બ્રહ્મની જુદી જુદી લીલા ‖ પદ ૪૦ માની ત્રિજી કડી એની એજ છે ¶ સીધ્યા–મુક્ત થયા, સસાર તરી ગયા. ꝰ ચિન્યો–ઓળખ્યો. + માવઠું–કઋતુનો વર્ષાદ ** વાળ લોચન–લુચન કરાવવા–ચૂંટાવવા. †† માળા

પદ ૪૪ મું-રાગ પ્રભાતિયું.

શા સુખે સૂતો સંભાર શ્રીનાથને, હાથ તે હરિ વિના કોણ સ્હાયે;
તાત ને માત સુત, ભ્રાત ટોળે મળ્યાં, દોહલી* વેળા સૌ દૂર જાયે. શા.
ઉંધે મસ્તક હતો, ઉગ્ર તપ આચરી, ભક્તિ કીધી ભગવાન કેરી;
અવતરી પાશ બંધાયો માયાતણે, લંપટી લાલચે લીધો ઘેરી. શા.
દિવસે ચોદશ ભમ્યો, રાત નિદ્રા વિષે, સ્વપ્નમાં સાંભરે મોહટી માયા;
પલક પરવાર નહિ, હરિને ભજવાતણો, જ્યાં લગી જીવ સંજોગ કાયા. શા.
ધન ધામે કરી, મોહિ રહ્યો લોભિયો, વેદના વીસરી ગર્ભ કેરી;
નાથ ત્રિલોકના, હરિ ન સંભારિયા, જાહરે રાખ્યો તો જઠરામાં ઘેરી. શા.
જાગરે જીવડા, વાજ† આવ્યો ઘણું, કેટલોએક પ્રતિબોધ‡ દીજે;
નરસૈંયાના સ્વામીને, નિત્ય સંભારતાં, દેહનાં દુકૃત§ દૂર કીજે. શા.

પદ ૪૫ મું-રાગ રામકલી-ભૈરવ અથવા પ્રભાતિયું.

રઝળતી રાંડના, રડવડતાં છોકરાં, કોણ શિક્ષા દઈ ઠોર‖ આણે;
અંધ ગુરુએ વળી, નિરંધ ચેલા કર્યા, બ્રહ્મની વાત તે શું રે જાણે. ર. ૧
ભરમે ભૂલા ફરે, આનંદે આથડે, પૂર્ણ બ્રહ્મ પોતે ન જાણે;
સ્વપ્નાનું સુખ, સાચું કરી લેખવે, પાસેથી પ્રભુને દૂર વખાણે. ર. ૨
મૂરખ મમતા કરે, ભૂતળ ભમતા ફરે, જાને રીઝાય તે કર્મ કાંડે;
શ્રીમંતનું સુખ નિર્ધનને ન મળે, વાદ કરે ને વિષે¶ વખાણે. ર. ૩
નિરગુણ નાથને, નરખી તે નવ શકે, સિરગુણને$ સરતે× ન જાણે;
ચેતન નીંદા કરે, જડની વંદના કરે, અચેત ભૂલ્યો ફરે ભિન્નભાવ આણે. ર. ૪
અગમ ગુરુથકી નિગમ શિષ્ય નીપન્યા, તે બ્રહ્મની વાતનો ભેદ જાણે;
પાસેથી અન્ય અળગો રે દેખે નહિ, નરસૈંયો પાસુ તે કોણ તાણે. ર. ૫

પદ ૪૬ મું.

એક તું એક તું એમ સૌકો સ્તવે, કોણ હું તે નહિ કો વિચારે;
કોણ છું કયાં થકી આવીયો જગ વિષે, જઈશ કયાં છુટશે દેહ ત્યારે. એક. ૧
પ્રતિદિને જડ કને જઈ કરી માંગનો, ઈશ તું સાહ્ય થાજે સદારે;
તોય પણ દુઃખ તો લેશ ટળતું નથી, થાકતો નથી તું કદા રે. એક. ૨

* દોહલી-કઠણ, અંત કાળને સમે † વાજ-કાયર, હેરાન, પીડા. ‡ ઉપદેશ. § દુકૃત (દુષ્કૃત)-નઠારાં કર્મ. ‖ ઠેકાણે ¶ વિષે-વિષયો $ સિરગુણ-સગુણ. ×સરતે-આંખે.

કોઈ તો ઉદધી ગગનમાં તાકતા, ભાખતા જોઉં હું નગ્ન વાણી;
કોણ હું કોની કને, માગુ શા હક થકી, તે નથી જાણતા મૂર્ખ પ્રાણી. એક. ૩
એમ કરતા કદી લાભ જો પામીયો, તો કહે હરિતણી સાહ્ય થઈ રે;
કામ કથલ્યા થકી ભવિષ્યને ભાંડતો, પૂર્વના કર્મનું નામ લેઇનેરે. એક. ૪
પૂર્વના કર્મ જો હરિ ભજે નવ ટળે, તો કહો કોણ તે કામ કરશે;
સત્ય સમજી કદી પરમ પદ પરખશે, ભવ ભય ભ્રમને તેજ હરશે. એક. ૫
આકના વૃક્ષથી અમૃત ફળ તોડવા, મૂર્ખો જો કદી આશ ધરશે;
શ્રમ વૃથા તેહનો તો જઈ જગ વિષે, જ્ઞાન હીનો સદા તેજ ઠરશે. એક. ૬
જીવ ઈશ્વર અને બ્રહ્મના ભેદમાં, સત્ય વસ્તુ નહિ સદ્ય જડશે;
હું અને તુંપણું તજીશ નરસૈંયા તો, ગુરુ તને હર્ષથી પાર પાડશે. એક. ૭

પદ ૪૭ મું.

રાખ્ય ભવસિંધુમાં અતિશે મહા ભય થકી, નામ નારાયણ નાવ મેહેલી;
ઘોર ભવસિંધુની વેલની રેલમાં, મેહેરના પવનને મહેલ ઠેલી. ૧
વિષય તૃષ્ણા પરે મોહ મન ના ધરે, હું ને મહારૂ જક્ત તેમાં બૂડો;
તું થકી વેગળા આસુરીમાં ભળ્યા, શરણ આવ્યા તે તો અખંડ ચૂડો. ૨
સુખડું અલ્પ ને દુઃખ સાગર જશું, જનમીયો જંતુ તે જન્મ રોગી;
એક નિશ્ચે તહારા નામને આશરે, દેહ કોય જે વીરલો તેજ ભોગી. ૩
કલે દસ વીસના તાપ નિવારવા, મંગલ શ્રી કૃષ્ણજીનું નામ જાણો;
એઉ કરજોરી. નરસૈંયો વિનવે, ભવજળ બૂડતાં બાંહ્ય તાણો. ૪

પદ ૪૮ મું.

જેને દ્વારે બ્રહ્મા દિન રાત કરતા, સમજ મૂઢ તું માન વિકાર લાજે;
શ્રી કૃષ્ણ ચરિત્ર તે પતિત પાવન સદા, જેનુ કોટિ બ્રહ્માંડમાં નામ ગાજે. ૧
ચાર વેદ જે જસ મુખ ઓચરે, સરસ્વતી પ્રેમે આલાપી પદ ગાયે,
સુક સનકાદિક વ્યાસ મુનિ દુર્લભ, નારદ તુંબરુ તાલ વાહે ૨
તેની કીર્તિ કરતાં જુગ વહી ગયા, જાણીયે રસ નીરસ ન હોય,
નરસૈંયાચા સ્વામી નરે મોક્ષદાતા સદા, શ્રીકૃષ્ણજી સમો કોઈ દેવ નો'ય. ૩

પદ ૪૯ મું—રાગ સિંધુડો.

(દેવા) આદ્ય તું મધ્ય તું, અંત્ય તું ત્રિકમા, એક તું એક તું એક પોતે,
અખિલચો બ્રહ્મ બ્રહ્માદિક નવ લહે, ભૂરચા માનવી અન્ય ગોતે. દેવા

રવિ શશિ કોટિ નખ ચંદ્રિકામાં વરો, દૃષ્ટિ પહોંચે નહીં ખોજ ખોળે;
અર્ક ઉદ્યોત જ્યમ તિમિર ભાસે નહીં, નેતિ નેતિ કહી નિગમ ડોળે. દેવા.
કોટી બ્રહ્માંડના ઈશ ધરણીધરા, કોટિ બ્રહ્માંડ એક રોમ જેનું;
મર્મ સમજ્યા વિના ભર્મ ભાગે નહિ, સગુણ સ્વરૂપ નિર્ગુણ એનું. દેવા.
એ નથી એકલો વિશ્વથી વેગળો, સર્વ વ્યાપિક છે શક્તિ સ્તુત્ય જેની;
અખિલ શિવ આદ્ય આનંદમય કૃષ્ણજી, સુંદરી રાધિકા ભક્તિ તેની. દેવા.
વેદની વાતનો ભેદ લાધે નહીં, તેનું હારદ તે કોક જાણે;
શિવ સનકાદિક દેવમુનિ નારદ, પૂરણ બ્રહ્મનું ધ્યાન આણે. દેવા.
તે પૂર્ણ પુરુષોત્તમ પ્રેમદાશું રમે, ભાવેશું ભામની અંક લીધો;
જે રસ વ્રજતણી નાર વિલસે સદા, સખીરૂપે તે નરસૈંયે પીધો. દેવા.

પદ ૫૦ મું.

પૂરુના પડે નાથજી તમારી કૃપા વિના, એક આણું ત્યારે અનેક ખૂટે;
પાપ દૃષ્ટે કરી દ્રવ્ય સંચય મલી, અગ્નિ દગ્ધે કે રાજા ચોર લૂંટે. પૂરુ૦
મનતણા મનસુબા મનમાં રહી ગયા, સાત સાંધું ત્યારે તેર તૂટે;
નરસૈંયાના સ્વામી તમારી કૃપા વિના, રંક મનાવું ત્યારે રાય રૂઠે. પૂર૦

પદ ૫૧ મું.

જુવાનીને દહાડે રે, હરિને જાણ્યા નહીં રે, મોહ્યું પરદારા* સાથે મંન,
કાંઇક તે મોહ્યો રે, કામિનીના કટપમાં રે, કાંઈએક જોડવા ધાયો ધંન. જુ.
પચીસ ને પચાસ રે, પરપંચમાં ગયાંરે, દોહિલા આવ્યા સાઠ વર્ષના દંન;
સિત્તેરને સૂધી રે, કાંઈ સમજ્યો નહીંરે, પછે આદર્યો સાધન કરવા વંન. જુ
આંખડીએ ન સૂઝેરે, ગળે બહુ નાસિકારે, બોલે તે તો સંભળાય નહીં કરણ.
માયા તો ન મૂકે રે, તૂટે નહીં તૃષ્ણારે, ઓળખાયા નહીં અશરણશરણ. જુ.
હાથમાં લાકડીરે, ચરણ ચાલે નહીંરે, તૂટીને શિથિલ થયું છે તંન;
સુખમાંહી દતરે, એકે દીસે નહીંરે, તોય પાપીયું ઉદર માગે અન્ન. જુ.
ભાગ્ય જેનું ભલુંરે, આ અવસરને ઓળખ્યોરે, તે તો પ્રાણી કેહેવાય હરિના જંન;
નરસૈંયાના સ્વામીનેરે, સુખમાં સભારજોરે, જો હોય પેલા ભવનું પુન્ય. જુ.

પદ ૫૨ મું–રાગ સામેરી.

ગુમાનના ઘેલારે, આવરદા તો વહી ગઈરે, હવે તારે ચેતવું હોય તો ચેત,
પ્રથમ પાપીયારે, પ્રભુ ઓળખ્યા નહીંરે. હવે કયમ આવે હરિશું હેત. ગુ.

* પારકી સ્ત્રી

કાળાને ફીટીરે, ધોળા કેશ થયારે, શરિર થયુ શિતળ પગે ન ચલાય,
આખે નવ સૂઝેરે, શ્રવણે સુણે નહીંરે, તોયે લઇરે તૃષ્ણા નવ મૂકાય. ગુ.
સગા સ્નેહી ને વા'લાંરે, તેં તો બહુ કર્યાંરે, તેને કાજે કીધા કુડા કામ,
વરતીને વ'વાયોરે, વચન વિનતા તણે રે, મુખથી ભજ્યા ન કેશવરામ ગુ.
વિખનો વીંટયો રે, કરમ બહુ કર્યાંરે, તોયે તારો ન આવ્યો પાર,
એમને કરતારે, કાળ આવી પહોંચશેરે, પછે તારા મુખમા પડશે માર ગુ
ભણ્યા તે ભૂલ્યારે, ભવમા આથડેરે, ભણી ભૂલ્યા પડિતે ન પાડ્યો ઉજાસ,
શીખામણ માનશોરે, મહા સુખ પામશો રે, એમ કેહ છે નરસૈંયોદાસ ગુ

પદ ૫૩ મુ.

ગુરુપદ વદી રે વાણી ઓચરુ રે, હું છુ બાળક અજાણ,
અપરાધ સામુરે, મા જોશો દયાનિધી રે, બોલ્યું અબો'યુ કરજો પ્રમાણ ગુ ૧
ભવસાગરમા રે ગુરુ નાવે હું ચડ્યો રે, સેહુજમા આવ્યા સાગર પાર,
હોડા હિલ્લા તો તે મુજને નવ નડ્યા રે, સદ્‌ગુરુ સાવધ હાંકણહાર ગુ ૨
વેપાર તો કીધો રે હરિ નામનો રે, કીધો ગુરુ રૂપી દલાલ
માલ હોરાવ્યો રે સુગમ સોઘો કરી રે, આ ભવમા કીધો ન્યાલ ગુ ૩
ગુરુ મહિમાનો રે પાર કયમ લહું રે, થાકી સરસ્વતી થાકા વેદ,
શિવ સનકાદિક રે વરણી નવ શકયા રે, એવો ભારે ગુરુગુણનો ભેદ ગુ ૪
ગોવિંદથી અદકારે સદગુરુ ગુણનીધી રે, અધમ ઉધારણ કહાવે નામ,
તન મન અરપી રે સેવા સદા કરુ રે, નમી નરસૈંયો કરે પ્રણામ ગુ ૫

પદ ૫૪ મુ–પ્રભાતિ.

દુરમતિયા ડાહ્યા થઇ આવે, શાણા થઇ સમજાવે રે,
પ્રેમભક્તિમા ભગ પડાવે, અજ્ઞાન આગળ લાવે રે દુર ૧
આપણા કુળમા કોઇએ ન કીધુ, તે આપણ કેમ કરીયે રે,
વેરાગી થઈ નાટક નાચીયે, તુલસી તિલક કેમ ધરીયે રે. દુર ૨
જેવા તેવા હોય તે હરિગુણ ગાયે, તે આપણ કેમ ગાઇયે રે,
કૃષ્ણ નામની કથા થાય જ્યા, ત્યા આપણ નવ જાઇયે રે. દુર ૩
આપ કલેશ ને ક્રોધના ભરીયા, મધ ગાને ઉધું સમજાવે રે,
જમકિંકરના માર જ પડશે, ત્યારે આડે કોઈ નહિ આવે રે. દુર ૪
કુળને તજશે ને હરિને ભજશે, સેહશે સંસારનું મેહણું રે,
ભણે નરસૈંયો હરિ તેને મળશે, બીજી વાતે વાહશે વેહણું રે દુર ૫

પદ ૫૫ મું.

ભક્તિ વિના જે જન જીવે, તે ક્યમ કહીયે માનવ દેહ રે;
મન કર્મ વચને હરિ નવ સેવ્યા, ભુલ્યા ભવમાં ભટકે તેહ રે. ભક્તિ૦
દશ માસ ઉદરે દુઃખ પામ્યો, કરતો ખરને ભાર રે;
દેહ ધરી હરિનો દાસ ન કહાવ્યો, તેહની જનનીને ધિક્કાર રે. ભક્તિ૦
વૈષ્ણવ જન જેને નહીં વહાલા, તેહને ન હોય કૃપા નિર્ધાર રે;
નરસૈંયાના સ્વામીની નિશ્ચય લીલા,બીજા વિવિધ ધર્મ વ્યભિચારરે. ભક્તિ૦

પદ ૫૬ મું.

ભૂતલ અવતારનું સફલ એહ, જો મ્હારા વહાલાશુ ધરીએ સ્નેહ. ૧
ભગતિ સરીખી જેહને ઘેર દાસી, તો શું કીજે (બીજાં)અવર ઉપાસી. ૨
જપતપ તીરથ દેહડી ન દમીએ, જો મ્હારા વહાલાશું રંગભેર રમીએ. ૩
જનમ જનમની હરી દાસી થાશું, નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા ગાશું. ૪

પદ ૫૭ મું-પ્રભાત.

સાંભળ સહિયર સુરત ધરીને, આજ અનોપમ દીઠો રે;
જે દીઠો તે જોવા સરખો, અમૃતપેં અતિ મીઠો રે. સાંભળ.
દ્રષ્ટે ન આવે નિગમ જગાવે, વાણી રહિત વિચારો રે,
સત્ય અનંતજ જેહને કહીએ, તે નવધાથી* ન્યારો રે. સાંભળ.
નવધામાં તો નહીં નરવેડો,† દશધામાં દેખાશે રે;
અચવો‡ રસ છે એહેની પાસે, તે પ્રેમી જનને પાશે રે. સાંભળ.
અદ્વૈત બ્રહ્મ અનોપમ લીલા, અસંખ્ય જુગનો એહેવો રે,
જોગ જગન જપ તપ મુનિ દુર્લભ, માને તેહેવો મેવો રે. સાંભળ.
જ્યાં લગી જ્યમ છે ત્યમનો ત્યમ છે, વધે ઘટે નહીં વહાલો રે,
આવે ના જાએ, જાએ ના આવે, નહીં ભર્યો નહીં ઠાલો રે. સાંભળ.
પૂર્ણાનંદ પોતે પુરુષોત્તમ, પરમ ગત છે એની રે;
એ પદ ક્ષર અક્ષરની ઉપર, તમે જો જો ચિત્તમાં ચેતી રે સાંભળ.
હું તું મટશે દુગ્ધા ટળશે, નિરખે થાશો નરખી રે;
ભલે મળ્યો નરસૈંયાચો સ્વામી, હું હૈડામાં હરખી રે સાંભળ.

* (નવધા ભક્તિ) † નરવેડો-ઉવેર, પરિણામ, અંત, તોડ ‡ અચવો-અચવ્યો, ચાખ્યા વગરનો

પદ ૫૮ મુ.

વાસ નહિ જ્યા વૈષ્ણવ કેરો, ત્યા નવ વસીયે વાસડીયા,
શ્વાસોશ્વાસ હરિ સ્મરણ ન કરે જો, શ્વાસ ધમણ કેરી શ્વાસડીયા વાસ૦
જીભલડી જપમાળા ન જપે તો, જીભલડી નહિ ખાસડીયા,
જનમ તેનો નહિ લેખામા, જે ન કહેવાય હરિ દાસડીયા વાસ૦
મોહનજીની માયા પાખે, અવર માયા જમ ફાસડીયા,
ભણે નરસૈયો ભારે મરી, આવલડી દશ માસડીયા. વાસ૦

પદ ૫૯ મુ

નારાયણનું નામ જ લેતા, વારે તેને તજીયે રે,
મનસા વાચા કર્મણા કરીને, લક્ષ્મીવરને ભજીયે રે. નારાયણ૦
કુળને તજીયે કુટુંબને તજીયે, તજીયે માને બાપ રે
ભગિનિ સુત દારાને તજીયે, જેમ તજે કચુકી સાપ રે. નારાયણ૦
પ્રથમ પિતા પ્રહલાદે તજીયો, નવ તજીયું હરિનું નામ રે,
ભરત શત્રુઘ્ને તજી જનેતા, નવ તજીયા શ્રીરામ રે. નારાયણ૦
ઋષિ પત્નિ શ્રી હરિને કાજે, તજીયા નિજ ભરથાર રે,
તેમા તેનું કાઇએ ન ગયુ, પામી પદારથ ચાર રે. નારાયણ૦
વૃજ વનિતા વિઠ્ઠલને કાજે, સરવ તજી વન ચાલી રે,
ભણે નરસૈયો વૃદાવનમા, તે તો ઘણું માહલી રે. નારાયણ૦

પદ ૬૦ મુ–રાગ ધોળ.*

બાલારે વરની પાલખી, જોતા વનિતાને થાય ઉલાસ. બાલા૦ ટેક.
નાહી ધોઈને પોઢીયારે, તીલક કીધા ભાલ,
વરના જાનૈયા શોભી રહ્યા રે, માથે નાખ્યા છે અબીલ ગુલાલ બાલા૦ ૧
લીલા તે વાસની પાલખી રે, તેના ઉંચકનારા ચાર,
માથે તે બાધ્યા ભીના પોતીયારે, મોઢે રામ રામ નામ પોકાર,
ચોરી તે બાધી ચોકમારે, છાણા તે લાવ્યા બે ચાર બાલા૦ ૨
ગોલપાપડી દેખે કુતરા રે, તે તો મનમા ઘણું મલકાય,
બાલારે (વરને) આગળ ચાલે લાકડા રે, પાછળ ચાલે લાય,*
જમાઈ તો ચાલ્યા સાસરે રે, એની સાસુને હરખ ના માય બાલા૦ ૩

* અગ્નિ

તોરણે તનુખા ઉડીયા રે, માંડવે લાગી લાર;
ઉઠ રે સાસુ શંખણીરે, તારો જમાઈ આવ્યો બા'ર બાલા૦ ૪
પંદરસે પેરામણી રે,* મસાણા ગામનું નામ,
લાલબાઈની દીકરી રે, ચિતા કુંવરી એનું નામ. બાલા૦ ૫
જમાઈ તો રહ્યા સાસરે રે, જાનઈઆ આવ્યા ઘેર,
ટકો પૈસો સર્વે ખાઈ ગયા રે, વિવાહ કીધો છે રુડી પેર. બાલા૦ ૬
બાર ઘડા બાર કોડીયારે, ઉપર પૈસો મેલો રોક,
જઈને કહો એના બાપને રે, હવે તાણીને મેલો પોક. બાલા૦ ૭
જીવને જમડા લઈ ગયા રે, દેહીનો દીધો એ હવાલ,
નરસૈંયાનો સ્વામી મલ્યોરે, તે તો ઉતરીઆ ભવ પાર. બાલા૦ ૮

પદ ૬૧ મું–રાગ ધોળ.

ઘડપણ કેણે મોકલ્યું, જાણ્યું જોબન રહે સૌ કાળ, ઘડપણ ટેક.
ઉમરા તો ડુંગરા થયારે, પાદર† થયાં પરદેશ,
ગોળી તો ગંગા થઈરે, અંગે ઉજળા થયા છે કેશ. ઘડપણ૦ ૧
નહોતું જોઈતું ને શીદ આવીયુંરે, નહોતી જોઈ તારી વાટ,
ઘરમાથી હળવા થયારે, એની ખૂણે ઢળાવોને ખાટ. ઘડપણ૦ ૨
નાનપણે ભાવે લાડવારે, ઘડપણે ભાવે શેવ,
રોજને રોજ જોઈએ રાબડીરે, એવી બળીરે ઘડપણની ટેવ, ઘડપણ૦ ૩
પ્રાતઃકાળે પ્રાણ માહરારે, અન્ન વિના અકળાય,
ઘરના કહે મરતો નથીરે, તને બેશી રહેતા શું થાય. ઘડપણ૦ ૪
દીકરા તો જૂજવા થયારે, વહુઓ દે છે ગાળ,
દીકરીઓને જમાઈ લઈ ગયારે, હવે ઘડપણના શા રે હાલ ‡ ઘડપણ૦ ૫
નવ નાડો જૂજવી પડીને, આવી પહોંચ્યો કાળ,
ઐશં છોકરા ફટફટ કરેરે, નાના બાળક દે છે ગાળ. ઘડપણ૦ ૬
અતકાળે વળી આવીઆરે, દીકરા પધાર્યા દ્વાર,
પાંસળીએથી વાંસળીરે, પછી છોડીને આપી બા'ર. ઘડપણ૦ ૭
એવું સાંભળી પ્રભુ ભજોરે, સાંભરજો જગનાથ,§
પરઉપકાર કીધે પામશોરે, ગુણ ગાય નરસૈંયો દાસ. ઘડપણ૦ ૮

---

* પદરસેં પહેરામણી તે ૧૧ માસીસા, ઉનમાસિક, ત્રિમાસિક, ઉનષાણ્માસિક ઉનાબ્દિક મૂળમા પાધર છે † પા૦ "હવાલ" ૬ ડા. ‡ પાઠ "જગવાસ" ૬ ડા.

પદ ૬૨ મું–રાગ સારંગ.*

ચંદની રાત કેસરીયા તારા રે, પોઠી ભરવા આવ્યા વણઝારા રે.
વણઝારે આડત કીધી રે, કાયા નગરી ઇજારે લીધી રે.
દાણી દાણ ઘટે તે લેજોરે, પોઠી હમારા જાવા દેજો રે.
જેવા વાડીના ફુલાં* મરવા રે, તેવા પોઠી હમારે ભરવા રે.
ભલે મલીયા ભલે મલીયા રે, તારા ગુણો ન જાયે કલીયા રે.
મેહેતા નરસૈંયાના સ્વામી રે, સર્વે ગોપીઓ આનંદ પામી રે.

પદ ૬૩ મું.

જે કુળ હરિની ભક્તિ ન સાધી, તે અપરાધી જીવ કશારે,
ભૂતળ ભાર ભરે શબ સરખા, જીવતડાં નર નરક વસ્યારે. ૧
જે જન હરિને રંગે રાતો, લેશે હરિનું નામ રે,
સકળ પદારથ હોય તે તે, પામે વૈકુંઠ ધામ રે. ૨
કૃષ્ણ ભજી ભજે ભૂધરને, લંપટ લોભ વિસારી રે;
પુરણ રૂપ પુરુષોત્તમ પામે, ધન તે નર ને નારી રે. ૩
મનનો મેલ તજી મળીયે તો, કૃષ્ણતણો રસ માણે રે;
ભણે નરસૈંયો ભુટ્યાં હીંડે, કૃષ્ણ વના નવ જાણે રે. ૪

પદ ૬૪ મું.*

જાય છે જુવાની, તારી જાય છે જુવાની;
હરિના ભજન વિના જાય છે જુવાની. ટેક.
કાયા તારી કંચન જેવી, મોતી જેવા પાણી,
સુવા કેડ બાળી મુકશે, ઉડી જાશે કા'ની. જાય છે.
જાતી રે'શે જુવાની ને, પછી થાશે હાની,
છાના માના જમડા આવશે, લેઈ જાશે તાણી. જાય છે.
માટે તમો માયા તજી, થાઓને જ્ઞાની;
નરસૈંયાનો સ્વામી સાચો, દુનિયા દીવાની. જાય છે.

પદ ૬૫ મું–રાગ વેરાવળ.

સુખ દુઃખ મનમાં ન આણિયે, ઘટ સાથે રે ઘડિયાં;
ટાળ્યાં તે કોઇનાં નવ ટળે, રઘુનાથનાં જડિયાં. સુખ દુઃખ–ટેક.

* કુમળા.

નળ રાજા સરખો નર નહીં, જેની દમયંતી રાણી;
અર્ધે વસ્ત્રે વનમાં ભમ્યાં, ન મળ્યાં અન્ન ને પાણી. સુખ દુઃખ.
પાંચ પાંડવ સરખા બાંધવા, જેને દ્રૌપદી રાણી;
બાર વરસ વન ભોગવ્યાં, નયણે નિદ્રા ન આણી. સુખ દુઃખ.
સીતા સરખી સતી નહીં, જેના રામજી સ્વામી,
રાવણ તેને હરી ગયો, સતી મહા દુઃખ પામી, સુખ દુઃખ.
રાવણ સરખો રાજીયો, જેની મદોદરી રાણી;
દશ મસ્તક છેદાઇ ગયાં, બધી લંકા લુંટાણી સુખ દુઃખ.
હરિશ્ચંદ્રરાય સતવાદિયો, તારાલોચનિ રાણી;
તેને વિપત્તિ બહુ પડી, ભર્યાં નિચ ઘેર* પાણી. સુખ દુઃખ.
શિવજી સરખા સતા નહીં, જેની પાર્વતી રાણી,
ભોળવાયા ભીલડી થકી, તપમા ખામી ગણાણી. સુખ દુઃખ
સર્વ દેવને જ્યારે ભિડ પડી, સમરયા અંતરજામી,
ભાવટ† ભાંગી ભૂધરે, મહેતા નરસૈંને સ્વામી સુખ દુઃખ.

પદ ૬૬ મું.

તારી કેમ કરી પૂજા કરુ, શ્રીકૃષ્ણ કરુણાનિધી, અકલ આનંદ કટયો ન જાયે;
સ્થાવર જંગમ વિશ્વવ્યાપી રહ્યો, કેશવા કડીયે કેમ સમાઓ. તા. ૧
બાર મેઘે કરી, સ્નાન શ્રીપતિ કર્યા, શંખની ધારે હરિ કેમ રીઝયા;
ઓગણ પંચાશ તુને વાયુ વજન કરે, સૂક્ષ્મ વાયુ તુને કેમ ગમી જા તા. ૨
સૂરજ રૂપે કરી, ત્રણ ત્રિભોવન તપ્યાં, ચંદ્રરૂપે કરી અમૃત ઠાર્યા,
મેઘ રૂપે કરી, વરશો રે વિઠ્ઠલા, વાયુ રૂપે કરીને વધાર્યા. તા. ૩
અરાઢ ભાર વનસ્પતિ, હરનિશ પીમળે, માળી તે પાંતરી શીરે લાવે,
સુવા ચંદન કરી પ્રભુ તુને પૂજીએ, અગના બેહુકની તુલ્ય ના'વે. તા. ૪
તારે નિત નિત અવનવા, નૈવેદ કમળા કરે. સૂક્ષ્મ નૈવેદ કેમ તુલ્ય આવે;
ભણે નરસૈંયો, જેને કૃષ્ણ રસ ચાખિયો, પુનરપી માતને ગર્ભ ના'વે. તા. ૫

---

* પાઠ "પરઘેર"   † ભાવટ—જંજાળ, વિપત્તિ

પરિશિષ્ટ.

પદ ૧ લું–રાગ વસંત.

ગાળ કોઈને નવ દિજે મારા વહાલા, ગાળ કોઈને નવ દીજે;
હું રે ગોરી ને તું રે શામળિયો, આલિંગને અંગ કાળું થાયે; ગાળ.
મારા ઘરમાં પીંડારી માંડે, નાગરડે નખ લાગે;
અમ ઘેર નાવલીઓ રે ખંતી, સાચો ઉત્તર માગે. ગાળ.
અમ ઘેર નણદી છે અદેખી, હેવા જોતી હીંડે;
નરસૈંયાચા સ્વામી કહું તુજને, સાસરિયે નહિ તેડે. ગાળ.

પદ ૨ જું–રાગ વસંત.*

હવે કેમ વસીયે શ્રી વૃન્દાવનમાં, લૂટાલૂટ મંડાણી.
નંદતણો નાનડીઓ નરહરી, થઈ બેઠો છે દાણી. હવે.
એકનું ઢોળે ને એકનું ફોડે, એકનું મહિ માથેથી પાડે;
એકને તો વહાલો અણઘટ બોલે, એકને તો વઢાડે.† હવે.
એકને આપે ચીર પાટી,‡ એકને આપે ચોળી;
એકને વહાલો ધક્કા જ મારે, એકને નાંખે ઢોળી. હવે.
સકળ સૈયરો ટોળે મળિને, રમવા ભમરસોળી;
નરસૈંયાચો સ્વામી નવલ રંગીલો, તે રમે છે હોળી. હવે.

પદ ૩ જું–રાગ વસંત.

ગુલાલે વધાવે રે ગોપી ગુલાલે વધાવે,
સુંદર શામલીઓ મન ભાવે રે;
જમુનાજી તીરે મોહન વસંત્રી બજાવે રે,
લટકતી રાધે બાંહોલડની આવે રે. ગુલાલે.
તાલ મૃદંગ વજાડે વિનતા, લલિત રાગ આલાપે રે,
રુમઝુમ રુમઝુમ નાચે સુંદરી, વાહાલાજીને ગનીઓ દેખાવે રે. ગુલાલે.
મગલ ગાએ માનુની ત્યાં, નરસૈંયો અંગ સોહાવે રે;
પ્રથમ વસંત પંચમી પુજા, હેત કરીને લાડ લડાવે રે. ગુલાલે.

---

* વસંતના પદ ૧૫ ની સાથે એની કેટલીક કડી મળતી જ છે † પા૦ "એકને કરાડે પાડે" ‡ પા૦ "ચીર ચરણા."

પદ ૪ થું-રાગ વસંત.

રસભર રંગતણા રે ઝાકમઝોલ, હોલી રમે રસાલી;
કેસર ચંદન વાહલાજીને છાંટે, ધાઇ ધાઇ વ્રજ બાળી.
અબીર ગુલાલ અગર રસ કુમકુમ, ઉછાળે વ્રજ નારી;
કેલી કલા રસ શ્યામ મનોહર, સ્વામિનીજી અતિશ કુમારી.
હારી કોઇ કે જીતી કોઇ સખીજન, લોપી લાજ શા કાજે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની ક્રીડા, જે બોલું તે છાજે.

પદ ૫ મું-રાગ વસંત.

ચાલો જોવા જઇએ ગોકુળમાં, ગુણવંત આંબો મોરે;
જાદવકુળે વસુદેવે વાવ્યો, ફૂટ્યો નંદને ઘેર અકોરે. ચાલો.
પય પાન જશોદાજીએ સિંચ્યું, તે આંબો સફળે ફળિયો;
સોળ સહસ્ર કોકિલા કલેવર, ત્રિભોવન છાંય ધરી રહિયો. ચાલો.
અંબરીષ પ્રહ્લાદ વિભીષણે ને અજે આંબો ચેટ્યો;
નરસૈંયાનો સ્વામી ભલે મળિયો, જે વિશ્વ રૂપે વ્યાપ્યો. ચાલો.

પદ ૬ ઠું-હિંડોળો-રાગ કાલેરો.

હું રંગરાતી ને છું મદમાતી, શામળિયા સંગ હીંચું રે,
કોડ ભર્યાં અતિ કુવર નંદનો, આલિંગન દેઇ સીંચું રે. હું રંગરાતી.
હીંડોળે હિંચે મારો વાહલો, હિંચતાં કેલિ કીજે રે;
ઘુમરડી ઘુમાવે ગોકુલપતિ, લહાવો લડસડ લીજે રે. હું રંગરાતી.
અલ જઇએ અલવેસર સાથે, વિલસત જમના માનું રે;
લહરી લેતાં અંગ સમાગમ, અધરપાન કીધું છાનું રે. હું રંગરાતી.
હિંડોળે હુલરાવું તમને, હેતે કરીને ગાઉં રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, કાનજીને કંઠે વિંટાઉં રે. હું રંગરાતી.

પદ ૭ મું-હિંડોળો-રાગ કાલેરો.

આ દિસે સખી મેહૂલો આવે, નાવ્યા મારા નાથ વિદેશી રે,
અનંગ આહેડીએ ધનુષ્ય ચઢાવ્યું, અમે અબળાની પેર કેશી રે. આ દિસે.
ઘન અતિ ગાજે ને વીજ ઝબુકે, મેહૂલીએ ઝડ માંડી રે;
નગણા નાથને શું કહીએ મારી બેહની, આણે અવસરે ગયો છાંડી રે. આ દિસે.

આગે દિન દોહેલડા નીગમતા, દાદુર મોર બીવરાવે રે;
વિરહણિયો વાહે જેમ ચાત્રક, સૂતાં સાલ જગાવે રે. આ દિસે.
આણીપેરે જેણે હરિ ના ભજ્યારે, તે નર પશુડાં કહીએ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી વિના દહાડલા, દૈવને લેખે લહીએ રે. આ દિસે.

પદ ૮ મું—રાગ સોરઠ. મોહિની સ્વરૂપ.*

આ જોને કોઈ ઉભીરે, આળસ મોડે ટેક.
બાંયે બાજુબંધ બેરખા પુંચી, મનડું મોહ્યું છે એને મોઢે; આ જોને.
ઝાંઝર ઝમકે ને વિછુવા ઠમકે, હિંડે છે વાંકે અંબોડે; આ જોને.
મોવણ ઝારી તે અતિરે સમારી, માંહી નીર ગંગોદક તોલે; આ જોને.
નરસૈંયાને પાણી પાવાને કારણ, હરિજી પધાર્યા કોડે; આ જોને.

પદ ૯ મું.

મોહ્યા મોહ્યા મુનિવરરાયારે, ગોરી તારે તાજુડે,
રૂપ સ્વરૂપ કળ્યું નવ જાયે, મેં તો જાણી છે ઈશ્વરી માયારે. ગોરી.
રુમઝુમ રુમઝુમ નેપૂર બાજે, પાવલે તે ચીર અતિ ચાંપેરે,
ઘુઘટમાં મુખ એણીપેર શોભે, મોટા મુનીજનનાં મન કાંપેરે; ગોરી.
ગોરુશું વદન ને ગળસ્થળ ઝળકે, ઉપર દામણી લળકેરે;
સાળુડાની કોર એણીપેરે શોભે, જાણે ગગનમાં વીજળી ચળકેરે. ગોરી.
વશીકરણ વેણ તમે ક્યારે ગુંથાવી, સુંદરી શણગટવાળીરે;
આ ચોળી તમે ક્યાં શીવડાવી, જેને મોહી છે વ્રજની નારીરે. ગોરી.
ચંચળ દૃષ્ટે ચોદેશ ન્યાળે, માંહી મદનનો ચાળોરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી જોવા સરિખડો, કોઇ એ સુંદરીનું વદન નિહાળોરે. ગોરી.

---

* આ અને એની નીચેના ત્રણ પદોનો સંદર્ભ જોતા એમ લાગે છે કે, આ ચાર પદ હાર સમાનાં હોવા જોઇએ. દંતકથા છે કે, રાય મંડલિકે મેહેતાને ભગવાન સ્વહસ્તે પોતાની કંઠમાળા આરોપે નહિ ત્યા સુધી સભા સ્થાન છોડવાની મનાઈ કરી હતી. મેહેતાએ આ ઉપરથી ભગવાનને અનેક પ્રકારે વિનવવાનું શરૂ કર્યું, ત્યારે અધવચમા મેહેતાને કંઠે શોષ પડ્યો, અને દરિદ્રણ ગાવામા તેથી અડચણ થવા લાગી તે વારે તેની પાસે કોઈ નિજજન હતું નહિ કે, જે એને તુરત પાણી પાય, અને પ્રાર્થના કરવાનો પ્રવાહ અસ્ખલિત રહે. ભક્તવત્સલ ભગવાન, ભક્તની ભીડ જાણી, પોતે મોહિની–સખીનું સ્વરૂપ ધારણ કરી, સભામા બેઠેલા સર્વને પોતાના તેજમાં આંજી નાખી, મેહેતાને પાણી પાઇને તુરત અંતર્ધાન થઈ ગયા હતા.

પદ ૧૦ મું.

હરી આવ્યા છે નારીના વેશેરે, એને કોઈ જુવોરે;
શિવ બ્રહ્મા જેનું ધ્યાન ધરે છે, તેને જોઇ જોઇ દુઃખડાં ખુવોરે. એને.
બંધવ એનો તત્ક્ષણે ઉઠ્યો, 'આવ્યો મંદિર જાણીરે;
રતનબાઈ ઘણું વ્યાકુળ ફરે છે, તમો લ્યોને મેહેતા જળપાણીરે. એને.
પરમેશ્વરે પુત્રી કરી જાણી, સભા મધ્ય આણીરે;
અંતરધ્યાન થયો અલબેલો, વાત સહુકોએ જાણીરે. એને.
જેજેકાર થયો જગમાંહી, હરખ વાધ્યો છે હઈએરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, એનાં ચરણ કમળ ચિત્ત લઈએરે. એને.

પદ ૧૧ મું.

આ શો ચતુરાનાં ચિત્તનો ચાળોરે, એને કોઈ ન્યાળોરે. ટેક.
બ્રહ્માએ તો નથી ઘડી ભામિની, એ તો આપે બનીને આવીરે.
ત્રણુ લોકનું તેજ તારુણી, એ તો છબી છબિલે બનાવીરે. એને.
ઘડયું ઘરેણું એનેરે હાથે, હાથે ભરી છે ચોળીરે;
સાળુડે ભાત નવ નારી કુંજરની, કસુંબાના રંગમાં બોળીરે. એને.
વાસ પુરયો એણે વૃંદાવનમાં, ગોવરધન થકી આવેરે;
એ નારીની જાત જે કો જાણે, તેનો ફેરો ફાવેરે. એને.
કહીએ છીએ પણ કહ્યુ ન માને, એ તો નારી નહિ ગીરધારીરે;
બ્રહ્મા ઈન્દ્ર શેષ સારદા, એના ચરણતણા અધિકારીરે. એને.
અતર હેત પોતાનું જાણી, એ તો આવે છે અંતરજામીરે;
વ્યભિચાર મૂકી જુઓ વિચારી, એ તો નરસૈંયાચો સ્વામીરે. એને.

પદ ૧૨ મું-નૃસિંહજન્મ.

ગાજે ગગન ધરા અતિ ધ્રુજે, પરછડે પર્વત પડીયા રે;
હિરણ્યકશ્યપ રિપૂને વિડારવા, શ્રી નૃસિંહજી કોપે ચઢીયારે. ૧
ભક્તતણાં દુઃખ દહન કરવા, સંધ્યા સમે હુવો સ્થલ ફોટરે;
ઉગ્રરૂપ ત્યાં પ્રગટ્યું પ્રૌઢું, પડ પડીને હરિ દીધી દોટરે. ૨
વદન વિકાશ હાસ બગાઈ, સિંહ સ્વરૂપે કીધો સાદરે;
દશ દિશ દિગપાલ ડોલિયા, સમુદ્રે મૂકી મરજાદરે. ૩

દાઢ કડકડે દૂરિજન ઉપર, નેત્રે પાવક પરજલેરે;
સોળે સાંધા કીધા જુજવા, આંતરમાલા લઈ ઘાલેરે. ૪
. અમર કોટી તેત્રીસ મલ્યા, ત્યાં જાણું કરશે કલ્પાંતરે;
વિકટ રૂપ સતોઓ હરિ, કપટ કમળા દેખી કંપાતરે. ૫
કેશવ ક્રોધ મૂકો કરુણા કરી, પ્રહ્લાદ જઈને લાગ્યો પાયેરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી શ્રી નરસિંહરૂપ, સમાયુ ત્રિભુવનમાંયેરે. ૬

પદ ૧૩ મું.

ભોળા ભોળા શંભુ તમને, વિશ્વ વખાણે રે;
મૂળની વાતો તમારી, કોઈ નવ જાણે રે. ટેક.
જોગીંદ્રપણું શિવજી, તમારુ મેં જાણ્યું રે;
જટામાં ઘાલીને શિવજી, આ ક્યાંથી આણ્યું રે? ભોળા૦
કોઈ લાવે કેડ ઘાલી, કોઈ લાવે હાથે ઝાલી રે;
માથામાં ઘાલીને શીવજી, ક્યાંથા* તમે આણી રે. ભોળા૦
પીળી પટોળી ને, અગે છે ગોરી રે;
સીદને છૂપાવો શિવજી, છતી થઈ છે ચોરી રે. ભોળા૦
નારે માનો તો શિવજી, જટાઓ છોડાવું રે;
જટામાંથી નીકળે તો, ફરી ના બોલાવું રે. ભોળા૦
ભભુત ચોળીને શિવજી, વાળ્યો આડો આંક રે;
એવાં એવાં લક્ષણે, પાણી ના પાઉં ટાંક રે. ભોળા૦
આકડો ધંતૂરો શિવજી, વિજ્યાના ભોગી રે;
મહેતા નરસૈયાના સ્વામી, તમે જૂના છો જોગી રે. ભોળા૦

પદ ૧૪ મું.†

ટળતો ટળતો હીંડીશ મારે, આલિંગન દીધા વિના કયમ સરેરે;
આગે અમ ઘર નણદલ જુઠી, ઉઠીને અદેખી હેરે રે.
સામુ સસરો માત પીતારે, જે બોલે તે સહીએ રે;
પૂર્વે એશું અનુભવ છેરે, તો મૂકી કયમ જઈએ રે.
એ રસ જાણે જવલ્લોરે જોગી, કે વળી મુનિવર જાણે રે;

* પા૦ માથાંથી તમે૦ † આ પદની ઉથલી કડી શૃંગારમાળાના પદ ૭ ની ઉથલી કડી સાથે મળતી છે.

શુક સનકાદિક નારદ જાણે, જેને વેદ વખાણે રે.
એ રસ જાણે વ્રજનીરે નારી, કે શુકદેવે પીધો રે;
ઉગરતો રસ ઢળતો હતો, નરસૈંયાએ ઝીંટીને લીધો રે.

પદ ૧૫ મું–રાગ સામેરી.

કૃષ્ણ કૃષ્ણ સહુ કહેશાં, પણ અમો ગોવાળીડા સહુ કહેશાંરે;
જો તું અમશાં આળ કરશ તાં, જઇ મથુરામાં રહેશાંરે. કૃષ્ણ૦ ૧
અમ આગળ આવી આવીને, મહામોટાઇ ભાખાંરે;
લાજે નહીં મનમાં તાહરે, આગમ તારુ મોસાળ જાખાંરે. કૃષ્ણ૦ ૨
કાનજી કાળો થા કીકલડો, છોકરો છાશ પીયતાંરે;
હાથે સહાઈ હકલાવતાં, તાંહરે બાપ બાહુડા બીહતાંરે. કૃષ્ણ૦ ૩
સકળ વિશ્વ સહુ કોય જાણે, ગાયતણા ગોવાળાંરે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ ભલે મળીઓ, પૂરણ બ્રહ્મ દયાળાંરે. કૃષ્ણ૦ ૪

પદ ૧૬ મું.

વદન સકુમળ જનની જોયો, કરપલવે ગૌરજ મુખલોયો;
જે મુખ દીઠે રવિસુત કંપે, તે મુખ જસોદાજી રુદયાસુ ચંપે. વદન૦
જે મુખ નિગમ અગમ કરી ગાયે, તેમુખ જશોદાએ પાન કરી પાયે;
યોગીયા ધ્યાન ધરે નહીં પાવે, તે આહિરડા ઘેર અલવે આવે. વદન૦
અનેક યજ્ઞ કરે તૃપ્ત ન થાયે, તે ગોવાળાં માંહે કરમલડાંરે ખાયે;
ભણે નરસૈંયો એટલુંરે માગુ, સુખડુ જોઇ જોઇ ચરણેરે લાગુ. વદન૦

પદ ૧૭ મું.

આ જોની તારા પુત્ર કેરા પગલાંરે;
નાસતાં નાનડીયે ભરીયાં, મોટાં મોટાં ડગલાંરે. ૧
સીંકેથી શીપરે મહીસુ, મહી ઊતારી લીધુંરે,*
માખણ લઇ મુખ માંહિ મેલ્યું, બીજું ઢોળી દીધુંરે. ૨
ભાજન તો ભાજીને મેલ્યાં, કોણ આગળ જઇ કહીયેરે;
સુતાં બાળક જગાડીયાં, મનમાં જાણી રહીયેરે. ૩
સાન કરતાં શામળીયો આવ્યો, ગોપી ભુલી ભૂવન પોતાનુંરે;
ભણે નરસૈંયો ચાલી ન શકે, હર્યું હીર હૈયાનુંરે. ૪

* સીંકા ઉપરથી કઇ રીતે 'મહીસુ' દહીના વાસણમાંથી દહી ઉતારી લીધુ.

પદ ૧૮ મું.

આજ સખી આનંદ વહાલે આવી સામું જોયુંરે;
મેં ઉઠી હળવે ઉર લીધો, મરકલડે મન મોહ્યુંરે. ૧
દુધ કઢયું હુતું મંદિરમાં, સાકર સરસુ આપ્યુંરે,
સુંદિર વદન નિહાળી જોતાં, વારિયું* અમિ તાં આપુંરે. ૨
ઉજમભરાં થઈ હીંડું બાઈરે, શામળીયો આપુ આવેરે;
મંગળ ગાતી તૃપ્ત ન થાઉં, ભામણુડાં લેતી ભાવેરે. ૩
પ્રેમ ધરીને મારા પીયુને, શણગારે સોહાવુંરે;
ભણે નરસૈયો મુક્તાફળનો, હાર લઈ પેરાવુંરે. ૪

પદ ૧૯ મું

લાવો લાવો ઠગારાને ઘેર, ધૂતારાને લાવો રે. ટેક
ઠગવા ગયાતા સગાળશા ઘેર, ચેલૈયો ખવડાવ્યો રે;
અભિમન્યું ચક્રાવે માર્યો, હારે તમે ઉત્તરાને રડાવ્યો આટયો રે. ઠગારાને૦
તમે ઠગવા ગયાતા બલીને દ્વારે, વામનરૂપ ધર્યું મહારાજે રે;
ઉંડ† કદમ અવની રે ચાચી, હાંરે તમે બલીને ચાપ્યો પાતાલે રે. ઠગારાને૦
તેલ કઢાય સુધન્વાને રાખ્યો, ને જશ જગતમા વધાર્યો રે,
અર્જુન કેરા સારથી થઈને, હારે તમે અતે સુધન્વાને માર્યો રે, ઠગારાને૦
ગોપકા કેરી વિનતિ રે, તમે માની ટયો નિર્ધાર રે,
નરસૈંયાના સ્વામીને શું કહીયે, હારે પ્રભુ નહિ આવો ગોકુળને દ્વારરે. ઠગારાને૦

પદ ૨૦ મું

વાતલડીને કરતારે, વહાણું વાહી ગયુંરે, વાતલડી. ટેક
મહીડુ મથવાને ઉઠી જશોદા રાણી,
વિસામો ખવડાવવા ઉઠ્યા સારંગપાણી. વાત૦
રત્નાગર જાણે રે મુજમાં રત્ન નથી;
કાલોમાલો કાલોઘેલો શુ કરશે મથી. વાત૦
મેરુ જાણે રે હું તો ચૌદશ ગાંડ્યો,
હાવે નવ રવૈયો કરશો, જાઉં રે નાઠો. વાત૦

* 'વારિયું'–વારી જવુ † સાડાત્રણ

વાસુકી જાણે રે, મારી શી વલે થાશે;
હાવે મારુ નેત્રુ કરશે તો જીવડો જાશે. વાત૦
મહાદેવ જાણે રે, મારી શી વલે થાશે,
હાવેતુ હળાહળ વિખ કેમ રે પીવાશે. વાત૦
દેવતાએ જાણ્યું જે અમૃત પાશે,
ભણે નરસૈંયો ફૂલની વૃષ્ટિ થાશે. વાત૦

પદ ૨૧ મું.

આવો અમારે દેશડે, મીઠા મોહન માવા,
દહિં દુધ ને વળી ઘૃત ઘણું, ખીરમાં ખાંડ ખાવા. આવો.
રસોઇ કરી ભાતભાતની, કાહ્ન તારે કાજે;
પ્રિતમ પ્રીતે પધારીયે, કૃપા કરીને આજે. આવો.
ગંગાજળ મેં તો ગરમ કર્યું, નાથ તારે નાહાવા,
આછુ પિતાંબર પહેરવા, ચાલની પ્રસાદ ખાવા. આવો
અરજ સુણી અલબેલડો, પ્રેમે આવ્યો છે ધાઈ,
ગોપીઓ દેખી ઘેલી થઈ, અતિ મન હરખાઇ. આવો.
ભાવેથી ભોજન જમાડીયા, બીડી પાનની દીધી,
ઘણા દિવસની ગોઠડી, કાહ્ન આગળ કીધી. આવો.
પ્રેમની સાંકળે બાંધીઆ, હવે નહિ દેઉં જાવા,
નરસૈંયાચા સ્વામી શામળા, ચાલો ગોકુલ ગાવા. આવો.

પદ ૨૨ મું.

એક ગમે ગોપીનો વહાલો, અવર બીજાનુ મારે કામ કશુ,
બાપતણા સમ ખાઇને કહું છુ, નંદલાલ વસે ગામ વસુ. એક.
શામળિયો સુંદિરવર સજની, તેને દેખી મારુ મન વિલસું,
એને મૂકી જે બિજાને ભજશે, તેનુ કાળે લાળે* કરમ ઘસુ. એક
છેલછબીલો ને છોગાળો, ગોઠડિયાળો ગુણ ભંડાર,
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળિયો, વૈષ્ણવ જન કેરો આધાર એક.

* લાળ=ચીઆળો-કોલસો

પદ ૨૩ મું.

હળવે હળવે હળવે હરજી,* મારે મંદિર આવ્યારે;
મોટે મોટે મોટે મેં તો, મોતીડે વધાવ્યારે. હળવે.
કીધું કીધું કીધું મુજને, કાંઇક કામણ કીધુંરે;
લીધું લીધું લીધું મારૂ, ચિતડું ચોરી લીધુંરે. હળવે.
જાગી જાગી જાગી હું તો, હરિ સુખ જોવા જાગીરે;
ભાગી ભાગી ભાગી મારા, ભવની ભાવટ ભાગીરે. હળવે.
ફૂલી ફૂલી ફૂલી હું તો, હરિમુખ જોઇને ફૂલીરે;
ભૂલી ભૂલી ભૂલી મારા, ઘરનો ધંધો ભૂલીરે.† હળવે.
પામી પામી પામી હું તો, મહા પદવીને પામીરે;
મળિયો મળિયો મળિયો મેહેતા, નરસૈંયાચો સ્વામીરે. હળવે.

પદ ૨૪ મું.

હે આજ સખીરે શ્રી વંદાવનમાં, મધરાતે મોરલી વાગી રે;
સુણતાંરે ચીત હર્યાં મારી સજની, ભર નીદ્રામાંથી હું જાગી રે. હે૦
હે જાગ્રત સ્વપન સષુપતિ તુરીયા, ઉનમીએ તાલી લાગી રે;
ત્રિગુણ રહીત થયું મન મારૂ, કામવાસના તાંહાં ભાગી રે. હે૦
ઈજમ જમ દ્રષ્ટ પડે મારી સજની, તમ તમ તાણી મોહતી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની લીલા, હરખે હીંડું હું જોતી જોતી રે. હે૦

પદ ૨૫ મું–રાગ સિંધુડો.

મજતણી વાડીમાં ગિરિતણી ઝાડીમાં, લાડી વ્રખુભાનની ગઈતી રમવા;
કામી જે કાનજી બણી ઠણી વાનજી, સાન સંભારીને ગયોરે મળવા.
દૂરથી દેખિયો નટવર પેખિયો, લેખી લક્ષણવંત મન મોહી;
નટવર નાગરો બુદ્ધિનો સાગરો, ઘર તજી આવિયો જોઈ સોઈ.
કાર્ય સરશે નહિ નક્કી હું કહું સહી, કહીં તક ભૂલિયો નાથ કાળા;
ઘેર મુજ માવડી નિત્ય કરે રાવડી, આવડી વાર કયાં ગઈતી બાળા.
અમો ઉત્તરશો દીજીએ અબળા ઘણું બીજીએ, રીજીએ વળી જ્યારે સુખ જોઇએ;
નાથ કહો કયમ કરૂ જનનીથી હું ડરૂ, વરૂ વર આપને કેઇ સોઈએ.

* પા૦ "હલકે હલકે હલકે" પ્રા ત્રિ કા. † પ્રા ત્રિ કા.મા પા૦ "ચાલી ચાલી હું તો, સહુની ટાળી થઈરે," એવો પાઠ છે

દુઃખ અબળાતણું લાગ્યું મનમાં ઘણું, બન્યું દીનરૂપ દયાળ ફેર;
નરસૈંયાનો નાથ જે બોલ્યો જોડી હાથ તે, સાથ મારી કરી દુઃખ ફેડું.

પદ ૨૬ મું–રાગ બીલાવર.

આજ મારાં નયણાં સફળ થયાં, જોયા નાથને નરખી;
સુંદરવર નિહાળીને, મારા હૈડામાં હરખી. આજ.
જેવું મારા મનમાં હતું, તેવું વહાલે રે કીધું; ,
પ્રેમે પ્રભુજી પધારિયા, આવી આલિંગન દીધું. આજ.
વહાલો મારો વિહારિયો, હરિને જાવા ન દીજે;
હાથ થકી નવ મૂકીએ, અતરગત લીજે. આજ.
શિવ બ્રહ્માદિક મહામુનિ, તેને ધ્યાને ન આવે;
ધન્ય ભાગ્ય વ્રજનારનું, વાહુલો લાડ લડાવે. આજ.
શ્યામા સંગે શ્યામજી રમે, મધુરે સ્વર ગાજે;
સૂર પૂરે સહુ સુંદરી, અતિ આનંદ રાજે. આજ.
ધન્ય ધન્ય તે વૃજવાસીને, ધન્ય જમુના તીર;
ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય એ ભૂમિનુ, રાસ રમ્યો બળવીર. આજ.
સુર બ્રહ્માદિક મહામુનિ, શોભા જોવાને આવે;
પુષ્પવૃષ્ટિ ત્યાં થઈ રહી, નરસૈંયો પ્રેમે વધાવે આજ.

પદ ૨૭ મું–રાગ કેદારો.

ઓરો ઓરોરે ગિરિધર આવ્યની ઓરો,જોઉં તારા મોતીડાનો તોરો;
તારે કંઠે આરોપું હાર મોરો રે, મીઠી મોરલી વજાડી ચિત્તચોરોરે. ઓ૦
મારૂ મંદિર અતિ રઢિયાળુ રે, રોહતો રજની રગભેર ગાળું રે;
મારી પલક ના પાછી વાળું રે, હું તો ફુલડે સેજ સમારુ રે. ઓ૦
મને મળીયો કૌટિક કામી રે, મારે વિરહની વેદના વામી રે;
હું તો રહી છું ઘણું શીર નામી રે,મને મળિયો નરસૈંયાનો સ્વામીરે. ઓ૦

પદ ૨૮ મું–રાગ કેદારો.

જોયો જોયો જદુવર જોયો રે, તારા કંઠનો હાર ક્યાં ખોયો રે;
તને કોઈ છળીલીએ છોયો રે, તું તો પરનારીને મોહ્યો રે. જોયો.
તારા અધુર તળે પડ્યો ખાડો રે, તને ખૂચ્યો છે નથનીનો દાંડો રે;
તું તો ગૌર ફીટીને થયો માડોરે, એવી ધૂર્ત વિદ્યા તમે ·ઝ~ ~·.

તું તો નટવો થઈને નાચ્યો રે, તું તો જાચક થઈને જાચ્યો રે;
તું તો કેઈ સખીને મન ગાચ્યોરે,* નરસૈંયો રંગભેર રાચ્યો રે. જોયો.

પદ ૨૯ મું.

ફરાહું રે માથે નાખી છેડો, લાગ્યોરે મને નટવર શુ નેડો. ટેક.
સૌકો રે કહી કહી શું કરશે, લજ્જારે મેલી શંકા કેની ધરશે;
સ્વાંગ સજીઆ ભસી ભસીને મરશે, લાગ્યોરે.
જન્મ્યુંરે તે તો સર્વે જાવાનું, તેને રે કીધે શું છે થાવાનું;
માથે રે મેહુવું અવિચળ માવાનું, લાગ્યોરે.
સર્વે સુખ વિષયનું વિસરિયે, ધીરે ધીરે પ્રભુ પાલવ ધરિયે;
નરસૈયાના સ્વામીને વરિયે, લાગ્યોરે.

પદ ૩૦ મું.

આવો રે આવો સુંદરવર ઓરા, માથે રે સોહિયે ફૂલડાંનાં તોરા; આ૦
મારું રે મન સોનેરી પટકે, મોહ્યુંરે તારા હાથતણે લટકે; આ૦
લીલવટ તિલક બન્યું કાન્હુ, મોહીરે તારા હાથ તણા ખાજું; આ૦
મારું મન સોનેરી કસે, વહાલો રે મારો વળી વળી હસે; આ૦
ભલે રે મળ્યો નરસૈંનો સ્વામી, ગોપીઓરે આનંદ સુખ પામી, આ૦

પદ ૩૧ મું.

નેડોરે લાગ્યો નંદના કુંવર સાથે, વેચાણાં હરિવરને હાથે. ટેક.
અમેરે ગયાતાં જળ જમુના પાણી, પાળેરે ઉભો કાનુડો દાણી. વે૦
કાનાને માથે મુગટની ટોપી, જોવારે મળી મજતણી ગોપી. વે૦
કાનની કેડે કસુંબલ પટકો, મોહીરે તારા હાથ તણો લટકો. વે૦
વાટકડીમાં† ગાવલડી દો'તાં, વાહલારે તારી વાટલડી જોતાં. વે૦
ભલેરે મળ્યો નરસૈંનો સ્વામી, ગોપીઓરે આનંદ સુખ પામી. વે૦

પદ ૩૨ મું.

વાયે વાયેરે દક્ષણ કેરા વાયરા, અબળા લહેરે જાય,
કોયલ કરેરે ટૌકા, ઉલટ અંગે ન માય. ૧
આણી રીતે અનંગ જગાવીયો, મારો પિયુડો પરદેશ;
ચાંદલા કહેજેરે સદેશડો, દહાડલા કેણી પેરે લેશ. ૨

* પા૦ "માચ્યોરે." † વાટકી—વાડકી

નવજોબન નવ અતિવ્ય, નવ રસ દ્રાખ સ્વભાવ;
મોરા પિયુડાને જાઇજો કેહેજો, સુરખ કયમે ઘેર ન આવ. ૩
મોરા કુળે કુશળ કાંએ ના, તોરાં કુળે કશાંરે રીત;
પરણીને મેલી ગયારે, વળતી ન લીધી તેં ચીત. ૪
જટલે જાયે શશિયર, તટલે કોય ન જાય;
જિ કહ્યાં તિમિ સંદેશડાં, તિ કુળે ન કહેવાય. ૫
ચાંદલે કહ્યારે સંદેશડાં, પિયુડાં આવાં ઘરબાર;
કંદ્રપ દેખીને કામની, કીધલા સકળ શણગાર. ૬
રુદયાભ્યંતર ભીડી રાખો, લીધું આલિંગન સાર;
કેશર ભીનો કંચવો, ગળે એકાવળ હાર. ૭
જેણે જેશો ઇશ સેવનો, તેશું તે સફળ પત હોય;
ભણે નરસૈંયો પુણ્ય વના, પિયુ ન પામે કોય. ૮

પદ ૩૩ મું.

હાલો મન હિમાલે ગળિયે, રે ઓધવ માધવને મલિયે; હરી હાલો૦ ટેક.
જન્મનાં તે જોગીડાં થઇયે, વેણા જંતર લેઇ લેઇને ફરીયે; રે ઓધવ૦
સામેરે ઘેર વલૂણા વાગે, તે તો રે મારા હૈડામાં લાગે; રે ઓધવ૦
સામેરે ઘેર બાલકડાં રુએ, તે તો એની નજરોમાં જૂએ; રે ઓધવ૦
પ્રભાતે તો ગાવલડી દોતાં, દોહી દૂધ કહાનાને રે પાતાં; રે ઓધવ૦
ભેળાંરે બેસી ભોજનીયાં જમતાં, હાવેરે હરિ શેરે નથી ગમતાં; રે ઓધવ૦
ચોદશના વાવલીયા વાયા, વાહલેરે મારે ઉતારી માયા; રે ઓધવ૦
કાહનારે તારી જાતલડી જાણી, જગતમાં કોઇ નહિ પાયે પાણી; રે ઓધવ૦
ભલે મલ્યો નરસૈંનો સ્વામી, ગોપી સહુ આનંદને પામી; રે ઓધવ૦.

પદ ૩૪ મું.

આજ આનંદ, અમતણે આંગણે, નેણ ભરી નિરખીયો નાથ મહારો;
વેણું વહાતો હરી, અમ પાસ આવીયો, મોરના પીંછનો મુગટ સાર્યો. ૧
સેજ સુંદર રચી, કુસુમ બહુ વિધતણી, વિનય કરી વિલસીયો ઉર રાખી;
સુરત સંગ્રામમાં સરવ સોંપી રહી, અધર અમૃત રસ પ્રેમ ચાખી. ૨
લલવળો નાથ ને બાથ હું ભીડી રહી, રેણી રસરંગને કહ્યો ન જાએ;
ભણે નારસૈંયો સુખસિંધુમાં ઝીલતાં, રસભર્યો નાથ અળગો ન થાએ. ૩

પદ ૩૫ મું.

વાંસલડીને વારો રે વારો, વહાલા વાંસલડીને વારો રે;
ઓછાનો કાંઈ સંગ ન કીજે, એ પાખે તમો સારો રે. વહાલા.
તમારા અધર વિષે છે અમૃત, એમ કાં છુટું રાખ્યું રે;
પોતે પીયે બીજાને પાયે, તો રેલછેલ કરી નાખ્યું રે. વહાલા.
પશુ પંખી તરુવરને પાયે, લાંબી થઈને બેઠી રે;
કોહેલું પાણી જેમ પીએ, લેશ ખાખડે પેસી રે. વહાલા.
જાંહાં જોઉં ત્યાં આસને બેઠી, અમને ઠામ ન આપે રે;
નિર્લજપણે સંગી થઈને, માથે છાણાં થાપે રે. વહાલા.
આપતણી મીરાંત* હોએ જો, તે ઉપર મન ચરકે રે;
ધણી રણી દાતાર થઈ છે, હાથ પીયે રે હરકે રે. વહાલા.
એટલે કીધે નવ સરે અમ, શિર અમલ ચલાવે રે;
મધ્ય નીશાએ મન આકરષી, ઘેર ઘેર વાત છોડાવે રે. વહાલા.

પદ ૩૬ મું–રાગ રામગ્રી.

હરી વેણુ વાહીરે વાહીરે, રામગ્રી ગાઈ;
ગોપીજન સુત પતિ ગ્રહ તજીને, વંદ્રાવન ધાઈ. ૧
નેપુર કાનેરે નેપુર કાનેરે, કુંડળ પહેર્યાં પાયે;
શેંથીયે ટીલી ને ટીલીયે શેંથો, એવા વિપ્રિત શણગાર થાયે. ૨
રજની શરદતણી શરદતણી, રાસ રમે આલી;
વીચવીચ વનમાળી દે કર તાળી બાહુહલી વાળી. ૩
માનનિને માન ઘણાં માન ઘણાં, ગોકુલની નારી;
અતરધ્યાન પામ્યા હરી, તતક્ષણ વંદ્રાવનમુરારી. ૪
કામનીને કાન મળ્યા, કાન મળ્યા, જો મુક્યાં અભિમાન;
નરસૈંયાચા સ્વામિ રાસ રમતો, સુરપતી વાહે નિશાણ. ૫

પદ ૩૭ મું.

આવ્યાં આશ ભર્યાં વહાલાજી, આવ્યાં આશ ભર્યાં.
વેંધેલાં મન ન વળે પાછાં, તારી મોરલીએ ચિત્ત હર્યાં. આવ્યાં.
સુતને મેહેલી પતિને મેહેલી, મેહેલી કુળ મરજાદ;
માત તાત વિસર્યાં રે મોહના, એકલા તજને કાજ. આવ્યાં.

* મીલકત.

એવાં વચન સુણીને હરી હસીઆ, આપણ રમશું રાસ;
મોટાં કુલની તમો રે માનુની, પૂરશું તમારી આશ. આવ્યાં.
સુંદીર રાત શરદ પુનેમની, સુંદીર આસો માસ;
નરસૈંયાના સ્વામી સંગે રમતાં, રજની થઇ ખટ માસ. આવ્યાં.

પદ ૩૮ મું.

કરે વિહાર કૃષ્ણ કામાશું, મધ્યે મોહન શોહેરે;
આગળ પાછળ પાતળીયાસુ, પ્રેમ ધરી મુખ જોયેરે. ૧
નેહ ઝડ લાગી જળ જમુનામાં, કામા કંઠે વિલાગીરે;
મોહી રહી મરકલડે મોહન, ક્ષણું ન થાય અળગીરે. ૨
આલાપીને ગાય મધુરું, વહાલો વાંસલડી વાયેરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી રમતો રંગે, ઉલટ અંગે ન માયેરે. ૩

પદ ૩૯ મું.

પુલ્યાં ગોપી વહાલા સંગે, રસ માંહિ રીઝવીયોરે;
પીત પટોળી ચોળી ચળકે, પિતાંબર પાતળીયોરે. ૧
સકળ શણગાર સજ્યા સહુ શામા, હૈયે હાર હુલાવેરે;
વનમાળા કુંડળ ઝળકંતાં, વૈજંતી ઉર ભાવેરે. ૨
જુવતી જોબનપર વરીયો, આવ્યાં ગોકુળ માંયરે;
ભણે નરસૈંયો મુક્તાથાળે, હરખી વધાવે માયરે. ૩

પદ ૪૦ મું.

પાન કરે પાતળીયા સાથે, આનંદ અંગે વાધ્યોરે;*
કેલ કરે કામા તાંહાં કોડે, શામળીયો વશ કીધોરે. ૧
મનગમતે માણ્યો મોહનને, આવ્યાં જમુના તીરરે;
વાળી વાળી કરે વારણાં, ઉરપે શ્યામશરીરરે. ૨
સકળ શણગાર કરીને અંગે, પહેર્યાં નૌતમ ચીરરે;
ભણે નરસૈંયો મદગળમાતો, બળભદ્ર કેરો વીરરે. ૩

* પાઠ "ગાન કરે પાતળીયા સાથે." ઉભય પાઠ યોગ્ય છે. પરંતુ મેં રાખેલો પાઠ શૃંગારીઓમાં ખાસ છે એમ વાત્સાયન કામસુત્રપરથી જણાય છે. 'પીવું ને પાવું ને પીવું' એક પ્રકારનું સૌંદર્ય છે.

પદ ૪૧ મું–રાગ સામેરી.

રમઝમ રમઝમ નેપૂર વાજે, વંદ્રાવન માહેરે;
શામળીયો ને શામા સંગે, નાચે ને વળી ગાયેરે. રમ૦ ૧
તારુણી તાળ મેળાવે સન્મુખ, ચંચળ નેણે જોતાંરે;
શાખડલી ઝળહળતી દીસે, ભામતી ભમરી દેતાંરે. રમ૦ ૨
અળવેસુ આલિંગન આપી, વહાલો ઉરપર લીધોરે;
નારસૈંયાચો સ્વામી રાસ રમાડે, સકળ મનોરથ સિધોરે. રમ૦ ૩

પદ ૪૨ મું–રાગ સામેરી.

ચાંદલીયાનો ચટકો રુડો, રુડી રાતડલી શોહેરે;
વંદ્રાવનમાં રંગભેર રમતાં, જુવતીનાં મન મોહેરે. ચાંદ૦ ૧
નાનાવિધનાં વાજાં વાજે, નાચે નાથ ને નારીરે;
ઝાંઝરનો ઝમકાર નેપૂર ધ્વનિ, વાધ્યો રંગ રસ ભારીરે. ચાંદ૦ ૨
કંઠ પરસ્પર બાહુડલી, અબળા આલિંગન લેતાંરે;
મગન થઇ મંડળમાં મહાલે, અધર સુધારસ પીતાંરે. ચાંદ૦ ૩
નીલાંબર પિતાંબર ઝળકે, ભાવે ભમરી દેતાંરે;
ભણે નારસૈંયો હું નિરખું ઉભો, જે નવ આવે ધ્યાને ધરતાંરે. ચાંદ૦ ૪

પદ ૪૩ મું–રાગ સામેરી.

વાંસલડીએ વેંધાણી વનિતા, વંદ્રાવનમાં ચાલીરે;
શામળીયો મળવાને કારણ, જેમ તેમ ભૂષણ ઘાલીરે. વાંસ૦ ૧
મધ્ય રેણી મનમાં નવ આણી, જુવતી જોબનમાતીરે;
ચિત્ત લાગ્યું ચતુરવર ચરણે, જઇ જીવનને જોતીરે. વાંસ૦ ૨
પ્રેમદા પ્રથમ પ્રણામ કરીને, લાગી હરીને પાયેરે;
નારસૈંયાચા સ્વામિને દીઠડે, હૈયે હરખ ના માયેરે. વાંસ૦ ૩

પદ ૪૪ મું–રાગ સામેરી.

રાસ રમતાં રઢીયાળે વહાલે, કીધું અંતરધ્યાનરે;
નારી નિર્મળ કરવા કારણ, મુકાવ્યું અભિમાનરે. રાસ૦ ૧
વ્યાકુળ વનિતા થઇ સહુ અંગે, ક્યાં ગયા પ્રાણજીવનરે;
દ્રુમલતાને પૂછીને વળીયાં, જોયું સઘળું વનરે. રાસ૦ ૨
વલવલતી હીંડે વનમાંહે, આવ્યા અંતરજામીરે;
ભણે નારસૈંયો આરત ભાગી, અબળા આનંદ પામીરે. રાસ૦ ૩

પદ ૪૫ મું–રાગ સામેરી.

આનંદે આલિંગન આપી વહાલે, વહાલો ઉરપર લીધોરે;
વળી વિહાર કરે વનિતાસું, સકળ મનોરથ સિધોરે. આ૦ ૧
વાજાં વાજે વિધવિધના ત્યાંહાં, નેપૂરીયાં ઠમકાવેરે;
ઘુઘરડીને ઠમકે ગોરી, તાળી તાન મેળાવેરે. આ૦ ૨
વહાલા કંઠે બાહુડલીરે, નાચે ને વળી ગાયેરે;
ભણે નારસૈંયો સુરિનરં મોહ્યા, દેવ દુંદુભી થાયેરે. આ૦ ૩

પદ ૪૬ મું–રાગ સામેરી.

દેવ દુદુભી ઉપર થાયે, વરસે કુસુમ અપારરે;
નાદ નિર્ઘોષ ઉલટ અતિ વાધ્યો, બોલે જેજેકારરે. દેવ૦ ૧
સુંદર જમનાં તીર મનોહર, સુંદર વ્રજની નારરે;
સુંદરવર રમણ કરે અતિ રંગે, સુંદર નંદકુમારરે. દેવ૦ ૨
થૈથૈથૈકાર કરે ત્યાં બાળી, નાદે અંબર ગાજેરે;
ભણે નારસૈંયો રમઝમ રમઝમ, રમઝમ નેપૂર વાજેરે. દેવ૦ ૩

પદ ૪૭ મું–રાગ સામેરી.

રમઝમ રમઝમ નેપૂર વાજે, ઘુઘરડી ત્યાંહાં ઘમકેરે;
વહાલા કંઠે બાહુડલી પરસ્પર, શિશ રાખડલી ઝળકેરે. રમ૦ ૧
કામની કૃષ્ણ મહારસ મહાલે, કહોને કાંઈ નવ જાણેરે;
વદન સકોમળ નિરખી નિરખી, માનની મોહન માણેરે. રમ૦ ૨
ધન ધન લીલા ધન ધન ગોપી, ધન ધન શામળીયોરે;
નારસૈંયો ત્યાં ઉભો નિરખે, ફુલ્યો અંગ ન માયોરે. રમ૦ ૩

પદ ૪૮ મું–રાગ સામેરી.

હાસ્ય ન માને માનની મનમાં, નાચતાં સૌ નાદેરે;
શામળીયાની સન્મુખ શામા, ગાયે સરવે* સાદેરે. હાસ્ય. ૧
ઝાંઝર નેપૂર મહાધૂન વાધી, ઘુઘરીના ઘમકારરે;
અળવેશું આલિંગન લેતાં, સંગમ નંદકુમારરે. હાસ્ય. ૨
તવતવડી તારુણી ટોળીમાં, મહાલે મોહન માતોરે.
ભણે નારસૈંયો કંઠે વિલાગો, શ્યામા સંગે શોહાતોરે. હાસ્ય. ૩

* ધીમે સ્વરે.

પદ ૪૯ મું–રાગ સામેરી.

નેપુરીયાંનો ઠમકો વાજે, નારીઓ નાચંતારે,
નેહ ઝડ લાગી શામળીયાસું, ભાવે ભમરી દેતાંરે. નેપુ૦ ૧
ચરણ મ્હારે ધરણી ધમકે, દેતાં પરસ્પર તાળીરે;
તાલ પખાજ વેણારસ મહુયર, ગરબી ગાય રસાળીરે. નેપુ૦ ૨
ચોળી પટોળી ચપાવર્ણિ, માહે નાના વિધની ભાતરે;
નારસૈંયાચો સ્વામી રસમાં વિલસે, ધન ધન રુડી રાતરે. નેપુ૦ ૩

પદ ૫૦ મું.

રાતલડી રઢીયાળી મોહન, ઉદીયો શશીયર શોહેરે;
રમતાં શામળીયા ને શામા, સમોવડ ન આવે કોયેરે. રાત૦ ૧
આનંદ ઉપનો અબળા અંગે, વાહલો ઉરપર ધરતાંરે;
મહારસમાતી કંઠે વિલાગી, અધરસ સુધારસ પીતારે. રાત૦ ૨
જેજેકાર કરતા સુરનર, પુષ્પવૃષ્ટિ ત્યાં કરતાંરે;
નારસૈંયાચો સ્વામી કરતા, પોતે તેનું ધ્યાન ધરતાંરે. રાત૦ ૩

પદ ૫૧ મું.

મધ્ય રયણી મોહન સાથે, માનની મદમાતીરે;
ગર્વ ભરી અગ મોડી હળાવે, વાહલાને ઉર ધરતીરે. મ૦ ૧
તાળી દેતી વાહલા હાથે, મોહી રહી મુખ જોતીરે;
સાન કરીને શામળીયાને, રસમાંહે રીઝવતીરે. મ૦ ૨
હાર કુસુમના લઇ હરિને, પ્રેમદા પ્રીતે ઘાલેરે;
નારસૈંયાચો સ્વામિ મળ્યો સજોડે, મંડળમાંહે માહલેરે. મ૦ ૩

પદ ૫૨ મું.

ગર્વ ભરી ગાએરે શામા, શામળીયાની સગેરે;
તમ તમ વાહલો વેણુ વજાડે, ઉલટ વાધ્યો અગેરે. ગર્વ૦ ૧
નીલાંબર પિતાંબર અંગે ઝળકે, પિતાંબર પાતળીયોરે;
નારી લે નાદે વાહે વાહલો, ભામની માહે ભળીયોરે. ગર્વ૦ ૨
રમઝમ રમઝમ રમતાં રગે, મહાલે માનુની માહેરે;
કરુણા કીધી નારસૈંયાને, પુલ્યો અગ ન માયેરે. ગર્વ૦ ૩

પદ ૫૩ મું.

શોભા સાગર શામળીયો તે, માનની માંહે મહાલેરે;
આનંદી અબળા આવીને, કંઠે બાહુડલી ઘાલેરે. શોભા. ૧
પિતાંબર પલવટડીવાળી, ઉરપર લટકે હારરે;
નાચે નારી ભાવ જણાવી, પ્રગટ્યો પ્રેમ અપારરે. શોભા. ૨
સાન કરે શામળીયા સન્મુખ, તાળી તાલ ને તાનરે;
નારસૈંયાચો સ્વામી રીઝવિયો, કરી મધુરું ગાનરે. શોભા. ૩

પદ ૫૪ મું.

ભમરી દેતી ભામિની ભાવે, શામળીયાની સગેરે;
નાદે નરઘોષ મહારસ વાધ્યો, ઉલટ અબળા અગેરે. ભમરી. ૧
થઇ થઇ થઈ થઇકાર કરેરે, આલાપે ને ગાયેરે;
વાદે વાહુલો વેણુ વજાડે, ધમકે ઘુઘરી પાયેરે. ભમરી૦ ૨
વાહલા સાથે, વિલસતાં, તારુણી તાન મેળાવેરે;
ભણે નારસૈંયો શી કહું શોભા, એહની એહને ભાવેરે. ભમરી૦ ૩

પદ ૫૫ મું.

આ જોરે સખી શામળીયો તે, વૃંદાવનની માંહે રે;
સોળ સહસ પરવરીયો વાહલો, તે વાંસલડી વાહે રે. ૧
ગાન કરે ગોકુળનો વાહલો, આલાપે સર્વ ગોપી રે;
નાદે નાચે નારી રે તાંહાં, ગગન રહ્યુ સહુ થંભી રે. ૨
સંગમચે કારણ થઈ શૂરી, અબળા આનન* જોતી રે;
નારસૈંયાચા સ્વામીચે સગમ, કામિનિ કેલ કરતી રે. ૩

પદ ૫૬ મું.

રસીએ રાસ રચ્યો રઢીયાળો, તે પૂરણ વનની માંય રે;
સુખસાગરની લહેરે ઝકોળે, તાંહાં રૂડી રગે રામાય રે. ૧
ગર્વ ઘેહેલી ગર્વે ચાલે, મરકલડે મીંટ માંડે રે;
ફરતાં ફરતાં કુમત લટકે, નાચે નારી જોડ રે. ૨
મોર મુગટ કુંડળની શોભા, મુખ તે મોહનવેલી રે;
નારી નાથસુ બાથ ભરે તાંહા, વાધે રગની રેલી રે. ૩

* મુખ.

સુંદર શામળીયાને સંગે, માનની રસ મદમાતી રે;
ભણે નારસૈંયો વાહલ ધરીને, અધર સુધારસ પાતી રે. ૪

પદ ૫૭ મું.

ઘુઘરડી ઘમકેરે, ગોરી નાદે નાચતીરે;
શામળીયાસુ સાન કરીને, મરકલડે મન હરતીરે. ૧
સ્વર સંભળાવે સુંદીરવરને, કામની કેલ કરતીરે;
વદન નિહાળી વાહલા કેરું,તવ ઉરની ઉપર ધરતીરે. ૨
સજ થઈ મોહનસું માહલે, આપોપૂં વિસરતીરે;
નારસૈંયાચા સ્વામિ સંગ રમતાં, ચરણકમળ ચિત્ત ધરતીરે. ૩

પદ ૫૮ મું.

પ્રેમદા પ્રેમ ભરાણી રે, ચિત ચાલ્યું મળવાને;
મોહન વાંસલડીએ વેંધાણીરે,ચિત ચાલ્યું મળવાને. ૧
જોબનમાતી હરી ગુણ ગાતી,ચાલી માનની રંગેરે;
શામળીયાનું વદન નેહાળી, ફુલી અંગો અંગેરે. ચિ૦ ૨
વાહલા કેરાં વચન સુણીને, વનિતા વચન પ્રકાશેરે;
નારસૈંયાચો સ્વામિ મહાલે અમસુ, આવી એણી આશેરે. ચિ૦ ૩

પદ ૫૯ મું.

આજે વેણું વાયેરે વાયે;
નાચે નારી નાથ મળીને, તાંહાં ગાન કરે ને ગાયેરે. આજ. ૧
તાલી તાલ ઝાંઝર ઝમકે, નેપૂર નાદ અપારરે;
મધ્યે મધ્યે માનની મોહે, ઘુઘરીનો ઘમકારરે. આજ. ૨
એકથઇ તાંહાં વીસર્યું સર્વે, કોય કેને નવ જાણેરે;
ભણે નારસૈંયો નેહ ઝડ લાગી, રાસરમણ ત્યાં માણેરે. આજ. ૩

પદ ૬૦ મું.

વહાલા વ્યાકુળ થયુંરે શરીર, કહોની અમે ધીરજ કેમ ધરીએ;
હર્યું હૈડાનુંરે હીર. કહો૦ ૧
વેણુ વજાડી વન માહેરે, આ વેળા અર્ધ રાતેરે;
કામણગારા કાહનજી, કાં વાહો એવી વાતેરે. કહો૦ ૨

અમે અબળા શું બળ કીજે, સરવસ સોપ્યું તમનેરે;
ભણે નારસૈંયો કંઠે વિલાગો, મનમોહનને સમરપેરે. કહો૦ ૩

પદ ૬૧ મું.

નેહ ઝડ લાગી રગે રમતાંરે;
કરકંકણુ ઝાંઝરીયાં ઝમકે, તારુણી તાળી દેતાંરે. નેહ૦ ૧
પલવટવાળી અતી રઢીયાળી, સુખ મરકલડો કરતીરે;
માન ધરીને મહારસ મહાલે, અળવેસુ* ઉર ધરતીરે. નેહ૦ ૨
રમણરગમાં રંગી શામા, નાદે ત્યાં નાચતીરે;
ભણે નારસૈંયોં સુખસાગરમાં, ગાજી ગાન કરતીરે. નેહ૦ ૩

પદ ૬૨ મું.

માણે મોહન અમસા રે;
આરત જાણી અબળા કેરી, પરવરિયાં અમો તમસાં રે. માણે. ૧
જે જે બોલો તે તે સહેલાં, આણુરહિત તે કેમ કરીએ રે;
તમ કારણ અમે સર્વ તજ્યું વાહલા, તે તો મનમાં ધરીએરે. માણે. ૨
આરત† જાણી અંતરજામી, વાત હસીને કીધી રે;
ભણે નારસૈંયો વૃંદાવનમાં, અબળા ઉરપર લીધી રે. માણે. ૩

પદ ૬૩ મું.

ઉરપર લીધી રે વહાલેરે;
કંઠે વિલાગી કામિની ને મડળમાં મહાલે રે. ઉર૦ ૧
જમ જમ નાચે શામળીયો રે, શામા સંગે ગાએ રે;
વાજા વાજે વાદે ઘુઘરી ઘમકે, થઇથઇ શબ્દ શોહાએ રે. ઉર૦ ૨
કૃષ્ણુ કામિની રસમા ઝીલે, સપ્ત સ્વર ઓચરતાં રે;
ભણે નારસૈંયો નેહ લહર આવી, વાહલાને ઉર ધરતાં રે. ઉર૦ ૩

પદ ૬૪ મું–રાગ શંકરભૂષણ.

પ્રેમદા પ્રેમે ભરાણી,
ગાયે ગાયે મૂખ મધુરી વાણી. પ્રેમદા૦

---

* અલવે=સહજના અર્થમા છે વિના કારણ, અમસ્તી સં અલ્ (to adorn) ઉપરથી અથવા લ્પે (થોડામા, સહજમા) એ ઉપરથી પણ એ શબ્દ થયો હોય. સ્ત્રીઓની કામાતરથા જણાવ ાના ચિહ્ન તરીકે એ શબ્દ વપરાયો છે. 'હળવે, એ શબ્દ પોણ્રા છે † મનની ઇચ્છા, કામના.

સન્મુખ શ્યામા ને શ્યામળીયો, કર ઉપર કર ધરતાં,
રગની રેલમાં ઝુલી ગોપી, અધર સુધારસ પીતાં. પ્રેમદા૦ ૧
ઝળકે મુગટ મહામણી મોહન, કંઠે બાહુડી ઘાલી,
ભણે નારસૈંયો અબળા ઉલટી, કટી ત્રટી પલવટવાળી. પ્રેમદા૦ ૨

પદ ૬૫ મું.

વાહલો વંશી મધુરી વાહે,
જમ જમ નાચે તમ તમ મધુરુ ગાએ, વાહલો૦ ટેક
વાજાં વાજે મંડળ માહે, નાદે નારી નાચે;
કંઠે પરસ્પર બાહુડલીરે વાળી, અધર સુધારસ સીંચે. વાહલો૦ ૧
ધન્ય ધન્ય ગોપીવર ધન્ય, જે ઉરપર ધરીયો,
ભણે નારસૈંયો શા સુખ કહીએ, પૂરણ રસમા રસીયો. વાહલો૦ ૨

પદ ૬૬ મું.

ધન્ય ધન્ય ઉરપર અબળા,
જેસુ* સુંદરવર વિલસેરે સબળા,† ધન્ય. ટેક
રમઝમ રમઝમ રમતારે રગે, ઘુઘરડી ઘમકાવે,
ઝાંઝર નેપૂર ઝણઝણેરે, ભમરી દેતા ભાવે. ધન્ય ૧
છેલપણે જઇ પિયે‡ અગે ભળતી, કરતી અધર રસપાન;
થૈ થૈ થૈ કરતાં નેણ મિળાવે, કામિની ને વળી કાહન. ધન્ય. ૨
એક ગાય એક સ્વર મેળાવે, પૂરણ રસમાંહે માતા,
ભણે નારસૈંયો રેણ ચરણને, દુર્લભદેવ મુનિ ધાતા. ધન્ય. ૩

પદ ૬૭ મું.

વેણું વાહેરે નાથ વેણું વાહે, મળી સૌ મધુરુ ગાન ગાએ,
મુગટ મસ્તકે ધરી થઈથઈથઇ કરે, જુવતી જન બાહુડી§ કંઠે સોહે. ૧
સકળ કળા કરી વન વિલસે હરી, રાસ રમત રચ્યો રમણ રગે,
શરદ સુંદર શશિ રજની રળીયામણી, ભામનીસુ ભલો રમે સંગે ૨
તાળ તાળી તાને નેપુર રણઝણે, ઝમકતી ઝાઝરી નારી નાચે,
સુખતણો સાગર શ્યામશ્યામાતણો, નિરખવા નરસૈંયો એહ જાચે. ૩

* સુ-સાથેના અર્થમા † અદ્રિયા કૃષ્ણ. સબળા-સત્નલ, બળવાળો ‡ પિયે-પિયુ
§ બાહુડી, બાહુ (હાથ) ઉપરથી

પદ ૬૮ મું.

ગરજે ગજગામની રાસમંડળ મધી,* એક એક અંગના અધિક રંગે;
વાગે વાજાં બહુ થઇથઇથઇ કરે, સહુ મેળવે તાન તે નાથ સંગે ૧
પ્રેમના પાશમા હાબતા પ્રેમદા, મરકલડે માનની મન મોહે;
એકરસ થઈને અંગેઅંગ ભાળતાં, કામિની કર કંઠે કૃષ્ણ શોહે. ૨
પ્રેમદા પ્રેમસુ અધરરસ પાન કરે, અંકભરી નાથ ઉર ધારી રાખે;
ધન્ય રે ધન્ય આ સુખ નેણા ભરી, નારસૈંયો પ્રગટ પ્રેમે પેખે. ૩

પદ ૬૯ મું.

મોર મુગટ શિર શામળા શોભીતો, ઝળકતી રાખડી શામા શોહે;
કર ઉપર કર કૃષ્ણ કામીતણો, નાચતાં નાચતાં મન મોહે. ૧
પિત પટ પાતળો, નીલવટ સુંદરી, નેહ ઝક ઝીલતાં નાથ નારી;
કાછ વાળ્યો કટી હાર ઉર લેહકતો, સબળ શામા હરિ ફેરે ભમરી ૨
ફેરે આલિંગન અંગના અંગસુ, નાથને ભીડતી અબળા બાળી;
ભણે નરસૈંયો ગોપી પદ રજ શિર ધરુ, કૃષ્ણ કામી રમણ હરખુ નિહાળી. ૩

પદ ૭૦ મું.

આજ રળીયામણી, રમત રસ ભરી, વનિતા વૃંદમાં નાથ મહાલે;
અબળાને ઉરધરે, અધર ચુંબન કરે, સાન કરે ને નેણ ચાલે. ૧
સકળ કળા કરી વન વિલશે હરી, સન્મુખ શોભતી સગે શામા;
કંઠે બાહુ ધરી નાચતાં રીઝતાં, ઝળકતાં અબરે કાહન કામા. ૨
વાજે વેણા વશ† તાલ મૃદગસુ, ઝાંઝરના ઝમકાર થાયે;
વિવશ થયાં વિલસતાં, નાથ સુખ નિરખતાં, ભીડી રહી ભામીનિ રૂદયામાંયે. ૩
હારસુ હાર ને પટ પીતસુ‡ પટ ભલાં, મરકલડા કરીને મન હરખે;
નરસૈંયા હાથ દીવી દેવ દેખે, ધન આ માનવી દેહ પેખે. ૪

પદ ૭૨ મું.

ધન્ય આ ધન્ય આ ધન્ય રમત રમે, રગ ભર્યો નાથ બળ બાથ ભીડે;
અબળા આનદસુ અધર ચુબન કરે, અળવેસુ અગના અગ મોડે. ૧
નાચતાં વાજતાં નેપુર ઘુઘરી, ચપળ ચતુરાં ભરી ફેરે ભમરી;
સ્વર કરે સહુ મળી નાથને અંગ ભળ, તાળી દે તારુણી પ્રેમે પૂરી. ૨

* મધ્ય (વચ્ચે) ઉપરથી. † વાસં અઢિયા અસો. ‡ પીળા વસ્ત્ર સાથે.

દેવ દુંદુભી નાદ, કુસુમ વરશી રહ્યાં, હુસે અજ ઇદ્ર ને અમર ઉભા,
ભણે નરસૈંયો હું કોણ વરણન કરુ, એહની એહને એ જ શોભા. ૩

પદ ૭૨ મું.

રસે માહે ઝીલતાં, કૃષ્ણ કામા સંગે, રગની રેલમાં અંગ ઓપી;
ભૂજબળ ભીડતાં, અધર અમૃત કરી, સરવસ નાથને રહીરે સોંપી. ૧
અળગાં અબર થયાં નાચતાં થૈથૈ, કરતણા કકણ ખળકે ચૂડી,
નેપૂર નાદ ને ઘુઘરી ઘમઘમે, શિરપર રાખડી ઝળકે રૂડી ૨
મસ્તક મુગટ તે નાથને શોભતો, જાણે દીવાકર ઉદીયો આવી;
ભણે નરસૈંયો પ્રેમના જૂથમાં, કાહાનને કામિની મન ભાવી. ૩

પદ ૭૩ મું.

આજ અજવાળીયું, પરમ સોહામણું, શ્યામ શ્યામા રગે હેરે તાળી;
સપ્ત સ્વર ઓચરે, વાજા વાજે બહુ, તેમ તેમ વેણું વાહે રસાળી. ૧
અબળા અગ આનંદ વાધ્યો ઘણો, શ્યામ સગ તે ગાન કરતી,
રીઝવ્યો 'નાથ તે ભાવ* ભલા કરી, મદભરી માનની માન ધરતી. ૨
મરકલો કરીને, નાથ અગમાં ભળે, અધર અમૃત રસ પાન કરતી;
ભણે નારસૈંયો રમણના રંગમાં, ભૂજભરી ભામની બાથ ભરતી. ૩

પદ ૭૪ મું–રાગ દેશાખ.

સસારનો ભય નિકટ ન આવે, શ્રીકૃષ્ણ ગોવિંદ ગોપાળ ગાતાં;
ઉગર્યો પરિક્ષત શ્રવણે સુણતા, તાલ વેણા વિષ્ણુના ગુણ ગાતાં.† સં૰ ૧
બાલક ધ્રુવ દૃઢ ભક્ત જાણી, અવિચળ પદવી આપી;
અસુર પ્રહ્લાદને ઉગારી લીધો, જનમ જનમની જડતા કાપી.‡ સ૰ ૨
દેવના દેવ તું કૃષ્ણ આદિ દેવા, તારુ નામ લેતાં અલેપદ દાતા;
તે(મ) તારા નામને નરસૈંયો નિત્ય જપે, સારકર સાર કર વિશ્વ ખ્યાતા. સ૰ ૩

પદ ૭૫ મું–રાગ આશાવરી.

શો રે ચઢાવું પાડ મારા વાહલાજીને, મનુષ્યા જનમ જેણે આપ્યો રે;
ઉત્તમકુળમા દેહ ઉપજાવી, બ્રાહ્મણ કરીને થાપ્યો રે. શો૰ ૧

* હાવ અને ભાવ હાવ=અભિનય, ભાવ, હૃદયનો. † પા૰ 'ત્રિવિધી તાપ ટળે સૌ તનના, મોહ માયા તજતાં રે" ‡ પા૰ "ભક્ત અસુર પ્રહલાદને અમર પદવી આપી."

એક અધિકાર મને અદકો આપ્યો, હરિ વાહલા તે ક્યાંથી રે;
પૂર્વજન્મનુ પુણ્ય હોતું તે, ઉગી નિસર્યું ત્યાંથી રે. શો૦ ૨
પશુ પક્ષીને ઘણું હરિ વાહલા, મુખથી રામ ન કહેવું રે;*
ક્ષુધા તૃષા તો ટાળી ન ટળે, કહો કષ્ટ ઘણેરુ સહેવું રે. શો૦ ૩
મનુષ્યા જનમનો મોંઘો મેળો, જે જન હરિ રસ ચાખે રે;
ભણે નરસૈંયો જન જનમ મરણ નહિ, ફરી જેમ ગર્ભવાસ ન દાખે રે. શો૦ ૪

પદ ૭૬ મું-રાગ આશાવરી.

હરિ નામ વિના નર સદા સુતકી, તેને આભડવા અધિકાર નહી;
કૃષ્ણને મૂકી જે અવર ઉપાસે, ધીક ધીક અવતાર તેનો સહી. હરિ. ૧
હરિ ગુણ ગાતો ને રેહે રગ રાતો, કરતો તે પ્રભુજીનુ ગાન;
સદા સોહાગી શામળિયો, તેનું નિશ દિન ધરતો રે ધ્યાન. હરિ. ૨
જપ તપ તીરથ કોટ કરે પણ, ના આવે હરિ નામ લેતો;
ભણે નરસૈંયો જે ધન્ય આ દેહને, શ્રીકૃષ્ણ શ્રીકૃષ્ણ બોલે તેતો. હરિ. ૩

પદ ૭૭ મું.

હરી મેહેરની લેહેર જો પલક પામું, તો ત્રિવિધિના તાપ તે જાય નાશી,
અષ્ટમા સિદ્ધિ નવનિધી જે મહામતિ, દ્વાર ઉભી રહે થૈને દાસી. ૧
રસિક શિરોમણી રાજીવલોચન, વદન પ્રસન્ન શ્રી કૃષ્ણ તહારુ;
કરોને કૃપા હરિ દૃષ્ટ કરુણા ભરી, જે થકી કારજ થાય મહારુ ૨
શરણ આવ્યા તેને નથી તમે પરહર્યાં, પતિત પાવન એવું વ્રત‡ રાખી;
ઊંચ ને નીચ કે અધમ ન ધારીયા, ભક્તવછળ તેના વેદ સાખી. ૩
દીનબંધુ દીનાનાથ શ્રી કૃષ્ણજી, નાથ અનાથનો તું રે સ્વામી,
નરસૈંયાચા સ્વામી ભક્ત છું તાહરો, ભક્તને વશ સદા અતરજામી ૪

પદ ૭૮ મું.

પઢો રે પોપટ રાજા રામના, સતી સીતા પઢાવે;
પાસે બાંધી પાંજરુ, મુખે રામ જપાવે. પઢોરે૦ ૧
પોપટ તારે કારણે, લીલા વાંસ વેડાવુ;
તેનું ઘડાવુ પોપટ પાંજરુ, હીરે રતને જડાવુ. પઢોરે૦ ૨
પોપટ તારે કારણે, શી શી રસોઈ બનાવુ,
સાકરના કરી ચુરમા, ઉપર ઘી પીરસાવુ પઢોરે૦ ૩

* અસ્પષ્ટ છે † અડકવાના અર્થમા છે ‡ પા૦ "બિરદ"

પાંખ પીળી ને પગ પાંડુરા, કોટે કાંટલો કાળો;
નરસૈંયાના સ્વામીને ભજો, રાગ તાણી રૂપાળો. પડોરે૦ ૪

પદ ૭૯ મું.

તારી મોરલીએ મન મોહ્યાં રે, ઘેલી થઈ ગિરધરીયા. ટેક૦
દોણી વિના હું દોવારે બેઠી ને સાડી ભીંજી નવ જાણી;
વાછડાંને વરાંસે* બેઠાં, મેં તો બાળક બાંધ્યાં તાણી રે. ઘેલી થઇ.
સાસુ કહે વહુવરને વંતર વળગ્યું, અખેતરીયા† ઉતરાવો;
દીએર કહે ભાભીને બાંધો, એને સાટકડે સમજાવો રે. ઘેલી થઇ.
નણદી કહે હું નિત્ય નિત્ય દેખુ, કા'ન કા'ન મુખ બોલે;
પાડોસણ કહે એની પેર હું જાણું, વ્રજ વનિતા વન ડોળે રે. ઘેલી થઇ.
તાવ્યાં ઘી સાકરમાં ભેળ્યાં, ને પ્રેમે ભેળ્યાં પાણી;
નાવલીયાને મેં નેત્રે બાંધ્યો, ઘરનો ધારણ‡ જાણી રે. ઘેલી થઇ.
ધન રે વૃન્દાવન એ લીલા, ધંન ગોરસ આ ગોપી;
ધંન નરસૈંયા તારી જીભલડીને, આવ્યાં વુન્દાવન રહ્યાં ઓપી. ઘેલી થઇ.

પદ ૮૦ મું.

વારી જાઉં રે આવો મારે આંગણીએ,
આરતી ઉતારુ હરિનું વદન નિહાળું,મુખ નિરખીને દુઃખડાં હરીએ. વારી જાઉં.
એક વાર માહરે મંદિર પધારો, અમે તો તમને ગણીએ. વારી જાઉં.
દીન જાણીને દયા શે નવ કરતા, ખમા ખમા મુખથી ભણીએ. વારી જાઉં.
નરસૈંયાને સ્વામી વેણુ વજાડે, તે દહાડે શ્રવણે સુણીએ. વારી જાઉં.

પદ ૮૧ મું.

કૃષ્ણ કહો કૃષ્ણ કહો, આ અવસર છે કે'વાનું;
પાણી તો સર્વે વરસી જાશે, રામનામ છે રે'વાનું. કૃષ્ણ
રાવણ સરખા ઝટ ચાલ્યા, અંતકાળની આંટીમાં;
પળકવારમાં પકડી લીધા, જાણો જમની ઘાંટીમાં. કૃષ્ણ.
લખેસરી લાખો લુંટાયા, કાળે તે નાખ્યા કૂટીને;
ક્રોડપતિનું જોર ન ચાલ્યું, તે નર ગયા ઉઠીને કૃષ્ણ.

---

* ભરોસે, વિશ્વાસે † એ શબ્દનો અર્થ તો "દાણા વાળવા" કહે છે તેવો થતો હોવો જોઇએ ‡ ધારણ કરનારો.

એ ક્હેવાનું સૌને કહીયે, નિશદિન તાલી લાગીરે;
કહે નરસૈંયો ભજતાં પ્રભુને, ભવની ભાવટ ભાગીરે, કૃષ્ણ.

પદ ૮૨ મું–રાગ આશાવરી.

છાની વાત હુતી તે મારે વાહલે પ્રગટ કીધી;
સહુ દેખતા મુને બોલાવી લીધી. છાની૦
અખળાચા મારગ દોહિલા સેંન જાણે, જે કહ્યું વેદ પુરાણે રે. છાની૦
સકળ ધરમ હરિસુ શો* ન ઉપાયે રે, કૃષ્ણજીના ચરિત્ર કહ્યા ન જાયેરે. છાની૦
ચાર ફળ દીધાં તે કામી, ભક્ત વછલ મલ્યો નરસૈંયાચો સ્વામી. છાની૦

પદ ૮૩ મું–રાગ મારુ.

જેને જેસુ રંગ રે સજની, જેને જેસુ. રગ રે;
હુને ન ગમે બીજાનો સંગરે સજની, જેને જેસુ રંગ રે. સજની૦
કપુર હોયે જેને ઉજ્વળ રે, વળી વિશેયે સુગંધ રે;
તેનું કારણુ મન માન્યાનું, બાંધ્યું મરીયાં† સાથે બંધ રે. સજની૦
નૈણા હોય જેને નિરમળા રે, સરવ દેખાડે વાટ રે;
અંજન વિના ઓપે નહિ રે, નવ ચઢે સોના ઘાટ રે. સજની૦
વેદ વિખ્યાત જાણે સહુ રે, સાયર‡ ખારા નીર રે;
જેનુ કારણુ મન માન્યાનુ, સરીતા સુકવે શરીર રે. સજની૦
ગુણુ અવગુણુ જાણ્યા વિના રે, કાંઈ ન જાણે આપ રે;
શંકરદેવે સરવ તજીને, કઠે આરોપ્યો સાપ રે. સજની૦
શામળિયાસુ સ્નેહ હમારે, કદી નવ થાશો ભંગ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની સંગે રમતાં, નીત નીત નવલા રંગ રે. સજની૦

પદ ૮૪ મું–રાગ આશાવરી.

કુચ વીપે હાર અનોપમ દીસે, નિરખતાં મારુ મન હીસે. કુચ.
અનંગ આહેડીએ જાળ માંડીલા, પંખી કામીજન આવીલા. કુચ.
જુગત§ કરી જુવતી જોતાં, તતક્ષણું પાસે પાડીલા. કુચ.
ઘન સ્તન ભાર ભરીલાં, કામીજન આપ વિસરીલા. કુચ.
શરણે તુમારે આવીલાં, નરસૈંયાચે સ્વામી વિસરી ગેઇલા. કુચ.

---

* બીજાના અર્થમા 'શો' હશે. † મરીયા-મરી. ‡ સાયર-સમુદ્ર-સાગર. § જુક્તિ

પદ ૮૫ મુ-રાગ પ્રભાત.

મ્હારે જાવુ રે મહીડા વેચવા, માવો માગે છે દાણુ,
દાણી ઉભો મ્હારે મારગે રે, દે છે નંદાજીની આણુ મ્હારે૦
હા રે મ્હારે માથે મહીડા તપે, હા રે તડકે તપે રે લલાટ,
પાવમા ખૂચે ઝીણી કાકરી રે, જાવું મથુરાની વાટ મ્હારે૦
હાં રે પ્રભુજી પધાર્યા બારણે, બેઠા આસન વાળી,
નયણે નિરખતા નાથને રે, બેઘ બાજટ ઢાળી. મ્હારે૦
હા રે ધન ગોકુળ ધન વ્રજ નારને, ધન આજનો દન,
નરસિંહનો સ્વામી શામળો, ગોપી આનદ પામી મંન. મ્હારે૦

પદ ૮૬ મુ-રાગ કાલેરો.*

મારા મન ગમતા મહારાજ, મારે ઘેર આવો રે,
હું તો તલખુ તમારે કાજ, હસી બોલાવો રે મારે૦
વીલમ ન કરશો વિઠ્ઠલા રે, અમ ઘેર આવો આજ,
પેર પેરના પકવાન પકાવુ, હું તો ત્રિકમા તોરે કાજ મારે૦
મન હતું તો મા'વજી રે, મુખડે કહે શું થાય,
આવી શકાય તો આવજો રે, મારુ જોબન લેહેરે જાય. મારે૦
આ જોની આગણીએ ઉભો, રગીલો રણછોડ,
નરસૈંયાનો સ્વામી અતરજામી, વાહલે પૂર્યા મનના કોડ. મારે૦

પદ ૮૭ મુ-રાગ મારુ.

વિઠ્ઠલ રહ્યો રે વસી, મારે મન વિઠ્ઠલ રહ્યો રે વસી,
ગોવિંદ સાથે હેરે ગોઠડી રે, મને લાગ્યો સાકરસી. મારે૦
ઓસડીયા અળગા કરો રે, મને શાને રે પાઓ ઘસી,
કાનુડો કાળીએર નાગ છે રે, મારા રુદીયે રે રહ્યો ડસી. મારે૦
હાંરે ગોકુળનું લોક ઠગારુ, વાત ન જાણે કશી,
સોનુ ને સુગધ એક છે રે, ભ્રાત નથીરે કશી મારે
આજ મળીયા મને એકલા રે, મારા રુદીયા માંહે હસી,
નરસૈંયાચા સ્વામી મળ્યા રે, ચરણુ પડુ રે,ધસી. મારે૦

પદ ૮૮ મું.

વારી જાઉં રે સુંદર શ્યામ, તારા લટકાને. ટેક.
લટકે રઘુવર રૂપ ધરીને, વચન પિતાનાં પાળ્યાં રે;
ભટકે જઈ રણે રાવણ રોળ્યો, લટકે સીતા વાળ્યાં. તારા લટકાને.
લટકે ગિરિ ગોવર્ધન તોળ્યો, લટકે વાળ્યો વંશ રે;
લટકે જઈ દાવાનલ પીધો, લટકે માર્યો કંસ. તારા લટકાને.
લટકે ગૌઓ ગોકુળમાં ચારી, લટકે પલવટ વાલી રે;
લટકે જઈ જમુનામાં પેઠા, લટકે નાથ્યો કાલી રે. તારા લટકાને.
લટકે વામન રૂપ ધરીને, જાચ્યા બલીને દ્વાર રે;
ત્રણ ડગલાં પૃથ્વીને કાજે, બલિ ચાંપ્યો પાતાલરે. તારા લટકાને.
એવાં એવાં લટકા છે ઘણાં રે, લટકાં લાખ કરોડ રે;
નરસૈંયાંચા સ્વામી સંગે રમતાં, મહીડું મોડા મોડ. તારા લટકાને.

પદ ૮૯ મું–રાગ વસંત.

કર નખ રાતા કામિનીના રે, રાતા અધર સુદંત;
રાતા અબીલ ઉડાડે ગોપી, રાતો નવલ વસંત. કર.
રાતી ચોળી કસણ કસી, ને મુખ ભર્યાં તબોલ;
રાતા ચરણ પેહેરણે, રંગ રાતી કુંકુમ રોલ. કર.
કૃષ્ણજી રાતા કામિનીએ રે, કામિની કૃષ્ણ ગુણે રાતી;
સરખા સરખે બેહુ ગુણ રાતા, નરસૈંયો સઘાતી. કર.

પદ ૯૦ મું–રાગ વસંત.

હું સૂહાગી સૂહાગણ, બાઈ રે નાવલીઆ રૂડો;
સોનાનો શ્યામળીએ વાહલે, પહેરાવ્યો ચૂડો, હું૦
સેંથે શીશફુલ રાખડલી, ગોફણ ને ઘુઘરડી;
કર કંકણ નેપુરીઆ વાજે, દીસું છું રૂડી. હું૦
સૈંઅરમાં સપરાણી* કીધી, લીધી હૃદયા માંહે;
નરસૈંયાચો સ્વામિ રસમાતો, અમ સાથે ગાયે. હું૦

---

* મૂળ શબ્દ સપરાણી છે. તેના બીજા રૂપ "સફરાણી," "સપરાણી" થયાં હશે. પરિવારિણી ઉપરથી કરીએ તો અર્થ એ થાય કે સારા પરિવારવાળી કે, પરિવારવાળી–પનોતી. તસભ કે ધન્ય ?

પદ ૯૧ મું.

ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયું ગામ રે, મારે વા'લે કર્યાં વિશ્રામ રે.
ધન્ય ધન્ય જશોદા માડી રે, હરિને હાલેરા ગાય દા'ડી રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગલીયો રે, મારો વા'લો કાઢે નિત્ય હડીઓ રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગાય રે, મારો વા'લો ચરાવાને જાય રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાની ગોપી રે, હીરે રત્ન જડીત છે ટોપી રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાનો ઘોડો રે, હરિને મસ્તકે મોતીનો તોરો રે.
ધન્ય ધન્ય ગોકુળીયાના મોર રે, પ્રભુજીનો મુગટ બન્યો રગચોળ રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીનાં નીર રે, મારો વા'લો પખાળે શરીર રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીના ઘાટ રે, મારો વા'લો વાંચે નિત્ય પાઠ રે.
ધન્ય ધન્ય જમનાજીની રેતી રે, હરિને ચરણ કમળ રોજ રે'તી રે.
ધન્ય ધન્ય નરસૈંયો દાસ રે, મને રાખો ચરણની પાસ રે.

પદ ૯૨ મું.

કાર્તક મહિને કૃષ્ણજી, મેલી ગયા રે મહારાજ.
રુદન કરે રાણી રાધિકા, નયણે આંસુની ધાર; શું રે જીવું સંસારમાં;
પાપી પ્રાણ ન જાય, લોભી જીવડો ન જાય; શું રે. ટેક.
માગશર મહિને માન્યું નહિ, મારા મોહનલાલ;
સેજલડી રે સૂની પડી, જડ્યાં ચોકયના સાલ. શું રે.
પોસ મહિને આવ્યા નહિ, જશોદાજીના કા'ન;
અધવચ મેલ્યાં એકલાં, મારાં ઝુરતાં વાન. શું રે.
મહા મહિને મહારાજને, તેડી લાવો રે ઘેર;
સુખડું નિરખું મારા નાથનું, ઉલટી રગડાની રેળ. શું રે.
ફાગણ પુલ્યો હો સખી, ફુલ્યાં કમલાનો કંથ,
હૈયામાં રે હોળી બળે, કીમ કરી રમું રે વસન્ત. શું રે.
ચૈત્ર માસે ચિત્ત ચાલે નહિ, ઓઢવા આછાં રે ચીર;
કીમરે ઓઢું જાદવ વિના, મારુ શોભે ન શરીર. શું રે.
વૈશાખે વન ફળ ફુલીયાં, ફુલીયા દાડમ દ્રાખ.
કોયલડી રે ટહુકા કરે, પાકી આંબાની શાખ. શું રે.

જેઠ મહિને રવિ તપે ઘણો, ઝીણી લૂથી બળતીરે રાખ;
સહસ ગોપીરે ટોળે મળી, ઘોળે આંબાની શાખ. શું રે.
આષાડ માસ ભલે આવીયો, વરસ્યો ઘન અધારુ ઘોર;
ચહુદીસ ચમકે રે વીજલી, મધુરા બોલે રે મોર. શું રે.
શ્રાવણ વરસ્યોરે સરવડે, નદીએ બહુ તો રે નીર;
સહસ ગોપી રે ટોળે મળી, ન્હાવા જમનાને તીર. શું રે.
ભાદરવો ભલે ગાજીયો, વરસ્યો ચારે રે માસ;
ભીંજે રાધાજીની ચુદડી, ભીંજે સોળ શણગાર. શું રે.
આસો માસે હરિ આવીયા, આવ્યા અબળાની પાસ,
આશા પૂરી એણે મન તણી, વાહલે રમાડ્યા રાસ. શું રે.
ગાય શીખે ને સાંભળે, તેનો હજો વૈકુંઠ વાસ;
બાર માસ પૂરા થયા, ગાય નરસૈંયો દાસ. શું રે

પદ ૯૩ મું.

મારુ વૃંદાવન છે રુડુ રે, વૈકુંઠ નહિ આવુ;
નહીં આવું નદાજીના લાલ, નહીં આવુ. ટેક.
બેશીને રહેવું ને ટગટગ જોવુ, નહીં ખાવુ નહીં પીવું રે; વૈકુંઠ નહિ.
વેમાન મોકલો તો મોકલો વેહેલુ, હું આવીશ સૌના પહેલુંરે; વૈકુંઠ નહિ.
બ્રહ્માના લોક તો છે અતિ કુડાં, વાસી વ્રજના રૂડા રે; વૈકુંઠ નહિ.
જે વીજે બે પોળીયા હુતા, તેને તત્ક્ષણ મેલ્યા કહાડી રે, વૈકુંઠ નહિ.
નરસૈંયાચો સ્વામી અતરજામી, તમે સાંભળોને સારગપાણીરે; વૈકુંઠ નહિ.

પદ ૯૪ મું–રુક્મણિ વિવાહ.

દ્વારકામા વાજીત્ર વાગીયાં, ગોમતીમાં ગગડ્યાં નિશાન;
જાદવરાય પરણ્યા રુક્મણિ.
આલા લીલા વાંસડીઆ વઢાવજો, તેનો રૂડો માંડવો રચાવો. જાદવ૦
ગગાકેરી ગોરમટી મગાવજો, તેની રૂડી ચોરીઓ ચીતરાવો. જાદવ૦
આર્વા રૂડા તરીયાતોરણ બાધીયાં, રૂડી માતુની મગળ ગાય. જાદવ૦
દ્વારદ્વાર તોરણ બધાવજો, રુક્મૈયાને શ્રીફળ બીડાં પાન. જાદવ૦
ગર્ગાચાર્યે હાથેવાલો મેળવ્યો, બ્રહ્માજી તો દે છે કન્યાદાન. જાદવ૦
પહેલું પહેલું મગળ વરતાવીયું, આપ્યા આપ્યાં ગવરીકેરાં દાન. જાદવ૦

બીજું બીજું મંગળ વરતાવીયું, આલ્યાં આલ્યા સોના રૂપા દાન. જાદવ૦
ત્રીજું ત્રીજું મગળ વરતાવીયું, આલ્યાં આલ્યાં ભૂમિકેરાં દાન જાદવ૦
ચોથું ચોથું મંગળ વરતાવીયું, આલ્યાં આલ્યા તન મન ને ધન. જાદવ૦
પાછળથી પહેરામણી મોકલી, સાચા તારના શોભિતા શણગાર. જાદવ૦
હુતી મારે પૂર્વ જન્મની પ્રીતીરે, હું તો શામળીયો વર પામી. જાદવ૦
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામીરે, પરણ્યા પરણ્યા દેવ મોરારી. જાદવ૦

પદ ૯૫ મું–રાગ વસંત.

પરિબ્રહ્મ ગોવાલા સગ રમે, તેને જોવા જોગેશ્વર દેહ દમે. પરિ૦ ટેક.
વાહલા વૈકુંઠ લોકથી સચરો, જેને લીલા માનવ દેહ ધરો;
વાહલો ચૌદ લોક ભાગે ઘડે, માવો માખણ માટે રડવડે. પરિ૦ ૧
વાહલો અકલીત નવ જાએ કળ્યો, જેને વામનરૂપે બલી છલ્યો;
ત્રિકમજી ત્રણ ડગલાં ભરે, તે તો ઉમર ચઢતાં રડવડે. પરિ૦ ૨
વાહલો ધરતે ધ્યાનમાં નાવીયો, એવો જનની જસોદાને ધાવીયો,
જેને રૂપ ધરુ સચરાચરુ, જેણે ગોકુળ ચાર્યો વાછરુ. પરિ૦ ૩
વાહલો વચન પાળવા અવતર્યો, તે તો શેરીયે શેરીયે સચર્યો,
નરસૈંયાનો સ્વામી મીઠલો, તે તો વૃંદાવનમા દીઠલો. પરિ૦ ૪

પદ ૯૬ મું.

આનદની હેલીરે આજ, મારે આનદની હેલી રે;
ધનરે ઘડીરે ગીરધારી પધાર્યા, મુખડા જોતાં ઘેલી રે. આજ મારે.
કુમકુમ કેશર કૃષ્ણજી, આગળ કકુડાં મેલી રે,
હારે હારે તોરણ બધાણ, પુંજવા જાઉં પહેલી રે. આજ મારે.
ધનરે ઘડી મારે પ્રભુજી પધાર્યા, દુઃખડાં મેલ્યાં ઠેલી રે;
ભલેરે મળ્યો મે'તા નરસૈંયાનો સ્વામી, પ્રીત હતી પહેલી રે. આજ મારે.

પદ ૯૭ મુ*

કે'વા દેને કા'ન તારી માને કહેવા દેને કાન,
વાહાણાની વઢવાડ કરે છે, આથમીયો સુરજાણ. તારી૦
વાટે ઘાટે શું વઢતા હીંડો છો, નથીરે શામજીઆમાં સાન. તારી૦
નારી આગળ તમે નૃત્ય કરો છો, હવવું પોંપરીયાનું પાન તારી૦

બીવરાવો તે તો બીજીરે નારી,ખરૂ રે લોઢું ને આરસપહાણ. તારી૦
કહું ન માને નંદનો નાનડીયો, મને બીજતા બૃખભાન. તારી૦
મારે મંદિર પધારો મોહનજી, પીરસાવુ પકવાન. તારી૦
લવિંગ સોપારીને એલચી દોડા, બીડલે બાસટ પાન. તારી૦
સાસુ કહે, વહુ ઘેલી થઈરે, દીધાને આહરમાન. તારી૦
વૃંદાવનની કુંજગલીમાં, ત્રિકમે તોડ્યા તાન તારી૦
નરસૈંયાનો સ્વામી શામળો રે, ચરણ કમળ રહ્યું ધ્યાન તારી૦

પદ ૯૮ મું–રાગ પ્રભાત.

નિર્ધન પુરુષ તે નકી હરિ જાણવો, કૃષ્ણના ગુણ તજી અન્ય ભાખે,
મંત્ર ને જંત્ર, અવર આરાધના, દુષ્ટની સંગત નિત્ય રાખે નિર્ધન.
તારા ભક્તની સંગતે આવે નહિ, કામ ને ક્રોધ માટે રાતો;
કૃષ્ણ કથા થકી રહે અતિ વેગળો, વિષય રસપાન તે નિત્ય પીતો. નિર્ધન.
કૃષ્ણ નામનો આસરો જેહને, તેહને દોહલા દુઃખ ન હોયે;
ભણે નરસૈંયો કૃષ્ણ ગુણ ગાતાં, જન્મ જન્મ હરિભક્તિ હોયે. નિર્ધન.

પદ ૯૯ મું–પ્રભાતિયુ.*

જાગો તો એક વાત કહું, લાલ ગોવરધનધારીરે;
મનની હતી તે મનમાં રહીરે, વેરણ રયણી વેહોણીરે. જાગો૦
જો તમે મનના મનોરથ પુરો સરવે, તો અંગ થાયે ટાઢુંરે;
જે સુખ સ્વર્ગે વૈકુંઠે નહીં તે, પરમ આનંદે પમાડુરે. જાગો૦
મન કર્મ વચને સ્મરણ કરીને, ભજીયે અંતરજામીરે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, સુખની સીમા પામીરે. જાગો૦

પદ ૧૦૦ મું–પ્રભાતિયુ.

રજની સોહાગી વહીરે ગઈ, ભાણુ સોહાગી ઉગ્યો રે;
નંદ સોહાગી શામલીયો, કુસુમ કલી લઈ પૂજ્યો રે. રજની૦
ગોપ સોહાગી ગણુ ઉભા, વેણુ સોહાગી વાગો રે,
માતા સોહાગી નાદ કરેરે, કુવર સોહાગી જાગો રે. રજની૦
ધેન સોહાગી વત્સ ધવરાવે, સ્નેહ સોહાગી બાંધો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને સુખ દીઠે, ભવસાગર તો ભાગો રે. રજની૦

પદ ૧૦૧ મું.

પીયુ મારી સેજડીનો શણગાર;
જોબન સીંચણહાર. ૧
પીયુજી કારણહું તો હાર ન ધરતી, જાણું રખે અંતર થાયે;
નદી વિના પર્વત સિંધુ સમાણા, મ્હારા તે રુદયા માંહે. ૨
પરનારીસુ પ્રેમ બાંધ્યો, કીધો વૃંદાવન વાસ;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, અબળાની પૂરી આશ. ૩

પદ ૧૦૨ મું.

હાંરે બાઈ એણીપેરે મેં વશ આણ્યો;
વિપરીત સુરતે રમાડયો. ૧
ના ના કહેતાં નાશી જાતો, મા મા કહેતાં ઉર લીધો;
નેણે નેણસુ અધુર અધુરસુ, અમૃતની પેર પીધો. ૨
એક સમે મેં ઉરપર લીધો, જેમ કહું તેમ માણ્યો;
નરસૈંયાચા સ્વામી શું રમતાં, સંસાર જાણ્યો ન જાણ્યો. ૩

પદ ૧૦૩ મું.

રેણી રંગભરી રમીયે;
શામલિયાને અંગોઅંગે મલીયે. ૧
મનમથની પીડ ખરીરે, દોહલી વેળા પણ કોણ નીવારે;
વ્યાકુલ થઈ હું મંદીર દ્વારે, નિરખું વારે વારે. ૨
અંતર પ્રીત ધરી મન માંહે, આવ્યા અંતરજામીરે;
રુદેયા સરસો ભીડી રહીએ, નરસૈંયાચો સ્વામી. ૩

પદ ૧૦૪ મું.

દીવડીઓ અજવાળી, દીવડીઓ અજવાળીરે;
પધરડા વાહલાજીનો રહુંરે નિહાળી રે. ૧
સેજ રચી મેં કુસુમ લઈને, નવલો કરી શણગારરે;
અંગોઅંગે અમી ઠરે, જો આવે પ્રાણાધારરે. ૨
આ જોબન જતન કરી રાખ્યું, ભેટ પિયુને કરવારે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ઉરપર રાખ્યું, રેણી રંગભરી રમવારે. ૩

.દ ૧૦૫ મું.

ગાલે કુંકુમ કાજલ કોણ કોઉલા, મુખ તંબોલ રાતાં;
અધુરે અલંકૃત અલતો જણાયે, લાજ નહીં ઘેર જાતાં. ૧
નવાં નવાં ભુષણ અગે અનોપમ, નામ નેત્રે ભાવેરે;
દિ વિચારો શું એણીપેર રાતો, તે કેમ મારે ઘેર આવેરે. ૨
દિ વિચારો શું વાદ ન કીજે, એમ બોલે રાધા નારીરે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ચતુર શિરોમણી, એ કોણ લીલા તારીરે. ૩

પદ ૧૦૬ ઠું.

હમોને ઘેલા કીધારે મારા રાજ, મેવાડો ગાઇને,
મહીડાં મારાં લીધાંરે મારા રાજ, મટુકી સાહીને.
પાણીડાંને ગયાંતાં રે મારા રાજ, સહીયરોના સાથમાં,

* * * ` *

વાહલોજી તો ઉભારે મારા રાજ, જમનાને કાંઠલે,
યશોદાજી વારો રે મારા રાજ, તમારા કહાનને.
કંકણ મારુ નંદયું રે મારા રાજ, આંવલડી સાહીને,
મનડાં મારાં મોહ્યા રે મારા રાજ, છબીલાની ઝાઇએ.
કાળજે બાણ વાગ્યા રે મારા રાજ, મોહન રૂપ જોઇને,
નરસૈંયો રીઝયો રે મારા રાજ, હરિ ગુણ ગાઇને.

પદ ૧૦૭ મું.*

બેડ મારે ભાર ઘણો નંદલાલ, વાતો કેમ કરિયે. બેડ૦
સાવ સોનાનો મારે શિર ઘડુલો, હાથ સોનાની ઝારીરે,
રાધાજી પાણીડા નિસર્યા, સોલ વરસની નારીરે. વાતો૦
લટકેથી આવુ હું લટકેથી જાઉં, લટકામાં સમજાવુરે,
એક ઘડી તમે ઉભા રહેજો, બેડુ મેહેલી પાછી આવુંરે. વાતો૦
એક ઠેકાણું તમને એવુ બતાવું, ત્યાં જઈ ઉભા રહેજોરે,
મન તનની આપણે વાતુ કરીશું, મારા જોબનીયાનો રસ લેજોરે. વાતો૦
સાવ સોનાનો મારે પાવજ તોડો, હાથ સોનાનો ચૂડોરે,
ભલે મળ્યો મે'તા નરસૈંયાનો સ્વામી, શામળિયો વર રૂડોરે. વાતો૦

પદ ૧૦૮ મુ.

એ'ની વ્રજમા વાતુ એવી થાય છે રે,
આરો વાહલો મથુરામા જાય છે રે. એ'ની
વ્રજની સુંદરીઓ ભેગી થઇ છે રે,
રથ હાકી આગળ ઉભી રહી છે રે એ'ની.
રથ જોડીને અક્રૂર આવ્યા રે
તે તે શા શા સમાચાર લાવ્યા રે. એ'ની.
નરસિંહ મહેતાના સ્વામી સગાથમારે
હમે છીએ સ્વામી તમારા હાથમા રે એ'ની

પદ ૧૦૯ મું.

જોવા સરખો સલુણો આજ, રગભર મળીયા રે. ટેક
જેનો વેદમા નહિરે વિચાર, રગભેરમળીયારે,
જેનો બ્રહ્મા ન જાણે પાર, અતર ટળીયા રે
એ તો ચાલતા મોડામોડ, રંગભર મળીયા રે
એને જોવા સરખી જોડ, અતર ટળીયા રે.
બીડલે ગ્રેહે સુખ પાન, રગભર મળીયા રે
ગોપી હરિ છે ભીનેવાન, અતર ટળીયા રે.
હુ તો પામી પરમ નિધાન, રગભર મળીયા રે
મહેતા નરસૈંયાને અભેદાન, અતર ટળીયા રે

પદ ૧૧૦ મુ–રાગ રામગ્રી.

શું કરુ જો સખી, આજ છઉં અતિ દુ ખી, શ્રીહરિ રુષણુ લેઇને સુતા
વાક માહારો જોની અપરાધ એ થયો, ખેલતા કઠણુ કુચ ઊર ખુચ્યા. શું૦
આ વંકાએલ નાથને, બાથ શીદ ભીડીએ, હીંડીએ શીદ વળી સુરત રમવા
કામના કટક ચહડાવી કશી ખેલવુ, ત્યારે પ્રભુ પ્રહાર ખમવા. શું૦
કઠણુ થયા વિના કારજ નવ સરે, સોહેલુ નથી સગ્રામ કરવા,
નરસૈંયાચો સ્વામી અબળા ઉપર રમે, અવતર્યો ભૂમિ ભાર હરવા શું૦

પદ ૧૧૧ મુ.

સુખના દા'ડારે ઓધવ અમને સાભરેરે, એ સુખ ના જાણે પરિબ્રહ્મ,
રાસને રમાડયારે વૃંદાવનમારે, નારદજી તો નાચતા હુતા તાહા છમ. સુ૦

તે હાડેને રમ્યારે આંખ મિંચામણી રે, છગીસો છુપાણા કદમ કેરી છાંહ;
અંત્રિક્ષ જુએ રે સુરતર દેવતા રે, પુષ્પવૃષ્ટિ કરે વૃન્દાવન માંહ. સુ૦
કુબજાને કહેજો રે જઈ સદેશડો રે, તારે વ્હાલો તાંહાં અમારો રે ચાહ;
નરસૈંયાચા સ્વામીને સુખમાં સંભાળજો રે, તેણે વળગાડ્યા પોતાની બાહ. સુ૦

પદ ૧૧૨ મું.

મોરલીવાળો ને રંગે રસાળો, કાળો કામણગારો રે;
ચિત્ત હમારાં ચોરીને લીધાં, વાહલાને કોઈ વારો રે. મોરલી૦
ઘર મધ્યે હમને ઘેહલાં કીધાં, ઘરથકી એ ધુતારો રે;
* * * * * મોરલી૦
મોર મુગટ ને કાને કુંડળ, જોતાં સુંદર સારો રે;
ભલે મળ્યો નરસૈંયાચો સ્વામી, પ્રાણથકી મુને પ્યારોરે. મોરલી૦

પદ ૧૧૩ મું.

કોહુ સજની એ કેઈ પેરે મૂકુ, આનંદ રૂપી મા'વાને;
નહીં સમરથ અબળાવિણુ કોઈ, જે એહેનો પાલવ સા'વાને. કોહુ૦
જાગ જગનમાંહાં ઝાખી ન જુએ, પેધો માખણુ ચોરી ખાવાને;
નરસૈંયો ભૂતલ અવતરીયો, તે કૃષ્ણના ગુણ ગાવાને. કોહુ૦

પદ ૧૧૪ મું.

માહારો નાથ મૂકે સાથ રે, સજની શું કીજે;
કોઈ લાવો રે હમારે હાથ, વખ ઘોળી પીજે.
જળ જમના જળ ભરવાને જાઉં, તાહા કાહાન ઓચિંતો આવે રે,
ઉરનો હાર પોતાનો ઉતારી, તે તો માહારા કંઠે સોહાવે રે. સ૦
કરજોડી વાહલો આગળ ઉભો, લળી લળી પાવલે લાગે રે,
એહેના મનનો હું મર્મ ના જાણું, માહારી પાસે શું માગે રે. સ૦
હું રે લાજી ત્યારે ઘુંઘટ તાણ્યો, સહીયેર સમાણીએ દીઠું રે;
પેરવુરે પેખણુ યુગમાહાં જોતા (?), સહુથી લાગે મીઠું રે. સ૦
વર્ણાગી વેરણ થઈ લાગી, વસ્વા હેડે વારુ રે;
શ્યામ સલુણો મારી કેડ ના મૂકે, માહારા કયા રૂપને સારુ રે. સ૦
અનેક સુંદરી એહેને રે ઇચ્છે, તેસું પ્રીત ન જોડે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી માહારી ભાવે, ભોજન મૂકીને દોડે રે. સ૦

પદ ૧૧૫ મુ

શરદ નીશા શશીપે અતિ રૂડી, તેહુનું મુને વદન દેખાડ રે, સજની.
લોચન વિહુંગમ અમીરસ ઈચ્છે, જશલે જશલે જીવાડ રે, સજની.
માહા નિધિ ગ્રહીને બ્રહ્માદિક માહા, કેહી કેહી નખેદ રે, (?) સજની
જે સુખ સુખ હેત વૈકુંઠ તજીયુ, તેના જાણે મુનિવર વેદ રે, સજની
મેહતાપ વિખ મુખથી નીકસ્યો, તે તો તાહાનું જાવા રે, સજની
વિનય વચન પ્રેમે પ્રણિપત કરીને, આણી પેરે આહા પધરાવા રે, સજની
સન્મુખ રહી સખી શ્યામાને લાવરે, સઉ રણુ ધીરજ દુર્લભ રે, સજની.
નરસૈંયાચો સ્વામી મહાનિધિ સુંદર, માનુની રુદીયે સમાય રે, સજની.

પદ ૧૧૬ મુ

આગણે ઉભા આધા રે, સજની, આગણે ઉભા આધા રે
સ્નેહીતણો અતિ આદર કીજે, તે તો રહી મનુહાર રે, સજની૦
જેના ચર્ણ ઇચ્છે શિવ બ્રહ્મા, કમળા વાસ વિહાણુ રે, સજની૦
તે પ્રભુને તુને પાયે લગાડુ, આવ કર્હુ એક વાર રે, સજની૦
રાતતણી રુષણા લેઈ બેઠી, રોષ ધરે કા ઘેહેલી રે, સજની૦
ભજ ભૂધર ઘેર બેઠા આવે, લેને આલિંગન વહેલી રે, સજની૦
મન માન્યા શામળિયા ને શામા, આનદ લોચને હસીયા રે, સજની૦
ભણે નરસૈંયો સુખ મરજાદા મે'લી, મળીયા છે બેહુ રસિયા રે, સજની૦

પદ ૧૧૭ મુ.

સુંદરી સાચા રે લાગ્યા લછમીવરને પાય,
મંદિર જાતા પાવલીયા પાછા પાછા થાય સુંદરી૦
નયણે નીર સજળ થયા રે, કાઇ ચરથર કાંપે ઉર,
રજનીતણું સુખ વહી ગયુ રે, કાઈ ઉગીયો વેરી સૂર સુંદરી૦
રજનીતણું સુખ સાંભરી રે, અબળા આવ્યા પૂર
નરસૈંયાચા સ્વામીને સગે રમતા, સ્નેહ ના કરશો દૂર સુંદરી૦

પદ ૧૧૮ મુ.

પાછા ફરી ભાળજો રે, અબળા એટલડુ જાચુ,
ફરી ફરી આ થાનકે મળવુ, સમજ્યું કે સાચુ પાછા૦

મનમાન્યાની મીટે મળતાં, ક્ષણું એક ચિત્ત ધરજો,
કોઈ કોઈ વેળા પાવલીઆ રે, કુંજ ભણી કરજો. પાછાં૦
દુર્જન લોક થકાં બી'જે રે, અબળા મન એટલડું જાણી,
નરસૈંયાચો સ્વામી પાતળો, તેણે પ્રતીત મારી જાણી. પાછાં૦

પદ ૧૧૯ મું.

અમને ના વિસારશો રે, અબળા રમતાં જમતાં રંગે;
જાંહાં જાઓ તાંહાં સુંદરી રે, માહારા પ્રાણ તમારી સંગે. અમને૦
એ શા બોલો બોલ મારા વાહલા, અમને ચઢાવો પાડ;
વિસાર્યાં કેમ વિસરુ રે, તમો લડાવ્યાં લાડ. અમને૦
શામળિયાને સાંઇડું દેઇને, સુંદરી ચાલ્યાં સર્વે ઘેર,
નરસૈંયાચા સ્વામીને સંગે રમતાં, કરતાં લીલા લેહેર. અમને૦

પદ ૧૨૦ મું.

શું હીંડો ભમતા રે, ભૂધરા શું હીંડો ભમતા. ટેક.
કાહાનજી કોને ઘેર ન જાઇએ, અણુગમા ને અમથા રે,
મહી માખણ પાંચે અમૃત પીરશું, તે શેં રે નથી જમતા. ભૂધરજી૦
મહીઆરીને મારગ જાતાં, દેખું છું દમતા;
ગોવાળણી જેની ગાળજ ખૂટે, આંહાં વેણુ નથી ખમતા. ભૂધરજી૦
ચૌદલોકનો નાથ થઇને, હીંડો નારી નેહે નમતા;
નરસૈંયાચા સ્વામીની સંગે રમતા, મેહેલીને સહુ મમતા. ભૂધરજી૦

પદ ૧૨૧ મું–રાગ પ્રભાત *

શ્રીહરિ નરહરિ, કૃષ્ણ કરુણા કરી, રાખ્ય રાધાવર ચરણ શરણે;
શોક મોહે ગયા, જન્મ સઘળા વૃથા, દુષ્ટ ચિંતા કરી ઉદર ભરણે શ્રી૦ ૧

---

* ઉપલુ પદ નરસિંહ મહેતાની કૃતિ છે એમ મનાવવાનો પ્રયત્ન, શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્ય સંપ-
દાયના કેટલાંક ગોંસાઇના બાળકો અને અનેક વૈષ્ણવો કરે છે. હેતુ સ્પષ્ટ છે, કે પરમ ભક્ત
નરસિંહ મેહેતાએ ૧૬ મા શતકના પ્રારભ પૂર્વે કે તેની લગભગમાં એવું ભવિષ્ય ભાખ્યું હતું કે હવે
પછી શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્ય અને તેના દીકરા વિઠ્ઠલનાથજી, જેને વૈષ્ણવો ગોંસાઇજી કહે છે, અને પ્રેમલા
વૈષ્ણવો સાક્ષાત્ પૂર્ણ પુરુષોત્તમનું સ્વરૂપ કહે છે તે, જન્મ લેશે, અને પુષ્ટિમાર્ગને પ્રવર્તાવશે. પદની
ભાષા, વસ્તુ, વિચાર જોતાં એ પદની ૪ થી કડી કૃત્રિમ છે એ કહેવાની જરૂર નથી. વૈષ્ણવો કહે
છે કે નરસૈયો પુષ્ટિમાર્ગનો બધૈયો–વધામણી આપનારો હતો, અને નરસિંહ મેહેતાએ શ્રીવલ્લભાચાર્ય,
જે બોધ કરવાના હતા, તે પ્રથમ જણાવવાને જ જન્મ લીધો હતો! આના જેવો હડાંગટોલ્યો, હું

દેહ ઇંદ્રિય પ્રાણ, અંતઃકરણ દારા, ધન સોંપીયાં ચરણ તારે;
જીવ વિદ્યા ધર્મ, સર્વ શ્રીનાથ તું, તુજવિના અવર નહિ વસ્તુ મારે. શ્રી૦ ૨
(મારે) માત તું, તાત તું, ભ્રાત તું ભૂધરા, તુજવિના અવર કોને ન જાણું,
દાસ હું નાથ તું, એમ જાણી સદા, દ્વાર બેઠો તારા ગુણ વિખાણું. શ્રી૦ ૩
શ્રી વલ્લભ શ્રી વિઠ્ઠલ, ભૂતળે પ્રગટીને, પુષ્ટિમાર્ગ તે વિશદ કરશે;
દૈવી નિજ જીવ જે, શરણ જે આવશે, વિના સાધન ઉદ્ધાર કરશે. શ્રી૦ ૪
(માટે) શરણ દ્યો શ્રીહરિ, દીન જાણી કરી, સર્વથા દાસને ચરણ રાખો,
બેઉ કરજોડીને નરસૈંયો વિનવે, નિત્ય પ્રતિ આવીને વદન દાખો. શ્રી૦ ૫

પદ ૧૨૨-મું રાગ રામગ્રી.

કહાવે રે ઉલંભડા ગોકુલની રે નારી,
ઉદ્ધવ કહેજો હરિને એકાંત બેસારી,
વિન અપરાધે તજી રે વ્રજનારી.
પ્રથમ જાણ્યું રે પ્રેમ અધિકુ રે થાશે,
આવડુ રે ન જાણ્યું હરિ મુને મેલીને જાશે.

ધારુ છું કે કોઇપણ પંથ–સંપ્રદાયમા નહિ હશે નરસિંહ મેહેતાના કાવ્યો, પદો જેટલા જેટલા જૂના ચોપડામાથી ઉતાર્યાં છે, તેમા ક્યાહી એ પદ દૃષ્ટે પડ્યું નથી, પણ અરાડમી સદીના લખાયલા વલ્લભસમ્પ્રદાયના ચોપડામાથી જ માત્ર આ પદ મળી આવ્યુ છે નરસિંહ મેહેતો કયા પ્રકારના જ્ઞાન અને ભક્તિમાર્ગે ગમન કરનારો હતો, તે તેના જ્ઞાનભક્તિ એ મથાળા નીચે આપેલા પદો તથા પરિશિષ્ટમા આપેલાં અન્ય પદો તેનુ સ્વરૂપ સુસ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે અને તેપરથી સિદ્ધ થાય છે કે, વલ્લભસંપ્રદાયની પુષ્ટિ ભક્તિથી કંઈ જુદી જ દિશામાં નરસિંહની ભક્તિ વહન કરે છે સૂક્ષ્મ રીતે અવલોકન કરનારને પ્રત્યક્ષ થશે કે નરસિંહની જ્ઞાનભક્તિ અને પુષ્ટિભક્તિ વચ્ચે કોઈપણ જાતની સામ્યતા નથી, તો પછી ઉક્ત પદમા વર્ણવેલી ભવિષ્યવાણી નરસિંહ મેહેતો કેમ ભાખે? નરસિંહની ભક્તિનું સ્વરૂપ, કોઈ પણ વિષ્ણુ ઉપાસક પંથને માન્ય છે, સર્વદેશી છે; વલ્લભાચાર્યની ભક્તિનું સ્વરૂપ એકદેશી છે

બીજું, આ પદની ૨ જી ને ૩ જી કડીમા શ્રીવલ્લભાચાર્યનો બ્રહ્મસંબંધી જે મંત્ર–सहस्रपरि-वत्सरपरिमितकालजातकृष्णवियोगजनिततापक्लेशानन्दतिरोभावोऽहं भगवते कृष्णाय देहेन्द्रियप्राणान्तःकरण-तद्धर्मांश्च दारागारपुत्राप्तवित्तेहपराण्यात्मना सह समर्पयामि दासोऽहं कृष्णतवास्मि ।।–છે, તેનો ભાવ સમાવ્યો છે। આ મંત્ર સર્વમાન્ય કે વેદોક્ત મંત્ર નથી, તેવા મંત્રનો પ્રવર્તક અગ્રુક થશે એમ વૈષ્ણવો કહે એ તેમના એ પ્રેમલાપણાનો છળ અથવા મૂર્ખતા જ છે। નરસિંહ મેહેતો વિશુદ્ધ પરમ શ્રીકૃષ્ણનો ઉપાસક ભક્તજ્ઞાની હતો. છતા ઉપલુ પદ નરસિંહ મેહેતાનુ જ હોય અને પુષ્ટિમાર્ગ પ્રવર્તકના પેગામરૂપ હોય તો નરસિંહ મેહેતો શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્યનો ગુરુ ગણાશે!

અમને સાંભરે પેલી રાસની ક્રીડા;
મદન સંતાપે ઉપજે પીડા.
ચંદ્ર વિના જેમ રજની હો દીશે,
તેમ રે તમ વિના અમ્યો* જગ દીશે.
જાતાં રે અમને કહ્યું રે જગદીશે,
કુરુક્ષેત્ર માંહી આવી મલીશે.
મુરલીને સ્વરે મને હરિ સાંભરીયાં,
એવો મધુરોશો બાજે કુબજાને મંદીરીયાં.†
વિપ્રિત શૃંગાર ગોપીચા ચીથરીયાં,
મુરલીને મોહી ગોપી વન્દાવન ચાલી.
કાનના કુંડળ સુંદરી પાઉલે સારી,
નરસૈંયાચો સ્વામી, મળીયો ભવસાગર તારી.

પદ ૧૨૩-રાગ સામેરી.

થનગ થનગન કરતી હીંડુ, ઝાંઝરીઆં ઝમકાવું રે;
જેમ જેમ પિયુજી સામું જોય, તમ તમ અંગ નચાવું રે. થન૦
પિયુ કારણ મેં શણગાર કીયુલા, માંગ સિંદુરે સોહી રે;
અલવે ઉભી આળસ મોડું, મુનીજનનાં મન મોહી રે. થન૦
સુંદરીયાચા સ્વભાવ એસા, (?) તેજ ત્રિભોવન માયે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીની ઉપમા, કોને કેલી‡ નવ જાયે રે. થન૦

પદ ૧૨૪ મું-રાગ મારુ.

કાહાનજી તું કયાંનો દાણી, લઈ જાયશ મથુરા તાણી. કાહા૦
તું નહિં ગામગરાસીયો, તું નહિં રાજકુમાર;
નંદ આહીર વસે વનમાંહે, તેનો તું પીંડાર. કાહા૦
ઠગઈ પુરુષ તું યાદવારે, મધુરો વાહ્યો વશ;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, જેમ રાવણ તમ કંસ. કાહા૦

---

* અમને † એ ટુક પછી આ ટુક છેઃ—"શ્યામ વિરાજે મુરલીને સ્વરે મને હરિ સાંભરીયા"
‡ કહી. § મૂળમાં "પગ" છે.

પદ ૧૨૫–રાગ શામગ્રી.

ધરણીધરસુ લાગું મારુ ધ્યાન રે,
લોક કહેશે ગોપી ઘેલી રે થઇ છે;
માથે છે મહિ કહે છે કાન રે. ધરણી૦
વેચતી વેચંતી ચાલી નગર મુઝાર રે;
મટુકી માંહે આવી રહ્યા દેવ મોરાર રે. ધરણી૦
ચૌદલોક એના મુખમાં સમાય રે;
એવો વૈકુંઠનાથ કેમ મટકીમાં માય રે. ધરણી૦
નરસૈંયાચો સ્વામી ભક્ત આધીન રે;
આપ સરીખડા કીધા આહીર રે. ધરણી૦

પદ ૧૨૬ મું–રાગ પ્રભાત પંચમ.*

રાસ રમીને રે કહો ક્યાંથી આવીયા રે, બળવંતા બારણીયું ના ઠેલ,
રીસને ચઢાવી રે, સુંદરશામળા રે, જાઓ જ્યાં કરી હોય રંગની રેલ. ૨૦ ટેક.
રાતાં રાતાં નયણાં રે, અતિ નિદ્રા ભર્યા રે, રાતી અધર કુંકુમની રેખ,
કુસુમના હાર રે, અતિ કરમાઈ ગયા રે, અધૂરો ધૂતારો તારો વેશ. રજની૦
મસ્તકના મોર રે, દીસે મોકળા રે, શીતળ થયું છે સઘળું અંગ,
કોણ મદયું'તું રાતે રે, તમને ભોળવ્યા રે, રસ ઉર લીધો સઘળો રંગ રજની૦
પહેર્યાં ને પીતાંબર રે, કાંહાં વાહલા પાલટ્યા રે, પારકી પટોલી પાછી આલ,
હાંરે મંદિર પધાર્યા રે, પેલી સોક્યના રે, અમ ઘેર આવજો હરિ કાલ રજની૦
કસુંબાને ચીરે રે, સેજ સૂની રહી રે, અબોલા લીધા રે શા માટ;
ચાંદલીઆને ઉગ્યે રે, હરણીયો તો આથમીઓ રે, ત્યાં સુધી જોઈ તમારી વાટ. ર૦
પ્રેમને આલાપે રે, પંખી સઉ શોર કરે રે, પ્રકટ થઈને રહ્યો પ્રભાત,
નરસૈંયાચા સ્વામી રે, મંદિર પધારીયા રે, સ્નેહ ઘણો ને થોડી રાત. રજની૦

પદ ૧૨૭ મું.†

પારણે પોઢ્યા શ્રી પુરુષોત્તમ, માતાનો હર્ખ ન માયે રે,
સાવરે સોનાનું એ રે પારણું, ઝાઝે હીરે જડાયે રે. પારણે૦

---

* વસંત પદ ૯૨–૧૦૪ અને શૃંગારમાળા પદ ૮૯ નો બીજો પાઠ † 'કૃષ્ણજન્મ વધાઈ' પદ ૭ માનો બીજો પાઠ

માનુની મંગળ ગાય આનંદસુ, ઘેર ઘેર ઓચ્છવ થાયે રે;
ચંદા સૂરજની કડી વિરાજે, પુષ્પની વરખા થાયે રે. પારણે૦
હીંડોલો હરખસુ હલાવે, મુનિ જનનાં મન મોહે રે;
ભણે નરસૈંયો ધંન વ્રજની નારી, ધંન પ્રકટ્યા દેવ નંદ ઘર શોહે રે. પારણે૦

પદ ૧૨૮ મું.*

મારું વૃંદાવન છે રુડુંરે, વૈકુંઠ નહિ આવું;
તું તેડુ મોકલજે વેહેલું, તે માટે કહું છું પહેલું. મારુ.
પહેલું કહે તે પછે કામનું, વૈકુંઠે નહિ રાચુ;
જય વિજય વૈકુંઠથી રે પડીઆ, માટે વૈકુંઠનું છે કાચુરે. મારું.
ભૂતળથી વૈકુંઠ જો ઉપજે, સ્વર્ગે મીટામીટ રહેવુ;
* * * * * * મારુ.
વૈકુંઠનાથ વૈકુંઠ આપે તેને, જે વૈકુંઠના અધિકારી;
નંદાનંદ ભ્રખુભાન સુતા ઉપર, વૈકુઠ નાખુ ઓવારી. મારુ.
વૈકુઠનાથ તમે નિશ્ચે કરી જાણો, મારો ધણી છે બળીયો;
રાધા કૃષ્ણ રમણ વૃંદાવન, ત્યા નરસૈંયો જઈને ભળીયો. મારુ.

પદ ૧૨૯ મું.†

તાહરા દાસની હાણ તે હાણ છે તાહરી, ચતુર શિરોમણી જો વિચારી;
ભક્ત કારણ અવતરી, શત્રુ ઉધારિયા, અધમ જન ગુણકાને ટપક તારી. ૧
શરણ આવ્યા તેની લાજ તમને ખરી, દ્રુપદસુતાનુ દુઃખ આણી;
દુષ્ટ કૌરવ કૃતાંત કરાવીયું, ભક્ત પાંડવતણી પક્ષ તાણી. ૨
ભક્તનાં કષ્ટ તે ક્ષણું એક નવ સહો, ધામ વૈકુંઠથી આવ્યા ત્રાડી;
નામ લેતાં ગજ અધમ ઓધારીયો, પ્રગટ ત્યારે થયા હરિ થંભ ફાડી. ૩

* * * * * *
* * * * * *

* પદ ૧૨૨, ૧૨૩ ને ૧૨૪ ના જૂદા પાઠ આગલા ભાગમા છપાઈ ગયા છે, તેમા અને અત્ર આપેલામા વધારે ફેર છે, તેથી એવા હેતુથી આપ્યા છે કે વિદ્વાનો નિર્ણય કરી શકે કે કીયો પાઠ ખરો છે પદ ૧૨૪ મુ પરિશિષ્ટના પદ ૯૩ નો બીજો પાઠ છે

† નરસિંહ મેહેતાના કાવ્યો જે જે ચોપડાઓમાથી ઉતાર્યો છે, તેમાના એક ચોપડામા અધવચે આ પદ હતું એમા મેહેતાની છાપ નથી—તે કડીનો લોપ હશે, પણ મેહેતાનું હોય એમ ધારી સંશયાત્મક તરીકે મૂક્યું છે

હારમાળાનું પરિશિષ્ટ.

પદ ૧ લું-રાગ આશાવરી.*

કૃષ્ણ સ્વામી એક વાત† સાંભળો, મુજ દીન ઉપર કરજો દયા;
મદ મત્સર અહંકારને માયા (ભર્યા), સંસાર સાગર તેજ રહ્યા. કૃષ્ણ૦
કામે કપટે ક્રોધે લોભે, જેણે સરવશ એ લીધું રે;
સંસાર સાગર આવતાં જાતાં, સંચિત નિષ્ફળ કીધું રે. કૃષ્ણ૦
સમરથ સ્વામી શ્રી રઘુનંદન, ભણે ચૌદલોકનો ભૂપ રે;
તું વિના આખર કુણ આગલ, સાંભળ સ્વામી અકળ સ્વરૂપ રે. કૃષ્ણ૦
દીનાનાથ શરણ શરણાગત, ન કરો સાહાય મારી કવ‡ શુણે રે;
ત્રાહે ત્રાહે ત્રિભુવનપતિ ઠાકોર, બેઉ કરજોડી ભીમ ભણે રે. કૃષ્ણ૦

---

* પ્રા કા ત્રિ. મા પ્રગટ થયેલી પ્રેમાનંદકૃત હારમાળા અને આ ગ્રન્થના આધ ભાગમાં આપેલી નરસિંહ મેહેતાની હારમાળા, બન્નેથી જુદા પડતા નરસિંહ મેહેતાની હારમાળાના ચોપડાઓમાંથી નીચેના પદો ઉતારવામાં આવ્યાં છે છપાયલી હારમાળા અને અપ્રસિદ્ધ હારમાળાના પદોના ક્રમમાં બહુ મોટો ફેરફાર છે, અને તે બધો અત્ર આપવા જવાથી વાંચનારને ઘણો ગુંચવાડો ઉત્પન્ન થશે, એટલા માટે મેં તે અત્ર આપ્યા નથી, પણ જ્યાં જ્યાં જરૂર દેખાઇ ત્યાં, ક્યા પદ પછી પરિશિષ્ટમાં આપેલુ પદ વાચવું, તે માટે થોડો ખુલાસો કર્યો છે. મારી પાસે હારમાળાની નવ પ્રત છે. રા. રા તનસુખરામ મનસુખરામની સં ૧૭૩૧ ની પ્રત બહુ જૂની છે, અને મારી પોતાની એક પ્રતની લખાવટ, કાગળ જોતાં લગભગ તેટલી જ જૂની હશે, જો કે તેમાં સાલ નથી. રા તનસુખરામવાળી ૧૭૩૧ ની પ્રત જોતાં હું અનુમાન કરુ છું કે, મારી પાસની જૂની પ્રત ૧૭૨૫ થી ૧૭૫૦ ની આસપાસની હોવી જોઇએ તેમાં પ્રથમના ચાર પાચ પાનાં નથી, પૂર્વેના પાનામાં કદાચ તેની સાલ હોય, તે પાનાં પ્રાપ્ત નથી એ પ્રત સુસંબંધ અને બહુ ખરો માન્ય કરવાજોગ હોવાથી તેમાંનાં જ પદ માત્ર આ પરિશિષ્ટમાં આપેલાં છે બીજી પ્રતોનાં વધારાના પદો આપવા બેસુ તો એક વળી નવીજ હારમાળા થઈ જાય

નરસિંહ મેહેતા સામે પ્રતિપક્ષમાં બાથ ભીડનારાઓમાં ભીમ અગત્યનો ભાગ લે છે, અને ઘણા પ્રશ્નોત્તર સામસામા પૂછાય છે, અને આક્ષેપો થાય છે ભીમ નરસિંહ ને કૃષ્ણને છોડીને રામને ઉપાસવાનું કહે છે, અને રામ કૃષ્ણમાં ભેદ નથી એમ સમર્થનમા જણાવે છે નરસિંહ સામો પક્ષ કરીને કહે છે કે, જો કૃષ્ણમાં ભેદ નથી તો ભીમ કૃષ્ણને શા માટે નથી ભજતો?

હારમાળાનું પદ "અસ્થા બેસી રહેને રામ દાસીઆ, તં તો હવે રામજી ઉપાસીયા" ની પછી પરિશિષ્ટનું ૧ લુ પદ છે † પા૦ "રાવ" ‡ કવ-કોણ, ક્યા.

પદ ૨ જું–રાગ સિંધુડો.*

એક અવનિધરા, દેવ દામોદરા, કહું ગુણ તોરડા કવણ વાણી;
વાણી વિવિધ પેરની, રૂપનિધ ભૂપતિ, કોણ અવિગત્ય તારી ગત્ય જાણી. એક૦
વિશ્વપાલક સાર કર બાળક તણી, ટાળ ફેરો ગર્ભવાસ કેરો;
શરણ દે શ્રીહરિ, દીન જાણી કરી, એવો સમરથ કોઈ નથી અનેરો. એક૦
એ સગુણ સારંગધર સુંદર શુભમતિ, વિનતિ જગપતિ સુણોને સ્વામી;
સંસાર પાર ઉતાર કરુણાનિધી, ગોવિંદ ગોપાળ તું ગરુડગામી. એક૦
શ્રી રામ તવ નામ ઉચરે જે ભક્તજન, મુક્ત સંપત સદા છેજ તેણે;
તે તણા દાસનો ચરણ સેવક સદા, એહુ કરજોડીને ભીમ ભણે. એક૦

પદ ૩ જું–રાગ આશાવરી.†

જપને જીહ્વાયે તું નામ રાઘવતણું, સુખકરણ સંસારચા હરણ;
ભક્તજન સકળ સંગળનિધી નામ જે, પંચ પાતક મહાનાશકરણ. જપ૦
સમર સારંગધર ચરણ જુગ અંબુજ, ટાળ વિષયામતિ અવર કૂડી;
અખિલ જુગજીવન, પાપ ભય ટાળણ, કરીને ગોપાળસું પ્રીત રૂડી. જપ૦
નીરખ નયને ગદાધરપદપંકજ, પૂજી કર પ્રણામ વારવાર;
ભાવશે રામ ગુણ શ્રવણે જેને સદા, મોક્ષ સાધનમાં એહ સાર. જપ૦
કળીયુગ જપ તપ દાન પુણ્ય દુર્લભ, પણ કોણ આવે રામ તોલે;
ભાવસુ કરજોડી ભીમ ગુણ વિનવે, દેવના દેવ મહાદેવ બોલે. જપ૦

પદ ૪ થું–રાગ મારુ.‡

કુડી ભક્તિ ન હોયરે, ભગુવા કુડી ભક્તિ ન હોય;
ખટ શાસ્ત્ર ભાગવત એમ બોલે, તું મન વિચારી જોય રે. ભગુવા૦

---

* છાપેલી હારમાળામાંથી જો કોઈ ભીમ (Character) ના સ્વભાવ અને શિળ ચિતરવા ધારે તો તે ઘણું ખરાબ ચિતરશે, પણ વસ્તુત ભીમ તેવો નથી, એમ અન્ય પ્રતોમાં આવેલા તેના પદોપરથી જણાય છે. શ્રી રામભદ્ર વિષેની એની ભક્તિ અટળ દીસે છે, પણ એનો પરાભવ એ પરમાત્મા સંબંધી ભેદ બુદ્ધિથી જે વર્તન ચલાવે છે તેથી થાય છે.

હારમાળાનું "મુંડ મુંડાવી ટોપી રે ધાલે, એમ ન થઈએ વેરાગી રે," એ પછી પદ ૨ જું છે

† ભીમે પદ ૨ જામાં આપેલા ઉત્તરમાં, નારસિંહ મેહેતો પરિશિષ્ટ નં ૧ માં આપેલું પદ ૮૨ મું બોલે છે, અને પોતાને કૃષ્ણની એક ગોપી તરીકે વર્ણવે છે તેમાં "સકલ ધર્મે હરિશું રોના ઉપાય રે, કૃષ્ણજીના ચરિત્ર કસ્યા ન જાયે રે,' એમ કૃષ્ણની ભક્તિનું પ્રતિપાદન કરે છે. એનું ઉત્તર ભીમ, હારમાળાના પરિશિષ્ટમાં આપેલું પદ ૩ જું બોલે છે. ‡ પ્રા. કા. ત્રિ. માં પ્રસિદ્ધ થયેલી હારમાળાનાં પદ ૬૮–"કામી કપટી લોભી લપટ" એ પદ પછી પરિશિષ્ટનું પદ ૪ થું, ૫ મું, ૬ ઠું છે.

પાખંડી હોય તે પાખડ જાણે, હરિની ભક્તિ નવ જાણે રે;
પ્રેમી હોય તે પ્રેમ રસ માણે, અવર તે કાંઇ ન* નાંણે રે. ભણુવા૦
મારે શામળિયાસું પ્રીત બંધાણી, જેમ પડી પટોળે ભાત રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી સ્નેહતણે વશ, વા'રે ચઢશે વૈકુંઠનાથ રે ભણુવા૦

પદ ૫ મું–રાગ મારુ.

સ્રીએ મોહ્યોરે, અલ્યા સ્રીએ મોહ્યો રે;
તેં જનમ અકારજ ખોયો રે, અલ્યા સ્રીએ મોહ્યો રે.
જોગ ન જાણે ને પ્રેમ વખાણે, જ્ઞાન વિના શી સિદ્ધિ રે;
વિધી શાસ્રે હરિ કેમ નહિ આવે, કરવત કાશી લીધી રે. અલ્યા.
અવિનાશી જે આત્મારામ, તે તો ઘટઘટમા પેઠો રે;
સ્થાવર જંગમ એ છે વ્યાપક, સરવે માંહે બેઠો રે. અલ્યા.
કહ્યુ માન તું નાગરા મારુ, પ્રીત પરબ્રહ્મસું આણો રે;
ભીમ ભણે અતકાળ જાણે તો, મિથ્યાવાદ ન તાણો રે. અલ્યા.

પદ ૬ ઠું–રાગ સિંધુડો.

મકર† પ્રતિબિંબમાં બાળક જેમ રમે, તેમ રમે ગોવિંદ સાથ ગોપી;
બ્રહ્મ આનંદથીરે ઉધારીલા, નાથજીએ બાહુડી કંઠ' આરોપી મ૦
પુરુષ વિના પુરુષોત્તમને કોણ ભજે, આત્મારામસું રમણ કાહાવે;
વેદની ઋચા રચી વિપે વાંછના, ભજનમાં પુરુષોત્તમ ખાતે આવે. મ૦
આદ્ય એ, મધ્ય એ, અતરઅધીન એ, જીવીવ (?) નારાયણ દેહ નારી,
લહી ભજન ભીમડા, વેદ સુધી‡ નવ લહે, નરસૈંયાચો સ્વામી બ્રહ્મચારી. મ૦

પદ ૭ મું–રાગ સોરઠ.§

શું મદમાતો રે શ્રીધરા, તુંને વિઠ્ઠલા ભક્ત કયાં વિસરયા,
ભવતાપ નિવારણ ત્રિકમા, એવું નામ તારુ ત્રિલોકમાં. શું.

* ન નાણેરે નાસ્તી પુનરુક્તિ છે એનો અર્થ નવ આણેરે † દર્પણ. ' ‡ સારી બુદ્ધિ
§ પ્રા. કા ત્રિ માની હા. પ્રા. ના પદ ૫૮ પર્શો પરિશિષ્ટમું પદ ૭ મુ છે પદ ૫૮ના અંત ભાગમાં જ્યાં પ્રેમાનંદનુ નામ આપેલુ છે, ત્યા મારી પાસેની પ્રતમા નામ નથી, તેમજ નરસિંહનું નામ પણ નથી, પણ માત્ર આ પ્રમાણેની તુક છે "માતાએ એમ કહીનેરે દો, કોપ સમાવિયો, રાય સિંહાસનેરે હેઠ ઉપર આવિરો."

તું ભવદુઃખભંજન ભૂધરા, તુ લપટ થયા લક્ષ્મીવરા;
તું સાહાય કર મારી શામળા, મને હાર આપે તો કહું ભલા. શું.
મારે સ્વામી કો બીજો નહિ, એમા લાગશે લાજ તુજને સહી;
એમ કહે નરસૈંયો કરગરી, એવા નઠોર ન થઇએ નરહરિ. શું.

પદ ૮ મું-રાગ સામેરી.*

હરિ હાડ ગયો તુંને આજરે, કેમ રહેશે તારી લાજ રે,
તું તો નાસરે નાગરા આથીરે,† તું તો આશ મહેલ મનમાથીરે. હરિ.
તુને નાચે તે નહિ મળે નાથરે, હવે જોડો અમ આગળ હાથ રે;
મંડલિક મારશે તમનેરે, અપરાધ તે બેસશે અમને રે. હરિ.
તજી માળા ભજો ૐકાર રે, તો લાજ રહેશે નિરધાર રે;
એમ ચડપુરી મુખ બોલેરે, તું નાચી નાચી શુ ડોળે રે. હરિ.

પદ ૯ મું-રાગ મારુ

તમે ગુણુને સાધોરે, બેઠા ૐકાર આરાધો રે. ટેક.
છેલછબીલો ને છોગાલો રંગીલો, ક્ષણુમાં તે પ્રકટ થાશે રે,
હાર આપશે અલ્યા મુજને, શ્રીપાત તો નાસી જાશે રે. બેઠા.
તમે ભગવા પહેરો ને માંગી ખાઓ,એ રસને શુ જાણો રે,
મુડ મુડાવી બેસોરે અલગા, અણુસુંઝયું શુ તાણો રે. બેઠા
શ્રી હરિ લાજ મારી રાખશે, તમે તો રીસે બળશો રે,
ભણે નરસૈંયો તમે સકળ સન્યાસી, માણુસમાંથી ટળશોરે. બેઠા

પદ ૧૦ મુ-રાગ આશાવરી.‡

તુને નિરખે નિદ્રા આવે કમ, જેને માથે વેરી સરખ. જમ. તુંને૦
પચમહાભૂતનો બાંધ્યોરે દેહ, મુરખ તેસુંક્ષ્ કશો સનેહ. તુંને૦
દારુણુ જરા દીસે વિક્રાળ, ઉપર ભમે સીંચાણો કાળ. તુને૦
ભીમ ભણે સમજીને મનમાંય, જમની વહી બોળો જળમાય તુંને૦

* પદ ૮ મુ અને ૯ મુ-'જાયે નહિ હાડ મારો, જાવે નહિ હાડ ' એ પદ પછી છે
† આથી=અહિંયાથી ‡ હારમાળાનુ પદ-"અજ્ઞાન અબુદ્ધ તારુ મન ચોદિશ જાય," એ પછી પદ ૧૦મું છે પદ ૧૦ના ઉત્તરમા પરિશિષ્ટ ન ૧ મા આપેલું પદ ૮૪મું છે ત્યાર પછી પદ ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫ છે § તેસુ'-તે સાથે નરસિંહ મેહેતે 'સુ' સાથેના અર્થમા વાપર્યો છે

પદ ૧૧ મું–રાગ મારુ.

વિસરીયો વાહલો, અલ્યા તુંને વિસરીયો વાહલો,
તું તો વાદ કરે ઠાલો, અલ્યા તુંને વિસરીયો વાહલો. ટેક.
અંતરયામી આત્મારામ, સર્વમાં રહ્યો પુરી રે,
જ્ઞાન વિજ્ઞાન જાણે નહિ રે, ભક્તિ તારી અધુરી રે. અલ્યા.
વસ્તુરૂપે વિશ્વમાં જાણો, મેહલી મન અહંકાર રે,
સહસાનંદ કહે નરસૈંયા, ત્યારે પામશો પાર રે. અલ્યા.

પદ ૧૨ મું–રાગ મારુ.

નૈણે નિરખો નાથ રે, આજ સહુ નૈણે નિરખો નાથ;
અભેકર આપ્યો કરુણાનિધીએ, મારા નૈણા હવાં સ નાથ રે. આજ.
પારવતીપતિસું બોલો, (૧) સુણીએ સ્વામી મારી વાત રે,
દયા કરો એને સુત જાણી, પ્રગટો ત્રિભોવનનાથ રે. આજ.
શંભુએ શરણાગત રાખી, મુખ ઉપર કર વાયો રે,
માગ માગ શંકર એમ બોલે, પ્રગટ અમૃતરસ પાયો રે. આજ.
હું માગુ સ્વામી મારા, તારા રસ ગુણ પાન રે;
શંકર દર્શન સાધારણ થાજો, કરતાં મોહન ગાન રે. આજ.
મહાવનમાં મોહન રમતા, ગોપી સંગે રાસ રે;
ઉદે ભાગ્ય હવુ નરસૈંયાનું, ઉમિયાવરે પુરી આશ રે. આજ.

પદ ૧૩ મું–રાગ મારુ.

વાત વિચારો, મેહેતા વાત વિચારો રે. ટેક.
બાવન અક્ષર બાહેરો રે, સગુણ થકી રમે ન્યારો રે, મેહેતા.
તે હરિને તમે નયણે નિરખો, મનની મમતા મારો રે, મેહેતા.
સોહમ્ બ્રહ્મ સઘળે છે વ્યાપક, તે તણા સૌ પ્રકાશ રે, મેહેતા.
અનંતાશ્રમ કહે નરસૈંયા, તેની નહિ ઉત્પત ને નાશ રે, મેહેતા.

પદ ૧૪ મું–રાગ મારુ.

શંકર ત્રુઠે રે, ભોળો શંકર ત્રુઠે રે.
ગોપેશ્વર ગોકુલની લીલા, તે દેખાડી મુજને રે. જેને શંકર.
ધન્ય ભાભીએ વચન કહ્યું તો, હું ભેટયો ભૂદરને રે,
જુવતીના જુથ રમતા મેં જોયાં, રંગે મોહી રહ્યો સ્વરને રે. જેને.

સ્થિર થયાં ત્યાં વનનાં પક્ષી, નાદ સુણી શ્રવણે રે;
ધન ભાગ્ય તે ઉભો નરખું, શ્રી સદાશિવ ચરણે રે. જેને.
ગંગાધરમાં ને ગોકુલપતિમાં, જે કોઈ જાણે ભેદ રે;
ભણે નરસૈયો વૈષ્ણવ નહિ તે, અધમ જાત કહે વેદ રે. જેને.

પદ ૧૫ મું–રાગ આશાવરી.

પરમ ધામ બાપકા શરણે, કારણ કાંઈ ન વિચારો રે; પરમ.
કાળાવાળા શા કરાં છાં, જો નવ જાણ્યું પેહેલું રે; પરમ.
નરહરિ સાથે નેહ નહિ તો, ગરવ કરે તે ઘેલું રે; પરમ.
જ્ઞાન વિના મન માન્યું ધરીને, વિષયે મોકલો મહાલ્યો રે; પરમ.
ભીમ ભણે હવે છુટશે સાચે, સિંહ સાંકડે ઘાલ્યો રે. પરમ.

પદ ૧૬ મું–રાગ રામકળી.*

વ્યભિચારીસું† પ્રીતડી, જોને સ્ત્રી રંગ રાતો;
મંડળીક હારને પરભવે, તું તારે મહા મદમાતો. વ્યભિ૦ ૧
કહે કામી થયો કેશવા, મને શું દમે પાપી,
લોભી થયો લક્ષ્મીવરા, 'પૂતના' સંતાપી. વ્યભિ૦ ૨
મારી વા'રે ચઢજોરે વિઠુલા, નહિ તો આ દેહ જાશે,
નરસૈંયાને મંડળીક મારશે, તે તને કેમ ખમાશે. વ્યભિ૦ ૩

પદ ૧૭ મું–રાગ મારુ.

હાર નથી ઠાલવો રે, હલા તું વૈરાગી થા;
શેરી શૃંગાર ગાતો હીંડે, તું તો આંથી નાસી જા. હાર. ૧
જો તમે નાગરા શૃંગાર ગાશો, તો તો બાપડા ફજેત થાશો;
તુંને વારે વારે શું કહિયે, તુંને સાન નથી કંઈ હૈયે. હાર. ૨

---

* આદિમા આપેલી હારમાળાના પદ ૬૫ મા પછી પરિશિષ્ટનુ પદ ૧૬ મું અને ૧૭ મુ છે
પદ ૧૬ મું પ્રા કા. ત્રિ.ની પ્રેમાનંદની હારમાળામા નથી આપ્યુ, પણ સુરતના કવિ
દલપત દુર્લભના ભાઈ રા. નરસિંહરામ દુર્લભરામની પાસે જે પ્રત હતી, અને જેને રા. બા હર
ગોવિંદદાસે પ્રમાણભૂત પ્રથમ પ્રત, પ્રેમાનંદની બનાવેલી હારમાળા તરીકે માની છે તેમા છે કારણુ
કે તેજ પ્રતનો કવિ નર્મદાશંકરે પણ પ્રેમાનંદની હારમાળા ઠરાવવા માટે ઉપયોગ કર્યો હતો,
એમ જણાય છે. (૧૮૬૫) નર્મદાશંકરની સ્વહસ્તે ઉતારેલી પ્રતમા એ પદ છે એ પદ શા હેતુથી
લખી દેવામા આવ્યુ છે, તે સંશોધકોએ દર્શાવ્યુ નથી. વળી આ પદ રા. તનસુખરામવાળી
સં ૧૭૩૨–૩૩ની પ્રતમાં પણ છે

† પા૦ "વિવિધ વિચારી પ્રીતડી"

તુંને કહ્યું કાંઈ ન જાય, વારતા અમણો થાય,
નિર્લજને બાવળીઓરે ઉગ્યો, તે તો તેના મનથી સુગ્યો. હાર. ૩
જાણે છાંયડો થયો મુને આજ, પણ નવ પામ્યો કાંઈ લાજ;
અઢી સહસ્ર વિપ્ર ગણીને લીધા, સંન્યાસી સહસ્ર પરસીધા. હાર. ૪
રાયે સભા એણી પેરે કીધી, સૌ મળીને શિખામણ દીધી,
* * * * * હાર. ૫
નરસૈંયે કહ્યુ ન કીધું, ત્યારે રાજાએ ખાંડુ લીધુ;
સૌ વાદ વદે ત્યાં બહુ, ત્યારે ભીમડે મનમાં લહ્યું. હાર. ૬

પદ ૧૮ મું.*

પોલના પંડીતને પુછો જઈ, એટલા ઉપર ડાહ્યો નહિ;
તેડું મોકલ્યું પડીતને સહી, શ્રીપાત પડિત આવ્યા તહીં. ૧
રાયે પ્રણામ જ કીધો સહી, પડીત પ્રત્યે વિનતી કહી,
કહો પંડીત કરવું શુ ઘટે, હું દિગ્મૂઢ થયો છુ તે માટે. ૨
વળતો પંડીત વાણી કહે, હું નવ જાણું અણબોલ્યો રહે,
તારી પોલના પંડીત અમો, રાજાજી સાંભલજો તમો. ૩
હૈયા લલાટનો ફુટો સહી, તું સરખો કો પાપી નહિ;
તારી ભૂડી થઈ છે બુદ્ધય, હૈયાતણી ટળી છે શુદ્ધય. ૪
હુ ઉનામાં ગયો એકવાર, ત્યાં નાગરી ન્યાત મલી નિરધાર;
ત્રણસો બ્રાહ્મણનો સંકલ્પ કરી, ઉમા મહેશ્વર આપ્યા શ્રીહરી. ૫
તે વારતા માંડીને કહું, સ્વસ્થપણે સાંભળજે તું;
એની પુત્રીને સીમંતનુરે કામ, પડ્યો ખોખલો નાગરનું નામ. ૬
તે બરડક બોલો† છે અપાર, તેને જુનાગઢ મોકલાવો નિરધાર;
તેને તેડાવી વિનતિ કરી, તાલકુટીઆ ઘેર જાવો સહી. ૭
પંડ્યો ખોખલો ઉત્તર દે સહી, હુ નોતરુ ચુકું નિશ્ચે નહી,
અગીઆર કહીઆં રોકડા લઉં, તો હું આથી ડગલુ દઉ ૮

---

* આ કા ત્રિ મા આપેલા પદ ૭૪ ની ૧૩ થી તે ૧૭ કડી સુધીમા પ્રેમાનંદે માત્ર મામેરાનો સાર જ આપ્યો છે પણ જૂની પ્રતોમા એ સ્થાને ૧૮ થી ૨૫ સુધીના પદો છે

† ઉપનો પાઠ રા તનસુખરામની તથા એક બીજી પ્રતનો છે મારી જૂની પ્રતનો પાઠ 'જુનાગઢ' છે, જે અશુદ્ધ જ છે ‡ બરડક બોલો=બટક બોલો, હાજર જવાબી, ગમે તેમ ઝટકાના વેણ કાઢે એવો.

ખરચને દોકડા દશ વિશ, પડા ખોખલાને ચઢી છે રીસ;
લોહી પીતો તું મારુ રહે, હું નહી જાઉં એમ ઉત્તર કહે. ૯
તેને અમણી ખેપ આપી ઘેર, ખોખલો મોકલ્યો એણીપેર;
એની પુત્રીને કહે છાનું જઇ, તારા પિતા ઘેર જાવું સહી. ૧૦
વળી કંઈ કહાવવું છે તું, આ ટાણે ચાલું છું હું;
પંડા ખોખલો પોંહચ્યો સહી, નરસૈં મેહેતાને વિનતી કહી. ૧૧
બેઠો થાને તું તો લંડ,* શું માંડી બેઠો પાખંડ;
ગાઇ વાઈ ને પેટ જ ભરાં, મામેરાની ત્રેવડ કરાં. ૧૨
રાત દિવસ કૂટો છો તાલ, પડે છે સ્રીને જંજાલ;
પંડે ખોખલે હેલ્ય નોતરી, મહેતાએ સમર્યા શ્રીહરિ. ૧૩
શ્રી લક્ષ્મીવરનું ભજન કરી, શ્રી ગોપાળજી રુદયામાં ધરી;
સભામાં બેઠા જઈ, સુરસેનાને વધામણી ગઈ. ૧૪
બાઈ મામેરાનો આવ્યો અંબાર, સાંભળજે રે તું નિરધાર;
કહો કયાં આવ્યો મારો નિર્ધન બાપ, મારુ તે મલીયું પૂરણ પાપ. ૧૫
"ભેટયા વેવાઈ જાણે વળગ્યું ઝોડ", શું લાવ્યા મામેરુ મોડ;
જો નહોતી મામેરાની પેર, તો શું આવ્યા દિકરીને ઘેર. ૧૬
મામેરુ કરશે શ્રી ગોપાળ, નરસૈં મેહેતો વજાડે તાલ;
જે જોઇએ તે લખી આપો હાથ, મામેરુ કરશે લક્ષ્મીનાથ. ૧૭
તવ વડસાસુ બોલી સુખવાણ, છાબમાં મૂકીએ બે પાષાણ;
એક કહી ત્યાં શ્રીપાત રહ્યો, સકળ સભામાં ઠીઠીઓ થયો. ૧૮

પદ ૧૯ મું-રાગ સિંધુડો.

કોણે કહ્યો કપટીને કોણે કહ્યો કામી, કોણે કહ્યો તાળ કૂટીઆરે આવીયો;
આપવા મૂકવા કાંઇ નથી લાવીઓ, એને કહોરે તું મામેરુ શું લાવીઓ.
તેણે સમે પુત્રીએ વચન કહ્યું, શું રે સભામાં તાલ વાયે;
સાસરામાં મુને મહેણાં દે છે ઘણાં, વચન કહ્યાં તે નવ ખમાયે.

---

* લંડ=રાંડ, પાપી, દુ:ખ દેનાર, લુચ્ચો. આ શબ્દનો પ્રયોગ માણસ ગુસ્સામા હોય ત્યારે કરવામા આવે છે સામળે અંગદવિષ્ટિમા વાપર્યો છે. એની વ્યુત્પત્તિ સં લઙ્=દુઃખ દેવુ તે ઉપરથી છે. લંઠ, લાડ શબ્દ એના પરથી જ થયેલા લાગે છે.

ચગ ને તાલ અમે દેહુ સાથે મૂકીશું, ધરણી આકાશ બે એક થાશે,
લોકડાં બોલશે તે પણ સહીશું, કૃષ્ણજીનું ભજન મેલ્યું નવ જાશે.
તે સમે વહેવાણુને રીસ એવી ચઢી, લાવી મૂક્યું ઉષ્ણોદક પાણી,
રાત દિવસ જેનું ભજન કરો તમો, સમોવણ આપશે તેરે આણી.
ચૈત્ર શુદી દ્વાદશી, મેઘ ઘટા ચઢી,* ગરગડીને કુડી માંહે રૂઠો;
આપી સમોવણ નરસૈંયાને સુચવ્યો, એવો સમસ્ત વૈષ્ણવને રે ત્રુઠો.†
કેટલાક મળીને વાત એવી કરે, દુષ્ટ બોલે એવી મુખ વાણી,
કામણ મોહન મોહની છે એમાં, મત્રને બળે મંગાવ્યું રે પાણી.
મંત્ર ને જત્રની વાત જાણું નહિ, કેવળ કૃષ્ણ મારે હૃદયે ભાસ્યો;
પ્રહ્લાદને સ્થભ ફોડીને પગટ્યો, બાળક જાણી ધ્રુવ અચળ રાખ્યો.
સુદામાને ચાર પદારથ આપ્યા, કમાઈયો કોડો‡ ત્રિલોચન કીધો;
અમરિષરાય ઉગાર્યો શાપથી, ચક્ર ધરીને તેં ચરણ લીધો.
તેણે સમે વેવાઈએ વચન એવુ કહી, ટીપ માંડીને એને આપી આણી;
ત્રણસેં સેલા ને ત્રણસેં કપડા, ત્રણસેં ચુદડીઓ તેમાં લખાણી.
ત્રણસેં ખીરોદક§ ત્રણસેં પટ્ટુ‖ લખ્યા, સાલુ સણીયા લખી લે રે જાણી,
ત્રણસેં ડગલા ને ત્રણસે ખેસ છે, કહા થકી આપશે એ રે આણી.
તે સમે વેવાઈએ વાત એવી કહી, તારી દિકરીએ સહુ ટીપ માડી,
સહસ બે સહસ લો ઉછીના અમ કને, નહિ તો રાત રહી જાવો દોડી.
દિકરીનુ લે તે તો કુભીપાકે પડે, ચાલને હલાહલ તે કોણ ખાય,
શ્રીકૃષ્ણ સરખો સગો મારે, મામેરુ દીધા વિના નહી રે જાય.

---

* રા નવલરામે "મામેરા' મા આપેલી મિતિ "માઘ સુદી સાતમી રવીવાર" પ્રત કા ત્રિ મા આપેલી મિતિ–' ચૈત્ર સુદી દશમીને દિવસે." † રા. તનસુખરામની પ્રતમા, તથા રા રાવજની પ્રતમા ૧૯મા પદમા જ્યા "આપી સમોવણ નરસૈંયાને સુચવ્યો" ત્યા એ ૧૯ મુ પદ પૂરુ થાય છે, અને ત્યાર પછી નવુ પદ શરુ થાય છે તે આ પ્રમાણે છે

રાગ રામગ્રી

તેવારે નાગરે ભગીને ડીમજ માડી, કહો તો એ કપગીને સાહીયે,
કેટલાએક માહીપી એગ્રીપેર બોલ્યા, હરીનો એને વાહીયે.

આ કડી પછી રા. તનસુખરામની પ્રતમા અસબંધ રીતે એક લીટી વિશેષ છે "દેવા તેરડા પદજ એસા, ને મન માને તો કરે આપ એસા" પછી ૧૯ મા પદની બાકીની લીટીઓ છે ‡ કાયા § મૂળ પ્રતમા "ચોરોદક શબ્દ છે ‖ પટુ–મરદને ખભે મુકવાના પટકા અથવા પોતા હશે.

પદ ૨૦ મું–રાગ આશાવરી કે સિંધુડા.*

જનુનીઁ† પામે હેલાને જીવે, (?) શિવ સોંપ્યા બાળરે,
સંપત વિના તે શબવત્ દીસે, મરે ને જીવતા થાયરે. જનુની૦
વિશ્વ જનેતા સાગર તનયા, હરિ અર્ધાંગે કમળારે;
કૃપા કટાક્ષ જુવો અમ સામું, નરસૈંયો કાં વિસરલારે. જનુની૦

પદ ૨૧ મું–રાગ સિંધુડા.

નાગરી નાતમાં નિર્ધન સરજીઆ, કહોને નારાયણ કેમ કીજે;
દીકરીને ઘર સીમંત આવ્યું, મા'વ મોશાળુ કયાંથી કીજે.
ભક્તિ કરુ તારી ત્રિકમા તાલ ગાઉં,‡ ગાન સાચું કરુ શે ન રીઝે;
તું થકી દેવ અનેક છે રે અલ્યા, જે થકી કાજ એકે ન સીજે.
દ્રૌપદીને તમે અંબર§ પુરીયાં, સ્મરણ કીધું તારુ સતીયાં;
રંક સુદામો સાંભર્યો શામળા, મારી વેલા શે નવ આવો અહિંયા.
શૃંગાર સાવડી(?) એ છાબ અંબર ભરી, કહે રે નારાયણ દાસ લીજે;
નરસૈંયાચા સ્વામી બીરદ પાલક સદા, આપ પોતાતણો હાથ દીજે.‖

પદ ૨૨ મું–રાગ સિંધુડા.

જાગ જદુનંદન જગતપતિ શામળા, સાર કર સાર કર દીન જાણી;
આગે અનેક દુઃખ ભાગીયાં દાસના, તેણે જાચું રે નિશ્વાસ આણી. જાગ૦
ધાયે નારાયણ નામ લેતાં થકી, વિપ્ર અજામેલને તેં ઉગાર્યો;
ગજ તણી વા'રે તું ગરુડ તજી ધસ્યો, પરમ દયાળ તમે તુરત તાર્યો. જાગ૦
અમરિષને માટ તે અવતાર લેવો પડ્યો, વિવિધ લીલા રખે તું વગોતો;
દાસ નરસૈંયાની આશ પુર્યા વિયે, કથ કમળા ઘેર શું રે સુતો. જાગ૦

પદ ૨૩ મું–રાગ સિંધુડા.

વાર થઈ વિઠ્ઠલા, વા'રે વેગે ચઢો, રખે નાગરી જ્ઞાતમાં હાંસી થાયે;
આગે ભક્ત તમે અનેક ઓધારીયાં, તમને તજી નાથજી કોને વાયે. વાર૦

---

* આમ બે રાગ મૂળમા આપેના છે. પદની વાકય રચના બરાબર બેસતી નથી ને સબધ પાનુ સમજાતો નથી † પા૦ "જનની એ મેહેલ્યા નરજીવિ, સી વછોવ્યા મરી જાયે" ‡ પા૦ "ધરું" § પા૦ "ચીરજ." ‖ પા૦ 'નરસૈંયો કહે તારુ બિરદ મોટું, ભૂતગે કૃષ્ણ વિના કયમ રહીજે"

દ્રૌપદીને સમે ધાયા હરિ ધસમસી, પુરીયાં ચીર તે અનેક જાતે;
રાખી એ લાજ, એ કાર્ય છે તમતણું, મેલપણુ* ન આણુશો આણી વાતે. વા૨૦
જાણીયું નાથે, સાદ શ્રવણે સુણી, પ્રગટ થઇ પુત્રીને માન દીધું;
છાયળ છાબમાં, પટ ચીર બહુ નવા, પુર્યાં પીતાંબર કાજ કીધું. વા૨૦
નરસૈંયો નીરખીને, મન આનંદીયો, જે હરિ જે હરિ શબ્દ કીધો; ૨
ચરણ ઉપર શીશ નામી રહ્યો, નાથે હાથે કરી રુદયે લીધો. વા૨૦

પદ ૨૪ મું—રાગ સિંધુડો.†

અહલક ઢળીયા રે વૈકુંઠનાથ ધણી, ગરુડ કયાં ગરુડ કયાં વદત વાણી;
ચાલ ચતુરા ચત્રભુજ કહે ભામિની, નષ્ટ નાગરે મારી ગત્ય જાણી. અઢ૦
નરસૈંયો નાગર ભક્ત મારો ખરો, છાબ ત્યાં જઈ ભરો શીઘ્ર થાવો;
જેને ઘણો હેત તાં તે ગયા વિનઈ નવસરે, રીધ ને સીધ લઈ રે જાવો અઢ૦
દેશ પરદેશની ભાત જે ભલભલી, એક પે એક તે અધિક જાણી;
સ્વપ્ને કો નવ લહે, નામ કો નવ કળે, અંગને આળસ તજી તેરે આણી. અઢ૦
હેમ હઠસાંકલાં,‡ નંગ નિર્મળ ભલાં, સરવ શૃંગાર તે સજો સારો;
રીત ને ભાતમાં રોકડ રખે વિસરો, દીન થઈ કરગરે દાસ મારો. અઢ૦
અજ ભવ ઇંદ્રને સ્વપ્ને કો નવ લહે, માગે સુખ બોલતાં વિવિધ વાણી;
નરસૈંનો નાથ લક્ષ્મી સહિત આવીયો, અગણીત ગાંઠડી અનંત§ આણી. અઢ૦

પદ ૨૫ મું—રાગ આશાવરી.

લક્ષ્મી ત્રુઠયા કૃપા કરી, "ઠાલી છાબ સોનૈયે ભરી." લક્ષ્મી૦
અનેક પટોળા ખીરોદક સાર, કમખા ભાત્ય ન આવે પાર;
સોના છાબમાં મોતીહાર, પહેરાવે સઘળો પરિવાર. લક્ષ્મી૦
જેટલું લખ્યું હતું કાગળ માંહે, તે સૌ પુરુ કર્યું વૈકુંઠરાયે;
લક્ષ્મીજીએ જો કીધો નિવાસ, સૌ કોને આવ્યો વિશ્વાસ. લક્ષ્મી૦
વેવાઇએ મન કીધો વિચાર, એ કોય કારણુ અવતાર;
નરસૈં મેહેતો સેવક સાધ, આપહો કીધો મહા અપરાધ. લક્ષ્મી૦

---

* મેળાપણું † પ્રેમાનંદ પ્રણીત મામેરાના કડવા ૧૩ માનુ ૧ લુ પદ ૨ગ પ્રભાતવાળું, આ ૨૪ મા પદ સાથે સરખાવો. એ જ પદ, કેટલાંક ફેરફાર સાથનું વિશ્વનાથ જાનિકૃત 'નરસિંહ મેહેતાનું ચરિત્ર'મા, મામેરામા જ એ જ પ્રસંગમા છે. ‡ હઠ-હઈ-સાંકલાં § પા૦ "સગુ."

પદ ૨૬ મું–રાગ સિંધુડો.

ચૈત્ર શુદી ત્રયોદશી દિવસ સીમંતતણો, છાબમાં શ્રી જદુનાથ બેઠા;
નાગર સઘળા જે દ્વેખ કરતા હતા, તેને ચતુર્ભુજને નયણે દીઠા. ચૈત્ર૦
દેવા ભક્તવત્સલ સદા બીરદ તારું સહી, અવરકો દેવને હું ન જાચું;
જનમ જનમ તારા દાસનો દાસ હું, બીરદપાલ તું એરે રાચું. ચૈત્ર૦
નરસૈંયો એક અદ્‌ભૂત અવતર્યો, એની વાત કોને ન થાય;
નાગરી નાતમાં એ શિરોમણિ, તેને ઉલટ અંગ ન માય. ચૈત્ર૦
તેણે સમે પુત્રીએ વચન આવી કહ્યું, મામેરામાં કોઈ રહી ન જાય;
નણંદની દીકરી નામ નાનીબાઈ, તેને કપડું આપો તો વારુ થાય. ચૈત્ર૦
આપનાર હુતો તે તો આપી મૂકી ગયો, હવે મુજ થકી કાંઈ નવ અપાય;
તુલસી ચરણોદક મારે અતિ ઘણું, જોરે લેવા તણો ખપ થાય. ચૈત્ર૦

**

જેણે કીધું મામેરું આરત ભાગીરે, જેમ સ્વપ્નામાં ઉઠી જાગી રે.*
સૌ કોયે વિશ્વરૂપ દીઠોરે, જેમ આષાઢો મેહુ વુઠયો રે.
સકલ મનોરથ નરસૈંયાનો સીધોરે, પ્રેમ ભક્તિએ પાલી લીધો રે.

પદ ૨૭ મું–રાગ સિંધુડો.

(ટેક) ભાલ્ય તું ભાલ્ય તું, સન્મુખ શામળા, ટાલ્ય દુઃખ ટાલ્ય દુઃખ આજ મારું;
નિગમ નેતિ રટે, આવડું કરવું ન ઘટે, ભક્તવત્સલ પ્રભુ બિરદ તારું. ભા૦
અરજ સુણો હરિ, શું કહીએ ફરી ફરી, શ્રવણે ન સાંભળો નિદ્રા આવી;
ધાવ ધરણીધરા, જાગજે જદુવરા, દુષ્ટને હાથથી લો મુકાવી. ભા૦
સત્યને પાળવા અસત્યને ટાળવા, પ્રગટોને પૂરણ બ્રહ્મ પોતે;
પુલનો હાર આપજે કમળાપતિ, સુંદીર શ્યામ સભા રે જોતે. ભા૦
સુખડા આપવા, દુઃખડા ટાળવા, અનાથના નાથ તમેરે કહાવો;
નરસૈંયો બેઉ કર જોડીને વિનવે, શ્યામના ચરણનો લેવો લાહ્વો. ભા૦

---

* રા. તનસુખરામની પ્રતમાં ૨૬ મા પદની છેલ્લી ત્રણ લીટીઓને બદલે આ પ્રમાણે બે લીટીઓ છે.

"કીધું મામેરું ને આરત ભાંગી, સહુ કોએ વિશ્વરૂપ દીઠો;
નરસૈંયાને જેવું કીધું મામેરું, તેવો સમસ્ત વૈષ્ણવને તુઠો.

પદ ૨૮ મું–રાગ સિંધુડો.

જગપતિ જાદવા, શું રે જોઈ રહ્યો, દયા આણ દામોદરા થાને વેહેલો;
। કૃપા હરિ, આપને શ્રી હરિ, સુર ઉગ્યાથી મને રાખ પેહેલો. હો જ.
રે ઠાકોર પ્રભુ ધણી રે તું મારો, મેંરે લક્ષ્મીવર તુંને રે ગાયો;
તવત્સલ એવું બિરદ છે તારુ, તેવું જાણીને નાથ તુંને ધાયો. હો જ.
;લ માયા મધુસૂદન માળાતણી, હાર આપ્યા પાખે કેમ ચાલે;
પેરે પરભવે મંડળીક હારને, તે દુઃખ તુજ વિન કોણ ટાળે. હો જ.
ામની માલમાં કઠણ શું થઈ રહ્યો, આપો કૃપાનિધિ શું વિચારો;
સૈંયાચા સ્વામી આશ તારી ઘણી, આ દેહ દામોદરા તમે ઉગારો. હો જ.

પદ ૨૯ મું–રાગ સિંધુડો.

.પ્યને હાર કપટી રે તું કાનુડા, આ ગોકુળમાં કપટ ઘણાં રે કીધાં;
ર વનિતાસું પ્રીત જોડી કરી, તે રે આહીરડીનાં દાણ લીધાં. આ૦
ટ કરી દહીં દૂધ તેં ચોરીયાં, સુર અસુર મુનિ સરવ જોતાં;
ટ કરી રંગે રાસ રમાડીયા, પછે બાપડા મૂકયાં વન રોતાં. આ૦
ડેલે પ્રીત કરી ત્યારે કપટી ન જાણીયો, હવે રે શું કહું તુંને અવરવાણી,
ણે નરસૈંયો કરજોડીને વિનવું, રાખને લાજ સારંગપાણી. આ૦

પદ ૩૦ મું–રાગ સિંધુડો.

ળા મધુસૂદન આજ વાહલી થઈ, રાખી રુદયામાહી કરે છે સાઝો;
રમાંહે હીરા હશેરે સુણય શામળા, લોભે લક્ષ્મીવર તો વિમાસો. માળા૦
ડળીક ઉપર મેહેર કીધી ઘણી, મુજ ઉપર થકી દયા ઉતારી;
ક્તનો તું સાથી થયો રે શામળા, પોતાના માટે મૂકયો વિસારી. માળા૦
ક્તવત્સલ એવું બિરદ છે તારુ, હું રે વલુધ્યો તારે ભરોસે;
ન પ્રતે હાર તું દે તો દામોદરા, વિપત્ત પડે હાવાં શું વમાસે. માળા૦
ારો વાંક કાંઇ નથી રે નારાયણ, હું દુઃખ પામું તે તો મારે પાપે,
રસૈંયો કહે મુંને મંડળીક મારશે, તારી રુદયા થકી શેં ન આપે. માળા૦

પદ ૩૧ મું–રાગ સિંધુડો.

ાર હૈયા વચ્ચે શું રે રાખી રહ્યો, કૃપણ થયો રે તું કૃષ્ણ કાળા;
હસતાં ને રમતાં છું તારો પ્રાણલો,* આપ્ય ને નાથ તું પુષ્પની માળા. હાર૦

* પ્રાણલો=પ્રાણ્લો.

તારા બળ થકી ઘણું રે બળ મારે, તું જ આપીશ ને મારે લેવી,
તારા મનમાં વાત કેવી હશે, મારા મનમા ના આવે એવી. હાર૦
મરણ થકી નવ બીહું રે મધુસૂદન, નેટ* નિર્વાણ આ દેહ પડશે,
હાર આપ્યા વિના, મંડળીક મારશે, એ અપયશ હરિ શીશ ચઢશે. હાર૦
વેગ કર વિઠ્ઠલા, વાર લાગે ઘણી, સૂર સમે હાવાં ઉદે રે થાશે,
મંડળીક રાયને માન વાધે ઘણું, નરસૈંયાનું બળ ક્ષીણ થાશે. હાર૦

પદ ૩૨ મું-રાગ સિંધુડા-બિભાસ.

અલ્યા સાર† કર સાર કર મારી શામળા, બોલતો નથી તે શું માગ્યા માટે;
રસે આપીશ તો રસ ઘણો વાધશે, નહિં તો મૂલ્ય મને મૂળ સાટે. સાર.
પ્રીતની રીત તું કાંઈ લેહેતો નથી, નીર કેમ રહે અલ્યા કુભ ફુટે;
ગોઠડી મીંઠડી જાણે જુઠો સદા, અણુદ્ધિયાશો મસ્તક કોણ કુટે. સાર.
અલ્યા કલીયુગ માંહે પત ગઈ તારી, શરણ થઈ વૈષ્ણવ કોણ થાશે;
ભક્તિ કરતા કહેશે નરસૈંયો મારીયો, જગતમાહે જશ કોણ ગાશે. સાર.

પદ ૩૩ મું-રાગ પ્રભાત ‡

ગરીબનિવાજ તુંને, કોણ કહે શામળા, દુષ્ટનિવાજ મેં આજ જાણ્યો;
સર્વ સન્યાસીથી, તું બીહે બાપડો, તેનો બેપોતુ (?) જાએ તાણ્યો. ગ૦
ભક્ત ભુખે મરે, જક્ત હાસી કરે, પેલા પાડીઆના તું દાલદ્ર કાપે,
ભુત ભૈરવને, લાડુઆ લાપસી, કોહુકુચુ તારે નામે આપે. ગ૦
ભક્ત સૌથી ડરે, તુજથી કાંઇ નવસરે, પેલા લાડીઆ લાખેણી મોજ માણે,
ચાડીઆ ચુગળને માન ઘણું ઘણું, તારા દાસને કોન જાણે. ગ૦
સોરઠ હાંસી કરે, દુષ્ટ દાઝે બળે, વળી વળી તુજને શું રે કહીયે;
ભણે નરસૈંયો તારા ગુણ ગાઇ જીવિયે, એકલા ભૂતળ કેમ રહીયે. ગ૦

પદ ૩૪ મું-રાગ સિંધુડા.

હું રે જાચક તું દાતાર દામોદરા, મારે મનતો બિરુદ સાચુ,
આપો કે ના આપો તોએ ત્રિકમા, તુજ વિના બીજા કોને ન જાચુ. હું રે.

---

* નેટ=નિશ્ચે † સાલ-વહાર. ‡ પદ ૩૨ મું કવિ નર્મદાશંકરની ઉતારેલી પ્રતમા છે પ્રેમાનંદ વિવરે રચેલા ૧૪૮ પદ ઉપરાત આ પદ છે. કવિ નર્મદે "હાર મધ્યેનું પદ" એવો શેરો માર્યો છે

ભક્ત સુદામાની સાર કરી શામળા, નવનિધી આપી ત્રુઠ્યા મોરારી;
ચન્દ્રભુજ રાય તેં ચંદ્રહાસ ઉગારીયો, તેમ કૃપા કરો હાવાં મારી. હું રે
ગુરુ બાલક યમસદનથી લાવીયા, અર્જુનની પ્રતિજ્ઞા તેં રે પાળી;
બ્રાહ્મણના દશ પુત્ર હર્યા હતા, વૈકુંઠનાથ તું લાવ્યો વાળી. હું રે.
એવા ઘણા બિરદ છે તારા, મારું દુઃખ હવાં કહું રે તુજને;
હાર નહિ આપો તો મંડળીક મારશે, નરસૈંયો કહે હરિ રાખ મુજને. હું રે.

પદ ૩૫ મું–રાગ મેવાડો.*

મારેને માથે રે હો, વાહલાજી તમો ધણીરે, અવર ન મોટો કો માહારાજ;
શોધ તો લીજે રે હો, સ્વામી મારી રે, જેમ તમે ઉગાર્યો ગજરાજ. મા૦
રીસ નવ રાખો રે હો, મનમાં માધવારે, મોહન મારે તમે છો નાથ;
મંડળીક રાય રે હો, મુજને મારશે રે, ત્યારે કોણ ઝાલશે હાથ. મા૦
અમ રાંક શું રે હો, રીસ ન રાખીયે રે, પ્રભુજી અગડંક મહારાજ;
વ્રજ તે રાખ્યું રે હો, ગિરિવર કર ધરી રે, તેમ અમને ઉગારોની આજ. મા૦
સાધુને લીજે રે હો, અહો મુજ શામળા રે, મૂકી મને તણો અહંકાર;
હું તો તારી રે હો, તું મારો સદારે, તે તો જાણે જુગ સંસાર. મા૦
પ્રભુજી હાર આપો રે હો, સમરથ શામળારે, આવડી શાને લગાડો વાર;
રતનબાઈ કહે રે હો, પ્રભુ તારી વિનતી રે, વાહલાજી રાખોની આ વાર. મા૦

પદ ૩૬ મું–રાગ મેવાડો.

શામળિયા સ્નેહી રે હો, અમ ઘેર આવીયે રે, કહું મારા મનડા કેરી વાવ;
લટક લટકે રે હો, દેખું તુંને આવતો રે, વાહલાજીને બળ ભરી ભીડું બાથ. શા૦
કોડ કામનીના રે હો, પ્રભુજી પૂરવા રે, સભામાંહે આવો શ્રી મહારાજ;
મંડળીક મેહેતાને રે હો, વાહલાજી મારશેરે, તેની તમને લાગશેજી રે લાજ. શા૦
આવોની રમીએ રે હો, મહાઝમ રાતડી રે, અમને હલુવા પાડોજી આજ;
દીલની નવ જાણો રે હો, દામોદરરાયજી રે, કેમ કરી રહેશે રે અહિં લાજ. શા૦
પ્રીતના બંધાણા રે હો, ઘેર પધારીયે રે, પ્રીતમ આણતણા આધાર;
કાહાનબાઈ કહે રે હો, વાહલાજીની વિનતી રે, સેવકને આવી આપો હાર. શા૦

* હારમાળાનું પદ "દામોદર દીનને રે, દર્શન દીજીએ, તમારો મેહેતાજી દુભાય," પછી પદ ૩૪ મું છે.

પદ ૩૭ મું-રાગ કેદારો.

દેવા તું સમો ગૃહસ્થ મે નયણે નવ નિરખીયો, પ્રગટ લક્ષ્મી સહિત વાજ આપુ,
આપ આપદ ધરાં, અગ રેરવા કરાં, સેહેજમા ભક્તનુ કષ્ટ કાપ્યું. દેવા૦
* * * ઋણપત્ર કર ગ્રહ્યુ, હું ને ભક્તવત્સળ સુણી પ્રેમ વાધે;
અમને અનુગ્રહ કરી, આપ ગયા વપુ ધરી, કપટ કાળા વિના કોણ સાધે. દેવા૦
એમ કહીને આલાપ કીધો વળી, અગો અગે અતુલ પ્રેમ યોગી,
કપટ છુટા મકળ અગ તાલાં સહી, નરસૈંયાચો સ્વામી મળ્યો રે ભોગી દેવા૦

પદ ૩૮ મું-રાગ કેદારો.

દેવા ભક્તિ આપે હુને ભક્તિ આપે, વિષયરસ કશું ના લેશ આપે,
કૃષ્ણ કરુણા કરી કર ગ્રહો માહરો, મોહમાયાતણી જાળ કાપે. દેવા.
પ્રગટ લીલા હરિ પેખીયે પ્રેમસું, જુવતીના જુથમા રહ્યો રે ઓપી;
કઠ બાંહેધરી નરસૈંયો નાથજી, શબ્દ સુર તાનસુ ગાય ગોપી. દેવા
સુરીનર મુનીજન જેની સ્તુતિ કરે, બ્રહ્મા વેદે કરીને વખાણે,
ભણે નરસૈંયો જે ધન્ય આ દેહને, ભક્તિરસ પૂર્ણ પ્રેમે પ્રમાણે. દેવા.

પદ ૩૯ મું-રાગ કેદારો.

આપ્યને ભૂદરા ભક્તિજ તાહારી, કરજોડીને કહું મોરારી આપ્ય.
સોલ સહસ્ર ગોપીની સાથ ક્રિડા કરી, તોયે તું કહેવાણો બ્રહ્મચારી,
બળીતણે દ્વારે તું બાણેનો થઇ રહ્યો, નદને આગળ ગાય ચારી. આપ્ય
નામાનું છાપરુ છાઇને આપીનું, કબીરાની રાખી અવિચળ વાણી,
મામેરા વેળાએ લાજ જાતી હુતી, ત્યા તમે મોકલ્યું ટાઢુ પાણી. આપ્ય.
તમે અનેક ઉધારીઆ પતિતપાવન કર્યા, દીન જાણી રખે લાજ આણો,
બેહુ કરજોડીને નરસૈંયો વિનવે, હજી લગી પ્રભુ તમે શેં ન જાણો. આપ્ય.

પદ ૪૦ મું-રાગ બિહાગડો.

તુમવિના કોને ન જાચું, જાદવરાય, તુમવિના કોને નવ જાચું,
ફરી ફરી કરમે ભરમે ઘણું ભૂલ્યો, તારી ભક્તિવિના સૌ કાચુ. જાદવ૦
અનેક બ્રહ્માદિક મોટ મોટેરા, તે માટે નવ રાચુ;
મન વચન કર્મે ગોવિંદજીને ચરણે, તે નરહરિ આગળ નાચુ. જાદવ૦

---

* આ પદ શ્રી દામોદરરાય ધરણીધર મેહેતાને લાથી ધરેણે મૂકેલો રાગ કેદારો છોડાવી લાવી ઋણપત્ર-ખત-સભામા નાખ્યુ, તે વારે મેહેતાજીએ ગાયુ જણાય છે

યજ્ઞ યાગ તપ તીરથ વ્રત, વેદ કહે તે સાચું;
નરસૈંયાચા નાથ મંદિર પધારો, તો ભવ જશ હરિ જાચું. જાદવ૦

પદ ૪૧ મું–રાગ કેદારો.

વાત વિચારતા પ્રાત થાયે રખે, હવે કયમ હરિ રાખશે ખ્યાત;
મરણુ મારૂ કશું, લોક થાશે હસુ, સંગ સંગત કહે આજ વાત. વાત.
મુને ઉગારતા અરથ તારો થશે, તારા દાસને દ્રઢ વિશ્વાસ બેસે;
ચેત તો શામળા જાણે જુઠો નહિ, શ્યામ વદન લઇ દુષ્ટ રેહેશે. વાત.
હરિ મલ્યો હોય તો સાખ્ય સ્મૃતિ કહે, અર્ધાંગ ગોપી થકી સરવ દીપે;
આશ તારી એમ નરસૈંયો ઓચરે, નિર્મળ જ્યોતનું તેજ દીપે. વાત.

પદ ૪૨ મું–રાગ કેદારો.*

દામોદર દયાનિધી સાચો, નરસૈંયાનો રાખ્યો રંગ;
આપણા સેવકને સુખ દીધું, મંડળીકનું માન કીધું ભંગ. દામોદર.
એણે જાર જાત્યે કાંઇ નવ જાણ્યું, વૈષ્ણવ સાથે દ્રેષ કીધો;
અંતર ગતિએ વિચારીને જોએ, એણે કુળ ઉપજ્યો વિખવાદ સીધો. દા૦
કલીયુગ માંહે પ્રત્યક્ષ દીઠું, નરસૈંયે જીતાડ્યો હોડ;
આપ્યા કુંડળ ત્યાં વળી કાને, આપ્યુ પીતાંબર કડી છોડ. દામોદર.
(મુને) કોને કહ્યો કપટી ને કોને કહ્યો કામી, સેવકજનને તારી આશ;
રાખી લાજ સભામાં સાચી, દૂરીજન સઘળા થયા નિરાશ. દામોદર.
જેજેકાર હવો સોરઠમાં, હરખે આપ્યો હાર હરિ;
શામળિયો સદા સુખકારી, નરસૈંયાને કરુણા કરી. દામોદર.

પદ ૪૩ મું–રાગ આશાવરી.†

ઓળખો (?) અકળ ન થાયરે, છબીલો ઓળંખો અકળ ન થાય;
મારો ઓળખો શ્રી ગોકુળરાયરે, છબીલો ઓળંખો અકળ ન થાય.

---

* આ પદ દામોદરરાયે હાર આરોપ્યા પછી નરસિંહ મેહેતાએ ગાયું છે. એ પદ "મારા ઠાકોર શ્રી દામોદર, એણે સાર પ્રાધી સંભાલ લીધી" પછી વાચવું. આ પદ પ્રા. કા. ત્રિ. ની હારમાલામાં પ્રેમાનંદની છાપ સાથે કંઇક ફેરફારથી પ્રસિદ્ધ થયું છે. † પદ ૪૨ મું નરસિંહ મેહેતા શ્રી દામોદરરાયજી પ્રગટ થાય છે ત્યારે સ્તુતિમાં ગાય છે.

પ્રહ્લાદ વિભિષણ નારદ અમરિષ, બળ બલી હનુમાન રે;
અક્રુર ઓધવ વિપ્ર સુદામો, વિદુર ભક્ત વરદાન રે. છબીલો.
ઓળખ્યો દ્રુપદ તનયાયે, ચરણરેણુ અહલ્યા તારીરે;
કુબજાનું ચંદન માંગી લીધું, ગોકુળ રાખ્યું ગિરધારી રે. છબીલો.
ઓળખ્યો નાર વ્રજ વનિતાયે, તરણ તારણ મોરારી રે;
ઓળખ્યો પ્રીતે તેની પ્રીત કરેરે, લીલા કુંજવિહારી રે. છબીલો.
દુષ્ટમતિ દુર્યોધન કહિયે, સતી સભામાં આણી રે;
પચાળીના પટકુળ પૂર્યાં, એવા સમરથ સારંગપાણી રે. છબીલો.
સાંદીપન સુત કૃષ્ણેરે આપ્યા, વેદ કહે તે સાચું રે;
મારો ઠાકોર શ્રી દામોદર, જન જનને નહિ જાચુ રે. છબીલો.
ભકતવત્સલ પતિત ઉદ્ધારણ, દીનોનાથ કહાવે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને ભજતાં, સંસારમાં નવ આવે રે. છબીલો.

પદ ૪૪ મું-રાગ પંચમ.

ધન્ય રે ધન્ય રે એમ કહે શ્રી હરિ, ત્રિગુણ રહિત થયું મન તારુ,
કોટી બ્રહ્માંડપતિ, કરે છે વિનતી, નરસૈંયા તું વચન માન મારુ. ધન્યરે.
બ્રહ્મા શકર સુત સનકાદિક આદિ જતી, શેષ શુકજી ધરે ધ્યાન મારુ;
મન કર્મ વચને, તે મુક્તિને અનુસરે, કોટી મુક્તિ તારે ચરણ વારુ ધન્યરે.
જેવી વ્રજ સુંદરી તેવોજ નરસૈંયો, કુસમચી પાંખડી ડીટ સોહ્યો;
ભક્તજન પ્રતિપાલને કારણે, અખિલ બ્રહ્માંડ થકી આવું ધાયો. ધન્યરે.
કુંજલીલા મધુવન મા'વજી, પુરુષ નામે કોઈ પાસ ના'વે;
અથ એ શ્રી હરિ, વ્રજ વનિતા ખરી, નરસૈંયા વિના હુંને કોણ લડાવે. ધન્યરે.

પદ ૪૫ મું-રાગ આશાવરી.†

વાહલારે મુને વૈષ્ણવ વાહલા, તેના દાસતણો હું દાસ રે,
હું કોટી બ્રહ્માંડતણો સ્વામી, મેં હૃદયા કીધો વાસ રે. વાહલા.
વૈષ્ણવજનનું એ લક્ષણ છે, તિલક છાપા ને માળા રે,
શરણ આવે તેને સુખ આપે, દીસતા દયાળા રે. વાહલા.

* પદ ૪૩ મા દામોદરરાયજી ઉત્તર આપે છે † પદ ૪૪ મા શ્રીદામોદરરાયજી વૈષ્ણવના લક્ષણ કહે છે

ઉંચા મંદિર સુંદીર ભોમી છે, ચીતરે ગોખ રંગ રેળ રે;
વૈષ્ણવજન વિશ્રામ નહિ તે, એ મંદિર વેહેતાં મેહેલ રે. વાહલા.
વૈષ્ણવજનની જીર્ણ ઝુંપડી, મારે તે વૈકુંઠ ક્રોડ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી ભક્તવત્સલ હરિ, ભવના બંધન છોડરે. વાહલા.

પદ ૪૬ મું–રાગ કેદારો.*

અવતાર ચરીત્ર રખે કવર્ણને દાખવતો, ભૂતળ નરસૈંયા લાજ રાખે;
શ્રી વ્રન્દાવનની લીલા વિના જે રહે, અવર તે બાપડા અન્ય દાખે. અવતાર
વળી વળી એ અવતાર અમો લેશું, શ્રીકૃષ્ણ ગોવિંદ ગોપાળ ગાશું;
દુરમતિ લોક અવતાર થીઓ, પ્રભુ અમો તારા દાસ થાશું. અવતાર.
સુંદરી શોળ સહસ ઘેર તારે, તો એકલો વેદ તે શું વખાણે;
તારા પારનો ગુણ કોઇ નવ લહે, તું જાણે ને તુંજને તેહ જાણે. અવતાર.
ઘટ ગીરી નાર ને રાય દાંમોદરા, (?) સદા સેવકજન શરણ રેહેતા;
સૌભાગ્ય અવતાર નરસૈંયા તુજતણું, જન્મ ગાળ્યો રે શ્રીકૃષ્ણ કહેતા. અવતાર.
એ ભકિતરસ દોહેલો, કૃપા વિન નવ જડે, જે પીએ તે રસીયા કાહાવે;
એ રસ મૂકી અવર રસ જાણશે, (તે) ભણે નરસૈંયો મારે ચિત્ત ના આવે. અવતાર.

પદ ૪૭ મું–રાગ આશાવરી.†

તમારી કૃપાથી શું ના હોય મારા વાહલા, જે ના આપો તે થોડું રે;
તન મન ધન તુંને અરપણ કીધું, દાસ થઇ કરજોડું રે. તમારી.
આગે જયદેવને કૃપા કીધી, તે કલીજુગ માંહે જાણી રે;
સોઇ‡ નામદેવનું દેવળ ફેરવ્યું, તે તમારી કૃપા ગણાણી રે. તમારી.
ધન્ય સોરઠ ને ધન્ય શામળિયો, ધન્ય આશાવરી રાગ રે;
ભણે નરસૈંયો ભલે અવતરિઓ, શ્રી કૃષ્ણ ભજ્યાનો લાગ રે. તમારી.

પદ ૪૮ મું–રાગ આશાવરી.

પુષ્પ વૃષ્ટિ સૌકો કરે છે, ધન ધન વૈષ્ણવજન રે;
પુરણ પ્રીતિ કરી **§ સાથે, બોલે પ્રજા ધન ધન રે પુષ્પ.

* આ પદ પ્રશ્નોત્તરરૂપે શ્રીદામોદરરાયજી હારમાળા ભણવાના અધિકારી કોણ તે સૂચવે છે, ને નરસૈંયાને ભક્તિ કરવાનું કહે છે. † મૂળમાં રાગ રામગ્રી છે. ‡ સોઇ=સઇ=દરજી. નામદેવ જાતનો દરજી હતો. § અત્ર "પ્રભુ" શબ્દ હોવો જોઇએ.

અનેક ભક્ત આગે ઉધાર્યા, કૃપા કરી મારારા ર,
સોરઠ સર્વે જોવા મલ્યું, મોહી રહ્યા નરનારી રે. પુષ્પ.
એણે તરક જાત્ય કાંઇ નવ જાણ્યું, ભકતમું વિવાદ રે;
અંતરગતિએ વિચારી ન જોયું, એમ બોલે સૌ હુલાદ રે. પુષ્પ.
મે (?) સહિત મહિ દાનજ દીધાં, નિત્ય નાહાતો ગંગાજળ નીરરે;
હરિજન સાથે હોડ કરી તો, પામ્યો શાપ શરીર રે. પુષ્પ.
અષ્ટ મહા દાન આપ્યા બહુ પેરે, જેરે જપ તપ ધ્યાન રે;
તે તો ક્ષણમાં નિષ્ફળ હોયે, જો દુભાય વૈષ્ણવજન રે. પુષ્પ.
બોલે પ્રજા દીસે દીસ બહુ, કહે સત્ય વદે વચન રે;
જે વૈષ્ણવસું વિવાદ કરે રે, તેને રુઠડો જુગજીવન રે. પુષ્પ.
મંડળીકરાય મેહેતાજીનેરે પૂછે, માહરા કોણ કરમની વાતરે;
ભણે નરસૈંયો તું અસુરને અશો, જાણે છે તારી માત રે.' પુષ્પ.

પદ ૪૯ મું–રાગ રામકલી.

ધન્ય ધન્ય રે જીવિત વૈષ્ણવનું, જ્યાં જાય ત્યાં હરિગુણ ગાયરે;
ચૌદલોકમાં પહેલી પૂજા, નરનારી વૈકુંઠ જાય રે. ધન્ય.
વૈષ્ણવ કેરાં કહું સુલક્ષણ, તિલક છાપ તુલસી માલ રે;
વૈષ્ણવ કેરો વેશ દેખીને, જમકીંકર નાસે તત્કાળ રે. ધન્ય.
જનમ મરણનો ફેરો છુટે, જન્મ જોખમાં ન રાખે અંગ રે;
તે નર જીત્યા સસારમાં, જેને હોય વૈષ્ણવનો સંગ રે. ધન્ય
માતાપિતા કેરુ કુળ તાર્યું, પાડોશી પાવન પરિવાર રે,
ભણે નરસૈંયો હરિગુણ ગાતા, પુનરપી નવ હોય અવતાર રે. ધન્ય.

પદ ૫૦ મું–રાગ આશાવરી

જેને બાનુ શામલિયાનુ, તેને જમ શુ કરશે રે,
તીલક છાપ તુલસીની માળા, જોઇ જોઇ પાછા ફરશે રે. જેને૦ ૧

* આ પદ પછી મા કા ત્રિ મા ૧૫૨ મુ પદ છે, તે હોવુ જોઇએ પણ તે પદ મેહેતા કૃત ન હોવાથી, જૂની પ્રતોમા જણાતુ નથી પ્રેમાનદે તે સબધ મેળવવાને રચ્યુ હોય, એ સભવિત કલ્પના છે એના પછી જૂની પ્રતોમા જે પદ જોવામા આવે છે તે આ ગ્રન્થના પૃષ્ઠ ૪૯ મે પદ ૧૩૨ મુ છે, પણ તેમા અને જૂની પ્રતમા બહુ ફેર છે જૂની પ્રતનો પાઠ સસબદ્ધ છે, છપાયલી પ્રતનો પાઠ સારો છે.

સુતાં બેસતાં હસતાં રમતાં, શ્રીહરિ હરિ મુખ કહેશે રે;
પુનરપિ જનમને જો નિવારી, પ્રભુચરણે ચિત અડશે રે. જેને૦ ૨
સાચું સગપણ શામળિયાનું, તે નર દુઃખી કયમ થાશે રે;
અનેક ભક્ત ઉગાર્યા આગે, ગાયા હશે તે ગાશે રે. જેને૦ ૩
જેને વર વરીયા વિઠ્ઠલજી, તેને બીજો કયમ ગમશે રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી વિના સજની, લક્ષ ચોરાશી ભ્રમશે રે. જેને૦ ૪

પદ ૫૧ મું–રાગ આશાવરી.

શ્રી દામોદરના ગુણ ગાતાં, તે નર દુખિયા નવ હોયે રે;
સદા શામળિયો શરણ રાખે, સન્મુખ થઇને જોયે રે. શ્રી. ૧
મૂરખ મૂઢ હીંડે વળવળતા, નવ જાણે હરિ મરમ રે;
સાંભળતાં આવે અલબેલો, પૂર્ણાનંદ પરબ્રહ્મ રે. શ્રી. ૨
છેલછબીલો ને છોગાળો, નિત્ય પ્રત્યે તેને ભજીયે રે;
મંડળિકનું જેને માન ઉતાર્યું, તેને કંઇ પેરે તજીયે રે. શ્રી. ૩
સુખકારી સાધારણ મારો વાહલો, હું અવિચળ પદ પામ્યો રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનું મુખ દીઠે, ભવ ભય સઘળો વામ્યો રે. શ્રી. ૪

પદ ૫૨ મું–રાગ દેશાખ.

નિરખી લોક નગરના હરખ્યા, ધન્ય વૈષ્ણવનો અવતાર રે;
મહિપતિ આવી ચરણે લાગ્યો, કરે હરખ ઓચ્છવ નરનાર રે. નિરખી. ૧
અમે અબુધ ને રાય કબુદ્ધી, કીધી વૈષ્ણવની ખ્યાલ રે;
સ્વામી સેવકમાં ભિન્ન ન હોયે, સમરથ વેદ વિખ્યાત રે. નિરખી ૨
વાસુદેવને વાહલા જે વૈષ્ણવ, તે સાથે શો કરવો દ્રેષ રે;
સાચું પાસુ શામળિયાનું, વિધાતાએ લખીયા લેખ રે. નિરખી. ૩
હરિજન સઘળા હરખ પામ્યા, વરત્યો જય જયકાર રે;
ભણે નરસૈંયો તીલક ને તુલસી, ગાય છબીલાનો વિહાર રે. નિરખી. ૪

પદ ૫૩ મું–રાગ આશાવરી.

નરસૈંયાને કીધી દયા, વૈકુંઠનાથ તે સન્મુખ થયા;
આપી માળા ને રાખ્યો રંગ, પ્રગટ થયા શ્રીપરમાનંદ.
પચશબ્દ વાજે નિશાન, રાજા કરજોડી માગે માન;
રાખો મેહેતાજી જાણ્યો મહિમાય, નીચા થઈને લાગે પાય.

દ્રષ્ટ થકી દુષ્ટ અળગો થા, થોડે દાહડે અસુ
વૈષ્ણવજનની નિંદા કરે, શૌ શૌ નરકે સંચરે.
નીશદિન લેશે હરિનું નામ, તેનાં સરશે સઘળાં કામ;
ભણે નરસૈંયો હરિકીર્તન કરે, પુનરપિ નરકે નવ સંચરે.

પદ ૫૪ મું–રાગ લલીત.

વાહલે વાહલે મારે, વાહલે તે વાહલ વધાર્યું રે;
કૃપાનિધીએ કરુણા કરીને, બરદ પોતાનું પાલ્યું રે. વા૦ ૧
મંડળિક રાજાને સાલીગ (?) સરખા, સર્વ મલીને બેઠા રે;
દૂરીજન લોકે દ્વેષ ઉપજાવ્યો, પણ આપણુ ચિંતામાં પેઠા રે. વા૦ ૨
એ નરસૈંયો એ નારાયણુ, શિવકૃપાએ પામ્યો રે;
આપણા પાપ પળ્યાં પૂરવનાં, નગીને શિર નામ્યો રે. વા૦ ૩

પદ ૫૫ મું–રાગ લલીત.

વાહલાના ગુણ કીયા કીયા કહીયે, અવસરે આવીને રાખી લાજ;
પતિતપાવન પ્રભુ નામ તમારું, પ્રગટ થાઓ છો ભક્તને કાજ. વા૦ ૧
કૃપા કરી હુંને હારજ આપ્યો, મંડળિકનું મુખ કીધું ભંગ;
સભા સઘળી આશ્ચર્ય પામી, કૃપા તમારી પરમાનંદ. વા૦ ૨
સાચી પ્રીત કરે જે હરિસું, તેનાં મનનાં પૂરે કોડ;
તમે કૃપા કરી નરસૈંયાને, જે દામોદર જે રણછોડ. વા૦ ૩

પદ ૫૬ મું–રાગ લલિત.

વિશ્વંભર વિશ્વમાં વ્યાપક, ભક્તતણે મન ભાવે રે;
આદે અંતે એહજ કહીયે, ગરુડ તજીને આવે રે. વિ૦ ૧
એ રંગીલો સદા આનંદી, ભક્તને લાડ લડાવે રે;
નાગર સઘળા દ્વેખ કરે, પણ ભક્તિ વાહલી જેને ભાવેરે. વિ૦ ૨
એ તો સદા ભક્ત હિતકારી, શિવ કૃપાએ પામ્યો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, અનેક વેદના વામ્યોરે. વિ૦ ૩

પદ ૫૭ મું–રાગ બિભાસ.

દીન દયાળ દયાનિધી દામોદરા, દીન જાણી હુંને મેહેર કીધી;
જુગજીવને હુંને જગ જાણીતો કીધો, આપણા દાસની સંભાળ લીધી. દીન૦

કુમતિ લોક જે મનમા જાણુતા, તેને હરજીએ શિક્ષા દીધી,
રાત દિવસ જેનુ ભજન કરતો હુતો, તેને દામોદરે સાર કીધી * દીન૦
અકલકલા એની કોણે કલાયે નહિ, દર્શન દુર્લભ દેવ કહાવે,
તેરે સદાશિવની કૃપાયે કરી, નરસૈંયાને પ્રભુ પ્રેમ પાવે. દીન૦

પદ ૫૮ મું–રાગ દેશાખ

કરજોડીને દાસ વિનવે, હું સત કૃપાથી સુખ પામ્યો રે,
ભક્તની ચરણ રેણુ જે મેહેતો, અનેક વેદના વામ્યો રે કર
હું અજ્ઞાની અલ્પ બુદ્ધિ મારી, દેખા દેખી આવ્યો રે
સાધુ સમાગમ અનુદિન કરતા, હરજીએ હાથ ઝાલ્યો રે કર
સરવ સંન્યાસી ચરણેરે નમીયા, નગરતણા જે વાસી રે,
ભણે નરસૈંયો દામોદર સેવો, તો ટળે ગરભની ફાસી રે. કર

પદ ૫૯ મું–રાગ દેશાખ

હરખ્યા લોક નગરના રે વાસી, ધન વૈષ્ણવ અવતાર રે,
સોરઠ સરવે ચરણે લાગ્યુ, મોહી રહ્યા નરનાર રે હર
સરવ સભાએ શિખ જ આપી, મેહેતાજી મંદિર પધારો રે
વળી ઘસી રાય ચરણે વળગ્યો, મરમ ન જાણ્યો તમારો રે હર
રામાનંદ દ્વારકા પધાર્યા, કહી વૈષ્ણવ મહિમાય રે,
જે વૈષ્ણવસું દ્વેષ કરે, તે નિશ્ચે નરક પળાય રે હર
મેહેતાજી સખીઓને કહે છે, સરવ મળી કરો ગાન રે,
રાયે શિખ આપી મેહેતાજીને, નમ્યા સરવ પ્રધાન રે * હર

પદ ૬૦ મુ–રાગ આશાવરી.†

કહે દામોદર સુણ નરસૈંયા, હું પ્રેમ પ્રીતે બધાણો રે,
લોક લાજને કારણે મારો, રાગ કેદારો વેચાણો રે કહે

---

* આ ફા ત્રિ મા પદ ૧૫૫માની પહેલી બે લીટી, પરિશિષ્ટના પદ ૫૮ ની પહેલી બે લીટી સાથ મળતી આવે છે, વળી ૧૫૫મા એ પદની બીજી લીટીઓ પરિશિષ્ટના પ૦ ૪૧ સાથે કઇક ફેરફારથી મળતી આવે છે એ પછી પૃષ્ઠ ૫૩ મા પ૦ ૧૪૪ મુ જોવુ

† પદ ૫૯ મા શ્રી દામોદરરાય નરસિંહ મેહેતાની વિદાય માગી અતરધ્યાન થાય છે

ઘણા દિવસ મેં પંથ નિહાળ્યો, તોયે તુંને દયા નવ આવી રે;
અમારા સુખનો મોહજ ટાળ્યો, ત્યારે સુરસેના બોલાવી રે. કહે.
તમે મળી મુજને વશ કીધો, અવર કોનો નવ થાઉં રે;
કહાનબાઈને કહે કરુણાનિધિ, હું વૈષ્ણવ હાથે વેચાઉં રે. કહે.
માનબાઈરતનબાઈપ્રત્યે બોલે, મારે સુરસેના સમુ નહિ કોયરે,
કુંવરબાઈસું વાણી પ્રકાશી, (હાવા) ભકત સમાગમ ના હોય રે. કહે.
આપી આજ્ઞા અવિનાશી વળ્યા, મસ્તક મુકી હાથ રે;
કુંવરબાઇ જઈ ચરણે લાગ્યા, ધનધન ગોકુલનાથ રે. કહે.
નિશ્ચે થઇને રહેજો સર્વે સખીઓ, હું છું દાસ ભક્તનો બેલરે,
તમસું અંતર નહિ કાંઈ મુજને, સુરસેના તન કેળ રે. કહે.
ભગવદ્ભક્તિ આદ્ય સનાતન, શ્રી ગોકુલનો રાય રે,
ભણે નરસૈંયો હું દીન ઉગાર્યો, તે વૈષ્ણવ ચરણ પસાય રે કહે.

પદ ૬૧ મું.*

દેવા ટેવ પડી તુજને, દિન પ્રતિપાળવા, કથ કમલા રહો સત સામે,
લાડ પાળો તેનો પાડ શો માનીયે, હાથ જમણો વળે મુખ સામે. ૧
ગજ તણી વહારે, તું ગરુડ ચડી ધસ્યો, ગ્રાહના મુખ થકી તેં ઉગાર્યો;
ધાયો નારાયણ નામ લેતાં વિષે, અધમ ગુણકા અજામેલ તાર્યો ૨
દ્રૌપદી કેરી લાજને કારણે, દ્વારકાથી આવ્યો એક શ્વાસે,
પાંચ પાંડવતણી, લાજને કારણે, દૂત થઇને ગયો દુષ્ટ પાસે. ૩
ઇન્દ્રની કામધેન, કોડ કરતી રહી, ગોપીનું ગોરસ ચોરી પીધું,
શવરીના બોરમાં સ્વાદ આવ્યો જદ્યો, ઋષિતણા વૃન્દમા માન દીધુ ૪
ભૂપનું નોતરું ભાવ વિના રહ્યું, પ્રેમનું પારખુ પ્રબલ કહાયો,
એક પત્રે કરી જગત તરપત કર્યું, ભાજીને ભોજને તું ધરાયો ૫
ભક્તની ઝુપડી, જગતની ચાકરી, દાસ ચદ્રાસને સદ્ય ઉગાર્યો,
સુદેવનું સનમાન રાખ્યું ઘણું, જનકના ભૂવનથી સદ્ય સધાર્યો. ૬
એવા વરદાતા હરિ, બહુ સંત ગાયે ફરિ, સહુના વચન વિઠ્ઠલા વેદ વાણી,
નરસૈંયા રંકને, જંખના તાહરી, કૃપા કરોને મુને દીન જાણી. ૭

* આ પદ હારમાળાના પદ ૧૨૧ સાથે મળતું છે, પણ આમા પાઠભેદ વિશેષ હોવાથી તે અત્ર પુન. આપ્યુ છે

પદ ૬૨ મું–રાગ સિંધુરા.*

દેવા અમચી વાર કાં બેહલ હોયલા, આપુલા ભકત કાં બિસંગી ગેઇલા,
ધ્રુવ અબરીષ પ્રહ્લાદ વિભીષણ, નામાચે હાયતે દુધ પીઇલા. દેવા.
મ્લેચ્છમાંહે તુમી કબીર ઉગારીલા, નામાચા છાપરા દીલા છાઇ,
જયદેવાચી તુમી દીલી પદ્માવતી, મી નાગરા માટે રખે મેલો વાઈ. દેવા.
દેવા અમીરે ખળભળતાં તુમીરે ખળભળશો, વૈકુંઠ એકલા કયમ રહીલા;
વૃન્દારે વનમાં રાધીકાને સંગ, એકલા વિનોદ તે કયમ કરીલા. દેવા.

---

* આ કાવ્યસંગ્રહના ૨૦ મા પાના ઉપર જે પદ ૫૩ મું છાપેલું છે, તે જ પદને મળતું પણ કંઈક ફેરફારવાળું પદ પ્રા. કા. ત્રિ.ની હારમાળામાં ૫૯ મું છે રા. બા. હરગોવિંદદાસે હારમાળાને પ્રેમાનંદપ્રણીત માની લઇને તે ઉપર એક ટીપ્પણી કરી છે, અને પદોમાં આવતા મરેઠી પ્રત્યયના વિરોધનો દોષ મરેઠી સહવાસવાળા વડોદરીઆ લેખકો ઉપર મૂક્યો છે એ દોષ સત્ય નથી. નરસિંહ મેહેતાના સમયમાં મરેઠીનો પ્રયોગ સાધારણ હતો, એમ બીજા જૂના હસ્તલિખિત ગ્રંથોપરથી પ્રત્યક્ષ થાય છે અને હારમાળાના સંબંધમાં તો સ્પષ્ટ છે કે આ કાવ્ય પ્રેમાનંદપ્રણીત નથી, પણ સંભવ છે કે, પ્રેમાનંદસંકલિત હશે જૂદી જૂદી જૂની હસ્તલિખિત પ્રતોપરથી ને આ કાવ્ય માં છપાયેલા પદપરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે, નરસિંહ મેહેતાએ સ્વતંત્ર રચેલાં હારમાળાના પદો છૂટાં છવાયાં વેરાતાં ગુજરાતમાં પ્રસિદ્ધિને પામ્યાં હોય, અને તે પદો પ્રથમ પછી પાટણના વિશ્વનાથ જાનીને સં ૧૭૦૮ માં હાથ લાગ્યા હોય, અને તે પછી ટુંક સમયમાં તેવા જ કે તેજ પદો–વધઘટ સાથે પ્રેમાનંદ કવિવરને પણ હાથ લાગ્યા હોય, અને બન્નેએ સાંકળના જોડવામાં તે ઉપર પોતાની કલમ સ્વતંત્ર રીતે અજમાવી હોય, એમ કલ્પનાપરંપરા કરવાને કારણ મળે છે હારનો પ્રસંગ નરસિંહ મેહેતાના જીવનમાં એક અતિ મહત્વનો અને ઈશ્વરના અસ્તિત્વના પૂરાવાનો અપૂર્વ પ્રસંગ છે; અને ભક્ત કવિરાજને પોતાના સંબંધમાં બનેલા એ પ્રસંગને શ્રીહરિના ગુણ ગાવાની તથા ભક્તોને દૃઢ વિશ્વાસ આવે તેટલા માટે તે પ્રસંગને ભવિષ્યની પ્રજામાં ચિરંજીવ રાખવાની ઇચ્છા થાય ને તત્સંબંધી કાવ્ય રચ્યું હોય તો તે છેક જ અસંભવિત નથી, કારણ તેમણે પોતાના સંબંધના અન્ય ચરિત્રો, અને અન્ય પ્રસંગોના પદો રચેલા જણાય છે, અને તે કંઈ આજના કાળના મનુષ્યો પેઠે બડાઈ મારવાને નહિ, પણ પરમેશ્વરનો મહિમા વધારવા માટે જ. નિષ્કામવ્રતસ્થ ભક્ત, અહંભાવ રહિત જ હોય છે ભક્તોના ચારિત્ર્યની કસોટી વીસમી સદીના વિષમ–વિલક્ષણ–વિચિત્ર નેત્રથી થવી નહિ જોઇએ, પણ ભક્તના અંતરમાં ઉતરવાથી, ભક્તસ્વરૂપ બનવાથીજ થઈ શકશે.

સંભવિત છે, કે પ્રેમાનંદને ઉપર્યુક્ત પદ હાથ લાગ્યું હોય, અને કવિરાજે અસલની નકલ પ્રથમની બે લીટીમાં સાચવી રાખી, અન્ય પંક્તિઓ ગુજરાતી પ્રજાવર્ગને અનુકૂળ પડે તેવી રીતે કાં ન ફેરવી નાખી હોય? પ્રેમાનંદે પોતાના ગુરુ સાથે જો કે દક્ષિણમાં યાત્રા કરી હશે, તોપણ તેણે કદી મરેઠીમાં કવિતા રચવાનું મન કર્યું હોય એમ લાગતું નથી મૂળ પદો પ્રેમાનંદના નથી તો તે મરેઠીમાં રચી શકે કે નહિ, એ પ્રશ્નનું સાર્થક્ય કંઈ દેખાતું નથી જૂના ચોપડાઓમાં આવેલા નરસિંહ મેહેતાના પદો જોતાં તેમાં મરેઠી શબ્દ અને પ્રત્યયોનો ઉપયોગ બહુ છૂટથી કરેલો દૃષ્ટિએ પડે છે

દેવા રાજા મંડળીક મારશે મુજને, ભીજસેં ઘુલ્ય કરી હાણ્ય થઈલા;
દેવા ભક્તિ કરતાં કહેશે નરસૈંયો મારીયો, તો ભક્તવત્સલ તોરા બરદ ગેઈલા. દેવા.

પદ ૬૩ મું—રાગ ગોડી એક તાલી.*

સત્તર સંન્યાસીએ કીધો સચ, મૂળ સ્થાનકું માંડ્યો પ્રપંચ;
એ કપટી ત્યાં વાર્યો ન રહે, જઈ વાત રાજાને કહે. ૧
તે ઉઠી રાજા પાસે ગયા, પ્રણામ કરીને ઉભા રહ્યા;
સમાચાર હુતો તે કહ્યો, હાર બાંધવા પૂંઠે ગયો. ૨
એ કપટીનો ઓછો પાર, કન્નાયણનો† મંગાવ્યો હાર;
લેઇ આજ્ઞા સંન્યાસી તણી, રાજસભા મળી અતિ ઘણી. ૩
રાજાને વિમાસણ થઇ, કહ્યું માતાને પૂંછું જઈ;
સમાચાર સાંભળજો એક, નરસૈંયાનો કહ્યો વિવેક. ૪
તે તો સાંભળી નરસૈંયો રહ્યો, રાયનો ઉત્તર મનમાં લહ્યો.‡
સમાચાર રાયના સાંભળી, ચાર સખીઓ તેડાવી વળી. ૫

પદ ૬૪ મું—રાગ સામેરી.

નરસૈંયો બોલ્યો સુખવાણી, સુરસેના પ્રતે કહે વખાણી.
એ નાગરે તો ખરી તાણી, તે સઘળી વારતા મેં જાણી;
પુત્રી તમે સાસરે જાવો, હવે રડવા પુઠે ધાવો. ૧
વળતી સુરસેના કહે વાત, તમે ઘેલાં કાં કરો તાત,§
હરિ અબળાનો છે નાથ, આવી મુસ્તક દેશે હાથ. ૨
હું તો કીયે સાસરે જાઉં, હું તો ગુણ ગોવિંદના ગાઉં;
વળી બીજા કોને આરાધું, હું તો છેલ છબીલાને સાધું. ૩
જે માહરે શ્રીમત છાબમાં બેઠો, તે તો નાગરે સરવે દીઠો;‖
તમે ગાવાની (ગુણ) પ્રેમે આલાપી, તમને રીઝવશે હાર આપી. ૪

* પા. રાગ વેરાડી આ પદમા પ્રેમાનંદે શો ફેરફાર કીધો છે તે પ્રા કા ત્રિ ની હારમાળાનુ પદ ૧૨ મું જોવાથી જણાશે † કુતરાણ—સણના અબોટીઆં થાય છે તેના દોરાનો હાર કદાચ હશે. ‡ પા. 'નાસી જવાનો એણે સચ્ચ કર્યો, તે સાભળી નરસૈંયો રહ્યો.' એવો પાઠ રા તનસુખરામની પ્રતમા છે. અને છેલ્લી લીટીમા "સમાચાર રાયના સાભળી"ને સ્થાને "સમાચાર નરસૈંયો સાભળી" એવો પાઠ છે રા. રાવજીની પ્રતમા "ચાર સખીઓ" ને બદલે "ત્રણ સખી છે" § પા. "તમને પીડ જ આવે તાત" ‖ પા "જે મારે શ્રવણે આવીને બેઠો, તે મારે હ્રદયામા પેઠો."

રીસે મરશે પેલા પાપી, એ વાત રાખો રુદે સ્થાપી;
તમે ઘેલાં કાં કરો તાત, સાંભલી સુરસેનાની વાત. ૫

પદ ૬૫ મું-રાગ મેવાડો.

સાસરીએ પધારો રે, પુત્રી સાસરીએ પધારો રે. ટેક.
હુતો સંબંધ આપણો રે, જ્હાં લગી જીવતો તાત;
છે દુખણી મારી દીકરી, નાની નાની મૂકી મોઈ માતરે. સાસરીએ. ૧
ધીરજ ધરજો રે પુત્રી ધીરજ ધરજો રે, છે દુઃખરૂપ સંસાર;
રોશો રુદયા ફાટશે રે, નથી આંસુ કો લોહોનારરે. સાસરીએ. ૨
છે પીયર તારુ, પીયર તારુ ગોકુળીયું રે, પિતા શ્રીગોપાળ;
દુઃખ વેળા સંભારજો રે, શામળિયો લેશે સંભાળ રે. સાસરીએ. ૩
એમ ના કીજે રે, પિતાજી એમ ના કીજેરે, નાથજી શું રાખો નેહ;
હાર આફણીયે આપશે, કેમ છબીલોજી દેશે છેહ રે. સાસરીએ. ૪
જેણે મામેરુ કીધું, મામેરુ કીધુ મારુરે, જ્ઞાતમાંહે રાખી લાજ,
હુંડી શીકારી શામળે, કેમ વિસરશે તે આજરે. સાસરીએ. ૪
સાસરે જઈને, સાસરે જઈને શું કરુરે, જો રુઠ્યા અશરણશરણ,
જ્યારે મંડળિક તમને મારશે, ત્યારે હું આથી પામીશ મરણ રે. સાસરીએ. ૫

*પદ ૬૬ મું-રાગ પરજ.†

સમાચાર પ્રેમે કહ્યો, સાંભળ સ્રીજન તુંય રે;
ડાહી માટે તુજને પુછું છુ, આતુર થઇને હુંય રે. ૧
એક ઉનાનો નાગર નરસૈંયો, તે તો લજાવે મોશાળ રે;
તે ઉપર સૌએ કોપ જ માંડ્યો, જોતા છે જંજાળ રે. ૨
કન્નાયણનો દોરો અણાવ્યો, બાંધ્યો વિવિધ પેરે હાર રે,
કહોને કરવુ શું ઘટે, તું છે ડાહી નાર રે. ૩
વલતું વચન રાણીએ‡ કહ્યુ, સાંભળ રાય તું વાત રે,
એ તો દક્ષણવંતને હુપે ભરિયો, વૈષ્ણવમાંહે વિખ્યાત રે. ૪
એ ઉપર જો કોઇ કોપશે તો, આવ્યો ફીટણ કાળ રે,
જુનાગઢની પ્રજા કેરાં, બંધન પડશે બાળ રે. ૫

* પ્રેમાનંદે આ પદ લઇને તેને પોતાના કાવ્યમાં કેમ ગુંથ્યુ છે તે મા કા ત્રિ. ની હારમાળાના ૭૨ મા પદ સાથે સરખાવો. † પા. રાગ કાલેરો. ‡ પા. "સ્રીએ"

એવાને નવ દુભિયે રે, તમે સાંભળો નિરધાર રે;
દશ ઠામ રાજાને વાર્યો, સ્ત્રીએ તેણી વાર રે. ૬
એક વારુણી પાન જ કરતો હોય, બીજો જુહારી જાત રે,
ત્રીજો રાજદ્વારે મલપતો હોય, ચોથો ભવાઇઆ સાથ રે. ૭
પાંચમો પરનારીગામી, છઠ્ઠો સાધુની કરે વાત રે;
સાતમો જે ચાડીયો હોય, તેની ન માનવી વાત રે. ૮
આઠમો જે વ્રત જ લોપે, નવમો કૂડી પૂરે શાખ રે;
દશમો જે કન્યાને વેચે, તેને તારા નગરમાં મ રાખ રે. ૯
એ દશ મહા પાપીઆ, તેનો ના કીજે સગ રે;
એ ચારે સ્ત્રી મહા સાધવી, જેને હરિસું રગ રે. ૧૦

પદ ૬૭ મું–રાગ ધન્યાસી.*

માતા ધસી આવ્યાં મંદિરમાંહે, જ્યાંહાં બેઠા રાજનજી,
સાલળ કુંવર કુબુદ્ધ કા આવી, આવડુ શું અજ્ઞાનજી. ૧
માતા રોષ મનમા ન ધરશો, જૂવો વાત વિમાસીજી,
બ્રહ્મચારી કેડે થઈ લાગ્યા, તેવા સર્વે સંન્યાસીજી. ૨
તેવો ભીમ મુજને પ્રેરે છે, કહો કેમ કીજે તેહજી,
પ્રબળ પ્રધાન તે કોપે ચઢ્યો છે, તેની રીસે ધ્રુજે દેહજી. ૩
સોરઠ સહુકો જોવા મળ્યું છે, સહુને ગમતી વાતજી,
સહજાનદ સ્વામી આમ કહે છે, નરસૈંયે માંડી ક્ષાતજી. ૪
કૌતુક શાને કરો છો નાગરા, વાયે ચગ ને તાળજી,
નગર ભક્ત કર્યું છે મારુ, બોલે વાણી આળજી. ૫
વળતા માતા એણીપેરે બોલ્યાં, દુષ્ટ લોક તારી પાસેજી,
મૂરખ તું વૈષ્ણવને દુહે, રાજ તારુ જાશેજી. ૬
ધીક ધીક તારા હસ્તી ઘોડા, ધીક તારો ભડારજી;
કૂટ મૂરખ તારુ મુખ ના જોઉં, ઉપન્યો કુળ અહકારજી † ૭
મિથ્યા તારાં દાન જ સઘળાં, મિથ્યા તુજ મહિમાયજી,
પૃથ્વી પ્રલે થાયેરે પાપી, જો વૈષ્ણવ જન દુભાયેજી. ૮

* ઉપલુ પદ શ્રી રાવળની પ્રત પ્રમાણે ઉતાર્યું છે † પા. "અગારજી" છે

શ્રીધર પંડીતને જઇને પુછો, કહેશે એ નિરધારજી;
નરસૈયા સમોવડ નહિ કો ખીજો, આપણે રાજદ્વારજી. ૯

પદ ૬૮ મું—રાગ આશાવરી એક તાલી.*

માતાને જઈ શિશ નામ્યું, રાયજી બોલ્યા વાણી રે;
પરદેશથી કોઇ એક નાગર† આવ્યો, તેણે હાર આપ્યો આણી‡ રે. ૧
§માતા મુને રહ્યા પ્રેરી છે, તે વાત જ જુવો વિમાસી રે;
તેવો મૂળસ્થાનને તેવો સાલીંગ (?), તેવા સત્તર સંન્યાસી રે. ૨
તેવો ભીમ ને તેવો જોગી, મારી મત્ય હરે છે એહ રે;
તમને શું ઉપજે છે રે માતા, વાત કહોની તેહ રે. ૩
વળતું વચન માતાએ કહ્યુ, એ લઠ માણુસ તારી પાસે રે;
નથી જાણતો તું મૂરખ રાજા, ગઢ તારો તો જાશે રે. ૪
બાળું તારાં દાન જ સઘળાં, જાંહાં હરિજન દુહુવાય રે;
બાળું તારાં હાથી ઘોડાં, બાળુ સર્વે ભંડાર રે. ૫
ફટ ભૂંડા તુને ગરભેના રાખું, હું છુ એવી નારી રે,
* * * * * * ૬
‖ગયું રાજ્ય કહ્યુ કરય માહરુ, નરસૈંયાને નવ છેડો રે;
ધિક્ ધિક્ કુળ કુંવર છે તારુ, ધિક્ મેહેલને મેડો રે. માતાને.
ધિક્ ધિક્ છે તારા તાતને, ધિક્ ધિક્ આચાર તારો રે;
ધિક્ ધિક્ તારુ પુણ્ય ન કૃતારથ, દાન દયા ધિક્કારો રે. માતાને.
ગુણ રૂપ બળ ધિક્ક તારાં, ધિક્ક રે સુખપાલ તારી રે;
ધિક્ક છે તારા માલ ખજાના, ધિક્ છે સેન્યા તારી રે. માતાને.
બલ્યાં તારા દાન જ સઘળાં, બલ્યો તુજ મહિમાય રે;
બલ્યાં તારાં વ્રત જ સઘળા, શાપી તારી ગાય રે. માતાને.
હરિજન સાથે હોડ્ય ન કીજે, જેનો મોટો મહિમાય રે;
હરિજન સાથે હોડ્ય કરીને, ધિક્ છે ધરવી કાય રે. માતાને.

---

* આ પદ શ. વનસુખરામની પ્રત પ્રમાણેનુ છે † પા. "બ્રાહ્મણ" ‡ પા. "તે તો બોલ્યો સુખ વાણીરે ટેક" § પા. "તેને હાર આપેલો છે, વાત જુવો વિમાસી." ‖ અત્રથી નીચેની લીટીઓ વિશેષ અમારી પ્રતમા છે

બળ્યા તારા હસ્તી ને ઘોડા, બળ્યો સરવ ભંડાર રે,
ફટ રે મૂરખ મુખ તારુ ન જોઉં, તુને ઉપનો અહંકાર રે. માતાને.

પદ ૬૯ મુ-રાગ પરજીઓ.*

શ્રીધર પંડિત તેડાવીઆ, મંડળિકે તેણી વાર રે,
મન મારુ ભ્રષ્ટ થયુ કેણુ પેરે, મને કોહો કરી વિસ્તાર રે. ૧
પંડિત વલતુ એમ કહે, તમે સાભળો રાજાન રે,
અસત હું નહિ આચરુ, તુને દાખવુ નિજ જ્ઞાન રે. ૨
એ નાગરે લજા લોપી નથી, વાયે ચગ મૃદગ ને તાળ રે,
એણે નાગરે ભ્રષ્ટ કર્યુ નથી, ગાએ ગોવિંદ ગુણ રસાળ રે. ૩
તિલક છાપા શોભીતા, જેને કંઠે તુલસીની માળ રે,
વિચિત્ર વૈષ્ણવ વેશ સુદર, દીસતા દયાળ રે. ૪
રાય સુણે વિચારી બોલીએ, હરિજન સાથે હોડ રે,
નરસૈંયો નાગર પરભવો, તુને મોટી લાગે ખોડ રે. ૫
એની મુખ કથા શી કહું, જેહને દામોદરસું પ્રીત રે,
પંડિત કહે રાય સાભળો, નીપનુ એ વિપરીત રે. ૬
રાય પ્રત્યે પંડિત ઓચર્યા ઘણો કીધો અપરાધ રે,
જે પુરુષ શુભ વાછે પોતાનુ, તે કેમ ઉવેખે સાધ રે ૭
એક વાર ઉપહાસ્યજ કીધુ, નાગર લોક મહા લઠ રે,
તેણે તીરથવાસી મોકલ્યા, નરસૈંયો કરવા ખઠ રે ૮
પ્રણામ કરી મેહેતાજીને, આપ્યા રુપીઆ સેં સાત રે,
દ્વારીકામા હુંડી શીકારી, મળ્યા વૈકુંઠનાથ રે ૯
નરસૈંએ મન વિચાર્યુ, નાગરે કીધુ ઉપહાસ રે,
શામળશા બરદ પાળજો, હુંડી લખી તમ દાસ રે ૧૦
તીરથવાસી ચાલતા, મન કરે વિચાર રે,
એ ચરિત્ર ધૂર્તતણું, એણે ધન હર્યુ નિરધારે. ૧૧

* આ પદ રાવળની પ્રતમા છે આ પદની ૧૨ કળી પૂરી થયા પછી 'ચાલ ફેર" એટવા શબ્દો છે, અને તે પછી ઉપર આપેલા પૃ ૫૪૪, પદ ૧૮ માની ૩ જી કડી 'વળતો પંડિત વાણી કહે' ત્યાથી ૧૩ મી કડીની શરુઆત થાય છે, અને તેજ પદ પ્રમાણે આખુ પદ પૂરુ થાય છે જુવો પૃ. ૫૪૪ પદ ૧૮ મુ અને તે પર આપેલી ટીકા. આ કા. ત્રિ માની હારમાળાના ૭૪મા પદમા કેમ વધારો થયો છે તે મેળવો પા. કા. ત્રિ. મા રાગ 'ધવળ ધનાશ્રી' આપેલો છે

શામળશા થઇ હરિ પધાર્યા, હુંડી શીકારી મહારાજ રે;
ભક્તવત્સલ ભગવાનજીએ, રાખી મેહેતાની લાજ રે. ૧૨

પદ ૭૦ મું–રાગ સારંગ.*

શ્રીપાત પંડિત કહે સાંભળો રાય, માહરી વિનય કથા મહિમાય;
બાળક અવસ્થા માહરી હતી, બ્રહ્મહત્યા લાગી અણછતી. ૧
વળતાં અમો તો મોહટા થયા, કાશી નગરમાં ભણવા ગયા;
વેદધુન્ય મુખમાં ઉચરે, બ્રહ્મહત્યા પોકાર જ કરે. ૨
અષ્ટાદશ ભણ્યો ભારત પુરાણ, અસત્ય નહિ બોલું નિરવાણ;
પાંચશે ફેરી પ્રદક્ષણા કરી, અષ્ટાંગ જોગ આરાધ્યા હરિ. ૩
મેં મહારુદ્ર કીધા એકવિશ, અતિરુદ્ર કીધા વાર ત્રેવીસ;
તોએ બ્રહ્મહત્યા માહરી નવ ટળે, ક્ષણું ક્ષણું માહરો દેહજ બળે. ૪.
સહસ્ર જગન અજામેધ કરી, અષ્ટ મહાદાન આપ્યા ધન ભરી;
ચૌદ વિદ્યા મેં પાઠે ભણી, દેહ દમી મેં અતિ ઘણી. ૫
પણ બ્રહ્મહત્યા માહરી નવ ગઈ, શામ વરણ માહરી દેહજ થઈ;
એક વાર હું ગયો જુનાગઢ મોઝાર, અરધ નિશાએ આવ્યો મહેતાને દ્વાર. ૬
મનસા વાચા કરમણાયે કરી, નરસૈં મેહેતાની કથા સાંભળી;
ધન વૈષ્ણવ વાણી ઓચરી, માહરી બ્રહ્મહત્યા તતક્ષણ ઉધરી. ૭
સર્વ કથા પંડિત કહી ગયો, સહુ કોને મન વિસ્મે થયો,
રાજાએ સમાચાર સાંભળી, સિંહાસનથી પડીયો ઢળી. ૮
હું અતિ અપરાધી આજ, મુજ ભુંડાને શાની લાજ;
સેવક વારવાને મોકલ્યો, કહી વચનને પાછો વળ્યો. ૯
તેનો બોલ ચિત્તમાં નવ ધર્યો, સંન્યાસી અતિ ગરવભર્યો;
સેવક પાછો આવ્યો સહી, કહે સંન્યાસી કોઈ માને નહિ. ૧૦

પદ ૭૧ મું–રાગ વેરાડી એક તાલી.†

રાજા એ સમાચાર સાંભળી, સિંહાસનથી પડયા હેઠા ઢળી;
અસત્ય અપરાધી હું છું આજ, મુજ ભુંડાને નથી લાજ. ૧

---

* પ્રા. કા. ત્રૈ. ના હારમાળામાં ફેરફાર માટે પદ ૭૫ મું જુવો.
† આ પદ રા. તનસુખરામની પ્રતમાં છે

તેવારે શ્રીપાત કહે સુણો નિરધાર, મેં ત્યાં જપ જાગ કીધા ત્રણવાર,
મહારુદ્ર કીધા વાર ત્રેવીસ, અતિરુદ્ર કીધા વાર એકવિશ. ૨
શ્રીભાગવત ભારત સુણ્યા પુરાણ, જૂઠું બોલવા નારાયણની આણ;
અનેક તીરથ હું તો ભમ્યો, મેં મારો ઘણુંએ દેહ દમ્યો. ૩
પણ નરસૈંયાની કથા સાંભળી, બ્રહ્મહત્યાદિક પાતક ટળી,
એ સમાચાર પંડિત કહી રહ્યો, સેવક વારવાને મોકલ્યો,
કહી વચન તે પાછો વળ્યો, તેનો બોલ કોણે ચિત્ત ન ધર્યો. ૪

પદ ૭૨ મું-રાગ રામગ્રી પટતાલ.*

વૈરાગ્ય પાખે નથી પામવો,† ભક્તવત્સલ ભગવાન રે,
મિતાક્ષરા કાઢડી જોવડાવુ, વળી અરાઢ પુરાણ રે. ૧
વૈરાગે સનકાદિક છુટા, ધ્રુવ અંબરીષ પ્રહ્લાદ રે,
અતરિક્ષ આવી હાથ દીધો, ઉપના આહ્લાદ રે. ૨
વૈરાગ્ય હુતો વિદુરને, હવા પ્રસન્ન જુગદાધાર રે,
તારી પેરે એમ ઉઘાડો, કોણે ન ગાયો શૃગાર રે. ૩
શૃગાર તો તુ વગૂતો, નાગર નિરધાર રે,
વૈરાગ્ય પાખે જાણજે, નથી પામવો હાર રે. ૪
નથી પામવો હાર નાગરા, ભીમ ભણે તમો કૃપા કરો,
નાગર સહુ જોવા મળ્યા છે, આહાથા નવ ને જુગ્મ ગણો ‡ ૫

પદ ૭૩ મું-રાગ રામગ્રી જેત

(હારે પ્રભુ) હરિજન લોક કહે, નરસૈંયો લપટ, એહવી વાધતી વાત રાજાએ જાણી,
મહીળિકે વિહ્વળ થઈ કહ્યુ, જાઓ નરસૈંયાને આહા લાવો તાણી. ૧
શીઘ્ર સેવક નરસૈંયાને લાવ્યા, કહેરે મહિપાલ દાસ તુંને રે કરીએ,
તાહરે પ્રીત દામોદરસું ઘણી, માગી લે હાર અમો જેમ લહીએ. ૨
તે માટે ત્રિકમ હું કરુ વિનતિ, પાળશો બરૂદ તો કારજ થાશે,
ભણે નરસૈંયો તું ભક્તાવત્સલ સદા, હઠ કરશો તો મારો જીવ જાશે. ૩

---

* આ પદ હારમાળાના પૃ ૧૨ મે ૨૭ મું પદ છપાયું છે પ્રા. કા. ત્રિ. ની હારમાળાના પદ ૩૧ મા એ જ પ્રમાણે છપાયુ છે જૂની પ્રતોમા અમે આપ્યુ છે તે પ્રમાણે છે
† પા કાળવો." એટલે નકામો કાળી ‡ નવ અને જુગ્મ એટલે બે અર્થાત્ અગીઆરા
ગણો-નારાયણો જુઓ

પદ ૭૪ મું–રાગ પરજીઓ એક તાલી.

કામી કપટી સુધો લંઠ રે, શું માંડી બેઠા પાખંડ રે;
તું કહે તો વશ વૈકુંઠરાયે રે, તે મુને દેખાડની આંહે રે. ૧
હરિભક્તિ વિના ભૂલ્યો ભમેરે, શા માટે સ્ત્રીયોને દમેરે;
*કૂડી ભક્તિ નહિ ફળ લહેરે, મુકુંદ સરસ્વતિ એણી પેરે કહેરે. ૨

પદ ૭૫ મું–રાગ આશાવરી એક તાલી.†

સામાનંદ સંન્યાસી એણી પેરે બોલ્યા, ભીમડો તે વૈરાગ્ય ગાયે રે;
નરસૈંયો તો શૃંગાર ગાયે, એહુમાં એકે વાર્યો ન જાયેરે. ૧
નાની મોટી સભામાંહે, એ તો પદ ઉઘાડાં ગાયેરે;
ભાઇઓ નાગરો એને શું કહીએ, નિર્લજ ઉઠી શેં ન જાયેરે. ૨
એ તો કોનુ કહ્યું ન કરે, કલેવર કરતો કોણ શખેરે;
કો છે રે સંન્યાસી આંહાંસોરો‡, ગલે સાહી પરો એને નાખેરે. ૩
ટીટોત્ર જાતકુ (?) શીદ તેડી આવ્યો, એવડો અનર્થ કાં રે કીધોરે;
નરસૈંયાને એક વાર વારીશ, એહવો પરઠ કરીને લીધોરે. ૪

પદ ૭૬ મું–રાગ રામગ્રી જેત.

પ્રથમ પ્રીત માંડી હવે શું રહ્યો સાંભળી, ન્યુન તાહરી હરિ થઇ રે આજ;
કોટમાંહે કુસુમની માળ ગ્રહી રહ્યો, કહોની કૃષ્ણજી શાને કાજ. ૧
લોકમાં સહુએ સાંભળ્યો મેં ભજ્યો, તો હવે કાં ત્યજો સુણી રે કાન;
નઠોર કાં થઈ રહ્યો, મંડળિક મદે ચઢયો, તોએ તુને હજી નાવી સાન. ૨
મેલ્ય માયા હવે, ફુલના હારની, વાર લાગી હવે વિશ્વનાથ;
નરસૈંયાચા સ્વામી, આશ તારી ઘણી, મૂકમાં મૂકમાં ગ્રહ્યા રે હાથ. ૩

પદ ૭૭ મું–રાગ સામેરી એક તાલ.

કોઈ એક ધર્મનિંદા કરે, રખે વાદ અધવચ રહે;
રામાનંદ સંન્યાસી એણી પેરે કહે, જાઓ વાદ અધવચ ન રહે. ૧

---

* પા. "વળી ભક્તિ ફળ તો લહે" † મા. કા. ત્રિની હારમાળાનું પદ ૭૦ મું જુવો.
‡ પા. "નજીકમાં." § પા. "ત્રીટીત્રા જાતને શીદ તેડી લાવ્યો."

કો કેની કુડી પક્ષજ કરે, તે સંન્યાસી નરકે સંચરે,
કુભીપાક પડે નર તેહ, વૈષ્ણવ જનને નંદે જેહ. ૨
પંઢરપુર નગર છે એક, તેમાં નામો સોઇ વિશેક;
નામદેવને હરિસુ પ્રીત, રામાનંદની એહવી રીત. ૩

પદ ૭૮ મું–રાગ સોરઠ.*

હવે હાર મગાવો મેહેતા, શામળિયો જગાડો સુતા રે; ટેક.
ક્રોધ કરી બોલ્યો પ્રધાન, મેહેતા તારુ ઉતારુ માન; હવે૦ ૧
વાત કરતા થઇ વડી વાર, લપટ નાગર ન આવ્યો પાર; હવે૦ ૨
થા સંન્યાસી સહુકો નમે, તું પરનારી સગે ભમે; હવે૦ ૩
વૈષ્ણવડે વણુસાડ્યુ ગામ, હવે ઠગમગશે આવે કામ, હવે૦ ૪
આજ મંડળિક કોપે મહેરાણ,† આથે મરણ આવ્યું નિર્વાણ; હવે૦ ૫
લોકહસારત હવણાં થશે, લંપટ તાહરી તો પત જશે; હવે૦ ૬
પ્રલખ કહે બહુ રોસે ભરાણો, તારુ શીશ તો છે હૂરે વાહલો, હવે૦ ૭

પદ ૭૯ મું–રાગ મેવાડો.‡

રાજા કોપે ચઢિયો રે હો, આખ ચઢી ગઈ,
વાત કરતાં રે હો, વાત ગાઢી થઈ. ટેક.
ખડગ કાઢીને રે હો, કોપીઓ ભૂપાળ;
ક્રોધ ચઢાવી રે હો, બોલ્યો આળપપાળ. રાજા૦ ૧
વાત જાણી રે હો, રાજાની માત રાણી,§
સભામા આવીને રે હો, બોલ્યા મુખ થકી વાણી. રાજા૦ ૨
રીસ નવ કીજીયે રે હો, પુત્ર વિચારીએ,
ભક્તને બ્રાહ્મણ રે હો, તેને કયમ મારીએ. રાજા૦ ૩
તુ મરમ ન જાણે રે હો, વૈષ્ણવ પથનો;
નરસૈં વાહલો રે હો, કમળાકથનો. રાજા૦ ૪

---

* પ્રાકાવ્ય ત્રિ ની હારમાળાનુ પદ ૪૭ મુ જૂવો † મેહેરાણ (મેરામણ)–દરીઓ–સાગર.
‡ પ્રાકાવ્ય ત્રિ ની હારમાળામા આ પદ પ્રેમાનંદની (૫૮ મુ) છાપ સાથે નાખ્યુ છે કવિ નર્મદાશંકરની પ્રતમા પણ પ્રેમાનંદની છાપ છે, પણ મારી પાસે જેટલી પ્રતો છે તેમા પ્રેમાનંદની છાપ આપેલી નથી. § મૂળમા 'મેહેરાણી' શબ્દ છે

હરિજનને પીડ્યે રે હો, ઘણું પીડાય હરિ,
મેહેતાજીને રે હો, મનવો વિનતિ કરી. રાજા૦ ૫
મંડળિક બોલે રે હો, હવે મેહેલું નહિ;
ભક્તિ એની જોઉં રે હો, રાત થોડી રહી. રાજા૦ ૬
પુત્ર હરિજન સાથે રે હો, હોડ કીજે નહિ;
હરિજન સમોવડ રે હો, કોણ કીજે કહી. રાજા૦ ૭
માતાયે એમ કહીને રે હો, ક્રોધ સમાવિયો;
રાય સિંહાસને રે હો, ઉપર આવિયો. રાજા૦ ૮

પદ ૮૦ મું–રાગ સારંગ.

પંડિતની કથા સાંભળી, રાયે વિમાસ્યું મન રે;
ભક્ત જનના દ્વેષી સરવ છે, સમરથ જુગજીવન રે. ૧
માનું વચન માન્યું નહિ મેં, અબળાએ કહી બહુ પેર રે;
સાથ સરવ મળ્યો છે જૂઠો, ભીમડા ઉપજાવે વેર રે. ૨
સેવક વારવા મોકલ્યો રાયે, નથી અમારે કામ રે,
પ્રલંબ પ્રધાનને કહે છે રાયજી, નવ લેશો એનું નામ રે. ૩
રીસ કરીને રાયજી ઉચરે, જાવો આપણે ઘેર રે,
અમો વિવાદ તે શાનો કરું, વૈષ્ણવ સાથે શાં વેર રે. ૪
સેવક કહે પરધાનને, રાયજી કરે છે રીસ રે,
મેહેતાજીને ઘેર મોકલો, નહિ તો કોપે ચઢે જુગદીશ રે. ૫
શ્રીપાત સન્યાસી સહુ મળી બેઠા, શો કરવો હવે મરમ રે;
સરવ સભાએ વિચાર કીધો, મોકલો મુકુંદાશ્રમ રે. ૬

પદ ૮૧ મું–રાગ સિંધુડા.

સાર કર શામળા, મેલી મન આમળા, ઉઠ ગોપાળરાય અસુર થાયે,
નરસૈંયાને એક હાર આપતાં, તાહરા બાપનું શું રે જાયે. સાર.
હારને કાજે શું મુન્ય ગ્રહી રહ્યો, બોલતો નથી રે શું માગ્યા માટે,
રાય મંડળિકતણો પ્રતીતને કારણે, નહિ તો મળે મને મૂળ સાટે સાર.
પૂછવું હોય તો પૂછજે સ્રીને, ભૂલ બેઠું હોયે જે રે તારે,
પાયે લાગી કહું કંઠે આરોપીયે, શું કહું શામળા વારેવારે. સાર.

ળિયુગ માંહિ પ્રતીત ગઇ લોકની, એમ કરશો ત્યારે કોણ ધાશે;
હિયે નરસૈંયાને હાર આપી નવ શકયો, ચૌદ લોકમાંહે ગુણ કોણ ગાશે. સાર.
ારેવારે કહું હાર હસી આપીએ, આપ્યા પાખી છેડો ક્યમ છુટે;
ણે નરસૈંયો જો પ્રીત છે તાહરી, તો મંડળિક મારવા ક્યમ ઉઠે. સાર.

પદ ૮૨ મું–રાગ પરજીયો.

હું માંગુ તે હુંને મયા કરો રે, ગાયોના ચારણ ગોવાળિયા;
વારેવારે શું કહું તુજને, પરદુ:ખભંજન પીંડારિયા. હું માંગુ.
આગે અનેક ભક્તને કરુણા કરી, હાર આપો હુંને થાય કલ્યાણ;
જે માંગે તેને તું આપે, તો હુંને શેં ન આપે નારાયણ. હું માંગુ.
રાત દિવસ સેવા કરુ તોરી, સાર કરો મારી શામળ વેશ;
ભણે નરસૈંયો અવર ન લેશું, તુજ ભક્તિ વિના અવતાર ન દેશ. હું માંગુ

પદ ૮૩ મું–રાગ આશાવરી.

મંડળિક આવીને લાગ્યો પાય, ક્ષમા કરો હું મહમતિ રાય;
પ્રલંબ પ્રધાન વિનતિ બહુ કરે, મંડળિકને નેણે નીર ઝરે. ૧
શીશ તે સઘળા મેહેતાને નમ્યા, અમે અતિ ઘણું તમને દમ્યા;
અમો અજ્ઞાની થયા મહારાજ, રાખી દામોદરરાયે લાજ. ૨
ભીમ મેહેતાજીને ચરણે નમે, બ્રહ્મચારી વિનતિ બહુ કરે;
દ્વેષી નાગર તાંહાંથી ગયા, વૈષ્ણવ સૌ રળિયાત જ થયા. ૩
મંડળિક માનભંગ થઇને રહ્યો, નરસૈંયાનો પરચો લહ્યો;
સભા સરવ બોલે છે પેર, મેહેતાજી પધારો ઘેર. ૪
મેહેતાજી પધારે મંદીરમાંહે, વૈષ્ણવ જન વધાવે તાંહે;
ભણે નરસૈંયો જપો હરિ નામ, શ્રી દામોદરરાયને કરો પ્રણામ. ૫

પદ ૮૪ મું–રાગ મારુ *

ભીમડા હઠ ના કરીએ રે, સુંદર શામ છબીલો મૂકી;
કહો કોને વરીએ રે.
જ્ઞાનીના લક્ષણ નહિ માને, કહેવાયે બ્રહ્મજ્ઞાની રે; ટેક.
વૈષ્ણવની નિંદા કરો છો, તાહાં લગી વાત અજાણી રે. ભીમડા. ૧

* આ પદ "રા"ની પ્રતમા, "મેહેતા તારી વાજી વાણી" એ પદ પણ આપેલું છે.

તિલક તુલસી ખોટાં કહે, તું શું જાણે વૈષ્ણવની વાત રે;
ભણે નરસૈંયો હઠ મૂકે તો, રમીએ શામળિયાની સાથ રે. ભીમડા. ૨

પદ ૮૫ મું–રાગ સાખી.*

તાંહાં લજ્જાથી તતક્ષણ આવ્યો, ધરણીધર સાંભળો રાયે;
હરિના જન હરિસરખા જાણો, મેહેતાજીને લાગો પાયે. ૧
રાગ કેદારો ધરેણે હુતો, પ્રભુએ મુકાવ્યો તેહ;
પાંગળી વહુ સારી કરી, નિશ્ચે માનો એહ. ૨
મહિમા મેહેતાજીતણો, મુખે કહ્યો ન જાએ;
ધરણીધર મેહેતો એમ કહે છે, એને હરિ સાથે એકતાએ. ૩

પદ ૮૬ મું–રાગ બીહાગડો.

શ્રીરામ અંતરજામી રે, મુને શરણે રાખો સીતા સ્વામી રે. ૧
મર્યાદા પુરુષોત્તમ શ્રીરામ નિર્ગુણ બ્રહ્મ, તુજ વિના ભવજળ તરીયે કેમ. ૨
તવ નામ નિર્મળ નરહરિ, બે અક્ષર છે સર્વાધારી, રકાર મકાર ગુણિકા તારી. ૩
ચોરાશી ખાંણ ભમી થાકો રે, હું ભટકીઓ ભવ આખો રે. ૪
* * * માધવાનંદ કહે હવે સર્વે રાખો રે. ૫

પદ ૮૭ મું–રાગ રામગ્રી.†

વિશ્વેશ્વર વિઠ્ઠલ વિઠ્ઠલા, કરું જો વિનતિ, તુજ વિના દાસ દુખ કોણ જાણે;
વલવલતાં મધ વીતી ગઈ જામની, ત્રિકમા નિદ્રા શું તજશો વાહણે. ૧
કે શું રોકી રહી રાધીકા, કાહાનજી તમને, કોને કહું કરશે, કરુણા કાં ન આણો,
હઠ કરવી તાં હઠ કરજે શામળા, ત્રુટશે ત્રિકમા સનેહ તાણે. ૨
હલા આ હાવે અવસરે, અવસર નહિ સાચવે, તો પછે આવતે શું વખાણે;
કોણ કારણ પછે કાજ તે આવશે, કહે નરસૈંયો હઠ લીધો રાણે. ૩

---

* પ્રા. કા. ત્રિ. હારમાળાના પદ ૯૨ પછી ન પ્રત માં છપલા પદવાળી સાખી છે હ. પ્રતના ૭૯ મા પદની છેલ્લી તુક ન પ્રતમા નથી પ્રા. કા ત્રિ ના ૯૨ મા પદના ક ક પાડ ન પ્રતમા નથી. † છપલું પદ "શ"ની પ્રતમા છે પૃષ્ઠ ૩૯ મા પદ ૮૯ મું એ પદ અમે આપેલું છે, પણ તેથી આ ફેરફારવાળું હોવાથી અત્ર પુન. આપ્યુ છે જુદી જુદી પ્રતો સાથે મેળવતા એક જ પદમા કેટલો બધો ફેરફાર થઇ ગયો છે, તે આ ઉપરથી ઠીક સમજાશે.

પદ ૮૮ મું-રાગ પ્રભાત.

કમ કમે મન કૃષ્ણ કેડામણા, કાળનું ચક્ર તે કાને સુણતાં;
ભક્તિ કાંઈ નવ લહું, કોણ આગળે કહું, નિદ્રા આવે તારું નામ ભણતાં. ૧
હાથ કાંઈ નવ ચઢયું, અંતે આવી અડયું, કામ તુજ શું પડયું કૃષ્ણ કાળા;
પતીતની પીડ તે, ભીડ જાણે કવણ, આવ ઉતાવળો મૂઢ ચાળા. ૨
જનમ ને મરણ તો, જીવ સહુને ખરું, શરણ આવ્યાતણો કાંઇ વેહેરો;
અરઢ ધારી વધે, દુષ્ટ આગળે ધસે, બોલવા વેળા કાં થાએ બેહેરો. ૩
હુંય જો હરખડું, વ્યાપ પરબર બહુ, (?) ચરભડુ ચત્રભૂજ રાય સાથે;
નરસૈંયો રંક તે, પંક માંહે વટો, લંક પુતા(?) રહી અહોરે હાથે. ૪

પરિશિષ્ટ ૨ જું.*

પદ ૧ લું—રાગ હીંડોળો.

ઉલટી અબળા કહ્યું ન માને, હસી કર દેતાં' તાળી રે;
માનુની મોદ ભરાણી મનમાં, બોલે બળવંત બાળી રે. ૧
કહો તો હીંડોળો રાખીએ વાહલા, કહેતી વદન નિહાળી રે;
મગન થયાં માહાલે જુવતીજન, પ્રેમવચન સુખ ભાળી રે. ૨
ચમકંતી ચતુરા આવીને, વાહલાને વાય કરતી રે;
એક આવીને શ્રમ જળ લોહે, મુખે મરકલડા કરતી રે. ૩
પૂરણ પ્રેમે પામી પ્રેમદા, મોદે રહ્યા મન લોભી રે;
નરસૈંયાને કીધો કૃતારથ, કૃષ્ણલીલા સુખ શોભી રે. ૪

પદ ૨ જું.

આ જો રે આહીરને આંગણે, નરહર નાચે નવનિતને;
બ્રહ્માદિકને સ્વપ્ને ન આવે, તે હરિ આવે હીત પ્રીતને. આ૦ ૧
નાચંતો હરિ સુંદર દીસે, ઘુઘરડી વાગે ચરણે;
ભાગ્ય જૂવો ભરવાડા કેરા, શું કીજે ઉત્તમ વરણે. આ૦ ૨
ઇંદ્રાદિક બ્રહ્માદિક જેનાં, ચર્ણ વંદવા સમીપ નહિં;
તે ગોપાળ ગોવાળા માંહે, જમે કરમલો કુર દહિં. આ૦ ૩
ભક્ત તણા હિત કેવળ કેશવ, લાલ લીલા અવતાર ધરી;
સ્મરણભાવ માત્ર બંધન કાપે, નરસૈંયાચો નાથ હરી. આ૦ ૪

---

* જૂના ગ્રંથોનો મારી પાસે જે સંગ્રહ છે, તે સગ્રહમા કોઈ એક જ ઠેકાણે ભક્ત કવિ નરસિંહ મેહેતાના પદો લખેલાં નથી, પણ જૂદે જૂદે સ્થળે જૂદા જૂદા ભક્ત કવિઓના પદોની વચ્ચોવચ્ચ લખાયલાં જોવામાં આવે છે; તેમાંથી પ્રાપ્ત થએલા પદો પરિશિષ્ટ ૨ જામા આપેલાં છે. ઉપરાંત સુરતના મહાજનના શેઠ ભગુભાઈ દ્વારકાદાસ જેઓની પાસે જૂના ભક્ત કવિના કાવ્યનો બહુ મોટો સગ્રહ છે, તેમાંથી મળેલાં પદોનો સંગ્રહ પણ આ વિભાગમાં આપવામાં આવ્યો છે.

પદ ૩ જું–રાગ માલવ.

આવો રે સખી, ચાલોની હરિ જોવા. ટેક.
આવતડા, ગોવાળાની સંગે, મોર પીછ શીર મુગટ બિરાજે;
મોહક મુરલી હરિને હાથે, ગોપી નીસરી નરહરિને જોવા. આવો૦ ૧
શામા તે શોળે શણગાર સજીને, તોરણે તોરણે ઉભી રહીને;
નિરખે નેણા ભરીય ભરાવા. આવો૦ ૨
કંચન થાળ ભરી સંગ મોતી, ઘેર ઘેરથી ગોપી આવી ગાતી;
સુંદરવર વિઠ્ઠલાને વધાવા. આવો૦ ૩
મડળી મધ્યે મલપતો રે આવે, સુંદર શામળિયો ગોપાળ;
ભલે મલ્યો મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી, ઉતાર્યા લોમીના ભારા. આવો૦ ૪

પદ ૪ થું–રાગ દેશાખ.

ભાણેજ ભૂદરા રે, મામાજીને મળવાને આવ્યા;
પૂર્વ જન્મની પ્રીત સંભારી, માસી પૂતનાને ધાવ્યા. ભાણેજ૦ ૧
કંસ કાહાન બેઉ મેડીએ ચઢીઆ, ને સાંઇડું દીધું ગાઢું;
સાંઇડું દેતા મામાજી લડથડીઆ, હેતે હૈડું થયું ટાઢું. ભાણેજ૦ ૨
મામાને મુક્તિપદ આપ્યું, મામીને લાભ દીધો;
ચુડલાની ચિંતા ઉતારી, પછે હાથ હળવો કીધો. ભાણેજ૦ ૩
રુડો તે કૃષ્ણ શામળિયો, જેણે મામીના પૂર્યાં કોડ;
રુડો તે નરસૈંયાચો સ્વામી, ભવનાં બધન છોડ. ભાણેજ૦ ૪

પદ ૫ મું–રાગ રામગ્રી.*

તું કોણ માણસા રે, ગોવાલીડા, તું કોણ માણસા રે. ટેક૦
તું ઉભલો દેવા દે છે આણ રે, મારે મસ્તક મહિની માણ રે.
મારો દેહેલડો ભરથાર રે, હાંરે રાજા કંસનો વહેવાર રે. ગો૦ ૧
અનેક વાર આવ્યા ગયા ત્યારે, કર કોણે નવ લીધો;
આજકાલનો તું ગાયો ચારતો, દાણી કોણે કીધો. ગો૦ ૨
દંસરાય [તેં] શ્રવણે ન સુણ્યો, તેહુતણી અમો દાસ;
દુધદહીનુ દાણ ન આપું, ના પાઉં ટબકું† છાસ. ગો૦ ૩

* શૃગારમાળાનું પદ ૮૫ મું જુવો. † નાની લોટી

જે જાતની સગત કરીએ, તે સરીખડા થઈએ;
નરસૈંયાચા સ્વામીની સગે રમતાં, નિશ્ચે વૈકુંઠ જઈએ. ગો૦ ૪

પદ ૬ ઠું–રાગ રામગ્રી

તે હું માણુસા રે, આહિરડી, તે હું માણુસા રે. ટેક.
નરનો ઉતારુ તાહા નાદ રે, (હારે) હું તો ભક્તજન આધાર રે,
(હારે) હું તો સેવકજન પ્રતિપાળ રે, (હારે) તારા કંસતણો છું કાળ રે આહિ૦ ૧
પદ્મનાભ પાતાળે પેસી, નાગ મેં નાથ્યો કાળી,
સમુદ્ર મથી મેં શંખ વજાડ્યો, ચારે વેદ તે હું લા૦યો વાળી રે. આહિ૦ ૨
એક કરે ગોવરધન તોલ્યો, બીજે વાયો વંશ,
અસુર સહાર્યા મેં દૈત વિડાર્યા, જઈને પૂછની તારો કંસ રે. આહિ૦ ૩
અમો રે આહિરડા કાંઈ નવ જાણું, તુ છે અતરજામી,
ચૌદભુવનનો નાથ કહાવે, મેહેતા નરસૈંયાચો સ્વામી રે. આહિ૦ ૪

પદ ૭ મું–રાગ સામેરી

ગોપીયા કુણ મિસે આવે,
જુએ તો કાહાન ઊખળે બાંધ્યો, ચતુર ચોહોદશ ભાળે રે. ગોપી૦ ૧
એક હસે મુખ અંબર રોધી, ગોપી ચોહોદશથી આવે રે,
એ તો ન હોય રે અમારા મંદિરિયે, જે કરતો મન ભાવે રે ગોપી૦ ૨
એક કહે છોડાવું રે હવડા, કહ્યુ હમારુ માને રે,
વગર કહે જશોદાજીને મંદિર, માખણુ ખાધું શાને રે. ગોપી૦ ૩
એક કહે તમો શાને કહો છો, એ બધાણો કોડે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી, ચતુર શિરોમણિ, ભવના બંધન છોડે રે. ગોપી૦ ૪

પદ ૮ મુ–રાગ સામેરી.

આજ અમે જશોદાજીની પાસેથી, વિનય કરીને છોડા૦યો રે,
તું તો તાહારા ગુણ નહિ મેલે, પુઠે પળતો આ૦યો રે આજ૦ ૧
કાહાન કહે સુને તાહારા ઘરનું, દધીમાખણુ નીત ભાવે રે,
જે જે વના* કહો તે કરુ, જો પેટ ભરી ખવડાવે રે આજ૦ ૨
ધન ગોપી ધન વૃંદાવન, પુણ્ય ભલેરુ પામી રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી, ચતુર શિરોમણી, ભક્તવત્સળ નિજ નામી રે. આજ૦ ૩

* કામકાજ

પદ ૯ મું–રાગ સામેરી.

શામળિયા પાતળિયા વાહાલા, ચોર કહે કા લોક રે,
આપણે ઘેર વાણુ* કશી નહિ, પરઘેર જાવુ ફોક રે. શામ० ૧
નવ લખ ધેનુ દુઝે ઘેર આપણે, કુવર કશો નહિ વાક† રે,
આટલા દાહડા માખણને કાજે, તાહારી રાવો લાવે રાકરે શામ० ૨
આહા તો ચોર વેરે‡ ચોદ્ર, કુવર કશી નહિ ભૂખરે,
કા ગોકુળમા વાક કહાવે, લેઉં નાધડીઆનુ દુખ રે શામ० ૩
જાહા જોઉં તાહા દ્રષ્ટે ભરાવુ, સુરીનર પૂરે શાખરે,
મણિ માણેક મુક્તાફળ હીરા, નરસૈયાના નાથ રે. શામ० ૪

પદ ૧૦ મુ–રાગ માળવ.

રહે રહે જાદવ રીત નથી કાઈ, નવી ચાળ ન કીજે રે,
જેમ જેમ કહેશે તેમ તેમ કરશુ, મહીનું દાણ ન દીજે રે ૧
પ્રાણે પ્રીત ન હોયે પીતાબરા, જાદવ જન કોઈ પૂછી જોએ રે,
ગોકુલ વડવડેરાઈ§ હુઆ,‖ મહીનુ દાણ ન લે કોએ રે ૨
તે તો અમશું એ પેર માડી, આવતા જાતા વારા¶ રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી ભલે મળીઓ, ભવ પેલે ઉતારા રે. ૩

પદ ૧૧ મુ–રાગ પ્રભાત.

જુવોની જશોદા કહાનાએ ગોળી રે ફોડી,
તમને કહીયે તો કહો છો, ગોવાળણી કુડી. જુવો० ૧
વાછરુ છોડીને મેલ્યા, કીધું છે જાન,
માખણ ચોરીને ખાધુ છે, એ શામળવાન જુવો० ૨
આવો તો દેખાડુ કૃષ્ણે કીધા જે કામ,
બાળક થઈને ખોળે બેઠો, શુ જુએ સુદરશ્યામ જુવો० ૩
બાઈરે બાળુડો મારો, કાઈએ ન જાણે,
ભણે નરસૈંયો લીલા, વેદ વિખાણે. જુવો० ૪

પદ ૧૨ મુ–રાગ શ્રીરાગ થાળ.

કહાનજી હળવે હળવે જમો,
પછે રમવાને વન જાજો, ક્ષણ એક વિલબ ખમો. કહાનજી० ૧

---

* કમી–ઓછુ † ખામી. ‡ પેઠે § આરવા મોટા ‖ થયા ¶ ફેરે, વેળાએ.

ખોળે બેસાડું જમાડું વાહલા, વાત કહું એક સારી;
એટલું કહ્યું કીજેરે મારૂ, હું તું જ પર જઉં વારી. કહાનજી૦ ૨
દુધભાત મેં આણી રાખ્યું, લાડકડા તુજ કાજે;
નરસૈંયાચા સ્વામિની જનની, સુખ વિલસે નંદરાજે. કહાનજી૦ ૩

પદ ૧૩ મું–રાગ શ્રીરાગ. થાળ.

વહાલા તુંને જમવા તેડે જનની;
આવો રે શામળિયા આવો, પૂછું વાત મનની. વાહલા૦ ૧
તું કારણ સામગ્રી કીધી, સઘળી શિતળ થાય;
વિલંબ કરો કેમ રુડા વાહલા, જમવાતણો રસ જાય. વાહલા૦ ૨
બળભદ્ર બેઠા જમવાને રે, તુંથી વહેલો જમશે;
તુંને મુકી ગોવાળિયા માંહે, એકલડો જઈ રમશે. વાહલા૦ ૩
જનની કેરાં વચન સુણીને, કૃષ્ણ ઉછંગે લાગો;*
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, જે જોઇએ તે માંગો.† વાહલા૦ ૪

પદ ૧૪ મું.

મારા મહિડાનાં દાણ માંગે રે ગોવાલીડા, તું કોણ માણુસા રે. ગોવાલીડા૦ ૧
ઘણી વાર આવ્યા આણી વાટે, કર કોણે ન લીધા;
દહિંદુધનું દાણ નહિ આપું, નહિ આપું ટબકુ છાશ પીધા રે. ગોવાલીડા૦ ૨
મોટપ મનમાં આણે ઘણેરી, જાણે છે અબળા બાળી;
કંસ કને તુંને લઇને જાશું, રાખું છું હું તુજને વારી રે. ગોવાલીડા૦ ૩
અમો રે આહિરડાં માણુસાં, મરમ ન જાણીએ કાંઇ;
એકવાર એકાંતે મળશું, હસી હસી દેશું સાંઈ રે. ગોવાલીડા૦ ૪
જે જાતની સંગત કરીએ, તેહ સરીખડાં થઇએ;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતાં, નિશ્ચે વૈકુંઠ જઈએ રે. ગોવાલીડા૦ ૫

પદ ૧૫ મું–રાગ સામેરી.

જોરે બાઈ ગોવાલીડામાં કરમળડો‡ જમે રે;
જગત કરે તે ત્યાં આહિરડામાં રમે રે. જો૦ ૧

* ખોળે જઈ બેઠા લાગ્યોનુ ભ્રષ્ટરૂપ લાગો છે † પા. "હવે જાણો તે માગો."
‡ દહીંભાત

બ્રહ્મા મનમાં ઇમ વિચારે, આપણુ મીન રૂપ લીજે રે;
જમુના જળ જઇ લેશે ચતુરભુજ, માહાપ્રસાદ પામી શીજે* રે. જો૦ ૨
અંતરજામીએ તતક્ષણ જાણ્યું, ઋષિ† મીન થૈને આવ્યા રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ચતુર શિરોમણી, કાંબલીએ કર હુવરાવ્યા રે. જો૦ ૩

પદ ૧૬ મું.

ગોવિંદા ગાવડી મારી, કાલે કયા વન ચરાવી. ગોવિંદા૦
શામળારે મારી સાસુડી તેડે, આવજે મારે ઘેર;
માખણ ચોરી પય પાન કીધાં, તેની હવે શી પેર. ગોવિંદા૦ ૧
સવા ઘડો મારી ગાવડી દુજે, ઓછુ નહિ એક ટાંક;
રખેવાળી તને રજ નહિ આપું, કાંઈ છે તારો વાક. ગોવિંદા૦ ૨
ગોવાળામાં રમતો હીંડે, તાહારુ શું કઈ જાય,
શાને કાજે શામળા રે, મારે હૈડે ચઢાવી હાય. ગોવિંદા૦ ૩
એ વલોણું તારા હાથમાં આપુ, મુઠી ભરીને માવ;
ગળ્યું મોહુ કાહાન કરાવુ, ભુધર રાખજે ભાવ. ગોવિંદા૦ ૪
સારુ સારુ વનડુ જોઈને, શામળા ચારજે ગાય;
નરસૈંયાના સ્વામી વિના, મારો જન્મારો કેમ જાય ગોવિંદા૦ ૫

પદ ૧૭ મું.

ગોકુળમા રે ગોવિંદજી, રમે ગોવાળાની સાથ,
માખણ ખાવાને આવે માવજી, ઘાલે મટુકી માહે હાથ. ગોકુળ૦ ૧
સુના મંદિરમાહેરે શામજી, ધડ લઈ પેસે છે ધાઈ,
ઉંચુ જોયું મારે વાલમે, મહિ કેરા માટસું સાઈ. ગોકુળ૦ ૨
મહીમા તે મારી વાસલી, પડી મહી કેરી ધાર,
વેગે પીયે રે મારો વાલમો, થઈ રહ્યો હાહાકાર. ગોકુળ૦ ૩
મોમાં માડે છે તાસલા, જોઈ રહી છે બ્રીજની નાર,
સુના દીસે છે પરસાળીઆ, હરિના ચળવળ્યા છે હાથ. ગોકુળ૦ ૪
કાનુડે નારીને ભોળવી, તોડ્યો કઠડા કેરો હાર;
મોતી વેરાયાં મારા ચોકમાં, થઈ રહ્યો હાહાકાર. ગોકુળ૦ ૫

* પામીશું † બ્રહ્માએ માછલાનુ રૂપ લીધુ

નારી લાગીરે મોતી વીણવા, કાનુડે મારી છે દોટ,
આઘે જઈને કુટે કાખની, થઈ રહ્યો રગનો ગેળ ગોકુળ૦ ૬
પરાક્રમ પુરુષોત્તમતણા, મુખે કહ્યા નવ જાય,
નરસૈયાચા સ્વામી શામળા, અંગે ઉલટ ન માય. ગોકુળ૦ ૭

પદ ૧૮ મુ.

મોકલો જશોદાજી કુંવર તમારો, અમ ઘેર મહિડા વલોવવા રે જો,
તમારા કાનજીને ઘુમતા રે આવડે, તેડવાને મસે આવી હુંય રે જો ૧
સાત સમુદ્રની ગોળી રે કીધી, મેરુ કીધો રવૈયો રે જો,
વાસુકી નાગના નેતરા રે કીધા, ચાંદા સૂરજ બે સર્ણીયા રે જો ૨
સાસુ અમારા ગામ સધાર્યા, નણંદી નાર ધૂતારી રે જો,
તે માટે બાઈ કુંવર તમારાને, તેડવા માટે વાટે હું તો આવી રે જો. ૩
એક પાસ કાનજી કાળો રે ઘૂમે, બીજી પાસે રાધીકા ગોરી રે જો,
ખળકે છે કકણી લળકે છે વેલીઆ, લટકે તે નેતરાની દોરી રે જો. ૪
કાનજી રે કાનજી સૌ કોઈ કહે છે, અમો ગોવાળીઓ કહીશું રે જો,
રાધિકા રાધિકા સૌ કોઈ કહે છે, અમો ગોવાળણી કહીશું રે જો. ૫
હળવે હળવે ઘૂમો રે કાનજી, નહાશે મારી ગોળી રે જો,
ગોળી નહાશે ને મહી ઢોળાશે, મારે તે મંદિર ખાવા રે જો. ૬
મહીડા વલોવતા માખણ પ્રગટ્યુ, મોહનને હું આલીશ રે જો,
આવજો રે માધવ ખેતર મારે, બાચકો આપીશ બોરા રે જો ૭
આપણે બન્ને બોરાં રે ખાઈશુ, છૈયા તે ચારશે ઢોરા રે જો,
નરસૈયાના સ્વામી સંગે રમતા, ઉલટ અંગ ન માયા રે જો. ૮

પદ ૧૯ મું

લગારેક નંદના છોરા, આવની મારી ગાવડી દોવા ટેક
ગાવડી મારી તુજને હેરી,* તુજને દોહવા દે,
મહિનો ટકો જે જોઇએ તે, પેહેલો હાથમા લે. લગારેક૦ ૧
આવડુ કહેવું ન પડે, પોતાના જાણી જોઈ,
ગામમા મારે સહુ સગુ છે, તુજ સરખુ નહિ કોઈ લગારેક૦ ૨

* [illegible]

ઘેર મારાં છોકરાં સાથે, તુજને ખાવાનું આલું;
મોહન માળા જો ગમે તો, કાનજી ગળે ઘાલું. લગારેક૦ ૩
આવડી વાર શું કરે વસમી, વસવું ગોકુળગામ;
આજ મારે એટલું પડ્યું, તુજ સરીખડું કામ. લગારેક૦ ૪
મનમાં છે તે મનડું જાણે, મોઢે કહો શું થાય;
નરસૈંયાના સ્વામી વિના, રખે વાહાણલડું વાય. લગારેક૦ ૫

પદ ૨૦ મું.

બ્રીજવાસી કનૈયાલાલ, મોહન જાવા દે. ટેક.
ગોકુળથી આવી ગોવાળણી, મથુરાથી આવ્યો કાહાન;
મારગમાં ઝગડો મચ્યો, કાહનો માગે દહીંનાં દાણ. મોહન. ૧
કોણ રાયનો તું બેટડો, શું છે તારૂં નામ;
નંદરાયનો હું બેટડો, કાહનજી મારૂં નામ. મોહન. ૨
કોણ રાયની તું બેટડી, શું છે તારૂં નામ;
બ્રખભાનની હું બેટડી, પ્યારી રાધા મારૂં નામ. મોહન. ૩
ઉત્તરથી આવી બાદલી, વરસી જમુના તીર;
કાનજીનો ભીંજે કામલો, રાણી રાધાના ભીંજે ચીર. મોહન. ૪
આજ લગી દાણ આપ્યાં નથી રે, રીત નવી નવ હોય;
જોર જુલમ કરીએ નહિ કાહના, ગોરસ સામું શું જોય. મોહન. ૫
મોર મુગટ શીરપર ધર્યો, મુખ મોરલી ઘનઘોર;
કાનજી મનાવે કામની રે, કંઈ રાસ રમવાનાં કોડ. મોહન. ૬
ગાય શિખે ને સાભળે રે, તેનો થાયે વૈકુંઠવાસ;
કરજોડીને વિનવે સદા, ગુણ ગાય નરસૈંયો દાસ. મોહન. ૭

પદ ૨૧ મું–રાગ દેશાખ.

કાનજી મારગ રોક મા રે, અમો જાણી તારી પેર,
તું કહ્યું અમારું કરે રે, અમો જાઉં અમારે ઘેર. કાન૦ ૧
વાટે જાતાં ચુમન કરતાં, દેખે સર્વે લોકક.
સાચા માટે સહુએ માને, કોણ કરે તે ફોક. કાન૦ ૨
લોકલાજ તેં કેમ છાંડી, તુજ સરખા ન થવાય;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, કાનજી સુંદરી સાથ. કાન૦ ૩

પદ ૨૨ મું–રાગ પ્રભાત.

પરમાનંદ વરોળતી* રામા, ગોળી તે ઘમઘમ વાજે રે; પરમા૦ ૧
નવલખ ધેન પયચાં† રવૈઆ, મેઘતણી પેરે ગાજે રે. પરમા૦ ૨
વેણુ વાઇને મોહ પમાડી, વ્યાકુળ થઇને ઘોળે રે. પરમા૦ ૩
વેણીનાં કુસુમ લટકતાં દીસે, જાણે મણીધર ડોળે રે. પરમા૦ ૪
આવંતા કૃષ્ણ દેખી કરી, મહી વરોળતી આધી છાંડી રે. પરમા૦ ૫
નરસૈંયાચો સ્વામી જાણી અંતર, કામનીસું કેળ માંડી રે. પરમા૦ ૬

પદ ૨૩ મું.

મહિ ઢળશે મહિ ઢળશે, કાહાનં કોઈ માથાની મળશે. ટેક.
નથી દુધ સાકેર ને મેવા, ખાટી છાશ શું આવ્યો લેવા. મહિ. ૧
માલ જોઇને જાવા દીજીએ, શાને માટે મટુકી મારી લીજીએ. મહિ૦ ૨
કાહાનો છેલછબીલો દીસે, છાશ ખાટી શાને પીશે. મહિ૦ ૩
મેહેતા નરસૈંયાના સ્વામી મળિયા, હવે સખણા રોહ શામળિયા. મહિ૦ ૪

પદ ૨૪ મું.

આવ સલુણા શામળા રે, તારે વારણે જાવું રે; આવ૦
સોના રૂપાની મહિ મટુકી, રૂપાની ઉંઢણ રે;
વૃન્દાવનની કુંજગલનમે, મહિડાં વેચણ રે. આવ૦ ૧
મહિ મટુકી શીરપર લીધી, ચાલી વનની વાટે રે;
ઉંઘ વેચી ઉજાગરો લીધો, મોહનડાને માટે રે. આવ૦ ૨
લટકે હીંડું મટકે હીંડું, સુગટપેં જઉ વારી રે;
મદમાતું જોબન મારૂં, આપોપું સમારી રે. આવ૦ ૩
હું છુ ગોકુળની ગોપી, મહિડાં વેચણ વાળી રે.
ભલે મળ્યો નરસૈંયાનો સ્વામી, મોહ મમતા સૌ ટાળીરે.‡ આવ૦ ૪

પદ ૨૫ મું.

આજ હું એકલડી, અગાશીએ બેઠી,
અરીસે આભ્રણ જોતી, કહાનજીએ દીઠી. ૧
નયનાં નચાવી મોરે મંદીરિયે ચઢીઓ,
નિર્લજ લપટ એવો નદનો નાધડીઓ. ૨

* વલોવતું † દુધના. ‡ પા. "આનદ તત્ર હું પામી રે"

રહોજી રહોજી કરતાં રાઢ જ કીધી;
નરસૈંયાચે સ્વામીએ ઉરપેં ધરી લીધી. ૩

પદ ૨૬ મું–રાગ કેદારો.

ઇંદુ ઉતાવળો, ક્યાં થયો આકળો, આજની રાત કર પ્રાતઃ મોડું;
હેજ* જાણી પીઉ, સેજ આવે મોરી, એ કહું છું આજે ચાલ થોડું. ૧
નિરમળી જ્યોત તું, પ્રગટ કર દીવડા, દીન જાણી દયા નાથે કીધી;
આજની રજની ધન, સફળ અવતારમાં, બાથ ભરી નાથે ઉરમાંહે લીધી. ૨
કુરકુટાં† તું રખે, શબ્દ સુખ ઓચરે, અંગ ઓચ્છવમાં રંગ વાધ્યો;
પેરપેરે પીઉજીને, વશ કરી રાખવા, નવનવી ભાતનો રંગ સાધ્યો. ૩
અંગ લચકો થયું, રંગ રમિયાં બહુ, મગ્ન થઈ પ્રેમરસસિંધુ ચાખ્યો;
નરસૈંયાચા સ્વામિની, પ્રતીત માની નહિ, અંક ભરી નાથ ઉરમાંહે રાખ્યો. ૪

પદ ૨૭ મું.

ઓધવજી વાહાલા ક્યારે આવશે, મારાં સુખડાં ગયાં તે કાંથાં‡ લાવીએજી;
ઘરમાં ઘસું ને આવું આંગણે, ચઢીને જોઉં છું માળીએજી. ઓધ૦ ૧
અન્નની બાધા તે લીધી આકરી, અમે નયણે તે આંસું ઢાળીએજી;
જે રે દાહડાના ગયા નાથ, અમે દિન દિન દેહડી ગાળીએજી. ઓધ૦ ૨
ગોકુળ મેલીને મથુરા ગયા કૃષ્ણ, વશ કીધા તે કુબજા કાળીએજી,
મેહેતા નરસૈંયાના સ્વામી શામળા, તમ મળે ભવબંધન ટાળીએજી.§ ઓધ૦ ૩

પદ ૨૮ મું–રાગ આશાવરી.

સેજેથી ઉઠતી શ્યામા, શીશ અંબોડો વાળે રે;
વદન સુધાકર વાહી ગયો, ઉદીયો દીનકર ઉજવાળે રે. સેજે૦ ૧
આળસ મોડે અધઉજાગરી, અધપડીયાલી આંખ રે;
અધુર ડંસ અતિ અદ્ભુત દીસે, ખંડીત તીલકચી રેખ રે. સેજે૦ ૨
લડસડતી અબર શીર ઓઢે, કચુકી કસ ન સંભાળે રે;
બાહુલતા કર વાળીને ઉભી, રતીસુખ રહિ રહિ વિચારે રે. સેજે૦ ૩
જાવા ન દેઉં નાથ એમ વલવલે, અમૃત વચન સુખ બોલે રે;
ભણે નરસૈંયો નરહરિ નીત નવા, નહિ એ સુખ કો તોલે રે. સેજે૦ ૪

---

* હેત-પ્રેમ † કુકડા. ‡ ક્યા થકી § પા 'તમે મેથીની મનના આમળાજી"

પદ ૨૯ મું–રાગ રામગ્રી.

મારા વાહાલાજીસુ, આવું રુડું બાજે છે,
હરખતી રાણી હું રમઝમ નાચુ, પાયલે તે નેપુર વાજે છે. મારા૦
સેંથે પુલી નાકે વેસર, લીલવટ તીલક બીરાજે છે,
હાથે ચુડી બોંહાંએ ચઢાવું, ગોફણો ઘુઘરી ગાજે છે. મારા૦
આ જોબનમા એ વર રૂડો, અવર દીઠે મન ભાજે છે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સગે રમતાં, જે બોલુ તે છાજે છે. મારા૦

પદ ૩૦ મું.

રાતલડી નહિ પોંહાચે રે, રસિયા આનદ આવ્યો રે,
પિયુનો પ્રેમ ઘણોરે સજની, મન્મથ મોહ ઉપજાવ્યો રે. રાત૦ ૧
માઝમ રાતે ને હું પિયુ સાથે, કંઠે વિલાઈને સુતી રે,
પિયુનો કર કુચ ઉપર મેલી, એણીપેરે નીશા નિરગમતી રે. રાત૦ ૨
કહ્યુ ન માને જાદવરાયો, નીશદિન દેહડી પીડે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, પ્રીતનો બાંધ્યો હીંડે રે. રાત૦ ૩

પદ ૩૧ મું.

શામળિયા નાકફુળી લાવ સોતી,*
હરિને નામે હીરા જડાવુ, માહે મધુસૂદન† મોતી રે. શામ૦ ૧
મારે પિયુડે માનીતી હુતી, તુજને ઘડાવીશ છાની,
આજ લગી હું બોલી નહિ રે, જહાં લગી હુતી નાની. શામ૦ ૨
સહુને નાકે સોહે નાકફુળીજ, મારે નાકે કાં વાલી,
સહિયર સમાણીમાં રગભેર રમતા, તેણે મુને મેહેણું મારી. શામ૦ ૩
રાતે હાતે રાધા રાણી, નાકફુળી જડીયાણી,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, જુગમાં દીધી જાણી. શામ૦ ૪

પદ ૩૨ મું–રાગ દેશાખ.

રુડડા નાથને મનાવો મારી સજની, માનીશ તેનો પાડ,
પૂર્વજન્મની પ્રીત સંભારી. વહેલા લડાવું લાડ રુડડા. ૧

---

* સોહતી–સુદર + મધુ નામના દૈત્યને કૃષ્ણે માર્યો હતો તેથી મધુસૂદન કહેવાય છે જેમ પહેલા પાદમા હરિ નામના હિરા કહ્યા છે, તેમ આમા મધુસૂદનના નામનુ મોતી કહ્યુ છે

શેરીએ મળે પણ સામું ન જુવે, મેં તાંહાં કાંઈ ન કહેવાય;
પ્રેમે કરી પાલવ ઝાલ્યું, વાહલો આંહોડી મોડી જાય. રુઠડા. ૨
કો કામણ કહે કો કૌતક કહે, જેમ મારો પીયુ વશ થાય;
કામણ મોટું જીભલડી, જેણે જપીએ જાદવરાય. રુઠડા. ૩
રીસડો શો એટલાને કાજે, પીયુ મેહેલાવી લાજ;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, તો ગોપીએ લોપી લાજ. રુઠડા. ૪

પદ ૩૩ મું–રાગ દેશાખ.

તેવતેવડાં રે વાહલે મારે મેલ્યાં વિસારી;
જે માયા અમ ઉપર ધરતા, તે કેમ ઉતારી. તેવ૦ ૧
તે દિન શેં ન સભારો મારા વાહલા, ગોકુળ માર્ગે રમતા;
આંખ પાંખનો નેહ ધરતા, એકી થાળે જમતા. તેવ૦ ૨
જો તપ કરતા ચુકયા મારા વાહલા, તો તમને શું કહીયે;
દીનાનાથ દયાળ દામોદર, જેમ રાખો તેમ રહીએ. તેવ૦ ૩
હાસ્યવિનોદ રાધામાધવનો, કમળાવર બોહુ કામી;
ચરણ તમારે રાખો મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી. તેવ૦ ૪

પદ ૩૪ મું–રાગ દેશાખ.

રીસાવ્યા રહીએ નહિ, વાહલાસું ઘેલી;
નદાનંદન લાલસું, શાને કીજે સુંદરી. રીસા૦ ૧
મનમથ વેંધી માનુની, કેવડાનો કાંટો;
આણે સમે કેમ ચાલશે, વાહાલાજીસું આંટો. રીસા૦ ૨
માન વચન તું માનુની, સુણ પંકજવદની;
કેલીનિધાન તું કામિની, મોહન સુખદયણી. રીસા૦ ૩
શુક મરજાદા શ્યામની, કાં ધરી રહી ગર્વ મન;
ભણે નરસૈંયો ભામિની, તાંહાં ભેટ્યા ભગવન. રીસા૦ ૪

પદ ૩૫ મું–રાગ ધન્યાશ્રી.

ઝાંઝર ઝમકયાં ને આંખ ઉઘાડી,
ઝળકયું વદન શશીશ આષાઢી.* મુનીજનને જેમ લાગી તાળી. ઝાંઝર૦ ૧

* મેઘામા ઢકાયલો ચદ્ર આષાઢ સુદ ૧૫ મે ઝળકે તો શુભ શુકનવંતું વર્ષ ગણાય છે, તેથી મુખને તે સાથે સરખાવેલ છે

દિવ્ય ચક્ષુ સહુકે કેહે એહેને, સુંદરી વિના નહિ નિરખે કહેને. ઝાંઝર૦ ૨
ભલે નરસૈંયો એ સુખ જોઈ, હું તાહાં અવર બીજું ન કોઈ. ઝાંઝર૦ ૩

પદ ૩૬ મું–રાગ મારૂ.

સુંદર શામળિયારે, * * * *
ગોકુલથી ગોવાળણી આવી, મથુરાથી આવ્યો કાહાન; સુંદર ૧
મારગડે ઝઘડો મચ્યો રે, કોણ છોડાવે ગૌદાન. સુંદર. ૨
વ્રખભાનની તે બેટડીરે, રાધા નવરંગી નાર; સુંદર. ૩
તારે ઓઢણે કાંબળી રે, મારે ઓઢણ ચીર. સુંદર. ૪
ઝરમર ઝરમર મેવલા વરશે, આગણ મચ્યો કીચ સુંદર. ૫
ભલે મટ્યો મેહેતા નરસૈંયાનો સ્વામી, ઉતરયા ભવપાર. સુંદર ૬

પદ ૩૭ મું.

નંદના તે લાલ ગોવાળીઆ, મને શાને રોકો છો વાટમાં;
મને શણગાર શોળે શોભતા, હું તો જતી હુતી મારા ઠાઠમાં. નંદના. ૧
માથે મટુકી મહીતણી, તે તો ખેંચતા ખેંચતાં ફુટશે રે,
કાહાના વળગા ચુમી શાને કરો, મારો હાર હૈયા કેરો તુટશે રે નંદના. ૨
મારે હાથે હરિ રસ ચુડલો, ઉપર રંગ ચઢયો મજીઠડો રે;
કાહાના દાણ ઠગીને લીજીએ, સસાર થકી કઈ અદીઠડો રે. નંદના. ૩
વાટે જતાં આળ ન કીજીએ, પેલા હરીજન દેખે તેથી બીજીએરે,
મેહેતા નરસૈંયાના સ્વામી શામળા, હવે પ્રેમથી હરિરસ પીજીએરે નંદના. ૪

પદ ૩૮ મું–રાગ સામેરી.

તમ સાથે તો આવું આહારા વાહાલા, કહ્યુ મારુ કરશો રે,
તમો આગળથા અમો પાછળથા, નાચતા નીસરશો રે. ત૦ ૧
રમઝમ રમઝમ નેપૂર વાજે, ઘુઘરડી ઘમકાવો રે,
તાલ પખાજ વેણુ વશ વજાડી, નાચતા તમે આવો રે. ત૦ ૨
સોળ સહસ્ત્ર ટોળે મળી ગોપી, લક્ષ્મીવર આગળ કીધો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભળે મળીઓ, કાજ આપણો સીધો રે. ત૦ ૩

પદ ૩૯ મું–રાગ આશાવરી.

આ જોરે હરિ જોવા સરખો, રગરાતો ને મદમાતો રે,
રજની રાસ રમી વૃન્દાવન, આવે વાસલડી વાતો રે. આ૦ ૧

છેગાળો ને છેલછબીલો, નાચતો ગૃહ આવે રે;
વ્રિજ વિનતાનાં જુથ મળીને, મોતીડે વધાવે રે. આ૦ ૨
મસ્તક મુગટ જડાવ મનોહર, કુંડળ ઝળકે કાને રે;
અણિયાળાં લોચન, ચોલ રાતડા, સોહીયે શામળાને રે. આ૦ ૩
હરખ્યા સુરનર દેવ મુનીશ્વર, પુષ્પવૃષ્ટિ ત્યાં થાયે રે;
રાધામાધવ જોડી જોઈને, નરસૈંયો બળિ જાયે રે. આ૦ ૪

પદ ૪૦ મું-રાગ સામેરી.*

ઘણે ઘણે દાહાડે ઘેર પધારીઆ, તો હવે મન ઠરી રહ્યું હેઠું રે;
સુઘડ નાહોલિયાનો† સંગમ પામી, દોહેલડાં કાંએ વેઠું રે. ઘણે૦ ૧
ગામ ગામ ઠામ ઠામ જોવંતા, અવર ચિત્ત ન બાંધે રે;
લક્ષચોરાશી જોનિ ભમતા, મનસા દેહી લાધે રે. ઘણે૦ ૨
મનનો માન્યો ને ચિત્તનો માહાલ્યો, અણચિંતવી ક્રીડા કીધી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલિયો, હૃદયાભિતર લીધી રે. ઘણે૦ ૩

પદ ૪૧ મું-રાગ માળવ ગોડી.

મ કરો આળ દેશું ગાળ, કોહોને કનૈયાલાલ આ કોની ચાલ;
વણ પ્રીછે વણ બોલ બોલાવે, ધાઈ ધાઈ ચુંબન દેરે ગાલ. મ કરો૦ ૧
કોહનીક વહુ ને કોહનીક બેટી, જમુના પાણીની એ વાટ;
ચાલો જઈને પૂછીએ નદજશોદાને, કુંવર નડે છે તે શામાટ. મ કરો૦ ૨
ગોવાળાની એ ચતુરાઈ, અહિં આય છે તહી લેહે હાથ,
નરસૈંયાચા સ્વામીને કોઇ ન દેખે, અમને દેખે સહિયર સાથ. મ કરો૦ ૩

પદ ૪૨ મું-રાગ માળવ.

આનન્દસાગર કેળ કરે, કાંઈ કાનુડો ગોવાળો રે;
ભાનુનિયાંચા ચિત્ત ચળાવે, સુંદર નેણ વિશાળો રે. આ૦ ૧
સુરતતણાં સુખ ક્હાંન જાએ, ભાગ્ય વિના કોણ પામે રે;
ગોવિંદતણા ગુણ પ્રેમે ગાતાં, સ્વર્ગતણાં સુખ ચિત્ત ન આણે રે. આ૦ ૨
જે જે ભાવે ચિતમાં સમરે, તાહાં તેવો થઇ મળીયો રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભક્તવત્સલ, હર બ્રહ્માદિક ન કળીયો રે. આ૦ ૩

* શૃંગારમાળાનું ૩૧૭ પદ જુઓ. † નાહોલિયાનો-સ્વામીનો.

પદ ૮૩ મું–રાગ માળવ ગોડી.

ના ના રે સહિયર નાંધડલી, મોસું રોળ ન કીજે એવડલી;
હું લાજું માહારા મનમાંહે, મુને હસે છે સખી તેવતેવડલી. ના ના રે.
સુરીજન મુનીજન દેખતડા, તુંને લાજ ન આવે વળગતડાં;
અમો વહુઆરુ કુળ વધુઆ, કાંઈ ન ગમે એવડાં અળગતડાં. ના ના રે.
રોહો રોહોરે ઉરવર ઝઝુમતા, દુઃખાયુંરે ગાલે ચુંબન દેતડાં;
નરસૈંયાચા સ્વામીએ સગમ કીધો, મનના કામ ગમતડાં. ના ના રે.

પદ ૮૪ મું–રાગ પ્રભાત.

વાતની વાતમાંરે માહારો વાહલો રીસાણો,
ભોળીરે ભરવાડણ કાંઈ કારણ ન જાણો. વા૦ ૧
વેણીરે સમારતાં મુને વારરે લાગી;
તેણીરે વેળા હું તો અસુરી જાગી. વા૦ ૨
પુરુષ ભ્રમર હોઈ, મનરે શા ધરીએ;
આપણ અબળા હરિને કાંઈ રુસણે મરીએ. વા૦ ૩
આલોક પરલોક સુખ તેને ચરણે લહીએ,
નરસૈંયાચા સ્વામી કેરા દાસ થઈ રહીએ. વા૦ ૪

પદ ૮૫ મું.

આજની રજનીનો રગ કહ્યો નવ જાયે;
સાંભળો સખીરે ઉલટ અગ ન માયે. ૧
સુરીનર બ્રહ્માદિક નવ લહે પાર;
માઝમ રાતે આવીને કાંઈ કીધો વિહાર. ૨
અમોરે અબળા કલિયો પૂરણ કામી,
મનના મનોરથ પૂરે નરસૈંયાચો સ્વામી. ૩

પદ ૮૬ મું–રાગ સોરઠ.

વાહલા તાહરુ નામ શું, કેહેને અમશું રે;
સુંદર રૂપ જોઈ જોઈ વાહલા, તાહરે પાવલીએ નમશું રે. વાહલા૦ ૧
કોણ ઉપાય કરી માહરા વાહલા, તાહરે મનમેં ગમશું રે,
નરસૈંયાચા સ્વામી વૃંદાવનમેં, તુંજ કેડે અમ ભમશું રે. વાહલા૦ ૨

પદ ૪૭ મું-રાગ સામેરી.

આજ સખી આફણીએ, વાહલાજીએ આલિંગન દીધું રે;
કામણ મોહન કરી કરી થાકી, તારે મારુ નામ ન લીધું રે. આ૦ ૧
હું બલહારી મનમથ કેરી, જેણે મારો વાહલો વશ કીધો રે;
હાવભાવ નયને ઉપજાવે, જાવ ઉરવર સાથે લીધો રે. આ૦ ૨
સુરતતણો રસ સ્વાદિયો જાણીને, અણુતેડ્યો ઘેર આવે રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, લીલા લાડ લડાવે રે. આ૦ ૩

પદ ૪૮ મું.

કાંઇ કાંઇ રયણી એણી વાટડીએ, રતિ કેલી રમી મુજની જાતડીએ રે;
મારા વાહલાજીસું બોલતાં ખાધું, સપન સાચુ મુને વિસારે લાધુ રે. કાંઇ.
પ્રીતતણી મુને પેરજ લાધી, પીયુજીને પ્રેમરસ ભાવે રે;
કુંકુમ કાજલ ટીલો ટબકી, નેહ વિના નાથ ન આવે રે. કાંઇ.
હાથ થકી હરિને હવે ન મેલું, રાખું હૃદયા મોઝારી રે;
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, હુતો તે ભેદ નિવારી રે.* કાંઇ.

પદ ૪૯ મું-રાગ પ્રભાતી

જો જો રે જો જો રે, માથે મહાવર લાગ્યો;
નેણ નિદ્રાળુવાં સોહે, અંગ સુગંધી વાગો. ૧
પંકજની રેખા સહુ ગઇ છે ટળી;
અધર અમૃત લેતા પહોંચી મનની રળી. ૨
રસખસ વસન લાગ્યો, દીપક જ્યોત;
કુંજપર ક્રીડા કરે, મધૂપ પ્રાત. ૩
ઉલટ જાગ્યો† જાંહાં, વસ્યા હુતા રાત;
નરસૈંયાચો સ્વામી ચુકયા, જો ન લાવ્યા સાથ. ૪

પદ ૫૦ મું-રાગ રામગ્રી.

શામળિયા ઓરા આવોજી આવોજી, તમને આપું અનોપમ સાર;
અનેક જુગ ગયા અનુભવતા, કોણે ન જાણ્યો એનો પાર. શા૦ ૧
મેં દીઠું છે તે તમને દેખાડું, અવર કોણે નથી દીઠું;
તમારા સમ જો તમ વિના, મુને નથી લાગતું મીઠું. શા૦ ૨

---

* સર્વ ભેદભાવ ભુલી જઈ. † હૈરાસ ઉત્પન્ન થયો.

અમૃત પેં છે અતિસેં મીઠું, મેં જોયું છે ચાખી;
અવર સહુને અજર થયું છે, તો તે હું રહી છું રાખી. શા૦ ૩
એ વિદ્યામાં અતિસેં પ્રવીણ છું, કોકજ લાજે કહાવે;
નરસૈંયાચા સ્વામી, તમે શું જાણો, તે મજ વિણ કોણ શિખાવે. શા૦ ૪

પદ ૫૧ મું–રાગ આશાવરી.

મારા કંઠભૂષણ શામસુંદર શામળા રે;
નેત્રના શણગાર ઉરમણી,* સેજસુખવિશ્રામ, સુંદર શોહામણા રે. ટેક.
વદન ચંદ પયોધારીઆ,† મારાં દ્રષ્ટ‡ અંતર માય રે;
તારુ વદન સુંદર શામળા, શેય ન રહો મંદિર માંયઈ§ રે. સુંદર૦ ૧
કમળદળ હરિ, દીર્ઘલોચના, રક્ત અંબુજ ધામ રે;
તારી આંખડલી અવિલોકતા, અભિલાખ પૂરણ કામ રે. સુંદર૦ ૨
ચંત ચિંતામણી સદા તારુ, વદન ચદ્ર ચકોર રે;
નરસૈંયાની રસનાએ રહો, રસરૂપ નંદકીશોર રે. સુંદર૦ ૩

પદ ૫૨ મું.

નયણ નચાવિશ મા નચાવિશ મા, વાંસલડી તે વા'તા;
છેલપણે છેડો કાં તાણે, મારગડે તે જાતા. નયણ૦ ૧
કુચ ઉપર કાં વાહો વહાલા, એકલડી તે દેખી;
પાછળથી આવે છે મારી, સહીયર તે સઉ સરખી. નયણ૦ ૨
મારગડે જાવા દો વહાલા, અંગ ઉપર કાં આવો;
ભણે નરસૈંયો રંગસું રમવા, મંદીર મારે આવો. નયણ૦ ૩

પદ ૫૩ મું.

રમત રઢીઆળી રઢીઆળી, રમત તે રઢીઆળી;
અમ આગળ નાચો મારા વહાલા, તાને દીજે તાળી. ૨૦ ૧
ચુવાચંદન ચરચી અંગે, ભુજ ભરી ભીડીને રહીએ;
કનક થાળમાં પૂજાપો ભરીને, પૂજા પ્રેમે કરીએ. ૨૦ ૨
કહ્યું અમારુ કીજે વહાલા, તો આલિંગન આપું,
ભણે નરસૈંયો ચાલો વૃન્દાવન, સરવસ તમને સાંપું. ૨૦ ૩

* હૃદયમાં રમી રહેલા મણિરૂપ. † રતનરૂપ ઝરા. ‡ આંખ. § સમાય.

પદ ૫૪ મું.

ગોપી મદમાતી મદમાતી, કરતી મધુરું ગાન,
શામળિયાની સંગે રમતા, સામી કરતી સાન ગો૦ ૧
સરવે ગોપી આવીને ઉભી, દેતી પરસ્પર તાળી,
ધાઈ ધાઈ જોયે સુંદરવરને, શામા સુંદરી ગોરી ગો૦ ૨
બળિયે બાથ ભરી ભુજ ભીડી, ચતુરાને ચુંબન દીધું,
ભણે નરસૈંયો હળવે વહાલે, અધર અળગું કીધું ગો૦ ૩

પદ ૫૫ મું.

દર્પણ લીજેજી લીજેજી, જોયે મુખડું તે તો નિહાળી,
નવરંગી ફાળી અતિ ઓપે, વહાલો મન વનમાળી દ૦ ૧
નીલવટ ટીલડી ઝાલ ઝબૂકે, રાખડલી રતનાળી,
શીશફુલ મોતી માગ ભરી, તે રૂડી છે રઢીયાળી દ૦ ૨
નાકે વેસર નયન સમાર્યા, ચીબુક ચીન ચળકે,
કસકસતી કાચલડી સોહે કંકણ ચુડી ખળકે દ૦ ૩
પાઉલે કાળી કનકતણી રે, વીંછિયા વિડારણ* કંત,†
નરસૈંયાના સ્વામી સુંદર દીને, શણગારે શોભંત દ૦ ૪

પદ ૫૬ મું

પ્રેમે પીયુડો રે પીયુડો રે, વનિતાએ વશ કીધો,
કંઠે હાર આરોપી કરીને, હળવે તે ઉરપર લીધો પ્રે૦ ૧
એક ગાયે એક નયણ સમારે, એક દે આગળ તાળી,
એક કહે સુણો શામળિયા, દર્પણ જુવો નીહાળી પ્રે૦ ૨
કનકતણી થાળી કર માહે, ફરતી ફરતી ઉભી,
ભણે નરસૈંયો કનકલતા શી, શામા તે સૌ રહી શોભી પ્રે૦ ૩

પદ ૫૭ મું

હવે કેમ જાઇશ રે જાઇશ રે, ઉરપર રાખી રહીશું,
આલિંગન આપો મારા વહાલા, મનગમતું તે કરીશું હવે૦ ૧

* હૃદય સેવનાર † પ્રેમમૂર્તિ

કુસુમતણા કદુક* તે લઈને, ઉર ઉપર ધરીશું,
નીલાંબર પહેરાવી વહાલા, ચોળીબંધ કસી કસશું † હુવે૦ ૨
નીલવટ ટીલડી ઝાલ ઝુમણી, રાખડલી તે ઝળકે,
મોતીએ માગ ભરી મારા વહાલા, પાછળ ફુમતું ફરકે. હુવે૦ ૩
કાજળબિંદુ ગળસ્થળ સોહે, ચીબુક ચીન ચોડુ,
ભણે નરસૈંયો રૂપ અનોપમ, રાધા કૃષ્ણનું જોડુ હુવે૦ ૪

પદ ૫૮ મુ.

ભુજ બળ ભીડીશ મા ભીડીશ મા, કુચફળ છેજી નાના,
મારગડે શું વાહો વહાલા, છમકલડા છાના ભુજ૦ ૧
અમે અબળા કાંઈ ભેદ ન જાણું, કપટ નહિ છે મનમાં,
ગોરસ દાણ શેનું તમે લો છો, એકલડા આ વનમા ભુજ૦ ૨
હસી કરીને અબળા બોલી, સુખની આશો મોરાર,
ભણે નરસૈંયો કરે કોલાહલ, વૃદાવન મોઝાર. ભુજ૦ ૦

પદ ૫૯ મુ

અબર શેં તાણી રે શેં તાણી, હમે તે અબળા બાળી,
મારગડો રોકીને ઉભા, કા બળિયા વનમાળી. અબર૦ ૧
પટોળી ફાટી રે વહાલા, ચોળીકસ તેં તોડી,
કુચફળ ગ્રહીને કાનજીએ, હૃદીઆ સાથે ભીડી. અબર૦ ૨
અધર અમૃત રસ પેરે પેરે પીધો, મા મા મા તે કરતા,
ભણે નરસૈંયો નયણ નચાવે, આ મહિયરના દેખતા અબર૦ ૩

પદ ૬૦ મુ.

નાકુળો નિરગુણીઓ નિરગુણીઓ, પરનારીશું માતો,‡
અનેક પ્રકાર કરી કરી થાકી, વહાલો નિરદે પરઘર જાતો નાકુળો૦ ૧
બહુ માનુની મળી નાથને ધૂત્યો, કોણે કામણ કીધુ,
શોકલડીએ મારુ સુખડુ ટાળી, હરિનું ચિત્ત હરિ લીધુ નાકુળો૦ ૨
કુટુંબ પરિવાર સૌકો પુછે, પીઉડો પરઘર જાયે,
નરસૈંયાના સ્વામીને કહેજો, વારે વારે કા વાહે § નાકુળો૦ ૩

* દડો, ગુચ્છા † ચોળીની કસ એટલી સખ્ત બાંધીશું કે પ્રિયતમ સહેલાઇથી છોડી શકે નહીં ‡ મદમાં § ખોટા બહાનાં કાઢી સમજાવે

પદ ૬૧ મું.

ગમતી કીજે રે કીજે રે, આવો આપું સાંઈ,
કુચફળસું ભીડી રહું રે વહાલા, કાં કંઠ ધરો વાહાઈ.* ગમતી૦ ૧
જે જે તમને મનમે ભાવે, તે તે આપણે કીજે;
ચુવાચદન અંગ ભરીને, આપણુ કેલી કરીજે. ગમતી૦ ૨
તમે ગાવો હમે નૃત્ય કરીશું,વાદો વીણા વાહાઈએ;‡
નરસૈંયાના સ્વામીને કહેજો, ઉરપર રાખી રહીએ. ગમતી૦ ૩

પદ ૬૨ મું.

સાહેલી મારી રે, નદનો કુંવર કોડામણો જો. ટેક.
ગોવરધન મન ભાવીયો, ગોકુલીયામાં રલિયામણો જો;
જમના ત્રટ સોહામણું જો. સાહેલી૦ ૧
પ્રેમસિંધુનુ સુખ સુરમ્યજો, વૃંદાવનના કુજમાં જો;
રાસ રમે તે સાહેલડી જો. સાહેલી૦ ૨
વહાલાજીને કંઠે અલબેલડી, સુંદરી તે રગની રેલડી જો,
મોરલીને નાદે થઈ ઘેલડી જો. સાહેલી૦ ૩
રમતાને જમતા રાતડી જો, કહીએ ન જાએ વાતડી જો,
શું કહું સૌની સુખમાં જો. સાહેલી૦ ૪
શ્યામાને શ્યામ બહુ તેજમા જો, નીરખી તે વૃદાવનમા જો,
નરસૈંયો તે નાચે, આનદમા જો. સાહેલી૦ ૫

પદ ૬૩ મું–હીંડાળો–રાગ સોરઠ સામેરી.

સજની આ શોભા રૂડી, શામળિયો ને શામા જોડી, ટેક૦
તે તો હરખી હીંડાળે હીંચે, વહાલો પ્રેમ મહારસ સીંચે. સજની૦ ૧
ઘુમડડી તે ઘાલે ગોપી, મરજાદા તે સઘળી લોપી સજની૦ ૨
પીળી પલવટે વહાલો સોહે, તેને તેજે ત્રિભોવન મોહે. સજની૦ ૩
વહાલે કંઠ બાંહડલી વાળી, આલિંગન દે વનમાળી. સજની૦ ૪
તે તો અધર સુધારસ પીતાં, તે તો દર્પણુ લઈ સુખ જોતાં. સજની૦ ૫
તાહાં બહુ વિધ વિધ વાજાં વાજે, તાંહા મધુર મધુર ધૂન ગાજે. સજની૦ ૬

---

* ભીડવી † ચડસાચડસીથી ‡ વગાડીએ.

લીલાં પીળાં અંબર ઝળકે, નાચંતાં નેપુર ખળકે. સજની૦ ૭
શ્યામા સજી સકલ શણગાર, ઉર ઝળકે મુક્તાહાર. સજની૦ ૮
જોબનમાં જુવતી મદમાતી, તે તો મધુર મધુર સ્વરે ગાતી. સજની૦ ૯
ગોપીવર ગેલ કેલ કરાવે, જમુના ત્રટ સુંદર મન ભાવે. સજની૦ ૧૦
તાહાં મોર કોકીલાં બોલે, જોતાં નહિ કો એને તોલે. સજની૦ ૧૧
વૃન્દાવનમાં વિલસે નાથ, તાંહા મોહ્યો સુરિનર સાથ. સજની૦ ૧૨
બ્રહ્માદિક જેનો ભેદ ન જાણે, તેને નિશદિન ગોપી આણે.* સજની૦ ૧૩
નરસૈંયા કેરી વાણી, કૃષ્ણે આપી કરુણા આણી. સજની૦ ૧૪
પોતે પોતાનો કીધો, મહારસ મેં તાણીને લીધો. સજની૦ ૧૫

પદ ૬૪ સું–રાગ સોરઠ સામેરી.

સજની ચાલો રે જમના, વૃંદાવન કેલ કરે કાહાનો. ટેક૦
હીંડોળો બાંધ્યો હીરની દોરી, ઝુલે શામળિયો શ્યામા ગોરી. સજની૦ ૧
હીંચવાને બેહુ જણુ બેઠાં, ઝુલાવે સખી સહુ હેઠાં. સજની૦ ૨
ઘુમણડી ઘાલે બ્રીજનારી, બીચ વિલસે લાલ બિહારી. સજની૦ ૩
ભુજ ગ્રહીને અંગોઅંગ ભીંડે, માનુનિયાચા મન્મથ પીડે. સજની૦ ૪
હરિની લીલા લહેરે લહેરે લવ લાગી, હિંડોળે ઝૂલે શ્યામ સોહાગી. સ૦ ૫
હરિની લીલા કહી નવ જાએ, કઠ લાગી અધરરસ પાયે. સજની૦ ૬
એવું રૂપ રસાળું ગાયે, તાંહાં વેણુ મધુર સ્વર વાયે સજની૦ ૭
તાંહાં તાલ મૃદંગ ઝડ લાગી, બીચ રમણ રમે બડભાગી. સજની૦ ૮
એવું પુલિન પવિત્ર સોહાવે, નંદાનંદનને ઝુલરાવે. સજની૦ ૯
શોભા જોઇને બ્રિજજન રાચે,તાંહાં બીચ બીચ નરસૈંયો નાચે.† સજની૦૧૦

પદ ૬૫ સું–હીંડોળો–રાગ માલવ.

નાઘકડી ને નાટકડી, ગોપી ઠમઠમતી ઠમકાળી રે;
પ્રગટ પયોધર કાંઈએક દીસે, પળવટડી રુડી વાળી રે. નાઘ૦ ૧
શ્રાવણુ માસે મધશ્રાવણી, આગળ કાજળ‡ રાણી રે;
આંબા ડાળે હીંડોળો બાંધ્યો, હીંચે સહિયર મમાણી રે. નાઘ૦ ૨

* લાગવે. † પા૦ "સુરીનર તે જોઇ જોઇ રાચે, ત્યા નરસૈંયો નીત નીત નાચે."
‡ કાજળ રાણી–શ્રાવણુ વદ તૃતિયાને, કાજલી ત્રીજ કહે છે એ વ્રત સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓ સ્વામીની કુશળતાને અર્થે પરણ્યા પછી ચાર વરસ સુધી ઉજવે છે

એક પાગ એક ઉપર રહીને, સન્મુખ રહીને ખેલે રે;
નાથ બાથ દેઈ નારીને, નારી તે નરને ન મેહેલે રે. નાંધ૦ ૩
હરજી હીંડોળેથી ઉતરીઆ, પુષ્પવૃષ્ટિ તાંહાં હોયે રે;
ગોવિંદ ગોપી રંગભેર રમતાં, નરસૈંયો કૌતુક જોયે રે. નાંધ૦ ૪

પદ ૬૬ મું–હીંડોળો–રાગ રામગ્રી.

ઘુમરડી ઘણી વીંઝથી રાખો, રાખોજી કહું છઉં રીસથી;
ઉર અંબર ઉતરે શીશથી, મારી મુદ્રિકા નથી દીસતી. ઘુમરડી૦ ૧
મારે નેપૂર ખૂચે ચરણસું, રાખો રાખો છટા ઇશ ધરણસું;
નહિ બોલું શામળ વરણસું, કરુ વિનતિ અશરણશરણસું. ઘુમરડી૦ ૨
મારી વેણી ગુચાઈ હારસું, ઉર ગુચી મુક્તા તારસું;
ઝુમણડું આગ્રા ભારસું, મા હીંડોળો આગ્રા ખારસું. ઘુંમરડી૦ ૩
મારે સ્વેદ વછુટે ઊરથી, પેલા હુરીજન દેખે દૂરથી;
સેં નહિ રાખો કેની લાજથી, નહિ બોલું નરહરિ આજથી. ઘુમરડી૦ ૪
એવાં વચન સુણી હરજી હસે, હવે નહિ બોલો તો શું થશે;
મારે સુંદર સુંદરી આવશે, ચતુરાને કેહે મારે ચાલશે. ઘુમરડી૦ ૫
નહિ રાખે હરજી હઠે ચઢ્યા, અબળાસું બોલે તોતલા;
તાંહાં માનુની માન માગે ઘણું, સુખ જોય રે માધવજીતણું ઘુમરડી૦ ૬
રાખી ઘુમડી અબળા ઉર ધરી, તાંહાં મનગમતાં કીધાં હરિ,
નરસૈંયાચો સ્વામી તાહાં રહ્યો ઠરી, સુંદરવર પામી સુંદરી. ઘુંમરડી૦ ૭

પદ ૬૭ મું–હીંડોળો.

હીંડાળે ઝુલે નંદાનંદન, લાડકડી વૃષભાન કુમારી,
નવલ જ્યોતી નવલ રંગે, નવલ નવલી મળી વ્રજનારી. હીંડો૦ ૧
નવલ હીંડોળે નવ લખ મોતી, નવ સત આભ્રણ સજીઆ અંગ,
નવલ શણગાર સજ્યા મોરી સજની, નવલી ચોળી નવલો રંગ હીંડો૦ ૨
નવલ વરષાઋતુ સુંદર દીસે, ઝરમર ઝરમર વરશે મેહ;
ગાજત ગામિની દામિની ચમકે, નવલ ગિરિધારીસુ નવલો નેહ. હીંડો૦ ૩
નવલ વૃંદાવન નવલી લીલા, નવલી ગોપી હરિની પાસ,
ભણે નરસૈંયો વસી સુખસાગરમાં, શું કરીએ જઈ વૈકુંઠવાસ. હીંડો૦ ૪

પદ ૬૮ મું–હીંડાળો.

હારે બે સરખે સરખી જોડ રે, હારે ઝુલે હીંડાળે પ્રેમસું,
ઝુલે રાધાજી પાતળા રે, હાંરે શામળિયાસું એકાંતે કોર રે હારે૦ ૧
સહુ સખી ઘાલે ઘુમડી રે, હારે કરતી મોઘેરા મૂલ રે,
હીંડાળો ગગને ગયો રે, હારે રખપત શ્રી રણછોડ રે. હારે૦ ૨
નિરખોની કૃષ્ણ કોડામણો રે, હાંરે ભ્રકુટિયે નથી કાંઈ ખોડરે;*
શરણે તમારે રાખજો રે, હારે નરસૈંયો કહે કરજોડ રે. હારે૦ ૩

પદ ૬૯ મું–હીંડાળો.

સજની જૂઓ નાથ નીહાળી, વહાલો વાય છે વેણુ રસાળી. સજની૦ ૧
વૂમડલી તે હલવે ઘાલે, સુખસાગર મોહન માહાલે. સજની૦ ૨
શીર મુગટ મહામણિસાર, કાને કુંડળ જયોત અપાર. સજની૦ ૩
વનમાંળા ઉરપર લેહેકે, વળી ચુવા ચદન બેહેકે. સજની૦ ૪
શામલડી તે સોહે સગે, અતિ ઉલટ વાધ્યો શો અગે સજની૦ ૫
વહાલો હસી હસી રુદા ભીડે,કામનીયાચા મન મન્મથ પીડે સજની૦ ૬
શામા સન્મુખ સરવે ઉભી, શણગાર સકળ રહ્યા શોભી સજની૦ ૭
વહાલો સાન કરી કરી જૂવે, તારે જુવતીજન મન મોહે. સજની૦ ૮
તાલી તાલ પખાજ ઘુઘરડી, આગળ નાચે છે નારી રૂડી. સજની૦ ૯
ઉલટયો રસ કૌતક ભારી, આનદી તે અબળા નારી. સજની૦ ૧૦
ઘુમડલી તે ઘાલે લાળી, પાયે ખળકે છે કટલા કાળી સજની૦ ૧૧
વળી નાદે તે નેપૂર વાજે, પડછંદે ધરતી ગાજે. સજની૦ ૧૨
વહાલો મરકલડે અતિ બોલે, તેમ આવી હીંડાળે હીંચોળે સજની૦ ૧૩
વહાલે વહાલેરી રાધા લાગે, માન મૂકી ઘણું પાય લાગે સજની૦ ૧૪
હું તો પામ્યો મહાફળ મોટું, હું તો ચરણરેણુમા આળોટું. સજની૦ ૧૫
નરસૈંયો તે રસમા માતો, ગોપીવરના ગુણલા ગાતો સજની૦ ૧૬

પદ ૭૦ મું–હીંડાળો.

માહાલે રે મોહનસું માનુની, જોડી જુગતી દીસે રે,
પ્રેમ ધરીને ભુજબળ ભીડે, હીંચંતાં મન હીસે રે. માહાલે૦ ૧

---

* બરાબર ધનુષ્યાકારની હોવાથી ખોડખાપણ વિનાની ભ્રકુટી છે

લીલાંબર તન તરુ સોહે, પીતાંબર પાતલીઓ રે,
સઘળા માંહે થઇ સફરાણી, જો વહાલો ઉર ધરીઓ રે. માહાલે૦ ૨
એક નાચે એક ગાન કરે, ને એક ઘુમરડી વાલે રે,
એક વિવિધના કુસુમે વધાવે, રહી રહી વદન નિહાલે રે માહાલે૦ ૩
તાલ મૃદંગ વેણા રસ વાજે, ઝાંઝર નેપૂર નાદે રે,
પાર ન પામે સુરિનર મહા મુનીજન બ્રહ્મા આદે રે માહાલે૦ ૪
પ્રેમમગ્ન ઉલટ અંગ વાધ્યો, સુખસાગરની સીમારે,
ભણે નરસૈંયો ધન તાહા વહાલો, વિલસે છે સંગ સ્વામા રે માહાલે૦ ૫

પદ ૭૧ મું-હીંડોળો

પાલવ છુટે ને ચીર વછુટે, વેણુ ઉઘાડી થાયે રે,
ઘુમડલી ઘાલો હલવે હલવે, હીંડોળે ન રહેવાયે રે પાલવ૦ ૧
હીંઠોળે તો હીંચુરે કહાના, ઘુમણુ ઘાલો લાંબી રે,
પડશોજી પડશોજી વહાલા, ચઢાવુ તે પગની કાંબી રે પાલવ૦ ૨
ચુવા ચંદન અગર કસ્તુરી, છટાવોની અંગે રે,
તમો નાધડીઆ અમો નાધડલી, નીત નીત નવનવા રંગે રે પાલવ૦ ૩
આંબા ડાળે ને સરોવર પાળે, સહિયર રમતા રંગ લાગો રે,
આવોરે આવોરે સાહેલી, કહાન કને કંઇ માગો રે પાલવ૦ ૪
કાજલી મધે સર્વણી, હીંચી હીંચી નિંદ્રા આવે રે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીઓ, ગોકુલકેરો રાયે રે પાલવ૦ ૫

પદ ૭૨ મું.

વહાલા રે મુને વૈષ્ણવ વહાલા, એથી વહાલી મને ગોળપાપડી રે,
આટો થોડા ઘી ગોળ ઘણેરા, સટક ઉતરી આપડી રે વહા૦ ૧
સાસરીઆમાં સુરબાઈ નામ, પિયેરીઆમાં બાઇ પુરી રે,
પાડોસણુ નેક એક આવી, થાળ લાવી છુ અધુરી રે વહા૦ ૨
તારા ધણીને કાજે થાળ માની છે, તું લાવ પટોળાવાળી રે,
નરસૈંયાનો સ્વામી અંતરજામી, પૂરી કરાવી થાળી રે. વહા૦ ૩

પદ ૭૩ મું-રાગ માલવ.

વૃંદાવનમાં રાધા માધવ, થનક થનક થઈ સારી રે,
ચોપાસ દીપક ધરી ચોગન, ઝળહળ જ્યોત અજવારી રે. વૃંદાવનમાં૦ ૧

વૃંદાવનની કુંજગલનમાં, લીલા કરે ગિરધારી રે;
રમઝમ રમઝમ નેપૂર વાજે, એક પિયુ એક પ્યારી રે. વૃંદાવનમાં૦ ૨
ફરર ફરર ફરેરે ફુંદડી, ઘણુઘુણુ ઘુંઘરી ઘમકે રે;
અલબેલો અલબેલી ખેલે, જાણે વિજલી ચમકે રે. વૃંદાવનમાં૦ ૩
હેત થકી સહુ આવ્યા દેવતા, પુષ્પ વિમાન ભરી ભરી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને વધાવે, મુખે બોલે જે જે હરિ રે. વૃંદાવનમાં૦ ૪

પદ ૭૪ મું.

શરદ તરુણીની ટોળીમાં ટોળીમાં, સુંદર વર તે માહાલે;
ચુવા ચંદન કેશર લઈને, પ્રેમદા પૂજે વાહાલે. શરદ૦ ૧
ભૂષણ નાના નવનવ વિધિના, વહાલાને પહેરાવે;
ભોજન ભામિની ભાવ ધરીને, વહાલાને આરોગાવે. શરદ૦ ૨
ધન ધન દહાડો પુનેમ કેરો, કરશું મનનાં ગમતાં;
ભણે નરસૈંયો ઉલટ વાધ્યો, વહાલા સંગે રમતાં. શરદ૦ ૩

પદ ૭૫ મું.

મુખડું મોહનનું મોહનનું, નીરખે વાળી વાળી;
દર્પણ લઈને આગળ રાખે, નીરખે નિહાળી નિહાળી. મુખડું૦ ૧
નીલવટ ટીલડી નયણ સમાર્યાં, ગાલે ટબકું કીધું;
માનુની મહામોદે ભરાણી, મનગમતું કરી લીધું. મુખડું૦ ૨
શામળિયા ને શશીવદની તે, જોડે રમતા રાજે;
ભણે નરસૈંયો મહારસ વાધ્યો, હાંહાં કરીને ગાજે. મુખડું૦ ૩

પદ ૭૬ મું.

તન મન વારીને વારીને, વહાલો ઉરપર ધરીએ;
સાંઈડું આપું શામળિયારે, ભાવે તે ભુજ ભરીએ. તન૦ ૧
વહાલા આપણ રંગભર રમતાં, વૃન્દાવનમાં જઈએ;
શરદ ચાંદની ખીલી રહી છે, તેમાં આપણ રમીએ. તન૦ ૨
વનસ્પતિ ફુલી ફાલી રહી છે, પરિમલ તેનો લીજે;
ભણે નરસૈંયો મહારસમાતાં, આપણ કેલી કરીજે. તન૦ ૩

પદ ૭૭ મું.

વાંસલડી વાહેરે વાહેરે, નાદે નાચે નારી;
સર્વે તારુણી ટોળે મળીને બોલે, નાચે રાધા કુંજવિહારી.* વાં૦ ૧
તાળી તાળ પખવાજ મહાધુની, ઝાંઝર નેપૂર વાજે;
ચુવાચંદનમાંહે રસમાતા, ગાન કરીને ગાજે. વાં૦ ૨
આગળ પાછળ ઉલટી અબળા, નાચોજી હમો જોઇએ;
નરસૈંયાના સ્વામી કહું તમને, આવો રે ઉર ધરીએ. વાં૦ ૩

પદ ૭૮ મું–રાગ વસંત.

વસંતઋતુ અતિ રુડી આવી, રૂપ ફર્યું વનનું;
આજ સખી મન ગમતું જોને, મુખડુ મોહનનું. વસંત૦ ૧
આંબામોર ઘટા થઈ ઘેરી, કુંપળ અતિ રાતી;
કરો કરો કલ્લોલ કહે છે, કોયલડી મદમાતી. વસંત૦ ૨
કેસુડાં થયાં કુમકુમ વરણાં, મધુકર સુખ સાધે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતાં, રંગ ઘણેરો વાધે. વસંત૦ ૩

પદ ૭૯ મું–રાગ વસંત.

વસંત માસ મનોહર આવ્યો, હરિ રમે છે હોળી;
જમુના તીરે જુથ મળ્યું છે, મનગમતી ટોળી. વસંત૦ ૧
કેસરભીની પાઘ કહાનની, રગ વિષે અતિ રોળી;
અબીલ ગુલાલે તરુણી કેરી, ચુવે છે જો ચોળી. વસંત૦ ૨
કોને રૂમે, કોને દે ગાળો, કોને દે છે ઢોળી;
નરસૈંયાચા સ્વામીને છાટે, છે ભાંભર ભોળી. વસંત૦ ૩

પદ ૮૦ મું–રાગ વસંત.

વસત માસ વિનોદભર્યો સખી, વૃંદાવનમાં વસિયો;
નવજોબન હરિ હોળી રમશે, રસિઆ માંહે રસિયો. વસંત૦ ૧
દેહ લતા નવરંગ થઇ, ગુલાલ રંગ થઇ ઘેરીસું;
દવના દાઝયા રૂપ પાળવા,† કુમકુમ વરણા કેસુ. વસત૦ ૨

* પા૦ "તમોયે રાધા પ્યારી." † કે બાળવા ?

શામા ગાલ ગુલાલે સોહે, અધમલી આંખે જોયે;
નરસૈંયાચા સ્વામીનું સુખ જોતાં, માનુનીનું મન મોહે. વસત૦ ૩

પદ ૮૧ મું–રાગ વસંત.

વસંતઋતુ આવી અતિ રુડી, આનંદ ઉપન્યો મનમાં;
આંબા મોર અનોપમ બહેકે, ભમર ભમે છે વનમાં. વસત૦ ૧
ગિરધરલાલ થયો ઘેરૈયો, સગ સખાની ટોળી;
તાલ મૃદંગ ને ચંગ વજાડે, રંગે રમે છે હોળી. વસંત૦ ૨
અબીલ ગુલાલ ઉડાડે હળવે, નાચે છે આનંદે;
મધુર મધુર સુર મુરલી વાહે, છબીલો મોહે છંદે. વસંત૦ ૩
સાસુ નણદલ સહેજે શાણું, શબ્દ સુણીને હરખ્યાં,
વસંતઋતુની સહુ બલિહારી, સઉએ કીધાં સરખાં. વસત૦ ૪
સહિયર સહુકો થાઓ સાંતરી, વૃંદાવનમાં જઇએ;
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતા, જુગમાં જશ તે લઇએ. વસંત૦ ૫

પદ ૮૨ મું–રાગ વસંત.

લક્ષ્મીવરને દેખી મારુ, મનડું લોભાયું,
એકીદૃષ્ટે નિરખી રહેતાં, ચિત્તડું નહી ધરાયું લક્ષ્મી૦ ૧
હરિ સન્મુખ થયા રે સજની, પ્રીતલડી લાગી;
સેરડીએ નિત્ય સામો આવે, કરીને વરણાગી. લક્ષ્મી૦ ૨
એમ કરતાં આજ વસંત આવ્યો, હર્ષ હોયે ગોપીને,
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતાં, મર્યાદા લોપીને. લક્ષ્મી૦ ૩

પદ ૮૩ મું–રાગ વસંત.

વર લટકાળા તમને જે પેહેર્યો તે સોહે;
તેલ ગુલાલે તબકે વાગો, દેખીને મન મોહે. વર૦ ૧
મોલીડાને મચકે કહાના, દીસો છો એવા,
મનડું મારુ મોહ્યુ ન રહે, સાંઇલડુ દેવા. વર૦ ૨
આજ વસંત માસ ભલે આવ્યો, નહિ નરીએ* ઓછે,
નરસૈંયાચા સ્વામી સગ રમતાં, કોડ ઘણા પોહોચે. વર૦ ૩

---

* લગાર પણ

પદ ૮૪ મું–રાગ વસંત.

આવોને છોગાળાં તમને, છાટણડાં કરીએ;*
કોમળ કંઠે તમારે વહાલા, વરમાળા ધરીએ. આવો૦ ૧
કુંજકુંજમાં કેસુ ફુલ્યાં, જોવા સાંચરીએ;
શુક પીક મધુપ મહાતમ ગુંજે, મુરલી મુખ ધરીએ. આવો૦ ૨
અબીર ગુલાલ ને કુંકુમ કેસર, એક એકને ભરીએ;
નરસૈંયાચા સ્વામી વસત લશ છે, અમો તમને વરીએ. આવો૦ ૩

પદ ૮૫ મું–રાગ વસંત.

હું તે યૌવનની બલીહારી,
ધન્ય તે અમૃત વેલડી નારી. હું૦ ૧
જ્યમ દેહી યૌવન વિલસે,
મહામુનીનાં મન તરસે. હું૦ ૨
એવું યૌવન જાનન ન દીજે,
નરસૈંયાચા સ્વામીને પ્રેમે મળીજે. હું૦ ૩

પદ ૮૬ મું–રાગ વસંત.

મારા વહાલાજીસું સાંઇડું લેતાં રુડેરુ લાગે;
અંગનું આળસ અંગ ભીડ્યા વિના નવ ભાગે. મારા૦ ૧
ચાંદલો અમીરસે ભરીયો, રેણી રગાળી,
સેજલડી ફૂલે સમારુ, ઘેર આવ્યા વનમાળી. મારા૦ ૨
અખંડ હેવાતન પામી, એ વર રૂડો;
નરસૈંયાનો સ્વામી ભલે મળીયો, પેહેરાવ્યો ચૂડો મારા૦ ૩

પદ ૮૭ મું–રાગ વસંત.

આખો મોહારીઓ રે, સખી વસત આવ્યો,
વૃંદાવનમાં વિઠ્ઠલે વેણુ વાહ્યો. આખો૦ ૧
બાવના ચદન ભરી કચોલી;
આપણે છાંટશું નાથને રમશું હોળી. આખો૦ ૨
સજો શણગાર રાધા પેહેરો ચોળી,
એહેવા કુકુમ કાજળ ઘાલો ઘોળી. આખો૦ ૩

---

* પા૦ "આશ આવોની અલબેલા, તમને છાંટણા કરીએ"

કાને ત્રોટી રાધા નાકે મોતી;
નરસૈંયાચા સ્વામીને હીંડું જોતી. આંખો૦ ૪

પદ ૮૮ મું–રાગ વસંત.

ક્ષીતિ રસ તરુ શાખાએ પસર્યો, મનસિજ નેહે વસિયો રે;
હૃદેભાવ કુચ મંડળ પૂર્યો, આવ્યો રતિપતિ રસિયો રે. ક્ષીતિ૦ ૧
અતલીબળ વનસ્પતિ નાથે, ઉલટપાલટ કીધુ રે;
અખીલ બ્રહ્માંડનું અમૃત લઈ, જુવતી વદને પીધું રે. ક્ષીતિ૦ ૨
અદ્ભુત બળ આપ્યું અબળાને, નરવર કાયર અંગે રે;
હસવું વનવેલીને આપ્યું, કોકીલા સ્વર મકરંદે રે. ક્ષીતિ૦ ૩
રોગ વિમુખ જન સર્વને આપ્યું, ભોગ ભક્તિ ભગવાને રે;
તાપ તપસાક્રમ જડ તેહેને, નરસૈંયાને ગુણ માને રે. ક્ષીતિ૦ ૪

પદ ૮૯ મું–રાગ વસંત.

હરિ મુખ જોવાને જોવાને રે, ટોળે મળી સર્વ નારી;
ચાલી ચતુરા ચંચળ નયણી, ઉલટ અંગ અપારી. હરિ૦ ૧
એક કર વેણા એક કર મહુવર, એક નાચે એક ગાયરી;
એક લઈ ચુવા ચંદને પૂજે, મધુરી રાધાજી સોહાયરી. હરિ૦ ૨
કામા કરે કેસરની ગોળી, લાવી જમુના તીરરી;
નરસૈંયાચા સ્વામી ઉપર ઢોળે, જ્યાં ખેલે હળધર વીરરી. હરિ૦ ૩

પદ ૯૦ મું–રાગ વસંત.

ચાલો ચાલો રે આપણ સહુ સાથ, વૃંદાવન જઇએ;
જો કહો તો શામળિયા વહાલા, જનુનીને કહીએ. આપણ૦ ૧
હું નાનકડો બહુ તમો ગોપી, કહો કઇ પેરે કીજેરે;
રમતાં રમતાં રાવ થાએ, માતા મુજને ખીજેરે. આપણ૦ ૨
કહ્યું અમારુ માનો રે કાનજી, ગોપી પાયે પડંતાંરે;
જીભલડી તુટે મારા વહાલા, રાવ તમારી કરંતાંરે. આપણ૦ ૩
હરખ્યા નાથ હસાવી ગોપી, કંઠ બાહુલડી વાળીરે;
નરસૈંયાચા સ્વામી હોળી રમવા, વન ચાલ્યા વનમાળીરે. આપણ૦ ૪

પદ ૯૧ મું-રાગ વસંત.

આવો હરિ હોળી રમવા વૃન્દાવનમા, જઈ બાથો બથીઆ લીજે,
કોણ હારે કોણ જીતે મારા વહાલા, કોણ સપરાણું દીસે. આવો૦ ૧
લડથડતા નાચે બાથ ભૂજ ભીડી, હસી હસી દે કર તાલી,
હોહોહોહો હરજી હાર્યા, કહેતી પરસ્પર બાળી. આવો૦ ૨
બરકા વિઠ્ઠલ ગોવાળ બોલાવે, વસ્ત્ર લીધા રે ઉચાળી,
નગને નારી નાચે વન માહે, મેં'લો મેં'લો વનમાળી આવો૦ ૩
હાર્યા કૃષ્ણ જીત્યા જનગોપી, લોપી લાજ તમારી,
નરસૈંયાચા સ્વામી સગ રમતા, ભક્તવત્સલ બીરદ પાળી. આવો૦ ૪

પદ ૯૨ મું-રાગ વસત.*

રાતી ચૂડી કરે કામની, રાતા ચરણા ચુંદડીઆ,
રગે રાતી કુંકુમની પીયળ, તે તળે રાતી ટીલડીઆ,
રાતાં કહેર કલીના ટોડર, રાતી ચોળી હૃદે ધરી,
રાતાં તબોળ ઓપે અતિ અબળા, રાતી સિંદુરે માગ ભરી રાતી૦ ૧
કાળી કોરે પેહેરી સાડી, કાળો કમખો કસણ કસ્યા,
કાળી દોરી ગોફણડે ગુથી, કાળા† દાત મુખ ભમર જસા,
કાળા કાજળ નેહે સાર્યા, કાળો ભેખ ધર્યો વિવિધ વળી,
કાળા કૃષ્ણ કાલિંદી તીરે, તાહા ત્રિકમને ત્રિયા મળી રાતી૦ ૨
નીલા નેહે પેહેરણ પેહેર્યા, નીલા કોથી‡ પાન ઘણા,
નીલી ઝુબ કમળ કર કમખે, નીલા ટોડર તુલસી તણા,
નીલા ગિરિ ગોવરધન તરુવર, નીલુ વૃદાવન વળી,
નીલા પોપટ કરે પઢાણી, તાહા ત્રિકમને ત્રિયા મળી. રાતી૦ ૩
પીળા વસ્ત્ર પેહેરણે પેહેર્યા, પીળા આભુષણ અગ ધરી
પીળા ચાચા ચોસર કોટે, પીળી કેશર આડ કરી,
પીળા અગ ઓપે અતિ અબળા, પીળી સોને સર્વ વળી,
પીળી આબા શાખ ગળીરે, તાહા ત્રિકમને ત્રિયા મળી રાતી૦ ૪

* રાસ સહસપદી પદ ૧૮૫ મું અને વસતનું પદ ૨૧૦ મું તેમા, જે કડીઓ ઓછી છે, તે માટે તે પદ સમ્પૂર્ણ ને શુદ્ધ પ્રાપ્ત થવાથી અત્ર પુન આપ્યું છે

† સ્ત્રીઓમાં દાત રગવાની ટેવ છે તેથી કાળા દાત હોય છે ‡ કોથી-કુમળા

ઉજવળ શ્વેત સાહેલાં *પહેર્યાં, ઉજવળ ચોળી ભરત ભરી,
ઉજવળ જાઇ વેલના ટોડર, ઉજવળ સુંદરી તીલક કરી,
ઉજવળ ચત રાખ્યું હરિચરણે, પુંડરિક વિઠુલો હૃદે ધરી;
ઉજવળ ગંગાજીનો પ્રવાહ, ઉજ્વળ વાણી નરસૈંયા તણી. રાતી૦ ૫

પદ ૯૩ મું-વસંત-રાગ મારુ.

જોવા રે નેણાંનો ભર† ભોગરે, વ્રજ વેલડીએ સજોગરે. ટેક૦
કેશરભીના કહાનજી, કસુંબે ભીની નાર રે;
લોચનભીનાં ભાવસું, બેહુ ઉભા કુંજ દ્વાર રે. જોવા૦ ૧
બેહુમાં રુડુ કોણ દીસે, વનિતા કે વ્રજનાથ રે,
નિરખી પરખી પરખીને લેજો, માન કળાણુ હાથ રે. જોવા૦ ૨
વેગે મેહેલે પધારીઆ, લચકો થઇ ઝકઝોળ રે;
નરસૈંયાચા સ્વામી સેજડીએ, તાહા રંગ કેરા રોળ રે. જોવા૦ ૩

પદ ૯૪ મું-રાગ ધન્યાશ્રી.

મેહેતા છઉં અમો માધવજીના, મહીનો આપે આગળથી,
રામકૃષ્ણ ગોવિંદ ગુણ ગાતા, કરમ કપાએ કાગળથી મેહેતા૦ ૧
રમવું જમવું રાધાવરસુ, પીતા છબીલા છોગળથી,
નરસૈંયાચા સ્વામી સંગે રમતા, ભો ભાગો તે ભોગળથી મેહેતા૦ ૨

પદ ૯૫ મુ-રાગ ધન્યાશ્રી.

અમો વૈષ્ણવ છઉં છેલછબીલાના, તેમાતું ના જાણે કાંઇ રે,
લલીતા વામા ને સતભામા, દીધુ ચંદ્રાવળીને સાઇ રે. અમો૦ ૧
નરસૈં મેહેતો શણગારજ ગાશે, પેલો ભીમડો રીસે મરશે રે,
માંહોમાંહે સંવાદજ ગાશે, શું જાણીએ કોણ તરશે રે. અમો૦ ૨
એ પદનો અરથ નારદ જાણે, કે જાણે શુકદેવ જોગી રે,
કે જાણે બીજની સુંદરી, ભણે નરસૈંયો જગ રોગી રે‡ અમો૦ ૩

પદ ૯૬ મું.

જેણે રે સસાર કુચો કરી નાખ્યો,જેણે રે રામચરણ રસ ચાખ્યો. ટેક.
જે રસ શુક સનકાદિકે પીધો, ઢળતો ઉતરતો પ્રહ્લાદે લીધો. જેણે૦ ૧

* સાડેલા-સ્ત્રીઓને પહેરવાના એક જાતના વસ્ત્ર-છાયલ † પુષ્કળ.
‡ પા૦ 'સેવક જાણે નરસૈંયો ભોગી રે"

જે રસ ધ્રુવ અંબરીષે પીધો, ઢળતો ઉતરતો નામદેવે લીધો. જેણે૦ ૨
જે નર કૃષ્ણ કથાના ભોગી, તે નર કહીએ વેરાગી જોગી. જેણે૦ ૩
જે નર કૃષ્ણકથા થકી નાઠા, તે નર ભવોભવના દાધા.* જેણે૦ ૪
ભણે નરસૈંયો મારી શી પેર થાશે, કરો કૃપા નહિં તો આ દેહડી જાશે જેણે૦ ૫

પદ ૯૭ મું.

જીને દિન દીનકરનદ ન દીસે, તીને દિન રાધાવર રહેજો ઉશીસે.† જીને૦ ૧
જીને દિન સાન નવાણુ નવાણી,‡ સાર કરો રે વહાલા સારંગપાણી જીને૦ ૨
જીને દિન શૃગારે સહોદર વેઠો,§ તીને દિન રાધાવર તમો રખે વેઠો. જીને૦ ૩
જીને દિન આવે જમકિંકર લેવા, કરો રે કૃપા વહાલા દેવાધિદેવા. જીને૦ ૪
ભણે નરસૈંયો હું એટલુ માગું, જન્મોજન્મ તીહારે ચરણે લાગુ. જીને૦ ૫

પદ ૯૮ મું–રાગ ભૈરવ.

તારા વદન પંકજપર, ભ્રમર બેસો ભમે, વારની વિકુલા વિકળ‖ કરતા,
આખડી પાંખડી, ચપળ ગત્ય ચાલવા, નૃત્યમા મત્તમા ધુર્ય ધરતા. તારા૦ ૧
તારા અધરઅમૃત વિષે, વશનીª વાસળી, નાદ કરતી સુખ સ્વાદ આપે,
કુળવતી(ની) લાજને કાજ$ છોડાવતી, જડ તથા ચૈતન્ય ત્યા ન તરપે તારા૦ ૨
તારી કટીતણી લકપર, અક આડો વળ્યો, વક શો કેસરી વન નાઠા,
સુંદરી ઘેલડી, એક એકપર પડી, ધીર ને ધર્મ કયા ચીર ફાટ્યા. તારા૦ ૩
હા હરી ચાલ, ચતુરજ પર ચતુર, દશભોવન×ને ડોલતા+ ઢોળતા** ગાત્ર પોતે,
વેદ વેદાન્તના, વાદ થાકી રહ્યા, અટક સહુ લીન થઈ લટક જોતે તારા૦ ૪
મારી કોણ ગત, આખર ઓચિંતુ, સચરુ સ્વાદમા કુટીલ કામી,
નરસૈંયો ભવોભવ, ભામણે તાહરે, ચિત્ત રીત તુઠો તુજ સ્વામી. તારા૦ ૫

* દાધ્યા કપાળે ડામ ચોંટયો † વૃદ્ધાવસ્થામા જ્યારે સર્વ દેખાતો બંધ થાય, અર્થાત્ હું આખે આધળો થાઉં, ત્યારે મારા માથાતળે પ્રભુ તમે રહેજો, એટલે નિરતર રક્ષણ કરજો. ‡ જળના સ્થાનમા નાહવા જાય, અર્થાત્ જ્યારે મારી બુદ્ધિ મને છોડી જાય, ત્યારે હે વહાલા! મારી સાર-સાહાય કરજો § વેંઢા-વેંઢવાળો-વિટલાયો-અર્થાત્ જ્યારે મારો સગો ભાઇ ઘરેણાના-પૈસાના લોભમાં લપટાય ત્યારે હે વહાલા! રખે તમે એવા લોભમા લપટાતા ને મને છોડી દેતા ‖ આકુળવ્યાકુળ ¶ તાત્પર્ય વિકુન જે કૃષ્ણ તેના અધરમા અમૃત ભરેલ છે, તેથી વાસ જે જડ છે તે સજીવ થઈ, નાદ-સ્વર કરી, સુખનો સ્વાદ આપે છે $ કામ × દશ ઇદ્રિયો એ જેના દશ ભુવન છે એવો દેહ + ડોલવા લાગ્યા ** ઢળી જવા લાગ્યા.

પદ ૯૯ મું

આજ અનોપમ દાહાડલો, મેં તો નિરખ્યા શ્રી મહારાજ,
નેણા તે ભરી ભરી નિરખતારે, મારે ઉલટ અંગ ન માય,
આનંદ મારે અતિ ઘણો ૧
ધનધન માતા દેવકી, જેણે જાયા એવા રતન,
સુંદરવદન સોહામણુંરે, પ્રભુ પૂરણ પુરુષોત્તમ આનંદ૦ ૨
મૃત્તિકા ખાતા માવજીએ, મોહ્યા માતા કેરા મન,
કમળવદન નિહાળતા રે, વહાલે દેખાડ્યા ચૌદભોવન આનંદ૦ ૩
ધનધન તે વ્રજનારને, જેને હરિસુ પૂરણ ધ્યાન,
માખણ માટે આવીઆ રે, વહાલાનુ ઘેર ઘેર થાયે ગાન.* આનંદ૦ ૪
સુર બ્રહ્મા જેનો પાર ન પામે, વેદ સદા ગુણ ગાય,
તે ગોકુળમા ગોવાળ થઈરે, વહાલો વનવન ચારે ગાય આનંદ૦ ૫
ધનધન ભાગ્ય એ ગિરિતણું, જેનું બીલ† હતું મહાભાર,‡
કર ધર્યો જ્યારે કહાનજી રે, ત્યારે નામ ધર્યું ગિરિધાર આનંદ૦ ૬
ધનધન કાળીનાગને, જેને મસ્તકે ધરીઆ ચરણ,
સુખી થયા બ્રીજવાસીરે, જે જે બોલ્યા હરિના જશ આનંદ૦ ૭
ધનધન શરદની રાતડી રે, મારે વહાલે રચ્યો રાસ,
ગોપી ગાય ને ગોવાળિયા રે, વહાલે સહુની પૂરી આશ આનંદ૦ ૮
કેશ ગ્રહી કસ પછાડીઓ રે, બીજા દુષ્ટ હણ્યા અપાર,
કારણરૂપે હરિ અવતર્યા રે, ઉતારવા ભોમીનો ભાર આનંદ૦ ૯
એ લીલા ગાએ ને સાભળે રે, તેના મનની પૂરે આશ,
બેહુ કરજોડીને વિનવેરે, ગુણ ગાયે નરસૈંયો દાસ આનંદ૦ ૧૦

પદ ૧૦૦ મુ—રાગ સોરઠ.

હું રે વાણોતર તારો શામળિયા, હું રે વાણોતર તારોરે,
પેહેલે રે પાને લખો લક્ષ્મીવર, અનતનો દાતારો રે. શામ૦ હું૦ ૧
આ કલજુગમા પેઢી તમારી, ના ધરો અંગ ઉધારો રે,
નરસૈંયાના સ્વામીને કહેજો હુંડી મારી શીકારો રે શામ૦ હું૦ ૨

* પા૦ ઘેર ઘેર શ્રી ગોવિંદ † જેનું પે લાણ ‡ અતિ ઉંડ

પદ ૧૦૧ મું.

શીકારજો શામળા આ સેવકની હુંડી, શામળશા શેઠ સુજાણરે;
જો કાર* જાશે વહાલા નરસૈંયા કેરુ, તે પહેલા જાશે પ્રાણરે. શીકા૦ ૧
તેલ કઢામાંથી તાર્યો રે સુધન્વા, ગુણકાને ઓધારીરે,
મંજારી બચ્ચાં વહાલે બળતાં ઉગાર્યાં, એવી લીલા છે તમારીરે. શીકા૦ ૨
ધ્રુવ પ્રહ્લાદ અંબરિષ ઓધારિયા, ગૌતમનારી તારીરે;
નારાયણનું નામ લેતાં અજામેળ તાર્યો એવી લીલાપર મૈં વારીરે. શીકા૦ ૩
અધમ ઓધારણ, દુષ્ટવિદારણ, ભક્તવત્સલતા ભલી તારીરે;
નરસૈંયાની હુંડી સ્વીકારી, લજ્જા રાખજો મોરારીરે. શીકા૦ ૪

પદ ૧૦૨ મું.†

અહો ભાઇ રે શાંતિ પમાડે તેને સંત કહીએ,
એના દાસના દાસ થઇને રહીએ, ઓ ભાઈરે શાંતિ પમાડે તેને સંત કહીયે. ૧
વિદ્યાનું મૂળ જ્યારે ગુરુજી ના બતાવે, ત્યારે મેહેતાનો માર શીદ ખઇએ;
મળ્યો ગુરુ ને બોધ ન દીધો, ત્યારે તેના ચેલા તે શીદ થઇએ. અહો૦ ૨
કલ્પવૃક્ષ સેવે જ્યારે દારિદ્ર ઉભું, ત્યારે તેની છાંયે તે શીદ રહીએ;
મોટાની ચાકરીમાં ભૂખ ન ભાગે, ત્યારે તેની વેઠે તે શીદ જઇએ. અહો૦ ૩
વૈદ્યની ગોળી ખાધે દુ:ખ ઉભૂ રહ્યુ, ત્યારે તેની ગોળી શીદ ખઇએ;
લીધા વળાવા ને ચોર જ્યારે લૂટે, ત્યારે તેની સંગે તે શીદ જઈએ. અહો૦ ૪
નામ અમૃત મારે ગુરુજીએ બતાવ્યું, ત્યારે તે તો ચોંટયો છે મારે હૈયે,
મેહેતા નરસૈંયાની વાણી મધુરી, શોધીને શરણે રહીએ અહો૦ ૫

---

* આટ, સાખ. † બૃ. કા દોહન ભાગ ૩ જામા, પૃષ્ઠ ૭'૦ મા આ પદ થોડા ફેરફાર સાથે બાપુના નામની છાપ સાથે પ્રકટ થયેલુ છે રાગ એક છે, મતલબ એક છે, સહજ ફેર છે, તેથી એમ ભાસ થાય છે કે નરસિંહ મેહેતાના પદ ઉપરથી સાંભળીને બાપુએ તે પદ રચેલાની કલ્પના સ્વાભાવિક છે સંવત ૧૮૦૫ થી તે ૧૦ સુધીમા લખાયેલા સુરતના મહાજનના શેઠ ભગુભાઇ દ્વારકાદાસના ચોપડામાથી આ પદ ઉતારેલું છે ભાષા જોતા એ પદ નરસિંહ મેહેતાનું હોય એ માટે ચોકા થાય છે, તેમ બાપુ સાહેબ ગાયકવાડપરથી એ પદ રચાયુ તો નથી જ કોઈ ભક્તે નરસિંહ મેહેતાના નામની છાપ મારી હોય, એ સંભવિત છે

પદ ૧૦૩ મું-રાગ-પ્રભાત.

ગોઠડી મીઠડી ગોકુલાધીશની, શ્રવણુ સુણતાં પરમ પ્રેમ જાગે;
સકલ સિદ્ધાંતનું સાર કૌતુક કથા, સર્વથા સર્વ સંદેહ ભાગે. ગોઠડી૦ ૧
ભણે પંડિત ઘણા ઘા કરી ગાગરી, પાંગળી બુધ પછે ઠરેરે ચર્ચા,
કો કહે ઈશ આરાધના સાધના, કો ગજાનન કો અંબ અર્ચા. ગોઠડી૦ ૨
વાદાર્થ* તે વદે, ધર્મ નવ અણુ હ્રદે, શાસ્ત્ર સિદ્ધાંત સુપને ન જાણે;
તક્રને ખીર જેમ, વીર ને કબુદ્ધ હોય, ચરમ ને ચીર સરખાં વખાણે. ગોઠડી૦ ૩
તેને કારણુ એકો મને નવ ગમે,† મન રમણુ ગોકુલાધીશ ચરણે;
ભણે નરસૈંયો એ વાતો વના, આળપપાળ કેમ ધરુય કરણે. ગોઠડી૦ ૪

પદ ૧૦૪ મું.

જ્યારે જાવું ત્યાં હરિ મારા રુદીયા માંહે રહેજો,
હ્રદયામાં રહેજો, પ્રભુ મારા ચિતડામાં રહેજો;
જન્મોજન્મ હરિ તારી ભક્તિ મુને દેજો. જ્યારે૦ ૧
અમેરે પતિત તમે પતિતના પાવન વહાલા,
અમને સરજાવ્યાં હરિગુણ તમારા જ ગાવા;
જશવંત કુવર, જશોદાના જીવન વહાલા. જ્યારે૦ ૨
આજ તો દીઠો મારો હરિ રંગડામાં ભીનો,
નેહ લાગ્યો તારો, રસ પ્રેમે લીનો;
સ્નેહના વિંધાયાં અમો ભુધર મન ભાવ્યા વહાલા. જ્યારે૦ ૩
કુળ તો તજીને વહાલાજી વૈષ્ણવ કહાવ્યા,
દેહ તો જાજો, પણુ સ્નેહ મ જાજો વહાલા,
નરસૈંયાના સ્વામી ભવોભવ ભલેરા થાજો વહાલા. જ્યારે૦ ૪

પદ ૧૦૫ મું-રાગ બિભાસ.

સત કરુણા થકી, સકળ કારજ સરે, કૃષ્ણુકરુણા થકી કૃષ્ણુ ભાસે,
જગત કરુણા થકી. યોનિ નિત્ય નવી ધરે. પેરે પેરે દેહ ગર્ભવાસે. સંત૦ ૧

* કેવળ વાદને અર્થે-અગે જ તેઓ ઈશ્વરનું નામ લે છે † કેવળ સિદ્ધાંત અર્થે જ [નહીં કે તત્ત્વના પ્રકાશ અર્થે] એ બન્ને પક્ષના લોકો તાણાતાણ કરતા હોવાથી કોઇના તરફ મારુ મન ભતું નથી

સંત સુખિયા સદા, દુઃખ નવ ધરે કદા, જીવ જંજાળ ભરપૂર માતા;
જગત ઉન્મત્ત ફરે, વિષે*વાસના ધરે, ભક્ત ભગવંત સંઘ† રંગ રાતા. સંત૦ ૨
જગત ગતિ પરહરી,ભક્તિ લે દૃઢ કરી,અખિલ અઘ થર‡ હરિ દુર ન જાશે;
ગ્ણે નરસૈંયો સતસંતને સેવતાં, પેરેપેરે પરમ આનંદ થાશે. સંત૦ ૩

પદ ૧૦૬ મું–રાગ દેશાખ.

લૂંટાણો રે લોભીયા, માયાનો વલુંધ્યો;
યમને લેખું આપવું, આળસમાં શું સુતો. લૂંટાણો૦ ૧
આળસમાંહેથી ઉઠની, સુતો શા માટે;
હરિ હીરો જાયે હાથથી, તારુ હૈડું ના ફાટે. લૂંટાણો૦ ૨
કાંરે નિદ્રામાં સુઇ રહ્યો, ગઢ લીધીરે ઘેરી;
કાલ દદામું દેઇ ચેતાવે, ઘેલા ચેત સવેરી. લૂંટાણો૦ ૩
નદીતણું નીર નિરખ, જેની જાય છે વહેતું;
આયુષ ઓછું થાય છે, રાખ્યું નથી રેહેતું. લૂંટાણો૦ ૪
ટાલ પડી આ શરીર તારે,§ મોઢું કરની કાળું;
જે મુખ હરિ નવ ઉચરે, તે મુખ હેની તાળું. લૂંટાણો૦ ૫
સો ફેરે એક ગાંઠ છે, જેને લાગે છે ચટકો;
ભજી લે નરસૈંયા શેઠને, ભાગે ભવનો ભટકો. લૂંટાણો૦ ૬

પદ ૧૦૭ મું.

વૈષ્ણવને ઘેર બેઠાં ગંગા, નિર્મળ હરિગુણ ગાયરે;
કોટી કોટી તીરથ તાંહાં આવે, જ્યાં સંત સમાગમ થાયરે. વૈષ્ણવને૦ ૧
હરિથી વિમુખ તેને શું કરે ગંગા, જેમ બગ ગંગામાં નાહાયરે;
* * * * * વૈષ્ણવને૦ ૨
ગંગાજી એણી પેરે બોલ્યાં, હું ત્રણ લોકને તારુંરે;
હરિના જન તે મુજને તારે, કહે નરસૈંયો હું વારુંરે.‖ વૈષ્ણવને૦ ૩

પદ ૧૦૮ મું–રાગ આશાવરી.

વૈષ્ણવ જનને વિષયથી ટળવું, હળવું¶ માંહીથી મનરે;
ઇંદ્રિય કોઇ અપવાદ કરે નહિ તેને કહીએ વૈષ્ણવ જનરે. ટેક.

---

* વિષય. † સંઘ–ટોળું ‡ પાપના થરો. § પાઠ "ટાળ પડીયા એ દેહન"
‖ વારી વારી જાઉં ¶ મલીનતાના ભારથી રહિત–નિર્મળ, નિખાલસ, કડકપટ વગરનું.

કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહેતાં કંઠજ સૂકે, તોયે ન મૂકે નિજનામરે;
શ્વાસોશ્વાસે સમરે શ્રીહરિ, મન ન વ્યાપે કામરે. વૈષ્ણવ૦ ૧
અંતરવૃત્તિ અખંડ રાખે હરિસું, ધરે કૃષ્ણનું ધ્યાનરે;
વ્રજવાસીની લીલા ઉપાસે, બીજું સુણે નહિ કાનરે. વૈષ્ણવ૦ ૨
જગસું તોડે ને જોડે પ્રભુસું, જગસું જોડે પ્રભુસું ત્રુટીરે;
તેને કોઈ વૈષ્ણવ નવ કહેશો, જમડા લેઈ જાશે કુટીરે. વૈષ્ણવ૦ ૩
કૃષ્ણ વિના કાંઈ અન્ય ન દેખે, જેની વૃત્તિ છે કૃષ્ણાકારરે;
વૈષ્ણવ કહાવે ને વિષય ન જાવે, તેને વાર વાર ધિક્કારરે. વૈષ્ણવ૦ ૪
વૈષ્ણવને તો વલ્લભ લાગશે, કુડિયાને લાગશે કાચૂંરે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને લંપટ નહિ, ગમે શોભશે સાચુંરે. વૈષ્ણવ૦ ૫

પદ ૧૦૯ મું–રાગ આશાવરી.

વૈષ્ણવ જનને વિરોધ ન કોઈસું, જેનાં કૃષ્ણચરણે ચિત્ત રહ્યાંરે;
કાવાદાવા સર્વે કાઢ્યા, શત્રુ* હતા તે મિત્ર થયારે. વૈષ્ણવ૦ ૧
કૃષ્ણ ઉપાસી ને જગથી ઉદાસી, ફાંસી તે જમની કાપીરે;
સ્થાવર જંગમ ઠામ ન ઠાલો, સઘળે દેખે કૃષ્ણ વ્યાપીરે. વૈષ્ણવ૦ ૨
કામ કે ક્રોધ વ્યાપે નહિ ક્યારે, ત્રિવિધિ તાપ જેના ટળિયારે;
તે વૈષ્ણવનાં દર્શન કરીએ, જેના જ્ઞાને તે વાસનિક† ગળિયારે. વૈષ્ણવ૦ ૩
નિસ્પૃહી ને નિર્મળ મતિ વળી, કનકકામિનિના ત્યાગીરે;
શ્રીમુખ વચનો શ્રવણે સુણતાં, તે વૈષ્ણવ બડભાગીરે. વૈષ્ણવ૦ ૪
એવા મળે તો ભવ દુઃખ ટળે, જેનાં સુધા‡ સમાન વચનરે;
નરસૈંયાચા સ્વામીને નિશદિન વહાલા, એવા તે વૈષ્ણવ જનરે. વૈષ્ણવ૦ ૫

પદ ૧૧૦ મું.

મારા હરિજીસું હેત ન દીસે રે, તેને ઘેર શીદ જઇએ,
રે તેને સંગે શીદ રહીએ, મારા હરિજીસું૦
હેત વિના હુંકારો ન દેવો, જેનું હરખસું હઇડું ન હીસેરે;
આગળ જઇને વાત વિસ્તારે, જેની આંખમાં પ્રેમ ન દીસેરે. તેને૦ ૧

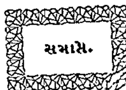
---

* કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર, આશા ને તૃષ્ણા–એ આઠ શત્રુ છે
† જેથી વાસના બંધાય તેવા પ્રાણી પદાર્થ. ‡ અમૃત.

ભક્તિભાવનો ભેદ ન જાણે, ભુરાયો* થઈ ભાળેરે;
લલિતલીલાને રંગે ન રાચે, ઉલચી અંધારુ ટાળેરે. તેને૦ ૨
નામતણો વિશ્વાસ ન આવે, ઉંડુ ઉંડું શોધેરે;
જાહ્નવી કેરા તરંગ તજીને, તટમાં જઈ કૂપ ખોદેરે. તેને૦ ૩
પોતાના અંગ સરખો કરી માને, પુરુષોત્તમની કાયારે;
નરસૈંયાના સ્વામીની લીલા, મતિયાં ભમાવ્યાં છે માયારે. તેને૦ ૪

પદ ૧૧૧ મું–રાગ પંચમ પ્રભાત.

કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કહેતાં ઉઠોરે પ્રાણી;
કૃષ્ણજીના નામ વિના જે બોલો, તે મિથ્યા રે વાણી. કૃષ્ણજી૦ ૧
કૃષ્ણજીએ વાસ્યું રુડું, ગોકુળીઉં રે ગામ,
કૃષ્ણજીએ પૂરી, મારા મનડા કેરી હામ. કૃષ્ણજી૦ ૨
કૃષ્ણજીએ અહલ્યા તારી, ગુણકા ઓધારી;
કૃષ્ણજીના નામ ઉપર, જાઉં બલિહારી. કૃષ્ણજી૦ ૩
કૃષ્ણજી માતા, કૃષ્ણજી પિતા, કૃષ્ણ સહોદર ભાઈ;
અંતકાળે જાવુ એકલડા, સાથે (શ્રી) કૃષ્ણની સગાઈ. કૃષ્ણજી૦ ૪
કૃષ્ણજી કૃષ્ણજી કહેતાં, કૃષ્ણ સરખા થાશો;
ભણે રે નરસૈંયો સેહેજે, તમે વૈકુંઠે જાશો. કૃષ્ણજી૦ ૫

* હડકાયો અથવા બહેબાકળો

પદ પાઠાંતર.

[આ પદ સંગ્રહ એક કે બે જૂના ચોપડા ઉપરથી કરવામાં આવ્યો નથી, પણ લગભગ સો એક જૂદા જૂદા જૂના હસ્તલિખિત કાવ્યો અને પદોના પુસ્તકોમાંથી તારવી કાઢીને કરેલો છે એકવાર છપાઈ ગયા પછી તેજ પદોના પાઠાંતરોમાં જ્યાં મોટો ભેદ જણાયો, તેવાં એકાદ બે પદો પરિશિષ્ટમાં આપેલાં છે, અને તે સિવાયના અત્રે આપેલાં છે શુદ્ધિ-વૃદ્ધિ અને પ્રત પાઠાંતર જે પાછળ આપેલાં છે તે જ્યાં મુખ્ય મુખ્ય દેખાયાં તેવાંજ આપ્યાં છે ગ્રન્થના પ્રથમ ભાગમાં છપાયલાં કાવ્યોના પાઠાંતરો આપ્યાં નથી, તેમ જ બીજી તરી આવતી નાની નાની ભૂલો તથા અક્ષર ચુકો વાચનારને સુધારી વાંચી લેવાની વિનંતિ છે]

શૃંગારમાળા.

પદ ૩૨ મું

પાહુરી પટોલિયાં આ કોઈ બાઈ રે, આ તો નવલ નારી મેં દીસે રે,
એ આગળ આપણું કેમ ગમશે રે, મારા વા'લાજીનું મન હીસે રે ૧
* * * * * *
ચતુરપણું ચાલ્યાનું જો જો, કારણ કામ જે છળકે છે રે
બત્રીશ માંહે એકો નવ ઓછું, શશીવદનની મુખ ઝળકે છે રે ૩
વેણી વિશાળ વ્યાલ જેમ ડોલે, મુખ બોલે અમૃત વાણી રે,
શોળ શણગાર સજીને શ્યામા રામા તે રૂપ વખાણી રે ૪
એને નિલવટ ટીલડી ને નેણું સમાર્યાં, નાકે નિર્મળ મોતી રે
નરસૈંયાચા સ્વામીને મળવા, ખંજન નયણે જોતી રે ૫

પદ ૨૩૭ સું.

મેહેલ પીતાંબરા અંબર માહરું, સૂર ઉગે કેમ સુઈ રહીએ,
અમ ઘેર સાસુ નણદ છે દોહેલી, કંથ પૂછે તેને શું રે કહીએ. મે૦ ૧
ધેન દોહોવી ઘેર વાછરુ ટળવળે, મહી અણવોણું આ માહરે
લોક તણી લાજ લોપી રહો લક્ષ્મીવરા, હાવે વળી આવશે કોણ તાહરે મે૦ ૨
હું તાહરે મંદીર પ્રેમસું પોઢીઓ, માહરે મંદીરે દૂર જાઉં
કડથી બાહોડી કાહાડ કમળાપતિ, આજ પછી રે હું નહિ રે આવું મે૦ ૩
પંખી શબ્દ કરે અતિ સુંદર અનુ દીપક જ્યોત ઝાંખી થાય,
કંઠથી કુસુમના હાર કરમાઈ ગયા, ગાયક પંચમ રાગ ગાય મે૦ ૪
સુરતસંગ્રામની સાધના શિથિલ રહી રે ઉજાગરી શીશ નામી,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ મેહની વેદના વેગે વામી. મે૦ ૫

પદ ૧૪૮ મું

કોણ પુણ્યે કરી, નાર હું અવતરી, શ્રીહરિ દીન થઇ માન માગે,
જેહતણી આણવગત, અમર કો નવ લહે, તે કમળાવર કંઠ લાગે. ૧

જગન દાને કરી, જોગ ધ્યાને ધરી, બહુ તપ આદરી દેહ કષ્ટે;
સ્વપ્ન માંહે હરિ નિમેષ ન નિરખીઓ, તે હરિ નિરખીએ પ્રેમ દૃષ્ટે. ૨
શુક સનકાદિક, સદજ યોગે સદા, સુજ ભુવન વૈકુંઠ સરખું કહાવે;
તે થેં અધિક છે, મંદિર માહારૂં, પ્રેમે પીતાંબરો રોજે આવે. ૩
ભક્તવત્સલતણું, બિરદ પોતે વહે, એમ કહે સમરથ વેદ વાણી;
નરસૈંયાચા સ્વામી, સુખનો સાગર, કીધી કૃપા મુને દાસી જાણી ૪

પદ ૧૪૯ સું.

સફળ રજની હવી, આજની અભિનવી, પલંગ બેસાડી પિયુએ હાસ્ય કીધું,
કર દર્પણ ધરી, વદન અવિલોકતાં, પ્રેમનું ચુંબન ગાલે દીધું. સ૦ ૧
કુસુમના હાર કંઠ ભૂષણ ધરી, ભુજ ભીડી ભૂધરે રહીયા સાથે,
સુરતસંગ્રામમાં સુભટ સાથે ભડી, છત્યો જદુનાથ બળ બાહુ બાથે. સ૦ ૨
મદનના સૈન્યમાં માન પામી ઘણું, જુદ્ધ જીત્યુ રણ હાથ આવ્યું,
કોટબ્રહ્માંડતણો નાથ મેં વશ કર્યો, અજિત જીત્યાતણું બરદ કહાવ્યું સ૦ ૩
જેમ ગજ જુથ માતંગ માહા મદગલીત, સુંદરી સેજે હરિસિંહ આવ્યો,
નરસૈંયાચો સ્વામી, બહુ વિધિ નાયક, કેસરી કાન સાહી નચાવ્યો સ૦ ૪

પદ ૭૭૪ સું.

આંખ અણિયાળી સૌ કોઇ આજે, આંજ્યામાં ઘણો ચેહેરો રે;
જાંહાં લગી પિયુજી પ્રેમે ન બોલાવે, આભ્રણ સઘળા ડેહેરો રે 1
મોહ મચકોડે મોહન નવ રીઝે, દહવાલ્યાતર જોય રે,
આવળ કેરા પુષ્પ અનોપમ, શીશ ન ધરે કોય રે ૨
પ્રીત વિના પુરૂષોત્તમ નાવે, વાહાલો પ્રેમ વિના નવ રાચે રે,
ભણે નરસૈંયો અમૃત રસ ઉઘટ્યો, ભરી લેવો ઘટ કાચે રે ૩
૩ જી કડી બીજી પ્રતમાં નીચે પ્રમાણે છે
સાચે મને અને સત વાદે, સદા શામળિયો રાચે રે,
નરસૈંયાના સ્વામીનો રસ ઉંડો, ભરી લેવો ઘટ કાચે રે ૩

પરિશિષ્ટ.

પદ ૪ શુ.

રસભર રગતણા રે ઝાકમઝોળ, હોલી રમે રસાળી,
કેસર ચદન વહાલાજીને છાટે, ધાઈ ધાઈ મન બાળી ૧
મળી છે વનતવડી રે, હરજીને સાહાં બાહે,
જમુના પુલિનસું શોભિત સુંદર, વેણુ મધુર ધુની વાહે. ૨

અબીર ગુલાલ અગરરસ ઉત્તમ, ઉછાળે વ્રજનારી,
ફાગ ખેલે રસ રવામા મનોહર, સ્વામિજી અતિ સુકુમારી ૩
હારી કે જીતી સખી જન, લોપી લાજ શા કાજે,
નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલીયો, ભક્તવત્સલ બિરદ છાજે ૪

પદ ૫ મું.

ચાલ ચાલ સખી સખી જોવાને જઇએ, શ્રી ગોકુળ આંબો મોર્યોરે,
સોળ સહસ શાખ લાગી એને આંબે, ત્રિભોવન છાંય ધરી રહ્યોરે ચા ૧
નાંદવકુળ વસુદેવે વાવ્યો, દેવકી ઉદર ઉગ્યોરે,
આણ્યું દઈ બાવા નંદ ઘેર રોપ્યો, જશોમતિ પયોધર સીંચ્યોરે ચા ૨
સાત પાતાળ મૂળ દૃઢ નાંખી, શાખા સુરીનર પસ્તરીયોરે,
ગુણ ગાય નારદ શારદ, ભ્રમર કમળ પ્રેમળ રહ્યોરે ચા ૩
ધ્રુવ અમરિષ રૂકમાગદ રાજા, ભક્ત પ્રહેલાદે વેઢયોરે,
ભણે નરસૈંયો સેવાના ફળ, વૈષ્ણવજનને હૃદે રહ્યોરે. ચા ૪

પદ ૮૯ મું.

રાતા કરનખ કામનીઆના, રાતા અધર સુદંત,
રાતી ચોળી ચુદડીઆ રે, રાતા કપોલ સોહંત ૧
રાતી પટોળી પાયે રોલતી, રાતા અલક્ત રતન રૂડે,
રાતા ગુલાલ ઉછાળતી અબળા, પ્રિયા મીશી હોઠો વદન વદે ૨
રાતા માગ સિંદુરે ભર્યા રે, રાતા કુંકુમ રોળ,
રાતી કચુકી કસણ કસા રે, રાતા મુખ તંબોળ ૩
કાહાનજી રાતા કામનીએ રે, કામની રાતી કૃષ્ણ ગુણે,
સરખા સરખું સહુ કોઇ રાતુ, નરસૈંયો રાતો હરિ ચરણે ૪

પદ ૧૨૫ મું

ધરણીધરસુ લાગ્યુ તાહરુ ધ્યાનરે,
ગોપી મહીડુ વિસારી મેલ્યુ, લો કોઈ કહાનરે. ધ ૧
લોક કહે ગોવાલણી ઘેલી થઈરે,
વેચે છે કાહાન તારે માથે છે મહિ રે ધ ૨
વેચતી વેચતી ચાલી નગર મુઝારરે,
માથે મટુકી માહે નંદકુમારરે ધ ૩
ચૌદ લોક જેના મુખમાં સમાયરે,
તે કેમ કાહાન તારો વેચાયો જાયરે ધ ૪
નરસૈંયાચો સ્વામી મન રાખી ધીરરે,
આપ સરીખડા કીધા આહીરરે ધ ૫

શુદ્ધિ-વૃદ્ધિ-મત પાઠાંતર.

રાસ સહુસ્રપદી

પદાંક	પંક્તિ	
૨	૪	શુ તાલ આપે ઉમંગે.
૫	શિર્ષક	વૃ રાગ મલાર
૫	૪	શુ મેળવે તારુણી તાનરે
૫	૧૪	વૃ કુસુમે વધાવે દેવતા, રાસ સુંદર શોહાયરે
૧૦	૯	પા. ..મનને મોહન, મહારી સેજે અડીયારે.
૧૧	૬	પા વાહાલે દીધું સાઈરે
૧૬	૬	શુ નેણે નેહ ચડ લાગીરે
૧૯	૪	શુ કરીને આતી, સાંઇડુ લીધું હેજેરે
૨૧	૯	શુ ચાની ભમ્મર ભોગીરે
,,	,	પા બી. ચાથી ભામર ભોળીરે
૨૫	૪	પા. આખડતી અભ્રિનવ પીની, લાના લાડસ ઘેલીરે
૨૮	૪	શુ. અધર અમૃત રસ પીયે પકરીને
૨૯	૮	પા શ્યામ સાથે સ્નેહ.
૩૦	૬	પા. ક્ષણુ અળગો નવ કરીયેરે
૩૬	૧	પા ઉરવર ચોળી ..
૩૬	૫	શુ આવી મુખશુ ભાગીરેરે
૩૮	૫	શુ દુરિજન સઘળા અહળક બાલે
૩૯	૬	પા ભણે નરસૈંયો સળવળતા મેહેલી
૫૪	૩	પા. વનતણી હુરણી
,,	,	પા. બી. જાણે ભયભીત થયેલી હરણી
૫૪	૧૦	શુ કરમળેદા ને પીર.
૫૪	૧૯	પા તરુવર પુલ્યુંરે ..
૫૪	૨૦	પા બેહેદેવને સ્વામીરે
૬૩	૧	શુ લટલટકે ને લગ્કે ચાલે
૭૭	૨	પા બાજત તાલ મૃદંગ બાસુરી, તાન
,,	૪	પા બિન્દુ મરકત મણિ
,,	૫	પા ઝગકત કુંડળ કનક રાખડી, ઉર લટકત મોતનમાળા
,,	૩-૪ વચ્ચે	વૃ હરખ્યા સુરીનર દેવ મહેશ્વર, જશોદાનંદન જીઓ જીઓ, પુષ્પ વૃષ્ટિ ત્યા કરે પ્રેમશું, નરસૈંયો ત્યા દીવડીયો.
૭૮	૨	શુ પીતાંબરની કાછ કછીને

પૃષ્ઠાંક	પંક્તિ	
૭૮	૩	પા તેજ ગળસ્થળ કુંડળ ઝળકે
,,	૬	પા. ધાઈ ધાઈ ચુંબન, દે આલિંગન, ગોપીને ગોપીનાથરે
,,	૮	પા. તત થૈ તા થેકાર કરીને, નાદે
,,	,,	પા બી અબીરગુલાલ ઉડાડે અબળા, ચાપા ચોસર લહેકેરે
,,	૧૨	પા રાધુ હાથ પસાયેરે
૧૦૨	૩	શુ. નીરખ્યા શ્રીહરી, પ્રેમશું
,,	૪	પા અધર ચુંબન કરી, કુચફળ કરધરી, સાથે મળી લાજ લોપી
૧૧૨	૧	શુ માંગ સિન્દુરે સોહેરે
૧૧૪	૨	શુ આવાપે અબળા આનંદી
,,	૩	પા કરસુ કર, ઉરસુ ઉર ધરતા પલવટડી
,,	૪	પા નેહ ઝડ લાગી ઉલટી અબળા.
,,	૫	પા ધન ધન જીવન જુવતી બાળા, વૃંદાવનમા ..
૧૧૭	૩	પા એક તો અન્ન ઉઠીને છાંડી
,,	૪	પા. જુવતી જૂથ મળીને ચાલી, જાણે સાહેર
૧૨૯	૬	પા વચન મીઠા સુંદર મધુરા ઉચ્ચરતી, વાહાલાને સુખ મનાવેરે
૧૩૭	૨ જી ને ૩ જી કડી વચ્ચે વધુ	કેક રીત રાગ રત કામિની, પીયે પાને અધર અમૃતરસ પાન, મરકલડે સુખ નિરખે નાથનુ,. નાથ નિહાળે ગોપીનું ધ્યાન.
,,	૬	પા ...જોતા, મન્મથ વિકલ થયો તજી માન
૧૪૬	શિર્ષક	પા રાગ માળવ
,,	૧	પા. વહાલે વાસવડી રુડી વાહીરે
,,	૪	પા. ...જઈ મોહનને મનાવેરે
,,	૫	પા. નિરખ્યો સુંદરવર.
૧૬૨	૧	પા. શામળીયાનો સ્નેહરે મારી સજની, તુજ વિના કોને ના કહેવાયરે
,,	૪	પા મનમાહે મનોરથ ધરતી હુતી, તે તો આવ્યો મારી સેજરે.
,,	૨ જી ને ૩ જી કડી વચ્ચે વધુ	અમારે કાજે વાહાલો ગોધેન ચરાવે, આવે વૃંદાવન માયરે, દાણને મસેં વાહાલો આવી રોકે, મારગમા આડો થાયરે
,,	૬	પા. નરસૈંયાચા સ્વામી સંગ રમતા,
૧૬૩	૨	પા. આવ્યુરે પાણું જોઇ અહેકેરુ, હાર ગળામા ઘાલ્યોરે
,,	૪	પા. કાઠ કામિનીના કુચ લાડીને, ગમતુ કરે વનમાળીરે
૧૬૩	૪ થી કડી	વધુ રસીક રાસ રમી વૃંદાવન, એણીપેરે આનન્દી કીધુરે. નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, કારજ આપણુ સીધુરે
૧૬૫	૧	પા. શામલિયાને સંગમે રમતા.
,,	૪	પા ભાવ ધરી ઉર ધરિયેરે.

પદાંક	પંક્તિ	
૧૬૫	૨	શુ અલવેશું આલિંગન આપી
”	૫	પા જોબન સફળ હોય, તરુણી
૧૮૮	૮	પા સુરનર જય જયકાર કરે ને ઇંદ્રાણી પુષ્પે વધાવેરે

વસંત

૧	૧	શુ સુખી સખી ઘેર સોહે
૨	૮	પા. નરસૈંયાચા સ્વામી સ્થિર થઇ રહેજો, ભામિની ભોગ ભમી લીજે પા બી નરસૈંયાચો સ્વામી થૈ ધરૈયા પા ત્રી ભામનિ ભોગે લીજે
૪	૧	પા આ રત રૂડી રે રૂડી રે સખી, રૂડો તે માસ વસત
૬	૭-૮	પા રસીકવરને રુબીએ હુબીએ, આજ તો તાનની લાજ છુટી
”	૯	પા. .. વશ કરી લાહાવો લે ઉર ધરી
”	૧૦-૧૧ લીટી વચ્ચે	ચુવા ચંદન વળી અગરજા, કેશર ગાગર લોને ભરી, કોણ પુણ્યે કરી પામી સુંદરવર, આ અવસર નહિ આવે ફરી
૮	૧ લી ને ૨ જી કડી વચ્ચે	કર્યો શણગાર હાર મનોહર, પેહેર્યાં ચરણા ચોળી માગ સિંદૂરે, કાજળ અતિ ભલા, કુકુમ કેશર ઘોળી
૮	૫	પા એક એકના કર પાલવ સાહે, અબળા
”	૮	પા. ગોપી ગોવિંદ રંગભેર રમે, ત્યા જુવે નરસૈંયો દાસ
૧૦	૩	પા મોહરા તો સહકાર મનોહર, મોરી અતિ દ્રુમ વેલી
”	,	પા બી બનદ્રુમ સઘન સુવેલી, જન વદ્દળ દ્રુમ તરુવેલી
”	૩ કડી	પા ધન વૃંદાવન સોહે, ધન જમુનાને કુંજે (?), નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીયો, જીવન શરવસ હુલે
૧૨	૧	પા નારી નિરંકુશ ફાગ રમે
”	૨	પા. પ્રેમ અંબુજ રસ ભ્રમર ઘુમે.
”	૩	શુ વનિતા વૃંદ વિલાસ કરે
”	૪	પા લડસડતો જદુવીર લાડકડો
”	૬	પા જતન ભરી સુગંધ અરગજા
”	૧૦	પા એ લેહેરીઓ ઝડમાં જે આવે, પુરુષ લક્ષણ તે ન વિસરે
૨૧	૨	પા. પાડ પાડોશી દેખે મારા વાહાલા, નહીં કાંઈ તમને લાજરે
”	૩	પા કુચ ઉપર હાથ કા નાખે, ઉર અબર કાટાળારે
”	૪	પા. દુરીજન ભોરે આગરે
,	૬	પા. . ફેલી સરસ ભરતીરે
૨૭	૧	પા કાં કાંરે કાકરડી
૫૩	૪	પા. આણી, નયણે સાન કરતીરે

પદાંક.	પંક્તિ	
૫૩	૬	પા. ભણે નરસૈંયો પ્રેમે ફુલી
૫૯	૫	પા. મુક્તાફુલ શણગારરે.
૮૫	૨	પા. કરો રે નિશંક હાસ
„	૧૦	પા. જશે ભોગી વાલમો
„	૧૧	પા. હીંડે ફૂલે ભેલાભેલી, આન્ય સખી એવી કેલી
૯૧	૧	પા ગુંથ ગુંથ રે આવણ.
„	૩	પા જાઈ જુઈ કેતકીનો સંગ વાહાલો.
„	૪	પા. ગુલાબનો પરિમળ અતિ રસાળો.
૯૨	૧	પા. રજની રમીને રે, કહો ક્યાંથી આવીયા...
„	૨	પા. હારે મંદિર પધાર્યા રે પેલી શોક્યને રે, અમ ઘેર આવજો હરિ ફરીફ્લ.
„	૩	પા ...રાતી અધર કુંકુમની રેખ.
„	૪	પા. કુસુમના હારરે અતિ કરમાઈ ગયા રે, અધૂરો ધૂતારો તારો વેખ,
		પા. બી. મસ્તકના કેશ રે, દિસે છે મોકળા રે, શીતલ થયું છે સઘળું અંગ.
૯૩	૫	પા પેહરણ ચંપકવર્ણું ચીર.
„	૬	પા. અમારે ઓઢણુંરે આછા સુતરે, બાઈ મારે હરિના નામ હીર
„	૭	પા. .. નાવડે, બોલતાં બીહજે છે મનમાય,
„	૮	પા ...... સવાદીયો, બાઇ એને મનમાને ત્યા જાય
૯૯	૨	પા. મનડુ રહી ન શકે મીઠલડી લાગી
„	૩	પા મુખ મરકલડે મારુ મન હરી લીધુ
„	૬	પા. મીતડી પરિગ્રહની માહારે, પાંજરડે પેઠી
„	૭	પા. સ્નેહની સાંકળીએ સુને
„	૮	પા. વાતડી વિઠ્ઠલે મારા મનડાની જાણી.

શૃંગારમાળા.

૪	૧	શુ ઉરપર રાખી
૧૬	૧	શુ વેણું મધુ મધુ વાહતોરે
૧૮	૪	શુ. મનમાં મોદ ન માયે
૨૩	૧	પા. સમણા માહે.
૪૧	૩	પા. જોહ જોઉ તાંહ નયને ન દેખું, ટળવળું.
„	૪	પા. વિલસતાં વિલસતા નેહ બુડા
૫૧	૧	પા. ...સાસુડી છે સબલ ધુતારી રે.
૫૮	૨	શુ. વાત રસાળી કરતા રે
„	૩	શુ. ફુલી રહી મન માંહે રે

પદાંક.	પંક્તિ.	
૭૨	૧	પા. શણગારે અંગ સોહાવુંરે.
૭૯	૩	પા. મોરલી વજાડે જેમ વેધાયે મૃગ, નાદ સાંભળી કાનેરે,
૧૨૮	૩	પા. અમારે તમારે પ્રીત બંધાણી, તે કેણે ન કહેવાયેરે.
„	૮	પા. નરસૈંયાચો સ્વામી વણુ દીઠડે, ક્ષણવાર શાં ગાં થાયેરે.
૧૨૯	૩	પા. સકલ શૃંગાર......
૧૩૦	૩	પા જ્યમ જાણું તેમ માણુ રે.
„	૪	પા અળવે ઉરપર આણું રે.
„	૬	પા નરસૈંયાચો સ્વામી મહારસ માતો, અણતેડ્યો
૧૩૪	૪	પા ...સુખદાન શર્વરી, આરે શોભા હું તાહ જોઇને દરખું
૧૩૬	૨	પા ...સારખી, જેની કુસુમ માળાવડે હું બંધાઉં
„	૩	પા હું વનમાલી, તું વનવેલડી, સીંચના સમર્થ હ્યકારી, પ્રેમની વાડ કરું, તુંજ પાસામાં લઈરહું, શીતળ પાણી ધારી.
૧૩૮	૫	પા. ...દીસે અળગા એંધાણ.
„	૭	પા. ચાલી ચરણે આવે તેને શેં ન દીજે માન
૧૪૩	૪ થી ને ૫ મી લીટી વચ્ચે.	સનાથ કીધા સ્વામી મારા, અધીન વાયે વેણ; ઘણા દિવસનો તાપ સમાવ્યો, નિરખતાં મધુરાં નેણ
૧૪૭	૧	પા થીર થીર રે ચાંદલા .
„	૯	પા. સાયર સોહે એણી લેહરડીએ, જેસી લેહેર શોહે તુરગેરે
૧૫૩	૧-૨	પા. નહિ દેઉં સાંઈ લેવા, કુચ કૃળ એહેવા, અધર અમૃત રસ લેવા. આવ રૂડા કુંવર નંદના, કાળા લંપટ એવા. નહિ
„	૩	..કુળમાં, કો કોને નહીં વળગાંરે.
„	૪	પા લાંછન લાગે લક્ષ્મીવરને, અમથી રહો અળગાં.
„	૫	પા ...મહા સતીયા, તો અમો માન શું ધરીએ
„	૬	પા. રમતાં ભવસાગર તરીએ
૧૫૪	શિર્ષક	રાગ વસંત
„	૧ લી ને ૨ જી કડી વચ્ચે	તમને નાં'વડીયું શામળિયા વાહાલા, સાંઈડુ લેતાં, જનમ ગયો શામળિયા મારો, તુજને શીખવતા
„	૪	પા તેહતણો હું પીંડાર
„	૬	પા એટલું મારું કહ્યું કરો, તો પરનારી પરહેર
„	૯	પા ..સાચા તેહના સાંઈ.
„	૧૦	પા નરસૈંયાચો સ્વમી મળે મળીયો, અવર ન બીજું કાંઈ
૧૫૭	૪	પા. ...વચ્ચ ધવરાવવા ઘેન હીસે.
„	૬	પા દીપક જ્યોત ઝાંખી થઈ કાહનજી, સુરબી સુપવન શીતલ વાયે

પદાંક	પંક્તિ	
૧૫૭	૮	પા અમપર સાંસુડી નણદ રીસાલવા, મૂકો નરસૈંયાચા સ્વામી માન માગુ
૧૧૨	૨	પા **જતન** કરીને રે, એહને તું **જાળવજેરે.**
૧૬૫	૨-૩ જી લીટી વચ્ચે	એવું સાંભળી દુ ખ લાગે છે, મારે હૈડે લાગ્યો ચટકોરે, એટલા માટે વિસાર્યાં વાહાલા, પ્રેમ રસથી સટકોરે.
૧૬૯	૨ જી ને ૩ જી લીટી વચ્ચે	પ્રીત પાછલી કેમ ગયો વિસરી, ગોકુળના સુખ શારે કહીએ, વૃંદાવન વિષે રાસ રમાડીવાં, તે હવાં એકલાં કેમ રહીએ.
„	૬	પા. નરસૈંયાચા સ્વામી, હું કહું છુ તુજને, શીઘ્ર સંભાળ તુ કરને મારી.
૨૩૧	૧	પા એક વાર મુજ સામું જુવો માહારા વાહાલા, મારા તનના તાપ સરવ જાયેરે
„	૩	પા હરિ વિના સુખ સર્વે કાચું, તમે સમજી લ્યો મનમાયેરે.
„	૨ જી કડી	પા. તમારી કૃપા વિના સર્વસ ખોટું, જીવ કરે કોટ ઉપાયેરે, હરિ ભજ્યા વિના સુખ ન થાયે, બીજા કોઈ અન્ય દેવ આરાધાયેરે.
૨૩૪	૩	પા **મોરલી વજાડો મધુરે સ્વરે** ગાવો
„	૬	પા સુરિનર મુનિજનને ધ્યાને ન આવે, લીલા
૩૧૬	૪	પા શામસુંદરની સેજે આવી, મળીયારે ઉગ્યો સૂર.
„	૫	પા પાસે આવી અધર અમૃત પીધું, મેં જાણ્યું
„	૬	પા. સુરતતણું સુખ વર્ણ્યું નવ જાયે
„	૭	પા. ...હોરે, વિચાર કીજે તે સૌ ફોક
૩૧૭	૨	પા. સુઘડ નાહોલીઆનો સંગમ પામી
„	૬	પા નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મળીઓ, દુ ખ દોહલડા વામીરે
૩૧૮	૫	પા. ચતુર ચારૂ શીર ચંદ્ર લાગે
૩૨૧	૨	પા તમે તમારે રંગે રમો છો, પેલા દુરિજન લોક કેમ સહે
૩૨૩	૧	પા. ...જાદવા **ધૂરત,** હવે......
„	૨	પા ...નિગુણ ગારડા નાહ નઠોર
„	૬	પા. ...આશાબંધ મનોરથ ધરતી
„	૭	પા નાર નોહૃશ કરી, નાથ મન ભાવતા, પરમાનન્દ શું પ્રીત બાંધી
„	૮	પા ...વિરહિણીનો ઉરનો તાપ વામી.
૩૫૧	૧	પા. આજ મારે દિવાલી અજુઆલી...
„	૬	શુ. ભરા તંબોલ ગલસ્થળ
૩૭૪	૬	પા ભણે નરસૈંયો અમૃતરસ ઉલટ્યો, ભરી લેવો ઘટ કાયેરે બી. પા. નરસૈંયાના સ્વામી નો રસ ઉંડો ..
૩૭૭	૩	શુ. કૃષ્ણજી ક્યા હરી, શોક્ય સુણસે, હવે પ્રેમથી જઈને પાય લાગું
„	૫	પા. બાહર ઉભા હરી પ્રેમ જોવા...
„		પા. નરસૈંયાચા સ્વામીને વશ કરી ઘેર જાઉં હવે...

પદાંક	પંક્તિ.	
૪૨૪	૨	પા ...દુતિકા ભોળવી કેળવી, જલ કરી રતનની પેર લાવી
„	૩	પા તૃષિત્ નયણ નિરખ્યા તવ હરિ, રીઝીયા નાથ ભુજ ભરીને લીધી
„	૪	પા કસમસે કામની જાણે ઘન દામણી, એક ઘડી ચપળતા એમ કીધી,
„	૭	પા નાર ચંપક વણી......
„	૧૧	પા ...નિરખી બહુ નાયકા...
૪૨૬	૨	પા ...**અબળા** જનને અભિદાન દીધુ
„	૩	પા **વેદ પુરાણ એમ શાસ્ત્ર** બોલે
„	૪	પા તે મજનારી વ્યભિચાર ભાવે ભજે..
„	૫	પા ...એવુ સુણી જે કોઈ સુખ મોડે.
„	૬	પા. જે રસ ગાયો નારદ શુકદેવજી
„	૭	પા ...એવું જાણીને જે **કો ગાન** કરશે.
૪૩૨	શિર્ષક	રાગ **રામગ્રી.**
„	૧	પા. વિઠ્ઠલા **બળ અભિદાન** મારૂં
„	૩	પા. **અબંધને** બાંધીએ.
„	૪	પા ચાલ તારા ઘરમા બહુ દાસીઓ
„	૫	શુ **નારી** પુરુષનો સ્નેહ રુડો
„	૭	પા. છોડરે અચળ, અતિ
૫૦૮	શિર્ષક	રાગ **ભૈરવ**
„	૬	પા. એવાને માન મેલીને મળીએ, પ્રીત
„	૮	પા નીતનીત ઝાકઝમેરા .
„	૪ કડી	પા કોણુ જપતપ વ્રત કીધા, આહીરડાની નને નરસૈંયાચો સ્વામી ભલે મલ્યો, ગોપીકાની વાતે

હિંડોળાનાં પદ

	શિર્ષક	રાગ **મલાર.**
	૨	પા. માથે **ઓઢણિયા ધાબળડી**
	૪	પા. દાદુર મોર **કરે કુલાહલ, ઝીણી ઝીણી** બોલે કોયલડી
	૩ જી કડી	પા. **ધન લીલા કૃષ્ણ અવતાર** ભણે નરસૈંયો ધન વ્રીજવાસી, ધન આલાપીઓ રાગ મલાર.
	૧	પા. શામળિયો **મહાબળિયો** કાંઈ
	૩	પા. **મળી** મરકલાં કરંતીરે
	૫	પા. **સહુ મધ્યે** મનગમતી મોહના
	૬	પા. રંગ ભરી રમતાં **ગાન કરંતા**
	૨	શુ .પ્રેમે **કરી** બોલાવેરે

હારમાળાનું પરિશિષ્ટ.

પદાંક	નોટ.	
૩૩	„	શુ. પદ ૩૩ મુ -વિ નર્મદાશંકરની
૩૫	„	શુ પછી પદ ૩૫ મુ છે
૪૩	„	શુ પદ ૪૩ મું નરસિંહ
૪૪	„	શુ પદ ૪૪ મા દામોદરરાયજી
૪૫	„	શુ પદ ૪૫ મા
	પંક્તિ	
૪૫	૪	પા વૈષ્ણવ કેરા ભેખ દેખીને, જમ કિંકર નાહશે વતાળીરે
„	૫	પા ઉંચા મંદિર મસ ભોમીના, કાચ ચિત્રામણ મોહન વેલરે.
„	૬	પા જે ઘર સંત વિશ્રામ ન પામે, એ મંદિર વૈશ્વાનર મેહેલરે
„	૭	પા વૈષ્ણવ કેરી એક મઢુલી
૫૯	નોટ	શ પરિશિષ્ટના પદ ૫૯ ની પહેલી
	,	શુ „ „ ૪૨ ની સાથે
૬૦	„	શુ „ „ ૬૦ મા શ્રી દામોદરરાય

વર્ણાનુક્રમણિકા.

૧ હારમાળા.

હારમાળાનું પરિશિષ્ટ.

૩ શામળદાસનો વિવાહ.

૪ સુરતસંગ્રામ.

પદાંક.	પ્રથમ ચરણ.	પદાંક	પ્રથમ ચરણ.
૧૫	વેણુ હલકાં કર્યાં, ગોપે સર્વે લર્યાં	૨૮	સ્વામિની સ્વર સુણી, ચળે મોટા મુનિ
૨૯	શરમ ભારી ધરી, વદન નીચું કરી	૬૦	સહન કરી મારને, હૃદયના હારને
૫૦	શરતણા મારથી, હારિયા મહારથી	૨૩	સુણીને સિંહનાદ, સામો કીધો સાદ
૧૨	સભા બીચ દેખતી, સર્વ ઉવેખતી	૬૫	સુણ્યું શ્યામગો જાય છે, સાવધ થાય છે
૩૮	સર્વ મળી ઓચિયો, ધન્ય કહે ગોપીયો	૩૦	સૈન્ય જે ગોપનું, ચાલિયું ઓપતું
૬	સ્વામિની કહે આપશું, હવે ન સંતાપ હું	૪૮	સંતાપ થયો નહી, તાપ તાપન થકી
૧૦	સ્વામિની કહે ધૂમો, સમય આવે ભ્રમો	૫૭	સન્મુખ સિંહામજી, કરી મુખ રામજી

૫ ચાતુરી છત્રીસી.

૨૭	અભિનવી વિધા હરજીની જાણીજી	૫	વિલસીને ચાલીજી, રતિરસ મહાલીજી
૨	આજ મેં તમારી ચાતુરી જાણીજી	૧૬	વિલસતી હરિ સંગ હો વ્રજનારીજી
૩	આજ મારે હઇડે હરખ ન માયજી	૩૧	શ્યામળો સેજડીએરે સોહાય
૪	આજ મને હઇડે હર્ષ અપારજી	૧૯	શું કહું સજની રજનીનો રંગજી
૬	આજની રજની સાંભળ સજનીજી	૧	શ્રી પુરૂષોત્તમને કરું પ્રણામજી
૧૨	આજ મુને સ્નેહે વ્યાપ્યો અપારજી	૯	સખી તાંહાં લગી મન નથી માનતું
૩૪	આવોજી આવો ભલે પધાર્યાજી	૩૨	સફળ સુહાગીરે નાથ
૭	એક વાત અનોપમ આજની	૮	સાચું બોલોને શામળીઆરે
૨૫	ઓરા આવોને મારા નાથ	૧૭	સાંભળ વાહાલા વિનતિ મારીજી
૨૦	જાડડા બોલા સુણો નાથજી	૩૫	સાંભળ સખી તારા નવલ રંગ
૧૪	તારાં કૃત્ય હું શાં કહું	૨૮	સાંભળો રે સાહેલડી
૧૦	દૂતી તહાં આવીજી, સુંદરીને લાવીજી	૧૩	સુણોજી અલબેલડા આધાર
૨૯	દૂતી તહાં આવીજી, સુંદરીને લાવીજી	૧૯	સુણરે સજની મારાં વેણજી
૩૦	પીઉજી પધરાવીઆ ઘરમાંય	૨૩	સુણરે સજની તું અમૃત વાણીજી
૧૫	ભલે પધારીઆ આણીવાર	૨૬	સેજડીએ રમે સુંદરીરે
૧૧	મારી વિનતડી અવધાર	૩૬	સેજડીએ સોહાવતી રે
૨૧	વાહાલા છોજી વિઠ્ઠલ શુ કહું વાણીજી	૩૩	હરિ ઉર લીધલાં રે
૨૪	વાહાલાજીને મેહે થઈ હું ઘેલીજી	૨૨	હસીને હરિ બોલીયા વાણીજી

૬ ચાતુરી ષોડશી

૧૬	કૃષ્ણ પ્રત્યે રંગે રમીઆ તે ક્યા	૧૩	રજની આવી જુગનીધાનજી
૧૦	બેહેની તું સાંભળ માહારી વાણીજી	૧૫	રસનિધાન આજની રાતજી
૮	મહાવન શ્યામની ને શ્યામજી	૭	લલીતા કહે સાંભળો મારા વાલાજી
૫	માનુનીએ માન તજ્યું તેણીવારજી	૬	લલીતા સાંભળ માહરાં વચનજી

૧૦ વસંતનાં પદ.

૧૧ શૃંગારમાળા.

૧૨ જન્મસમાનાં પદ.

૧૬ ભક્તિજ્ઞાનનાં પદો.

૧૭ પરિશિષ્ટ ૧ લું.

પરિશિષ્ટ ૨ જું.

આ પુસ્તક મણિલાલ ઇચ્છારામ દેશાઇએ "ગુજરાતી" પ્રિંટિંગ પ્રેસમાં છાપ્યું છે
કોટ સરકલ સાસુન બિલ્ડિંગ-મુંબઈ